Guill. ⁊ Oſtien. contra. per c. ex de fo. compe. cũ contingat ⁊ c. fi. C. ver. de crimi. agi. opoꝛ. autem qua ꝓuincia. C. niſi ſena. vel cla. l. j. iij. q. vj. ca. j. extra de rap. c. j. de ſenten. excom. officij. Primum reputo verius propter priuilegium a latere legatoꝛum ſpeciale non reſtringendum. c. bo. extra de priuilegijs. in his.

Poteſtas legati i diſpēſando.

Nunc aliquid tangam de diſpenſationibus iſtorum legatoꝝ ſe. ap. a latere. Circa quod ſciendum eſt ꝙ quicquid poteſt circa diſpenſationes eps, archiepiſcopus, pꝛimas, vel patriarcha: vel quilibet alius oꝛdinarius: hoc totum poteſt de latere cardinalis legatus. qꝛ ipſe oꝛdinarius in prouincia ſibi decreta: ⁊ maioꝛem omnibus poſt pꝛincipem habet in ea poteſtatem. vt. ſ. §. pre. ver. item ad officiũ. cum ver. ſeq. probaui. Item poteſt etiam diſpenſare in omnibus illis: duntaxat exceptis que ſunt roma. pon. reſeruata. ex de offi. le. quod tranſlationem. ⁊ argu. extra de conſang. ⁊ affi. ꝙ dilectio. de tranſac. c. fi. que ſuperiꝰ in c. xlv. ⁊ xlvj. ſpecificaui. Non poteſt diſpenſare vt nouitius vel homo alterius profeſſionis fiat abbas. extra de elec. offi. nec alterius habitus. extra in cle. de elec. cum romani. Nec cum illegitimis quantum ad ſacros oꝛdines ⁊ beneficiũ curatum. extra de fi. pꝛeſ. dilectus. in fi. Secus in ſimplici beneficio ⁊ minoꝛibus oꝛdinibus: ſicut quilibet oꝛdinarius eps. extra lib. vj. de fi. pꝛeſ. is qui. Nec cum irregularibus extra de offi. dele. c. fi. nec contra aliquod concilium generale: nec in gradu pꝛohibito conſanguinitatis ſcðm Guill. in ſpe. in titu. de legato. §. nunc oſtendendum. Nec in epiſcopatum quantũ ad etatem: ſed quoad minoꝛes oꝛdines. ſic cõiter ꝓm Guill. qui de hoc no. in ſpe. in titu. de legato. adde quod no. ſ. xlv. c. §. ſciendum. ver. xiij. Poteſt tamen confirmare electionem illius qui ab apoſtaſia redijt, ꝓm. G. ibi. extra de elec. quia diligentia. Poteſt etiam ꝓm Bernar. diſpenſare vt illegitimus immediate patri ſuo in eodem beneficio ſuccedat. vt ibi no. Guill. extra de fi. pꝛeſ. c. penul. Item legatus de latere poteſt generaliter diſpenſare ⁊ penas mitigare vbicunq; non pꝛohibetur. extra de tranſac. c. fi. Item diſpenſat ꝙ regularis canonicus teneat plebanatum. extra de ſta. mo. quod dei. bene poteſt tamen talis in epiſcopum eligi ſine diſpenſatione: pꝛout ibi no. Innocen. Tenendum eſt generaliter, ꝙ in generali legationis mandato tranſit diſpenſandi poteſtas. c. ij. qõ. v. que de cauſa. extra de tranſac. c. fi. extra de biga. qꝛ non poteſt tamen legatus iure legationis diſpenſare cum illo quem abſoluit ab excommunicatione ſuper irregularitate cõtracta: quia ſic ligatus celebꝛare diuina pꝛeſumpſit. vt no. Guill. dur. in ſpe. in titu. de legato. §. nunc dicamus. ꝟ. ſed an tũc. nec legatꝰ cui ſpecialiter eſt indultum, vt cum huiuſmodi irregularibus ſue prouincie valeat diſpenſare: cum ſcholaribus vel alijs alienigenis intra illã ad tps degẽtibus diſpenſare valebit: qm̃ hmõi indulgentia ſtricte interpꝛetanda eſt. extra de tranſla. c. fi. ⁊ intelligenda ſolum de indigenis: ⁊ ibi intitulatis, ⁊ ibi perpetuo moraturis: ſed nec talis põt oꝛdinare iure legationis. vt no. Guil. in ſpe. in tit. de lega. §. conſequen. ſed nunquid. Non poteſt legatus dare alicui licentiam alienandi de rebus eccle ſie iure legationis contra pꝛopꝛiũ iuramẽtum quod pꝛeſtitit de rebus eccle. non alienandis. ro. pon. inconſulto. extra de re. eccle. non ali. vt ſuper. de feu. c. ij. nec permutandi: qꝛ permutatio alienatio eſt. extra de re. eccle. nulli. Si ꝟo abbas vel pꝛioꝛ vel pꝛelatus iurauit non alienare ſine conſenſu epi vel abbatis intra legationem conſtituti: legatus hmõi licentiam dare poterit: qꝛ oꝛdinarius eſt, vt ſepe. ſ. probatum eſt. ⁊ qꝛ authoꝛitas legati in tali iuramento intelligitur excepta. extra de iureiu. venientes. Si autem aliquis abbas iurauit non alienare ſine licentia: ⁊ abbatis montis caſſini vel ciſtraici cui ſubeſt: legatus cum illo non poterit diſpẽſare: qꝛ abbas cui ille qui iurauit ſubeſt: non eſt de ſua legatione. vbi autem iuramentum pꝛeſtitum non eſt: bene poteſt legatus ex cauſa concedere licentiam alienandi vel ꝑmutandi poſſeſſiones intra fines ſue legationis. etiam ſi ille pꝛelatus ſubſit alteri extra eius legationem moranti. c. extra de reli. do. c. ij. xj. q. j. experientie. extra de fo. compe. ſane. ⁊ c. fi. De poteſtate legatoꝛum que immediate emanat a poteſtate papali hucuſq; tractaſſe etſi bꝛeuiter: ſufficiat. verũ qꝛ in hoc opuſculo de ſtatu eccleſie plurimum eſt neceſſe ſcire irregularitatis materiã in iure diffuſam ⁊ incertã: Idcirco aliud de ea hic interſerã diffuſe ꝑ multos doctoꝛes tractata. maxime ratione iurium nouoꝝ poſtmodũ editoꝛuꝫ.

De irregularitate quid ſit ⁊ in quibus caſibus contrahatur. Cap. 48.

Irregularitas.

Et pꝛimo ſciendum eſt ꝙ irregularitas eſt nota ſiue impedimẽtum canonicuꝫ ex peccato ſiue defectu pꝛoueniens: qua quis pꝛohibetur ad eccleſiaſticos oꝛdines pꝛomoueri: ⁊ in eiſdẽ miniſtrare. Ideo dixi nota: quod

Nota qd ſit.

idem eſt quod infamia ſeu irregularitas extra de pur. ca. accedens. ij. q. iij. §. hinc autem. j. ⁊ l. indulgentia. ſub alio. §. notandum. ff. de his que no. infa. furti accipe. §. ſi quis alieno. ⁊ l. ſe. Eſt etiam nota idem quod cicatrix vel ſignum impreſſum. ff. de ſeruis fu. l. ij. facit. C. de aque ductu. l. decernimus. extra li. vj. de ſenten. excõ. ſi iudex. ante fi. ibi. annotatione ſignati. Idem etiam eſt ſtigma. C. de fabꝛi. l. ſtigmata. li. xj. cuius textus ponitur pꝛe. c. ſi iudex. quod verbum ponitur. xxxiij. q. ij. hoc ipſum. Et irregularitas eſt cicatrix criminis vel defectus: vt. lxj. di. in ſacerdotibus. in fi. vbi dicitur: Perferens memoꝛandi criminis labem. i. irregularitatem, non habet lucidam ſacerdotij dignitatem. Unde, ſanitas penitentie poſt vulnus. ſ. peccati ſecuta, ſine cicatrice. ſ. irregularitas eſſe non poteſt. j. q. j. ventum. ⁊ ad hoc facit glo. ibi poſita ſuper verbo cicatrice, que incipit: qꝛ etſi peniteant: tñ irregularitas manet: que nõ aboletur per penitentiam. xxv. di. pꝛimum. l. di. illud. j. q. vij. ſi quis omnem. qꝛ etſi animas per penitentiam ſaluare poſſumus: infamiam tñ facti, ſubaudi ꝓm gl. abolere non poſſumus. vt in pꝛe. §. hinc autem colligitur, legitur ⁊ no. Ideo dixi canonicum. ſ. in deſcriptione irregularitatis: qꝛ irregularitas eſt impedimẽtum a iure canonico intꝛoductum. c. extra de ſenten. excom. is qui in eccleſia. lib. vj. fuit tñ figurata de iure diuino: qꝛ dictum eſt dauid pꝛimo Paralipo. xxij. Non edificabis mihi templum: qꝛ multum ſanguinem effudiſti. j. q. vij. ſi quis omnem. de conſ. di. j. c. j. In veteri autem teſtamento erant irregularitates tẽpoꝛales ⁊ non perpetue: vt qñ quis eijciebatur extra caſtra pꝛo eo ꝙ tetigerat immundum vel moꝛticinũ vel ſimile. xxxiij. q. ij. hoc ipſum. Pꝛouenit autẽ irregularitas ſepe ex facto ſeu ex crimine: vt patet in clerico cenſuram eccleſiaſticam violante: vel ex aliqua

Irregularitas vñ ꝓueniat.

notabili inobedientia preſertim aduerſus ſedem ap.
lxxxj.di.ſi qui.extra ne cle.vel mo. non magno. in fi.
extra de hereti.excõicamus.j.§.ſane.extra de cler.ex.
mi.c.fi.prope fi.extra de ſent.excom.ſignificauit.⁊ in
ſimoniaco ordine: ⁊ in clerico per ſaltum promoto:
⁊ ſimilibus.⁊ generaliter in committẽte aliquod de
criminibus in apoſtolica regula contentis. xxxv.di.
§.nunc autem.⁊.c.j.⁊ in crimine homicidij.di.l.mi-
nor.Itez ex defectu prouenit.qñqz a natura:qñqz ex
euentu.a natura,vt defectus natalium. regula enim
eccleſie eſt: vt quis de legitimo matrimonio naſcat.
contra hanc regulam natus irregularis eſt:vt di.lvj.
⁊ extra de fi.preſ.per totum. vel ſi quis cuz corporis
defectu notabili naſcitur: vt.lv. di. ⁊ de corpo.vi.per
totũ. Ex euentu aũt prouenit in quolibet hoĩe: vt
in bigamia.vt extra ꝺ biga.ꝑ totũ.⁊.xxvj.di. ꝑ.totũ.
Dicitur aũt irregularis,ab in quod eſt fine,⁊ regula.
vnde irregularis quaſi contra regulam eccleſie na-
tus: ſiue per defectum,ſiue per factum extra eam po
ſitus: vt premiſſum eſt. Contrahitur autez modis
quodammodo indicibilibus ⁊ inexprimibilibꝰ acu
te videntibus. Et primo ſiquidem (vt dictum eſt)
ex defectu natalium: cum quibus ſolus papa diſpen
ſat.ſaluo quod dicitur de ſimplici beneficio: ⁊ mino
ribus ordinibus,in quibus poteſt eps̃ diſpenſare.ex
lib.vj.de fi.preſ.is qui.⁊.s̃.in c.s̃.proximo.§.nunc ali
quid.ver.nec quum tetigi.nam papa in omnibus ir
regularitatibus diſpenſat: quia irregularitates ⁊ pe
ne earum de iure poſitiuo ſunt: vt dictum eſt.s̃.ꝙ pa
pa plenam poteſtatem hz. extra de con.pre.ꝑpoſuit.
Item criminoſi notabilibus criminibus irregula-
res ſunt: de quibus.xxv.di.per totũ.vj.q.j. infames.
Item bigami: vt.s̃.dictum eſt. Quot modis biga-
mi dicantur.no.extra de biga.c.ij.in gl.intellige.Itẽ
illiterati ⁊ imprudentes irregulares ſunt.xxxvj. diſ.
illiteratos.ſed talis characterem recipit: vt no.extra
de cle.per ſal.pro.ca.j. Item cupidus eſt irregularis.
xlvij.di.per totum.⁊ vſurarius.vt e.d.c.ij.⁊.j.⁊ extra
de vſu.preterea.Item percuſſor.xlv.di.per totuz.ex-
tra de cleri.percu.per totum. Si vero quis percutiat
abſqz mortis periculo: vel ſanguinis effuſione, vel
truncatione: ⁊ hz poteſtatem: non imputatur ei.ex-
tra de rap.in archiepatu.xxiij.q.v.c.ij.Sed beatꝰ pe-
trus qui abſcidit auriculaz malcho principis ſeruo.
Mat.xxvj.Joan.xviij.xxiij.q.j. ſi petrus.⁊.xxiij.q.
iij.pro membris. ⁊ beatus paulus electus a dño in
apoſtolatuz: vt.l.di.§.econtra.qui interfuit morti ſte
phani lapidantibus miniſteriuz prebendo. Act.vij.
non fuerunt irregulares.quia nonduz erant clericis
arma prohibita: nec irregularitas erat inducta:que
eſt a iure canonico: vt.s̃.ver.ideo dictum eſt.Immo
licebat olim ſacerdotibus occidere.ij. q.vij. c. nos ſi
incompetenter.§.item quum balaam. ver.his ita.ij.
⁊ etiam primo dum fuerunt baptizati: ⁊ irregulari-
tas talis tollitur in baptiſmate.no.xxvj.diſ. deinde.
vel diuina reuelatione excuſati ſunt extra de diuor.
gaudemus.xxiij.q.v.ſi non licet.j.q.viij.occidit. diui
na enim facta ⁊ maxime veteris teſtamenti ſunt ad-
miranda: non in exemplum trahenda.ij.q.vij.§.itez
quum balaam.ver.daniel.⁊.iiij.q.iij.§.ſed obiicitur.
Item leproſi irregulares ſunt.vij.q.j. quum percuſ-
ſio.extra de cle.egro.c.pen.Item litigioſus eſt irregu
laris.xlvj.di.per totum.Itẽ iudices,adſeſſores, ad-
uocati,conſiliarij,tabelliones, ſentẽtie dictatores in
cauſa ſanguinis.legitur ⁊ no.xxiij.q vlt. ſepe.l.diſt.ſi
quis viduam.extra ne cleri.vel mo.ſententiaz. ⁊.ca.

Irregularitas contrahitur.

clericis.extra de homi.poſtulaſtis.lj.di.c.j.⁊.c.ſi quis
poſt.Tum ſi clericus ex ſola curioſitate vel leuitate
fuerit vbi latro ſuſpẽditur:vel vbi quis in duello in-
terficitur,licet grauiter peccet: non tamen fit irregu-
laris,ſi nec conſilium vel authoritatem vel auxiliuz
preſtiterit.no.pre.c.ſententiã. Si vero iudex, vel of-
ficialis,vel miles,vel aduocatus talia ſuſceperunt of
ficia: non tñ ſunt executi: non prohibentur ordina-
ri.no.Hug.lj.di.ſi qs.Et quia ſola voluntas in actũ
non producta non facit quemq̃z irregularez. no.j.q.
iiij.quia preſulatus.in gl.c.quod extra de homici. pe
trus.⁊ quia irregularitas factuz reſpicit.xv.q.j.ſi qs
nõ iratus. alias vix vnq̃z inueniretur quiſq̃z qui nõ
eſſet irregularis.Joan.tñ no.de pe.di.j. periculoſe.in
gl.⁊ irregulares.ꝙ qui voluit facere homicidium: ⁊
non fecit quia non potuit: irregularis eſt.contra te-
neo pre.c.ſi quis non iratus.xv.q.j. fateor tñ cũ Jo.
ꝙ ſi quiſpiam ſepe bellis interfuit: nec remanſit per
eum quin occideret: licet non occiderit: irregularis
cenſetur propter ambiguum duplicitatis. vt no. in
pre.c.ſi quis poſt.pro hoc facit qđ legitur ⁊ no.xxiij.
q.vl.c.vlt.Tenet autem Guill.dur.in ſpe. in ti. dele-
gato.in.§.iuxta.ver.ſed quid.ꝙ miles qui fuit in bel
lo: nec per eum ſtetit quin occideret: repellendus eſt.
ſecus ſi nec percuſſit: nec operam dedit ſm Hug.Si
militer iudex qui examinauit cauſam ſanguinis: ⁊
aduocatus in ea: ⁊ officialis qui operam dedit ex of
ficio ſuo vt ſanguis effunderetur: irregulares ſunt:li
cet mors vel effuſio ſanguinis non fuerit ſubſecuta.
poteſt tñ cum talibus per epm̃ diſpẽſari. extra de ho
mic.petitio.⁊ de cleri.pug.in du.ca.j. extra ne cle.vel
mo.c.ſententiam. ſimiliter cum illo qui non ex offi-
cio ſuo, ſed ex odio dedit operaz: ⁊ fecit quod potuit
vt occideret: non tñ occidit,nec etiam mutilauit:eps̃
diſpenſat.indiget eniz talis diſpenſatione ſm Guill.
in pre.§.j.iuxta.ver.ſed quid. Item exercens artez
chirurgie irregularis eſt: ſi propter imperitiam ſuaz
vel negligentiam mors fuerit ſubſecuta ex inciſione
vel aduſtione vel potione quam dedit infirmo.extra
de homici. tua. §.j. ſi vero peritus phlebotomat vel
ſecat: ⁊ adhibet omnem diligentiam quaz debet: nõ
tenetur in aliquo ſi mors ſequatur.xxiij. q.v. de occi
dendis. Si autem aliquis ſagittam, telum, vel gla-
dium infixum in gutture pectore vel corpore alicuiꝰ
extrahit: propter quod vulneratus citius obijt: irre
gularis efficitur.ff.de reg.iur.culpa.⁊.l.ꝙ quis.⁊ ꝑ.c.
tua.de homici. Intellige autem chirurguz non pro-
hiberi a promotione: niſi propter periculum:qm̃ de
facili in officio ſuo errare poteſt vnde ſi quis exiſtẽs
laicus hoc officium exercuit: non ob hoc eſt irregula
ris: licet multi ſub huius cura obierunt:niſi propter
eius incuriam prouenerit mors: vt dixi. ⁊ hoc tenẽt
Inno.⁊ Oſtien. extra ne cleri.vel mo.ſententiã.Cle
ricis autem hoc officium omnino interdictum eſt:
q̃uis ex hoc ſolo non ſint irregulares: ſi tñ ſub eorũ
cura aliqui obierunt preter eoꝝ culpam:dicunt In-
no.⁊ Oſtiẽ.eos irregulares fore: vt no.in pre.c.tua.
⁊ pre.c.ſententiam. Idem eſt de officio medicine ꝑꝑ
dubium.extra de eta.⁊ qua.ad aures per quod.c. cle
ricus cauebit: ſi ſapiens fuerit, ab officio medicine.
nam vix de centum vnus in ea ſapiens: ⁊ practicus
fidelis ⁊ diligens inuenitur.vnde dicitur in c.pre.ad
aures.eruditus.vbi dicit Oſtien.ſicut tibi falſa opi-
nione videtur.vere enim eruditus ⁊ peritus ita pru
dentum regulis eſt munitus:vt in ſingulis egritudi
nibꝰ preterita ⁊ preſentia ⁊ futura cognoſcat. vt di-

Exercens chirurgiã an ſit irregularis.

Medicã artẽ exercẽs an ſit irregularis.

cit Hippocrates in prologo prognoſticorum. Tñ notandum eſt ꝙ ad hoc ꝙ medicus in arte peritus vel chirurgicus dicatur congruam diligentiam adhibere: ſufficit ꝙ infirmum viſitet perſonaliter: ⁊ dietam ſuam ⁊ regimen dicat ei, nec tenetur ad cuſtodiam continuam perſonalem. cap. eorum que leguntur ⁊ no. ṡ. extra de frigi. c. fi. §. fi. de vſu pal. c. fi. de cõſe. di. v. nunq̃ꝫ. ⁊ ad hoc dicit Oſtien. multum dignũ no. ⁊ quod declarat pre. decre. ad aures. vt no. pre. c. tua. de hoc. ⁊ licet euentus mortalitatis non imputetur medico. ff. de offic. preſi. illicitas. §. ſicuti medico. imperitia tñ ⁊ negligẽtia imputaẜ. vt ibi. ⁊ inſti. deẜ. acqui. §. impetu. ⁊ §. imperitia. ⁊ pre. ca. ad aures. vt ibi no. ⁊ pre. c. tua. videat ergo ꝙ faciat illas medicinas quas ſcit ſm artem debere proficere conſiderantis circũſtantijs vniuerſis. Caueat enim ne propinet medicinam de qua dubitet vtruꝫ proficere poſſit vel nocere: q̃ꝫuis magis credit eam proficere: qr in dubijs eſt via tutior eligenda. extra de homici. ad audiẽtiam. Et qr ſecurius eſt relinquere hominem in manu dei: q̃ꝫ ipſum quoquo modo exponere dubitabili medicine. Si etiam omittat ſcienter debitam medicinam: delinquit. ſicut ⁊ indebitam propinando, ſm Innoc. Quam etſi malitioſe propinet ad infirmitatem aggrauandam: ⁊ infirmũ faciat redimi: eſt extraordinarie puniendus. ff. de vari. ⁊ extraordi. cog. l. medicus. Si autem ſe dicat peritum quum nõ ſit: ⁊ faciat vel omittat aliquid propter quod infirm⁹ periculuꝫ mortis incurrit: peccat ⁊ irregularis eſt. c. ff. quod quiſqꝫ videtur. hoc edicto. ff. de ac. emp. ⁊ vendi. iulianus. §. ꝙ autem diximus. ⁊ ſe. ſm Inno. ⁊ eſt expreſſum pre. c. ad aures. Si vero medicus bonam medicinam dedit quantum ad artem: ſed quantum ad materiam mala erat propter vetuſtatem ſpecierũ vel falſam ſimilitudinem quam gerebat verarũ ſpecierum: vel aliam quamcunqꝫ cauſam: ſi omnem diligentiam adhibuit: quam potuit in ſpeciebus eligẽdis: inculpabilis eſt. qr probabilis eſt de facto ignorantia excuſata. ſm Inno. extra de cleri. ex. mi. apoſtolice. immo ⁊ ſolicita diligentia eum excuſat: vt. ṡ. probatum eſt. Sed ⁊ ſi ſm artem medicine vel chirurgie vtile eſt aliquem ſcindi: ſecure faciat hoc fieri: dummodo peritum inueniat inciſorem. Et ſi inciſor errat non ex imperitia vel deſuetudine: ſꝫ quia infirmus non habet venarum aut membroꝝ debitã vel conſuetam diſpoſitionem: aut qr ſubitus ⁊ inſolitus timor vel tremor irruit ſuper eum: videtur chirurgicus excuſatus ſꝫ Inno. extra de frig. ex literis. Si autem chirurgicus dubitat de inciſore abſtineat tam ipſe q̃ꝫ inciſor, ſm Inno. c. ff. de flu. l. j. in prin. §. defun. inſtruc. quum delamonis. §. aſinam. ⁊ quia in dubijs via tutior eſt eligenda: vt. ṡ. Si vero infirm⁹ non obedit medico vel chirurgico: non imputatur eis, nec propterea infirmus committit peccatũ inobedientie: quia nec prelatus eius eſt: incaute tamen facit: quia nõ credit perito in arte ſua: vt patet in eo quod legitur ⁊ no. extra de homic. ſignificaſti. ij. §. j. verſi. quidem. Si vero infirmus ex certa ſcientia ſeu affectata, ſumit poculum: vel aliud ſibi contrarium: peccat. facit enim contra charitatem: quia debet corpus ſuum diligere ⁊ cuſtodire vt in eo ſeruiat deo, ſꝫ Inno. de pe. di. ij. charitas. j. ver. item corpus noſtrũ. ⁊ non licet in ſeipſum ſeuire: vt patet in eo quod legitur ⁊ no. extra de cor. viti. ſignificauit. ⁊ c. pre. nec debet ire poſt concupiſcẽtias ſuas. Eccl. xviij. B. nec in carnis deſiderijs ambulare. Roma. viij. a. b. nec manum ſibi iniijcere. ff. de edi. edic. quum autẽ. §. excipitur. Item quia quum medicus peccet contra traditiones artis dãdo talia: vt. ṡ. tactum eſt: multo potius infirmus accipiendo. ſicut peccaret ſcienter venenum accipiendo: niſi acciperet cauſa miraculi faciendi. vt legitur beatus Ioan. euangeliſta in legenda ſua feciſſe. Secus ſi non crederet mortiferum: licet crederet ex illo potu vel cibo infirmitateꝫ magis roborari ſiue prolongari: quia hic non peccat mortaliter, vel ad minus non ita grauiter, ſicut prior. nã grauior poteſt eſſe afflictio ſitis q̃ꝫ febris. ſanus autem non tenetur viuere medicinaliter: qr omnia ſana ſanis. Caueat tamen ne ſcienter aliquid nociuuꝫ recipiat. vt. ṡ. dictum eſt. De ſeruientibus vel miniſtris propinantibus infirmis quicquid petunt: dicendum eſt, ꝙ ſi ex certa ſcientia: vel ex improbabili ignorantia ſeu affectata, aliquid nociuum infirmo propinauerint quantumcunqꝫ petenti: peccant grauiter ſm Inno. ⁊ irregularitatis: ſi moriatur infirmus: periculo ſe exponunt. quia in culpa fuerunt talia miniſtrãdo. vt ſupra dictũ eſt: ⁊ facit extra de homi. de certo. de iniu. ſi culpa. Idem eſt ſi contra preceptum medici hec faciant: quia in talibus credendũ eſt medico: non infirmo. v. q. v. c. j. ij. ⁊ iij. Aug. quid enim proſit vel obſit nouit medicus: non egrotus. ſupradicta no. quaſi per Inno. ⁊ Oſtiẽ. extra de homic tua. ſed ſi talia bona fide fiant circa egrotos: nõ debet quis facilis eſſe ad faciendam ſibi conſcientiã ſcrupuloſam: q̃ꝫuis in aliquo ſit erratum: ſi non ſit ibi lata culpa: quum negligentia diſſoluta que prope dolum eſt: in huiuſmodi ſcrupuluꝫ defacili deponere debet ad conſilium ſapientis. extra de ſimo. per tuas. ij. Si autem lata culpa fuit aut negligentia: irregularis eſt. Si vero non ſit certum: aut dubitatur probabiliter ſm iudicium medicoꝝ, an non. in primo caſu abſtinẽdũ eſt ab officio ⁊ promotione. in ſecundo depoſita erronea conſcientia: ſi fieri poſſit, poterit miniſtrare: ⁊ etiam promoueri alias non. ſcḋm Rai. c. di. l. hi qui arborem. ⁊ c. ſepe. Is qui ante baptiſmum irregularis eſt: poſt baptiſmum irregularis remanet. xxvj. di. c. j. ⁊ ij. ſm Guil. dic vt no. e. diſ. c. deinde. in gl. videẜ ergo ⁊ per Inno. de diuor. gaudemus. ⁊ j. eodem c. §. ſed queritur. ver. vlt. Item irregularis eſt ordinatus ad ſacrum ordinem ab ep̃o qui renuntiauit ep̃atui. vt extra de ordi. ab eo qui re. ep̃a. c. j. Item ordinatus a non ſuo ep̃o. non enim recipit executionem. ix. q. iij. c. j. ij. iij. ⁊ iiij. vij. q. j. ep̃s in dioc. lxxj. di. cap. j. ⁊ ij. vnde ⁊ ſuſpenſus eſt ipſo iure: licet non irregularis: ⁊ nihilominus ab homine ſuſpendetur. vt no. per Ioan. And. extra de tempo. or. eos. lib. vj. per. c. ꝙ tranſlationem. ibi: interdicenda. vnde ſi celebrat: non eſt irregularis. quia predicta iura loquuntur de ſuſpenſione quoad ſe tantum. poteſt tamen ſuſpendi ſiue interdici ei ne celebret. vt p̃. c. ꝙ tranſla. ⁊ ſi poſtea celebrauerit: efficitur irregularis, nec cũ eo citra ſe. apo. poterit diſpenſari. ⁊ hoc probat ſtilus curie. naꝫ quãdo ſcribitur pro talibus, dicitur ſic, mandamus quatenus ipſo ad temp⁹ ſuſpenſo ſuper hoc authoritate noſtra diſpenſes. ⁊ no. ꝙ dicit ſuper hoc: ⁊ non dicit ſuper irregularitate. diſpenſatur enim vt non deponatur: quod fieri deberet ſm pre. iura ſm Oſtien. ⁊ Guilẜ. Item ordinat⁹ extra quatuor tempora. de temp. or. quum quidam. Item non ordinatus celebrans. vt extra de non or. mi. per totum. Item recipiẽs plures ſacros ordines eadem die. vt e. ti. dilectus. Item minor. xiiij. annis

in ſubdiaconatu.

in ſubdiaconatu.vt.e.ti. vel non eſt. hodie neceſſarij
ſunt.xviij.extra in clemen.de eta.⁊ qua.c. generaleꝫ.
Item per ſaltum promotus.extra de cleri.per ſal.tue.
ſi autem quis ordinetur in peeſbyterum vt epm nul
lum ordinem inferiorem habens:tenet ordo. ſi autē
in epm:non,niſi ſit preſbyter. vt ibi no. Item reba=
ptizatus.de conſe.di.iiij.qui bis.extra de apo c.j. Itē
ſimoniacus in ordine.extra de ſimo.ſi quis.j. q.j. ſta
tuimus.idem dico in beneficio.extra de accu.inquiſi
tioni.j.rñſo. Item neophytus.xlviij.diſt. per totum.
Item regularis audiens leges vel phyſicam vltra
duos mēſes.extra ne cleri.vel mo.non magno. in fi.
Idē de perſonis que enumerantur.e.ti.c.fi.§.fi. Itē
publice penitens.l.di.canones.lv.di.penitentes. Itē
accedens ad monaſterium cauſa penitentie ibi agē
de pro quocunqꝫ delicto: ſiue leui, ſiue occulto.extra
de renun.poſt tranſlationem.l.di.ſi ille. Item ſuſpen
ſus ab officio.extra de conſue.quum dilectus.qui au
tem ſint ſuſpenſi : vide in repertorio Guill. dur. ſub
tit.ſentē.excō.in rubrica ordi. Itē accuſatus accuſa=
tione pendente.extra de teſti.c.fi. Item conuictus ⁊
confeſſus ⁊ condemnatus de crimine.xv.q.vlt.ſi qs.
c.extra de teſti.teſtimonium. Idem eſt ſi non ſit con
demnatus: ſi crimen ſit enorme ⁊ manifeſtum.l.diſ.
de his vero. Item denuntiatus aliquo crimine.ex=
tra de accuſa.ops deus. Item accuſator accuſatione
pendente.ij.q.iij. euphemium. Item excōicatus ſciē
ter ordines recipiens.extra de ſen.excō. quum illoꝝ.
Item recipiens ordines etiam ignoranter ab here=
tico vel ſchiſmatico: vel ſuſpenſo, vel ab eo qui renū
tiauit epatui.vt legitur.⁊ no.extra de ſchiſ.c.ij. extra
de ordi.ab epo qui re.e.c.fi.j.q.vij. conuenientibus.
Item qui contraxit matrimonium cum ioculatrice
vel alias vili muliere vel ancilla.xxxiiij.di.ſi quis vi
duam.extra de cleri.coniu.ſane. Iteꝫ promotus poſt
inhibitioneꝫ ſub pena anathematis.extra de eo.qui
fur.or.re.c.j. Generaliter quicunqꝫ promoueri nō po
teſt ad ordines vel honores ſine diſpenſatione: ⁊ q=
cunqꝫ ineligibilis eſt : irregularis eſt. Item omnes
caſus qui impediunt promouendos vel deijciunt iā
promotos ⁊ qui penam depoſitionis merentur:irre
gularitatem inducunt. quos plene proſequere in re
pertorio Guill.dur.ſub tit.ſub tēp.or.in duabus ru=
bricis.extra ordi.⁊ ſub titulo de penis.in rubrica il= *Ve. teſta=mē.irregularitates.*
la, caſus totius iuris. Itē in veteri teſtamento qua=
dam inueniuntur irregularitates:que impediebant
aliquem panes deo offerre : que moraliter intellecte
etiam in nouo repellunt: vt cecus: id eſt ignorantia.
claudus:id eſt infirmitas mētis.habēs naſum par=
uum: id eſt indiſcretus.vel grandem, vel tortum, id
eſt immoderata diſcretionis ſubtilitas. habens fra=
ctum pedem : id eſt alienatio a bono.vel gibbum:id
eſt peruerſitas.item lippus : id eſt depreſſio ingenij.
habens albuginem in oculo: id eſt arrogantiam.ha
bens iugem ſcabiem: id eſt luxuriam. habens impe
tiginem in corpore: id eſt auaritiam.ponderoſus: id
eſt immunda cogitatio.hec leguntur Leuit.xxj.xlix.
di.hinc etenim. Itē languidus : ideſt tarditas ⁊ ne=
gligentia. Indignum enim eſt dare deo,quod dedi=
gnatur homo: vt ea.di.c.fin. Sunt quoqꝫ irregula= *Quib⁹ caſibus ꝯtingat ordinis executiōe quēquā ꝑuari*
res: qui poſt peractam penitentiam non habent or
dinis executionem: vt extra de renun.niſi quuꝫ pri=
dem.§.j.quod contingit in multis caſibus. Primo
in homicidio.l.diſt.minor. extra de tempo.or.cap.fi.
Secundo , in ſimonia : in ordine. j.queſt.j. erga. vel
in beneficio.quoad illud retinendum.extra de accu.
inquiſitionis.reſponſo primo. Tertio,ſi quis excom
municatus,ſuſpēſus, vel interdictus, in contemptū
clauium ſe fecerit ordinari.extra de ſent.excō. quum
illorum.§.ſi hos autem. Quarto,ſi talis preſumit ce
lebrare.xj.qō.iij.ſi quis eps in concilio.extra de vi.⁊
hone.cleri.vt clericorum.§.ſi quis igitur. vel confer=
re beneficia.vel ſi quis a contemnente interdictū be
neficia recipere: vel ipſum interdictum violare preſu
mit.extra de ex.pre.tanta. Quinto,falſarius literarū
dñi pape.extra de crimi.fal.ad falſariorum.§.j. Talis
tñ ſm Inno.ſi occultus ſit:poſt abſolutionem ⁊ pe=
nitentiam peractam ſine peccato ordinatur. nec po=
teſt compelli ad ceſſioneꝫ:qr nullo iure cauetur ꝙ ſit
infamis ipſo iure. Sexto , hereticus.extra de pur.ca.
inter ſolicitudines.⁊ qui fuit hereticus.j.q. vij. con=
uenientibus.⁊.§.fi.xij.di.nos conſuetudineꝫ. Septi
mo , exhibens hereticis eccleſiaſtica ſacramenta. vt
de hereticis.excōicam⁹.§.ſi vero clericus.§.ſane cleri
ci. Octauo,ſodomita.extra de receſ.prela.clerici. No
no,preſbyter peccato rem ſibi confitentem denudās
extra de peni.⁊ remiſ.omnis.§.fi. Decimo, incorrigi
bilis ⁊ in nimia contumacia perſeuerās.extra de do.
⁊ contu.veritatis.§.fi.xxiij.q.iiij.forte. extra de iudi.
quum non ab homine. Vndecimo,crimen notoriuꝫ
de iure vel de facto.extra de tempo.ordi.c.fi. Duode
cimo,vtens officio aſſiſſinorum:vel eos receptās:vel
defendens:vel occultans: licet exinde mors non ſe=
quatur.extra de homici.pro humani.lib.vj. Decimo
tertio,apoſtata.extra de apo.c.j. Decimoquarto,ſchiſ
maticus.extra de ſchiſ.c.j. Decimoquinto , intruſus.
xvj.q.vij.ſi quis deinceps.vij.q.j.factus.⁊.c.ſeq.⁊ ꝑ
abuſum ſecularis poteſtatis uoluntarie electus.ex̃ de
elec.quiſquis. Decimoſexto,omne crimen quod ipſo
facto inducit infamiam ciuilem.iij.q. vij.§. porro.C.
de infa.l.j.⁊.l.ait.vj.q.j.infames.iij.q.v.c.canonica.c.
conſtituimus. Decimoſeptimo,infamia deſcendens
ex delicto per ſententiam declarato. qr Pena poteſt
demi:culpa perennis erit.ij.q.iij.c.euphemiū.§. hinc
colligitur.infamis enim irregularis eſt. ſiue ſit infa=
mia iuris.vt li.di.qui in aliquo. vbi enumerant mul
ti tales irregulares.⁊.ij.q.iij.§.notandum.C.de infa.
l.j.extra de teſti.teſtimonium ſiue ſit infamia facti.ex̃
de accuſa.omnipotens.ij.q.iij. pre.§. hinc colligitur.
lxxxj.di.tantis.C.li.xij.de digni.l.iij.extra de exceſ.ꝑ=
la.inter.extra de ſimo.ex diligenti.§.fin. Qui autem
ſint infames:vide plene in repertorio Guil.dur.de pe
nis in rubrica.extra de ordi.vide etiaꝫ.c.ſ.proxi. De
cimooctauo,in caſibus in quibus ſolus papa diſpen
ſat:quos in.xl.⁊ in.xlvj.c.ſ.poſui:vbi de diſpenſatio=
ne pape tractaui. In alijs autem caſibus non impe=
ditur ordinis executio poſt penitentiam. ſed ſufficit
per ſolam penitentiam ſatiſfacere creatori.nec illa oc
culta irregularitatem inducunt. extra de ſimo.c. fi.l.
di.ferrum.xxxij.q.v.chriſtiana.extra de cohabi.cleri.
ueſtra.extra de renun. niſi quum pridem.§. perſone.
de hoc no.xxv.di.primum.l.di.de his uero.in gl.ſm
quoſdam.extra de tempo.ordi. ex tenore.in gloſ.ma
gna.⁊ e.ti.legitur.⁊ no.c. fi. Item ſuſpenſus ab offi=
cio, celebrando fit irregularis.xj q.iij.ſi quis eps dā
natur.⁊.c.ſeq.extra lib.vj.de ſen. ⁊ re iudi. quuꝫ eter
ni.in.e.⁊ eodem lib.de ſen.excom. quum medicina=
lis.ſuſpenſus autem a beneficio, celebrando non fit
irregularis.quia nullo iure cauetur:ſm Inno.extra
de elec.quum in cunctis.§.clerici.⁊.c.ſtatuimus.lib.
vj.§.fi.extra de conceſ.pre.quia diuerſitatem. Simo
niaci etiam ⁊ notorij fornicatores,⁊ alij ſuſpenſi a in=

re, celebꝛando non incurrunt irregularitatē: niſi vbi ſpecificaꝛ in iure, optime hoc pꝛobaꝛ de ſen. excom. is qui. li. vj. ſicut nec celebꝛans minoꝛi excōicatione ligatus: qui tñ a iure ſuſpenſus eſt a participatione ſacramentoꝝ. Secus aūt in ſuſpenſis ab homine: illi. n. ſi celebꝛant irregulares ſunt: vt pꝛec. c. ſi quis: extra de cle. excom. mino. latoꝛes. c. ij. ⁊ c. poſtulatis. ſm Inno. ⁊ Oſtien. qui. de hoc no. eo. ti. ſi celebꝛat. ⁊ de hoc extra de conſue. quū dilectus de eta. ⁊ qua. quum bone, ratio diuerſitatis: qꝛ mitius agiꝛ cuʒ lege: ꝙ cum miniſtro legis, ff. de arbi. celſus. Oſtien. tñ no. extra de ſen. excom. quum medicinalis. lib. vj. ⁊ de ſimo. tanta: ꝙ ſimoniacus ⁊ notoꝛius fornicatoꝛ ſuſpenſi ſunt ab officio pꝛopter crimen canone: quantū ad ſe ⁊ quantum ad alios. vt. xxxij. diſt. c. pꝛeter. §. verum ⁊ ex̄ de cohabi. cleri. c. ſi vñ poſt: quantamcūqꝫ penitentiam faciant: nunꝙ celebꝛare debent ante obtentam a ſe. apo. diſpenſationem: alioquin contrahunt irregularitatem. extra de biga. qꝛ circa. Si. n. aliquis ſuſpenſus eſt ab officio pꝛopter crimen quantum ad ſe ⁊ quantum ad alios: ſemper fit irregularis celebꝛando: ſm eum: vt no. de re. iudi. quum eterni. lib. vi. Inno. tamen tenet cuʒ Oſtien. extra de ſen. excō. quum medicinalis: de hoc etiam ſcripſi. ſ. in ſecunda parte iſtius operis defectibus pꝛeſbyteroꝝ. §. de pꝛeſbyteris. verſi. xxx. no. etiaʒ de hoc Inno. extra de cohabi. cleri. clericos. ⁊ c. ſicut. ⁊ c. veſtra ⁊ de cleri. percuſ. c. j. ⁊ Archid. extra de re iu. quuʒ eterni. li. vi. in vj. in fi. contra. Poꝛro ſi nō ſunt ſuſpenſi pp crimen a canone: ſed pp aliqueʒ defectū vt puta illegitime nati ⁊ coꝛpoꝛe vitiati ⁊ hmōi: nō incurrunt nouam irregularitatem: ſi ante obtentaʒ diſpenſationem celebꝛent: ⁊ hoc curia Romana obſeruat: qꝛ qñ diſpenſat cū talibꝰ ſimplr diſpēſat ſup dfectu tm̄: nulla facta mentione de irregularitate, qꝛ nullam contraxit. lvj. di. aplica. c. cenomaneñ. extra de fi. pꝛeſ. veniens. ⁊ c. peruenit. Et ideʒ eſt ſi ſuſpēſi ſunt a canone: non pp crimen: ſed pp infamiam: vt. c. fi. de cohabi. cler. de homici. ex literis. §. fi. idem eſt in ſuſpenſo a confeſſionibus audiendis: celebꝛante ante reconciliationem: qꝛ hoc iure non caueꝛ. xj. q. iij. c. ad menſam. §. euidenter de hac ſuſpenſione habetur. xxvj. q. vj. per totum. Si quis etiam in irregularitate exiſtens: beneficiuʒ recepit: impetrata abſolutione ſuper irregularitate: non indiget alia diſpēſatione ſuper beneficio obtento: ſm fratreʒ Raimū. ⁊ Guill. Itē qui celebꝛat in eccleſia ſanguinis vel ſeminis effuſione polluta. Et qui pꝛeſentibus excōicatis maioꝛi excōicatione ſcienter celebꝛat: non eſt irregularis: Qui vero ſcienter in loco celebꝛat interdicto: ieregularis eſt ſolum ab illa irregularitate per Romanum pontificem liberandus. extra lib. vj. de ſen. excom. is qui. Et is cui interdictus eſt eccleſie ingreſſus: ſi in eccleſia ingerat ſe diuinis, vt pꝛius: irregularis eſt. eo. ti. lib. vj. is cui. Si ep̄s pꝛopter patronoꝝ diſcoꝛdiam: clauſerit eccleſiam: pꝛecipiens ne ibi miſſarum ſolennia celebꝛentur: celebꝛantes ibi non fiunt irregulures extra de iure. patro. c. j. ⁊ ij. Si aūt dicat: interdico talem eccleſiam: celebꝛans in ea irregularis eſt: extra de exceſ. pꝛela. tanta. Hoc etiaʒ eſt notandū ꝙ excōicatus vel interdictus dr̄ violare interdictum: agendo ſuum officium ſicut pꝛius: puta offerendo in miſſa calicem vel vꝛceos: vel hmōi: vel celebꝛando ſolenniter veſperas: vel matutinum: vt in pꝛe. c. ſi quis ep̄s in concilio extra de ſen. excō. quum medicinalis. Idem eſt in quocūqꝫ officio cantando: ⁊ in quibuſcūqꝫ hoꝛis officiet eccleſiaʒ. vt ibi no. Jo. an. ad idem. eo. ti. is cui lib. vj. ſi aūt extra eccleſiam celebꝛet: in domo pꝛiuata: cum altari viatico uel ſub diuo: vel in tentoꝛio: uel concelebꝛet celebꝛātibus extra eccleſiam cum altari uiatico: ut extra de pꝛiuile. in his. ⁊ e. ti. c. ulti. lib. vj. non eſt irregularis qꝛ non celebꝛat in eccleſia: ut no. Joan. an. in pꝛe. ca. is cui. Si uero intereſt diuino officio: ⁊ cantat uel pſalmodiat: non tñ celebꝛat: non eſt irregularis: ſm Guill. dur. nec ſuſpenſionem incurrit: licet peccet: qꝛ non facit tamꝙ in officio ſuo agens: pꝛe. c. ſ. pꝛoxime ver. allegatoꝝ legere. n. pſalterium: uel docere ēt euangelium uel nouum ⁊ uetus teſtamentum in eccleſia interdicta non eſt pꝛohibitum: quum etiaʒ ibi pꝛedicari poſſit: ut extra de ſen. excō. rñſo. ca. tñ cōtra extra de exceſ. pꝛela. tanta de cleri. excō. mi. illud. §. fi. extra de re iudi. quum eterni. §. ſciturus, lib. vj. Sed diſtingui poteſt utrum ex ignorantia ſeu etiam deuotione: an uero ex ꝯtemptu ſeu ex malitia ſe officio ingerat: ſm Guill. dur. ad hoc facit uerbum damnabiliter poſitum in pꝛe. §. ſciturus. Item ſi excōicatus celebꝛat, ſicut pꝛius: uel dicit hoꝛas ſuas: officiādo populū: non in eccleſia ſed extra: puta in naui uel exercitu uel alibi: irregularis eſt. c. de con. di. j. concedimus. Secus ſi dicit hoꝛas cum uno uel duobus pluribus ſocijs: non officiando eccleſiaʒ: qꝛ tunc nō eſt irregularis: ſed tunc bene facit ſi ſuppꝛimit verba illa que a ſolo ſacerdote dici ſolent: vt dñs vobiſcum: ⁊ ſi per alium: etiam non ſacerdoteʒ, facit officium inchoari. Celebꝛans interdictus uel excōicatus in eccleſia non conſecrata: irregularis eſt: qꝛ idē iuris eſt, ſicut ſi eſſet conſecrata: quoad hoc extra de immu. eccle. eccleſie extra de con. eccle. uel alta. c. fi. ⁊ ſic ibi tenet Oiſten. nam idem eſſet ſi extra eccleſiaʒ celebꝛaret ut. ſ. tactum eſt. Si ſacerdos ſepelit aliquem in cimiterio in quo certum eſt aliquos excōicatos eſſe ſepultos: non eſt irregularis: quum hoc iure cautum non ſit: in cimiterio autem per ſententiaʒ hominis interdicto ſepeliens ſolenniter, eſt irregularis extra de poſtu. pꝛece. c. j. pꝛope pꝛin. extra de cleri. excō. mino. aplice facit: extra lib. vj. de con. eccle. c. j. Qui. etiam ſolenniter ⁊ publice ſepelit publice excommunicatum: licet grauiter peccet: non tñ ex hoc fit irregularis: ſed eſt ei ingreſſus eccleſie interdictꝰ extra lib. vj. de pꝛiuile. ep̄oꝝ. Si aūt ſepeliat excōicatum tp̄e interdicti: excommunicatus eſt: extra in clemen. de ſepul. eos. Si aūt magiſter ſcholarum ſuum exerceat officium, uel alij ſua miniſteria ⁊ officia: nō incurrunt irregularitatem: qꝛ hec offici uel miniſteria nō cōpetunt ratione oꝛdinis. facit pꝛo hoc quod no. j. q. iij. ſaluatoꝛ. in glo. ſicut in eccleſia. in fi. peccat tñ talis ⁊ grauiter eſt puniendus ſicut ⁊ laicus excōicationem contemnēs: extra de cleri. ex. c. ij. in fin. Item notarij: aduocati: iudices, ⁊ alij publica officia exercentes: ſi excōicati ſint uel ſuſpenſi: ⁊ nihilominus ea exerceant, irregulares non ſunt: qꝛ talia officia non ſunt oꝛdini annexa ad hoc, xj. q. iij. ſi quis ep̄s in concilio. Benedicens etiam menſam excōicatus ſuſpenſus, nel interdictus: non eſt irregularis: quia talis benedictio nulli oꝛdini eſt annexa. xliiij. diſt. c. fi. Secus in benedictione aque: qꝛ illa fit cum ſolennitate per ſacerdoꝛem: de conſe. diſt. iij. aquam. Si uero interdictus abſoluat ab excōicatione: non eſt irregularis: qꝛ abſoluere excōicatuʒ: non eſt oꝛdinis: ſed iuriſdictionis: ſicut ⁊ excōicare. ij. q. j. nemo extra de elec. tranſmiſſaʒ: ⁊ par ius eſt ligandi ⁊ ab-

ſoluendi, ſed abſolutionis ſolennia adhibere: ſicut eſt dicere orationes cū ſtola: ⁊ pſalmum penitentialem: ⁊ in eccleſiam introducere: ordinis ⁊ officij eſt. c. extra de ſenten. excom. nuper in fi. xj. q. iij. debent. ⁊ c. ſeq. Si diaconus vel acholytus legit epl'am ſine apparatu: in loco vbi de conſuetudine gñali dꝫ per ſubdiaconum epiſtola: videtur ꝙ ſit irregularis. ca. xj. q. q. iij. ſi quis eṗs damnatus, vbi dicitur gñaliter ſi quid ꝯtingat de ſacro miniſterio: ſed hoc intelligēdum eſt de ijs que certo ſunt ⁊ ſuo ordini deputata: ſicut ſubdiacono legere epiſtolam: vel acholyto portare cereos ⁊ ſic de alijs ſi. xxiij. di. ſi ſubdiaconus. ⁊ c. ſeq. xxv. diſt. perlectis. xxj. diſt. cleros. Sed ſi facit ea que non ſunt certo ordini deputata: vel a iure vel a conſuetudine: vt ſi cantat reſponſoria: vel legat lectiones: non fit irregularis, vnde videtur ꝙ ſi in aliqua eccleſia ſit conſuetudo: ꝙ quiſqꝫ ſine diſtinctione ordinis legat epiſtolam, vel portet cereos: vel ꝗd aliud pertinens ad aliquod officium: faciat: non erit irregularis: qui illud officium agit: conſuetudo eniꝫ attendit in ſacramētis ⁊ eccleſiaſticis officijs: extra de cele. miſ. pernicioſus cum ſuis concor. vide quod no. de vi. ⁊ hone. cleri. vt quiſqꝫ ſuper verſi. epiſtolaꝫ ca. tū contra de homici. ſicut dignum in fi. verſi. dicitur: ꝙ homicide non debent etiam rñſoria ſeparatiꝫ cantare. Sed dici poteſt ꝙ illud ſpāliter fuit iniunctum: pp horrorem enormis criminis: patet igitur ex premiſſis ꝙ in minoribus ordinibus contrahit irregularitas: ⁊ probat: extra de cleri. excō. mi. c. ij. nā ⁊ tales degradant. xj. q. iij. eṗs preſbyter: in fi. xxiiij. di. c. fi. xxvij. q. j. ſi quis eṗs. Si etiaꝫ interdictus vel excōicatus hñs ſolam tonſuram: que eſt ordo: extra de eta. ⁊ quali. quum contingat officiet in ſuo ordine: irregularis eſt ſm Oſtien. ⁊ Guill'. xxiij. diſt. pſalmiſta. xxj. di. cleros in prin. Si preſbyter excōicatus vel ſuſpenſus ſimpliciter a ſuis ordinibus. adminiſtret in ordine acholytatus: irregularis efficitur. vt. xj. b. iij. ſi quis eṗs damnatus ibi ſi quid contingit de ſacro miniſterio. Secus ſi tantū amiſſarum celebratione ſuſpenſus eſſet. Si conſtitutus in minoribus ordinibus excōicatus legit epl'am in miſſa priuata, non eſt irregularis: ex quo hoc ſine ſolēnitate facit: quum etiam a laicis quandoqꝫ legant epl'e ⁊ lectiones de conſuetudine: facit quod no. extra de vi. ⁊ hone. cleri. vt quiſqꝫ. Et idem iuris eſt: ſi miniſtret ad altare ſacerdoti: parando vinum ⁊ aquā ⁊ hmōi ⁊ idem etiam puto in preſbytero diacono ⁊ ſubdiacono: ſm Guill'. Si eṗs a pontificalibus ſit ſuſpenſus, in illis celebrando non efficitur irregularis: quia pontificalia non ſunt de ſubſtantia. Nā ⁊ ſine ipſis poteſt quodlibet pontificale officium exercere, nec debet quis irregularis cenſeri: niſi vbi inuenit expreſſum. G. ca. bo. extra de ſen. excō. is qui. li. vj. Suſpenſus ab ingreſſu eccleſie tantum. non fit irregularis celebrando extra eccleſiam, qꝛ extra eccle ſiam celebrat, de conſe. diſt. j. concedimus ⁊ expreſſuꝫ extra de ſen. excō. is cui. ibi. in ea ſe ingerat ⁊ cum aſſenſu. contra. Si excommunicatus ſiue ſuſpenſus baptiꝫat, vel inungit, vel corpus Chriſti dat, vel aliud ſacramentum ſine veſtibus ſacerdotalibus: ⁊ non ſolenniter: non eſt irregularis: al's ſecus. ca l. di. qui ſub gradu. de cle. egro. preſbyterum: de cor. viti. ſignificauit. Generaliter aūt dicendum eſt: ꝙ non dꝫ aliquis in dubio irregularis iudicari: niſi vbi inueniet in iure expreſſum: vel expreſſa ſimilitudine iuris. ff. de pe. preſes, de peni. di. j. pene extra li. vj. de regu. iur. odia. ⁊ c. in penis expreſſum. c. is qui de ſen. excō. lib. vj. qꝛ irregularitas a iure introducta eſt: vt ſupra probatū eſt. Scandalum etiam ſolum inducit irregularitatē vt extra de homici. ex literis. j. Abbas aūt propter irregularitatem a prelatione non remouetur: extra ꝺ eta. ⁊ qua. tuam. l. di. accedens xj. q. j. legi. ſm Inno.

Sed queritur qñ occaſione homicidij irregularitas contrahatur? Super quo notandum ꝙ ad hoc ꝙ irregularitas ex homicidio contrahat, neceſſe eſt ꝙ interueniat conſilium: vel preceptum, vel factum, vel defenſio occidentis. l. di. ſi quis viduam extra de cle. pug. in duel. c. ij. in fi. xxiij. q. vlti. c. fi. de quo plene no. extra de homici. ſicut dignum. §. clericos. Intelligitur aūt aliquis conſilium, vel preceptum, vel factum in morte alicuius dediſſe: qñ ſuaſit illud, vel rogauit, vel mandauit, vel al's conſuluit: oſtendendo vtilitateꝫ que ex homicidio ſequeret: extra de homici. ſicut dignum. Sed ⁊ qui non conſuluit homicidium, ſed conſuluit illud vnde illud ſequeretur: irregularis eſt: vt ſi ſuaſit iactum lapidis: machine, funde, vel bali ſte, vel ꝙ aliquis iret ad capiendum caſtrum: quod de facili capi non poteſt abſqꝫ hominis morte. Si. n. iſte occidit aliquem in captione caſtri nedum occidens: ſed ⁊ ſuadens, irregularis eſt quia captioni, caſtri: ⁊ iactu machine, vel baliſte, valde affine eſt homunem interficere. Idem ſi mandauit vel conſuluit furtiue vel proditionaliter capi caſtruꝫ: qꝛ quum illicitum opus conſulat: irregularis eſt: etiam ſi caſu mors inſequatur. c. extra de homici. de cetero. In talibus enim ita punitur qui remotam cauſam homicidio prebet: ſicut qui propinquam: vt no. eo. ti. preſbyterum. Idem quoqꝫ eſt ſi mandauit aliquē verberari: qꝛ ſatis credibile eſt ꝙ ille ſe defenderet. ff. de iuſti. ⁊ iure. vt vim. extra de homi. ſignificaſti. ij. prope finem: immo ſi quis mandat quēquam percuti: inhibens ne occidat: ſi mandatarius fines excedit, occidendo vel mutilando: irregularis eſt mandans: extra de homici. is qui. lib. vj. Dans etiam cōſilium in mortem alicuius directe, vel indirecte: vt q conſulit latronē capi: ſpāliter ſi occidat: irregularis eſt conſulens extra ne cleri. vel mona. ſententiaꝫ: nec obſtat ꝙ dicit Guill'. qui no. contrarium per. c. xxiij. q. v. de occidendis: qꝛ ſic eſt irregularis qui iuſte cōſulit hominem interfici ſicut qui iniuſte: qꝛ talis irregularitas fundata eſt in defectu: non in peccato: vt s̄. tactum eſt. Ad hoc. lj. diſt. qui in aliquo: ⁊ diſt. l. clericum qui paganuꝫ, nec intereſt ſiue is cui datum eſt conſilium ſtatim fecerit homicidium: vel diu poſt: niſi primum conſilium reuocauerit: ⁊ perſuaſerit contrarium: extra ſte homicid. Petrus. ⁊. capit. extra de ſenten. excommunitio. mulieres: immo niſi firmiter credat ꝙ poſt reuocationem conſilij: reuocetur is cui conſultum eſt: a propoſito occidendi: neceſſe eſt ꝙ denuntiet illi de cuius morte tra cta tur ꝙ caueat ſibi. In eo autē qui mandauit pro ſe fieri homicidium: videt ſufficere: ſi contrarium mandet tantum: extra de regu. iur. oīs res, vel ſi ſciente eo cui mandatum eſt: pacem iurat cuꝫ occidendo. xxij. q. j. omne quod: vel parentelam vel amicitiam cum eo contrahat extra de deſpon. impu. c. ij. licet hoc nō ſignificauerit ei: qꝛ qui certus eſt: certiorari non debet. ff. de actio emp. ⁊ vend. l. i. in fi. extra de elec. quū inter vniuerſas. Ratio diuerſitatis eſt: quia quando mandato alterius ⁊ pro alio fit mandatum tantum de occidendo: videtur ꝙ contrario mādato vel contraria voluntate oſtenſa: debeat ab homicidio

Homicidij pſuaſor irregularitatem incidit.

ceſſare:ſed vbi non fit mandatum pꝛo alio: ſed pro ſe,is qui conſuluit dꝫ perſuadere:⁊ etiam plus facere:ſi hoc conſcientia dictat. Caute tñ faciat:ne quem ꝑdat.xlvi.di.cleric⁹.ij.q.j.ſi peccauerit. Si aũt poſtq̃z cõſulens penitet,pꝛius tñ q̃z reuocet ꝯſilium:ille pꝛocedat ad actum:irregularis fit:licet tp̄e perpetrari homicidij in charitate ſit:niſi reuocauerit tempeſtiue:ita ꝙ reuocatio ad illum perueniat.ca.ff. manda.l.ſi mandaſſem.ff.ad macedo.ſi tñ.⁊.l.ſi filius. ff. ꝙ iuſſu.l.j.reſponſo.j.extra de pꝛocu. mandato. ⁊.c. ex inſinuatione:extra de reſcri.ex parte.ij.no.de hoc extra de ſenten.excom.mulieres. Si etiã aliquis alicui conſulat ꝙ ille pꝛoijciat ſe in mare:vel ignem:vel aliter ſe occidat:irregularis fit:ſi ille acquieuit conſilio.ca.l.di.ſi quis viduam. Sed quid. Ruſticus ſup

Nume. xxij.

aſinum volebat toꝛrentem vadare: quumq̃z fuiſſet in medio toꝛrentis:aſinus nec añ nec retro voluit ire ſicut aſina Balaam:vide.ij.q.vij.c.nos ſi incompetenter.§.item quum Balaam.⁊.c. ſecuti ſunt: clericus vero vna cuꝫ alijs qꝛ aqua creſcebat:⁊ clamauerunt ad illum: vt de aſino deſcenderet, ⁊ rediret: ne periret:veriſimiliter credentes ꝙ illeſus rediret: ille igit̃ ad eoꝝ clamoꝛẽ de aſino deſcendens vi fluminis eſt ſubmerſus: cleric⁹ non eſt irregularis.xxiij.q.v.ꝺ occidẽdis.⁊.c.quũ ergo. Si iuris perit⁹ dat ꝯſiliũ iudici de latrone ſpāli capto ꝙ dꝫ moꝛi: irregularis eſt fuit enim in culpa in caſu qui de facto erat reſpondendo:extra de exceſ.pꝛela.ex literis:vbi de hoc. Si vero non eſt caſus de facto:ſed iudex ſimpliciter petit qualiter fures ſunt puniendi:⁊ clericus iuris peritus reſpondeat:taliter:ſi poſtmodum iudex ex hoc conſilio inferat moꝛtem alicui non eſt clericus irregularis. Secus ſi eſſet ignoꝛãs,qꝛ tunc in culpa fuit: ⁊ irregularis eſt:per ea que.ṡ.in eodem ca.§ j. verſi. item exercens cum.verſi.ſeq.de medico notata ſunt. Si autem non reputatur iuris conſultus,nec interroganti reſpondet vt iuris conſultus:ſed ſimpliciter dicit quid de talibus ſentiat:nec pꝛeſumit:nec pꝛeſumere dꝫ ꝙ iudex ſequat̃ ſuam reſponſionem:nõ contrahit ex hoc irregularitatem:exquo non reſpondet ad caſum qui ſe de facto. Sed ⁊ ſi ſcienter reſponderet ad caſum qui eſſet de facto irregularis eſſet.quia in culpa eſt.vt.ṡ.ſm fratrem Raimun.de pẽna foꝛti.adde quod de iſta materia no.iij.diſt.omnis autẽ. in gloſ.ſed nunquid:⁊ in pꝛe.c.ex literis:extra ne cleri.vel mona.clericis.xxiij.q.vlti.peſſima. Itẽ hodie ſi ep̄s vel alius pꝛelatus iuriſdictionem hñs tempoꝛalem pꝛecipiat baliuo ſuo:vel alicui:ꝙ iuſtitiam faciat de quodam maleficio ſpāliter perpetrato: nõ eſt irregularis,vt extra ne cleri.vel mona.ep̄s.li.vj.que decretalis eſt contra illud quod nota. communiter per Ber.Jo.⁊ alios.xxiij.q.viij.his a quibus.extra ne cleri.vel mona.clericis. Item quicquid dicant Inno.⁊ Oſtien.extra de homici.ad audientiam: ⁊ Guil.durã.in ſpe.in ti. delegato.§.iuxta pꝛopoſitionis.verſi.ꝙ ſi aliquis conſulit. Credo ſalua eoꝝ paternitate,ꝙ ſi aliquis conſulit alicui ꝙ occidat aliquem:ipſe tñ cui conſulit ab illo occiditur:ꝙ conſulens irregularis eſt:qꝛ dedit operam conſilio illiciti operis:vnde quicquid mali culpa vel caſu inde ſecutum eſt:ſibi debet imputari:extra de homici. continebat̃.c.ſuſcepimus:potuit conſiderare ⁊ examinare ⁊ debuit:ꝙ ille poterat ab illo occidi:vnde fit irregularis.l.diſt.hi qui.c.ſepe,nec valet ratio Inno.qui contradicit ꝙ non fuit in culpa conſulens de moꝛte iſtius cui conſulebat:qꝛ conſilium dꝫ intelligi:ꝙ bene ⁊ ſibi caueretq̃ debebat occidere:ꝙ tp̄s captaret ⁊ locum ne ipſe occideret̃:vñ ſi exceſſit fines conſilij non eſt conſiliario imputandum:nam iſta ratio tollitur per decre.extra de homici.is qui.lib.vj.⁊ facit. ff.de iniurijs:eum qui.§.ſi iniuria.⁊ op.facit pꝛo hoc qꝛ in culpa fuit:⁊ cogitare debuit hoc euenire potuiſſe.ff.ad.l.aqui.qui occidit.§.in hac. Poꝛro ſi quis alicui ſuadeat:ꝙ pꝛo patria ſua vel pꝛoximo ſuo:vel iure ſuo:vel eccleſie ſue:periculo ſe exponat: non ab hoc fit irregularis:etiam ſi ille ibi moꝛiatur. xxiij.q. iij.pꝛo membꝛis:⁊.c.ſeq.⁊.q.viij.igitur ⁊ ſeq.⁊.c.cõuenioꝛ in pꝛin.⁊ pꝛope fi.verſi.reſpondi.⁊ verſi.ſanctus.n. Sed ſi ſciret vel crederet eum moꝛiturũ:tunc videtur ꝙ fiat irregularis:qꝛ eſt oꝛdinata charitas: ꝙ diligat quiſque plus coꝛpus ſuum:q̃z alterius: de peni.di.iij.qui.vult. Sed ſi ei conſulat.ꝙ indubitate moꝛti ſe exponat:pꝛo honoꝛe Chꝛiſti vel fide vel pꝛo ſtatu eccleſie:non fit irregularis etiam ſi moꝛs inde ſequatur.xxv.q.j.ſunt quidam.xj.q.iij. non ſolum.⁊.c.ſeq.quum chꝛiſtus pꝛo nobis moꝛtem ſubierit.xij.q.ij.quuꝫ redemptoꝛ:extra de homici.pꝛo humani lib.vj.⁊ ſancti martyres pꝛo eccleſia dei ſanguinem ſuum fuderunt:ar.pꝛeal.c.conuenioꝛ extra ꝺ homici.ſicut dignum:hac etiam.ratioue excuſantur ab irregularitate inquiſitoꝛes heretice pꝛauitatis: ſcientes ꝙ poſtq̃z pꝛonuntiauerint aliquem hereticum eſſe.ille tradetur moꝛti. Sic etiam al's multipliciter pꝛocurãdo.ad hoc accedit.xxiij.q.v.ſi audieris ⁊.q.viij.legi.extra de verbo.ſignifi.nouimus. Si qs aũt poꝛtat ligna ad hereticos comburendos,ꝑꝑ indulgentiam habendam:ſi illa ligna combuſſerunt hereticos:irregularis eſt:nec cum eo diſpenſatur.niſi per papam,ſm Guil.durã.facit.l.diſt. qui ſaccum. xxiij.q.viij.c.fi.⁊ tñ indulgentiam habet:qꝛ iſta irregularitas non pꝛouenit ex peccato:ſicut in iudice ⁊ alijs officialibus iuſte hoīem condemnantibus. vt. ṡ.in eodem ca.verſi.item iudices. Si quis aũt pꝛopꝛia manu ſponte commiſit homicidium:fit irregularis:etiam ſi paganum,vel ſaracenum occidat.l.di. clericum qui.⁊.c.de his clericis.⁊.c.penulti. Idẽ eſt etiam ſi non ſponte ſed caſu quum daret operam rei illicite:vel ſi non adhibuit diligentia quam debuit: extra.e.ſicut dignum.c.pꝛeſbyterum:⁊.c.continebat̃ c.ad audientiam.c.ioannis.c.fi.l.di.hi qui arboꝛem. c.ſepe. Idem eſt ſi cauſam pꝛoximam moꝛti dedit.l. diſt.ſtudeat:vel ſi venenum dedit:de homici.ſi quis Si aũt caſu committitur homicidium ⁊ dabat operam rei licite:⁊ adhibuit diligentiam q̃z debuit ex hoc non fit irregularis:vt no.eo.ti.ſicut. Si aũt aliquis infirmum vertit vel tranſuertit in aliud latus vt citius moꝛiatur:irregularis eſt conſulens ⁊ faciẽs ſi ex hoc moꝛs citius fuerit ſubſecuta:puta qꝛ ⁊ via anhelitus pꝛecludit̃:vel rumpitur apoſtema ex violentia motus.⁊ ſuffocatur. Ideꝫ dico ſi infirmarius bona fide voluit infirmum maxime grauiter infirmum:vt quieſcat ex alios latere:vel ſupinus:vel aliter:ſi ex hoc citius moꝛitur,irregu laris eſt:vnde nõ expedit clerico ſeculari vel religioſo:ꝙ ſit infirmari⁹ maxime pꝛincipalis:qꝛ frequenter credens bene facere,⁊ iuuare infirmum:moꝛtis ei occaſionem pꝛeſtabit.op.ca.ad hoc extra de eta.⁊ qualita. ad aures. Si tñ de ijs ⁊ ſimilibus dubitat̃ an inde moꝛs fuerit ſubſecuta: deponat leuem ⁊ temerariam conſcientiam ad arbitrium pꝛudentis viri.alioquin eligat tutioꝛem viam,⁊ abſtineat:extra de homici. ad audientiam:cũ concoꝛ.ibi poſitis:de ſimo,per tuas

ij. Si aliquis tenet ceruum: vel leonem: vel aliam fe
ram que aliquem occidit: non eſt irregularis: dum
modo alias latam culpam non habuerit: vel malitiã
non adhibuerit. e. ff. ſi quadru. pau. fe. di. l. j. & l. fin. ſʒ
Guil. & Innocen. & Oſtien. qui predicta dubia ſupe
rius conſcripta tangunt in preal. c. ad audientiaʒ. de
homici. & in vlti. glo. iſtius. c. in fi. Tradit Oſti. duas
regulas circa irregularitatem. vna eſt quod in dubio
nec magiſter nec iudex debet aliquem iudicare irre
gularem. de peni. di. j. §. pene. ff. de penis. interpreta
tione. & l. ſi preſes. Secunda eſt ꝙ in dubio ſe vnuſ
quiſqʒ debet irregularem reputare. ca. eorum que le
guntur. & no. preal. c. ad audientiam. de homici. Iteʒ
non ſolum quis eſt irregularis: ſi ex eius percuſſione
aliquis interijt: verum etiam ſi ex hoc infirmitatem
contraxerit, vnde mortuus eſt. extra eo. ti. c. preſbyte
rum. c. ad audientiam. & l. diſt. ſtudeat. extra de cleri.
percuſ. c. ij. Item tenuit Guil. ꝙ ſi quis ſe in ineuita
bili caſu defendat: & homicidium committit irregu
laris eſt. ſed iſtud hodie corrigitur extra in clemẽ. de
homici. ſi furioſus. per quod. c. determinatur que no.
extra eo. ti. c. ij. & c. ſicut dignum. in fi magne gl. Itẽ
ſi potui hominem liberare a morte: & non libero: nõ
ſum irregularis: niſi ſim in poteſtate iudiciaria con
ſtitutus. de hoc vide quod legitur. & no. xxiij. q. iij. nõ
in inferẽda. lxxxiij. di. §. j. ff. de libe. agno. necare. extra
de ſen. excom. quante. & c. dilecto. vj. lib. facit pro hoc
quod dico. xxiij. q. iiij. forte. no. etiam cauſa. e. & q. iij.
oſtendit. Si autem retraho te volentem liberare ho
minem a morte iniuſta: irregularis ſum. qꝛ quodam
modo homicidium committo directe. de pe. di. j. peri
culoſe. l. di. ſi quis viduam. facit preal. c. oſtendit. Il
lud etiam notandum, ꝙ ſi quis occidendi animo, ꝑ
cuſſit latronem: non tamen letaliter: Latro autem ex
aliorum vulnere perijt: irregularis eſt. vt colligit ex
tra de homici. ſignificaſti. ij. rñ. j. Idem eſt etiaʒ ſi nõ
percuſſit: ſed aliquid operis impendit in mortẽ eius:
puta qꝛ latronem detinuit: vel contra eum clamauit:
vel huiuſmodi. alias autem ſi clamaſſet contra eum:
non in mortem eius: ſed quod caperetur: vel detinuit
eum: vel leuem ictum dedit: irregularis non eſt. ſm
Inno. c. preal. c. ſignificaſti. etiam ſi ab alijs occida
tur. in quibus verbis bene intellectis dñs Inno. ve
re ſibi contrarius eſt. In hoc enim videtur eſſe ius: ꝙ
nec auxilium det in mortem alicuius aperte: nec etiã
ſit in neglectu. qꝛ ſi culpa eius vel malitia homicidiũ
perpetretur: irregularis fit. & idem ſi eius negligen
tia committitur. l. di. hi qui. extra de homici. petrus.
Et ideo ſiue clamat contra latronem: ſiue euʒ capiat:
ſeu quocunqʒ alio modo potuit intelligere ex clamo
re vel alio actu ſuo homicidium poſſe ſequi: irregula
ris eſt. niſi forte faciat propter periculum corporis ſui.
vt ſi timet ꝙ aliquis eum occidere velit. tunc eniʒ be
ne poteſt inuocare & clamare pro auxilio. qꝛ non intẽ
dit in aliorum mortem: ſed in ſuam liberationeʒ. Et
preterea liberat a peccato animam volentis eum oc
cidere. ſecus ſi faciat hoc propter periculum rerum:
vel ſi fuge preſidio euadere poteſt. e. ti. ſuſcepimus. ſʒ
Guil. Itẽ ſi clericus non valens recuperare res ſuas:
tenet furem ne cuʒ rebus fugiat. donec eum exhibeat
iudici: vel eius auxilium inuocet ad res ſuas recupe
randas: non eſt irregularis: licet fur a iudice poſtea
corporaliter puniatur. quod verum eſt hodie prote
ſtatione premiſſa: ꝙ ad vindictam ſanguinis non in
tendit. extra de homici. prelatis. lib. vj. ipſa enim liga
tio, ſiue captio, ſine ſanguinis effuſione licita eſt. extra

Notatur Innocentius.

de homici. c. j. xxiij. q. vj. ſi res. extra de homici. c. ij. ex
tra de rap. in archiepiſcopatu. §. j. in fi. extra de homi
ci. tua. §. ad vlti. ſm Inno. & Oſtien. qui ſic no. eo. ti.
ſuſcepimus. vnde ſi clericus tradit iudici aut poteſta
ti furem vel latronem: petens ꝙ euʒ puniat citra ſan
guinis effuſionem: vel petens rem ſibi ſubtractaʒ re
ſtitui: cum proteſtationem premiſſa: licet iudex in eũ
animaduerterit: non propter hoc clericus fit irregu
laris: nec ei nocet, ſi ad conuincendum latronem: tra
diderit inſignia. Et idem eſt ſi de iniuriantibus ſibi
vel eccleſie ſue deponit querelam: quamuis tales vix
abſqʒ ſanguinis effuſione valeant coarctari. extra eo.
ti. tua nos. §. ad vltimum. & c. poſtulaſti. xxiij. q. iij. ma
ximianus. & q. v. c. j. & c. vnum. c. pena. & c. ff. de bo. li
ber. qui quum maior. §. j. proteſtatione premiſſa. vt
preal. c. prelatis. ad idem extra de rap. in archiepãtu.
extra de iudi. quum non ab homine. extra de verbo.
ſig. nouimus. extra de hereti. excommunicamus. ij. §.
penul. de apoſta. a nobis. xxiij. q. v. non vos. Et ſunt
hic in argumentum nullius irregularitatis notam
incurrere eum qui per executores alicuius curie pro
curauit aliquem capi, propter aliquod delictum: pro
pter quod nec mori nec mutilari debuiſſet: licet iu
dex alia inueniens ſuſpenderet eum. non conſulo ta
men alicui hoc facere: niſi propter emendam ſuã aut
reſtitutionem rei ſue. vt innuit preal. c. prelatis. Si iu
dex vel officialis inſequitur latronem: & querit a me:
vbi eſt: & capitur & occiditur: irregularis ſum. qꝛ facto
meo mortuus eſt. l. diſt. ſi quis viduam. Si autem q̃
ritur latro: & non poteſt fugere niſi per alterã de dua
bus vijs: & dico ꝙ per hanc non fugit: ſciens euʒ per
alteram fugere: Idem ſi non ſciam: irregularis ſum.
qꝛ dicendo ipſum non per hanc viam fugere, impli
co eum per aliam fugere. c. extra de preſump. nonne.
tacendum eſt ergo vel curaliter querentem oportet
eludere. xliiij. di. in mandatis. faciunt que no. xxij. q.
ij. ne quis. Itẽ ſi agenti ad res ſuas ex poſt facto pla
cet ꝙ latro ſuſpenſus eſt: & ratum habet: irregularis
eſt. ſm Oſtien. extra de reſti. ſpo. cum ad ſedem. in fi.
Sed ſalua gratia ſua groſſe locutus eſt: qꝛ ratihabi
tio vel complacentia non inducit irregularitatẽ: vbi
nullus conſenſus vel cooperatio vel exhortatio pre
ceſſit: nec eius nomine factum eſt. c. ff. manda. ſi vero.
§. ſi poſt. peccatum enim quod ſola voluntate cõmit
titur: contraria aboletur. c. extra de ſimo. c. fi. ff. de re
gu. iu. nihil tam naturale. extra eo. ti. c. j. Et qꝛ de ſola
nuda voluntate non tenetur ſe purgare. no. j. q. iiij. qꝛ
preſulatus. & extra de homici. petrus. Preterea nec
ratum habere poteſt quod nomine ſuo geſtum non
fuit. expreſſum hodie extra de ſen. excom. quum quis
lib. vj. & extra de reg. iur. ratum. lib. vj. Irregularitas
enim ratione homicidij non contrahitur ſola volun
tate: niſi homo actu occidatur: vt extra de homici. ſi
cut dignum. §. illi autem. in quo. §. non fuit ſolus ani
mus: ſed actus exterior veniendi. xv. q. j. ſi quis non
iratus. Sed nec fit aliquis irregularis propter ſoluʒ
homicidium: niſi culpa vel voluntas preceſſerit: vel
alias inde ſequatur ſcandalum. l. di. hi qui. c. extra de
homici. ex literis. de cleri. egro. tua. Si autem in rixa
quis mortuus eſt: neſcit tñ quis illum interfecit: oẽs
cenſendi ſunt irregulares: & ab ordinibus repellẽdi.
qꝛ oẽs cenſentur homicide: ſaltem quoad promotio
nem: ꝑꝑ incertitudineʒ. xxiij. q. vlti. c. vlti. ff. ad. l. agl.
item mela. §. ſi plures. & hoc tenet Io. predi. c. vlti. &
hoc ſi oẽs percuſſerunt: ſi aũt aliquis non ꝑcuſſit: ſue
eſt conſcientie relinquendũ. ſm Oſtien. qui de hoc

Sugillat Oſtiẽſis.

no.in ſumma de homici.§.qua pena. verſi. ſed numquid. ꝙ irregulares omnes ſint.facit.lj.di. aliquantos.⁊.c.ſi quis.extra de cleri.percuſ.c.continẽtia. Si amici tui occidunt aliquem tibi iniuriantem, te inuito:⁊ contra tuam prohibitionem : non nocet tibi.vt extra de homi.petrus.⁊.j.q.iiij.quia preſulatus. Idẽ eſt ſi te ignorante. c. extra de ſimo.a nobis. ⁊.c. ſicut nobis.⁊.c.de regularibus. Sed ſi voluntas turbata fuit:puta quia nec conſenſiſti expreſſe :nec contradixiſti:tibi imputatur. ca.extra de ſimo.mattheus.immo etiam ſi ſciens tractatum de morte alicuius habitum:non reuelaui:non ſum irregularis.quia homicidium non commiſi:facto,mandato,cõſilio, vel defenſione.l.di.ſi quis viduam.⁊ in preal.c.petrus.Si aliquis vadit ad interficiendum aliquem: ⁊ tu eum ſcienter aſſocias : non eum incitans ad homicidiuꝫ: nec cum eo ſuper hoc aliqua verba habuiſti:vel ſi habuiſti:ſemper ei diſſuaſiſti:ſed quum tibi nollet acqeſcere:timens de ipſo, eum aſſocias:eo propoſito vt ſi forte aliquis eum inſequeretur,eum defendas:etiam ſi ſic homicidium perpetrat,irregularis es. ſecundũ Oſtien.vt eo.ti.ſicut diguum.§.illi.⁊.§.fi. Item clericus arma miniſtrans,ſi aliquis interficiatur : irregularis eſt.c.xxiij.q.vlti.c.fi. nomine autem armorũ fuſtes ⁊ lapides intelliguntur.ff.de verbor.ſigni.armorum. facit quod legitur.⁊ no.extra de iudeis.ita. Poſſunt milites ⁊ alios clerici inducere ad pugnãdum pro defenſione eccleſie:vel fidei: vel reipublice: ⁊ ſi aliqui ibi interficiantur:⁊ etiam ſi preſentes ſunt clerici:non ſunt irregulares.no.xxiij.q.iij. maximianus.no.ſecundum Inno.extra de reſti.ſpo. olim cauſam.facit.xxiij.q.viij.vt pridem. nota ſecundũ Oſti. in ſumma de homici.in.§.qua pena.verſi.illud vero. ⁊ ſeq. Et breuiter teneas ꝙ eccleſiaſticus iudex poteſt hortari brachium ſeculare contra violentos:vel hereticos,vel paganos:non vt occidat, vel mutilet: ſed vt de terris fidelium expellantur:⁊ de ſuis,ſi fideles impugnant : nec eſt irregularis : licet aliqui ſint hinc inde occiſi.xxiij.q.v.de occidendis. ⁊ in preallꝰ. c.maximianus.Et no.Inno.extra de homi.petitio. ꝙ licet aliquis in bello iuſto percuſſerit:ſi tamen nullus inde mortuus ſit:nõ fit ex hoc irregularis.vt ibi probatur. licet enim ibi de percuſſione queſitum fuerit:non tamen reſpondet de hoc:ſed de interfectione. In bello autem iniuſto:quicunqꝫ auxilium vel conſiliũ dederit in mortẽ alterius:vel ſi culpabilis vel negligens fuerit:⁊ ex hoc eſt mors ſecuta:irregularis fit di.l.quantum.c.ſepe.c.ſi duo.vnde euntes ad bellum iniuſtum, ſiue preſtent ſuis fauorem.puta qꝛ ledunt ſeuerius inimicos: ſiue terrorem incutiant aduerſarijs:ſcilicet ꝙ fugiant,vel timeant ſe defendere:vel ꝙ inimici eorum ſtupefacti eos deſerant:ſi exinde ſequatur mors:irregulares ſunt. Si vero quis accedit ad iniuſtum bellum,cauſa pacificandi:vel alia iuſta cauſa:licet ex eius preſentia aliquod robur accreſcat ſuis vel timor incutiatur aduerſarijs: non eſt ei imputandum: dummodo ⁊ de ijs lata negligentia abſit omnino.c.a contrario ſenſo.in preal.c.quantum.⁊ extra de homici.preſbyterum.xxiij.q.v.de occidendis. extra de tornea.c.ij. Poteſt etiam dici ſꝫ Guillꝰ.dur. ꝙ clericus qui cum armis vel ſine armis intereſt in bello iuſto:ſaluo eo quod dictum eſt.ſ.e. verſic. poſſunt. cum verſic.ſeq. vel in iniuſto in quo aliqui interfecti ſunt:irregularis eſt:licet ipſe non occidit. Idem dico de ſeculari: ꝙ ſiue interſit iuſto vel iniuſto bello : vbi aliqui interficiuntur: irregularis eſt:nec poterit promoueri.de hoc.lj.diſtinct.ſi quis poſt.xvj.q.iij.porro xxiij.q.vlti.quicunqꝫ ex clero.nec refert quantum ad irregularitatem, vtrum quis iuſto an iniuſto bello interſit.quia ita eſt irregularis qui iuſte interficit:vel conſilium,vel auxilium,vel fauorem preſtat:vel in lata negligentia eſt in morte alicuius: ſicut qui iniuſte interficit.legitur ⁊ no.lj.diſtinc.c.j.in glo.quicunque c.ſi quis poſt.extra de cleri.percuſ.preſentium. ⁊.c.ſi. expreſſum.quia talis irregularitas iuſte interficiendo,fundata eſt in defectu:non peccato.vt.ſ. in princ. iſtius materie dictum eſt. Nec videri poteſt ꝙ aliqs interſit bellis:⁊ non det opem aliquam ſaltem adſiſtendo:vel hoſtes terrendo:vel cuneum augendo: cõſilium,auxilium,vel fauorem:propter quod eſt irregularis.lj.diſtinc.ſi quis viduam.⁊ extra de homici. ſicut dignum. vnde etiam clericus proijciens lapides in conflictu, etiam ex parte illorum qui violentiam repellunt:irregularis eſt:ſi ab alijs ſint hinc inde aliqui occiſi:licet ipſe nullum percuſſit.vt pre.c.penul.⁊ vltra de cleri.percuſ.Clericus etiam non debet preponi bellis:nec ruptarijs:nec balliſtarijs:nec huiuſmodi viris ſanguinum. extra ne cleri. vel mona. ſententiam.Tamen iuſto bello,quod non ad occidẽdum : vel occidendum ſi reſiſtant.j.e.ver.eodem.ſed ad defendendum ſeu recuperandum ſua,geritur:preponi poteſt: non vt poſſit directe predictis viris ſanguinum preeſſe: ſed vt reſpondeat militibus:⁊ ſumptus miniſtret:tractatus teneat:ſententiam proferat ⁊ negotia cuncta diſponat : ſicut faciunt rectores ⁊ officiales eccleſie in terris temporaliter ſubiectis eccleſie.ſic etiam tenet Innoc.preal.c.olim cauſam. de reſti.ſpo. Poteſt etiam clericus intereſſe iuſto bello. xxiij.q.iij.maximianus.⁊.q.viij. hortatu. non iniuſto.extra de homici.ſicut.ff.ad.l.aquil.item mela.§.⁊ iteꝫ.⁊ hortari:⁊ dicere:viriliter pugnate,⁊ capite.nõ dico occidite.⁊ hoc prius q̃ꝫ veniatur ad aetum : ſeu percuſſiones.nec obſtat extra de homic.ca.j. quia ibi aliquos percuſſerat.bello autem iam omiſſo incitãs alium ad percutiendum aliquem alium,ſi ſic percuſſus obierit:irregularis eſt: maxime ſi bellum ſit iniuſtum.extra de penis.quod in dubijs.no.etiam de hoc per Inno.extra de ſent.excommu.dilecto.li.vj.idem eſt ſi generaliter ſeu communiter ſuper bellatores acclamauerit,dicens:viriliter pugnate:vel date illis:vel ſimilia.vnde quicquid dicatur:teneas ꝙ quantumcunqꝫ ſit bellum iuſtum: etſi liceat clericis temporalem iuriſditionem habentibus pro defenſione vel recuperatione iurium eccleſie bellum indicere:⁊ hortari ad pugnam,anteq̃ꝫ veniatur ad ipſam:ſi tamẽ clericus poſtq̃ꝫ peruenitur ad pugnam:ad impugnandum alios, perſonam ſuam exhibeat : ⁊ ex facto vel verbo ſuo contingat fieri homicidium,vel mutilationem membroruꝫ:irregularis eſt.vt patet in eo quod legitur.⁊ no.extra de homici.ſuſcepimus.extra de cleri.pug.in du.c.ij.§.fi.⁊ de cle.ex.mi.c.ij.ſm Oſtien. g ita no. in preal.c.quod in dubijs.extra de penis. Per predicta non video quomodo prelati ⁊ clerici hiſpaniarum ſe ab irregularitate valeant excuſare:qui contra ſaracenos nedum faciunt bellum cum gentibus ſuis:⁊ hortantur generaliter chriſtianos ad pugnãdum contra eos:ſed ⁊ ipſi in bellis interſunt : ⁊ ſpecialiter ad pugnandum ⁊ feriendum hortãtur alios: ⁊ ipſi pugnant ſicut alij ſeculares viriliter cõtra eos: feriunt:⁊ occidunt: nec de irregularitate aliquam ſibi faciunt conſcientiam:immo magnuꝫ credunt: ſed non ſecundum ſcientiam. Rom.x.xv.q.j.§.j. ex hoc,

Hiſpani p̃lati militie vacantes.

chriſto ſacrificium ⁊ alij ſicut iudei interficientes diſcipulos chriſti.Joan.xv.exhibere. contra quos expreſſe faciunt iura pre.⁊ expreſſius.lj.di.c.j.quod loquitur contra hiſpanos.l.di.clericum.qui paganum.xxiij.q.vlti.c.ij.⁊.iij.⁊.§.his ita.⁊.§.in regiſtro.c.repͤhenſibile.c.ſi in mortem.c.cōuenior.c.ſepe principes.c.his a quibus.extra de cleri.percuſ.c.penulti.⁊ vlti.extra de vo.⁊ vo.redē.ex multa.§.fin. Si clericus in bello iuſto miniſtrat balliſtas ſeu ſagittas ad ſui defenſionem: ⁊ ille cui miniſtrat poſtmodum aliquem interficit: ſi non intendat dans ꝙ balliſtarius aliquem interficiat:ſeu interficere velit: ſed ꝙ illos terreat:vel ſe vel ſua defendat,vel recuperet.non eſt irregularis,quod proſequitur vt no.Inno.extra ne cleri.vel mona.ſententiam.Eodem modo non dicimus irregularem illum qui in bello iuſto prepoſitus eſt exercitui:vt ſumptus faciat:⁊ cuncta diſponat:ſi forte precipiat lanceas vel ſagittas emi ⁊ miniſtrari:vel ad exercitum vel ad cuſtodiam caſtri vti:vel ſi hortatur ad currendum poſt hoſtes:vt eis preda hominū vel animalium auferatur: ſi forte tunc aliquis interficiatur. dummodo ſolum intenderit ad recuperationem prede:non ad vindictam.talis enim cauſa remota non nocet.c.xxiij. q̄.v.de occidendis.ſecundum Guill.Inno.⁊ Oſtien.qui de hoc no.in preall.c.ſententiam. Sacerdos etiam vel clericus in duello pugnans,irregularis eſt.ſed ſi mors vel mutilatio mēbri non fuerit ſubſecuta: poterit cum eo ſuus epiſcopus diſpenſare: impoſita ſibi penitentia de peccato. extra de cor.vi.c.j.⁊.ij.⁊ de cleri.pug.in duel.ca.ij. Si aliquis abortiuum viuificatum procurat occidi: vel cauſam preſtat:irregularis eſt.extra de homici.ſi alicuius.ij.q.v.conſuluiſti. Si dubitatur an de illa percuſſione fecerit abortiuum mulier:vel an ſit viuificatus in dubio abſtineat.extra de homici. ad audientiam.Si leuem aut temerariam habet conſcientiam: deponat eam:alias contra conſcientiam non promoueatur.extra de ſimo.per tuas.ij.extra de ſen. excom. inquiſitioni.Si aliquis mori timens,velit aufugere ⁊ alius promittit ei pacem:⁊ ei conſulit ꝙ nō vadat: ⁊ iſte propter talem promiſſionez ſtetit:⁊ interfectus eſt in loco vbi mori timebat: ⁊ non temere promiſſa fuit ſecuritas:irregularis eſt promittens, quia in culpa fuit promittendo quod facere non poterat.Secus ſi promittens habebat probabilem firmitatem poſſe firmiter complere quod promiſit:puta quia habebat in eos qui interficere querebant illum , patriam vel dominicam poteſtatem:aut ita erant ſibi affinitate vel conſanguinitate vel amicitia coniuncti:ꝙ poſſet eos a tali propoſito remouere.c.pro hoc.xxiij.q.v. de occidendis.Filij beneficiati vel feudatarij eccleſie perſonam ipſius eccleſie interficientes : irregulares ſunt: ⁊ non poſſunt vſq; ad quartam generationem in clericos promoueri.extra de penis.in quibuſdam. Item ſi litere preſentantur alicui principi vel iudici: ꝙ talem homicidaz qui in tali hoſpitio moratur,capiat ⁊ ſuſpendat:princeps literas tradit cuidam clerico ꝙ eas aperiat ⁊ legat ſibi:quod ⁊ facit: ⁊ ille homicida capitur:⁊ ſuſpenditur:clericus legens irregularis eſt.ſicut reſponſum fuit per dominum clemē.papam.iiij. quia ex illa litera lecta homicidium ſecutuz fuit. nec prodeſt ſi dicat ſe ignoraſſe. q; ipſam primo ſibi legere debuit.quod ⁊ ſi non fecit:tamen quācito peruenit ad captionem,debuit ſiſtere: ⁊ literaz domino reddere:ac ſi ei diceret,ꝙ talem literam legere nō erat ſui officij c.extra.ſ̄.de homici.ſicut dignum.⁊ ex ne cleri.vel mona.ſecundum Oſtien.qui ita no.eo.ti. ſententiam.

Cuius ſit cū irregulari diſpēſare.

Quando autem,⁊ per quem poſſit circa irregularitatem homicidij diſpenſari : videndum eſt.ſuper quo notandum eſt ꝙ cum aliquibus ex predictis irregularibus ſolus papa diſpenſat:⁊ cum aliquibus epiſcopi.vt extra de homici.continebatur.⁊ ca.ad audientiam. Si igitur quis occidendi animo aliquem vulnerauerit : licet vulneratus non fuerit mortuus:vel membruz perdiderit:tamen percutiēs irregularis eſt:⁊ epiſcopus poteſt diſpenſare cum illo:ſicut etiam vindicatione vindicte ſanguinis:ſi nō peruenitur ad membri detruncationem.extra de homici.petitio.de cle.pu.in du.c.j.extra ne cleri.vel mona.ſententiam.ſi vero peruentum fuerit ad membri detruncationem,abſq; homicidio:ſolus papa diſpenſat.extra de cor.vi.c.j.de homici.cle.ergo preſbyterū.

Neceſſitas duplex

Circa homicidium neceſſitatis ⁊ euitabilis, dicendum eſt ꝙ talis ad ſuperiores ordines non aſcēdet : ſed per Papam diſpenſatur : alias in ſuſceptis non miniſtrabit.l.di.de his clericis.j.⁊.ij. In homicidio autem ineuitabilis neceſſitatis , non eſt diſpenſatio neceſſaria:q; nec talis irregularis eſt.extra de homici.ſi furioſus.in clemen. Nec homicidio caſuali.⁊ ſi dabat operam rei illicite:⁊ adhibuit diligentiā quaz debuit.extra de homici.lator.⁊.c.ex literis.ij.⁊.c.ſequen.⁊.c.ioannes.⁊.c.ſi. Infans autem vel furioſus committens homicidium,non eſt irregularis. vt in preal.c.in clemen.ſi furioſus.Quando autez per ingreſſum religionis tollatur irregularitas no.extra de apoſta.c.ij. Vltimo nota ꝙ homicidium ante baptiſmum ſiue ex officio ſiue ex voluntate commiſſuz.non facit irregularitatem.xxvj.di.de iude.vbi de hoc lj.di.aliquantos ex his qui poſt baptiſmum.ergo ſecus ante.⁊ ita ibi no.in gloſ.j.⁊.ca.ſi quis poſt acceptum baptiſmum.ergo ſecus ante.l.diſt.ſi quis poſt remiſſionem.ſecundum vnam lecturam.j.baptiſma: ſecundum gl.ergo ſecus ante.⁊.l.di.ſi quis uiduam. ibi.poſt baptiſmum.ergo ſecus ante.Sed Innoc.⁊ Oſtien.tenent cum Bar.ꝙ homicidium quantumcunq; ex officio ⁊ ſine peccato per iudicem irregularitatem facit:que non tollitur per baptiſma.vt no.in preal.c.ſi quis viduam.⁊.lj.diſtinct.in ſumma.vt no. extra de diuor.gaudemus.in glo.ſi.⁊ Oſtien. in ſumma de homici.§.qua pena.ver.⁊ ſi opponas.Sed idē Inno.no.contra hoc extra de homici. preſbyterum. ⁊ hoc teneo:q; hoc tenet curia romana:vt no. Archidia.dn̄s meus.lj.diſt. in ſumma.Et vere ſaluo tanto dn̄o, dn̄s Oſtien.in pre.§.qua pena.pinguem habuit intellectum,dicendo ꝙ infidelis iudex:quia in eo nō cadit iuriſditio:peccat iuſtitiam exercendo. ⁊ ideo illa irregularitas tollitur per baptiſmum . Sed ſecus in illo qui obedit ei : quia iſte non peccat. ⁊ ideo iſta irregularitas non tollitur per baptiſmum: q; eſto ꝙ apud infideles vera iuriſdictio non ſit.ſicut in principio iſtius operis latius diſputaui.⁊ no. extra de elec. venerabilem.in gl.ſic ergo.licet vehementer contradicat.xxiij.q.iiij.queſitum. in eo tamen ꝙ iuſte iudicauit:non peccauit: licet meritum non habeat : quia infidelis:non eſt expreſſum.xxiij.q.j.§.ex his. item ⁊ ſi ille peccaſſet:executor exequendo quod nō debuit. vt eſt expreſſum extra de tempo.ordi.dilectus.ibi: Ipſi obtemperare non debuit in hac parte. cū cōcor.ibi poſitis.

Taxatur Oſtien.

Multe autem ſunt alie irregularitates in iure ſcripte:⁊ per doctores tacte diſperſim quarū etiaz aliquas hic recolligo. Et ſiquidem irregulares ſunt neophyti.xlviij diſt.c.j.⁊.ij.l.di.c.j. Nouitius in ab-

Irregularitates alie

batem non eligitur.xli.diſt.neophytus,alias.eſt in.§.
⁊ his omnibus, extra de elec.cum in magiſtrum. ex̃
de elec.nullus.lib.vi.Uxoratus non poteſt ſine licen
tia vxoris vouentis continentiam promoueri.extra
de conuer.coniug.coniugatas.xxxi.diſt.vt lex.lxxvij.
di.epiſcopus benedictionem. Clericus ludens cum
laico vnde mors ſecuta eſt:irregularis eſt,extra de ho
micidio.continebatur. defectus etatis ſcientie ⁊ mo
rum in epiſcopo preſbytero ⁊ alijs.extra de elec.cum
in cunctis.c.dudum.j.xxxviij.di.per totum. extra de
eta.⁊ quali.ex ratione.Eligens aliquem ſimoniace,
extra de elec.per inquiſitionem.Dans pecuniam vt
in monaſterio recipiatur.extra de ſta.regu.monachi.
§.ſi quis.⁊.§.ſi vero.ſm Jo.de deo.⁊ de ſimo.veniẽs
ſed contra videtur.j.q.ij.quam pio.in fi.ſed ibi cõce-
ditur recipi quod ſine pactione offertur.xviij.diſt.de
eulogijs.extra de ſimo.dilectus filius.j.Dans vene-
na ſterilitatis viro vel femine:irregularis eſt interp̃-
tatione iuris.xxxij.q.ij.aliqñ.extra de homici. ſi qs.
Ligans latronem:etſi per alium occidatur. extra de
homici.ſuſcepimus. quod qualiter intelligatur.s̃.in
iſta materia poſui.in ver.illud etiam notanduz. c.R.
ſeq.Auaritia magna impedit,lxxxv.di. archidiaco-
num.Nimia ſimplicitas impedit.xxxix.diſt.petrus.
xlvij.di.de petro.Contrahens in ſacro ordine irregu
laris eſt:donec cum eo diſpenſetur.extra qui cleri.vel
vo.c.ij.⁊.j.extra de cleri.con.ſane.ij.xxviij.di.preſby-
terum.⁊ nihilominus hodie excommunicatus.vt in
cle.de conſangui.⁊ affini.eos qui.Homicida caſualis
etiam dans operam rei licite.ſi non adhibet diligen
tiam quam debet.extra de homi.ex literis.⁊.c.dile-
ctus.⁊.c.tua.⁊.c.pen.⁊ vlti.Qui ſemel fuit hereticus
non diſpenſatur per papam.xij.di.nos conſuetudinẽ
j.q.j.quod quidam.⁊.q.vij.conuenientibus. Accuſa
tio criminalis.lxxxj.diſt.tãtis.Magna infamia.ex-
tra de accuſa.accedens.⁊.c.ep̃s.⁊ de ſimo. accuſatũ.
xxv.di.primum.extra de exceſ.prela.inter dilectos.
Dans pugilem qui mutilat vel occidit.de cleri.pug.
in duel.c.j.⁊.ij.Damnatus per ſententiam de pecca-
to criminali:licet egerit penitentiam:quuz remaneat
infamis.j.q.vij.c.i.⁊.c.ſi quis omnem.extra de tem-
po.ordi.c.fi. Laici de iure communi non eligunt ad
aliquam dignitatem.lv.di.hoc ad nos.⁊.c.ſeq.lxi.di.
c.j.ij.iij.⁊.iiij. Scrupulus conſcientie de ſimonia pre
lati impedit ad promouendum.extra de ſimo.p̃ tuas
ij.Lapſus ad ſuum ordinem reſtitutus.l.di.q̃ ſancti
tas tua.Exiſtens in minoribus ordinibus,non eli-
gitur in epiſcopum.lx.di.nullus.extra de elec.duduz.
j.Ordinatus ſub conditione non petendi beneficiũ
ſi preſentatur irregularis eſt.extra de ſimo.per tuas.
iij.⁊.c.pen.Reſiſtens predonibus, ⁊ aliquos vul ne
rans,ſi per alios tunc aliquis occidatur.extra de cle-
ri.percuſ.c.j.⁊ vlti.l.di.de his.Homicida preſumpti-
ue.lj.di.aliquantos.c.ſi quis poſt.liij.di.c.j.lv.di. pri-
ſcis.c.nullus.c.qui partem.Suſpectus de hereſi p̃us
q̃ ſe purget.de pur.ca.inter ſolicitudines.Facinoro-
ſus.illiteratus, bigamus:que virginem non eſt ſorti
tus vxorem. ab adoleſcentia in circo poſitus a ſorti-
legis.corpore vitiatus,ſeruilis vel originarie condi-
tionis.Curie obligatus:vel ratiocinijs,publice peni
tens,neophytus,hi caſus ſunt.lv.di.c.j.xxxiiij.di.pre
cipimus. Obligatus voto donec intret religionem.
extra de vo.per tuas.Intrinſeca , ⁊ extrinſeca dimi-
nutio:vt illiteratura ⁊ infamia.j.q i.§.ſi ergo.§. ecce.
c.viliſſimus.c.hi qui.Credentes ⁊ fautores epiſcopo
rum hereticorum.de here.excommunicamus.§.cre-
dentes.c.pen.⁊ vlt.Carens oculo,lv.di.ſi euãgelica[9]
Baptizatus pro egritudine.lvij.di.c.j.Filij raptorũ
monialium ⁊ vi oppreſſarum.j.q.vij.tali cum pre.§.
xxxvj.q.ij,eos,⁊.c.vlti.Incedens armatus ad necã
dum hominem:etiam ſi per alios:non per ſe quis ibi
occidatur,dans fauorem conſiliuz preceptum defen
ſionem perpetuo ſunt irregulares,extra de homic.ſi-
cut dignum.⁊ de cleri.pug.in du.c.ij.l.di.miror.xxiij.
q.j.c.pen.⁊ vlt.Filij, damnatoruz de crimine leſe ma
ieſtatis.vj.q.i.§.⁊ verum.Jurans q̃ non erit cleric[9]
xxij.q.iiij.§.vlt.lxxxv.di.archidiaconum. Ep̃s renũ
tians factus monachus.vij.q.j. hoc nequaq̃z.c. ſta-
tuimus.extra de renun.poſt tranſ.Damnatus de in-
iuria illata ratione eccleſie in pſona pape.xxiij.q.iiij.
guiliſarius. Imperitus medicus ſub quo periclitan
tur homines,extra de eta.ad aures.⁊ de hoc.s̃.latius
dixi.Dans vel promittens aliquid pro electione.j.q.
j.eos.⁊.q.vj.c.j.⁊.ij.viij.q.ij.illud.⁊.q.iij.talia.⁊.c.ar
taldus. Imperfecte recipiens manus impoſitionez
vel vnctionez.extra de ſacra.nõ ite.c.vlt. ⁊ ſacra vnc.
c.j.Habens filios naturales.⁊ qui non eſt literat[9] vel
catholicus vel legitime etatis.⁊ qui non eſt inſtruct[9]
in ordine clericali.in aut.de ſanctiſ.epiſ.§.j.ij.iij.⁊.iiij.
⁊.§.clericos autem.xxxiiij.diſt.precipimus. Contra
hens cum eiecta,vidua,meretrice,ancilla,vel cuz pu
blicis ſpectaculis mancipata.xxxiij.di.ſi quis viduã
l.diſt. ſi quis viduam. extra de biga.c.j.Ratiocinijs
obligatus.lxj.di.oſius.liij.di.c.j. extra de obli. ad ra.
c.j.Excommunicatus vſq̃z quo abſoluatur.xxiiij. q.
j.audiuimus extra de or.ab epiſcopo.qui reſi.c.ij. de
excep.c.inter.c.vlti.extra de ſenten.excom. cum illo-
rum.de elec.venerabilez.Clericus peregrinus. ex̃ de
cleri.pere.per totum.lxxij.diſt.per totum.xcviij. diſt.
per totum . Conſentiens electioni facte per laicum.
extra de electio.quiſquis. Publicus concubinarius
donec peniteat.⁊ ſecundum Oſtien.donec cum eo di
ſpenſetur.xxxij.di.verum.lxxxj.diſ.ſi qui clericorum.
extra de cohabi.cleri.⁊ mu.noſtra.c.fi.in auſ.de ſan-
ctiſ.epiſ.in princ. Monachus de facto contrahens.
xxvij.q.j.quotquot.c.monachus.c.vt lex.xxi.q.j.quo
modo.Obligans eccleſiam ſuam pro alienis debitis
extra de ſolu.c.ij. Percutiens grauidam aborſum vi
uificatum facientem.xxxij.qõ.ij.moyſes.extra de ho-
mici.ſicut ex literarum.Habens plura beneficia cum
cura ſine diſpenſatione.dudum.ij.de preben.cum iã-
dudum.Stans in habitu monachali vltra annum:
etiam ſine profeſſione expreſſa: non poterit in ſeculo
promoueri.extra de regula.ex parte.Depoſitus p̃ ſen
tentiam:niſi reſtituatur.xi.q.iij.epiſcopus preſbyter.
Femina qualitercunq̃z corrumpatur: inter virgines
non conſecratur.xxxij.q.v.ille.xv.q.i.c.vlti.xxvi. diſ.
acutius. Electus ſimoniace etiam ignoranter ineli-
gibilis eſt:quantum ad illud beneficiuz.extra d̃ elec.
ſuper eo.⁊.c.ſi alicuius.j.q.v.c.j.⁊.c.preſentium.extra
de ſimo.inſinuante.Ultores iniuriarum.xlvi.di.ſedi
tionarios.j.q.vij.ſi quis omnẽ.Clericus gubernans
naues ad pugnam:ſi inde mors ſequatur:vel mutila
tio.⁊ incitans ad bellum:vel etiam bellans.extra de
penis.quod in dubijs.Incaute occidens puerum di
ſcipline.extra de homici preſbyterum. Filij patrono
rum occidentium prelatos,extra de penis.in quibuſ
dam.Regularis ſine licentia abbatis promotus.ex̃
de tempo.ordi.ad aures. Promouens aliquez vno
die ad duos ſacros ordines:vel die q̃ nõ debuit.extra
de tempo.ordi.dilectus.⁊.c.cũ quidã.c.literas.c. con
ſultationem. Is cuius filius paruulus propter eius

incuriam

incuriam moritur.extra de peni. ⁊ remiſ. queſitum. Iniuſte ſine ſcriptis excommunicans.de ſenten.excommu.cum medicinalis.lib.vj. Judex aliquid faciens per gratiam vel per ſordem.extra de re iudi.cū eterni.lib.vj. Demoniaca vexatio.xxxiij.diſtinct.communiter.c.vſqꝫ.⁊.vij.q.ij.c.j.⁊.ij.hoc tamē ſcias, ꝙ demon cuiuſquam animam nequit intrare.nec.n.pars intrat partem: nec totus in totam. nec pars in totam,nec totus in partem : quum demon ⁊ anima ſit ſimplex:nec poſſit diuidi. Mirum autem non eſt ſpiritum malignum ſpiritui humano inſenſibiliter coniugari:⁊ occultam ſuadendi vim ad ea que libita ſunt exercere. eſt enim inter eos ſicut inter homines,quedam ſubſtantie ſpiritualis ſimilitudo atque affinitas.altrinſecus vero eos ſibi inſeri vel vniri:ita vt capax alter alterius eſſe poſſit : omnibus modis impoſſibile eſt.hoc namqꝫ ſolum deitati:que ſubſtantia incorporea.xxiiij.queſt.iij.c.penulti.verſi. antropomorphite.ſimplex qꝫ.extra de ſum.tri.c.j. in princ. natura eſt:veriſimiliter tribuetur. Nec obſtat de arreptitijs:qui non ſuas ſed illorum voces ⁊ geſtus voluntateſqꝫ depromunt, ꝙ non ita putandum eſt vt anime ipſius penetrantes ſubſtantiam: ⁊ velut vniti ei: ⁊ quodammodo induti ea : ſermones ac verba per os patientis emittant nullo namqꝫ modo iſtud ab eis fieri poſſe credendum eſt. Nec enim per aliquam anime diminutionem, ſed corporis debilitatem, hoc euenire manifeſta ratione deprehenditur. quum.ſ.in membris illis in quibus vigor aīe continetur immundus ſpiritus inſidens,eiſqꝫ importabile atqꝫ immenſum pondus imponens : obſcuritate teterrima,intellectuales eius obruit ⁊ intercipit ſenſus. Quod nonnunq̄ꝫ etiam vini febriſqꝫ vitio, ceu nimij frigoris,alijſqꝫ qualitatibus extrinſecus ſuperuenientibus videmus accidere.quod ne beato Job diabolus qui carnis acceperat poteſtatem moliretur inferre:precepto domini prohibetur,dicentis Job.j. Ecce trado eum in manus tuas.tantum animam illius cuſtodi. ſecundum aliam tranſlationem.i. tantummodo amentem eum ne facias:debilitato anime domicilio: ⁊ obruas intellectum ac ſapientiam reſiſtentis:principali.ſ. corde eius tuo pondere prefocato.ſecundum Joan.caſſi.qui ita no.in collatione Sereni de nobilitate aīe ⁊ nequitijs ſpiritualibus in lib. collationum:⁊ eſt collatio.vij. Item pp humorem melancholicum : vel alio iuſto dei iudicio nobis occulto:ex diuina permiſſione fatigare poteſt corpus ille immundus ſpiritus.quod(vt dicit Gelaſius)neceſſaria probatione videri poterit.vt ſ.carnes comedat indiſtincte.nam carnes melancholice:vt ſunt hircine,leporine, ⁊ hedine, ⁊ ſimiles, prouocant demones.vt.vij.q.ij.c.ij.legitur.⁊ no.ſicut econtrario iaſpides eos fugant.xxvj.q.vlti.c.vlti.non dicit ibi de iaſpidibus:ſed dicit ibi.c.Hieronymi. Demonium ſuſtinenti licet petras vel herbas habere ſine incantatione.ſed dicunt lapidarij ꝙ virtus iaſpidis eſt contra demones.de arreptitijs legitur ⁊ no. xxxiij. diſt. communiter. Epilepſis(vel latinius Epilepſia) irregularitatem etiam inducit.extra de elec. cum inter canonicos.Et ſcias ꝙ hec eſt duplex : vna que fit ex defectu medulle:⁊ talis patitur interlunium: ⁊ vocatur energuminus.qui qualiter liberetur vide de conſe.di.v.omni die.vbi de hoc legitur ⁊ no.xxiij.di.exorciſta. vbi no. vnde deſcendit energuimus ⁊ dicitur. vnde energuimini ſecundum illas duas gl.dicuntur lunatici:⁊ obſeſſi a demonibus. ⁊ dicuntur ab en ꝙ eſt in,⁊ erge ꝙ eſt labor,⁊ mene ꝙ eſt defect⁹,⁊ neos quod eſt mens:quaſi in defectu mentis laborantes. Secunda vocatur caduca cum videlicet cadit in terram ex perturbatione ſpiritualium:que curabilis eſt ⁊ talis debet per annuꝫ ab officio abſtinere.⁊ de hac quidem loquuntur canones.xxxiij. diſ.maritum.ca. communiter.vij.q.ij.c.j.perpenditur autem ꝙ nō ſit demoniaca paſſio:qꝛ quum cadit in terram:non loqtur ſicut demoniacus:nec voces confuſas cuꝫ ſpume iactatione emittit.c.preall.c.communiter.vij.q.ij.c.ij. Si ergo nō ceſſat paſſio:perpetuo a celebratione abſtinebit.alias autem poteſt.vt in.c. communiter.vij.q.ij.c.j. Porro etſi liberatus credatur:ſemper tū ſecū habebit ſocium vicini ſolaminis adiutorem. qui eo caſu deficiente miſſam conſummet.⁊.ij.q.j.nihil.c.illud.Corporis vitium in membris inſignibus.lv.di.c.j.⁊.ij.⁊.c.qui partem,⁊ tribus.c.ſeq.extra de cor.vi.c.ij.⁊.iij.Unde ſcienter ſe caſtrans deponitur.lv.di.ſi quis a medicis.⁊.c.prece.⁊ tribus.c.ſeq ſuper quo diſtingue.vt eo.ti.c.fi.⁊.lv.di.in ſumma. Periuriū voluntarium ⁊ offertorium extra de iureiur.querelam.⁊.c.tua.⁊ tales infames ſunt.xxij.q.v.ſi quis conuictus:Crimen vſurarum.xlvij.di.de petro.⁊.c.j.⁊.ij.ex̄ de vſuris.preterea.xiiij.q.iiij.ſi quis oblitus.⁊.c.quoniaꝫ.extra de exceſ.pre.inter dilectos.Excōicatio.extra de ſen.excom.cum illorum.c. monachi. Violatio autem minoris excommunicationis non deponit:ſꝫ impedit.extra de cleri.ex.mi.c.fi.diſpenſatur cum promoto. ⁊ hoc per ſolum papam. extra de elec. illa. ſm Guil.in repertorio.in rubrica he ſunt irregularitates in.§.attendendum.ver.violatio.ſed Jo.an.no. in p̄.c.de cleri.ex.ꝙ eṗs poteſt cum tali diſpenſare. Interdicti a papa poſiti violatio:vel eius ſententie malitioſa violatio. xj.q.iij.theogaldum.de exceſ.prela.tanta.ij.q.j.ſcelus.extra de poſtu. patet.⁊ per ſolum papam diſpenſatur.vt in.c.tanta.Seruitus.liiij.di.per totuꝫ ⁊ extra de ſeruis non ordi.per totum. Curie obligatus.lj.di.c.j.ij.⁊.iij.liij.di.c.j.extra de obli.ad ratio.c.j. in aut.de ſan.epiſ.§ j.⁊.iij. Infames etiam omnes irregulares ſunt.qꝛ promoueri non poſſunt ſine diſpēſatione.qꝛ ꝓmouēdi oportet ꝙ ſint bone fame. viij.q.j.licet.extra de exceſ.pre.inter.expreſſius.vj.q.j.infames.vbi multa genera infamium.de hoc.⁊ legitur ⁊ no.e.canſa.⁊.q.omnes vero. Eſt autem ſciendū qꝫ infamia eſt fame priuatio,fit autem fame priuatio,ꝑ capitis diminutionem:maiorem:⁊ mediam:non aūt per minimam.ff.de va.⁊ extra or.cog.l.pen.§.extimatio.Quid auteꝫ ſit fama:no.iij.q.vij.§.porro.extra ꝺ cohabi.cleri.veſtra.Eſt autem fama vt ibi nota.illeſe dignitatis ſtatus:vita ⁊ moribus comprobatus. vt in.l.pre.§.extimatio.Et ſm Tulliuꝫ: gloria que accipit pro fama:eſt alicui⁹ dicti vel facti magni frequēs fama cum laude. Irrogat autem infamia ex genere delicti:qn̄qꝫ ex genere facti.que omnia vide ⁊ exēplificant.vt in pre.§ porro. Repellunt autem infames ab ordi.vt dictum eſt.⁊.j.q.j.§.ecce ſi clericus.§. ſeq. ab officio ꝓcura.iudicis:aduocati:⁊ teſtis:⁊ a dignitate:⁊ generaliter a quolibet actu legitimo. iij.q. vij.c.j.⁊.§.tria.extra de teſti.ex parte.A preſbyteri.⁊.c.teſtimonium.⁊.c.licet.⁊ de teſti.co.preterea.de excep.c.j.⁊ de exceſ.pre.inter dilectos. Rū.poteſt.ſciſcitatus.C.de infami.l.vnica.lib.x.C.ꝺ dignitate.l.ij.li.xij. Remittitur autem infamia a principe ⁊ a ſenatu.⁊ eccleſia habet ſenatum.xvj.q.i.eccleſia.per priuilegiū.ff.ꝺ poſt.l.i.§.deinde.⁊ ſeq.extra de ſimo.ex diligenti.per eṗm qui ⁊ princeps eſt.xxxv.di.eccleſie.j.q.vij. con=

An mortaliū aīas cacodemones ingrediant.

Quo pacto quis a maligno vexet ſpū

Melancholic⁹ humor.

Iaſpidis natura.

Energumini qui.

Excōicationis violator.

Infamie deſcriptio

Fama qd

Infamia multifariā remittitur.

uenientibus,ver,item tharaſius.in caſibus in quib⁹ habet diſpenſare,vt no.ij.q.iij.§.hinc.ꝛ no.j.l.c.verſ. xxvj.ꝛ colligitur de hoc per Inno.ꝛ Oſtien.de re iudi.cum te.non.l.di.dño ſancto.xvj.q.j.eccleſia,extra de ſimo.inſinuatione. Item ſi maiori ꝗ̃ debeat quis ſubijcitur pene: vel ſi pro pecuniaria corporalis infligi.ff.de his qui no.l.quid ergo.§.pena grauior.ꝛ.ff. de penis.l.inde ſeruorum.§.vlti.ff.de decurio.l.ad tẽpus.ff.ad munici.l.ordine. Item per appellationem releuatur infamia: ſi appellans eam proſequatur.ff. de turpilia l.j.§.vlt.C.de tempo.ap.l.vlti.§.pen. Qualiter autem canonica infamia remittatur.no.vij.q.j. omnes leges. Sententia vero arbitrorum non infamat.ff.de his qui no.infa.quid ergo.§.ex compromiſſo.quod qualiter intelligatur no.extra de reſti.in integ.cauſa.gl.fi.vt autem ſuper hoc plenius informeris:nota qui ſunt infames.

Quid ſit infames:ꝛ de multiplici infamie ſpecie. Cap. 49.

Infames qui ſint.

Sunt autem infames fures,homicide,ſacrilegi,raptores,venefici,periuri,ſortilegi,ꝛ eorũ conſultores,ſtatuta eccleſiaſtica cõtemnentes. Normã legis chriſtiane abijcientes,capitalib⁹ criminibus irretiti,ambitioſi,res eccleſie iniuſte auferentes de bellis publicis fugientes,ſepulcrorum violatores,maleſici,ꝛ contra innocentes,animos principium prouocantes, anathematizati pro ſcelere.iij.q.v.conſtituimus.vj.q.j.infames.iij.q.iiij.conſanguineorum. Compellens aliquem iurare inique,ꝛ periurio conſentiens.xxij.q.iiij.inter cetera.ꝛ.xxij.q.v.ſi quis cõuictus. Ex ſola fama inceſtus incurritur infamia popularis.xxxv.q.vj.notificamus. Inceſtuoſi:ꝛ eis cõſentientes:ꝛ nati ex eis.iij.q.iiij.conſanguineorum. xxxv.q.ij.ꝛ.iij.coniunctiones.vj.q.j.infames. Irrogans iniuriam.xxij.q.iij.inter cetera.in fin. Contrahens matrimonium ſine dote:q2 non preſumit matrimonium: vel ſine ſacerdotali benedictione. vt in preal.c.conſanguineorum. Habens ſimul duas vxores vel ſpõſas:vel nomine eius quiſꝗ̃.extra de biga. nuper.C.de inceſtis nup.l.ij.ff.de his qui no.infa.l.j. ꝛ fi. Increpatus a patre vel a iudice cauſa cognita.ꝛ hoc de facto.C.ex qui.cauſis infa.ir.l.ea que.ꝛ.l.verbum.ꝛ.l.interlocutio.ꝛ.ff.e.l.ob hoc. Sodomita. Locans operas ad pugnandum cum beſtia.ꝛ Improbus aduocatus.iij.q.vij.§.tria.ver.alijs.ꝛ ſeq.ꝛ l.ſi quis ad ea.ff.de poſtul.l.j.§.item.ꝛ.§.ꝛ qui.C.eo.ti. quiſquis.C.de adul.cum iur. Rei criminis leſe maieſtatis ꝛ filij eorum.ꝛ pro eis intercedentes.vj.q.j.ſi quis cum militibus. Homagium pro re ſpirituali faciens.extra de ſimo.ex diligenti. Illegitimus remouetur a dignitate:niſi ſit inopia aliorum.C.de dignita.l.ij.lib.xij.ff.de decur.§.ſpurios.C.de inoffi.teſtam. fratres vel ſoror. Carmen famoſum vel libellum dictans,ꝛ non probans: ſed in via vel alibi proijciẽs. iiij.q.ij.verſic.ob carmen.v.queſt.per totum.inſtitu. de iniur.circa prin. Notarij,iudices,aduocati,defenſores,fautores, receptores hereticorum, ꝛ credentes. extra de here.ſi aduerſus.ꝛ cap.excommunicamus.§.credentes. Mulier nubens intra tempus luctus ſecundum.l ꝛ que nubit contra ſacramentum factum pro tutela.ff.de ritu nup.palã.§.que in adulterio.C.de ſecun.nup.l.j.ꝛ.ij.ij.queſt.iij.§.hinc tollitur.ꝛ in auſ.de reſti.ꝛ ea que pa.§.vnum.C.ex quibus cauſis.infa.irro.l.decreto.ſed hoc tollitur ſecundum canones extra de ſecun.nup.c.penul.ꝛ vlt. Omnes qui ſunt infames ſecundum.l.vel qui ſecundum l.morte puniuntur; infames ſunt ſecundum canones.vj.queſt.j.infames.iij.queſt.ij.§.hinc tollitur.iij. queſt.iiij.conſanguineorum.vj queſt.j.omnis. Omnis exiſtens in mortali notorio ꝛ omnis excommunicatus,infamis eſt infamia canonica.vj.queſt.j.illi. ꝛ cap.omnes.vbi de hoc.ꝛ per totum.iij.queſt.v.conſtituimus.

Infamia canonica.

Corruptus ꝛ corrumpens pro falſo teſtimonio dicendo.xxij.queſt.v.ſi quis conuictus.iii.q. v.conſtituimus. Secus in eo qui quia vacillauit captus eſt. extra de penis ſuper his. quia genus pene per ſe non infamat:niſi ſententia precedat.vt ibi no. Ueniens contra pactum vel tranſactum iuratũ.C. de tranſac.ſi quis maior. Qui ſuis culpis exigentibus, non poſſunt ad ſacerdotium prouehi.vj.queſt. j.omnes.j. Leno.ꝛ Lena.ꝛ Ludentes in ſcena.ff.de his qui no.infa.l.j.ꝛ.ij.§.vlti.verſic.quid ſit Scena labeo definit.ꝛ ponitur hoc verbum de conſecra.diſtinct.v.non oportet.l.diſtinct.ij.ſcenicis.inde ſcenicus ideſt goliardus,vel ribaldus,vel buffo vel ioculator.de quo no.extra de ſimo.ꝛ ſi queſtiones.in glo. aliud.in fin. Joculatores autem dicuntur quaſi iocilatores in publicum.extra de vi.ꝛ hone.cleri.cum decorem, faciunt enim ſpectaculum proprij corporis.vt.l.pre.de his qui no.infa.lib.ij.§.fi. Goliardus autem vulgare eſt gallicorum. Buffones vulgare tuſcorum.de his legitur ꝛ not.per Joan.an.extra de vi.ꝛ hone.cleri.clerici.ꝛ cap.quoniam clericalis.lib. vj.

Scenici ꝛ Joculatores.

Dans pecuniam ne actione famoſa conueniatur. ſecus ſi gratis: ꝛ pro bono pacis.ff.de his qui no. infa.l.j.§.pactum.ꝛ.l.athletas.§.vlti.ꝛ l.quoniam.ꝛ l.in actionibus.ꝛ no.xxiij.queſt.iiij.ſi illic.in gloſ.iudicis authoritate. Epiſcopus exigens procurationes:ꝛ non viſitans.x.queſt.j.relata. Calumniator: ſi pronuntietur calumniator: ꝛ non aliter.v.queſt. vj.quia iuxta.C.de calum.l.iij. Calumnioſe accuſans: ꝛ non probans.ij.queſt.iij.cap.j.§.hinc tollitur.ꝛ.§. notandum.circa princip.verſicu.ſin autem.ꝛ.ff.de his autem qui no.infa.l.j.ꝛ.iij.queſt.iiij.conſanguineorum.vj.queſt.j.infames. Monachus vel monacha filios procreans.xxvij.q.i.impudicas. Detractores: ꝛ morum contemptores.vj.queſt.j.deteriores. Inobedientes ſuis prelatis.xj.queſt.iij.ſi autem. Accuſatores ꝛ perſecutores prelatorum: vel patrum: vel ſacerdotum.iij.queſt.iiij.clericus.ꝛ cap.ſequen. ꝛ cap.conſanguineorũ.vj.queſt.j.infames. Parans inſidias ſuo prelato.ꝛ qui ei infeſtus eſt.xj.queſt.j. ſtatuimus. Conſpirantes ꝛ coniurantes contra ſuos prelatos.xj.queſt.j.conſpirationum. Locum viuentis occupans.iij.queſt.ij.audiuimus.vij.queſt.j.preſentium.cap.non furem.ca.eum qui.ij.queſt.j.in primis.extra de exceſ.prela.cap.j. Hiſtriones:ſcilicet qui ludibria corporis faciunt.vt pote qui geſta aliorum ludibrio ſui corporis repreſentant.ſecundum Hugo. Magici.ꝛ Excommunicati.ꝛ turpitudinibus ſubiecte perſone maculis aſperſi.iiij.q.j.c.j.ꝛ.ij.vnde eis nõ datur euchariſtia.de conſe.diſt.ij.pro dilectione.ꝛ.ca. ſeq. Miles ignominioſe ab exercitu remiſſus.ff.de his qui no.infa.l.j.ꝛ.ij.§.ignominioſe. Fatigans iudicem malitioſe appellando:ꝛ eũ diffamando.ꝛ hoc ſecuta ſententia.C.de appella.a proconſulibus.in fi. Simoniaci, dans: recipiens: emptor: ꝛ venditor:

tor:

Infamia iuris.

to:mediator:⁊ interuentor.j.q.iij.c.vlti. xv.q. iij.ſane. Infamia iuris eſt quum quis per ſententiam cõdemnatur.ſed non ſemper:niſi damnetur de publico crimine.vnde pater accuſans ſeruos generi, de veneno dato filie,non fit infamis: licet ſit per ſententiam de calumnia condemnatus.Secus ſi eſſet publice iudicium.ff.de pu.iu.l.infamem.⁊.l.vlt.ff.de poſtu.item ſenatus.j.rñ.ff.de procur.l.pen.⁊.ff.de his qui no.infa.l.j.Qui iuſſa apoſtolice ſedis libenter ⁊ ſciẽter trãſgreditur.iij.q.iiij.ſi quis a ſuo.Heretici.⁊ Schiſmatici omnes.Apoſtate.⁊ omnis qui non eſt chriſtianus vt Judei.⁊ Pagani.⁊ alij.iiij.q.j.c.j.ij.qõ.vij.alieni.iij.q.iiij.alieni.⁊.c.beatus.⁊.c.ſi quis a ſuo.C.de ſumma trini.l.j.in fi.vj.q.j.infames.⁊.c.illi.⁊.ca.beatus.de apoſta.tue.vj.q.j.infames.Exigens vſuras vſurarum.Ueniens contra tranſactionem iuratam.Miles aliena predia conducens.Senator contrahens cum muliere ſcenica.C.ex qui.cauſis infa.irroga.l.improbum.C.de tranſac. ſi quis maior.C.loca.l.vlti.C.de naturali.li.j.diſtin.ius gentium.Publicus aleator.Mutuans in ludo.xj.pro.xij.extra de excel. prela.inter. Judex iudicans vel aliquid faciens contra conſcientiam:per gratiam vel per ſordes, ſcienter in preiudicium alterius. extra de re iudica. cum eterni. ibi.fame ſue prodigus.li.vj.Condemnatus interdicto.vnde vi vel accuſatione furti.C.ex quibus cauſis infa.irro.furti.ff.de obſe.a liber.patro.preſtan.l.ij.de his qui no.infa.l.j.non tamen crimẽ ſtellionatus infamat.ff. de cri. ſtelli. l. ij. nec eſt contra.ff. de his qui no.infa.quid ergo.vt ibi no.Jtem actio vi bonorum rap. ⁊ iniuriarum. ⁊ ſepulcri violati. ⁊ doli mali. ⁊ conſimiles. ⁊ hoc per ſententiam, ⁊ non aliter.ff. de his qui no.infa.l.j.⁊.ij.⁊.C.de ſepul.vio.l.j.Actio pro ſocio tutele:⁊ mandati depoſiti:ſi ſuo nomine ⁊ non alieno quis ⁊ directe non contrario iudicio agit in his. ⁊ hoc ſecuta ſententia: ⁊ non aliter. hoc probatur.ff.de his qui no.infa.l.j.⁊.l.furti.§.ſi quis. inſtit. de ſuſpec. tuto.§. ſuſpectus.C. ex qui. cauſis infa. irro.l.vlti.inſti.de pe.⁊ re.liti.§.ex quibus. Qui aſtute priuilegium principis interpretatur. C. de legi. ⁊ con. l. ij. Tutor ⁊ curator qui pupillam ſibi vel filio maritauit.C.de interdic.ma.ſi tutor.Adulteri.vj.qõ.j.infames.iij. queſt.v. conſtituimus.ff. de ritu nup.l. palam.§.vlti.⁊ verſic.Jndulgentia principis penaʒ tollit: infamiam relinquit. C. de gene. aboli. l. vlti. que eſt.ij.queſt.iij.§.notandum. verſic indulgentia. Accuſator accuſationem non proſequens: ⁊ in vltimo termino non comparens. ⁊ hoc per ſententiam. C.vt infra certum tempus.l.j. ⁊ ad ſena. conſul. turpilia. l. ij. Reus latitans in cauſa criminali ſecuta ſententia. C. de requi.reis l.vlti. Preuaricator condemnatus: non alias.ff. de preuari. l. ſi is decus. C. ad ſena.conſul. turpilia.l.ij.⁊.ij.q.iij.§. notandum.§. de his qui no.infa.l.j. Js qui a ſenatu propter turpitudinem motus eſt.ff.de ſena.l.ij.iij.queſt.vij.§.in puer. Remotus propter dolum ab adminiſtratione. C.de ſuſpec.tuto.l.vlti. quod dic vt no.extra de ſimo. per tuas.in fi.in glo.niſi quis.Tutor vel curator inuentarium negligens facere, qui vt ſuſpectus remotus eſt.C.arbi.tu.veteris. in fi. Decurionem aut nobilem tormentis ſubijciens.C.de decur.l. omnes iudices. li.x. Sciendum eſt ꝙ in aliquibus ex premiſſis caſibus aliquis eſt infamis ipſo iure;vel in aliquibus de facto. ⁊ in aliquibus per ſententiam irrogatur infamia. vt ſtudioſus in ipſis concordantijs poterit inuenire.

De potentia epiſcoporum. Cap. 50.

Quia epiſcopus ſub vicario chriſti vniuerſali Romano pontifice:⁊ ipſe dei vicarius eſt in parte ſue ſolicitudinis:⁊ perſonam chriſti habet:vt.xxxiij.q.v.mulier debet.Et ordo epiſcoporuʒ quadripertitus eſt.i.in patriarchis:archiepiſcopis: metropolitanis:atqʒ epiſcopis.xxj.di.cleros.circa prin. Et quicquid pertinet ad epiſcopum:⁊ ad tres ſuperiores pertinet:quum omnes ſint epiſcopi: Jdeo de epiſcoporum potentia: quam habent quantum ad miniſtrationem ⁊ iuriſditionem a papa: ⁊ ab eccleſia romana.vt.xxij.di.c.j. ⁊ de eorum diſpenſatione ſubijciamus.vt ex hoc pape vniuerſalis potentia clarius elucescat. Ad cuius materie euidentiam clariorem primo enumerabimus caſus in iure ſcriptos in quibus eis a iure permittitur diſpenſare: ⁊ ius commune relaxare. Conſequenter vero illos in quibus diſpenſare prohibentur. Ultimo quid iuris ſit de hac materia, ſupponemus. Poteſt ergo diſpenſare epiſcopus.primo cum ordinato extra. iiij. tempora. vt legitur ⁊ no.per Bernar.extra de tempo. ordi. conſultationi.Sed Jnnocen.⁊ Oſtien.contra. cum quibus ſto.per.c.e.ti.c.cum quidam. ⁊.c. dilectus. ⁊ per ea que notaui.ſ.xlv.c.§.ſciendum.ver.xlij. Secundo vt quis habeat duas eccleſias intitulatas.lxx.di.ſanctorum.ſecundum Jnnocen.ſed non curatas. extra de elec.duduʒ.ij. extra de preben.de multa.Tertio diſpenſat cum ordinato ab alieno epiſcopo, inconſulto proprio vel contempto.extra de offi.archid.ſignificaſtis.vbi ita tenet gloſ.j.lxxj.di.c.j.ij.⁊.iij.⁊.ix.q.ij.lugdunenſis.vide quod ſcripſi.ſ.xlviij.c.§.⁊ primo.ver. item ordinatus.Quarto cum eo qui ignoranter recipit ordinem ab epiſcopo qui renuntiauit epiſcopali dignitati.vt extra de or.ab epiſcopo qui re.c.j. Quinto cum ordinato ignoranter ab excommunicato. vt e.t.c.ij.⁊.ix.q.j.c.ij.Sexto vt duo ad vnam prebendã eligantur.quod dic vt no.extra de preben.tue.Septimo cum clerico propter crimen vſure per epiſcopum officio beneficioqʒ ſuſpenſo.vt no. extra de vſuris.ca. preterea. Octauo cum adultero ⁊ criminibus minoribus irretito poſt penitentiam.vt.xxxiiij.di.fraternitas.extra de iudic.at ſi clerici.§.de adulterio.extra de tempo.ordi.c.fi.Nono cuʒ pugnante in duello.extra de cor.vi.c.j.⁊.c.extra de cle.pug.c.j.quum tamen inde mors vel membri detruncatio non fuerit ſubſecuta.qr tunc non poteſt.xxiij.q.viij.his a quibus.ſed ⁊ tunc poteſt in beneficio diſpenſare.vt.e.ti.c.ij.⁊.l.diſt. ſtudeat.ad fi.X. in multum enormi crimine ⁊ notorio vt probatur ⁊ no.ſecundum Jnnoc.extra de cor. vi.c.j.⁊ extra de apo.c.ij.⁊ in capitalibus criminibus occultis.l. diſt. de his vero. ⁊ de hoc extra de tempo. ordi.ex tenore.Xj cum ſacerdote ſimul plures concubinas habente.extra de biga.quia.xxxiiij.diſtinc.fraternitatis. Xij. cum alienigena inſtituto in eccleſia per eum qui inſtituere non poterat.extra de cleri.pere.ca.fin. Xiij.cum preſbytero de facto cum virgine matrimonium contrahente;, quoad executionem officij.extra de cle.con.ſane.ij.vbi etiam de hoc no.Similiter ⁊ cum diacono.ex qui cleri.vel vo.c.j.dũ non tñ contrahant bis.xxviij.diſt.preſbyterum. vel etiaʒ cum corrupta.vt extra de biga c.ij.pen.⁊ fi.Xiiij. cuʒ diacono qui vulnerauit alium diaconũ: ⁊ matrimo-

Cum qb⁹ poteſt ep̃s diſpẽſare.

niſi de facto contraxit. ſm Inno. extra qui cle. vel vo. c.j. Sed Ber. illud intelligit ibi factum fuiſſe autho-
ritate mandati aplici. extra de ſen. excom. cum illor. ſto cum Inn. pp ea que no. in ver. ſupra proxime po
ſito. Xv. cum canonico regulari ⁊ monacho, vt poſ-
ſint in ſeculari eccleſia miniſtrare. xvj. qō. j. doctos. ⁊
c. ex authoritate. j. q. vij. §. niſi rigor. Et ꝙ regularis
catholicus ibi ſit ſolus. extra de ſta. mo. quod dei. qui
dam tñ illud eſſe ius dicunt ſm Jo. de deo. contra vi
detur. xvj. q. vlti. in noua. xx. q. iij. preſens. ad fi. ſ; nō
cum monacho vt ſit ſolus. vt. j. notatur. Xvj. cum eo
qui excōicatus recepit beneficium. vt extra de cle. ex-
com. mi. poſtulaſtis. in prin. ſm Inno. ſed Jo. de deo
no. ꝙ in hoc ad papaz pertinet diſpenſare. ⁊ pro hoc
facit quod no. Ber. extra de eta. ⁊ qual. cum bone. in
gl. fi. in fi. vbi no. Ber. epm non poſſe diſpenſare cu;
eo qui ſuſpenſus recepit beneficium. Oſtien. vero in
pre. c. poſtulaſtis. tenens mediam viam, dicit ꝙ ſi ta-
le genus excommunicationis eſt a qua poſſit abſol-
uere: poteſt ⁊ diſpenſare. Si vero per papam eſt abſol
uendus: per papam diſpenſabitur. c. extra de offi. or.
paſtoralis. §. preterea. extra de ſen. excom. a nobis. ij.
§. ij. ⁊. c. cum illorū rñ. j. ⁊. §. pen. prefero dictū Inno.
per. c. extra de ſen. excom. nuper. Xvij. cum clerico p
ſaltum promoto. extra de cle. per ſal. promo. c. j. ⁊ ita
ibi tenet gl. ⁊ Oſti. lij. di. c. j. vbi tex. ille hoc innuit. ⁊
Inno. no. extra de cle. excom. mi. c. vlt. Xviij. cum nō
ordinato miniſtrante poteſt diſpenſare in beneficio.
⁊ vt poſt biennium vel triennium in ordine ſuſcepto
miniſtret: ſed non ad ſuperiorem aſcendat: ſine diſpē
ſatione papali. vt legitur ⁊ no. extra de nō or. mi. c. ij.
vbi tenet Ber. ⁊ Oſtien. ⁊ legitur ⁊ no. extra de cle.
excom. mi. c. j. ⁊. ij. Xix. cum clerico furtiue ordines re
cipiente: ſed non poſt inhibitionem intimationis ab
batis: alias ſecus: ⁊ tunc per papam. extra de eo. qui
fur. or. re. c. j. ⁊. ij. ⁊ ſic ſeruat curia. vt expertus ſum in
officio penitentiarie. Xx. ꝙ religioſus ad minorē trā
ſeat religionem. extra de regula: ⁊ tranſ. ad religio. ſi-
gnificatum. ⁊ ita ibi tenet Inno. ⁊ facit. e. ti. ſup eo. ⁊
op. c. e. ti. c. conſulti. §. in primo caſu. notat etiā Oſti.
ꝙ abbas poteſt ex cauſa diſpenſare cum monacho: vt
ad laxiorem tranſeat religionem. ſic no. e. ti. nō eſt no
bis dubium per. c. pre. ſuper eo. ⁊. c. conſulti. facit pro
hoc ex̄ de tempo. ordi. ex parte. ⁊. xx. q. iiij. monachū.
ibi aſperior regula abbatis licentia remittatur. Xxi.
in commutatione prebendarum ⁊ perſonaru;. extra
de rerum permu. queſitum. ⁊. c. cum vniuerſorum. de
iure enim cōi vnuſquiſq; debet manere in ea vocatio
ne in qua vocatus eſt. vt. j. Cor. vij. Eph. iiij. xxj. q j.
c. j. C. li. xij. de pala. ſacra. lar. l. quidam. Xxij. cum eo q
bigamum ordinauit. extra de biga. c. ij. ⁊ idem iuris
eſt ſi alios irregulares ſm Inno. Xxiij. cum falſario,
vel vt eum in carcerem mittat: vel ad papam remit-
tat. rix. di. in memoria;. Xxiiij. in diſpenſatione eccle
ſiaſticorum ordinum, quia ipſe preordinator eſt in
cunctis. xxj. di. cleros. xxiij. di. tales. xxv. di. c. j. Xxv. vt
clericus coniugatus. vide Inno. extra de conuer. cō-
iu. coniugatus. habeat ſimplex beneficium. xxviij. di.
de his. ſm Guill. par. facit ſed melius. xxxij. di. ſi qui
vero. ⁊ op. c. extra de cle. coniu. ioannes. vbi no. Oſti.
ꝙ clericus coniugatus ex diſpenſatione poteſt habe
re ſimplex beneficium non curatum. idem no. eo. tit.
ſane. Quod credo: ſi contrahit cum virgine. c. extra
c. clerici qui. li. vj. preal. c. ſane. qr nec alias clericus eſ
ſe poteſt. extra de bigamis. altercationis. lib. vj. Xxvj.
vt clericus concubinarius poſt peractam penitentiā
promoueatur. xxxiiij. di. fraternitatis. extra de iudi. at
ſi clerici. niſi fuerit per ſententiam damnatus vel in-
famis. extra de tempo. ordi. queſitam. ſm Guill. Cre
do tñ epiſcopum poſſe in tali damnatione. extra de iu
dic. at ſi. §. de adulterijs. ⁊ infamia diſpenſare. vt no.
expreſſe. ij. q. iij. §. hinc colligitur. ⁊ no. l. diſt. domino.
Inno. contra vt no. extra de re iu. ca. cum te. c. tenor.
cum glo. Joan. per ea que no. xv. q. viij. hi qui. in glo.
ſi intelligas. ⁊ per ea que no. per archid. in. c. licet ca-
no. de elec. lib. vj. in glo. dicunt quidam. in fi. ⁊. ſ. dixi
in. xlix. c. in. §. eſt autem. verſi. remittitur. Xxvij. cum
idiota iam promoto, vt remaneat in illo ſtatu: ⁊ non
deponatur: ſed doceatur. x. q. j. placuit. xxxviij. di. nul
lus. c. ſedulo. non tamen vt promoueatur. l. di. non cō
fidat. extra de tempo. ordin. nullus epiſcopus. lib. vj.
Xxviij. in omni foro penitentiali: ⁊ in penitentijs im
ponendis. xlv. di. licet. ⁊ fere per totum. xxvj. q. vij. tē
pora. c. alligant. ratione tamen duce: alias non. de pe-
ni. diſt. v. falſas. xxiij. q. v. ſi quis. de peni. diſt. v. conſi
deret. Et mitigare poteſt canones penitentiales. de
peni. diſt. j. pene. c. verbum dei. c. medicina. c. menſu-
ra. c. iudices. ⁊ pondera penitentie. de conſe. diſtinct.
iij. de penitentibus. extra de pe. ⁊ re. ſignificauit. ⁊. ca.
queſitum. niſi ei a canone prohibeatur. xxiij. qō. vlti.
peſſimarum. Non tamen diſpenſare poteſt ꝙ ſolen-
niter penitentes promoueantur. l. diſt. ex penitenti-
bus. c. confirmandum. c. non confidat. lxj. diſtin. in ſa
cerdotibus. verſi. preferens. xxix. cum ſacrilego. l. di-
ſtin. ſi quis presbyter. extra de fur. c. fina. Et ſcias ꝙ
capiens vel capi faciens cardinalem eccleſie roma-
ne: ſacrilegus eſt. extra de re iudic. ad apoſtolice. lib.
vj. Sed cum tali credo ꝙ non poſſit epiſcopus in ali
quo diſpenſare. extra lib. vj. de penis felicis. Xxx.
cum homicida in beneficio. l. diſtin. ſtudeat. extra de
cle. pug. c. ij. ſed non in officio. l. diſtinct. miror. Xxxj.
cum ſeruo promoto redempto. liiij. diſtinct. genera-
lis. ibi. vel legitima tranſactione conceſſas. Xxxij.
cum ſeruo monaſterij, vt promoueatur. liiij. diſtinct.
multos. extra de ſeruis non or. de famulis. ⁊. c. ſequē.
Xxxiij. cum clericis, ne promoueantur inuiti. lxxiiij.
diſtinct. c. fina. Xxxiiij. cum aſſumpto a ſuo dioce. in
epiſcopum, vt remaneat in proprio beneficio: ſi non
admittatur ad eccleſiam ad qua; promotus eſt. xcij.
di. ſi quis eps. Xxxv. cum heretico conuerſo. l. di. pre-
ſbyteros qui. extra de hereti. ad abolendam. de con-
ſe. di. ij. ego berengarius. Xxxvj. cum ſchiſmatico. l. di.
vt conſtitueretur. Idem notatur. e. in his duobus p̄-
dictis caſibus heref. ⁊ ſchiſmatis. extra de iudicijs. at
ſi clerici. ⁊. j. q. vij. §. niſi rigor. Sed videtur ꝙ cu; he
retico ſolus papa diſpenſat. ſm Guil. ⁊ no. ſ. de diſpē
ſatione papali. §. ad que autem. ver. item cum hereti
cis. arg. xlv. Quod credo verum niſi eſſet magna ne
ceſſitas. ⁊ tunc epiſcopus. ⁊ ſic poteſt intelligi pre. c.
presbyteros. ad hec bene facit. lv. diſt. priſcis. Xxxvij.
cum raptore, quantum ad viaticum ei concedendū.
extra de rap. ſuper eo. §. ſi vero. predonibus enim di-
ſpenſatiue communicamus. xxxiiij. qō. v. ſane quod
ſuper. Xxxviij. ex cauſa in recipiendo minorem pro-
curationem ſolito. x. q. ij. relata eſt. Xxxix. in numera-
tione tertie vel quarte decimarum ex cauſa. e. c. q. iij.
priſcis. c. vnio. xij. q. iij. c. fi. Xl. cum ſortilego. extra de
ſorti. ex tuarum. xxvj. q. v. contra idolorum. ⁊. c. pue-
nit. Xlj. poſſunt epi diſpenſare cum illis qui annum.
xx. compleuerint: ꝙ poſſint habere dignitates ⁊ pſo
natus. extra de eta. ⁊ quali. pmittimus li. vj. nō autē
poſſunt diſpēſare in etate: ꝙ minor. xxv. annis poſſit

curam animarū habere:vt legit ⁊ no.extra de elect. licet cano.lib.vj.facit in clemen.de eta.⁊ qua.cuz eccleſie:extra de elec.cum in cunctis.⁊.c.dudum.idem no.Bern.e.ti.dilectus.non obſtante cōtra quod no. Inno.extra de eta.⁊ qua.indecorum.⁊.c.preterea.⁊ Oſtien.e.ti.in ſumma.§.etas. Sed nec legatus nec patriarcha vel archiepiſcopus poteſt diſpenſare in etate vel ordinibus cum poſtulato in ep̄m.argu.eorum que no.in preal.ca.cum dilectus.⁊.c.eo.ti.intonuit.⁊.c.dudum.ij.ex quibus colligitur ꝙ ſolus papa in epiſcopatu diſpenſat: ⁊ hoc tenet Goſ. Innocen.et no.extra de poſt.prela.c.fi.ꝙ quandocunq; quis in ep̄m poſtulatur:ſolus papa poſtulationez admittit. dicendum eſt eos poſſe diſpenſare in defectu ordinū extra de eta.⁊ qua.a multis:expreſſum.lx.di.nullus.ij.idem tenet Innoc.extra de tempo.ordi.dilectus. Eccleſia vero Romana que tamq̃ dn̄a: omnia ad ſe trahit:non vult eos taliter diſpenſare,immo ep̄m paduanum cuz quo patriarcha aquileienſis diſpenſauerat:iam conſecratuz ab eccleſia amouit:in etate vero non,immo ſolus papa:extra de elec.cum nobis olim.electiones.n.ep̄orum inter maiores cauſas enumerant:extra de ap.vt debitus.in fi. Idem nota ui.s̄.loquens de diſpenſatione papali.§.ſciendū.ver.xiij.in.c.xlv. Xlij.cum eo qui beneficio renuntiat: vt ſibi concedat in illo victum.arg.vij.q.j. Quis extra de renun. ad ſupplicationem. Xliij.cum eo qui petit ceſſionem.ſ.vt cedat vel remaneat.e.t.admonet,⁊.c.quid.⁊.c.j. Xliiij.diſpenſat vt monachus in minoribus ordinibus fiat abbas:extra de eta.⁊ qua.tuam ſed non poteſt diſpenſare quin fiat preſbyter.e.ti.ca.j.cōtra credere in neceſſitate per ea que ibi no.Ber. Xlv.diſpenſat cum illis quos ſine titulo promouit ad ſacros,vt habeant victum,extra de eta.⁊ qua.accepimus:extra de preben.cuz ſm̄.c.non liceat.c.ep̄s. Xlvj.diſpenſat cū ſectis in cunabilis vel a dn̄is vel a barbaris:vel ſi caſtrati timore lepre:vel ita nati ſunt ꝙ promoueantur vel promoti remaneant in ſuis ordinibꝰ:extra de cor.vi.ex patre.B.⁊.c.ex parte.M.lv.diſt.ſi quis pro egritudine.⁊.c.eunuchus.Si vero aliquis hoc ſponte vel propter deum feciſſet, vel ſibi fieri acceptaſſet:non diſpenſatur cum eo:niſi per papam.lv.diſt.qui partem,extra. e.ſignificauit: vbi de hoc.Solus etiam papa diſpenſat cū habente maculam in oculo,vt no.Inno.e.ti.c.ij. Xlvij.cum ſacerdote extraneo,vt celebret occulte ſine literis vel teſtibus ſue ordinationis.extra de cle.pere.c.fin.ad fi.ad hoc.lxxj.⁊.lxxij.di.per totū. Xlviij.ꝙ prelatꝰ faciat perpetuum vicarium:extra de offi.vica.ad hoc. quū de iure ipſe prelatus debeat in perſona propria ſeruire in beneficio:qꝛ beneficium datur propter officiuz lxxxj.di.eos.⁊.c.ſeq.extra de reſcrip.qꝛ per ambitionem.lib.vj. Xlix.poteſt diſpenſatiue concedere minoribus prelatis:ꝙ poſſint ſuos ſubditos excōicare:extra de offic.ordi.ſi ſacerdos.⁊.c.cum ab eccleſiarum: quod illi non hn̄t de iure cōi,ſm̄ Ioan.de deo,extra de offi.archi.niſi hoc habeant de conſuetudine:extra de fo.compe.cum contingat.licet poſſint ex cauſa interdicere officium diuinum ⁊ eccleſiaſtica ſacramenta.vt in pre.c.ſi ſacerdotes.⁊.ij.q.j.nemo. L.diſpenſat cuz clerico percuſſore.extra de cleri.percuſ.c.j. Lj.diſpenſat cum rectoribus ad ſynodum non venientibus:extra de maio.⁊ obedien.quod ſuper. Lij.vt ſine vitio fiat tranſactio ſuper decimis:extra de trāſ.c.ſtatuimus:de re.permuta.c.j.⁊.ij.⁊ ſic in beneficio extra de tranſac.de cetero.contra de prebend.niſi eſſent:ſolue vt no.in.c.de cetero. Liij.poteſt diſpenſare cum clerico depoſito:ne curie ſeculari tradatur, extra de iudic.cum non ab homine.ſm̄ Guil. Secus credo in ſolenniter degradato pro quo eccleſia hz intercedere non diſpenſare:vt extra de verbo.ſigni.nouimus.ibi. per conſequentiam applicetur:⁊ ibi.pro quo dz eccleſia efficaciter intercedere.glo.non per executionem:ad idem extra de penis:degradatio: li.vj.reſpōſo.ij. Qui tn̄ conficeret:ſi celebraret:propter characterem indelebilem.l.diſt.accedens:vbi de hoc no.lxxxj.diſt.decet,vbi de hoc:⁊ ſic no.Bern.de cleri.excom.c.ij.licet alij contra.cum eis ſentire videt hodie Ioan.an.in.c.degradatio:in fi.propter verbū ibi poſitum:de omni ordine:ſed ſalua gratia debet exponi:ideſt de executione oīs ordi. qꝛ aliud eſt ordo,aliud executio eius:vt clare colligit.j.q.j.§.opponitur verſi.ſed ne Aug.ibi receden.ergo ⁊c.⁊.xvj.q.j.ecce.nam quum character:vt dictum eſt: ſit indebilis:ratione cuius conficit ergo ſemper vere conficit: vt eſt clarum.j.q.j ꝙ quidam.xxxij.q.vij.licite extra de ſacra.non iterum.a nobis:vbi degradati preſbyteri celebrarunt:ergo confecerunt:etſi male fecerūt. Ad idem facit de conſe.diſt.iij.oſtenditur op.c.extra de diuor.quantum.§.ſi vero ibi.qꝛ ſacramentum fidei quod ſemel eſt admiſſum nunq̃ amittit: ⁊ hoc tenent theologi:qꝛ ſm̄ Aug.loquentem de iſta materia in preal.c.quod quidam aliud eſt prorſus non hr̄e:aliud pernicioſe habere:aliud ſalubriter habere:vnde ⁊ talis depoſitus vel degradatus ſolēniter: ſi reſtitueretur(quod non poteſt fieri niſi per papaz vt no.ij.q.vj.ideo ⁊ no.s̄.vbi tractaui de diſpenſatione papali.xlv.c.)non reordinaret.xj.q.iij.ep̄s preſbyter:vide ibi.gradus amiſſos :ideſt executionem. Liiij.diſpenſat vt contumax non ſit contumax: extra de of.delega:conſuluit.ibi.niſi gratiam ei fecerit: ⁊ extra de do.⁊ contu.c.j.⁊.ij.⁊.c.cum dilecti.⁊.c.cū olim.ſm̄ Guil.idem dico in quocunque iudice:quia non loquuntur iura pre.ſolum in ep̄o. Lv.diſpenſat in correctione morum:⁊ in diſpenſatione eccleſiaſticarum rerum.xij.q.j.precipimus.xvj.q.vij.c.j.⁊ hoc preuia ratione:vt ibi.al's contra.xj.q.iij. quomodo.c.illud.c.plerunque.xij.q.ij.cognouimus. Lvj. cum fure rei eccleſiaſtice:vt pena ei mitigetur.xij.q.ij.fraternitas tua.xiiij.q.vj.ſi res.l.diſt.ſi quis preſbyter.xvij.q.iiij.ſi forte:⁊ vt poſt peractam penitentiā vel partem eius valeat ad ſacros ordi.promoueri:extra de fur.c.ſi. Lvij.vt ſeruus eccleſie bene meritus cuz peculio manumittatur.xij.q.ij.ſiquos de ſeruis.⁊.c.cum redemptor. Lviij.vt res eccleſie tempore famis vendantur pro alimentis pauperum:⁊ pro redemptione captiuorum.x.q.ij.c.ij.xij.q.ij.aurum.ca.gloria.c.ſacrorum.⁊.c.ſeq. Lix.cum eccleſia parochiali vel cum ſacerdote dimittendo ei quartam decimarum ſibi debitam:extra de preſcrip.de quarta.xij.q.ij.ep̄s ſi tertiam.x.q.iij.relatum,⁊ alia iura ep̄alia:extra de his que fiunt a prela.nouit. Lx.vt ſi pater exheredato filio inſtituit eccleſiam heredem : mortuo patre:reſtituat filio hereditatem.xiij.q.ij.ſi quis iraſcitur:⁊ idem eſt ſi credens ſe non habiturum filios contulit bona ſue eccleſie:vſu ſibi relicto: ⁊ poſtmodum naſcitur ſibi filius.xvij.q.iiij.quicūq;. Lxj. vt ſuſpenſi in quibus ſigna penitentie apparuerunt:apud eccleſiam ſepeliantur.xiij.q.ij.queſitum:nec eſt contra.xxiij.q.v.placuit:qꝛ illud loquitur de impenitente,vt in.§.qui ibi ſequitur. Lxij.ꝙ ſacerdos in ciuili cauſa coram laico teſtimonium ferat.xiiij.q.ij.

quãquaz ibi.aut aliter:ideſt coram iudice ſeculari ⁊
ſm Lau.coraz quo non poſſet ſine licentia epi.⁊ ſic
non obſtat.xj.q.j.teſtimonium. Sed diſpenſat vbi
quis temere iurat:quod de ſui natura illicitum eſt:
⁊ quod ſeruatum,vergit in detrimentum anime vel
corporis,vel potius denuntiat non tenere ſm Joã.
de deo.xxij.q.iiij.qui ſacramento,⁊.§.fi. c.inter cete-
ra.⁊.c.in malis:extra de iureiu.peruenit.j,⁊.ca.ſicut
ex literis:immo ⁊ ipſe iurans poteſt:tunc authorita
te propria contrauenire,licet debeat penitere:vt ibi.
⁊.xxij.q.iiij.c.j.⁊.c.ſeq. Poteſt etiam diſpenſare, ⁊
abſoluere a temerario iuramento:ſi in peiorem exi-
tuz vergat:eſto ꝙ poſſit ſeruari ſine interitu vtriuſqz
ſalutis:extra de cenſi.de grauis:extra de iurei.quinta
uallis.c.ſi vero.xxij.q.iiij.qui iuramento(al's ſacra-
mento).⁊.§.fi. Poſt.diſpenſare eps vt non exigat
ab eo iurameutum:cui curam aiarũ committit.xxij.
q.v.nullus eps a contra.ſenſu,extra de iureiu. nul-
lus. Diſpenſat etiam quando eſt contra primum:
⁊ eſt illicitum:extra eo.veniens,c.quanto.⁊ quando
eſt contra libertatem eccleſie:extra de maio,⁊ obed.
dilecti.Et quando eſt contra ſtatus naturalis hone
ſtatem:vt pre.c.quintauallis:ſz Joan.de deo: ⁊ põt
etiam interpretari ꝙ quis non ſit periurus:extra de
pig.ſignificante.Item Inno.no,extra de iureiu. de
bitores:ꝙ eps diſpenſat in iuramento, dolo, vi, vel
metu:extorto.xv.qõ.vj.c.j.⁊.ij.xxij.qõ.iiij.inter cete-
ra:ſi tñ ſit talis metus qui potuit cadere in conſtan-
tem:vnde ipſe no.extra quod me.cau.ad aures:⁊ de
iureiu.c.ij.ꝙ abiuranti res eccleſie ſue dari põt licen
tia repetendi illas,vel iurans conſtituat procurato-
rem qui repetat.Si aũt abiurauit res proprias:etiã
vi,vel metu:tale iuramentum obligat:ſed ſeruari dz
donec iurans per epm abſoluat.eo vero per epm ab
ſoluto repetere põt:extra de iureiu.ſi vero: prius tñ
qz eps abſoluat:dz inquirere vtrum fuerit talis me
tus qui cadere poteſt in conſtantem virũ.vt.ff.quod
me.cã.l.metum.extra.e.ti.ad audientiaz.Sed quã-
diu eps aliter commode prouidere poterit:non ab-
ſoluat a tali iuramento:notat aũt Guil.durã. in ſpe.
in titu.delegato.§.nunc oñdendum eſt verſi.xxxiiij.
vltra med.ſic potius videtur ꝙ eps non abſoluat a
iuramento:etiam vi:vel metu extorto:etiam legatus
de latere:⁊ ſic vidimus plures legatos ſeruare.c.pr.
c.ad aures:⁊ de iureiu.c.ij.⁊.c.ſi vero.⁊.c.veruz,⁊ in
hoc videt concordare dñs meus.ſ. Oſtien.⁊ Jo.de
deo:dicens ſoluz papam diſpenſare poſſe.niſi vtraqz
ſalus ſeruari poteſt:vt in pre.c.verum.⁊.c.ſi vero ex-
tra quod me.cã.c.cum dilectus.xxij.q.iiij.§.fi. extra
de elec.venerabilem.Teneo aũt cum Inno.per iura
per eum allegata.⁊ pre.c.cum contingat:extra de iu
reiu.ibi.iuramenta ſine vi ⁊ dolo preſtita. Nam me
tus conſtans excuſare dz:ne tanta diſpenſatione in-
digeat.c.op.extra quod me.cã. ſacris extra de regu.
iur.qui ex timore.Diſpenſat etiam eps in iuramen-
tis licite preſtitis ex cauſa.ſm Guil.xv.q.vj.nos ſan
ctorum.c.iuratos. Poteſt etiã eps iuramentum in
melius commutare:ſicut ⁊ in voto contingit:vt ex-
tra de iureiu.peruenit.ij.Et ꝙ iuramenta licita poſ-
ſit eps in melius commutare: patet:quia iuramen-
tum non magis obligat qz votum:qr votũ ⁊ iura-
mentum equiparantur xxij.q.iiij.in malis:maxime
quum iuratur quod nulli eſt vtile:⁊ alicui eſt dam-
noſum:puta ſi quis iurat ꝙ non loquetur cum. P.
nec cum eo comedet:nec ei ſeruiet:⁊ ſimilia: niſi:for-
te hoc iuret:vt peccandi occaſionez vitet:nec obſtat
extra de elec.venerabilem:qr in licito iuramento ſo-
lus papa diſpenſat,⁊ non cõmutat.Lxiiij. ꝙ vna ec
cleſia faciat partẽ alteri de decimis ⁊ primitijs. xvj.
q.j.§.ſicut duo.⁊.c.ſtatuimus.Lxv.ꝙ patronus cõ-
ferat monaſterijs decimas male a laicis detentas:
in quarũ poſſeſſione non erat eccleſia.xvj.q.j.c.fi.ex
tra de his que fi.a prela.ſine conſen.ca.cum apoſto-
lica,Lxvj.eps patronus diſpenſat vt preſentatus ab
eo admittatur ſine examinatione:qr preſumitur pro
eo.xvj.q.v.c.j.Lxvij.vt abbas conferat inueſtituraz
ĩ eccleſijs ſibi per eũ collatis.xvj.q.ij.c.j.in fi.Lxviij.
ꝙ etiam det clericis ad vitam eorũ de ſuis poſſeſſio-
nibus.xvj.q.iij.clerici.⁊.ca. ſi eps.xij.q.ij.ſepe fit.Et
etiam ipſe de poſſeſſionibus eccleſie ſue dat ſuis ſer-
uitoribus ad vitam eorum:⁊ de proprijs in perpe-
tuum.xvj.queſtio.vij.illud cenſuimus: quia ⁊ ſuc-
ceſſor illos teneretur alere.xij. qõ.ij.hoc huius pla-
citi.Lxix.diſpenſat in pena pro immunitate eccleſie
violate.xvij.q.iiij.ſi quis contumax ⁊.c.xij.q.ij.de vi
ro.Lxx.licentiat clericum ſuum vt poſſit ad alterius
epatum tranſire. xix.q. ij. due a ſenſu contra.lxxj.⁊.
lxxij.lxxiij.diſt.per totum.Lxxj.cum monachis, vt
poſſint habere cellulas intra clauſtrum,idem credẽ
dum extra clauſtrum,ex cauſa.xviij.q.ij.quidam. c.
de monachis.c.cellulas.c.nullus.Quod etiam ab-
bas poteſt facere cum benemeritis.xx.q.vlti.c.fina.
hoc etiam expreſſe probatur extra lib.vj.de exceſ.pre
la.cum ex eo.§.fi.Lxxij.mitigat penam ſm moduz
canonum:de pe.diſt.vj.c.j.in fi.Lxxiij.relaxat excõi-
cationem ad cautelã,extra de exceptionib' aplice:ex
de teſti.veniens in fi.extra de ſen.excom.ſolet.⁊.cap.
venerabilem.§.Sed ſi.⁊.§.penul.⁊ vlti.lib.vj.extra
de appel.ad preſentiam:ſed non interdictuz:extra li.
vj.de ſen.excõ.preſenti.in quo no.Joan.an.caſus in
quibus quis poteſt abſolui ad cautelam. Lxxiiij.in
modica iniuria de qua fuit quis infamis:extra de re.
iur.cap.tenor.ij.q.iij.§.hinc. Lxxv. diſpenſatiue ſm
Guil.defert friuole appel.pp ſcandalum:extra de ap
pel.conſtitutus.ij.q.vj.appellatione:quod de iure fa
cere non dz:immo iudex hoc faciens multcãdus eſt
xx.libris argenti.ij.q.vj.§.ſunt quoruz verſi.ſi quis
etiam. Lxxvij.in tranſformatione habitus ex cã.ex
tra de vi.⁊ ho,cleri.deus qui. Lxxviij. cum clericis
concubinarijs.extra de coha.cleri.clericos.⁊.ca.no-
ſtra.niſi irregulareseffecti ſunt,vt ſupra tetigi loquẽs
de irregularitate.xlviij.c.§.⁊ primo verſi.item ſuſpẽ
ſus. Lxxix.cuz non reſidente in eccleſia:extra de cle.
ri.non reſi.ex parte.c.tua.c.fina. Lxxx.cum duobus
electis in diſcordia.vt vnus habeat dignitatez:⁊ a-
lius aliquid vltra conſuetum.extra de preben.tuis.
Lxxxj.vt aliqui habeant campanas:extra de priui-
le.parentibus.Lxxxij.vt de vna prebenda fiant due
⁊ hoc ex cauſa:⁊ ꝙ ſufficiant facultates de prebend.
vacante al's contra.e.ti.maioribus.c.dilecto.j.q.iij.c.
fi.Lxxxiij.diſpenſatiue vnit capellas. ⁊ augmentat
preben.extra eo.ti.expoſuiſti.Lxxxiiij.vt clerici pere
grini ex aliqua iuſta cauſa in ſua dioce.recipiantur,⁊
ſine literis commendatitijs celebrent:extra de inſti
tu.ad decorem:⁊ de cleri.pere.c.fina.de con.di.j.vni-
cuiqz.⁊.c.clericos al's contra.lxxij.di.c.j.⁊.ij.Lxxxv.
poteſt ratum habere diſpenſatiue quod factum eſt ꝑ
predeceſſorem eius:licet illud inualidum ſit: puta ſi
ne conſenſu capituli:extra de his que fi.a prela. ſine
conſenſu capi.cum nos.⁊ c.apoſtolice. Lxxxvj. po-
teſt retinere ex cã:ad tempus fructus beneficij vacã
tis:extra vt ec.bene:vt noſtrum:prope fi. vide extra

de re,

pere.ec.non alie.ſi vna.§.fina.clemen.Lxxxvij. põt
dare monaſterijs priuilegia exemptionis: extra de
priuile.cum olim.c.ex ore.xvj.q.j peruenit. Poteſt
capellas concedere monachis:extra de dona.paſto=
ralis,preal.c.peruenit.Diſpenſat in penitentia ſacri
legi contrahentis cum monacha.xxvij.q.j.virginez
Et cum cognoſcente monialem fornicario coitu.eo.
cauſa.ꝛ.q.eos. Ponit adulteram in monaſterio: ſi
vir nolit eam recipere.xxxij.q.j.de benedicto. Miti
gat penam matricide.xxxiij.q.ij.latorem:impoſitaz
p papã.Diſpenſat cum ſolenniter penitente: ꝛ cũ in
ceſtuoſo in matrimonio contrahendo.e.q.ſi quis cũ
duabus.ca.in adoleſcentia.c. antiqui. xxxiiij.q.ij. in
lectum:extra de eo qui cog.conſan.vxo.ſue.ex literis,
xxxv.queſt.iij.de inceſtis:ad fi.ꝛ queſt.viij. de gradi
bus.ꝛ.hec ſalubriter ad fi. ca.inceſtuoſi. Et in caſu:
extra de eo qui du.in matri.quã pol.c.ij.xxxiij.q.ij.ſi
quis cum.j.ꝛ.ij.tranſit in rem iudicataz.xxxiij.q.ix.
quod quis.ꝛ.e.q.§.j.ꝛ extra de reſti.in integ.ex lite=
ris.Lxxxviij.cum raptoribus mulierum: vt euadãt
legalem penam,ꝛ acta penitentia cum mulieribus
raptis contrahant.xxxvj.q.j.c.j.ꝛ.q.ij,c.tria: extra ꝺ
rap.c.ij.Lxxix.ſuper ſtatu eccleſiarum; vt eas faciat
numero pauciores:ſi plures ſunt:vel etiam minores
ſi nequeũt de proprijs redditibus ſuſtentari: de con
ſe.di.j.oẽs baſilice.Et ꝙ numerus canonicoꝝ aug=
mentetur vel diminuatur:extra de conſt.ex parte: ex
tra de verb.ſign.c.fi.extra de inſtitut.c.j.ꝛ.ij.extra de
conce.pre.ex parte.Et vt fiat nouus perſonatus in
eccleſia:qui nunquam fuit:extra de conſue.cuz oliz.
ſm Inno.ſed Bern.contra ibi:ſed Oſtien. eſt cum
Innocen.ꝛ ego.qꝛ ſi ex cauſa poteſt eps cum capitu
lo dignitatem tollere:vt ꝛ no.Ber.extra de conſt.cũ
acceſſiſſent:multo potius ſuper excreſcentibus redi=
tibꝰ poſſunt honorẽ eccleſie augere.arg.xxv.q.ij.que
cũqꝫ:ex̃ de cõſt.ex pte.Xc.ꝙ miſſa cãtaſ in oratorijs.
de ꝯſe.di.ꝯcedimꝰ.c.clericos.c.ſi qs. Xcj. cũ p̃ſbytero
qui ſub vno canone duas miſſas celebrauit:de conſ.
diſt.ij.relaxatum.c. comperimus. Mitigat penam
ſacerdotis:propter cuius negligentiam mus come=
dit ſpecies corporis Chriſti.e.diſt.qui bene.Diſpen
ſat vt preſbyter celebret in altari,in quo eadem die
celebrauit eps.e.diſt.c.fi.ſm Guil.hoc textus non di
cit:licet credem ꝙ eps poſſit licentiam ſibi dare: vt
no.pre.c.fi.Joan.Xcij.cum ignoranter rebaptizato
ſi neceſſitas vel vtilitas eſt,de conſe.diſt.iiij.qui bis.
c.eos.ſꝫ Guil.vide quod no.s̃.xlv.c.§.atqꝫ verſi.itẽ
cum reordinatis. Cum preſbytero veteri chriſmate
vngente:qꝛ papa ſibi non prohibet:de conſe.diſt.iiij.
ſi quis de alio.Item conſentire poteſt ꝙ preſbyter ſi
gnet pueros in vertice:quos eps babtizauit:de cõſ.
diſt.iiij.omni tempore.xcv.diſt.preſbyter:ipſe aũt ſo
lus eps poteſt chriſmare infantes in fronte,extra de
conſuetu.quanto,de conſe.diſt.v.manus:nec de hoc
poteſt dare licentiam preſbytero:vt no.c.prec. omni
tempore:niſi ſolus papa:vt no.s̃.xlv.c.§.ad que. Di
ſpenſat cum monacho carnes comedente in pena:qꝛ
ſibi papa non reſeruat:de conſe.diſt.v.carnem.Et cũ
clerico vt eat in peregrinationem:de conſe.diſt.v.nõ
oportet:extra de vo.ꝛ vo.re.magne.§.preterea:ad fi.
Xciij.commutat votum:diſpenſat cum eo: extra de
vo.ꝛ vo.re.c.j.ex multa:niſi in hieroſolymitano:vt e.
ti.per tuas:ex parte:ꝛ c.magne:ꝛ ſancti Jacobi,ꝛ a=
poſtoloꝝ Petri ꝛ Pauli in vrbe:ſicut ſeruat ſtilus
curie:ꝛ niſi in voto continentie:no.e.ti.c.j. ꝛ expreſ=
ſum e.ti.cum ad monaſterium.§.fi. Xciiij.vt in defe=
ctum regularium monaſterium de ſecularibus cleri
cis ordineſ:extra de religio.domi inter quatuor Sꝫ
contra xix.q.iij.que ſemel:ꝛ extra de re.eccle.non a=
lienan.poſſeſſiones:ſed ibi ſoluiſ in glo.quandiu: ꝛ
in preal.c.inter quatuor:glo.j.Recipit ſecundũ pre=
ſentatũ primo omiſſo:ex̃ de iure patro.cũ aũt.c.paſto
ralis. Diſpenſat cum incauto preſbytero in officio
ſuo peccante:extra de celebra.miſſa.c.ſi Xcv.diſpen=
ſat ꝙ infirmus vel ex alia cauſa quis comedat car=
nes in diebus ieiunioꝝ:extra de obſerua.ieiu.conſi=
lium.Xcvj.vt eccleſia parochialis fiat monaſterium
extra de ec.edi ad audientiam.xij.q.ij bone.extra ꝺ
dona.apoſtolice.Diſſimulat ꝙ ſponſus ꝛ ſponſa de
futuro ſe abſoluant:ne deterius inde contingat: ex=
tra de ſpon. preterea. Et vt puella nubilis dimit=
tat ſponſum minorem. xiiij. annis: ꝛ contrahat:ne
fiat deterius: extra de deſponſatio.impunien. ex li=
teris:que eſt contra iura illa,e.ti.de illis.ꝛ.c.a nobis
ꝛ vt impediat ſponſalia ſm formam decre.ex̃ de ſpõ
cum in tua.Xcvij.cum filijs adulteroꝝ:vt alantur a
parentibus,ex̃ de eo.qui du.in ma.cum haberet, in
fi.contra iura illa.xxxvij.q.v.ca.ij.ꝛ.q.vij.c.j.ꝛ.C.de
na.lib.aut,licet patri.ex̃ qui fi.ſint legi:per venerabi
bilem:in fi. Xcviij.poteſt diſpenſare mitius punien=
do ex cauſa accuſatorem in prabatione deficientem
ij.q.iij.paulum,ꝛ.§.notandum:ex̃ de calum.dilectꝰ:
ex̃ de elec.ſtatuimus in fi.lib.vj. Cum eo qui per ſim
plicitatem fecit.homagium propter beneficium: ex̃
de ſimo.ex diligenti.Diſpenſat vt clericus ſcholaris
vel peregre proficiſcens locet ad tp̃s reditus bene=
ficij ſui:ex̃ ne prela.vi.ſu.c.fi. ꝛ ex̃ de vo.ꝛ vo.re.c.fi.
Xcix. cum homicidis ꝛ parricidis: ꝙ contrahant
matrimonium,ex̃ de his qui fi.occi.c.j.ꝛ xxxiij.q.ij.
ſeculares.c.interfectores.c.inadoleſcentia.C.poteſt
eccleſias parochiales diuidere:ꝛ vnire:niſi ab eo ap
pelleſ ab illis quorum intereſt,ex̃ de exceſ. prela. ſi=
cut vnire:de hoc.xvj.qõ.j.§.ſicut duo.x.diſt.c.j. vbi
de hoc.arg.contra.xvj.q.j.quicũqꝫ.Sed ibi eps dat
licentiam eccleſiam conſtruendi,ſine iuris alieni p̃=
iudicio:vnde non eſt contra.Cj.dat monachis pri=
uilegium de non dandis decimis: tam preſentibus
tam preteritis q̃ꝫ futuris:extra de priuile.qꝛ.c.ex ore
c.cum olim.xvj.q.j.peruenit.Cij.cum filijs patrono
rum occidentium vel mutilantium prelatuz vel cle
ricum eceleſie:vt in domibus regularibus prelatio
nis conſequantur honorem,extra de penis,quibuſ=
dam:in fi.ꝛ ita ibi tenent.Jo.Vincen.Gof.ꝛ Phi.
qꝛ alieno vitio laborant C.de natura libe.l.legem:
honeſtum tñ ꝛ tutum:ꝛ eccleſie expediens eſt: ꝙ ſi=
ne licentia pape eps non diſpenſet:ſed Bern.ꝛ O=
ſtien.arg.de hoc extra de immunitate eccle.aduerſus
tenet tñ diſpenſatio:ſi diſpenſet arg.xvij.q.iiij.de pre
ſbyteroꝝ.xxiij.q.viij.ſi quis membroꝝ. Ciij.cuz cri
minoſo publice celebrante.no.per Innocẽ.extra de
cleri.peregrinan.c.j.Ciiij.cum excommunicato mi=
niſtrante,quoad beneficium:vt extra de cleric.excõ.
mini.poſtulaſtis,reſponſo.j.ꝛ.ij.ſm Inno.ꝛ Oſtiẽ.
qui hoc no.extra de tempo.ordinand.dilectus: ſed
Guil.duran.in ſpecu.in titu.delegato.§.nunc de epi
ſcopoꝝ.verſi.cxlv.dicit ꝙ ſalua eoꝝ reuerẽtia decre.
poſtulaſtis pre.non loquitur in eo caſu:ſed loquitur
de eo qui excommunicatus recepit beneficium: itẽ
preal.c.ij ad hoc non facit. Ego tamen teneo cum
Inno.ꝙ eps diſpenſare poteſt in beneficio cum illo
qui excõicatus illud recipit, vt ſupra notaui in iſta
materia diſpenſationis eporum in principio iſtius

Defendũtur a calũnia Inn. ꝛ Oſtiẽ.

cap.§.xvj.verſi.cum eo. ⁊ a ſimili cum excommunicato miniſtrante:quantum ad beneficium quo tales priuari debent:per illud.c.poſtulaſtis.§.queſiuiſtis.⁊.c.fraternitati,vbi cum eis per ep̄m fuerit diſpenſatum vt ibi:niſi cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.Subaudi etiam per ep̄m:vt litera innuit:⁊ ex quo papa non reſeruat:extra de ſenten.ex.nuper.Cv.poteſt diſpenſatiue minuere penitentiam a papa impoſitam.l.diſt.accedens.xxxiij.q.ij.latorē C.de epiſco.⁊ cleri.auten.interdicimus.Cvi.ex cauſa abſoluit clericum ab eccleſia in qua ordinatus eſt ⁊ eum in alia collocat,xliiij.diſt.quorundam.Cvij.diſpenſat ex cauſa rationabili ſuper reſidentia nō facienda in eccleſia curata:extra de electio.licet cano.§ fi.⁊.c.quum ex eo.libro.vj.Cviij.cum illo qui vadit ad ſtudium habente eccleſiam curatam ne vſqꝫ ad ſeptēnium promoueat̄ ad preſbyterum.e.t. quuꝫ ex eo.lib.vj.nec inferiores ep̄i in hoc diſpēſare poſſunt vt ibi no.Cix.vt quis deſeruiat per vicarium in eccleſia parochiali dignitati annexa:extra de preben.eſtirpande:⁊ no.extra de eta.⁊ quali.eam te.Cx.cuꝫ eo qui factus erat ineligibilis:qꝛ receperat electionē per abuſum ſecularis poteſtatis factam:vt no.extra de elec.quiſqꝫ.Cxj.in caſibus qui habentur.lxviij.di.quāuis.c.cor ep̄i.Cxij.vt corpora ſanctoꝝ transferātur de loco ad locuꝫ:de conſe.di.j.corpora.⁊ reliquie ex cauſa de eccleſia extrahantur: ⁊ poteſt etiam inhibere:ne ibi diuina celebrentur:extra de iure pa.c.ij.⁊ oeconomum in ea ponere:extra de offi.ord.quū nos.Cxiij.diſpenſat in ſimonia cōmiſſa in exequijs mortuoꝝ,⁊ benedictionibus nubentium:in cimiterij cōceſſione:in chriſmate recipiendo:in ſacroꝝ vaſoꝝ ſeu veſtimentoꝝ benedictione:⁊ in conſimilibus minoribus ſpeciebus ſimonie:poſt penitentiam peractaꝫ eo ꝙ non prohibet̄.c.ad hoc extra de ſen. excō. nup non obſtat.j.q.j.erga:qꝛ loquitur in ſimoniaco in dignitate:ſicut.⁊.c.nobis:in fi.extra de ſimo.ſm Gof.qui ſic no.e.ti.in ſumma:verſi.item queritur:qñ ep̄s poteſt cum ſimoniacis diſpenſare ⁊ qñ non : vide quod legitur ⁊ no.extra de elec.ſi alicuius:de renun.poſt tranſla.§.rurſus:de ſimo.de ſimoniace ordinatis:⁊ de regularibus.c.ij.⁊.ca.ſeq.j.q.v. preſentium.

Generaliter aūt magna eſt ep̄orum poteſtas:naꝫ non poteſt eccleſia fieri:niſi primo ep̄s crucem ibi figat:atrium deſignet:⁊ primarium lapidem ponat:de conſe.diſt.j.nemo. Item ipſe ſolus ⁊ ſuperiores poſſunt conſecrare:reconciliare,penitentias ſolēnes imponere:indulgentiarum literas concedere.de cauſis matrimonialibus cognoſcere: ordinationes facere:chriſma conficere,extra de excom.prela.accedētibus.xvj.q.j.interdicimus:extra de pe.⁊ remi.quū ex eo.in fi.extra de conſe.ec.vel.alta conſuluiſti.⁊.ca.aqua.l.di.in capite.Itē quinquageſimā vel centeſimam dare:extra de dona.apoſtolice.xij.q.ij.bone:extra de his que fi.a pre.ſine cō.ca.paſtoralis.Item ſolenniter excōicare.xj.q.iij.debent.Item literas dimiſſorias dare,aliter non valet ordinatio ab alieno ep̄o facta.viij.q.ij.illud.c.dilectiſſimi:extra de offi.archid.vt noſtrum:vbi dicit Oſti.Item annuluꝫ portare:extra de vi.⁊ ho.cle.clerici. Item duos de canonicis ſecum ferre:extra de cleri.non re.ad audientiā.Item parochias limitare:⁊ cimiteria ordinare.xiij.q.j.eccleſias ⁊ pre.c.paſtoralis.Item conſtitutiones in ſuis dioceſibus facere:de conſe.diſt.j.oēs baſilice xvj.q.j.omnes:extra de feri.c.fi.xj.di.catholica:ex quibus colligitur ꝙ omnes eccleſie ad eos pertinent.

Multiplex ep̄oꝝ poteſtas.

Item epiſcopalem ſynodum facere.xviij.diſt.ep̄s extra de maio.⁊ obedien.quod ſuper his.Item hereticos condemnare:extra de hereticis.ad abolendam.§.j.⁊ contra eos inquirere. e.ti. excommunicamus.j.§.fi,nec hec poteſtas ipſis adimitur:licet inquiſitio alteri committatur:extra de hereti.per hoc quod lib.vj.Item eccleſias cenſuales facere: extra de iure pa.preterea,de cenſi.ſcientes. Item inſtituere clericos ⁊ deſtituere,extra de fi.preſby.ex tua:de inſti.ex frequentibus:⁊ de his que fi.a pre.nouit.⁊ alia plura:nam ad eos ſingula referuntur.xxv.diſt.perlectis extra de of.archi.vt ſingula. Ipſi quoqꝫ in multis ſunt priuilegiati:nam non incurrunt ſententias ſuſpenſionis ⁊ interdicti:ſicut alie perſone:extra de ſenten.excom.quia periculoſum.lib.vj.Item aliter proceditur contra eos qꝫ cōtra alios:extra de offi.dele.quia pontificali.lib.vj.Item ipſi aliter iurant quam alij,nec teſtificari cogunt̄ :extra de iure.calū.ca.fi.xj.q.j.nec honore in aut.de ſan.epiſ.§.nulli.Item tempore gn̄alis interdicti poſſunt audire diuina:extra ꝺ priui.quod nonnullis.ſed hodie clericis ⁊ oībus religioſis ius commune eſt extra lib.vj.de ſen.excom.alma.Item poſſunt ſibi eligere quem volunt confeſſorem:extra de pe.⁊ re.c.fi.Item non cogunt̄ ſubire iudiciū:niſi imperialis iuſſio precedat:vt na.in ſumma Azo.interitu:de ep̄is ⁊ cleri.§.ꝙ ſit.Item dignitas ep̄alis liberat a patria poteſtate.liiij.di.ſi ſeruus ⁊ no.extra de eta.⁊ qua.indecorum.Item.v.priuilegia habes in.l.antiqua.xj.q.j.quicūqꝫ. Et plures teſtes contra eum neceſſarij ſunt.ij.q.iiij.preſul.⁊.ca.ſeq.Item poteſt habere altare viaticuꝫ.vbi celebret.⁊ faciat celebrari vbicūqꝫ vadat:extra lib.vj.de priui.qm̄ ep̄i.Iteꝫ ſingulari pena puniuntur ep̄os percutientes,capientes,bannientes aut nefandius occidentes:extra in clemen.de penis:ſi quis ſuadente.

In ijs ergo caſibus qui expreſſi ſunt a iure ⁊ ſimilibus,poteſt ep̄s diſpenſare:⁊ ius commune relaxare:ſed nō in alijs qui non ſunt in iure expreſſi:ſm Gof.Guil.naſo.Ioan.de deo:⁊ eoꝝ ſequaces:⁊ iſtius opinionis fuit Innocen.iiij.in decre.extra de tempo.ordi.dilectus:vbi no.caſus in quibus ep̄s poteſt diſpēſare.Sed Ioan.Lau.Hug.⁊ Bern.⁊ alij.quoꝝ dictum eſt communius,dicūt ꝙ ep̄s poteſt diſpenſare vbicūqꝫ:niſi prohibetur.c.extra de hereti.excōicam⁹ de ſenten.excom.nuper.⁊.c.a nobis.c.quum illoruꝫ extra de ſpon.c.quum apud.xvj.q.j.ſunt nonnulli.ff.ex.qui.cau.nec non.§.j.Nam ⁊ ap̄ls dicit.j.Cor.x.omnia mihi licent.xj.q.j.aliud.Nec obſunt decre.at ſi cleri.extra de iudic.prout.ibi no.Nec obſtat qꝺ dicunt primi ꝙ minor non poteſt legem ſuperioris tollere.x.diſt.c.j.nec de illa.ſed ſecundum illam iudicare.iiij.diſt.in iſtis.Nam diſpenſando in caſu non expreſſo in iure:non ob hoc impugnat̄ canones: vel eos tollit:niſi eis expreſſe a canonibus diſpenſandi poteſtas interdiceretur:in caſu in quo diſpenſat: ⁊ cum iſtis ſecundis magis videtur Oſti. concordare. Prohibetur aūt ep̄s diſpenſare in homicidio ī ordine.l.di.miror.Item cum illegitimis quoad curam animarum:⁊ dignitateꝫ:⁊ duo beneficia:extra de fi.preſbyte.c.pen.⁊ vlti.extra de fi.preſby.is.qui lib.vj.Item cum minoribus.xx.annis:quantuꝫ ad dignitates ⁊ perſonatus:extra lib.vj.de eta.⁊ qual.permittimus.Item cum quibuſdam corpore vitiatis.lv.di.c.ſi quis.c.ſi euangeliſta.Item cum bigamis ⁊ viduarū maritis:extra de biga.nuper.xxxiiij.di,lector.⁊ pre.ti.c.j.⁊.ij.Iteꝫ cum preſbytero ſecū-

Ep̄s ī his caſib⁹ nō diſpenſat.

das nuptias benedicente.extra de ſen.excom.nuper c.j.col.ix.Cum facientibus duellum:vnde mors ſequatur,extra de cleri.pug.in du.c.j.⁊.ij. Item cũ eo qui de iniuſta excommunicatione conqueritur in iudicio ſeculari.xxj.q.vlti.ſi quis eṗs:forte talis patitur penam illoꝝ.c.xj.q.j.inolita.c.placuit:nam eadẽ ratio ibi ⁊ in iſto.c.inde. Item cum ſimonianco in ordi.no.extra de renun.poſt tranſla.Item cum quibuſdam infamibus.ij.q.iij.§.hinc colligitur: vbi de hoc.⁊.§.notandum:vide quod dixi.ſ.e.c.§.q2 verſi.xxvj.Item vt quis in eccleſia vna habeat duas preben.extra de conceſ.preben literas. Item cum penitus illiteratis ⁊ ſolenniter penitentibus vt clerici fiant.xxxvj.di.illiteratos.l.diſt.ſi quis poſt.Item cũ ſeruis ⁊ obligatis certis conditionibus.l.diſt.nõ cõfidat.liiij.diſt.per totum.Nec cum obligatis ad ratiocinia ſeruata diſtinctione que no.extra de obliga.ad ratio.c.j.Item vt ſine aliquo temporis interuallo quis ordi.maiores recipiat:vt preal.c.non confidat.Secus de minoribus:extra de tempore ordinã.de eo.Item in ijs que ſunt maiora adulterio: extra de iudic.at ſi clerici.§.de adulterijs.Itez non poteſt mitigare vel diſpenſare canones penam depoſitionis vel ſuſpenſionis in enormibus criminibus inducentes.l.diſt.miror.xij.q.ij.de viro: extra de accuſ.inquiſitionis:reſponſo.j.de quibus no.extra de elec.nihil.Item nec in criminibus:in quibus (que poſui.ſ.in.xlviij.c.§.⁊ primo.verſu ſunt quoqꝫ irregulares)poſt peractam penitentiam impeditur executio officij:niſi forte inueniaſ ei expreſſe permiſſuz:vt in preal.c.at ſi clerici.tales.n.quantumcũqꝫ peniteát regulariter priſtino ſtatui reſtitui nequeunt: niſi cuz eis per ſe apoſto.fuerit diſpenſatum:extra de tempo.ordi.c.ſi.xxv.diſt.primum.xlviij.diſt.qm̃.l.diſt.illud c.miror.j.q.vij.ſi quis oẽm.v.q.j.qui crimen. Item non chriſmat niſi de licentia alterius epi:vel inuitatus.vij.q.j.pontifices.⁊.c.epi.ix.q.ij.nullus primas niſi pueros ſue iuriſdictionis:extra de religio.domi.c.j.Item non poteſt diſpenſare cum non ordinato miniſtrante:vt ad ſuperiores aſcendat:extra de non ordi.c.j.⁊.ij.Item cum illo qui extra quatuor tempora aľs illicite ordinatus eſt,⁊ ante diſpenſationez obtentam miniſtrat.c.lij.diſt.ſolicitudo.⁊ arg.de ſacramen.non iteran.c.j.Alij dicunt ꝙ poteſt diſpenſare cum tali.ix.q.ij.ẜm Luc.extra de tempo.ordi.conſulationi:vide quod dixi.ſ.e.c.§.quia eṗs.in princi.verſi.poteſt ergo.Item vbi papa vel alius de ipſius mandato aliquem ſuſpendit:nullus contra ipſius ſententiam poteſt diſpenſare:vel etiam relaxare.xxj.diſt.inferior.Item non diſpenſat cum ordinato ſine diſpenſatione qui canonicum habet impedimentũ.lxxxj.diſt.ſiqui ſine examinatione.Item cum religioſo vel plebano leges vel phyſicaz audiente.extra ne cleri.vel mo.non magno.§.ſi.⁊.ca.ſi.§.ſi.Item vt vni eccleſie duo equaliter preſint.xxj.q.j.c.penultimo quia res monſtroſa eſſet:extra de offi.ordi.q2 in pleriſqꝫ.Item cum ſuſpenſis in concilio:ꝑꝑ inordinatá collationẽ beneficioꝝ:in quo caſu ſolus papa ⁊ quatuor ſedes patriarchales diſpenſant:extra de prebẽ.graue.Item non diſpenſat in caſibus qui ſedi apoſtolice ſpâliter reſeruantur quos ſupra dinumeraui:tractans de diſpenſatione papali in xlv.c.Uerum vt tanta opinionum diuerſitas ad concordiam reuocetur:qm̃ promptũ eſt iura iuribus con cordare:extra de deci.c.j.⁊.c.extra de reſt.ſpo.literas:⁊ extra de ele.quum expediat.lib.vj.poteſt dici ꝙ in adulterio:⁊ in ijs que ſunt minora illo,poteſt ſemꝑ eṗs diſpenſare:niſi expreſſe prohibitum inueniaſ:vt in decret.at ſi clerici.§.de adulterijs. Et ſic poteſt intelligi opinio Jo.⁊ ſequacium.In maioribus vero adulterio: nũquam diſpenſare poteſt:niſi vbi inueniſ expreſſe conceſſum:quum.n.in quibuſdam caſibus eſt ei conceſſum:in alijs videtur ei eſſe prohibitũ.ff.de his qui ſui alie.iur.l.j.⁊ inſti.e.§.j.Item quum eṗs adſtrict⁹ ſit canones obſeruare:extra de iureiu.ego.N.⁊.c.di.optatum.iiij.di.§.ſi.xxv.q.j.hac conſona.non debet contra eos facere, niſi ſibi expreſſe concedaſ a iure.ex̃ de na.ex libe.ven.ca.j.extra de elec.dudum.ij.ibi.quod in alijs reprobare ⁊c.xxxij.qõ.v.ſi paulus:in prin.xxv.q.j.c.j.ij.iij.iiij.⁊.v.⁊ ſic poteſt locum habere opinio.Gauf.Uinc. ⁊ Innoc.⁊ alioꝝ:⁊ hoc ſimpliciter reputat eſſe verum Guil.duran.in ſpe.in tit.delegato.§.nunc eṗorum in.§.gñaliter aũt verſi. verum vt tanta.⁊ hoc aperte probatur:de pe.diſt.vj.c.j.in ſi.vbi diciſ:pontifex non cogitur ſuos ſacerdotes ſemper abijcere:nec mox inſtituere:niſi ſtatutum fuerit a Romano pontefice.Poteſt etiam probabiliter dici,non licere eṗo diſpenſare in faciendo:vt videlicet aliquis faciat contra canones:niſi vbi de hoc a iure permittitur:vt in preal.c.dilectus:extra de cõſti.c.j.⁊ vbi conſuetudine contraria ⁊ preſcripta ſit eis derogatum:extra de conſue.c.ſi.iiij.di.§.leges.xj.q.j.quicũqꝫ.§.ſeque.Conſuetudo enim facit diſpenſationem valere:que aľs non valeret.c.extra de cele.miſ.pernicioſus:cum ſuis concor.⁊.c.extra de tranſ.c.vlti.⁊ ſic poteſt intelligi opinio Gaufri. ⁊ Innoc. ⁊ ſequa.Super eo vero quod iam factum eſt diſpenſare poteſt:vt toleretur:niſi prohibeaſ:vt in pre.dec.nuper.c.ad hoc.xxij.q.v.hoc videtur:⁊ ſic poteſt habere locum opinio.Jo.⁊ ſeq.Idem eſt in ijs que omiſſa ſunt:extra de ſacra.vnc.c.vnico:⁊ de ſacra.non ite.c.j.⁊.ij.Sed nunquid poteſt inuito accuſatore:diſpenſare eṗs cum clerico accuſato:probato crimine contra eum de quo probatur accuſatus penitentiaz egiſſe:⁊ ideo petit ſecum diſpenſari?dicit ꝙ ſic.quia vtitur iure ſuo eṗs:vnde non facit iniuriam accuſatori:ex quo ſibi hoc a iure conceſſum eſt:extra de iudic.at ſi.xxviij.diſt.de his:extra de ſecun.nup c.pen.in ſi.extra de elec.quum eccleſia volaterrana.ff.de iureiu.l.iniuriarum.§.j.ẜm Guil.na.⁊ pen.de ſanc. ſic no.Guil.duran.in ſpe.in.iij parte in ſi.in titu.de abolitionibus ⁊ purga.§.j.verſi.ſed quum ſupra. Sed non poteſt eṗs diſpenſare cum accuſatore deficiente in probatione:q2 ille non egit penitentiam de calũnia que contra ipſum preſumitur extra de calũ.ca.j.⁊ pati debet penitentiam ſimilem accuſato.ij q.iij.q non probauerit:vnde ſecuz diſpenſari non dꝫ.xxiiij.q.j.legatur.extra de iudic.at ſi.ad ſi.a contrario ſenſu:ſed ſecus eſt in accuſato probáte ſe penitentiam egiſſe:vt dixi.c.lv.l.diſt.ſi qui preſbyteri.⁊.ca.ſi quis diaconus.Hoc aũt ſcias ꝙ nec eṗs nec legatus de latere nec ſynodus poteſt diſpenſare cuz excõicato vel interdicto celebrante ſcienter:vel ſuſpenſo.xj.q.iij.ſi quis eṗs damnatur.c.ſeq.c.placuit.extra de cleri.excom.mi.illud:extra de eo qui fur.ordi.re.c.j.ij.q.v.q̃ de cá.quia ſolus papa in hoc diſpenſat:extra de ſen.⁊ re iudic.c.quum eterni.li.vj.⁊ de ſenten.ex.quum medicinalis.⁊.c.is qui.§.ſi vero.li.vj.expreſſum.Si aũt probabilis eſt ignorantia:excuſatus eſt.extra ꝺ cleri.ex.mi.apoſtolice:⁊ pre.c.is qui ibi:ſcienter.Eṗs aũt poteſt diſpenſare:quoad penitentiam imponendam cuz excommunicato vel ſuſpenſo miniſtrante.

xj.q.iij.ve illis. Non potentiam eps diſpenſare cum illegitimis ingredientibus religionem circa prelationes:perſonatus:dignitates, ⁊ curam aiarum: vt innuit. Ber.in parua glo.extra de fi.preſby.ca.j.que incipit.j.e.⁊ idem tenet Oſtien.e.ti.c.fi.c.contra: ex̄ de apoſta.c.ij.in fi.de penis in quibuſdam:in aut.de mona.in prin.op.c.l.di.accedens. Curia ſeruat:ꝙ cū talibus quantum ad prelationes vel perſonatus nō diſpenſetur:niſi per eam. Si de materia diſpenſationis epõrum latius vis videre:vide quod no. Joan. l.di.in ſumma.⁊.cap.miror.j.q.viij.§.niſi rigor. per Bern.de iudic.at ſi clerici.per Oſtien.e.ti.cap.fi per Inno.de tempo.or.dilectus.per Guil.duran.in ſpe. in ti.delegato.§.nunc de epõrum in.§.gñaliter autē per Archi.de elec.licet canon li.vj.in glo.dicunt quidam. Si electus in epm tacuit hunc vel alium defectum:⁊ confirmatus eſt:poſtea diſpenſatur cum eo. no. Inno.⁊ Bern.contra ex̄ de elec.innotuit.⁊ ex̄ d̄ elec.niſi quum pridem.§.perſone:tenere quod factū eſt:vt in.§.perſone.dum tamen is quis diſpenſat:poteſtatem habuit conferendi dignitatem illaz in qua diſpenſat:ſicut papa. Secus ſi non habuit. Alij dicunt ꝙ ſiue is qui diſpenſat:habet ptātem conferendi beneficium in quo diſpenſat, ſiue non,licite tenet ex quo diſpenſatuz eſt:ſi tñ ille ptātem habuit diſpēſandi:⁊ ſic diſpenſatio ſubſequens quod de iure non tenet, validum facit:⁊ accedit:extra de concor.vi.ex poſuiſti:nec electores nec cōfirmator reſilire poſſunt ſi is:qui poteſt diſpenſare velit.c.ex̄ de elec quum inter canonicos:in fi.⁊ de poſtu.pre.bone.ij.§.fi.⁊.ca. extra de proba. per tuas. §. penul.in fi, Sed ſi duo ſunt electi:non poteſt cum vno in alterius preiudicium eps diſpenſare:nec poterit electionem que nulla eſt,reddere validam:prout no. Inno.extra de ele. dudum.j. Et iſta ſufficiant circa diſpenſationes pape:legatoꝝ:⁊ epõrum:que qr quotidiane ſunt ⁊ neceſſarie:digreſſionem feci a propoſito principali de pape potentia ⁊ eminentia. Nunc ad eadem adhuc materiam redeo:pape potentiam ſolidius ⁊ amplius declarando.

Reditus ad potentiam papalem. Cap.51.

ET de potentia Chriſti regis: ⁊ conſequenter de potentia ſui vicarij: ſummi. ſ.paſtoris eccleſie militantis:extra de tranſl. quāto.j.reſponſo:⁊ de homic.quuz pro humani.in prin.lib.vj. extra de elec.vbi periculum.§.ceterum:ibi: de creatione vicarij Jeſu Chriſti.lib.vj.⁊.c.fundamenta.§. ne autez:ibi. ipſa que Ro.pon,vicarij dei.lib,vj. Sed ſcriptuz eſt in ps.cv. Quis loquetur potentias dñi? vtiqꝫ nemo digne:non tñ pp hoc eſt a locutione potentie chriſti tacendum: quantum noſtri preualet imbecillitas intellectus.

Multiplex chriſti potētia

Eſt autez in primis diſtinguendū de multiplici Chriſti potentia:quanqꝫ ſupra loquens de iſta materia aliqua tetigerim, Siquidē chriſtus eſt dei ⁊ hois filius:vna in duabus naturis perſona:deus verus ⁊ homo verus.xxiij.diſt.qui eps extra de ſumma tri.c.j.extra de here.quum chriſtus:⁊ in ſymbolo Athanaſij Quicūqꝫ vult. Et ſm duplicē eius naturam:duplex conuenit ei potentia, vna quidem diuina:ſm ꝙ eſt dei filius: ⁊ naturalirer deus:alia vero humana:ſm ꝙ eſt homo:⁊ hois filius. Dei naturam accepit a patre: per eternam gñationem: per qꝫ ſicut accepit ꝙ ſit deus ⁊ vnus ⁊ idem cuz patre deus,extra de ſum.trini.c.ij.ita ⁊ ꝙ ſit potens, ⁊ eiuſdem ⁊ equalis potentie cum patre: vnde Athanaſius in ſymbolo. Omnipotens pater:ops filius:⁊ ex̄ de ſum.tri.c.j.in princi.⁊c. Nec intentio mea eſt tractare nunc de potentia diuina:ſed de potentia illa q̄ eſt in chriſto reſpectu creature:ſm quod dicitur etiā omps ſimpliciter per vnionem hypoſtaticā ad diuinum verbū ratione: cuius vnionis ea que deo conueniunt:dicuntur de hoie. Et ſm hoc intelligit illud quod ipſe ait Matth.vlti.voce hois loquentis:data eſt mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra. Chriſto enim ſm ꝙ homo data eſt omnis poteſtas ratione vnionis,pp quod factum eſt vt homo eſſet omps ſicut ⁊ ꝙ homo dicat deus,non quia ſit alia oipotētia filij hois,⁊ filij dei:ſicut nec alia diuinitas:ſz eo ꝙ eſt vna pſona dei ⁊ hois. Poſt reſurrectionē aūt dixit hāc oipotentiā ſibi datā:qr tūc innotuit hoibus: ante tñ innotuit angelis. Non aūt loquendum eſt de potentia humana chriſti quantum ad corpus:ſiue ſit potentia actiua:ſiue paſſiua:ſed de potentia eius humana:quantum ad aiam. Et conſidero hic eius aiam:ſm propriam nām:⁊ virtutem gratuitam naturalibus ſuperadditam: ⁊ ſic habuit potentiaz ad oēs illos effectus faciendos:qui ſunt aie conuenientes.ſ. ad diſponendum:ad gubernaudum actus humanos:⁊ ad illuminandum per gratie ſue plenitudinem,oēs creaturas rationales ab eius perfectione deficientes:⁊ per hanc potentiam influit creaturis rōnalibus:⁊ per eaz dr caput.col.j.⁊ eph.j.xxiij. c.iij.pro membris. Eccleſie ⁊ nos membra. Sicut.n. caput nāle influit alijs membris tamqꝫ primum ⁊ principale ⁊ perfectius membrum. Ita chriſtus influit omnibus rationalibus creaturis, vtpote omnibus prior dignitate ⁊ perfectione:propter plenitudinem gratie ⁊ ſapientie:quam a verbo ſibi vnito accepit. Jo.j.extra de ſacra vnctio. ca.j.§.j. Et dr caput vniuerſaliter,tam angeloꝝ qꝫ hoium:quantum ad eccellentiam ⁊ influentiam.licet dicat caput hominum ſpāliter:pp conformitatem ⁊ conuenientiā nature:ſm ſpetiem.vnde ⁊ chriſtus qui eſt caput ſpirituale ⁊ myſticuz dupliciter influit:vno modo interius illuminando per ſapientiam:⁊ iuſtificando per gratiam:alio modo influit quaſi exterius gubernando:⁊ dirigendo per exteriorem doctrinaz verbi vel exempli:⁊ alios actus:vt ſunt iudicare,paſcere,purgare. Per hoc aūt ꝙ chriſtus eſt caput influendo:⁊ preſidendo,⁊ gubernando:conuenit ei etiam eſſe regem. Ego enim eſt rex angeloꝝ ⁊ hoium:quo ⁊ caput: vnde ⁊ ij qui populis preſunt capita populoꝝ dñr. Amos.vj. Ve vobis qui opulenti eſtis in ſiō: ⁊ confiditis in monte Samarie,optimates capita populoꝝ. Item.j.Reg.xv. Nonne quum paruulus eſſes in oculis tuis,caput tribus Iſrael factus es? facit.xciij.diſt.nulla. Habet ergo regiam poteſtatem ⁊ dignitatem. Sed vlterius conſiderandum:ꝙ chriſto non ſolum conuenit influere per modum capitis ſed etiam conuenit ei coniungere:⁊ reconciliare ſm rationem medij. Dicitur enim dei ⁊ hominum mediator.j.ad Timoth.ij.c.x.diſt. qm̄ quia hoies deo coniungit,dei precepta ⁊ dona hoibus exhibendo, ⁊ pro hoibus ad deum ſatiſfaciendo:⁊ interpellando. Heb.vij.ad fi.ibi.ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. Quilibet aūt actus ab aliqua potentia procedit:⁊ ideo mediandi officiuz aliā quoqꝫ

potentiam

potentiam preſupponit in chriſto. Hoc autem eſt ſa
cerdotalis poteſtas.eo.n. ſacerdos eſt quo mediator
eſt:vnde ⁊ de Aaron ſacerdote legitur Numeri.xvj.
Stans inter mortuos ⁊ viuentes:pro populo depre
catus eſt:⁊ plaga ceſſauit:⁊ de eodem Aaron Sap.
xviij.per incenſum ⁊ deprecationē allegans reſtitit
ire:⁊ finem impoſuit neceſſitati. Eſt ergo in chriſto
ſacerdotalis ⁊ regalis poteſtas:⁊ vtranqꝫ ad ſalutē
hoium ordinat:⁊ ad gubernationem pertinet: licet
diuerſimode. Conuenit aūt chriſto eſſe ſacerdotem:
ſicut ⁊ mediatorem:ſm humanā nām tantum:vñ ⁊
Paulus ad Heb.v.ait. Oīs nāqꝫ pontifex ex hoib⁹
aſſumptus ⁊c.⁊.j.ſic ⁊ chriſtus ⁊c.⁊.j.qui in diebus
carnis ſue preces ſupplicationeſqꝫ ⁊c. Eſſe aūt regē
ſicut ⁊ eſſe caput conuenit ei:⁊ ſm diuinaꝫ nām.vñ
Apoca.xvij.⁊.xix. Et hꝫ in veſtimento ſuo ⁊ in fe-
more ſuo ſcriptum,rex regum ⁊ dñs dñantium.⁊ ſꝫ
humanam. vñ Aug.de cruce ſua in qua fixus erat:
occidit diabolum:⁊ inde rex noſter eſt. Naꝫ ⁊ ab in
ſtanti ſue conceptionis vnctus fuit ſacerdotali ⁊ re-
gali vnctione:non materialis ⁊ viſibilis olei: ſed in
uiſibilis:extra de ſacra vnctio.ca.j.ps.xliiij.vnxit te
deus ⁊c.Can.j. In odorem vnguentoꝝ tuoꝝ.⁊ Lu.
iiij.⁊.Eſa.lxj.Spūs dñi ſuper me:eo ꝙ vnxit me ⁊c.
Et ſicut ex vnione ad verbum accepit gratiam ⁊ ſa
pientiam:ſic ⁊ potentiam.vñ ⁊ pōt ex iam dictis col
ligi talis diſtincto de potētia chriſti:videlicet:ꝙ que
dam conuenit ei ſolum inquantum deus.ſ.vt poten
tia creādi:vnde Jo.j.Oīa per ipſuꝫ facta ſunt.xxxv.
q.v.fraternitatis. Quedam vero potentia conuenit
ei:⁊ ſm ꝙ deus ⁊ ſm ꝙ homo:vt potentia regalis:
⁊ potentia faciendi miracula: licet aliter conueniat
ei inquantum deus:⁊ aliter inquantum homo:quia
inquantū deus:conuenit ei principaliter:⁊ inquan-
tum homo, miniſtraliter.

Ad confirmationem aūt predictoꝝ inducende
ſunt anthoritates alique:per quas oſtendatur hois
chriſti potentia ⁊ dñium,⁊ qūo eſt caput eccleſie:di-
gnitas etiam eius regalis :⁊ ſacerdotalis: ⁊ quid ei
ex vtraqꝫ ꝯueniat. Modus quoqꝫ ⁊ excellētia ſacer
dotij eius:ad Col.j.aut apl's de chriſto:ipſe eſt caput
corporis eccleſie:vbi dicit glo.ſm hois nām, caput
eſt corporis ſui.ſ.eccleſie:que vnita eſt chriſto gratia
⁊ nā:vt capiti:vnde ⁊ eccleſia que eſt collectio fide-
lium:de conſe.diſt.j.eccleſia:corpus chriſti myſticuꝫ
eſt.iij.q.iiij.engeltrudam.⁊ Aug.xxiij.q.iiij.ſicut ex-
cellentiam:ibi:chriſtiani corporis membra traſſun-
dant ⁊c.⁊.q.v.ſi nos.ibi.⁊ a corpore chriſti:quod eſt
eccleſia toto orbe diffuſa.⁊.q.vij.quemadmoduꝫ: in
prin.ibi.ſic homo qui precidit de chriſti myſtico cor
pore:⁊ ſequitur:iu huius vero compagem corporis
veniant ⁊c.⁊.j.ſi corpus chriſti tollit ſpolia impioꝝ
⁊ ſi corpori chriſti theſaurizantur diuitie impiorum
⁊.j.in chriſti ergo compagem corporis veniant. ⁊
Hiero.de.pe.diſt.j.eccleſia chriſti:in fi.ibi.⁊ fiat de ec
cleſia que eſt corpus chriſti:⁊ Cyprianus.xxiiij.q.j.
loquit.ibi.vnum corpus ⁊ vnus ſpūs.⁊.j. nec vni-
tas corporis ſeparat.⁊.j.vnum tñ caput eſt. Et iteꝫ
Hiero.xxiiij.q.j.qm̄ vetus.ibi.vbi fuerit corpus. Et
pelagius.e.cā.⁊.q.ſchiſma.ibi.vt quia ſpiritum non
hñt corporis chriſti ⁊c.⁊.j.in fi.vnam.(vt ſepe dictū
eſt) que chriſti corpus eſt : conſtat eſſe eccleſiam ⁊c.
Que quidem eccleſia corporis chriſti:charactere im
peratoris inſignita eſt:ideſt chriſti:vt pre.c.quemad
modum.ibi.qꝛ non facio iniuriam characteri impe
ratoris:quum errorem corrigo deſertoris. Bene er-

Chriſtus caput eſt eccleſie.

go dicitur chriſti corpus caput eccleſie:quia ita ſe ha
bet ad eccleſiam:ſicut caput ad corpus prouidet.n.
eccleſie:⁊ regit eam:⁊ in ipſo oēs ſenſus ſpūales ec-
cleſie ſunt:vt in capite oēs ſenſus corporis. Et in il-
la glo.ad Col.j.dicitur:capiti cuncta ſubiecta ſunt,
ad operandum illud ſupra quod locatum eſt : ⁊ ad
conſulendum. Quod aūt non ſolum hoiuꝫ: ſed etiā
angeloꝝ caput ſit chriſtus:apl's in eadeꝫ epiſtola ad
Col.ij.ait de chriſto qui eſt caput oīs principatus ⁊
poteſtatis:angelice.ſ.vt glo ait. De dñio etiam ⁊ po
teſtate chriſti ſuper oīa:⁊ qūo eſt caput:idem apoſto
lus ait ad Ephe.j.c.oīa ſubiecit ſub pedibus eius:⁊
ipſum dedit caput.ſ.deus pater:ſupra oēm eccleſiaꝫ:
que eſt corpus ipſius:vt proxime probatum eſt per
decreta. Prima aūt particula huius authoritatis :
de ps.viij.ſumpta eſt.ſuper qua dicit glo.chriſtus nō
ſolum preeſt oibus dignitate:ſed ⁊ poteſtate qua oīa
ſub eo ſunt plene:vt per pedes plena ſubiectio notet
qua omnia ſunt ei ſubiecta:qꝛ per ipſum facta. Jo.j.
vel ſub pedibus eius.i.ſub humanitate eius:que ſi-
gnificatur per pedes:quia ſicut pes eſt inferior pars
corporis:ita ⁊ in chriſto inferior nā eſt humanitas:
q̄ꝫ etiam angeli adorant. Et ſic ipſi homini chriſto
oīa ſubſunt. Super eo quod ſequit in capitulo. Ip-
ſum dedit caput ſuper oēm eccleſiam:que in celo:vel
in terra eſt:ſubijciunt enim illi:quaſi capiti : ex quo
trahunt originem:ab ipſo aūt facti ſunt ſm deietatē
⁊ ita ſm deietatem caput eſt eccleſie:ſm q̄ꝫ pater de
dit eſſe caput:illum ante oīa gignendo. Eſt etiam ⁊
proprie dicitur caput ſm humanitatem:ſm q̄ꝫ con-
iungitur ei eccleſia:⁊ natura ⁊ gratia.nam in eo ple-
nitudo gratie fuit,de cuius plenitudine nos accepi-
mus. Jo.j.⁊.j. Jo.ij.ibi.⁊ vos vnctionem accepiſtis
a ſancto.⁊.j.⁊ extra de ſacra vnctio.c.j.verſi.de ſecun
da.ibi.vos vnctionem q̄ꝫ accepiſtis ⁊c. Chriſtus.n.
vnctus interpretatur:quia gratia ſpūſſancti plenus
fuit vſqꝫ ad ſummum vnde ps.xliiij. Unxit te deus
deus tuus oleo letitie pre conſortibus tuis:qꝛ pater
accumulauit ſuper eum vniuerſa chariſmata beni-
gnitatis ⁊ manſuetudinis abundantius replens
eum in viſceribus miſericordie ⁊ miſerationis. de
cuius cumulo gratie nos participamus: Pſalmus.
cxxxij. Sicut vnguentum in capite ⁊c. Caput enim
chriſtus. Barba coniuncta capiti,⁊ in capite:apoſto
li ⁊ diſcipuli in die Pentecoſte ſpūſſancto repleti.
Ueſtimentum eccleſia.xvj.q.vij.ſicut. Ora vel fim-
bria:quelibet humilis perſona. Zach.viij. apprehen
dat fimbriam viri iudei:dicentes:ibimus vobiſcum
audiuimus enim qm̄ dñs eſt vobiſcum. Hoc caput
reuerendum pro oibus membris doluit. Augu.pro
totius corporis putredine: cauterium quoddam
fixum eſt in capite.item Bern.in ſermone de circun
ciſione. Quid mirum ſi caput pro membris curatio
nem accepit?nonne etiam in membris:ſepe pro v-
nius infirmitate: alteri curatio adhibetur:dolet ca-
put:⁊ in brachio fit coctura:dolent renes: ⁊ fit in ti-
bia:ita hodie pro totius corporis putredine caute-
rium quoddam infixum eſt in capite. Sed conſide-
randum circa id quod dictum eſt:omnia chriſto eſ-
ſe ſubiecta. quia oīa ſunt nunc chriſto ſubiecta quan
tum ad poteſtatem q̄ꝫ accepit a patre ſuper oīa : ſed
quantum ad executionem ſue poteſtatis : nondum
ſunt ei omnia ſubiecta:ſed hoe erit in futuro. j. Cor.
xv.vltra colū.qñ de oibus ſuam voluntatem adim-
plebit:quoſdam ſaluando,quoſdam puniendo:⁊ ita
omnes erunt ſub eo:vel ſpontanei:vel victi ⁊ inuiti.

Oīa ſub chri ſunt ditione.

Adhuc de chriſti dñio ⁊ potentia dicit Heb.j. Quez conſtituit heredem vniuerſoꝝ ſuper quo verbo dicit glo. quãuis cum patre omne poſſideat: tñ ſm humanitatem recte dicitur heres conſtitutus: ſm illud ps. ij. dabo tibi gentes hereditatem tuam. Quia ergo chriſtum deus conſtituit iam immutabilem heredẽ vniuerſoꝝ: ideſt poſſeſſorem oĩs creature: non ideo portio deeſt Jacob: ⁊ pars eius Iſrael: ſm ps. Sed oẽs prorſus nationes mundi ei ſubſunt. xxiij. q. iiij. non inuenitur. cum ca. ſeq. ⁊. xciij. diſt. legimus. verſ. ꝙ enim. In eadem quoqꝫ epiſtola Heb.j. inducit apoſtolus de chri regia poteſtate illud ps. xliiij. Thronus tuus deus in ſeculum ſeculi virga equitatis virga regni tui: qđ exponens glo. ait. O deus fili: thronus tuus: ideſt regia dignitas vel iudiciaria ſedes: permanet in ſeculum ſeculi, qꝛ ſemper regnabit: ⁊ nouiſſimum iudicium ſemper ſtabit: vnde in euangelio Matth. xxv. Ibunt hi in ſupplicium eternũ: ⁊ illi in vitam eternã. Et merito permanet thronus tuus: qꝛ virga regni tui: ideſt regimen ⁊ diſciplina qua bonos regis: ⁊ malos percutis: eſt virga equitatis: ideſt regula directa. iij. diſt. regula: ⁊ inflexibilis: que alibi dicit in ps. ij. virga ferrea: per q̃ prauitate diſtortus, ſi ei adherere velit, dirigitur. De ſacerdotali aũt ⁊ regali dignitate vel poteſtate ſimul inducit apoſtolus in eadem epioſtla. c. j. illud ps. xliij. Unxit te deus deus tuus oleo letitie pre conſortibus tuis. Quod exponens glo. ait. O deus fili: deus tuus: ideſt pater per ſe non per miniſtros vnxit te ſm hoĩez quia deitas nullo indiguit: quis eſt ergo deus vnctꝰ a deo? chriſtum intellige: chriſtus .n. dicit a chriſmate: chriſma aũt grece: latine dicitur vnctio. extra de ſacra vnctio. c. j. ⁊. ſ. verſi. eſt etiam: proxime dixi đ hoc ergo nomẽ chriſtus vnctionis eſt. nec vngebantur alibi reges ⁊ ſacerdotes niſi in illo regno iudeoꝛuz.

Regia chri ptãs.

Sacerdotalis chri dignitas.

Per hoc ꝙ dicit euz vnctum regem ⁊ ſacerdotem: ſignat qui in lege veteri vngebantur. vt preal. c. j. de ſacra vnctio. vnxit aũt eum: non viſibili ⁊ corporali oleo. ſed ſpũſancto: quem ſcriptura nomine olei ⁊ exultationis ſignat: ⁊ hoc pre participibus tuis: ideſt pre omnibus ſanctis. Omnes: enim ſancti ſunt ſpiritus participes vnde oẽs chriſtiani vngunt: de conſe. diſt. iiij. deinde a ſacerdote: ſed ille ſingulariter vnctus. vt preal. c. j. de ſacra. vnctio. De ſacerdotio aũt chriſti ſpãliter inducit apoſtolus in eadem epiſtola ad Heb. vij. c. verbum illud ps. cix. Tu es ſacerdos in eternum ſm ordinez Melchiſedech: quod exponens glo. ait. hoc de pontificatu chriſti deus pater: tu es ſacerdos. ſ. docens orans ⁊ offerens: ecce triplex officiũ ſacerdotis: tu es inq̃ ſacerdos: non ad tp̃s: vt Aaron: ſed hoc ſm ordinem Melchiſedech: qui nõ temporalis fuit ſcriptura ſubticente initium: ⁊ finez vite eius: in figuram chriſti qui caret principio ⁊ fine. Apoca. j. Ego ſum alpha ⁊ o. ⁊ ſicut ille obtulit in pane ⁊ vino: ⁊ ſemel: ſic ⁊ chriſtus ſub ſpecie panis ⁊ vini corpus ⁊ ſanguinem ſuum diſcipulis ſuis dedit. Jo. xiij. de conſe. diſt. ij. accipite ⁊ comedite. Et ſubditur in glo. ſ. poſita. Sacerdos aũt eſt chriſtus: non ſm ꝙ deus: ſed propter carnem aſſumptam: pp victimam q̃ obtulit pro nobis: vnde Hiero. Sacerdos dei patris dicitur filius dei ſm humanitatem: in qua ſe pro nobis acceptabile ſacrificiuz deo obtulit, vt ipſe ſit ſacerdos qui eſt ſacrificium: de conſe. di. ij. ſacerdos dei patris. Quid autez egerit hic ſacerdos: ⁊ quid pontifex: apoſtolus dicit in pre. ca. v. ad Heb. Qui in diebus carnis ſue: ideſt mortalitatis, preces ſupplicationeſqꝫ ad deum ⁊c. qñ. ſ. imminente paſſione orauit prolixus. Luce xxij. vltra mediuz. ibi. apparuit aũt illi angelus: vel preces ⁊ ſupplicationes actio ⁊ vita chriſti eſt cuius omnis actio fidelium eſt inſtructio: ⁊ ad deum orattio. c. extra de elec. ſignificaſti. j. reſponſo: quicquid enim egit chriſtus: preces ſupplicationeſqꝫ fuerunt pro hoĩbus: ipſa ẽt ſanguinis aſperſione melius loquente q̃ Abel. nũc etiam in celo adſiſtit vultui dei: pro nobis aduocans ⁊ interpellans apud patrem. Heb. ix. ibi ad fi. ſed in ipſum celum vt appareat nunc vultui dei, pro nobis.

Triplex ſacerdotis officium.

Illud etiam ſciendum ꝙ chriſtus ⁊ ſacerdos dicitur ⁊ pontifex: ⁊ eo ſacerdos: quo pontifex: ⁊ eo pontifex quo ſacerdos naz ſacerdos medius eſt inter deũ ⁊ populum: quia diuina populo tradit: ⁊ populum in deuz reducit: offerendo: orando, ⁊ docendo, ⁊ hoc etiam importat nomen pontificis: vñ ad Heb. iiij. vbi apoſtolus chriſtum dicit pontificem. iſti. habentes ergo pontificem magnum ⁊c. glo. ait pontificez, per quem itur ad deum. Idem enim eſt pontifex qđ mediator: vnde Heb. v. in prin. Omnis nãqꝫ pontifex ex hoĩbus aſſumptus, pro hoĩbus conſtituitur: ſcilicet vt eos adiuuet: ⁊ vt per eum impetrent a deo miſericordiam conſtituitur: dico in ijs que ſunt ad deum offerenda. ſ. in muneribus, hoſtis, ⁊ precibus: que ducunt ad deum. vt offerat dona. ſ. primitias ⁊ ſacrificia ⁊ hmõi: deo pro peccatis dimittendis. Et beatus Bern. dicit ꝙ pontifex dr̃ quaſi pontem faciens inter deum ⁊ proximum. Faciet enim ſeipſum pontem ad patrem: attingens a ripa noſtre miſerie: vſqꝫ ad ripam felicitatis eterne. Sap. xviij. Uſqꝫ ad celum attingebat ſtans in terra vnde Jo. iij. Filius hominis qui eſt in celo. per hunc tranſeuntes non ſubmergimur in flumine culpe, nec trahimur ad mare pene eterne: vnde ipſe ait Joã. xiiij. Nemo venit ad patrem niſi per me. In hoc tñ diſtat pontifex a ſacerdote: qꝛ importat excellentiam quandaz ſuper ſacerdotem: nam vt Iſido. ait. vij. lib. etymo. Pontifex princeps ſacerdotum eſt: quaſi via ſequentium. ipſe ⁊ ſummus ſacerdos: ipſe ⁊ pontifex maximus appellatur. xxv. diſt. cleros. verſi. pontifex: vnde ⁊ papa per excellentiaz ſummus pontifex appellatur: ex̃ de elec. vbi periculum. §. ſuper his. lib. vj. vnde Leui. xxj. exponitur nomen pontificis: vbi dicitur: pontifex: ideſt ſacerdos magnus: vnde ⁊ ep̃i qui ſunt ſup alios ſacerdotes conſtituti, pontifices appellantur. Alij vero qui ſub eis: vocantur communi nomine ſacerdotes: a ſanctificando. Et qꝛ chriſtus eſt ſummus ſacerdos: ideo ipſe proprijſſime dicitur pontifex maximus: vnde ad Heb. x. habentes ergo pontificem magnum. glo. qui eſt ſuper omnes pontifices. Et quia quiſq̃ nõ ſumit ſibi honorem: ſed qui vocatur a deo tamq̃ Aaron: vt apoſtolus ait ad Heb. v. Nume. xviij. viij. q. j. in ſcripturis: ex̃ de elec. qualiter. Ideo vt ibidem ſubdit apoſtolus pre. c. v. chriſtus non ſemetipſum clarificauit: vt pontifex fieret: ſed ille eum pontificem conſtituit qui ad eum ait in ps. ij. Filius meus es tu: in quo ps. oſtenditur chriſtus rex ⁊ ſacerdos. Differt aũt ſacerdotium chriſti a ſacerdotio legali: qꝛ legalis ſacerdos non ſolũ pro alijs ſed etiam pro ſe indiget offerre: qm̃ ⁊ ipſe circundatus erat infirmitate peccati. Heb. v. chriſtus aũt nõ indiguit pro ſe offerre: ſed ſolum pro alijs: quia immunis fuit ab omni peccato: vñ Heb. vij. ad fi. Talis enim decebat vt nobis eſſet pontifex, ſanctus, innoces, impollutus: a peccatoribus ſegregatus: ⁊ ex-

Põtifex chriſtus.

Sacerdotiũ legale

celſioꝛ

celſioꝛ celis factus: qui non haberet quotidie neceſſitatem, quemadmodum ſacerdotes, prius pro ſuis delictis hoſtias offerre: deinde pro populo: hoc enim fecit ſemel ſe offerendo. Item ſacerdotium legale carnale fuit. vnde ꝛ carnes ibi mactabantur. Heb. ix. ſacerdotium vero chriſti ſpirituale. Adhuc ſacerdotiũ legale fuit tempoꝛale: ꝛ finem habuit. ſacerdotiũ autem chriſti eternum eſt. Heb. vij. in quo capitulo aſſignatur differentia inter vetus ꝛ nouum ſacerdotiũ. vnde legale ſacerdotium tranſlatum eſt ad chriſtũ: quod figuratũ fuit in tranſlatione ſacerdotij ab Heli: qui fuit de tribu ſacerdotali ſcilicet leui: ad Samuelem: qui non fuit de tribu leui, ſed effraim. j. Regum j. Et ſimiliter tranſlatio ſacerdotij ad chriſtum facta eſt de tribu ſacerdotali ad regalem: qꝛ dñs oꝛtus eſt de tribu iuda: qꝛ de domina oꝛta de tribu iuda: vt cantat eccleſia ꝛ dicitur Matth. j. ꝛ Heb. vij. que tribus iuda eſt tribus regalis. vt ita ſit eadem ſacerdotalis ꝛ regalis: ꝛ vnus ꝛ idem chriſtus ſit ſacerdos ꝛ rex. Sic etiam regnum iſraeliticum tempoꝛale fuit ꝛ mutatum in regnum chriſti quod eternum eſt. vnde Luce. j. Regni eius non erit finis. cuius mutationis figura preceſſit quum Saule abiecto dauid ſubſtitutus eſt in regnum. j. Regum. xiij. Quod autem alicubi regnum illud ꝛ ſacerdotium eternum dicitur intelligendum eſt de regno ꝛ ſacerdotio chriſti: quod per illud figurabatur. De ſacerdotio etiam ꝛ regno chriſti loquitur apoſtolus in epiſtola ſupradicta ad Heb. vij. in prin. inducens ſimilitudinem de melchiſedech qui fuit rex ꝛ ſacerdos dei altiſſimi. Idẽ Gen. xiiij. qui vt glo. dicit in epiſtola ad Heb. non per hominem ſed per deum conſtitutus eſt: ꝛ interpretatur rex iuſtitie. ꝛ dictus eſt rex ſalem: quod eſt rex pacis: ſine patre ꝛ matre ꝛ genealogia: qꝛ ſcriptura hoc de illo non refert: neqꝫ initium dierum, neqꝫ finem vite habens. aſſimilatus autem filio dei manet ſacerdos in eternum: qui eſt rex iuſtitie: qꝛ ſuos iuſtos facit: ꝛ per iuſtitiam regit in hoc ſeculo. ꝛ rex pacis. extra in li. decre. Rex pacificus. qꝛ quos hic regit in iuſtitia, non deſinit poſt regere in pace eterna. Sacerdos dei ſummi: qꝛ ſe in ara crucis obtulit. Sine patre ſm carnem. Sine matre, ſm diuinitatem. Sine genealogia: qꝛ filios carnales non habuit. Neqꝫ initium dierũ neqꝫ finem habens: qꝛ coeternus patri: ꝛ alpha ꝛ o. Apoc. c. j. ꝛ ſicut gl. ſubdit. Etſi oẽs patriarche ꝛ prophete figura chriſti fuerunt: melchiſedech tamen ſpecialis: qui non de genere iudeoꝛum: vt quidã dicunt: proceſſit in typum ſacerdotij chriſti: qꝛ dicitur ſacerdos ſm oꝛdinem melchiſedech multis modis. Heb. vij. ꝛ in pſ. dixit dñs. ꝛ de cõſ. di. ij. accipite: adde hic quod dixi de hoc. ſ. in. xxxvj. c. in. §. xxxvj. c. verſi. tpe vero. Adhuc ſuper illud ad Heb. ix. introiuit ſemel in ſancta. dicit gl. beati Aug. Quum enim chriſt⁹ rex ꝛ ſacerdos: rex pugnauit pro nobis. ſacerdos obtulit ſe pro nobis. de conſ. di. ij. ſacerdos dei. ꝛ idẽ beatus Aug. in lib. lxxxiij. queſtionum: vbi exponit chꝛi miraculum de quinqꝫ panibus ꝛ duobus piſcibus: ait inter cetera, ꝙ quinqꝫ panes hoꝛdeacei inter legem moyſaicam vel populum iſraeliticum ſignificãt. duo autem piſces qui ſuauem ſapoꝛem pani dabãt: duas illas perſonas videntur ſignificare. quibus ille populus regebatur. vt per eas conſilioꝛum moderamẽ acciperet: regiam ſcilicet ꝛ ſacerdotalem: ad quas etiã illa ſacroſancta vnctio pertinebat. extra de ſacra vnc. c. j. quarum officium erat procellis ac fluctibus nũqꝫ frangi atqꝫ coꝛrumpi: ꝛ violentas turbarum contradictiones tanqꝫ aduerſantes vndas ſepe dirumpere. Que tamen due perſone dominum noſtrum prefigurabant: ambas enim ipſe ſolus ſubſtituit: nec figurate ſed proprie ſolus impleuit. Nam ꝛ rex noſter eſt ieſus chriſtus: qui nobis pugnandi ꝛ vincendi demonſtrauit exemplum: in carne moꝛtali peccata noſtra ſuſcipiens: tentationibus inimicoꝛum illecebroſis nec tenebroſis cedens: poſtremo exuens ſe carne principatus ꝛ poteſtates expolians fiducialiter: ꝛ triumphans eas in ſemetipſo. Ipſe eſt etiam ſacerdos ſecundum oꝛdinem melchiſedech: qui ſeipſum obtulit holocauſtum pro peccatis. pſ. xxxix. Holocauſtum ꝛ pro peccato ꝛc. ꝛ ſequitur: tunc dixi ecce venio. Ad ſacerdotalem quippe perſonam pertinet emundatio ꝛ abolitio peccatoꝛum. De hac duplici potentia chriſti dicit apoſtolus. j. ad Coꝛin. j. de chriſto loquens. Factus eſt inquit nobis a deo ſapientia ꝛ iuſtitia ꝛ ſanctificatio ac redemptio. Sapientia. n. ad oꝛdinandum: ꝛ iuſtitia ad iudicandum, propꝛia ſunt regie dignitatis: quam ſequitur iudiciaria poteſtas. Sanctificatio autem ꝛ redemptio, ad ſacerdotalem ſpectant poteſtatem. Dicitur autem chriſtus eſſe rex non ſolum regni celeſtis ꝛ eterni: ſed etiam tempoꝛalis ꝛ terreni: quia celeſtia ſimul ꝛ terrena diſpenſat ꝛ iudicat. Iſte eſt gladius qui exit de oꝛe eius ex vtraqꝫ parte acutus. Apocal. c. j. ꝛ. xix. c. extra de priuile. ex oꝛe. Unus enim gladius, vna eſt eius regia poteſtas: que tamen duas partes habet propter regnum celeſtium ꝛ terreſtrium. non tamen dum in hac vita moꝛtali conuerſatus eſt regnum terrenum adminiſtrare voluit cuius cauſa infra dicetur. Hec autem dicta ſunt de chriſti poteſtate quantum ad preſentem ſufficit intentionem.

Melchiſedech ꝛ rex ſacerdos.

Potẽtia creãdi incõicabilis

Conſequenter autem tractandum eſt de cõicatione potentie eius. Unde ꝛ ſciendum ꝙ potentia creãdi: que chriſto conuenit ſolum ſm ꝙ deus: nulli cõicabilis eſt. nec in humanitate eius que perſonaliter diuinitati fuit vnita: multominus cõicari poteſt alijs hominibus. non ex defectu dei: ſed ex defectu creature talis poteſtatis incapacis. Poteſtas vero ſacerdotalis que chriſto conuenit vt homini: vt ſupra dictum eſt: ꝛ poteſtas miracula faciendi: ꝛ regalis: que ſibi conuenit ꝛ ſm ꝙ deus: ꝛ ſm ꝙ homo: cõicabilis eſt: ꝛ cõicatur hoibus. de qua cõicatione loquitur Hugo de ſancto victoꝛe in prologo ſui commenti ſuper angelica hierarchia ſic dicens. Ipſe vero omniũ conditoꝛ: cuius ineffabilis maieſtas, ꝛ indeficiens virt⁹, potens erat ſola gubernare que creauerat ſola: voluit rerum a ſe creatarum participes habere ꝛ cooperatores. non vt ille eoꝛũ miniſterio iuuaretur: ſed vt ipſi poteſtatis eius conſoꝛtio ſublimes efficerentur. Dñs ergo ſolus ꝛ princeps omnium, dñationes ꝛ principatus ſub ſe eſſe inſtituit in miniſterio perficiẽdo: qꝺ vniuerſitatis oꝛdo depoſcebat: vt opera eius complerentur per oꝛdines ꝛ diſpoſitiones. Sic igitur bonus ꝛ ſapiẽs deus creaturas a ſe ſolo conditas, gubernat oꝛdine quodam. inferioꝛa. ſ. ſm gradum perfectionis mediantibus ſuperioꝛibus. ſic enim gubernat coꝛpoꝛa per ſpiritus: ꝛ coꝛpoꝛa groſſioꝛa per ſubtilioꝛa. vt generabilia ꝛ coꝛruptibilia, per incoꝛruptibilia, ſcilicet celeſtia: ꝛ ſpiritus inferioꝛes per ſuperioꝛes. ad hoc diſt. lxxxix. ad hoc. ¶ Communicatur autem creature rationali ſiue intellectuali gubernatio. Primo quidem reſpectu ipſius: vt ſcilicet ſeipſam in ſuis actibus dirigat. Secundo reſpectu rõnaliũ: dũ quidam angeli per alios angelos: ꝛ quidam hoies

Alie ptãtes cõicabiles.

Cõicatur hoi gubernatio.

per alios hoies: ⁊ hoies per angelos gubernantur. vt.ſ.alleg.c.ad hoc.⁊.xxij.di.de conſtantinopolitana ⁊.xcv.di. eſto. ⁊.xj.q.iij. qui reſiſtit.licet enim q̃libet creatura rationalis nata ſit gubernare ſeipſam p virtutem intellectus proprij: tñ cum quedã rationalia per alia rõnalia gubernanť.tũ qꝛ ordo vniuerſitatis hoc exigit.tum qꝛ in aliquibus regimen proprie rõnis nõ ſufficit.inde opꝫ vt p alioꝝ gubernationẽ in ſuis actibus dirigãť: vt patet in hoibus: quoꝝ q̃dã alijs non ſufficientibus regere.ſ.ſemetipſos, ꝑponuntur ⁊ p̄ſunt ad directionẽ ⁊ regimen.pp qđ debẽt eſſe intellectu ꝑſtantiores ⁊ appetitu rectiores alijs quibus p̄ficiuntur.nam ⁊ in angelis ij qui ꝑſunt: magis vigent intellectuali lumine ſm̃ magiſtros.

Tertio cõicatur gubernatio creature rationali reſpectu rationalium. Nam ordine nature diuinitus inſtituto rõnalia irrõnalib⁹ dñantur.Gen.j.ibi: ⁊ dñamini piſcibus maris ⁊c. Aliter tñ gubernat hõ rõnalia: aliter qꝫ irrõnalia ſibi ſubdita.nam irrõnalibus dñať non ad vtilitatem illorum: ſed ad propriam. dũ illis vtitur pp ſe.vnde dicitur hõ finis illorum: qꝛ pp ipſum, ⁊ in eius obſequium condita ſunt. Alijs aũt rõnalibus dñatur pp bonum illorum: q̃uis ex hoc reſultet bonum proprium gubernantis.qꝛ per hoc deo miniſtrat: ⁊ ad eius ſimilitudinem accedit. vnde talis eſt gubernatio que conuenit rationalibus ſm̃ q rõnalia ſunt: vt.ſ.per ipſorum bonum gubernenť. Qui autem preſunt aliquibus non bonum ſubiectorum: ſed proprium commodum intendẽtes: a vere gubernationis rõne degenerãt: q̃ conuenit rationalib⁹ creaturis.tales querunt que ſua ſunt: nõ que chr̃i. Phil. ij.viij.q.j.ſunt in eccleſia.xxiij.q.iiij.tres ꝑſonas. Qui enim ſic gubernantur: non reguntur libere: ſed ſeruiliter ⁊ quaſi ad modum irrõnalium ducũtur. pp qđ taliter dñantes, non reges, ſed tyranni vocantur. Eſt autem nunc intentio de illa tm̃ gubernatione q̃ rõnalibus creaturis conuenit: ⁊ precipue hoibus qui proprie rationales dicuntur. Specialiter aũt de gubernatione ſiue gubernatiua potentia que a chriſto ⁊ per chriſtum cõicata eſt eccleſie: dicendũ eſt.

Chr̃i gubernatiua ptãs q̃re hoibus cõicata.

Erat ſiquidẽ cõicanda hoibus chriſti gubernatiua ptãs. Primo, qꝛ congruebat eius bonitati: vt ſue ptãtis faceret hoies participes. Secundo qꝛ cõpetebat eius dignitati. Ad dignitatem namqꝫ gubernantis ⁊ dominantis pertinet habere miniſtros per quos ſuam ptãtem exerceat.ipſi etiam miniſtri: q̃bus ptãs chriſti cõicatur: efficiuntur ex hoc digni ⁊ honorabiles, q vice chriſti alios gubernant. vnde in pſ.cxxxviij.dicitur de apl'is. Nimis honorati ſunt amici tui de⁹: nimis confor.eſt princi.eorum. Tertio, qꝛ expediebat humane vtilitati: hõ enim ſenſibili cognitione vtiť: pp quod ſicut ei conuenit, vt per ſenſibilia ſigna mãducatur ad intelligibilem veritatem: ⁊ per ſenſibilia ſacra ſuſcipiat inuiſibilem gratiam.j.q.j.multi.de cõſe.di.ij.ſacrificium. Ita conuenit ei habere gubernatorem viſibiliter ⁊ ſenſibiliter preſentem. Chriſt⁹ autẽ ſm̃ q deus, licet ſit oibus ⁊ vbiqꝫ pñs: oĩa gubernans ⁊ regens. Hiere.xxiij. Celum ⁊ terram ego impleo.vnde Aug. Deus vbiqꝫ eſt in ſeipſo totus.vbiqꝫ eſt: qꝛ nulli parti rerum abſens eſt. vbiqꝫ totus: qꝛ cuilibet parti pariter totus adeſt.in ſeipſo: qꝛ non continetur eis quibus eſt pñs: immo ipſe ea continet: quũ inuiſibilis eſt ſenſu corporeo: qꝛ deum nemo vidit vnq̃. Exo.xxxiij. Jo.j.⁊.j.eiuſdem.iiij. Secundũ vero humanam naturam, eſt quidem viſibilis: qꝛ in terris viſus eſt: ⁊ cum hoibus conuerſatus eſt. Baruch iij.in fi. Phil.ij.⁊ beati oculi qui vident que vos videtis. Luc.x.non tñ conueniebat eius dignitati ⁊ felicitati: vt in terris ſemper nobiſcum conuerſareť: q ſuper oẽs celos meruit corporaliter exaltari.pſ.viij. Eleuata eſt magnificentia tua ſuper oẽs celos.vnde poſt aſcenſionem: licet ſit ſemper nobiſcum pñtia ſpirituali.ſm̃ illud Mat.vlti. Ecce ego vobiſcum ſum oibus diebus vſqꝫ ad conſummationem ſeculi.deſijt tñ eſſe nobiſcum pñtia corporali, ſm̃ ꝓpriam ſpẽm. in ſpecie tñ aliena.ſ.in ſacramento viſibili panis ⁊ vini, etiam corporaliter nobiſcum eſt. vñ Aug. Donec finiatur ſeculum ſurſum eſt dñs: ſed tñ hic nobiſcũ eſt veritas dñi.corp⁹ enim in quo reſurrexit: in ea forma qua apparet ſanctis: in loco vno eſſe oportet. veritas aũt eius vbiqꝫ diffuſa eſt.de conſe.di.ij.prima quidẽ. in fi. Conueniens ergo erat hoium vtilitati. vt chr̃s potentiam ſuam gubernatiuam ſuper hoies cõicando traderet: ⁊ relinqueret aliquibus hoibus: p quos eius eccleſia regeretur ⁊ dirigeretur in finem pp qđ obtinendum ab hoibus, ieſus chriſtus in mundum venire dignatus eſt. Non enim deficit chriſtus eccle̾ in neceſſarijs ad ſalutem.

Chr̃i gubernatiua potentia triplex

Hec autem chriſti gubernatiua potentia: vt ex ſupra dictis haberi põt: triplex eſt.vna quidem ſacerdotalis: alia regalis: tertia vero ad miraculoſas immutationes. Quamlibet aũt harum chriſtus cõicauit hoibus: qꝛ quelibet eccle̾ vtilis. Nam per miraculorum operationẽ, doctrina fidei confirmať.⁊ in laudem diuine ptãtis hõ excitať. vñ ſm̃ Greg.in ſermone de aſcẽſione dñi.in prin. Eccleſie primitiue neceſſaria erat operatio miraculorũ: vt fides nouella per ea confirmareť: ⁊ irrigareť.ſicut ⁊ plãtis aqua neceſſaria eſt ad irrigandum vſqꝫ quo radices figant. Per ſacerdotale offm̃ hõ ſanctificať: ⁊ deo reconciliať: vnde ⁊ quotiens ſacramentum altaris conficitur: pctm̃ remittiť.de conſ.di.ij. quũ oẽ. ⁊.c.ſi quotiẽſcunqꝫ.xv.q.vij.ſciſcitãtibus. Per actiones vero regalis ptãtis, hõ in conuerſatione dirigiť xxiij.q.v.regum.⁊.c.rex debet.⁊ ad deum ⁊ primũ debite ordinať: vt ibi.⁊.ij.q.j.ſcelus.

Sacerdotalis ptãs q̃uo cõicetur.

Et vt de modo cõicationis aliud videať: conſiderandum q ſacerdotalis potentia cõicata eſt aliquibus ſm̃ miniſteriũ: qui ⁊ dicunť miniſtri gratie: qꝛ miniſteriũ adhibent diſpenſando ſenſibilia ſacramenta: in quibus cõferť gratia: ⁊ que ſunt vaſa ⁊ inſtrumẽta gratie: ⁊ efficiũt quod figurant.qꝛ ſunt ſacramẽta noue legis.de hoc j.q.j.dictum.legiť ⁊ no.e.q.multi.in gl.j.virtutem. ⁊ c.quicquid inuiſibilis.gl.j.vñ dicunt q̃dam q nõ cõicatur ptãs: ſed ſolum tribuiť miniſteriũ. Et indubitanter eſt verum q non cõicatur talis ptãs, qualem habet chriſtus: qui ſm̃ q deus eſt: habet ptãtem authoritatis quantum ad effectum ſacramentoꝝ.hꝫ vero q hõ, hꝫ ptãtem miniſterij.non qualitercũqꝫ: ſed principl'r.hoc bene probat pre.c.multi.opaǹ aũt ad effectũ ſacramentoꝝ meritorie ⁊ efficaciter: qꝛ paſſio eius q̃ ſm̃ humanam naturam ſibi conuenit: cã iuſtificationis noſtre eſt meritorie: ⁊ eſt effectiue p modũ inſtrumenti.qꝛ humanitas chriſti eſt inſtrumentum deitatis ipſius.⁊ qꝛ eſt inſtrumentum coniunctum: ideo habet quandam principalitatem ⁊ cauſalitatẽ reſpectu inſtrumentorum extrinſecorũ: q̃ ſunt inſtrumenta eccleſie ⁊ ipſa ſacramenta. Unde ptãs miniſterij in chriſto, hoi conuenit qꝛ eſt principalis: dr̃ ptãs excellentie.q̃ quidẽ conſiſtit in quatuor: vt catholici doctores tradunt. Primũ, qꝛ meritũ ⁊ virt⁹ eius opatur in ſacris.vt pre.c.multi. Scđo, qꝛ in eius noie ſacramenta ſanctificanť.vñ cũ cruce ꝑficiunť. de conſ.

di.v.nunquid. Tertio:qꝛ ipſe potuit inſtituere ſacra-
menta.nam ⁊ ſm Aug. ab eius latere proceſſerunt.
extra in cle.de ſum.tri. Quarto,qꝛ pōt effectum ſacra
menti ſine ſacramento conferre.c.de conſ.di.ij. vt qd
paras.⁊ di.iiij.baptiſmi vicem. Hanc autem ptātem
principalis miniſterij potuit chriſtus cōicare: ſed nō
cōicauit:ne ſpes in hoīe poneretur:qꝛ maledictus ho
mo qui confidit in hoīe.Hiere.xvij.⁊ Greg.Vere ho
mines prepoſtero ordine ante ſibi opem ab hoībus
accerſiunt ⁊c.de conſ.di.j.oīs chriſtianus.Et ne diui
ſio in ecclia orireť contra illud.xxiiij.q.j.ſchiſma.c.lo
quiť. ſicut tpe pauli vnus quidem dicebat : ego ſum
pauli:alius autem ego apollo.j.ad Cor.iij.vbi ⁊ ſeq-
tur.Ego plantaui: apollo rigauit: ſed incrementum
dedit deus.Itaqꝫ neqꝫ qui plantat eſt aliquid:neqꝫ q
rigat:ſed qui incrementum dat deus.de conſ.diſt.iiij.
baptiſmus talis eſt.xix.di.ſecundū.extra de deci.quū
non ſit. Poteſtatem aūt ſecundarij miniſterij chriſtꝰ
cōicauit ⁊ tradidit aliquibus:qui dicunť ⁊ ſunt ſacer
dotes ⁊ mediatores noui teſtamenti inquantū ſunt
miniſtri ſummi ſacerdotis ⁊ veri mediatoris chriſti,
vice ipſius agentes ⁊ ſalutaria ſacramenta hoībus
exhibentes. Potentia vero regalis cōicatur etiā ali
quibus qui ſunt aliorum rectores:qui pp hoc dicunť
capita populorum.j.Regū.xv.ibi: Caput tribus iſ-
rael factus eſt.ſub vno tñ principali capite chriſto:cui
ptās regia ſm excellentiam conuenit.Licet enim ha
bentes ſacerdotalem potentiam poſſunt dici aliquo
modo capita:magis tñ conuenit nomen capitis ha-
bentibus regiam ptātem: qꝛ per ſacerdotalem ptātē
efficitur quis mediator inter deum ⁊ hoīem.Capitis
aūt nomen importat aliquod primum in aliquo or-
dine.Unde magis conuenit regiam dignitatem ha-
benti per quam conſtituitur primus ſuper alios.Tā
vero habentes ſacerdotalem,q̄ꝫ regalem poteſtatē a
chriſto,dicunť chriſti vicarij:⁊ chriſti miniſtri:⁊ chri
cooperatores.Nam chriſtus ita ſuam potentiam cōi
cat alijs:ꝙ eam ſibi non adimit.ſed eam retinet.⁊ ſꝫ
eam principaliter operatur in oībus qui ſue potētie
ſunt participes: ⁊ qui eius virtute operanť. vñ recte
dñr chriſti cooperatores. Potentia vero miracula
faciendi cōicata eſt adhuc ⁊ cōicať hoībus a chriſto.
non tñ eo modo quo chriſtus habet:qꝛ ſicut in ſacra
mentis:ita ⁊ in miraculis chriſtus hꝫ ptātem autho
ritatis ſm ꝙ deus.⁊ ptātem inſtrumentalem cuiuſ-
dam principalitatis ⁊ excellētie ſm ꝙ hō:qꝛ ipſe nō
ſolum miracula facere pōt:verum etiam hanc ptātēꝫ
⁊ gratiam in alios poteſt diffundere.ſicut diciť Luc.
x.⁊ Mat.x.ꝙ dedit aplis ptātēꝫ ſuper oīa demonia:
⁊ vt languores curarent.Alij aūt a chriſto habēt ptā
tem inſtrumentalem ſecundariam delegatam.vľr.n.
in omni poteſtate: que a chriſto cōicatur hoībꝰ:chri-
ſtus ipſe habet principalitatem ⁊ excellentiaꝫ:hō aūt
purus habet ſecundarium miniſteriuꝫ ⁊ cooperatio
nem. Patet ergo ex predictis,ꝙ potentia chriſti cōi
canda fuit hominibus:⁊ quomodo communicata.

Potētia regalis cōicatur.

Potētia miracula faciendi cōicatur.

Conuenit aūt conſiderare poſt predicta, quibus
hoībus cōicata ſit chriſti ptās:que cōicari poterat:⁊
q̄ꝫ vtiliter cōicari conueniebat. Et primo dicenduꝫ
eſt de potentia illa que eſt ad immutationes miracu
loſas.Hec autem potentia non oībus hoībus cōica-
ta eſt:ſed aliquibus. nec cōicatur hec bonis tm̄ : ſed
etiam malis.multi enim dicent. Nonne in noīe tuo
demonia eiecimus:⁊ multas virtutes fecimus:qbus
diceť: Neſcio vos. Mat.vij.j.qō.j.prophetauit.ſicut
fecit caypħas. Io.xj. nam ⁊ mali frequenter ⁊ pro-

Ptās miraculoꝝ patrādoꝝ qbus cōicata ſit.

phetizāt ⁊ miracula faciūt.j.q.j.teneamꝰ.c.pphetа-
uit.c.multe opationes.vnde ſicut alia dona gratis da
ta,cōia ſunt bonis ⁊ malis:vt prophetia ⁊ gratia ſer
monis:⁊ alia hmōi:ſic operatio miraculorum: vt p.
c.multe.⁊ de pe.di.ij.querendum.⁊.c. pōt diſcurſus.
Nec etiam conuenit iſta potentia oībus bonis ſem-
per.multi enim fuerunt ⁊ ſunt ſancti:q miracula non
fecerunt.Nam ſm beatum Ber.quibuſdam dať ſpi
rituſſanctus in munus,⁊ non vſum muneris: vt im
perfectis:qui columbina ſimplicitate ſibi gemūt : ſꝫ
edificare proximos neſciunt.de qbus Eſa.lix.Quaſi
columbe meditātes gememus.⁊ de quibus.ij.q.vij.
ſancta quippe.Alijs datur in vſum muneris:⁊ nō in
munus, vt reprobis: qui more nubium alios com-
pluunt:ſed in ſe aridi perſiſtunt,de quibus.ij. Pe.ij.
hi ſunt fontes ſine aqua: ⁊ nebule turbinibus exagi
tate:quibus caligo tenebrarum reſeruatur. de pe.di.
ij.ſi enim inqt.ad mediuꝫ.vbi in gl.exponitur hec au
thoritas.quibus competit illud poeticum. Sic vos
non vobis fertis aratra boues. Sic vos non vobis
vellera fertis oues . Sic vos non vobis nidificatis
aues.Sic vos non vobis mellificatis apes.Alijs ve
ro datur in vſum muneris:⁊ in munus, vt viris pfe
ctis : qui pariter ardent ⁊ alios incendunt.vnde de
beato Ioanne baptiſta diciť Io.v.Ille erat lucerna
ardens ⁊ lucens. Hec etiam potentia non hꝫ cōne-
xionem ad regalem: ſed ad ſacerdotalem ptātem. qꝛ
illa ſine his:⁊ he ſine illa ſepe inueniunť.Cōicat ergo
chriſtus hanc potentiā quibus voluerit:⁊ qñ:⁊ quā
tum:⁊ ſicut:prout vtilitati eccleſie,ac hoīuꝫ ſaluti nō
uerit expedire.Cōicata eſt aūt amplius in ecclia pri-
mitiua:qꝛ tunc ſm beatum Greg.⁊ ſupradictuꝫ eſt:
magis neceſſarium erat ad dilatationem ⁊ confirma
tionem fidei ⁊ augmentum ecclie.⁊ patres fidelium
hanc potentiam habuerūt in multa plenitudine: vt
patet Actuum.ij.iij.⁊.v.c.Iam vero eccleſia dilatata
⁊ fide roborata,non eſt tm̄ neceſſaria ſicut prius hec
potentia in eccleſia.de conſe.di.iiij.venit. De iſta au
tem potentia proſequi non pertinet ad propoſitum.
vnde de alijs duabus potentijs eſt proſequendum.ſ.
de ſacerdotali ⁊ regali.circa quas mea verſatur intē-
tio.Videť aūt quibuſdam,ꝙ hec duplex ptās nō ei-
dem perſone cōicanda ⁊ cōicata ſit:ſed quum ſint po
teſtates diſtincte: cōicande ſunt diuerſis ⁊ diſtinctis
perſonis.qꝺ patet in ſtatu veteris teſtamenti:in quo
diuerſis perſonis tribuebatur ptās regia ⁊ ſacerdo-
talis.Similiter ⁊ in nouo teſtamento diuerſis cōica
ri videnť.Sacerdotalis enim poteſtas conuenit his
qui ſacerdotes vocantur in eccleſia ſiue pontifices: q
ſpiritualiter preſunt. Regalis aūt conuenit princip
bus terrenis ⁊ dñis temporalibus:qui ⁊ reges vocā
tur.j.Pet.ij.ſub quibus exiſtunt diuerſi gradus po-
teſtatum:vt extra de maio.⁊ obe.ſolite. ibi : ſiue regi
quaſi precellenti ſiue ducibus ⁊c.p horum dicto ex-
preſſe facit.xcvj.di.duo ſunt.⁊.ij.q.vij.§. item quum
balaam.ver.ſed notandum eſt.Et ſm hoc videretur
dicendum,ꝙ licet chriſtus ſit rex ⁊ ſacerdos:tñ eius
vicarij.ſ.apli ⁊ eorum ſucceſſores non ſunt ſacerdotes
⁊ reges.immo ſolum conuenit ei poteſtas ſacerdota
lis vel pontificalis ex conceſſione chriſti.Si autē ali
quibus eorum conuenit poteſtas regia: hoc eſt ex cō
ceſſione pncipū terrenoꝝ:ſicut ex cōceſſione cōſtanti
ni habet romanus pontifex imperialem ptātē. xcvj.
di.ꝯſtantinꝰ.vide.ſ̄.xliiij.c.§.ſciendū.xiij.c.ver.eccle-
ſia . Sed licet hoc videať prima facie rationabilitō
dictum: tñ profundius cōſiderare volentibus ve[illegible]

Virgilianū carmē.

Ptās ſacerdotalis ⁊ regalis an eidē cōpetāt pſone.

tatem plus ⁊ aliter dicere conuenit. In primis er-
go diſtinguenduꝫ eſt de ſacerdotio ⁊ de regno ſeu de
regia poteſtate. videt̃ aũt de his diſtinguendũ ſicut
⁊ de ſcientia. Eſt autem quedam ſciẽtia humanitus

Scia duplex.

adinuenta. vt ſcia phica: que dicit̃ ſapientia ſecularis
⁊ lr̃e ſeculares. xxxvij. diſt. vino. ⁊. c. qui de menſa. q̃-
dam vero diuinitus reuelata: vt ſacra ſcriptura. vñ.
ij. ad Timoth. iij. Omnis ſcriptura diuinitus inſpi-
rata ⁊c. l. di. ſi quis diaconus. ⁊ vtraqꝫ a deo eſt: q eſt
ſcientiarum dñs. vt in Cantico Anne. j. Regũ. ij. ⁊
ad Roma. j. ibi. Deus enim illis manifeſtauit: ⁊ pͥn-
cipalis author a quo eſt omnis ſapientia. vt dicitur
Sap. j. tñ diuerſimode eſt vtraqꝫ a deo. Prima. ſ. phi
ſolophica, eſt a deo mediante natura intellectus hu-
mani: per quem adinuenta eſt hmõi ſciẽtia: ⁊ mediã-
tibus rebus que ſunt ipſius ſcientie cã. ⁊ qꝛ tã intel-
lectus humanus: in quo eſt ſcientia: q̃ꝫ ipſe res de q-
bus eſt ſcientia: ſunt opus dei: ideo ſcientia hmõi dr̃
eſſe ab ipſo: qꝛ opus nature eſt opus dei. vnde ⁊ deus
ipſe principalis doctor eſſe hoium dr̃ vt Aug. oñdit
in li. de magro. Secunda vero ſcientia. ſ. ſacra ſcri-
ptura, eſt a deo non mediante adinuẽtione intellectꝰ
humani: ſed eſt ab ipſo ſpãli modo eam reuelãte: ſed
⁊ inſpirante hominibus per quos nobis eſt tradita.
ſpiritu enim ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei ho
mines. ſ. pphete apli ⁊ ceteri ſacri ſcriptores. ij. Pet.

Sacerdotiũ duplex

j. c. in fi. Simili ergo modo eſt diſtinguendum de ſa-
cerdotio. Nam quoddam ſacerdotium eſt ex huma
na inſtitutione. ⁊ hoc fuit in lege nature ante tempꝰ
legis ſcripte. ⁊ etiam poſt legem datam, apud eos q
naturali tantum lege viuebant. tunc enim primoge-
niti ſacerdotes inſtituebantur: vel alij propria volũ
tate offerentes officium ſacerdotis exercebant: licet
forte nomen ſacerdotis non haberent. facit pro hoc
de conſe. di. iiij. quod apud nos. Quoddam vero ſa-
cerdotium fuit ex inſtitutione diuina. ⁊ hoc inchoa-
uit in aaron. Illud eniꝫ quod fuit ex inſtitutione hu
mana: cepit ab ipſo exordio generis humani. vnde ⁊
ſm Aug. abel ſacerdos fuit. Illud vero quod ex inſti
tutione diuina: cepit in aaron. vñ dicit Iſid. in lib. de
perſonis eccleſiaſticis. Initium ſacerdotij aarõ fuit.
quanq̃ꝫ melchiſedech prius obtulerit ſacrificium.
Heb. vij. Gen. xiiij. ⁊ poſt hunc Abraam, Iſaac ⁊ Ia
cob: ⁊ in Gen. legitur in multis capitulis: ſed iſti ſpõ
tanea voluntate non ſacerdotali authoritate iſta fe-
cerunt. Ceterum in lege, aaron primus ſacerdotale
nomen accepit: primuſqꝫ pontificali ſtola indutus vi
ctimas obtulit: loquente dño ad moyſen: Applica
quoqꝫ ad te aaron ⁊c. Exo. xxviij. ⁊ vlti. xxj. diſt. §. j.
vbi de ritu ornamentorum ſacerdotalium: ⁊ vnctio-
nis ⁊ conſecrationis ſacerdotalis agitur. Talis aũt
ritus non erat in ſacerdotio legis nature: licet aliqui
tunc vnctionem interiorẽ haberent: ſicut haberi põt
ex gl. ad Heb. vij. vbi agit̃ de melchiſedech: de quo di
cit gl. ꝙ non fuit de gente iudeorum: ⁊ ante circũci-
ſionem functus eſt ſacerdotio: vt non gẽtes a iudeis:
ſed iudei a gentibus ſacerdotium acciperent. ⁊ non
fuit vnctus oleo viſibili: vt moyſes inſtituit: ſed oleo
exultationis ⁊ puritate fidei. nec aĩalia immolauit: ſꝫ
in pane ⁊ vino chriſti ſacerdotium dedicauit. de hoc
plene. ſ̃. c. xxxvj. verſi. tpe. Eſt igitur: vt iam dictum
eſt: duplex ſacerdotium: ⁊ vtrunqꝫ eſt a deo: ſed diuer
ſimode. Nam primuꝫ eſt a deo mediante natura: qꝛ
naturalis lex dicat deum eſſe colenduꝫ: ⁊ ei eſſe ſacri-
ficandum ⁊ offerendum. vnde Ro. j. Inuiſibilia. n.
ipſius a creatura mundi per ea que facta ſunt intelle
cta conſpiciuntur ⁊c. vnde ⁊ omnis idololatria pec-
catum contra naturam eſt. vnde ⁊ ſequitur. ⁊ muta-
uerunt gloriam incorruptibilis dei ⁊c. ⁊. j. ⁊ ſeruie-
runt creature potius q̃ꝫ creatori ⁊c. offerre auteꝫ ⁊ ſa
crificare ad ſacerdotes pertinet. Hebr. v. in prin. oĩs
namqꝫ pontifex ⁊c. ⁊. j. q. j. ipſi ſacerdotes: ⁊. c. ſacerdo
tes. vnde ex dictamine iuris naturalis, vel ſpõte, vel
per inſtitutionem humanam, aliqui ſacerdotale offi
cium exercuerunt: vt dictum eſt: offerendo ⁊ ſacrificã
do. Aliud vero ſacerdotium eſt a deo inſtituente: qđ
incepit ab aaron: vt dictum eſt: de quo intendo: ſed
tranſlatum eſt ad chriſtum: qui conſtitutus eſt a deo
ſacerdos ſm ordinem melchiſedech. ps. cix. Heb. vij.
extra de conſti. tranſlato ſacerdotio. cuius ſacerdotiũ
exiſtit in eccleſia per cõicationem: quod perfectius ⁊
excellentius eſt: q̃ꝫ legale ſacerdotiũ. Et ſic diſtingui
põt triplex ſacerdotium. Unum quidem ex humana

Sacerdotiũ triplex

inſtitutione a iure naturali: de quo dixi: ⁊ hoc eſt im-
perfectum ⁊ quaſi informe. Aliud eſt ex inſtitutione
diuina: de quo dixi. ⁊ iſtud imperfectum ⁊ figuratũ.
Tertium eſt ex inſtitutione diuina deo illud hoĩ chri
ſto dante: non miniſterio alicuius hoĩs: neqꝫ ſm ritũ
viſibilis vnctionis: ſed immediate ipſum vnguendo
inuiſibilis gratie plenitudine. extra de ſacra vnc. c. j. ⁊
ſic ſacerdotem ipſum conſtituendo. ⁊ hoc eſt ſacerdo
tium euangelicum ⁊ gratie: quod verum ⁊ perfectuꝫ
eſt. ⁊ ſm participationẽ huius ſacerdotij fiunt ⁊ ſunt
⁊ dicuntur ſacerdotes in eccleſia: quibus ad inſtar ſa
cerdotij legalis, viſibilis vnctio adhibet̃ inuiſibilem
gratiam deſignans. ex̃ de ſacra vnc. c. j. xvj. q. j. §. ecce
ſufficienter. Sacerdotiũ igit̃ naturale non deſtruit̃ p
euangelium: ſed perficitur ⁊ format̃: qꝛ gratia nõ tol
lit naturam: ſed format ⁊ perficit. Sacerdotiuꝫ vero
legale ceſſauit: qꝛ figurale erat. adueniente aũt verita
te ceſſat figura. xxxv. q. j. c. j. de conſe. di. ij. c. reuera. ex̃
de purga. poſt par. c. j. de conſe. di. iij. ſextam. ſed non
quantum ad moralem intelligentiaꝫ. vj. di. §. his ita.
Sacerdotium vero euangelicum tanq̃ꝫ verum ⁊ pfe
ctũ permanet intra ſe, continens quod ⁊ naturale eſt
⁊ adimplens legale: quod in ipſum tranſlatũ eſt. Alr
põt quoqꝫ diſtingui de ſacerdotio: qꝛ quoddã eſt pro
prium: ⁊ quoddam cõe proprium eſt prout quiſqꝫ fi-
delis dicitur ſacerdos: duꝫ pro ſe offert deo ſpirituale
ſacrificium ſiue contriti cordis, ſiue afflictionis car-
nis, ſiue cuiuſlibet boni operis. De pmo ps. l. Sacri
ficiũ deo ſpiritus contribulatus cor cõtritũ ⁊c. de pe.
di. j. in prin. De ſecundo ad Ro. xij. Obſecro vos p
miam dei: vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiã viuen
teꝫ. De tertio ps. iiij. Sacrificate ſacrificiũ iuſtitie ⁊c.
De hoc ſacrificio dicit̃ Apoc. j. vbi Joannes de chri
ſto loquens ait. Fecit nos deo ⁊ patri ſuo regnũ, ⁊ ſa
cerdotes. ſup quo dicit gl. fecit nos ſacerdotes: vt q
prius demonijs immolauimus deo deinceps immo
lemus. Et qui obtulimus diabolo ſacrificiũ pctõrũ:
amodo offeramus ſacrificia bonoꝝ operum. Iteꝫ. j.
Pet. ij. ibi: Et ipſi tanq̃ꝫ lapides viui ſuperedificami
ni domos ſpũales ſacerdotiũ ſanctuꝫ offerre. ſpũales
hoſtias acceptabiles deo per ieſum chriſtuꝫ. ⁊ paulo
poſt ibi: Uos eſtis genus electũ regale ſacerdotiũ ⁊c.
Cõe autem ſacerdotium eſt quod alicui tribuitur p
ſalute multorum viuorum ⁊ mortuorum. xiij. qõ. ij.
anime. prout quidã ordinant̃ ſacerdotes in ecclia ad
ſacrificandũ deo pro ſalute ppli: ⁊ ad offerendũ deo
pces ⁊ vota ppli. j. q. j. ſi ſacerdotes. ⁊ de hoc ſacerdo
tio eſt nunc intentio. Eſt aliud ſacerdotium execrabi
le ⁊ abominabile idolorum falſorumqꝫ deorum: qđ

non

non tam ſacerdotium q̄ ſacerdotij peruerſitas dici debet: de quo ſacerdotio.iiij. Regū.x. dicitur, q̄ iehu interfecit ſacerdotes baal. ⁊ ponit. xxij.q.ij. vtilem.

De duplici regia poteſtate ſpirituali ⁊ tpali. Quō in tempore nature ⁊ in tpe legis date ſacerdotes erāt reges ⁊ duces ⁊ iudices. Cap. 52.

Regia po ptās varia

De regno autem ſeu de regia poteſtate diſtinguendum. Quedā enim eſt ex humana inſtitutione natura inclināte ad hoc. Nā in brutis animalibus: que gregalia ſunt ⁊ ſocialia: ex inſtictu nature inuenitur quoddam regimen. multo magis igit in hominibus: quibus naturale eſt in ſocietate viuere magis, q̄ cuilibet alij animali. ⁊ inclinatio eſt ad inſtitutioné regiminis ad hoc.vij.q.j.in apibus. ⁊ hmōi regnuз dicitur eſſe ex iure humano, q̄ a natura orit. Quedam vero poteſtas eſt regia ex inſtitutione diuina vel ex iure diuino, q̄ procedit a gratia. Utraq̄ autem poteſtas regia eſt a deo: ſed diuerſimode: qꝛ p̄ma eſt a deo mediante natura hominum: que ad hāc inclinat ⁊ mediante humana inſtitutione: que inclinationem nature perficit. ⁊ ideo dicitur poteſtas humana ⁊ naturalis. Secūda vero eſt a deo ſpeciali modo ipſam inſtituente ⁊ tradente: ⁊ ideo dicitur poteſtas diuina ⁊ ſupernaturalis. de qua dicitur: Non eſt poteſtas niſi a deo. ad Ro.xiij. xxiij.q.j. quid culpat. xj. q.iij. qui reſiſtit. Et prima quidem ptās regia verſat circa regimen tpalium ⁊ terrenoꝝ: ideo terrena ⁊ ſecularis vel tpalis dicit. Secunda vero verſat circa regimen ſpiritualium ⁊ celeſtium: ideo ſpiritualis ⁊ celeſtis vocat. Amplius prima ptās regia inuenitur cōiter in hominibus: ⁊ quolibet tpe fuit. ⁊ largo modo loquendo.ſ. ⁊ tpe legis nature, ⁊ legis ſcripte, ⁊ euangelij. ⁊ apud quoſcunq̄ hoīes cuiuſcunq̄ ſtatus ⁊ ritus.ſ. fideles ⁊ infideles iudeos ⁊ gentiles. vñ.j. Regum.viij. dicitur. Conſtitue nobis regem vt iudicet nos: ſicut ⁊ vniuerſe habent nationes. qꝛ illud nature omnibus eſt commune participantibus illā naturam. In hoc tñ differenter fuit hmōi regimen vel poteſtas apud iudeos ⁊ gentiles: quia apud gentiles fuit ſolum ex humana inſtitutione. apud iudeos vero fuit aliquo modo ex inſtitutione humana: ſed interueniente ſpeciali ordinatione diuina: ſm quam ⁊ iudices ⁊ reges inſtituti ſunt in populo: ⁊ ideo multo melius regimen fuit apud iudeos q̄ apud gentiles. Secunda vero poteſtas regia ſolum fuit ⁊ eſt apud vnius dei veri cultores. ⁊ in veteri quidez teſtamēto ex parte imperfecte, ⁊ quaſi in figura conceſſa fuit aliquibus hec poteſtas a deo: vt patebit. In nouo autē teſtamento per chriſtum plenius tradita eſt. Adhuc vtraq̄ ptās regia diſtincta eſt a ſacerdotio. ſicut ex diuerſitate officiorum ⁊ actuum oſtendet infra. Sз prima ptās regia ſic diſtincta fuit a ſacerdotio, q̄ vt in pluribus attributa fuit diſtinctis pſonis pp magnā differentiā actuū vtriuſq̄ ptātis: ne vna p aliā impediretur in operando: tñ quolibet tpe inuenit vtraq̄ fuiſſe ſimul in aliqua vna perſona. In tpe quippe legis nature melchiſedech rex fuit ⁊ ſacerdos. Heb.vij. ſimiliter ⁊ iob ſacerdos fuit: qꝛ holocauſta obtulit. Job.j. ibi, Offerebat holocauſta per ſingulos ⁊c. Et rex fuit ſicut ipſe ait: Cūq̄ ſederem quaſi rex circūdante exercitu. Job.xxix. Primogeniti quoq̄ regū ſacerdotes ⁊ reges erant: vt quidem fuerunt. ⁊ Iſidorus ait lib.vij. etymol. Maioruз conſuetudo hec erat: vt rex etiam eſſet ſacerdos vel pontifex. vnde ⁊ romani principes vel imperatores pontifices dicebantur. c. ff. de iuſt. ⁊ iu.l.j. ⁊ expreſſum. xx. di. cleros. ver. pontifex. ibi, antea. In tpe vo moſayce legis ſamuel ſimul ſacerdotis ⁊ iudicis officio fungebat: vt habetur. j. Reg.vij. ⁊ quaſi per totum. Alio etiam tpe per ſacerdotes dei ppl's regebat. ſicut in lib. Mach. apparet. In tpe autem gratie ſummus pontifex imperiali ⁊ pontificali potentia vtitur. xcvj. di. conſtantinus. Secunda vero poteſtas regia ſic diſtincta eſt a ſacerdotio, q̄ tñ in vna ⁊ eadem perſona inuenit vtraq̄. in omnibus enim epīs eſt vtraq̄: ⁊ hec eſt illa duplex poteſtas que in eis diſtingui ſolet, ordinis ⁊ iuriſdictiōis. de qua legitur ⁊ no. extra de elec. tranſmiſſaз. de conſe. eccle. vel alta. aqua. ptās enim ordinis eſt ſacerdotalis. ptās vero iuriſdictionis quodāmodo eſt regalis. aliqñ tñ vna iſtarum inuenitur in aliquibus ſine alia. quidam enim habent poteſtatem ordinis: ſed nō iuriſdictionis. extra de renun. poſt tranſlationem. §. cum vero. ibi in ver. maxime ſi veritate ſubnitit: q̄ dictus. I. loco tm̄modo ceſſerit memorato: ⁊ non ordini. ⁊. c. ad ſupplicationem. ⁊ de ordi. ab epo qui re. c. j. quidam autem econuerſo habent ptātem iuriſdictionis: ſed nō ordinis vt archid. xxv. di. perlectis. ver. archidiaconus. ⁊. c. ad hoc. l. di. qui ſub gradu. His igitur diſtinctionibus premiſſis vidēdum eſt quibus conuenit: ⁊ quibus cōicata eſt tam ſacerdotalis, q̄ regia ptās. Sacerdotium ſiquidem illud quod dicit naturale: ⁊ eſt ex humana iſtitutione: cōicatum eſt aliquibus ſm ipſorum hominum volūtatem. Sacerdotium vero legale conceſſum eſt ſpāliter aliquibus ex precepto dñi: vt aaron ⁊ eius generi: vt ſupra dictum eſt: licet fuerit immutatuз tpe heli: ⁊ ad ſamuelem tranſlatuз, in quo deſignabat: vt ſupra dictum eſt. ſ. in. c. prece. §. conuenit. ver. in primis mutatio ſacerdotij legalis in ſacerdotium chriſti quem ſamuel p̄figurauit. Samuel enim interpretat poſtulatus a deo. iſte eſt chriſtus a ſanctis patribus ⁊ pphetis a deo patre cum multis gemitibus ⁊ ſuſpirijs poſtulatus: qui ſamuel fuit propheta ſacerdos ⁊ iudex. Sacerdotium vero euangelicum cōicatū fuit a chriſto aplis ⁊ eorum ſucceſſoribus. ⁊ per iſtos etiā alijs. quantum enim ad actum ſanctificandi, cōmiſit chriſtus ptātem ſacerdotalem in cena. Jo. xiij. vbi poſtq̄ ipſe corpus ⁊ ſanguinem conſecrauit: ⁊ aplis ſumendum tradidit: formam eis reliquit ⁊ poteſtatem ſili faciendi: quum ait. Hoc facite in meam commemorationem. Luc. xxij. Mat. xxvj. Mar. xiiij. de conſ. di. ij. timorem. c. qꝛ corpus. ⁊. c. in chriſto ſemel. c. panis eſt in altari. ⁊. c. iterat. pro hoc facit quod no. xxj. diſ. in nouo. in gl. ij. ver. de aplis vero ⁊c. Quantum vo ad actum docendi, ⁊ alia ſacramenta exhibēdi, ſacerdotij ptātem dedit ⁊ offiñ conceſſit: quum ait. Eūtes docete oēs gentes, baptizantes eos in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti ⁊c. Mat. vlt. Mar. vlti. extra de bap. debitum. de conſ. di. iiij. proprie. ⁊ quum ait Jo. xx. Quorum remiſeritis peccata remittunt eis ⁊c. j. q. j. remiſſionem. Poteſtas autem regia temporalis: que eſt ex iure humano: communicata eſt quibuſdam hominibus qui ſunt inſtituti rectores aliorum vel ex ordinatione ſolum, ⁊ cōi conſenſu alicuius cōitatis hominum, ſicut in populis gentium: vel interueniente cum hoc ſpeciali ordinatione ſeu conceſſione diuina. ſicut in pplo iſrael. Credendum eſt autez

Ptās ſacerdotalis ⁊ regia qbus cōicet

ſic inſtitutos aliquos ad regimen alioꝝ fuiſſe poſtq̄ multiplicari cepit humanum genus. ſed hm̄oi rectores non ſunt ſemper appellati reges: ſed licet hoc nomen non eſſet: res tñ nominis erat. vnde ⁊ apud iudeos aliqñ dicti ſunt iudices. vt in lib. Judicum per totum. poſtea vero dicti ſunt reges: vt in lib. Regū. quandoq̄ tñ nuncupati ſunt duces. Nomen autem regis poſt diluuium cepiſſe dicitur a nemroth. vide quod ſcripſi. ſ. xxxvj. c. ver. iſtius. Gen. x. ibi: Fuit autem principium regni eius babylon. ⁊ de iſto di. vj. §. ius vero. apud iudeos cepit in ſaule qui primo vocatus eſt rex deo id concedente ad inſtantiam ppl'i ⁊ ſignante eum. j. Regum. ix. vltra medium. ibi: Ecce vir quem dixeram tibi: iſte dn̄abitur ppl'o meo. ⁊. j. Regum. x. ad fi. ibi. ⁊ clamauit cunctus populus: ⁊ ait, viuat rex. Poteſtas autem regia ſpiritualis in veteri quidem teſtamento aliqualiter ⁊ ex parte cōicata eſt ſacerdotibus: ad quorum officiū pertinebat iudicare de quibuſdam ſpiritualibus: vel que erant figura ſpiritualium: ſicut inter lepram ⁊ lepram, mūdum ⁊ immunduz. ⁊ alia hm̄oi. Leuit. xij. ⁊. xiiij. xj. q. iij. quomodo. de pe. di. j. §. ex his. ver. moyſi quoq̄ extra, qui fi. ſint le. per venerabilem. §. rationibus. ⁊ xx. di. §. j. In nouo autem teſtamento cōicata eſt ⁊ tradita a chriſto aplis, ⁊ eorum ſucceſſoribus. tunc. ſ. quando dictum eſt eis. Mat. xviij. Quecunq̄ alligaueritis ſuper terram: ligata erunt in celis. de pe. di. j. ꝙ penitet. Poteſtas enim ſoluendi ⁊ ligādi eſt poteſtas iudiciaria: que ad reges vtiq̄ pertinet. Singulariter autem ⁊ principaliter data eſt hec poteſtas regia, iſto modo beato petro: ⁊ in ipſo cuilibet eius ſucceſſori. immo ⁊ toti eccleſie qñ dictum eſt ei Matth. xvj. Et tibi dabo claues regni celorum. xxiiij. q. j. quodcunq̄. ⁊. §. prece. ſi autem. ⁊ xxj. di. in nouo. ⁊ extra de elec. fundamenta. j. rn̄ſo. lib. vj.

Clauis qd denotet.

Clauis autem vt hic ſumitur importat ſpiritualem poteſtatem introducēdi ad celeſte regnum: vel excludendi ab ipſo. vij. glo. xxj. di. §. j. ſuper verbo claues, que incipit: Gratianus, dicit ꝙ clauis ſacerdotalis eſt ipſa poteſtas ſacerdotalis: per quam ligat ⁊ ſoluit. huiuſmodi autem poteſtas eſt iudiciaria: ac per hoc regalis: q2 iudicare proprie pertinet ad regis officium. xxiiij. q. v. regum. vnde ij qui hanc poteſtatem habent in eccleſia, reges dicuntur. non minus vere ac proprie: ſed magis q̄ ij qui temporalem habent iuriſditionem: ⁊ tanto magis: quanto regnum in ſpiritualibus excellentius eſt ⁊ dignius q̄ regnum in temporalibus. Et ſicut vere ⁊ proprie dicuntur iudices: ita vere ac proprie reges dici poſſunt, ſe ⁊ alios virtutib' regentes ⁊ ideo regimen habētes: vt dicit Hiero. xij. q. ij. duo ſunt. vocantur etiam propter hoc paſtores. extra de elec. fundamenta. lib. vj. xxij. q. iiij. tres perſonas Jo. x. xcv. di. ecce ego. cum. c. ſeq. quia etiam paſcere propriū eſt regie poteſtatis. Ideo reges olim dicebantur paſtores. vnde ⁊ petro dictum eſt a chriſto. Jo. vlt. ⁊ extra de elec. ſignificaſti. ⁊ de maio. ⁊ obe. ſolite. paſce oues meas. per quod ei committit regimē eccleſie. ⁊ ipſum conſtituit regem ⁊ prelatum eccleſie: vt legitur ⁊ no. xxj. di. in nouo.

Juriſditionē ſpūalē hn̄tes dicuntur reges.

Hoc autem quod dictum eſt. ſ. ꝙ habentes iuriſditionem ſpiritualem vere ⁊ proprie dicantur ⁊ ſint reges: probari poteſt. Reges namq̄ ſz Iſid. dicti ſunt a regendo. xij. q. j. duo ſunt. ij. q. j. ſcel'. habentibus autem dictam poteſtatem conuenit regere populum fidelium, ſm illud quod dicit Actuū. xx. per paulum: Attendite vobis ⁊ vniuerſo gregi in quo vos ſpirituſſanctus poſuit epiſcopos regere eccleſiam dei quam acquiſiuit ſanguine ſuo. facit. xcv. di. eſto. Dicit autem Paulus a ſpirituſancto poſitos q2 inſtinctu ſpirituſſancti fuerunt poſiti ab aplis, ſm illud Actuum. xiij. in prin. Dixit illis ſpiritus: ſegregate mihi barnabam ⁊ paulum in opus ad quod aſſumpſi eos. lxxvj. di. ꝙ die. vel q2 epoꝝ ordinatio ex gratia ſpirituſſancti eſt: quam deſignat vnctio illa, que in epiſcoporum ordinatione vel conſecratione adhibetur.

Apli ⁊ eorū ſucceſſores dn̄r pncipes.

Item apoſtoli eorumq̄ ſucceſſores dicuntur principes, ſm illud ps. xliiij. Pro patribus tuis nati ſunt ti. fi. conſti. eos princi. ſuper oēm terrā. lxviij. di. quorum vices. ⁊ iterum ps. cxxxviij. Nimis honorati ſunt amici tui deus ⁊c. gl. q2 facti ſunt pduces ⁊ paſtores eccleſie. facit. xxxv. diſt. eccleſie principes. qualiter ſimiliter dici debent reges: de quibus regibus dicitur in ps. lxvij. Dum diſcernit celeſtis reges ſuper eam. vbi dicit gloſ. celeſtis. i. chriſtus, qui ſuper omnes celos aſcendit: diſcernit. i. diuidit vel diſtribuit, reges. i. doctores ſuper eam. ſ. ſuper eccleſiam ⁊ iterum in alio ps. xliiij. dicit: Delectauerunt te filie regum. ſuper quo dicit gl. reges dicit apoſtolos: qui ſe ⁊ alios in virtutibus regunt. xij. q. j. duo. quoꝝ filie ſunt omnes p eos in fide generati vel geniti. Et beatus Dionyſi. xij. c. de diuinis nominibus. dicit ꝙ ſacra eloquia principaliores ornatus. i. illos qui ſortiūtur primos gradus: ⁊ qui ſunt ſupremi: vocant ſanctos ⁊ reges ⁊ dn̄os ⁊ deos. Item ſuper illud Apocal. c. j. Primogenitus mortuorum: ⁊ princeps regum terre. diſtinguit glo. de regibus dicens. Alij ſunt reges regendo per diuinam diſpoſitionem ſibi ſubiectos: alij ſunt reges regendo fideles a deo ſib icommiſſos: alij ſunt reges auxiliante deo regendo tantummodo ſeipſos. Primi ſunt principes ſeculares. ſecundi eccleſiarum paſtores. tertij ſinguli quiq̄ fideles. Sed chriſtus omnium princeps eſt: q2 ab ipſo eſt ⁊ poteſtas ſecularis: ⁊ cura paſtoralis: ⁊ ſingularis ſolertia cuiuſlibet fidelis. que cuncta: ſicut ab ipſo habent originem: ſic ſm ipſuz habere debēt actionem vt principes poteſtatem ſecularem inter ſubiectos ſibi homines, teneant iuſtitiam paſtores per curam paſtoralem, fidelibus ſibi commiſſis prebeant doctrinam. ⁊ ſinguli fideles per ſingularem ſolertiā, in ſemetipſis ſeruent ſanctimoniam.

Eccl'ie paſtores ſunt reges.

Patet igitur ex hac diſtinctione, ꝙ paſtores eccleſie vere ſunt reges: inter quos is qui ſummus, petri ſcilicet ſucceſſor, eſt rex regum, tam ſecularium q̄ ſpiritualium: q̄ ſingulorum fidelium: ſicut ipſe chriſtus: cuius eſt vicarius in terris. extra de elec. fundamēta. lib. vj. quū princeps dicitur regum terre. Apocal. j. id eſt qui in terra ſunt. Ex eo autem ꝙ reges ſunt vocantur etiā prelati: q2 preſunt: quod regibus conuenit. vn̄ Sap. vj. Reges terre diligite ſapientiam. ⁊ ſubdit iterando: Diligite lumen ſapientie omnes qui preeſtis populis. tanq̄ idem ſit regem eſſe: ⁊ populo preeſſe. videtur: licet omnis prelatus poſſit dici rex. xxj. diſt. c. j. verſi. antea autem. tñ q2 regia poteſtas eſt ſumma in humanis. vt dicit Hugo in li. de ſacramentis: ideo reges vocantur ſimpl'r ſupremam ptātem habentes. q vero ſub eis habent ptātem ſm aliquid ⁊ non ſimpliciter: alia noīa ſortiuntur ſibi propria. vn̄. j. Pe. ij. Siue regi quaſi precellenti: ſiue ducibus tanq̄ ab eo miſſis ⁊c. extra de maio. ⁊ obe. ſolite. ⁊ ſm hoc inter prelatos eccleſie: ille qui ſummus eſt: dicitur rex ſimpliciter, ſm ptātem ſpiritualem. Quō aūt ſi rex etiaz ſm tpalem. j. patebit. Alij vero prelati: etſi reges dicuntur ⁊ ſint: non tñ ita ſimpl'r ⁊ abſolute ſicut ſum-

mus

UNED

mus prelatus.ſ.papa. ⁊ eodem modo eſt dicendum de poteſtate regia temporali. Sed vt ſi oſtenſuȝ eſt: prelati eccleſie ſunt reges: quare ita a fidelibus communiter non vocantur? Reſpondeo. Prima cauſa eſt propter ſuperbiam euitandam. Chriſtus eniȝ humilitatis magiſter. iuxta illud, Diſcite a me: q̄ꝛ mitis ſuȝ ⁊ humilis corde. Mat. xj. ij. q. vij. qui ſe ſcit. xcv. diſt. ecce. ſuos diſcipulos ⁊ vicarios voluit per omnia humilitatem ſeruare ⁊ oſtendere. vnde Luc. xxij. dicebat: Qui maior eſt veſtrum fiat ſicut minor. ⁊ qui preceſſor ſicut miniſtrator. ſimile Mat. xx. propter quod non ſolum ſuperbia: verum etiam ſuperbie nomen debet declinari ⁊ euitari ab eis. c. bo. xcix. diſt. ecce. c. di. contra morem. vbi dicitur. Nihil in epiſcopali ceruice ſplendidius fulgeat ꝙ̄ humilitas. Nomen autem regis videtur ſuperbiam importare propter illorum maliciam qui ſepe abutuntur poteſtate regali: in ſubditos: non regimen: ſed tyrannidem exercentes: ⁊ rem nominis non tenentes. vnde ⁊ dominus propterea puto poſuit malas conditiones regū quas habent: ⁊ quid faciunt: non quod facere debeant. j. Reg. viij. c. ibi. Hoc erit ius regis. i. tali tyrannide ꝑ iure vtetur. filios veſtros tollet ⁊c. ⁊. j. Filias quoqȝ veſtras faciet ſibi vnguentarias ⁊ focarias ⁊ panificas ⁊c. ⁊. j. ⁊ aſinos auferet ⁊c. Quum enim reges a regendo vocentur: vt. ſ. dictum eſt: ipſi non regunt: ſed premunt ſibi ſubditos: dum non illorum ſalutē: ſed propriam vtilitatem ⁊ gloriam intendant ⁊ querant. vnde Augu. v. de ciui. dei. c. xij. ait: ꝙ regimen a regibus: reges autem a regendo dicti ſunt. ſed faſtus regius: non diſciplina putatus eſt regentis: vel beneuolentia conſulentis: ſed ſuperbia dominantis. Inde eſt ꝙ propter regum nequitiam redditur multis regia dignitas odioſa ⁊ oneroſa: quam tamen propter multitudinis bonum eſſe voluit deus hominibus. propter quod ibidem ait Aug. de romanis, ꝙ quia regum ſuperbam dominationem non ferebāt: annua imperia: binoſqȝ imperatores ſibi fecerunt: q̄ conſules a conſulendo appellati ſunt. Quod autem dictum eſt de nomine regis: poteſt etiam dici de hoc nomine quod eſt dn̄s: quod quidem nomen vere cōuenit prelatis eccleſie: quantum ad id quod ꝑ nomē principaliter importatur. ſignat enim gubernatiuaȝ potentiam: ſed q̄ꝛ plures abutuntur dn̄io: ideo nomē dn̄i aliqn̄ ſuperbiam ſonat. ⁊ propter hoc ait Petrꝰ paſtoribꝰ eccleſie. j. Pe. v. ⁊. xcv. di. eſto. neqȝ vt dn̄antes in clero. ⁊ chriſtus dixit diſcipulis Luc. xxij. Reges gentium dn̄antur eorum: vos autem non ſic. ⁊ Mat. xx. Secunda cauſa eſt propter differentiam oſtendendam. Inter ſpirituales enim ⁊ temporales reges, ſicut eſt diſcretio in poteſtatibus: ſic debet eſſe in nominibus. Principes itaqȝ ſeculares nomen regis: quod commune eſt ſibi a proprietate retinēt, ꝓſertim q̄ꝛ ante inſtitutionem ſpiritualium regum, officium regis ⁊ nomen plures habuiſſe legūtur. principes autem ſpirituales alijs nominibus nuncupantur: que non faſtum: ſed actum ⁊ poteſtateȝ inſinuāt ⁊ per que dicatur eorum differentia a principibus ſecularibus. dicuntur enim paſtores. Jo. x. xiij. q. j. §. hoc tunc prepoſiti. extra de verbo. ſig. ꝙ̄uis epi. vij. q. j. qui epatum. pontifices. ⁊ preſules. ij. q. iiij. preſul. de his. xxj. di. cleros. Reges autem non ſolēt vocari ſimiliter, nec principes, nec duces: licet res nois veriſſime conueniat eis. vnde ⁊ rectores ⁊ iudices dicūtur. j. q. j. iudices. alias duces. xliij. di. ſit rector. Et pp hoc eſt ſciendū ꝙ ad rei veritatem ⁊ nois ꝓprietatem poteſtas principum ſecularium ⁊ ſpiritualium, non debet ſic diſtingui, vt vna dicatur regalis ⁊ alia ſacerdotalis: quum regalis vere conueniat prelatis eccleſie: vt pre. c. j. xxj. di. ver. antea. ⁊ ſacerdotalis inquantum hmōi nomen, non importat iuriſditioneȝ ⁊ prelationem: ſed ſolum ordinem. vnde ⁊ ſacerdos a ſacrificando dicitur. cōſecrat eniȝ ⁊ ſanctificat. xxj. di. cleros. ver. ſacerdos. immo vtraqȝ vere pōt dici regalis. vna tn̄ eſt diuina: alia humana. vna celeſtis: alia terrena. vna ſpiritualis: alia ſecularis. vt. j. magis videbiꝛ. Verum q̄ꝛ nomen regis non debet attribui prelatis eccleſie. tum pp vitationem ſuperbie. tū rōne differentie: vt dictum eſt: ideo per ſacerdotaleȝ poteſtatem ſiue pontificalem inſinuatur iuriſditio: ⁊ poteſtas regia ſpiritualis: que ſacerdotali coniungiꝛ in vna ⁊ eadem perſona. ⁊ hoc modo diſtinguiꝛ pontificalis vel ſacerdotalis cōtra regalē: prout ſolis principibus terrenis conuenit: quibus relinquiꝛ nomen regis. vnde. xcvj. di. diciꝛ. Duo ſunt q̄bus mūdus hic principaliter regiꝛ. authoritas ſacra pontificum: ⁊ regalis poteſtas. Illud eſt etiam attendendum ꝙ in qualibet poteſtate contingit eſſe rectum ⁊ peruerſuȝ. legitimum ⁊ illegitimum. Nam ſacerdotium q̄dam recte aſſequunꝛ: vt aaron qui a deo vocatus eſt. Heb. v. viij. q. j. in ſcripturis. extra de elec. qualiter. Quidā ſibi per vſurpationem aſſumunt, ſicut dathan ⁊ abiron. Numeri. xvj. j. q. j. ſi quis inquit. vij. q. j. deniqȝ. extra de elec. licet. Regiam quoqȝ poteſtateȝ terrenā quidam recte adepti ſunt ſiue per electionē ⁊ ꝑ cōeȝ conſenſum multitudinis: ſiue per diuinaȝ ordinationem conſenſu multitudinis: vt imperator quē exercitus facit. xciij. di. legimus. Diuina ordinatione, vt dauid. j. Reg. xvj. Quidam aūt indebite ⁊ per violētiā vt nemroth robuſtus venator corā dn̄o. vj. diſ. §. fi. ⁊. ſ. tetigi. Quidā etiam poteſtatē regiā ſpiritualē habent recte ſm̄ ordinationem ecclie. quidā auteȝ ꝑuerſe vt heretici. vij. q. j. nouatianus. xxiiij. q. j. didicimus. ⁊. c. pudenda. Quidam qui ſibi eā attribuūt ⁊ vſurpant. j. q. j. principatus. Nonnulli etiā q̄ chriſtianos ſe dicunt eſſe: ſpiritualem poteſtatē quātū ad aliqua ſibi arrogāt, ⁊ indebite. ex̄ de immu. eccle. nō minus. Patet igiꝛ ex ꝓdictis q̄bus cōicata eſt ptās ſacerdotalis: ⁊ quibus poteſtas regia taȝ ſpiritualis ꝙ̄ ſecularis. Et ꝙ prelatis ecclie vtraqȝ ſimul ptās cōuenit. ſ. ſiue ſacerdotalis ſiue pōtificalis: ⁊ regia ſpiritualis. Utrū aūt eis cōueniat poteſtas regia tp̄alis: ⁊ q̄uo ſit vel non. j. patebit. Qm̄ igiꝛ ꝑlati ecclie duplicem habent poteſtatē: cōferenda eſt differentia vtriuſqȝ ptātis in ipſis: vt ex hoc appareat q̄ conueniunt eis ex authoritate ſacerdotali: ⁊ que ex regali preter ꝓdicta.

Prelatorū eccleſie duplex poteſtas.

Ptātis ſacerdotalis ⁊ regalis diſcrimē.

Pertinet aūt ad ſacerdotalē ſanctificare. ad regalē aūt regere. vnde Iſid. ſacerdos a ſanctificando diciꝛ. rex a regēdo. xxj. di. c. j. ver. ſacerdos. Ois quippe ſacerdotalis actus pōt dici ſanctificatio q̄ꝛ per oēm actum ſacerdotalem intendiꝛ ſanctificatio aliqua: vel a culpa: vel a neſcientia ſiue ignorātia ſic ⁊ ois actus regius pōt dici regimē. Sed vt ſpecialius de actibus vtriuſqȝ ptātis dicaꝛ. Sciendū eſt, ꝙ ſacerdos medius eſt inter deum ⁊ ppl̄m. ⁊ ideo illa ſunt ſacerdoti propria ſm̄ que attenditur mediatio inter deum ⁊ hominem: que non eſt aliud niſi coniūctio hominis ad deum. quia medium habet extrema coniungere. homo autem deo coniungitur: qui expurgatur a peccatis que ipſum a deo ſeparant. Eſa. lix. in prin. Iniquitates veſtre diuiſerūt inter vos ⁊ deū veſtrū. hoc aūt vno modo fit per ſacrificia: ideo

Sacerdos ſequeſter inter deū ⁊ ppl̄m.

ad ſacerdotem pertinet offerre ſacrificium pro peccatis populi: necnon ⁊ ſuiipſius inquantum ſubiacet peccato. ad Heb. v. Omnis namqꝫ pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituit in his que ſunt ad deum: vt offerat dona ⁊ ſacrificia p peccatis ⁊c. ⁊ j. Qm̃ ⁊ ipſe circũdatus eſt infirmitate. Et propterea debet quemadmodum ⁊ pro populo: ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis, ad hoc faciunt. j. q. j. ſacerdotes. ⁊ c. ipſi ſacerdotes. iij. queſt. nulli. ad hoc facit Numeri. xvj. vbi dicitur, ꝙ aaron ſacerdos ſtans inter mortuos ⁊ viuentes, pro populo deprecatus eſt ⁊ plaga ceſſauit. Et de eodem aarõ dicitur Sap. xviij. Per incenſum ⁊ deprecationem allegans, reſtitit ire ⁊ finem impoſuit neceſſitati.

Coniungitur etiam homo deo quum in ipſum mente eleuatur. ⁊ hoc fit per orationem. vnde ſm Ber. ⁊ damaſce. Oratio eſt purus mentis aſcenſus in deuz: ⁊ petitio decentium a deo. Ideoqꝫ ad ſacerdoté pertinet pro populo orare: ⁊ vota ⁊ ſupplicationes ⁊ preces populi deo offerre vt iuribus proxime alleg. ⁊ j. Regũ. xij. ibi. Dixitqꝫ vniuerſus populus ad ſamuelem: ora pro ſeruis tuis ⁊c. ⁊ j. Abſit autem hoc peccatum in dño vt ceſſem orare pro vobis. ⁊ Johel. ij. dicitur. Inter veſtibulum ⁊ altare plorabant dñi ſacerdotes dicentes: Parce dñe: parce ⁊c. Coniungit etiam homo deo dum ad eius cognitionem peruenit. vnde ſacerdotum eſt docere populum ſcientiam ſalutis. vnde ſcientia legis coniuncta eſt officio ſacerdotis. Malach. ij. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſciẽtiam. xxxvj. di. §. ecce. ⁊ xxxviij. diſ. per totum. ⁊ xliij. diſt. ſit rector. j. q. vij. conuenientibus. extra de renũ. ver. cum pridem. §. pro defectu. extra de eta. ⁊ qua cũ ſit. Coniungitur etiam homo deo quuz ſit particeps diuine gratie: per quam efficitur deiformis ⁊ dei fili[9] per adoptionem. Et ideo ad ſacerdotez pertinet exhibere ſacramenta per que confertur gratia. j. q. j. gequid. c. multi. non tamen ad ſacerdotes omnes pertinet omnium ſacramentorum exhibitio. quum quedam vt ordo ⁊ confirmatio in fronte maioribus ſacerdotibus reſeruentur: qui dicuntur pontifices. xxj. di. cleros. ad hec de conſe. di. v. manus. ⁊ c. nouiſſime extra de elec. ꝙ ſicut. §. preterea. Coniungitur etiam homo per hoc ꝙ ei ſeruit: ⁊ ipſum honorando colit. Et ideo ad ſacerdotes pertinet in ijs que ad dei cultum pertinent: miniſtrare. vnde dicitur ſacerdotibus Numeri. xviij. Excubate in cuſtodia ſanctuarij ⁊ in miniſterio altaris. xxv. di. perlectis. ver. ad preſbyterum pertinet. ad eos etiam pertinet conſecratio ⁊ benedictio eorum, que ad cultum dei ſpectant.

De actibus qui ad regiam pertinent poteſtatẽ. Quales debeant eſſe reges. Quod in regibus ſcientia requiratur. Cap. 53

Quid ad regiaz ſpectat poteſtatem.

Nunc videndum eſt de ijs q̃ ad regiam poteſtatẽ ſpectãt. Principalis aũt ⁊ precipuus actus regie poteſtatis eſt iudicare. vñ dicit. iij. Reg. x. de ſalomõe: Cõſti tui te regẽ, vt faceres iudiciũ ⁊ iuſtitiam: ⁊ iudicares ſꝫ iuſtitiã. ⁊ in ps. xcviij. Honor regis iudicium diligit. ⁊ Sap. vj. Audite reges ⁊ intelligite ⁊ diſcite iudices finium terre. ⁊ Eſa. xxxj. in prin. Ecce in iuſtitia regnabit rex: ⁊ principes eius in iudicio preerunt. ad hoc expreſſum. xxiij. q. v. regũ. Regũ officium eſt proprium facere iudicium ⁊ iuſtitiã. Hiero. ſuper Hiere. vij. Judicium aũt eſt recta determinatio eius quod iuſtum eſt. vnde iudicare eſt ius dicere. Juſtum autem a iure dicitur. ⁊ inde poteſtas iudicandi iuriſditio dicitur a iure dicendo: ius aũt dicit a iure poſſidendo. extra de verb. ſig. ius dictum eſt. Et qꝛ iudicium eſt recta determinatio iuris ⁊ iuſti: ideo determinatio ⁊ deciſio cauſarum dicit iudicium. ſm illud Prouer. xxvj. Judicium determinat cauſas. ⁊ ſententiare in cauſis eſt iudicare. Et qꝛ inquiſitio eſt via ad iudicium. ij. q. j. deus omnipotens. xxx. q. v. iudicatum eſt. ideo in actu iudicandi comprehenditur inquiſitio ⁊ diſcuſſio eorum circa que cã vertit: ⁊ iudicium expectat. extra de verb. ſig. forus. Et qꝛ determinatio iuſtitie ſepe fit per correctionem ⁊ punitionem: ideo ad iudiciũ pertinet punitio ⁊ correctio malorum. ⁊ econtra premiatio bonorum diſ. iij. oĩs aũt lex. ⁊ di. iiij. facte ſunt. xxiij. q. v. pdeſt. vnde Aug. xiij. li. confeſſio. De ijs iudicare dicitur in quibus poteſtatez corrigẽdi habet. Et corrigere eſt cor regere ⁊ cor dirigere a quo mala procedunt. iuxta illud: Ex corde procedunt adulteria ⁊c. Mat. xv. ⁊ cor prauũ. Chriſti regis eſt regere ⁊ dirigere. iuxta illud ps. v. Dirige dñe deus ⁊c. ⁊ xlvij. di. §. neceſſe. ⁊ actum exteriorez prauum regum mundi: qui mala acta corrigũt. xxiij. q. v. rex debet. Et qꝛ excludi a regni ſocietate penale eſt: ideo pertinet ad iudicium excludere a regno vel introducere. Et qꝛ iudicium fieri debet ſm leges. xj. q. iij. ſummopere. ibi: tunc diuina ⁊ humana lex reſoluatur. iij. qõ. vij. iudicet. ideo ad reges pertinet leges componere: qꝛ eorum eſt iudicare: vel poſitas ab alijs accipere ⁊ promulgare: ⁊ ad earum obſeruantiã inducere ⁊ admonitione verbi ⁊ metu ſupplicij ⁊ promiſſione premij. vnde ⁊ reges dicuntur legiſlatores. vnde in Eſa. de ſummo rege chriſto dicitur: Deus iudex noſter: deus legifer noſter: deus rex noſter. Eſa. xxxiij. faciunt ad hec. ix. di. c. j. ij. ⁊ iij. quod eſt palea. ⁊ x. di. c. j. De iure multiplici legitur di. j. decretorum.

Juſtitia autem eſt conſtans ⁊ perpetua volũtas, ius ſuum cuiqꝫ tribuens. inſti. de iuſti. ⁊ iur. in prin. ⁊ in prin. decre. rex pacificus. §. ideoqꝫ. Ubi ponunt tria precepta legis, totum hominem ordinantia quantũ ad ſe. ibi dicit: vt honeſte viuat. quantum ad proximũ: vñ ſequit: alterũ nõ ledat. quantũ ad deũ: ius ſuũ vnicuiqꝫ tribuat. hec tria etiã ponunt. ff. de iuſti. ⁊ iu. l. j. ⁊ inſti. eo. § iuris pcepta. Hanc aũt iuſtitiam colere ſummum bonum eſt in hac vita. xij. q. ij. cum deuotiſſima. Leges aũt quas ſanciunt reges: tales debẽt eſſe, vt per eas fiant hoĩes boni ⁊ virtuoſi. alias non ſunt leges: ſed corruptiones legũ. Qualis aũt debeat eſſe lex: ponit Iſid. v. li. etymol. ⁊ eſt di. iiij. erit aũt lex dicitur aũt lex: qꝛ ligat hoĩem a male agendo: qꝛ per legem nemo bene agere compellit, ſed male agere phibet. xxiij. q. v. ad fidem. quod intelligo ꝙ p legẽ nemo bñ facere compellit quoad vitam eternam cõſequendã. xxxij. q. v. ſicut enim. ⁊ eſt rõ. ⁊ Aug. in p. c. ad fidem. Nam nemo bene facere poteſt: niſi elegerit niſi amauerit: quod eſt in libera voluntate. ad fidem tñ ſeruandam bene quis compellit. xlv. di. de iudeis xxiij. q. iiij. diſplicet. c. nimium. c. non inuenitur. Compellitur etiam quis ad penitentiam: quod bonũ eſt. xxij. q. j. c. ſi. ⁊ xxxiij. q. ij. qcũqꝫ. intellige vt ibi no. ad hoc ergo debet eſſe intentio regis, iudicis, ⁊ legiſlatoris: vt ſubditi ſm virtutẽ viuant. Ad quod multuz valet doctrina ⁊ eruditio: ⁊ ideo ad reges pertinet docere: ſicut ⁊ de Salomone dicit Eccleſiaſtes vlti.

Juſtitie deſcriptio

Tria legis precepta.

Regis quedã officia.

cum

Quum eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes: docuit po pulum: ꝛ rex Dauid in ps. xxxix. Miſericordiã tuã (al's veritatem tuam) ꝛ ſalutare tuum dixi: ꝛ iteruz ps. l. Docebo iniquos vias tuas ꝛc. Et q: tunc ali quis efficaciter docet: quum id quod docet ipſe ope re implet: q: ſm Greg. Cuius vita deſpicitur: reſtat vt eius predicatio contemnatur. iij. q̃. vij. §. porro. ſub. §. tria. verſi. item Greg. Judicet ille de alterius errore: qui non hꝫ in ſeipſo quod condemnet: cuꝫ. c. ſeq. vſq; ad. §. item. Ideo reges debent leges obſer uare: vt ad eaꝝ obſeruationem ſubiectos efficaciter inducant. ix. diſt. iuſtũ eſt. palea eſt. vnde ꝛ princeps etſi legibus ſit ſolutus humanis. ff. de legi. princeps. ſm tñ leges ſe velle viuere profitetur. C. de legi. digna vos. ff. de leg. iij. ex imperfecto: vnde ꝛ de chriſto dici tur actũ. j. Incepit Jeſus facere ꝛ docere. Quia ve ro ad vitam virtuoſam organice deſeruiunt exterio ra bona: ideo ad regem pertinet ſufficientiam hmõi bonoꝝ: que ad vitam ſunt neceſſaria: procurare: ac prouidere populo: vnde ꝛ paſcere ꝛ nutrire actus eſt regius: vnde ꝛ chriſtus pauit de panibus populum in deſerto. Joan. vj. ꝛ. xxxvj. diſt. §. ecce. ꝛ de Dauid dicitur in ps. lxxvij. Elegit Dauid ſeruum ſuum pa ſcere Jacob ꝛc. ꝛ ſequit: ꝛ pauit eos in innocentia ſua. Ad reges etiam pertinet hmõi bona prudẽter ꝛ iuſte diſpenſare ꝛ diſtribuere proportionaliter ſm vnuſcuiuſq; conditionez: vnde in ps. xlvij. Diſtri buite domos eius. Pertinet aũt ad eos vniuerſali ter diſtributio bonoꝝ exterioꝝ ꝛ officioꝝ que ad or dinationem ꝛ ad perfectionẽ reipublice requirunt ꝛ iſto modo oĩa ſunt regum: diſt. viij. quo iure: facit ad hec. xxiij. q. v. dicat aliquis. Quia vero per vni tatem ꝛ pacem communitas quelibet conſeruatur quia omne regnũ in ſe diuiſum deſolabitur. Mtth. xij. Luc. xj. xxv. q. ij. ſi ea. Ideo pertinet ad regem pa cis vnitatem in ſubiecta ſibi multitudine procurare ꝛ fouere. Perturbat aũt pax multitudinis: aliquã do quidem abintra per nimiã iniuriationem ꝛ iniu ſtam leſionem. c. ex de dona. pp eius: de re iudi. cum te. xc. di. perlatum, aliqñ vero ab extra per violentaz impugnationẽ: extra de reſti. ſpo. cum ad ſedẽ. ca. o lim. j. ideo ad regem pertinet ꝛ ſubiectoꝝ intrinſe cas iniuſtitias tollere: ꝛ contra exteriores aduerſa tione regni communitatem protegere ꝛ defendere: hec probant. xxiij. q. v. principes. ibi. Sepe per regnũ terrenum celeſte regnum proficit: vt qui intra ec cleſiam poſiti contra fidem ꝛ diſciplinam agunt: ri gore principum conterantur ꝛ. j. Nam ſiue augeat pax ꝛ diſciplina eccleſie per fideles principes ꝛc. ꝛ. c. regnum. Quia vero in oĩbus predictis requiritur ſapientia ſiue prudentia: ideo ad dilectionem ꝛ ſtu dium ſapientie precipue reges inducuntur in ſacra ſcriptura: vnde Salomon. Non diuitias: non dies multos aut animas inimicoꝝ ſuoꝝ a dño poſtula uit: ſed ſapientiam ad regendum populum: quod ꝛ dño placuit. iij. Reg. iij. hinc ꝛ Boe. j. li. de conſola. proſa. iiij. ait ad phiam loquens. Tu hanc ſententiã Platonis ore ſanxiſti: beatas fore reſpublicas: ſi eas ſtudioſi ſapientie regerent: vel ſi earum rectores ſtu dere ſapientie contigiſſet. Et maximus Ualerius idem dicit: lib. vij. titu. de ſapienter dictis aut factis. Unde ꝛ aureum ſeculum dicebatur qñ penes ſapiẽ tes regnum erat. ait Seneca epiſtola. xcij. ꝛ in poli crati. li. iiij. dicitur Romanos imperatores aut du ces: dum eoꝝ reſpublica viguit: non memini illitera tos extitiſſe. Et ſcio qño contigit ex quo in principi bus languit virtus literarum: armate milite infir mata eſt manus: ꝛ ipſius principatus quaſi preciſa radix: nec miruz quum ſine ſapientia non valeat ſta re principatus. Prouer. viij. Per me reges regnãt. Et de chriſto dicitur Hiere. xxiij. Et regnabit rex: ꝛ ſapiens erit: ꝛ faciet iudicium ꝛ iuſtitiam in terra. Unde ꝛ rex Romanorum hortatus eſt regem fran coꝝ: vt filios ſuos liberalibus diſciplinis inſtrui pro curaret dicens, ꝙ rex illiteratus quaſi aſinus coro natus: vt in Policrati: lib. iiij. dicitur: vnde Eſa. vj. Uere enim rex ſapiens eſt ſtabilimentum populi: ꝛ ibidem. Si delectamini ſedibus ꝛ ſceptris: o reges populi, diligite ſapientiam, ꝛ ibidem: Diligite lumẽ ſapientie: oẽs qui preſtis populis, ꝛ Eccli. x. Judex ſapiens iudicabit populum ſuum: ꝛ principatus ſen ſati ſtabilis erit, ꝛ ſequitur. Rex inſipiens perdet po pulum ſuum: ꝛ ciuitates inhabitabuntur per ſenſuz prudentium: vnde ꝛ in laudem imperatoris ait So zomenus lib. j. c. j. in hiſtoria tripartita. Aiunt te per diem exerceri armis ꝛ corpore: ſubiectorumq; nego tia diſceptare, iudicare ſimul: ꝛ agere: modo ſeorſum modo publice (al's communiter) que ſunt agenda conſiderare: noctibus vero libris intendere. Et non ſolum in humanis literis: ſed diuinis erit rex ſapiẽs Deut. xvij. Poſtq̃ rex ſederit in ſolio regni ſui: ſcri bet ſibi Deuteronomium legis huius in volumine accipiens exemplar a ſacerdotibus leuitice tribus: ꝛ habebit ſecum: legetq; illud oĩbus diebus vite ſue vt diſcat timere dñm deum ſuum: ꝛ cuſtodire verba ꝛ cerimonias eius: que in lege ſcripta ſunt. Jtẽ Ber. ad Eugenium lib. j. Simia in tecto, rex fatuus in ſo lio ſedens. Ex predictis poteſt accipi ꝙ prelatis ec cleſie veraciter conuenit ſacerdotalis ꝛ regalis pote ſtas: ipſi enim ſacerdotes: vt dictum eſt: ſacrificia of ferunt, pro populo intercedunt: populum erudiunt: ſacramenta diſpenſat: in diuino cultu miniſtrant: ꝛ que ad dei cultum applicantur: benedicunt ꝛ conſe crant. Ipſi etiam veri ſunt reges: quia ipſi ſunt veri ſpũales iudices in criminibus ꝛ in cauſis ſpũalibꝫ. xj. q. j. per totum: extra de iudi. etſi clerici. c. cum non ab homine. Ipſi cauſas determinant: ꝛ ſententiant ipſi corrigunt, ꝛ puniunt: ipſi ligant ꝛ ſoluunt: xj. q. iij. per totum: ipſi celum claudunt ꝛ aperiunt. Clau ditur enim celi regnum alicui quum a peccato ſubia cet: apperitur aũt quum a peccato purgatur. xxiij. q. j. quodcunq; xj. q. iij. nihil. Ipſi etiam peccata re mittunt: de peni. diſt. j. quem penitet. Joan. vlti. qđ etiam habetur Lu. v. vñ ſuper illud Marc. ij. Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus deus? dicit gloſ. Solus iudex oĩum poteſtatem hꝫ dimittendi pecca ta: quia per eos quoq; dimittit quibus dimittendi tribuit poteſtatem. Ipſi penam relaxant ꝛ taxant. xxvj. q. vij. tempora. Ipſi excõicant ꝛ abſoluunt. xj. q. iij. per totum. Ipſoꝝ iudicio repellunt homines a celoꝝ regno: vel admittuntur ad illud quũ ſint chri ſti vicarij. xxxiij. q. v. mulier. Ipſi ſunt legum poſito res ex de maio. ꝛ obe. c. ij. Ipſi doctores. xciij. di. nul la ratione: ibi: qui ſuis doctoribus qui recte epi in telliguntur. Ipſi diſpenſatores: vt ait apoſtolus. j. ad Cor. iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chri ſti ꝛ diſpenſatores: miniſtroꝝ dei. xliiij. di. diſpenſatio Ipſi diſponunt ꝛ ordinant miniſtros diuini cultus ꝛ alia que ad cultum dei adhibentur. xxv. di. perle ctis. verſi. ad epm. Ipſi eccleſiaſtica beneficia diſtri buunt. x. q. j. quaſi per totum: ꝛ ex de inſti. ꝛ de pre ben. quaſi per totum. xvj. q. j. doctos moderamine.

Eccleſie ꝑlatis cõ uenit ſa cerdota lis ꝛ rega lis ptãs,

UNED

extra de hereticis:cum ex iniuncto.§.fi. Ipſi paſtores:vt.s̃.allegatum eſt.ꝛ.ij.q.vij.cura paſtoris.ꝛ.j.q.paſtor:ꝛ.xliij.di.ſit rector.Vere igitur ſunt ſacerdotes ꝛ reges:quibus conueniunt actus vtriuſqꝫ poteſtatis:vnde ꝛ in conſecratione epi dicitur:Epm opꝫ iudicare ꝛ interpretari:ideſt docere vel interpretari quod dubie determinat:conſecrare,confirmare,ordinare,offerre ꝛ baptizare:ꝛ ſic habent pontificaleꝫ ꝛ regiam poteſtatem:ꝛ habēt poteſtatem iuriſdictionis ꝛ ordinis. Iudicare enim iuriſdictionis eſt:extra de elec.tranſmiſſam:conſecrare ꝛ confirmare in fronte ꝛ ſimilia ſunt ordinis.e.tit.noſti.ꝛ.c.ꝙ ſicut. Eſt aūt in eis hec duplex poteſtas ad inſtar angelicoꝝ ſpirituum:in quibus eſt duplex poteſtas . Vna quaſi ordinis:ſm q̄ꝫ conuenit eis purgare,illuminare:proficere.Alia vero quaſi iuriſdictionis:ſm quaꝫ conuenit eis cuſtodire ꝛ gentibus ac prouincijs prouidere ꝛ preſidere:pp quod eccleſie prelati angeli aliquando dn̄r:vt dicit Dionyſius in lib.de angelica hierarchia:ad hec Apoc.j.in fi.vij.ſtelle angeli ſunt.vij.eccleſiarum.ꝛ.c.ij.ꝛ.iij.vbi loquit̄ de iſtis.vij. angelis:ideſt ſeptem prelatis eccleſiaruꝫ:quas ibi enumerat.ix.q.iij.ꝛ angelo epheſi.j.ad Cor.xj. Ideo dꝫ mulier velamen ſumere ſuper caput ſuum pp angelos:id eſt ſacerdotes.xliij.diſt.ſit rector.ibi:qꝛ angelus dn̄s exercituum eſt. Malach.ij. Conſiderandum eſt aūt ꝙ ex dictis poteſt ſummi quidaꝫ diſtinctio actuum vtriuſqꝫ poteſtatis.Sunt quidam pure ſacerdotales:vt ſacrificium offerre ꝛ orare:at dictuꝫ eſt:ꝛ hos pn̄t exercere qui nullam iuriſdictioneꝫ habent:dummodo hn̄t ſacerdotalem ordinem:vt ſunt ſacerdotes non curati.xvj.q.j.§.ecce.Quidam vero ſunt actus pure regales:qꝛ eos exercere pn̄t habentes iuriſdictionem ſpūlem abſqꝫ ſacerdotali ordine:vt iudicare in cauſis ſpūalibus extrinſecis:ꝛ ſpūalē penam inferre,ꝛ corrigere,ꝛ punire:extra de offi.archid.ad hec.xxv.di.perlectis.verſi. archidiaconus. Quidam vero ſunt actus cōes vtriqꝫ poteſtati.ſ.ſacerdotali ꝛ regali:qꝛ ad vtranqꝫ pertinent diuerſimode:pp quod nec habens ordinem ſine iuriſdictione:nec habens iuriſdictionem ſine ordine: pōt hos actus exercere hmōi aūt actus eſt abſolutio peccatoꝝ:pertinet enim:actus iſte ad ptātem ſacerdotalis ordinis:hac ratione,vt doctores tradunt: qꝛ ad eādem potentiā pertinet tribuere aliq̄ꝫ perfectionē:ꝛ parare mām̄ ad ſuſceptionem illius perfectionis. Poteſtas aūt ordinis ſacerdotalis ad hoc ſe extendit:vt conficiat ſacramentum corporis chriſti ꝛ fidelibus tradat ad eoꝝ ſpūalem perfectionem.j.q.j.ſacerdotes.ꝛ.c.multi.quare opꝫ vt eadē potentia ſe extendat ad hoc ꝙ fideles reddat aptos ꝛ cōgruos ad huius ſacramenti ſuſceptionem:quod fit per purgationem a peccato:de conſe.di.ij.que ſcelerate:nam effectus iſtius ſacramenti eſt vnire chriſto:de conſe.diſt.ij.in chriſto pater:cui vniri non poteſt quis niſi per immunitatē a peccato quod a deo ſeparat. Eſa.lix.in prin. Iniquitates veſtre diuiſerunt ꝛc.opꝫ ergo ꝙ ſacerdotalis ptās extendat ſe ad remiſſionem peccatoꝝ:pp diſpenſationem illoꝝ ſacramentoꝝ: q̄ ordinantur ad peccati remiſſionem.cuiuſmodi ſunt baptiſmus ꝛ penitentia.Sed ad ptātem iuriſdictionis pertinet hic actus ratione materie circa q̄ꝫ exercet̄,que mā ſunt ipſi fideles:actus enim iſte non pōt exerceri circa aliquos,niſi ipſi efficiant̄ ſubditi illius qui hunc actum exercet:extra de paroch. nullus: ex̄ de pe.oīs.vj.q.iij.ſcitote:hoc aūt non fit niſi per potentiam iuriſdictionis:ꝛ ideo ſolet dici cōiter:ꝙ clauis dat̄ cum ordine:ſed executio indiget mā debita que eſt plebs ſubdita per iuriſditionem:vnde anteq̄ꝫ aliquis habens ordinem habeat iuriſditionem: hꝫ quidem clauem:ſed non hꝫ vſum vel actum clauis:ꝛ inde eſt ꝙ non quilibet ſacerdos poteſt vti claue q̄ꝫ hꝫ circa quemlibet:ſed ſolum ad illos que ad eiꝰ iuriſditionem pertinent:vel ordinarie:vel ex cōmiſſione:vel ex aliquibus caſibus. Solius aūt ſummi pontificis eſt poſſe vti claue in quemlibet:qꝛ oēs fideles ad eius iuriſditionem pertinent ordinarie.ix.q.iij.cuncta cum ſeq. Et ex eadem rōne diſpenſatio quorumcūqꝫ ſacramentoꝝ potentiam iuriſditionis requirit reſpectu fidelium quibus diſpenſat̄: ad hāc mām̄ faciunt.j.q.j.ꝙ quidam.§.ex his verbis.verſ.opponitur.ibi:ſed ne Aug.xvj.q.j.§.ecce in hoc capi.ibi expreſſum.ꝛ.§.ecce ſufficienter: extra de ordi.ab epo:qui re.c.j.ꝛ de renun.ad ſupplicationē.ꝛ.c.poſt tranſlationem.§.cum ergo,ꝛ op.c.extra de cler.peregri.tue.ibi.non debes eos permittere tuis plebibus celebrare:ꝛ quod legitur ꝛ no.extra de pen.ꝛ remiſ.oīs.§.quis.ibi.alieno:ꝛ in glo.executionem habenti:vbi etiam de hoc:ꝛ op.fac.xxiiij.q.j.§.his aūt authoritatibus. Poteſt ꝛ aliter dici q̄uo remiſſio ꝛ abſolutio peccatoꝝ precipue in foro penitētie pertinet ad vtranqꝫ ptātē diuerſimode. Nā prout hmōi abſolutio ordinat̄ ad ſanctificationē hoīs:ad recōciliationē cū deo:ſic pertinet ad ptātē ſacerdotalē:ſanctificare enim deo:ꝛ reconciliare ſacerdotis eſt:vt. s̃. dictū eſt:prout aūt in hmōi abſolutionem hꝫ eſſe iudiciū quod dam,ſic pertinet ad ptātem regalem vel iuriſditionis. Nam iudicare actus eſt regie ptātis:vt.s̃.patet.Sacerdos aūt confeſſionem audiens.ꝛ a peccatis abſoluens:ꝛ pro culpa penam imponens: iudiciariā exercet ptātem vice chriſti:qui eſt iudex viuoꝝ,ꝛ peccatoꝝ.xxiij.q.v.remittunt̄:de conſe.di.iij.aliud:de peni.di.j.verbum.Ad hmōi vero ptātem iudiciariam re quirit̄ authoritas cognoſcendi de culpa:ꝛ poteſtas abſoluendi vel condemnandi: ꝛ he ſunt due claues quas chriſtus Petro. Matt.xvj.commiſit.ſ.ſcientia diſcernendi:ꝛ potentia ligandi ꝛ ſoluendi,ad hoc.xxj.di.§.j.ꝛ extra de conſan.c.j.in fi.ſic aūt ei commiſit:vt per eum deriuaretur ad alios:ꝛ ideo dicitur ꝙ in petro date ſunt:toti eccleſie claues:vt dicit Aug.ſuper Ioan.ꝛ eſt.xxiiij.q.j. quodcūqꝫ.Et qꝛ pp ſalutem fidelium date ſunt:ideo nulli poteſt eſſe ſalus niſi clauibus eccleſie ſe ſubijciat.xxiiij.q.j.§.ſi autem.ꝛ.c.quicunqꝫ:que ſm plenitudinem ſunt apud ſucceſſorem Petri Romanum pontificem:ꝛ totius eccleſie paſtorem.xxiiij.q.j.qm̄. ibi:cum ſucceſſore piſcatoris ꝛc.ix.q.iij.cuncta.xxiiij.q.j.§.ſi autem ibi. Petro pro oībus ꝛ pre oībus. Similiter actus qui eſt docere ad vtrāqꝫ ptātem pertinet. Nam prout doctrina ordinat̄ ad purgationem mentis ab ignorantia vel neſcientia:ad iuſtificationem interiorem diſpoſitiue:ſm illud Ioan.xv. Iaꝫ vos mundi eſtis pp ſermonem quem locutus ſuꝫ vobis:ſic pertinet ad ſacerdotalem ptātem:prout in ea comprehenduntur etiam inferiores ordines:qꝛ etiā diaconiꝰ pn̄t docere.xciij.diſt.diaconus vero: ibi loquatur ꝛc.diaconi ſunt:circa princ.ibi docentes ꝛc.ꝛ.j.ipſe predicat:vnde ꝛ ordo diaconoꝝ dꝫ illuminatiuus:prout aūt ordinat̄ ad directionem exterioꝝ actuum:ſic pertinet ad regalem.Et quod dictum eſt de actu docendi:intelligendum eſt de doctrina publica:que fit in eccleſia ad ſalutem fidelium.priuata

Duplex ſacerdotū inſtar angelorum poreſtas.

vero

vero doctrina:que fit ad vnum vel paucos per mo-
dum familiaris collocutionis,non requirit ordinẽ
vel iuriſdictionez. Nam tali doctrina priuata poteſt
docere mulier ⁊ laicus.j.Cor.xiiij.xxiij.diſt.mulier.
ibi.in conuentu:ideſt pulpito exponit:ergo al's pōt a
ſenſu contra:nec eſt contra:extra de hereticis: cuz ex
iniuncto.j.reſponſo.ibi.occulta conuenticula. q2 ibi
loquit de conuenticulis que ſuſpecta ſunt.C. de epis
⁊ cleri.conuenticula. Similiter aũt conferre ordi-
nes eccleſiaſticos:⁊ alij plures actus ptãtem ordi-
nis ⁊ iuriſditionis requirunt.Sed attendenduz ꝙ
eoꝝ que vtraqꝫ poteſtatem reſpiciunt:quedam con-
ueniunt ſacerdotibus oibus:tam minoribus quam
maioribus:vt baptizare,predicare,ſoluere,⁊ ligare.
xvj.q.j.adijcimus.c.ex authoritate.c.ſunt nonnulli.
Quedam vero conueniunt ſolis maioribus.ſ.epis
qui ſpũalem habent conſecrationem:vt clericos or-
dinare:⁊ plura alia facere:extra de ele.ꝙ ſicut.lxviij.
di.quãuis. Huius aũt duplicis ptãtis ſacerdotalis

Duplicis ptãtis ſacerdotalis ⁊ regalis initium.

⁊ regalis ſpũalis connexio initium habuit ⁊ in ve-
teri teſtamento.Sacerdos nãqꝫ ſummus aliquid ha
bebat de regia ptãte ſpũali:q2 non ſolum ſacrificia
offerebat,⁊ pro populo orabat:ſed etiam de aliqui-
bus iudicabat que erant figura ſpũalis. Judicabat
enim de lepra:per q̃ ſignificabat peccatum.xj.q.iij.
q̃uo:de peni.diſt.j.§.hoc idez.ibi.a lepra peccati mũ
damur.⁊.§.ex his itaqꝫ.verſi. Moyſi q̃ Leui.xiij.
extra qui fi.ſint leg.per venerabilem.§.rõnibus. Ju
dicabat etiam inter ſanctum ⁊ profanum,mundum
⁊ immundum:vt pre.§.rõnibus:⁊ licet hoc iudiciuz
eſſet de immunditijs carnalibus:he tñ immuuditie
figura erant immunditiarum ſpũalium.ſ.peccatoꝝ
xxxiij.q.ij.hoc ipſum. Et ideo licet nõ haberent cla
ues regni celoꝝ:q2 eoꝝ ptãs non ſe extendebat ad
celeſtia:tñ in eis preceſſit figura clauium: q2 ptãs eo
rum erat in his que figura erant celeſtium:q2 oia cõ
tingebant illis in figura.j.ad Cor.x.de conſ.diſtin.ij.
reuera.Legalis quippe ſacerdos iudicabat aliquos
dignos vel indignos ingreſſu tabernaculi mãus.vt
Leui.xiij.quod figurabat celeſte tabernaculuz non
manufactum.Heb.x.cuius claues nunc ſunt in eccle
ſia.Judicio quoqꝫ ſacerdotis arcebant quidaz a cõ
ſortio alioꝝ ⁊ ſeparabantur a ſocietate ⁊ coniunctu:
in quo ſeparatio que nunc fit per excõicationem fi-
gurabat.xj.q.iij.audi. Reſtat aliquid dicere de prio

Utraptãs prior.

ritate harum duarum poteſtatum.Sacerdotiũ qui-
dem quod fuit in lege nature:tempore preceſſit pote
ſtatem regiam non ſolum ſpũalem:ſed etiam tempo
ralem.Abel.n.offerendo ſacerdotale officiũ exercuit:
⁊ ſacerdos fuit ſm Augu.ſicut tetigi.ſ.parum poſt.
prin.iſtius operis in ca.xxxvj.nec tñ erat in hoibus
regia poteſtas ſpũalis:nec etiam temporalis. Pote
ſtatem aũt regiam terrenam:ſubſecutũ eſt: prout hz
eſſe cõiter in humano gñe:prius enim inſtituti ſunt
reges ⁊ appellati:q̃ eſſet Aaron:a qu o legale ſacer-
dotium ſumpſit exordium.vt.ſ.dictum eſt.xli.c.ver.
in primis.Sed quantum attinet ad Jſraeliticũ po-
pulum:⁊ ad inſtitutionem diuinam ſpũalem. Ante
fuit ſacerdotium:q̃ inſtituerentur in populo illo re-
ges ſub nomine regis.Aaron eniz multis annis pre
ceſſit Saulem,qui fuit primus rex in Jſrael:vt.ſ.di
ctum eſt Moyſes tñ qui officium regis exercuit in
populo illo:licet non vacaret ex: contemporaneus
fuit Aaron quãuis ⁊ ipſe Moyſes fuerit ſacerdos:
ſm illud ps.xcviij. Moyſes ⁊ Aaron in ſacerdoti-
bus eius.xxij.di.c.ij.vbi dicit glo.ꝙ Moyſes dicit
ſacerdos:q2 etſi non hoſtias,vota tñ populi obtulit
deo,⁊ populo ſupplicauit.xxxvj.di.ſi quis vult:⁊ de
hoc.xxj.di.§.j.in glo. cum ergo verſi. item videt. ⁊.
lxvj.diſt.porro.in gloſ.ad certi loci.vnde ⁊ mediator
⁊ ſequeſter dictus eſt chriſtum figurans mediatorez
dei ⁊ hoium.x.di.qm̃ vnde Jſid in lib. de perſonis
eccleſiaſticis querendo dicit.Cuius figurã faciebat
Moyſes:ſi enim filij Aaron preſbyteroꝝ figuraz fa
ciebant.Aaron aũt ſummi ſacerdotis.ſ.chriſti.xxj.di.
§.j.Moyſes.Et rñ.ꝙ indubitãter p oia chři.qm̃ in
eo fuit ſimilitudo mediatoris dei ⁊ hominum, hoc
eſt expreſſum,de peni.diſt.iij.inter hec hircum.ij.qui
eſt verus dux populoꝝ. Mat.ij. ibi.Ex te eniz exiet
dux.⁊ eſt verus princeps ſacerdotum.j. Pet.v. ibi.
princeps paſtoꝝ q2 ipſe ſacerdos ſummus:extra qui
fi.ſint legi:per venerabilem.§.rõnibus:⁊ dñs ponti
ficum. Sacerdotium vero euangelicum ſimul fuit
tempore cum ptãte regia ſpũali:chriſtus enim ſimul
conſtitutus eſt rex ⁊ ſacerdos.x.di.quoniã apoſtolis
quoqꝫ ſimul a chriſto communicata eſt vtraqꝫ ptãs
regia tñ ptãs terrena preceſſit euangelicum ſacerdo
tium.Quãuis dici poſſit ꝙ ſm perfectam inſtitutio
nem huius ptãtis regalis ſubſecuta ſit ſacerdotium
euangelicum:⁊ ptãtem regiam ſpũalem per q̃ inſti
tuit:ſicut.j.patebit. De comparatione aũt ſm prio

Utra iſtarum dignior.

ritatẽ dignitatis.Conſiderandum eſt ꝙ ptãs regia
ſpũalis ſuperior ⁊ dignior eſt q̃ ſacerdotalis. Jn ſa
cerdotio enim non importat preſidentia ⁊ prelatio
ſicut in nomine regis:ſed importatur mediatio ⁊ mi
niſterium.Sacerdos enim habet rõnem medij : rex
aũt hz rõnem principij ⁊ mouentis ⁊ finis, vnde ⁊
chriſtus dignior eſt ⁊ ſuperior eſt inquantum rex:q̃
inquantum ſacerdos:eſt enim ſacerdos inquantuz
homo.Rex aũt eſt inquantum deus ⁊ inquantum
homo.Sacerdos eſt ſe offerẽdo ⁊ reconciliando:ad
Heb.vij.rex eſt iudicando ⁊ ad regnũ introducẽdo.
Mat.xxv.ibi:tũc dicet rex:⁊ ſic maior dignitas im
portat ex eo ꝙ dñ:q̃ ex eo ꝙ ſacerdos . Quare ⁊ in
prelatis eccleſie ſuperior eſt ptãs regalis ſpũalis q̃
dicitur iuriſdictionis:q̃ ſacerdotalis que dicitur or
dinis:vnde archidiaconus:qui eſt diaconus ratio-
ne iuriſdictionis eſt ſuper archipreſbyterum qui eſt:
preſbyter:quum tñ non habeat totalez iuriſdictionẽ
ad hoc.xxv.di.perlectis.§.archypreſbyter. Archipre
ſbyter vero ſe eſſe ſub archidiacono:eiuſqꝫ preceptis
⁊c.extra de offi.archid.ad hoc verſi. archipreſbyter
⁊c.⁊ no.xxj.di.in nouo.facit.ij.q.vij.puto: vñ hodie
etſi eps maior ſit ordine ⁊ conſecratione q̃ cardina
lis:diaconus,vel preſbyter,cardinalis tñ ſuperior ſe
det:⁊ maior dignitas reputat:quicquid vocet.Joã.
ij.q.vij.quãquam. Si aũt circa hoc obijciatur:ꝙ po
teſtas ordis ſacerdotalis eſt circa corpus chriſti ve-
rum quo nullum maius:de conſe.di.ij.nihil in ſacri-
ficijs.⁊.j.q.j.multi poteſtas vero iuriſdictionis circa
corpus myſticum:quod ſunt fideles:quare ſacerdo
talis poteſtas eſt dignior.Dicendum ꝙ ſacerdos dř
habere poteſtatem ſuper corpus chriſti verum : in-
quantum hz poteſtatem alicuius miniſterij ab hoc
vt:ſubſtantia panis ⁊ vini conuertatur in veruz cor
pus ⁊ ſanguinem chriſti:dum profert verba:quoruz
virtute fit hec benedicta conuerſio:extra de ſum.tri.
c.j.§.vna.verſi.⁊ hoc de conſe.di.ij.q2 corpus.verſi.
nã ⁊ inuiſibilis ſacerdos.⁊.c.panis eſt in altari. ibi.
Ubi aũt ſacramentum conficitur:iam non ſuis ſer-
monibus ſacerdos:ſed vtitur ſermonibus chriſti er-
go ſermo chriſti conficit ſacramentuz,non tñ habet

UNED

poteſtatem iudiciariam ſuper verum corpus chriſti:
ſicut hñt ſuper fideles:ꝛ illi quibus commiſſa eſt iu-
riſditionis poteſtas:ꝛ ideo non ſequit ꝙ ſacerdota-
lis ſit ſuperior:Vel poteſt dici ꝙ ẜm aliquid ſacerdo
talis poteſtas eſt dignior q̃ꝫ ptãs iuriſdictionis:ſim
pliciter aũt ptãs iuriſdictionis eſt dignior. Poteſtas
aũt regia temporalis inquantum temporalis eſt:eſt
inferior ꝛ minus digna eſt quã ſacerdotalis q̃ ſpũa-
lis eſt,ſed poteſt eſſe ſuperior ea:vel inquantum hu-
iuſmodi ptãs regia inſtrumentuꝫ eſt rege poteſtatis
ſpũalis:que ſuperior eſt ſacerdotali.ca.bo.xxiij.q. v.
princeps.ꝛ.c.adminiſtratores:vel prout ſacerdota-
lis aliqua perſona:in aliquibus temporalibus:qui-
bus vtitur:dependet a rege terreno.c.ad hoc.xxiij.q.
viij.§.ecce.

De gradibus ꝛ inequalitate vtriuſqꝫ poteſtatis : ꝛ diuerſis perſonis eas habentibus. Quomodo apud Gentiles erant gradus: ꝛ in teſtamento veteri ꝛ nouo. Cap. 54.

Vtriuſqꝫ poteſtatis diuerſitas

Nunc de gradibus ꝛ inequali-
tate vtriuſqꝫ poteſtatis in di-
uerſis perſonis eas habentibꝰ
dicendum eſt:In vtraqꝫ enim
poteſtate inuenitur ſuperius ꝛ
inferius:ꝛ maius ꝛ minus: ac
per hoc gradus ꝛ inequalitas.
Sacerdotalis ſiquidem pote-
ſtas quantum ad aliud eſt equalis in oĩbus ſacerdo
tibus:ꝛ quantũ ad aliud inequalis. Nam quantũ
ad actum conſecrandi:quem hꝫ ſacerdos circa cor-
pus chriſti verum:equalis eſt ſacerdotalis ptãs in
omnibus eam habentibus:ſed quantum ad actus
quos hꝫ ſacerdos circa corpus chriſti myſticũ.ſ.cir-
ca fideles:cuiuſmodi actus ſunt baptizare,ſoluere,ꝛ
ligare:inuenitur inequalitas in ptãte ſacerdotali,ꝛ
quidam ſunt alijs ſuperiores:vt epĩ qui ꝛ pontifices
dñr.xxj.diſt.cleros:ad actus enim predictos exercen
dos requiritur non ſolũ ſacerdotalis ordo : ſed etiã
iuriſdictio:vt in c.prece.s̃.dictuꝫ eſt q̃ꝫ iuriſdictionẽ
ſacerdotes inferiores non habent:niſi per ſuperioꝝ
commiſſionem.ſ.epõꝝ.xvi.q.j.§.ecce in hoc.c.ge-
neraliter.§.ecce ſufficienter:ꝛ cunctis fidelibꝰ. Alio
modo poteſt accipi gradus in ptãte ſacerdotali,naꝫ
in epĩs eſt ordo ſacerdotalis ẜm perfectionem quã-
dam. Perfectum enim dicitur aliquid quum poteſt
aliquid produceret bonitatem ſuam alij communi
care.Epĩ aũt non ſolum habent ordinem ſacerdota
lem in ſeipſis:immo ꝛ alijs huius ordinis poteſtatẽ
tradunt:ipſi enim alijs diſpenſant ſacramentum or
dinis:extra de elec.q̃d ſicut.lxvij.di.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.lxviij.
di.preſbyteri.ꝛ.c.quãuis cor epĩs:vbi ponitur gra-
dus inequalitas.ꝛ in quibus inter cor epõs : ꝛ pre-
ſbyteros:ex vno latere:ꝛ epõs:ex altero.nam (vt ibi
dicitur)etſi conſecrationem.ſ.ſacerdotalem habent
primi:pontificatus tñ apicem non habent. Et licet
hmõi diſpenſatio requirat ptãteꝫ iuriſdictionis:per
tinet tñ ad poteſtatem ordinis ſacerdotalis perfectã
ꝛ pp perfectionem ſacerdotij dicuntur epĩ ſuperio-
res ſacerdotes:pp quod eis tamquã perfectioribus
ꝛ ſuperioribus quedam ſpãliter reſeruant:vt pre.ca.
quãuis cor epĩs.ꝛ.xciij.di.legimus,ibi.quid eniꝫ fa
cit excepta ordinatione epẽs?ꝛ.j.ad fin.preſbyter : ꝛ
epẽs:aliud etatis:aliud dignitatis eſt nomen. Quic-
quid enim arduum circa fideles agendum eſt:exce-
ptis reſeruatis pape:ad epõs pertinet quoꝝ authori
tate minores ſacerdotes pñt id q̃d eis agendum cõ-
mittitur.xxv.di.perlectis.verſi.ad epm̃ pertinet: vñ
ꝛ in ijs que agunt vtunt rebus per epm̃ conſecratis
vt ibi. In ſignum aũt perfectioris poteſtatis:adhi-
betur epõ conſecratio ſpetialis:de qua extra de ſacra
vnc.c.j.in qua quidem confertur ei aliqua ſpecialis
poteſtas reſpectu quarundam actionum ſacrarũ:vñ
epãtus ordo quidam eſt ſupra ſacerdotiuꝫ:prout or
do eſt officium quoddam reſpectu quarumcũqꝫ a-
ctionum ſacrarum:ꝛ ſic ſumit.xxj.diſt. cleros.verſi.
ordo vero epoꝝ:ꝛ extra de renun.poſt tranſla.§.cuꝫ
ergo.ibi.ꝛ non ordini.ꝛ.lxviij.diſt.ſicut. ibi tñ ordo
ſeruetur.ꝛ.lxvj.di.porro.ibi ordinatus:ꝛ ibi,epẽs or
dinet:ꝛibi.ordinatio.ꝛ.xliiij.di.lxv.lxvj.quaſi in oĩ-
bus.c.conſecratio epiſcopoꝝ vocat ordinatio : licet
non ſit ordo ꝓut ordo eſt ſcr̃m quoddaꝫ:vt ſumitur
j.q.j.§.ſed notandum:vbi de ſacramentis legitur ꝛ
no.ꝛ.§.ecce cum honoris. Eſt enim epẽs ſuperior nõ
ſolum pp iuriſdictionem:ſed etiam pp ordinẽ ſacer
dotalem quem habet modo perfectiori : vñ ad oẽs
ſacerdotes cõiter pertinet catachizare:de conſe. diſt.
iiij.catachiſmi.baptizare.e.di.venit ſacerdos:predi-
care.xvj.q.j.adijcimus:conficere.j.q.j.ſacerdotes ſol
uere ꝛ ligare:de peni.di.j.verbum. Sed ap pontifi-
ces ſpectat clericos ordinare : virgines benedicere
epõs alios conſecrare:manus imponere ſiue confir
mare:ſynodos celebrare:baſilicas dedicare:degradã
dos deponere:chriſma conficere:veſtes ꝛ vaſa conſe
crare:ad hec extra de ele.ꝙ ſicut.xx.q.j.deuotis.lxvj.
di.porro.de conſe di.v in primis.xij.capitulis.xviij.
di.c.vlt.de conſe.di.j.miſſarum.c:nullus.extra de iu
di.cum non ab homine:extra de pe.degradatio.lib.
vj.xcv.di.preſbyteros:vbi etiam aliqua enumerant
que epõ pertinent:de quibus preſbyteri non habẽt
ſe intromittere.xxiij.diſt.ſanctimonialis.xxv.di.per
lectis.verſi.ad epm̃:de conſe.di.j.conſulto. Iſte con-
cor.referende ſunt ſingule ſingulis dictionibus tan
gentibus officiuꝫ epĩ proxime poſitis. Eſt itaqꝫ gra
dus ꝛ inequalitas in ſacerdotio:dum quidam ma-
iores quidam minores dñr.xxj.diſt.cleros.xcv.diſt.
olim. Et hmõi inequalitas omni fere tempore fuiſſe
legitur in ſacerdotio. Nam ante legem dataꝫ:vt In
noc.iij.refert.multi erant ſacerdotes minores:quos
Chananeos vocabant cõiter:vnus aũt erat ſummꝰ
ſacerdos:quẽ vocabant ſpãliter arabarchuꝫ.arg.ad
hoc.lxxx.di.in illis. Poſt legem vero datam:Aaron
ſummus ſacerdos:fuit:filij vero eius minores ſacer
dotes miniſtrantes ſub eo.xxj.di.§.j. Apud Genti
les quoqꝫ ſacerdotes minores erant : qui dicebant
flamines:quaſi filamines:a filo quod portabant in
capite.xxj.di.cleros verſi.ſacerdotes aũt: ꝛ maiores
qui archiflamines dicebantur quaſi principes fla-
minũ:vel protoflamines:a proto quod eſt primum.
xxj.di.§.j.vt p̃.c.in illis. In nouo ẽt teſtamẽto chr̃us
ipſe maiores ꝛ minores inſtituit.ſ.xij.apl̃os : quoꝝ vi
ces obtinent in eccleſia epĩ.lxviij.diſt.quorum vices.
xij.q.j.videntes.ibi:epoꝝ qui locũ tenent apoloꝝ:
ex̃ de ſacra vnc.c.vnico.§.a chr̃o.ibi:qr de ſolis apl̃is
legit:quoꝝ vicarij ſunt epĩ ꝛc.ꝛ.xxj.di.in nouo.ibi
ipſis quoqꝫ decedentibꝰ in eoꝝ locũ ſurrexerunt epĩ
ꝛc.ꝛ lxxij.di.diſcipulos:quibus ſuccedunt preſbyte
ri ſiue minores ſacerdotes:qui ſunt maioribus au-
xilium operis ad hoc vt inſtitutio fidelium facilius
ꝛ vtilius gubernetur.xcv.diſt.ecce ego. Petrum ve
ro in ſummum ſacerdoteꝫ elegit ſuper alios pro om

Sacerdotũ officia.

Epoꝝ officia.

Gentiles ſacerdotes.

Noui teſtamẽti ſacerdotes.

nibus

nibus ⁊ pre omnibus:hec probantur.xxj.diſt.§.j.⁊
pre.verſi.in nouo.⁊.xciij.di.legimus. vbi Hierony.
vocat etiam presbyteros ſucceſſores apoſtoloꝝ.ibi.
ceterum oẽs ſucceſſores apoſtoloꝝ ſunt:ſed hoc ve-
rum eſt quoad ſacramentoꝝ diſpenſationem: ⁊ not.
in pre.c.videntes:ſic etiam intelligitur.xciij.di.dñs.
ibi.apoſtolos:ideſt ep̄os ⁊ presbyteros dñs elegit.
Item ſicut in veteri teſtamento aliqua erant pro-
pria ſummo ſacerdoti,tam in actionibus:quã veſti-
bus ⁊ ornamentis:vt in multis capitulis ⁊ in Leui
tico continetur. Ita ⁊ in nouo ep̄i habent ſupra mi-
nores ſacerdotes ⁊ ſpecialia opera:vt probatuꝫ eſt.
⁊ ſpecialia ornamenta que ſunt ſigna ſpecialis po-
teſtatis eoꝝ:extra de priuile.vt apoſtolice.lib.vj.ex-
tra de ſacra vnc.c.j.§.fi:xliiij.diſt.ſit rector.ibi veſti-
menta etenim ſacerdotis.Quamuis aũt in ſacerdo
tio ſit gradus ⁊ inequalitas,in poteſtate tñ pontifi-
cali gradus non eſt quantum ad ea que ſunt ordi-
nis ep̄alis:oẽs enim ep̄i ſunt equales:quantum ad
ea que ſunt ep̄alis ordinis:quantuꝫ vero ad ea que
ſunt iuriſdictionis non ſunt equales:ſed ſunt grad⁹
in eis:vt patet.xxj.di.cleros:vnde conſequens eſt vi
dere de hmõi gradibus. Poteſtas nãqꝫ regalis que
iuriſdictionis eſt:non eſt equalis in oĩbus habenti-
bus eam:ſed ſm̄ gradus quoſdam inuenitur in eis:
⁊ hoc verum eſt in vtraqꝫ poteſtate:regia.ſ.tam tem
porali ꝙ̃ ſpirituali. In regia quidem poteſtate tem

Gradus regie poteſtatis temporalis.

porali gradus eſt:dum quidã reges ſuperiores ſunt
alijs regibus:⁊ reges ſuperiores ſunt ducib⁹ ⁊ alijs
gradibus poteſtatuꝫ:qui aliud participant de regia
poteſtate:licet non dicantur regis.j. Pet.ij.ad hoc
ex̄ de maio.⁊ obe.ſolite.ibi:ſiue ducibus tanꝙ̃ ab eo
miſſis.xcv.di.eſto.ibi.Cur ergo inquit te habeaꝫ vt
principem:quum tu non habes me ſicut ſenatoreꝫ?
⁊ iſta graduuꝫ diſtinctio bene probatur.xj.q.iij.qui
reſiſtit:⁊ extra de elec.fundamenta.§.vt ergo:ibi nul
lus imperator:ſeu rex Romanoꝝ:aut alius impera
tor vt grecoꝝ:aut rex:princeps quaſi primum locuꝫ
capiens:poſt regẽ Marchio inueſtitus de marchia
dux de ducatu inueſtitus.Comes a comitatu inue-
ſtitus aut baro.Sunt ⁊ alij gradus dignitatis ⁊ po
teſtatis ſub iſtis:vt Capitaneus:a principe vel ab
aliqua plebe vel parte plebis inſtitutus.Valuaſores
a capitaneis antiquitus feudum tenentes.Valuaſi
ni minores valuaſores:hi oẽs continent̃ in li.feudo
rum.ti.ſi quis dicat̃ dux:de his gradibus legit̃ ⁊ no.
extra de elec.fundamẽta.§.proinde ⁊c.Et ſuper oẽs
eſt vnus ſummus vt imperator.vij.q.j.in apibus:le
gitur ⁊ no.lxiij.diſt.Hadrianus papa.xj.q.j.§.hec ſi
quis.de his gradibus eccl̃s.v.excelſo excelſior eſt a-
lius:⁊ ſuper hos quoqꝫ eminentiores ſunt alij ⁊ in-
ſuper vniuerſe terre rex imperat ſeruienti. In pote
ſtate quoqꝫ regia ſpũali ſunt gradus. Neceſſitas.n.
eccleſie requirit pluralitatem rectoꝝ:duꝫ ad regimẽ
totius eccleſiaſtice multitudinis vnus non ſufficit
per ſeipſum meſſis enim multa requirit operarios
multos.Lu.x.xxj.di.in nouo:vnde oportuit poteſta
tem regiminis pluribus communicari:ſed quia que
ſunt a deo,ordinata ſunt.ad Ro.xiij.⁊ facit.xxiij.q.
j.quid culpatur,Et ſicut eſt ordo in rebus:ita ⁊ in
poteſtatibus:ordo aũt inequalitatem requirit ⁊ gra
dus.vt eſt expreſſum.lxxxix.di.ad hoc:ideo poteſtas
ſpũalis regiminis non in omnibus eſt equaliter:ſed
ſm̄ gradus quoſdam:naꝫ ſuper ep̄os ſunt archiep̄i:
⁊ ſuper hos ſunt priuate ⁊ patriarche:de hoc.ix.qõ.
iij.per omnia.c.vſqꝫ ad.§.ſola.xxj.di.cleros:de ap.ro
mana.li.vj.⁊ de of.or.Romana.li.vj.⁊ de ſen.ex ve-
nerabilibus.lib.vj.⁊ de priuil.antiqua:⁊ de vſu pal.
c.j.cum ſi.Sicut enim vna cõitas excedi: ⁊ includit
aliam:vt cõitas prouincie communitatem ciuitatis
⁊ cõitas regni cõitatem vnius prouincie:⁊ cõitas to
tius mundi cõitatem regni:vt.vj.q.iij.ſcitote.ſic vna
poteſtas aliam excedit ⁊ includit:vt ibi.⁊.c.denique
Eſt etiam alio modo gradus in hmõi poteſtate: dũ.
in eadem cõitate quedam habent poteſtatem totali
ter:vt ep̄i:quedam aũt partialiter:vt archidiaconi ⁊
archipresbyteri:vt extra de offic.archid.⁊ archipre-
ſbyteri:per totum.xxv.di.perlectis. Eſt etiam con-
ſiderandũ vlterius:ꝙ vbi eſt gradus ſm̄ magis ⁊
minus:⁊ ſuperius:⁊ inferius:oportet eſſe aliud vnũ
ſummum:qꝛ magis ⁊ minus dicunt̃ per compara-
tionem ad maximum quod aũt per eccellentiam di
cit̃ vni ſoli conuenit:⁊ propter hoc omnis gradus
reſpicit ad vnum primum ⁊ ſummum.Oportet er-
go eſſe vnum ſummum,cui ptãs ſpũalis regiminis
conueniat in ſummo ⁊ principaliter,⁊ ſm̄ plenitu-
dinẽ.In cuius rei figuram Dauid.xxiiij.ſummos ſa
cerdotes iuſtituit,quibus tñ vnum prefecit:vt no.ꝺ
conſe.di.j.c.j.⁊ ex precepto dñi Moyſes filios Aarõ
inſtituit:ipſum vero ſummum ſacerdotẽ.xxj.di.§.j.
Et qꝛ quod eſt principaliter ⁊ maxime tale: cauſa
alijs vt ſint talia:ſicut maxime calidum:cauſa eſt a-
lijs vt ſint calida:vt ignis.Ita ab illo vno cui primũ
⁊ maxime conuenit ſpũalis regiminis ptãs:deriua
tur ad alios hec poteſtas partialiter, ⁊ ſm̄ gradus
quoſdam:ſicut requirit eccleſie diuerſitas pariter ⁊
decor.Et ab hoc vno dependent oẽs qui ſunt quo-
cũqꝫ modo participes ſpũalis regiminis:ſicut ab eo
qui eſt ſuper oẽs eccleſias, eccleſiarumqꝫ rectores.
Hic aũt vnus rector chriſtus eſt:ſed quia chriſtus
corporalem preſentiam erat ſubtracturus eccleſie:cõ
ueniebat vt alicui vni committeret vniuerſale regi-
men eccleſie:qui eccleſiam regeret loco ⁊ vice ſui. ex̄
de homic.pro humani.lib.vj.Hic aũt vnus fuit Pe
trus:cui ſingulariter dixit Jo.vl. Paſce oues meas
extra de ele.ſignificaſti:de ma.⁊ obe.ſolite.Cui etiaꝫ
per mortem fidelibus abſcedenti alios in equali ⁊
ſimili ptãte ſuccedere voluit:vt humana poteſtas eſ-
ſet ſemper apud vnum,pro vtilitate ⁊ vnitate ipſius
eccleſie:vſqꝫ ad finem ſeculi,vt predicto.c.pro huma
ni.⁊.c.ſolite.⁊ ſm̄ hoc poteſt intelligi dictum a chri
ſto.Mat.vlti.in vltimis verbis euãgelij. Ecce ego
vobiſcum ſum omnibus diebus vſqꝫ ad conſuma-
tionem ſeculi:qꝛ enim qui facit per aliuꝫ: per ſeipſuꝫ
facere videtur.ff.de admi.tu.ita tñ.§.geſſiſſe.xvj.qõ.
vj.conſuetudo:in fi.⁊ extra ve ſen.excõ.vt fame.⁊.c.
mulieres,cum concor.ibi poſitis.Ideo per hoc ꝙ ſu
pereſt cum ipſis fidelibus aliquis vnus per ſucceſ-
ſionem non carnalem:ſed ſpũalem:vice chriſti regẽs
eccleſiam:dicitur eſſe ipſe chriſtus oĩbus diebus no
biſcum vſqꝫ ad mundi fineꝫ. Predicta probantur.
xxj.di.j,xix.di.ita:extra de elec.fundamenta.j.reſpõ.
li.vj.⁊ de homi.pro humani.j.ad Cor.xvj.j.reſpon.
li.vj. Poſt fineꝫ vero mundi non erit iſta prelatio
eccleſie opportuna:qꝛ per ipſum chriſtum immedia
te regetur:⁊ paſcetur:illuminabitur:⁊ beneficiabit̃.
Apoc.xxij.eccleſia militans triumphanti adiuncta,
⁊ effecta triumphans:qꝛ tunc ceſſabit militia, facta
plena victoria:⁊ dabitur corona vel diadema de ma
nu dñi.Sap.v.De hoc no.lxxxix.di.ad hoc. in gloſ.
hoc erit.que loquit̃ de ceſſatione prelationis in pa-
tria.Sicut ergo in regno iudaico Rex Regi ſucceſ-

ſit poſt Dauid:vt apparet.iij.Regũ.⁊.iiij.⁊.ij.Pa-
ral.per totuz:ita ⁊ in eccleſia ſuccedit vice chriſti põ
tifici per electionem.viij.q.j.in primis ſex capitulis
vſqꝫ ad §.his oĩbus:vide quod in p̃s.cxxxj.dicitur
de Dauid:De fructu ventris tui ponam ſuper ſedẽ
tuam,ſi cuſtodierint filij tui teſtamentum meum:⁊
teſtimo.mea hec que docebo eos:⁊ filij eoꝝ vſqꝫ in
ſeculum ſedebunt ſuper ſedem tuaz.Impletur in eo
quem Dauid prefigurauit.ſ.chriſto:cuius vice ſuper
ſolium eccleſiaſtici regni vſqꝫ ad diem iudicij ſedet
aliquis vnus rex:non idem ſm perſonam,ſed idem
ſm potentiam:de quo vno dicitur.j.Reg.ij.Dñs.ſ.
chriſtus iudicabit fines terre:⁊ dabit imperium re-
gi ſuo:⁊ ſublimabit cornu chriſti ſui.Hic ergo vnus
apud quem eſt ſumma poteſtas ſpũalis regiminis
eſt ſucceſſor Petri:Romanus.ſ.pontifex vicarius
Ieſu chriſti.Licet enim alij rectores eccleſie qui ſuc
cedunt alijs apoſtolis:vt.s̃.proxime probatum eſt
vicarij dei dicantur:⁊ ſint:hic tñ ſimpliciter ⁊ vni-
uerſaliter vices chriſti gerit in terris:extra de ele.vbi
periculum.§.ceterum.⁊.c.fundamenta.§.decet.ver.
ipſaqꝫ.Dicitur autem vicarius chriſti:⁊ inquantum
homo ſolum:quia ſacerdos eſt:⁊ inquantum deus
⁊ homo:quia rex eſt:vnde ⁊ vere dei vicarius nomi
natur:in pre.§.decet:hic eſt rex omnium ſpũaliuz re-
gum paſtor paſtoꝝ:pater patrum:caput omniuz fi-
delium:⁊ oĩum qui fidelibus:preſunt:vnde ⁊ eccle-
ſia cui preſidet.ſ.Romana mater ⁊ caput eſt oĩum
eccleſiarum.xxij.di.c.ij.in fi.ij.q.vj.quiſquis:cũ duo-
bus cap.ſeq.c.ad Romanam:extra de elec.fundamẽ
ta.§.iſti ſunt:ibi.caput totius orbis effecta:extra de
ſum.tri.c.ij.§.ſi quis in iſto.iij.q.vj.dudum:vbi dici
tur:⁊ ſicut beatus Petrus primus fuit oĩum apo-
ſtoloꝝ ita ⁊ hec eccleſia ſuo nomine conſecrata dño
inſtituente prima fit ⁊ caput ceterarum:⁊ ad eam
quaſi ad matrem atqꝫ apicem oẽs maiores eccleſie
cauſe:⁊ iudicia ep̃oꝝ recurrant ⁊c.vide.s̃.c.xlv.Idẽ
xcvj.di.conſtantinus:que eſt palea granoſa:hic.licet
a proprietate dicatur Romanus pontifex:extra de
conſti.licet eo pontifex:⁊ de reſcrip.ſi gratioſe:⁊ de e-
lec.fundamenta.§.decet lib.vj.⁊.iij.q.vj.dudum.ve-
riſſime tũ dicitur:⁊ eſt pontifex ſummus oĩum chri
ſtianoꝝ ⁊ oĩum eccleſiarum rector ⁊ ep̃s vrbis ⁊ or
bis:extra de elec.vbi periculum.§.ceterum.ibi.recto
ris vniuerſalis eccleſie ⁊c.Qui licet alijs medianti
bus paſtoribus gubernet diuerſas eccleſias ſpecia-
les:tñ immediatuz regimen exercere poteſt ſuper ec
cleſiam quamlibet.ix.q.iij.alioꝝ.ibi.dum illi.ſ.Pe-
tro quicquid fidelium eſt vbiqꝫ ſubmittit̃:dum toti⁹
corporis caput deſignatur eſſe.c.per principalẽ.Hic
eſt ſacerdos ⁊ pontifex ſummus ⁊ vnus:cui omnes
fideles obedire debent:tanq̃ꝫ dño Ieſu chriſto.xix.
di.in memoriam.⁊.c.nulli.xxj.di.in nouo.lxxxj.di.ſi
quis:in fi. Hic eſt gñalis iudex qui oẽs fideles cuiuſ-
cũqꝫ conditionis:dignitatis:⁊ ſtatus,iudicat:⁊ ipſe
a nemine iudicari poteſt:ſed apoſtoli voce ⁊ proprie
⁊ ſpãliter pronuntiat.Qui aũt me iudicat dñs eſt.j.
ad Cor.iiij.ad hoc.ix.q.iij.alioꝝ.⁊.c.patet.cum alijs
ibi.c.⁊.s̃.in pri.iſtius operis pleuius dixi in.iiij.v.⁊
vi.c.Hic eſt aqud quem pleniſſime ſunt claues eccle
ſie a chriſto tradite.Mat.xvj.quibus ligat:⁊ ſoluit
claudit,⁊ aperit:excludit:⁊ recipit:ſtringit,⁊ relaxat
ſentiant:⁊ iudicat.xxj di.§.j.⁊.xix.di.ita.xx.diſt.§.j.
xxiiij.q.j.quodcũq̃ꝫ:extra de ma.⁊ obe.ſolite.§.pen.
ij.q.vj.qui ſe ſcit. Hic eſt ſummus ordinator diuini
cultus:⁊ oĩum que ad diuinum cultum applicantur

⁊ pertinent extra de conſti.ex parte:de conſe.di.j.va
ſa. Hic eſt diſpenſator ſummus.xliiij.di.diſpenſatio
extra in prohe.ſacroſancte.lib.vj.⁊ vniuerſalis mini
ſterioꝝ dei ⁊ theſauroꝝ chriſti ⁊ eccleſie diſtributor
⁊ dignitatum ⁊ officioꝝ beneficioꝛũqꝫ eccleſiaſtico-
rum oĩum:in quibus diſtribuendis ⁊ conferendis
primam ⁊ ſummam obtinet poteſtatez:extra de pre
ben.licet.lib.vj. Hic eſt ſummus ⁊ vniuerſalis con
ditor oĩum canonum legum ſanctarumqꝫ oĩuz ſan
ctionum:diſpenſator oĩum eccleſiaſticoꝝ ordinum:
confirmator inſtitutionum ⁊ electionum,determi-
nator dubioꝝ:oſtenſor oĩum que fienda ſunt a ſin-
gulis:⁊ diſcretor oĩum que in eccleſia fiunt.ad hec.
xvij.di.quaſi per totum.xxiiij.q.j.quotiens. Hic eſt
qui ſm Bern.parez non hꝫ ſuper terram:ſed ei ſub
ſunt oẽs iure diuino. Hic eſt ſm eiuſdem Ber.ver-
ba ad Euge.ſacerdos:extra qui fi.ſint le.per venera
bilem.§.ſunt aũt.magnus:pontifex ſummus.xxiij. | Pontificia dignitas non mediocriter extollitur.
di.in nomine:in prin.extra in clem.de ele.ne Roma
ni.ep̃oꝝ princeps.xxj.di.§.j.⁊.c.in nouo.lxxx.di.ca.
j.xcvj.di.conſtantinus:apoſtoloꝝ heres.xl.di.c.j.pri
matu Abel.gubernatu Noe patriarchatu Abraam
ordine Melchiſedech:dignitate Aaron.authorita-
te Moyſes:iudicatu Samuel:poteſtate Petrus:
vnctione Chriſtus.Cui claues tradite:cui oues cre
dite ſunt.Nam ſunt ⁊ alij quidam ianitores celi:⁊
gregum paſtores.Heb.j.ſed hic tanto glorioſius quã
to differentius:vtrũqꝫ pre ceteris nomen heredita-
uit.Habent enim alij aſſignatos greges ſinguli ſin-
gulos:ſed huic vni vniuerſi ſunt crediti:nec tantum
modo ouium paſtor ſed ⁊ princeps paſtoꝝ.j.Pet.
v.Ipſe vnus oĩum paſtor:ſucceſſor vnius paſtoris
chriſti.Io.x.extra de bap.licet. Hic eſt itaqꝫ cui pa-
ſcendi vniuerſaliter chriſti oues ⁊ agnos cura immi
net.cui oĩum eccleſiarum ſolicitudo incũbit:extra in
prohemio.vj.lib.ſacroſancte.Naz ceteri vocati ſunt
in partem ſolicitudinis:hic aũt in plenitudinem po
teſtatis aſſumptus.Si aũt habent alij partem ſolici
tudinis:nihil huic deperit de plenitudine poteſtatis
ad hoc.ij.q.vj.qui ſe ſcit:extra de vſu pal.ad honorez
extra de ma.⁊ obedien.ſolite.§.nos aũt:extra de ele.
vbi periculum.§.ceterum.ibi.rector vniuerſalis ec-
cleſie:gregis dñici director:⁊ de elec.fundamenta.j.
reſpon.ibi.vt in beato Petro apl'orum oĩum ſum-
mo principaliter collocaret:extra in prohemio.vi.li.
ſacroſancte.j.reſpon.Io.vlt.paſce agnos:item.paſce
oues. Hic eſt primas ⁊ patriarcha:ideſt princeps | Papa quid interpretat̃.
patrum.xxj.di.cleros.verſi.patriarcha:vnde ⁊ Pa
pa interpretatur admirabilis:⁊ dicitur a pape:quod
eſt interiectio admirantis,⁊ vere admirabilis:quia
vices veri dei gerit in terris:extra de tranſla.quanto.
Et etymolizat̃.ideſt pater patrum:vnde ⁊ papa ad
apicem dignitatis vocatur:extra in prohemia.vj.li.
ſacroſancte.§.ſane:ibi.ad apicem ſummi pontifi-
catus.eo lib.de conceſ.pre.c.vlti in prin.⁊.xl.di.non
vos.ibi.quis enim ſanctum dubitet:quem apex tan
te dignitatis attollit?⁊.xxiij.di.in nomine:ibi ad a-
poſtolici culminis apicez prouehant ⁊c.⁊.xxiiij.q.j.
qm̃ verus:ibi.rationi culminis.⁊.ix.q.iij.patet:ibi.
apl'ico culmini ⁊c.Iſte eſt hierarcha ſumm⁹:atque
monarcha totius eccleſie militantis:cui oĩs anima
ſubiecta debet eſſe tanq̃ꝫ excellentiſſime poteſtati:cui
cui niſi ſubiecta ſit:ſalutem conſequi non eſt ſicut ſi
non eſſet in eccleſie vnitate.xxiiij.q.j.qm̃ vetus.nec
ad ouile chriſti pertinet qui Petri ſucceſſorem:ex-
tra de ele.vbi periculuz.§.ceteruz.ibi ſucceſſores Pe

tri:⁊

tri.z prec.qm̄.recuſat habere paſtorem:vt pre.c. ſoli te.§.nos aũt. Ipſe eſt cui ẜm quatuor conditiones eccleſie:quatuor conueniunt nomina:z res nominũ adde hic quod ſcripſi in.lxiij:c.§.oſtendendum:z ſequentibus. Primo enim eccleſia eſt vna: extra de ſumma.trinita.c.j.vna:z in ſymbolo: z in vnã ſanctam zc.de conſe.di.j.eccleſia.z.xxiiij.q.j. quaſi per totum:z ideo eſt vnum eius caput:qꝛ vnum corpus (vt dixi in prin.iſtius operis in prohemio.verſi.fi.z in.c.xiij.§.in hac verſi.item tenet) non debet habere duo capita quaſi monſtrum.ff.de ſta.ho.non ſunt liberi.C.de poſthu.here.inſti.quod certarum in fi.extra de offi.ordi.c.qm̄.vnde z Petro dixit dñs.Ioã. j.Tu vocaberis cephas:quod interpretatur Petrꝰ z eſt verbum ſyrum z non hebreum: quod grecus interpretatur caput ẜm nos.xxij.di.ſacroſancta. ibi. z cephas:ideſt caput:vt principatum teneret apoſtolatus vnde z non obedientes:z qui non gubernantur ſub diſciplina alicuius epi:a cephali dicuntur: quaſi ſine capite.xciij.di.nulla rõne.Et ideo ſicut eſt vnum caput:ſic vnus eſt paſtor:z eo vnus quo primus z ſummus:de quo per Ezech.predictũ eſt. Paſtor vnus erit oium eorum.Ezech.xxxvij.ad fi.z iterum.Rex vnus erit:z omnibus imperans:in.eo.c. Ezech.Et hoc eſt de rõne regis:ꝙ ſit vnus:commune bonum multitudinis intendens:z querens. vj. qõ.iij.ſcitote.ibi.z vnum regem. Et Roma duos fratres ſimul reges habere non potuit.vij.q.j.in apibus.Si ergo in vno ſpãli populo vnius eccleſie particularis requiritur vnus eps qui ſit totius populi caput:pre.ca.in apibus.ibi ſinguli eccleſiarum epi:z extra de offi.or.qm̄ in pleriſqz. Ita in toto populo chriſtiano qui vnus eſt,requiritur ꝙ ſit vnus totius eccleſie caput.c.xix.di.in memoriam:qꝛ vnus eccleſie vnus ſponſus.vij q.j.ſicut.ij.ad Cor.xj. deſpondi vos vni viro virginem caſtam:loquitur de eccleſia exhibenda chriſto.xxvij.q.j.nuptiarum:z epatus vnus vniuerſalis:z multi ſub eo: z eps eius vnus. vij.q.j.nouatianus.xxiiij.q.j.loquitur. Secundo eccleſia eſt catholica in ſymbolo niſſeno.z vnam ſanctam catholicã:ideſt vniuerſalem:z ſimiliter dicendum eſt ꝙ vniuerſalem hꝫ paſtorem Romanũ pontificem,papa tñ Greg.prohibet ſe vocari vniuerſalẽ xcix.di.ecce:z tñ vocatur pontifex Romane eccleſie vniuerſalis.xxiij.di.in nomine.j.reſpon.verſic.quapropter.Sed vniuerſalis eſt papa rector totius eccleſie:z ſingularum eccleſiarum:vt.s̃.dictum eſt:ſed nõ ſic vniuerſalis:quin de iſto vniuerſo alij habeant partem ſui regiminis in eccleſijs ſibi deſignatis. xciij. di.legimus.xxj.di.quamuis. Pro iſta iuriſdictione vniuerſali facit quod dicitur in pape conſecratione vel cathedratione.Tribuas ei dñe cathedram pontificalem,ad regendum eccleſiam tuam:z plebẽ tue ſortis inter mundi limites vniuerſam.In omni gppe multitudine ordinata ad vnum,opꝫ ſuper potentias ſpũales regitiuas , eſſe vnam communem: que ad bonum cõmune intendat:que pp hoc diuinior ẽ ſpũalibus:qꝛ bonum quanto cõmunius:tanto dignius.c.bo.vij.q.j.ſcias.vis.q.j.in ſcripturis:vtpote ſummo bono ſimilius:in quo totius boni ratio continetur.Eſt igitur vnus paſtor vniuerſalis z rector totius eccleſie:z ideo eccleſia Romana cuius pontifex vniuerſalis dicitur vere.Illa diſtinctio de vniuerſali eſt diligenter notanda:ꝙ Innocẽ.iij.in epiſtola quadam tangit:dicens ꝙ vno modo dicitur vniuerſalis eccleſia:que de vniuerſis conſtat eccleſijs:ſic ſumitur.xxiiij.q.j.alienus:z c.ſchiſma:ibi:cui eccleſiam vniuerſalem:Et ẜm hanc acceptionem vocabuli eccleſia Romana non eſt vniuerſalis eccleſia:ſed pars vniuerſalis eccleſie:prima videlicet z precipua, velut caput in corpore:qm̄ in ea plenitudo poteſtatis exiſtit:ad ceteras aũt pars aliqua plenitudinis deriuatur:hoc bene probatur.xxj.di.quamuis:in fi.z.iij. q.vj.dudum.Alio modo dicitur vniuerſalis eccleſia illa que ſub ſe continet eccleſias vniuerſas:z ẜꝫ hãc nominis rõnem Romana tantuꝫ vniuerſalis eccleſia nuncupatur: qm̄ ipſa ſola ſingularis priuilegio dignitatis ceteris eſt prelata.vt pre.c.quamuis.z.c. dudum.xxij.diſt.c.j.z.ij.c.de Conſtantinopolina:ſicut deus vniuerſalis dñs appellatur: qm̄ vniuerſa ſub eis dominio continentur.ps.xxiij.z.lxxxiij.quia dñi eſt terra zc.viij.diſt.quo iure.Eſt enim vna generalis eccleſia:de qua chriſtus dicit ad Petrũ.Mat. xvj.Tu es Pet.z ſuper hanc pet.edifi.ec.meam zc. xix.diſt.ita dñs.Et ſunt multe particulares eccleſie. xxj.di.quãuis:de quibus apoſtolus ait.ij.ad Cor.xj Inſtantiam mea quotidiana ſolicitudo omnium eccleſiarum. Ex oibus aũt vna conſiſtit:tãquam ex particularibus gñalis z vna preeminet oibus: qm̄ quum vnum ſit corpus eccleſie.xxiij. q.v. de liguribus:de quo dicit apoſtolus.Ro m xij.Omnes vnũ corpus ſumus in chriſto.Ephe.iiij.xxiiij.q.j.loquif illa velut caput ceteris membris excellit.Qui autẽ hunc primatum vnius capitis reſpectu vnius eccleſiaſtici corporis pertinaciter negant:chriſtum diuidunt:eccleſiam vna ſcindunt:vnitatem auferunt: z conſequenter in ſpiritumſanctum peccant per queꝫ vnitur eccleſia:pp quod heretici z ſchiſmatici merito ſunt cenſendi:ad hoc.j.ad Corint.j.ibi diuiſus eſt chriſtus?q.d.non.xvij.q.vij.ſicut dñi veſtimentum. xxiiij.q.j. aduocauit.ibi.Nã etſi fidẽ erga deũ tenerent:tñ erga dei eccleſiam non tenebant:cuius patiebantur velut quoſdam artus diuidi membraqz lacerari.Etenim quum pp eccleſiaꝫ chriſtus paſſus ſit z chriſti corpus ſit eccleſia:non videtur ab his.s. chiſmaticis exhiberi chriſto fides: a quibus paſſio eius euacuatur.z.c.ſchiſma:in pri.z expreſſius.xxij. di.c.j.ibi qui aũt ratione eccleſie priuilegiuꝫ ab ipſo ſummo z oium eccleſiarum capite traditum auferre conatur.hic proculdubio in hereſim labbitur. z.j. hic eſt hereticus cenſendus. Tertio eccleſia eſt ſancta mater in ſymbolo niſſeno:z apoſtolico ſanctam eccleſiam.xxij.diſt.ſacroſancta Romana eccleſia:ps. lxxxvij.in eccleſia ſanctoꝝ:z qꝛ virtualiter eſt in ſanctis.de conſe.di.iiij.queris a me vtrum.ibi tota hec ergo ſancta mater eccleſia que in ſanctis ſuis eſt zc. z ideo vniuerſalis paſtor eccleſie dicendꝰ eſt ſanctꝰ: Nam etſi perſona que preeſt:poſſit eſſe non ſancta. vt.xl.di.ſi papa,quum locus z ſtatus eſt ſanctus in hac vita z ſumme perfectus.xl.di.c.ij.ibi quis enim ſanctum eſſe dubitet:quem apex tante dignitatis attollit:in quo ſi deſunt bona acquiſita per meritum: ſufficiunt que a loci predeceſſore teſtantur:ideſt inteſtamento relinquuntur:aut enim claros ad hec faſtigia erigit aut qui eriguntur illuſtrat: vbi de hoc in glo.q.d.ideo Romanus pontifex pater ſanctiſſimꝰ appellatur:qꝛ ſancti ſanctoꝝ.s.chriſti.Dan.ix. viceꝫ gerit:z locum tenet,extra vt ec. bene.c. vnico. extra qui fi.per venerabilem.§.ſane. Quarto eccleſia dicitur apoſtolica.vnde z in ſymbolo niſſeno:z apoſtolicam eccleſiam:qꝛ ab apoſtolis fundatam:z roboratam:maxime a Petro apoſtolo:ſupra quem omniũ

Quatuor eccleſie cõditiones.

Bonum cõe quare meliꝰ particulari.

Eccleſia bifariam dici põt vniuerſalis.

Eccleſia vna.

Eccleſia ſancta.

Eccleſia apłica.

UNED

apoſtoloꝝ ſummum eſt eccleſia principaliter collocata.extra de elec.fundamenta.j.reſpon.lib.vj.xix.diſt. ita etiam vocatur eccleſia Romana eccleſia apl'oꝝ Petri ⁊ Pauli.xxiij.diſt.in nomine. ibi. apl'orum Petri ⁊ Pauli quoꝝ preſumit eccleſia confundere.Ideo ſummus rector eccleſie:apoſtolicus dicitur lxxix.di.c.j.⁊.§.prece.⁊.c ſi quis penam.⁊.xix.diſt.in memoriam ibi apud apoſtolicum.Et ſedes apoſtolica vocatur ſedes papalis:xxiij.diſt.in nomine dñi in multis locis.⁊.lxxix.di.quaſi in omnibus.c.⁊ extra de reſcrip.ſedes apoſtolica.⁊.xvj.di.c.j.⁊. xvij.di. c.j.⁊ in multiplici patre iuris.Et dignitas papalis: officium apoſtolicum appellatur: extra de elec. licet. §.preterea.Et lex pape vel conſtitutio apoſtolica inſtituta vocant.xxiij.di.ſi.inimicus.verſi.ideo.⁊.xvij. di.concilia ſacerdotum:ibi. preter apoſtolici apicis ſanctionez.Vocatur apoſtolica:qꝛ Petrus ⁊ Paulus principes apoſtoloꝝ:Romanam eccleſiam chriſto dño conſecrauerunt:eamq; oĩbus vrbibus.ſ.vniuerſo mundo ſua preſentia atq; venerando triumpho pretulerunt.xxj.di.quãuis:extra de elec.fundamenta.§.iſti ſunt.Et qꝛ omnes apoſtoli fuerunt fundamentum:⁊ origo totius eccleſie militantis.xxxv. q.j.cum ergo.ibi. primum apoſtolos elegit: quos quaſi fundamentum inſtituit eccleſie:⁊ ſequitur: in ſeipſis originem eccleſie preſtiterunt.Et qꝛ papa eſt vicarius illius magni apoſtoli deſuper miſſi chriſti de ſinu patris:ipſe ſucceſſor Petri in quo tota apoſtolica authoritas ſm plenitudinem reſeruatur: extra de tranſla.quanto de elec.vbi periculum.§.ceterum.xxj.di.in nouo.

Unius regimen optimum.

Ad confirmationem aũt dictorum inducenda ſunt quedam. Et primo quidez ad oſtendendum ꝙ oportet eſſe in tota eccleſia vnuz caput, ⁊ vnuz regem:probatur:qꝛ regimen eccleſie eſt optime ordinatum:quia ab optimo principe inſtitutum. Optimũ vero regimen multitudinis eſt vt regatur per vnum:vt ſepe.ſ.in.xl.c.verſi. adhuc nulli. ⁊ verſi.item ꝙ ſit vtilius probaui ergo eccleſie regimen ſic eſt diſpoſitum: vt vnus toti eccleſie preſit. Quia aũt optimum regimen ſit per vnum: ex hoc amplius declaratur.Nam regnuz nihil aliud eſt q̃ directio gubernatoꝝ ad finez:qui eſt aliquod bonũ

Optimũ eſſe ab vno regi plurimis ſuadetur argumentis.

vnitas aũt precipue pertinet ad rõnem boni: ſicut probat Boe.in lib.de conſolatione phie:ꝙ ſicut oĩa deſiderant bonum:ita deſiderant vnitatez ſine qua eſſe non poſſunt.vnumquodq; enim intantum eſt: inquantum vnum eſt:vnde illud ad quod tendit intentio multitudinem recte gubernantis:eſt vnitas, ⁊ pax multitudinis:in qua vnitate conſiſtit bonum ⁊ ſalus cuiuſlibet ſocietatis:facit. xxiij.q.j. noli. ſed per ſe cauſa vnitatis eſt vnum:nam ⁊ plures nõ poſſunt vnire multa:niſi ipſi aliquo modo vnianꝰ: quare illud quod eſt per ſe vnum,efficacius ⁊ melius eſt cauſa vnitatis:q̃ plures vniti:vnde ſequitur ꝙ multitudo melius regatur per vnum q̃ plures:dummodo in illo vno ſit bonitas que requiritur in regente: hoc etiã patet in natura:que eſt opus dei cuius opa ſunt perfecta ⁊ optima: quia opus imperfectionis non nouit:extra de bap.maiores.§.ſed adhuc queritur:⁊ de pe.di.iij.ſunt plures. ⁊ Deut.xxxij. dei perfecta ſunt opera ⁊ optima:vnde Gene.j. vidit deus cuncta que fecerat:⁊ erant valde bona. xxiij. q.iij. quedam.verſi.floriani. Omne aũt naturale regimẽ eſt ab vno:in multitudine nãq; membroꝝ corporis: eſt vnum membrum quod principaliter mouet.ſcilicet cor.Et in partibus potentialibus anime: vna potentia eſt:que alijs preeſt.ſ.ratio,prout comprehẽdit intellectum ⁊ voluntatem: Et in apibus vnus rex eſt.Et grues vnum ſequuntur.vij.q.j.in apibus vbi de hoc.Et in toto vniuerſo vnum primum principium eſt:quod oĩa producit:⁊ mouet:extra de ſumma tri.firmiter.j.rñ.ibi:vnum vniuerſoꝝ principiũ: creator oĩuz viſibiliũ⁊ inuiſibiliũ ⁊c. q̃re ⁊ in multitudine humana:ſi optime regi debeat:oportet eſſe vnum rectorem.Et ſi vnitas gubernantis requiritur ad optimum regimen multitudinis humane: q̃ vnitur ex inclinatione nature:multo magis requiritur ad regimen illius communitatis que vnitur ẽt munere gratie:cuiuſmodi eſt cõitas eccleſiaſtica.Nã illud quod eſt ſm gratiam:non contrariaꝰ ei quod eſt ſm nãm ſed:perficit illud. Relinquitur ergo ꝙ in regno eccleſie ſit vnus rector. Itẽ chꝛus nõ difficit in neceſſarijs eccleſie ſue: q̃ vſq; ad mortem dilexit. Eph.v.xxiij.q.v.princeps.xxiij.q.j.ſchiſma:que maxime ꝯſeruari poteſt per hoc quod gubernaꝰ ab vno j.Mach.vij.ad medium.ibi.⁊ committunt vni hominum magiſtratum ſuum per ſingulos annos dominari vniuerſe terre ſue: ⁊ omnes obediunt vni. Requiritur enim ad vnitatem eccleſie: ꝙ omnes fideles in fide conueniant.ſ.c.xl.verſi.item ad vnitatem.Interuenit aũt circa ea que fidei ſunt, queſtiones moueri:que dum per vnuius ſententiam determinantur:vnitas fidei conſeruatur in eccleſia: ⁊ remouetur diuiſio:etiaz propter diuerſoꝝ ſententiam eſſe poſſet:ꝙ multa capita:multe ſententie:de conſe. di.iiij.ſicut in ſacramentis.ff.de arbi.item ſi vnus.§. principaliter:⁊ legitur ⁊ no.extra de cõceſ.pre.quia. Eſt ergo tenendum firmiter ꝙ ex ordinatione chriſti vnus toti eccleſie preeſt:hoc clare probatur. xix. di.ita dñs.extra de elec. fundamenta.j.reſpon.⁊.xxj. di.in nouo. Probatur etiam hoc,per id quod dicit Hugo de ſancto victore circa principium cõmentarij ſui ſuper angelica hierarchia:vbi oſtendit ꝙ vniuerſitas conſeruatur per collectionem oĩum poteſtatum ad vnum principium:ſic dicens:Ad decorem ⁊ pulchritudinem eorum que ſapientia ornauit operum:ab vna virtute ⁊ poteſtate diſtribuuntur multe virtutes:⁊ poteſtates multe efficiuntur. Sed ne rurſus multitudo ſchiſma generet ante diuiſionem: ⁊ aduerſum ſe pugnet orbis dominatione contraria vnum principium eſt:⁊ moderator vnus oĩuz a quo habent quod ſunt: ⁊ ſub quo moderantur quod poſſunt:⁊ deferunt ad ipſum omne quod efficiunt vt vnitas maneat omnibus:⁊ pax perſeueret in regno cuncta creantis ⁊ gubernantis oĩa dei. Hoc aũt qđ generaliter dicit Hugo de vniuerſo mundo: poteſt adaptari ſpecialiter ad eccleſiaſticum regnum:cuius vnitas optime conſeruatur:per hoc ꝙ ab vno rectore dependent omnes fideles ⁊ rectores fideliuz vniuerſi,⁊ vnius fidei vnus eſt director ⁊ rector.xxiij. q.j.loquitur,hoc etiam bene claret.xciij.diſt.legimꝰ. ibi.Quod aũt poſtea vnus electus eſt qui ceteris preponeretur:in ſchiſmatis remedium factuz eſt:ne vnuſquiſq; ad ſe trahens eccleſiam chriſti rumperet ⁊.xcv.di.olim.ibi.poſtq̃ aũt vnuſquiſq; eos quos baptizauerat ſuos eſſe putabat:non chriſti: in toto orbe decretum eſt:vt vnus de presbyteris ſuperponeretur:⁊ ſchiſmatum ſemina tollerentur. Patet ergo ꝙ eſt vnus rex ⁊ paſtor totius eccleſie:ſicut in eccleſia triumphanti vnus preſidet.ſ.vnus deus: qui etiam toti vniuerſo principatur. Judith.ix.ibi deus celoꝝ ⁊c.ſic in eccleſia militante que a triumphanti

per

per ſimiltudinem deriuatur.lxxxix.di.ad hoc. vnus eſt qui preſidet fidelibus vniuerſis. Quod aũt iſte vnus ſit Romanus pontifex Petri ſucceſſor ex primatu ⁊ prerogatiuis ipſius beati Petri maxime cõfirmaſ. nã petri p̃ceſſor ⁊ ſucceſſor, ſunt pares offõ ⁊ p̃tãte: licet poſſint eſſe diſpares vite merito ⁊ bonitate. q2 non hʒ imperium par in parem. ex̃ de elec. innotuit. quũ ergo beatus Petrus fuerit cõſtitut⁹ a chriſto princeps ſup̱ vniuerſam petram. xxj. di. in nouo. xxj. di. §. j. oportet dicere ꝙ eius ſucceſſor, eſt ille q̄ eſt vniuerſalis rector eccleſie. xxiiij. q. j. manet. xl. di. c. j.

Priuilegia ſingularia Petro ⁊ per conſequẽs eius ſucceſſoribus conceſſa. Multis originalibus probatur q̃uo inteligantur illa verba: Tu es Petr⁹: vſqʒ in finem ibi: in celis. Quare vocetur Petr⁹: ⁊ Simon: ⁊ filius ioanna: ⁊ cephas. Cap. 55.

Ad oſtendendum aũt priuilegia ſingularis p̃tãtis petro collate, illud primo occurrit, q̃d in Jo. j. c. habetur. Tu vocaberis Cephas. quod etſi petrus interpretaſ. ſ̃m vnam linguaʒ vt ibi habetur. ſ̃m aliam caput exponiſ. vt. s̃. c. proxi. vt ſicut caput inter

Cephas qd interp̄tatur.

cetera membra corporis obtinet principatum: velut in quo viget plenitudo ſenſuuʒ. iuxta illud Eccl. ij. c. oculi ſapientis in capite eius. ⁊ in quo ⁊ rõ, que oĩa regit, viget. ex̃ de ſacra vnc. c. vnico. §. q2 vero. ver. in vertice. ſic Petrus inter ap̃los, ⁊ per conſequẽs ſucceſſor eius inter vniuerſos eccleſiarum prelatos, eſt authoritate precipuus: ⁊ precellit ſimpliciter poteſtate ac etiam dignitate. xxj. diſt. in nouo. xix. di. ita. iij. q. vj. dudum. xxj. di. §. j. xvj. q. vj. ſi fortaſſis. vnde ⁊ acephalum dicitur eſſe concilium vbi caput non eſt. xxj. di. ſumitur. Deinde accipiendum eſt quod in euangelio Matth. legitur. xvj. c. Petro enim confitenti chriſtum eſſe filium dei viui, rñdit chriſtus. ⁊ ego dico tibi: q2 tu es Petrus: ⁊ ſuper hanc petraʒ edifi. eccleſiam meam. xix. di. ita. ⁊. xxj. di. in nouo. diligenter attendenda ſunt verba hec. tu es (inquit) Petr⁹. nõ aũt nunc primo hoc nomen accepit. vt Augu. ait. ſed q̃n dictum eſt ei Jo. j. tu vocaberis cephas: quod interpretatur petrus. vt iam. s̃. dictum eſt. vnde ſicut Chryſ. ait. hic eſt vn⁹ honor datus a chriſto Petro: ſcʒ ꝙ ei largitus eſt nomen. In hoc autem ꝙ ſubdit: ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam: petrũ paſtorem fecit. vt idem Chryſ. ait. ſed de hoc no. in p̃. c. in nouo. in gl. j. Poteſt auteʒ intelligi vno modo: hanc petram: ſuper te ⁊ ſucceſſores tuos. vel ſup̱ hãc petram. i. ſuper hunc quem confeſſus es. q2 petra erat chriſtus. j. ad Cor. x. de con. di. ij. re vera. ⁊ hec eſt verior expoſitio: ⁊ ſenſus. vt legitur ⁊ no. in pre. c. ita. dicens in gl. per hanc dictionem. ⁊ extra de elec. fundamenta. j. rñ. Iterum reſume verba chriſti. ⁊ ego dico tibi: q2 tu es petrus. Hiero. ac ſi diceret. q2 tu mihi dixiſti. tu es chriſtus filius dei viui. ⁊ ego dico tibi: non ſermone caſſo, ⁊ nullum opus habente: ſed ego dico tibi: q2 meum dixiſſe feciſſe eſt. q2 tu es petrus. ſicut enim ipſe apoſtolis lumen donauit: vt lumen mundi appellarentur. Mat. v. vos eſtis lux mundi. xciij. di. ſacerdotes ⁊c. que vocabula a dño ſortiti ſunt. Ita ⁊ Simoni qui credebat in petram chriſtum petro largitus eſt nomen. hucuſqʒ Hiero. Item Aug. de cõſenſu euangeliſtarum. nullus tñ arbitretur ꝙ hic petrus

Hoc verbo rũ. Tu es Pe. ⁊c. multiplex expõ.

nomen acceperit. non enim accepit hoc nomen niſi vbi Jo. commemorat ei dictum eſſe Jo. j. tu vocaberis cephas: quod interpretaſ Petrus. hucuſqʒ Aug. item Hiero. ſ̃m aũt metaphoram petre, recte diciſ ei edificabo eccleſiam meam ſuper te. ⁊ hoc eſt quod ſequiſ. ⁊ ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meaʒ. Item Chryſ. id eſt in hac fide ⁊ cõfeſſione edificabo eccleſiam meam. hinc oſtendit multos iã credituros, quod petrus confeſſus fuerat: ⁊ erigit eius ſenſum: ⁊ paſtorem ipſum facit. Item Aug. dixi in quodã loco in lib. retractationum. ſ. de ap̃lo petro: ꝙ in illo tãq̃ʒ in petra ſit edificata eccl̃ia. ſed ſcio me poſtea ſepe expoſuiſſe quod a dño dictum eſt. tu es petr⁹: ⁊ ſup̱ hãc petrã edificabo eccleſiam meam. vt ſup̱ hũc intelligereſ quem confeſſus eſt petrus. dicens. tu es chriſtus filius dei viui. acſi petrus ab hac petra appellat⁹, p̃ſonã eccl̃ie ſignificaret. xxiiij. q. j. quodcunqʒ. q̃ ſup̱ hãc petrã edificaſ. non. n. dictũ eſt ei. tu es petra. petra aũt erat chriſtus quem confeſſus eſt ſimon. ſicut. n. tota eccleſia confitetur: dictus eſt petrus. harũ aũt duarũ ſñiaruʒ q̃ ſit probabilior, lector eligat. hucuſqʒ Aug. Item Hilarius. Eſt aũt in nuncupatione noui noĩs, felix eccl̃ie fundamentum: dignaqʒ edificatione illius petre: q̃ infernoꝝ leges, ⁊ tartari portas, ⁊ oĩa mortis clauſtra diſſolueret. vñ ad oſtendendum firmitatem eccleſie ſupra petram fundate ſubdiſ. Item Amb. in homilia ſuper iſto verbo. tu es petrus ⁊ ſuper hãc petram edificabo eccleſiam meam. Petrus. n. diciſ eo ꝙ primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit ⁊ tanq̃ʒ ſaxum inmobile totius corporis chriſtiani compagem molemqʒ contineat. di. l. fidelior. Et porte inferi non p̃ualebunt aduerſus eam. gl. i. non ſeparabunt eam a charitate mea ⁊ fide. Hiero. Ego portas inferi vitia reor ac p̃ctã: vel certe hereticoꝝ doctrinas: p̱ quas illecti hoĩes ducunſ ad tartarum. Orig. ſed ⁊ ſingule ſpirituales nequitie in celeſtibus porte ſunt inferorum: quibus cõtrariaſ porte iuſtitie. Rabanus. porte quoqʒ inferi ⁊ tormẽta ⁊ blandimenta ſunt p̱ſecutoꝝ. Sʒ ⁊ praua infideliũ opera, meptaqʒ colloquia, porte ſunt inferi. q2 iter p̱ditionis oñdunt. Item Orig. Non autem exprimit vtrum petre non p̃ualebunt, in qua chriſtus edificauit eccleſiam: aut eccl̃ie quam edificat. s̃. petram: nec aduerſus eccleſiã porte p̃ualent infernoꝝ. Cyrillus in lib. theſaurorũ. ſ̃m aũt hanc dñi promiſſionem, eccl̃ia ap̃lica Petri ab oĩ ſeductione ⁊ heretica conuentione immaculata manet, ſuper oẽs pontifices ⁊ ep̃os ⁊ ſup̱ oẽs primates eccleſiarum ⁊ populorum in ſuis pontificib⁹ in fide pleniſſima authoritate petri. Et quum alie eccleſie quorundam erroꝝ ſint tabe verecundate: ſtabilita inquaſſabiliter ipſa ſola regnat: ſilentium imponens: ⁊ oĩa obdurãs ora hereticoꝝ. nos neceſſario ſalutis, non decepti ſuperbia, nec vino ſuperbie inebriati: typuʒ veritatis ⁊ ſancte ap̃lice traditionis: vna cũ ipſa predicamus ⁊ confitemur. hucuſque Cyrillus. Hanc authoritatem hic detruncatam: pono integrã j. lviij. c. ver. de hac auteʒ potentie. probantur. xxj. di. quãuis. in fi. xxiiij. q. j. in ſola. ⁊ c. arcam. ⁊. c. hec eſt. ⁊ c. memor. c. q̃m vetus. Item Orig. Si ergo ⁊ nos patre reuelante qui eſt in celis: q̃n. ſ. conuerſatio noſtra in celis eſt. Phil. ij. confeſſi fuerimus ieſum chriſtum filium eſſe dei viui: ⁊ nobis diceſ: Tu es ⁊c. Petra eſt. n. oĩs q̄ confeſſor ⁊ imitator chr̃i. aduerſus quem aũt porte p̃ualent inferoꝝ: ille neqʒ petra dicend⁹ eſt, ſuper quam chriſtus edificat eccleſiam: neqʒ eccleſia: nec pars eccleſie, quam chriſtus edificat ſuper petrã.

Et porte infe. nõ p̃uale. aduer. eam.

ſiſt hoc vide quod no. de pe. di. j. eccleſia. in glo. xxiij.
Itez Chryſ. Deinde ⁊ alium petri dicit honorē quū
ſubdit. ⁊ tibi dabo claues regni celoꝝ. q. d. ſicut ⁊ pr̄
tibi dedit me cognoſcere ita ⁊ ego aliud tibi dabo. ſ.
claues regni celoꝝ. Rabanus. Si. n. regem celorum
maiori pre ceteris deuotione cōfeſſus eſt: merito p̄ ce
teris ipſe collatis clauibus regni celeſtis dotatus eſt:
vt conſtaret oībus q̄ abſq; ea confeſſione ⁊ fide, nul
lus regnum celoꝝ poſſet intrare. gl. Claues aūt regni
celoꝝ ipſam diſcretionem ⁊ potentiam noīat. poten
tiam qua liget ⁊ ſoluat. diſcretionem qua dignos vel
indignos diſcernat. hoc pbat. xx. di. §. j. ex̄ qui fi. ſint
le. per venerabilem. §. rōnibus. Dicit aūt in futuro. ti
bi dabo. vt inſinuet q̄ non ſolum ei dedit: ſed etiam
eius ſucceſſoribus daturus eſſet. vel q̄ poſtea pleni⁹
dedit: qn̄ dixit ei ⁊ alijs poſt reſurrectionē. Jo. vl. Ac
cipite ſpm̄ ſanctum. quorum remiſeritis pctā, remit-
tunt eis. quem ſpm̄ ſanctuz in die pentecoſtes pleni⁹
receperunt. Act. ij. ad hec. j. q. j remiſſionē. xxiij. q. j. §.
ſi aūt. de conſe. di. v. ieiuniū. in fi. Vel dixit dabo. quia
hec ptās efficaciam ſortit a chriſti paſſione: q̄ adhuc
futura erat, qn̄ hoc dixit. Un̄ ſm Chryſ. quod an̄ paſ
ſionem promiſit: poſt reſurrectionē affirmādo dedit.
quū ei dixit. paſce oues meas, Jo. vlt. ex̄ de elec. ſigni
ficaſti. hoc dicit Chryſ. pbat a Greg. di. l. conſideran
duz. ⁊ no. xxj. di. in nouo. in gl. j. Et ſequit in Mat.
⁊ quodcunq; ligaueris. gl. i. quecunq; indignum re-
miſſione iudicaueris dum viuit: indignus iudicabit
apud deum. Et quodcunq; ſolueris. i. quemcunq; ſol
uendum iudicaueris dum viuit: remiſſionem pctōꝝ
conſequet a deo. Orig. Vide aūt quantaz ptātez ha
beat petra ſuper quam fundat eccl̄ia: vt eius iudicia
maneant firma: quaſi deo iudicāte p eā. Chryſ. vide
etiam qualiter chriſtus reducit petrū ad excelſam de
ipſo intelligentiam. hec ei ſe promittit daturū, q̄ ſunt
ppria dei ſolius. ſ. pctā ſoluere: ⁊ eccleſiaz immutabi
lem facere inter tot perſecutionum ⁊ tentationuz p̄-
cellas. Rabanus. Hec aūt ſoluendi atq; ligādi ptās
quāuis ſoli petro data videat a dn̄o: tn̄ ⁊ ceteris aplīs
datur. necnon etiam nunc epīs ac pſbyteris oīs eccle
ſie. Sed ideo Petrus ſpecialiter claues regni celoꝝ
⁊ principatum iudiciarie ptātis accepit: vt oēs p or-
bem credentes intelligāt, q̄ quicunq; ab vnitate fi-
dei vel ſocietatis illius quomodolibet ſemetipſos ſe-
gregant: tales nec vinculis pctōꝝ abſolui, nec ianuā
poſſunt celeſtis regni ingredi. hec probātur. xxiiij. q.
j. loquitur. ⁊ c. quicunq; ab vnitate. Item gl. ſpeciali
ter etiam petro conceſſit: vt ad vnitatem nos inuita
ret. ideo enim ipſum principem apl̄orum cōſtituit: vt
eccleſia vnum principalem chriſti haberet vicarium
ad quem diuerſa membra eccleſie recurrerent, ſi for-
te inter ſe diſſentirent. Quod ſi diuerſa capita eſſent
in eccleſia: vnitatis vinculum rumperet. hec gl. pba
tur p pre. c. loquit. ⁊. xix. di. in memoriam. ⁊ c. xcv. di.
olim. ⁊ iij. q. vj. dudum. Sic ergo licet oībus aplīs aīs
dictum ſit. quecunq; ligaueritis ſup terram, erūt liga
ta ⁊ in celis. Mat. xviij. tn̄ prius ſingulariter dictuz
eſt Petro ſoli. quodcunq; ligaueris ⁊c. Mat. xvj. p
quod intelligi debet ordo in hmōi ptāte. q̄ primo ⁊
principaliter conuenit petro: ⁊ per eum deſcendit ad
alios. xxiiij. q. j. loquit. ⁊. xix. di. ita. Petro ergo dictū
eſt ſine alijs: ⁊ non alijs ſine petro. vt intelligat ſic ei
eſſe attributa ptās hmōi: vt alij ſine ipſo nō poſſint:
ipſe ſine alijs poſſit: ex priuilegio ſibi collato, ⁊ cōceſ-
ſa ſibi plenitudine ptātis: per quaz poteſt ligare cete-
ros: ſed ligari non poteſt a ceteris. xxj. di. inferior. ⁊ c.

Et tibi dabo claues re. celorum.

Et q̄dcūque li. ⁊c.

ſubmittit. In hac aūt ptāte ⁊ ſoluendi ⁊ ligādi, dat
intelligi ptās iudiciaria: non ſolum in remiſſione pec
catorum: ſed etiam in diſſolutione ⁊ determinatione
cauſarum: in excōicatione, ac aliarū penarū inflictio
ne, ⁊ indulgentijs: ⁊ quacunq; relaxatione, ⁊ diſpēſa
tione in pceptis: ⁊ quacunq; conſtitutione, vel obſer
uatione. j. Cor. xv. ⁊ Heb. ij. Uerbum eniz vl̄e quod-
cunq; oīa comprehendit: nullo excepto. ff. de offi. pſi.
l. iij. extra de priui. q̄. xix. di. ſi romanorum. expreſſuz
extra de ma. ⁊ obe. ſolite. §. nos aūt. in fi. Item ſuper
dicto verbo. Mat. xviij. quecunq; alligaueritis ſup
terram, erunt ligata ⁊ in celo. ⁊ quicūq; ſolueritis ſu
per terrā, erūt ſoluta ⁊ in celo. Orige. non dixit in ce-
lis ſicut Petrus: ſed in celo ⁊ vno. q̄ non ſunt tāte
perfectionis ſicut petrus. facit quod legit ⁊ no. xxiij.
q. j. eſt aliud. Item ibi Hilarius. Per hoc tn̄ q̄ ad ter
rorem maximi metus, quoad pn̄s, oēs continentur:
immobile ſeueritatis aplīce iudiciuz demōſtrauit. vt
quos in terris ligauerint. i. peccatorum nodis inne-
xos reliquerint: ⁊ quos ſoluerint, conceſſione. ſ. venie
acceperint in ſalutem: ij in celis ligati ſunt vel ſoluti.
Chryſ. Et notandum q̄ non dixit primati eccleſie: li
ga talem. ſed ſi ligaueris: indiſſolubilia erunt ligami
na. quaſi hoc eius iudicio committens. vide aūt qua
liter incorrigibilem duplicibus colligauit neceſſitati
bus. ſ. pena, que eſt hic. ſ. proiectione ab eccl̄ia: quam
ſ. poſuit, dicens. ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ c. ⁊ ſupplicio
futuro. quod eſt: ligatum eſſe in celo. vt multitudine
iudiciorum diſſoluat fratris iram. Aug. de v̄bis dn̄i.
Cepiſti habere fratrem tuum tanq̄ publicanum: li-
gas illum in terra: ſed vt iuſte alliges, vide. nam iniu
ſta vincula dirumpit iuſtitia. quem ſolueris (inquit)
in terra: ſolutus erit in celo. xj. q. iij. cepiſti. quum aūt
correxeris ⁊ concordaueris cum fratre tuo: ſoluiſti il
lum in terra. quum ſolueris in terra: ſolutus erit ⁊ in
celo. multum preſtas: non tibi, ſed illi. q̄ multum no
cuit: non tibi, ſed ſibi. Itē Aug. in lib. de pnīa. Que-
cunq; ſolueris ſuper terraz: ſoluent ⁊ in celis. hoc eſt.
de⁹ ⁊ oēs celeſtis militie ordines, ⁊ oēs ſancti in glo
ria ſua laudant nobiſcum ⁊ confirmant quos ligatis
⁊ ſoluitis ſuper terram. non dixit. quos putatis liga-
re ⁊ ſoluere. ſed in quos exercetis opus iuſtitie ⁊ miſe
ricordie. alia aūt opera veſtra inter pctōres nō cogno
ſco. de pe. di. j. quem penitet. ad medium. Item Aug.
de meritis ⁊ remiſſione pctōꝝ ſup pre. verbo, quorū
remiſeritis. Jo. xx. ⁊ c. Ecce charitas que p ſpm̄ ſan-
ctum diffundit in cordibus noſtris. Ro. v. Partici
pum ſuoꝝ pctā dimittit. eoꝝ q non ſunt eius, pctā te
net. de conſ. di. iiij. eccl̄ie charitas. ideo poſtq̄ dixit ac
cipite ſpm̄ ſanctum: continue de pctōꝝ remiſſione ⁊
de tentione ſubiecit. Greg. ſuper hoc. Sciendum vo
eſt q̄ hi ſpm̄ ſanctum habuerunt: ⁊ vt ipſi innocētes
viuerent: ⁊ in pdicatione quibuſdā prodeſſent. Id-
circo hunc poſt reſurrectionem dn̄i patenter accepe-
rūt: vt pdeſſe non paucis. ſed pluribus poſſent. libet
ergo intueri: illi diſcipuli ad tāta onera humilitatis
vocati, ad quantuz culmen glorie ſint producti. ecce
non ſolū de ſemetipſis ſecuri fiūt: ſed ⁊ principatū ſu
premi iudicij ſortiunt: vt vice dei quibuſdā pctā reti
neāt: quibuſdā relaxēt. hoꝝ nūc in eccl̄ia epi locū te-
nēt. ſoluendi ⁊ ligandi authoritatē ſuſcipiūt: qui gra
dum regiminis ſortiunt. grādis honor: ſed graue pō
dus iſtius eſt honoris. duruz quippe eſt: vt qui neſcit
tenere moderamina vite ſue: iudex fiat vite aliene.
Chryſ. ibidem. ſacerdos. n. etſi propriam bene diſpē
ſauerit vitam: alioꝝ vero non cū diligentia curā ha-

buerit:

buerit:cum pernicioſis in gehennam vadit. ad hoc.
xlvij.di.§.j.Scientes igitur periculi magnitudinem
multam tribuite ei deuotionem: etiam ſi non valde
nobilis fuerit. Non autem iuſtum eſt ab ijs q in prin
cipatu ſubijciuntur iudicari:etſi vita eoꝝ fuerit detra
ctabilis:in nullo ledens in ijs que ſibi ſunt commiſſa
a deo. Non enim ſacerdos.ſed neqꝫ angelus:aut ar-
chãgelus, operari aliqd põt in ijs q̃ ſunt data a deo:
ſed pater ꝛ filius oĩa diſpẽſant. ſacerdos aũt ꝛ ſuam
linguam ꝛ manum tribuit.non.n.iuſtum eſſet pp al
terius malitiam circa ſymbola veſtre ſalutis ledi eos
qui ad fidem veniunt.ad hoc.j.q.j. ſi quis per igno-
rantiã.c.ſicut chriſtus.c.multi.c.ſpiritusſanctus.c.de-
dit.ꝛ.c.ſi fuerit.cũ.c.ſeq.vſqꝫ ad.§.ſi ergo. Sequit in
authoritate. Mat.ꝛ Jo.ſuper terrã.glo.non.n.data
eſt ptãs hoibus ligandi vel ſoluendi mortuos,ſed vi
uos.qui aũt mortuos ſolueret vel ligaret:non ſuper
terram,ſed poſt terrã hoc faceret:ex ſnĩa conſtantino
politani concilij. Q̃ũo aũt pſumunt qdam dicere de
viuis tñmodo hec dicta eſſe?an ignorãt quod iudi-
ciũ anathematis nihil aliud eſt niſi ſeparatio.iij. qõ.
iiij.engeltrudam.euitãdi aũt ſunt illi q a peſſimis cul
pis detinent:ſiue in viuis ſint:ſiue non.a nocente.n.
ſemp refugere neceſſarium eſt.Sed ꝛ Augu.religioſe
memorie,qui inter aphricanos epos ſplẽduit: diuer
ſe epl'e recitate ſunt ſignantes q̃ oportet hereticos ẽt
poſt mortem anathematizare.talem autem eccleſia-
ſticam traditionem ꝛ alij epi aphricani ſeruauerunt.
Sed ꝛ romana ſancta ecclia quoſdaꝫ epos poſt mor
tẽ anathematizauit:lꝫ pro fide in vita ſua accuſati nõ
eſſent.hec legunt.xxiiij.q.ij.ſane profert.ver.ij. Aug.
ſancte memorie. de hoc in pre. cauſa. ꝛ.q. in ſumma
eius.ꝛ extra de ſen.excom.a nobis. Item ſuper pdi
cta authoritate quodcunqꝫ ligaueris. Hiero. Iſtum
locum epi ꝛ pſbyteri non intelligentes,aliud ſibi de
phariſeoruꝫ aſſumunt ſupercilio: vt vel dãnent inno
centes:vel ſoluere ſe noxios arbitrentur:quum apud
dñm non ſnĩa ſacerdotum:ſed eoꝝ vita querat. legi-
mus in Leuitico de leproſis vbi iubent ſe oñdere ſa-
cerdotibus.xiij. Mat.viij.ꝛ Luc.xvij.ꝛ ſi lepram ha
buerint:tunc a ſacerdotibus immundi fiãt.non q̃ ſa
cerdotes leproſos faciant ꝛ immũdos:ſed q̃ habeãt
notitiam leproſi: ꝛ poſſint diſcernere qui mundus q
ve immundus.ad hoc extra qui fi.ſint le.p venerabi
lem.§.rõnibus.xj.q.iij.q̃ũo. Item ibideꝫ Chryſ. Sit
ergo irreprehenſibilis:q alterũ ligat vel ſoluit. vt in-
ueniat dignus ligare vel ſoluere in celo.Sed ꝛ ei qui
potuerit virtutibus portas obſtruere inferoꝝ: quaſi
premium,dant claues regni celoꝝ.oĩs.n. ſpecies vir
tutis quum quis eam ceperit opari, quaſi ipſi ſe ad-
aperit:ante euꝫ dño videlicet eam adaperiente p gra
tiam ſuam:vt inueniat eadẽ virtus ꝛ porta eſſe ꝛ cla
uis porte. forſitan aũt ꝛ vnaqueqꝫ virtus eſt regnuꝫ
celorum. Item Jo.j.Intuitus aũt eum ieſus dixit.
tu es ſimon filius iohanna.tu vocaberis cephas.qd
interpretat petrus. Beda. Intuitus eſt aũt eum:non
exterioribus oculis ſoluꝫ:ſed ꝛ eterno diuinitatis in-
tuitu vidit cordis eius ſimplicitatẽ. cuius merito cũ
cte preferendus eſſet eccleſie: Neqꝫ aũt in Petri vo-
cabulo quaſi hebreo vel ſyro aliam interpretationeꝫ
querere oportet:qꝛ idem latine ꝛ grece Petrus , qd
ſyriace cephas.ꝛ in vtraqꝫ lingua nomen a petra de-
riuat. vocatur aũt Petrus ob firmitatem fidei q̃ illi
petre adheſit. de quo apl's. petra aũt erat chriſt'.j.Co
rin.x.de con.di.ij.re vera:q ſperantes in ſe ab hoſtis
inſidijs tutos reddit. ꝛ ſpiritualiuꝫ chariſmatũ fluẽ-

Petri nomen vñ.

ta miniſtrat. Item ibi Aug. Non eſt magnũ,qꝛ dñs
dixit cuius filius eſſet iſte:oĩa enim noĩa ſanctoꝝ ſuo
rum ſciebat. Luc.x.quos ante mundi conſtitutioneꝫ
predeſtinauit. Illud aũt magnum , qꝛ immutauit ei
nomen:ꝛ fecit de Simone Petrum.petrus aũt a pe
tra.petra vero ecclia.ergo in petri noĩe figurata eſt ec
cleſia.hoc probat.xxiiij.q.j. quodcunqꝫ.Et qs ſecur'
eſt:niſi q edificat ſupra petram? Intentuꝫ aũt te fecit
dñs.nam ſi antea petrus vocaret:nõ ita videres my
ſterium petre:ꝛ putares caſu ſic eum vocari:non pru
dentia dei. Ideo.n.eum voluit aliud vocari: vt ex ip
ſa mutatione noĩs ſacramenti viuacitas commenda
ret. Item hic Alchuinus. Nondũ imponit ei nomẽ:
ſed prefigurat:quod poſtea ei fuit impoſituꝫ:qñ dixit
ei ieſus.tu es petr' ꝛ ſup hãc petrã edificabo eccliam
meam. Mutaturus aũt nomen chriſtus voluit oñ-
dere etiam illud nomẽ quod a parentibus datũ erat,
non carere virtutis ſignificatione.Simõ.n.obediẽs
interpretatur. Johanna gratia. Jona colũba.q.d.tu
es obediens filius gratie.vel filius columbe.i. ſpũſ-
ſancti.qꝛ humilitatem a ſpũſancto accepiſti: vt vocã
te Andrea videre me deſiderares.non.n.dedignatus
eſt maior minorem ſequi.qꝛ non eſt ordo etatis: vbi
eſt meritũ fidei.c.bo.lxxxiiij.di.porro.ꝛ.xl.di.qcunqꝫ
deſiderauerit.alias eſt ſub.c.multi. Item aliud pri-
uilegiũ. Dñs mandauit petro vt ſolueret tributuꝫ p
ipſo ꝛ pro ſe.vt habet Mat.xvij.ꝛ.xj.q.j. magnum.
xxiij.q.j.iaꝫ nunc.ſuper quo dicit gl.in Mat. q̃ qꝛ
diſcipuli viderant p petro ꝛ dño idem tributum red
di:tũ ex equalitate pcij arbitrati ſunt oibus apliſ pe-
trum eſſe prelatũ. Itẽ quũ dixit ibi dñs.vt aũt nõ ſcã
dalizemus eos:vade ad mare.ait Chryſ.Sicut autẽ
ſtupeſcis de chriſti virtute: ita admirare petri fidem:
qm̃ rei tam difficili obediuit. Ideoqꝫ de fide eum re-
munerans:copulauit eum ſibi in tributi datione.qd
fuit abundantis honoris. ꝛ hoc quod dicitur. inue-
nies ſtaterem.illum ſumens da eis pro me ꝛ te. gloſ.
Conſuetudo erat vt vnus quiſqꝫ pro ſe didrachma
redderet.ſtater vero eſt pondus duoꝝ didrachmatũ.
Et gl.alia Hilarij dicit. Dñs didrachma ſoluere po-
ſtulat.i. denarios duos.hoc.n.oĩ iſrael lex p redem-
ptione aĩe ꝛ corporis conſtituerat in miniſterio tem
pli ſeruientium. Item Chryſ. Quum enim primoge
nita egyptiorum interficeret deus. Exod.xj.quuꝫ tri
butum leui pro eis accepit:deinde qꝛ primogenitis q̃
erant apud iudeos minor huius tribus numer' erat:
pro deficientibus in numerum ſiclum iuſſit deferri.
Quid ſiclus quid drachma no.de pe. di.j.§. his au-
thoritatibus.c.qui domum.gl.ſiclus.ꝛ extunc tenuit
conſuetudo q̃ primogenita vectigal hoc inferrẽt. qꝛ
igitur primogenitus erat chriſtus: videbatur aũt di
ſcipulorum primus eſſe Petrus: ideo ad eum acce-
dunt qui didrachma accipiebant. hiſtoria tangitur.
xxiiij.q.j.eſt aliud.vbi dicit gl.ideo ſolus petrus piſca
tor hoc piſcandi genere:ipſe enim habet poteſtatem
ligandi.ꝛ ſoluendi pre alijs.xxj.di.§.j. Item Amb.ſu
per marcum. Non turbatur nauis que Petrum hꝫ.
turbat que Judam hꝫ.ꝛ ſequit. quemadmodum.n.
turbari poterat: cui preerat is in quo firmamentum
eccleſie eſt?ꝛ ſequit. deniqꝫ etſi alijs imperatur, vt la
xent retia ſua:ſoli tantummodo petro dicitur duc in
altum.i.in profundum diſputationum.xxiiij.q.j.non
turbatur. Item ſolus Petrus queſiuit a chriſto. ſi
peccauerit in me frater meus:dimittã ei vſqꝫ ſepties?
Matth.xviij. Et ei ſolus ieſus reſpondit in perſona
omnium de eccleſia:quorum futurus erat caput.non

Tributũ a Petro noĩe chri ſolutum.

dico tibi vſque ſepties:ſed vſque ſeptuagies ſepties.
Nam ſeptenarius eſt numerus vniuerſitatis. Se-
ptenarius ergo in hoc loco in ſeipſum multiplicatus
ſignat diuerſorum vniuerſa peccata.q: ſolus Petr⁹
poteſt non ſolum oĩa:ſed oĩum crimina relaxare. oĩa
inquam.q: dicit̃ ei:quodcunq; ſolueris.oĩum inquã
q: dicit̃:paſce oues meas. nullam excipiens. ad hoc.
ex̃ de ma.⁊ obe.ſolite.§.nos autem. Item Petr⁹ ait
chriſto loquenti.dñe ad nos dicis hanc parabolam?
Luc.xij.vltra medium.ſuper quo dicit gl.Theophi-
li. Petrus cui iam ecclĩa commiſſa fuerat:quaſi oĩuz
curam gerens,inquirit vtrum dñs ad oẽs parabolã
pertuliſſet. Item ſuper illud quod ait petrus.dñe tu
mihi lauas pedes.Jo.xiij.dicit hic Aug. non ita in-
telligendum eſt:quaſi aliquibus iam lauiſſet. ⁊ poſt
eos veniſſet ad Petrum:quis enim neſciat primum
apl̃orum eſſe beatiſſimum Petrum?ſed intelligen-
duz eſt,ꝙ ab illo ceperit.Qñ igit̃ pedes lauare cepit:
venit ad eum a quo cepit.ſ. Petrum.Orige.tenet ꝙ
vltimo venit ad Petrum:quaſi minus lotura pedũ
indigentem.Theophilus.⁊ Chryſ. tenent ꝙ ante la
uit pedes proditoris ſtulte ſe preferentis:deinde pe-
tri:poſt aliorum. Item circa paſſionem quum plura
liter dixiſſet chriſtus de omnibus apoſtolis:Simon:
ecce ſathanas expetiuit:vt cribraret vos ſicut triticũ
Luc.xxij.de peni.di.ij.ſi enim.ſingulariter tñ ꝑ Pe-
tro ſubiunxit.ego pro te rogaui:vt non deficiat fides
tua.ſtatimq; addidit.⁊ tu aliqñ conuerſus, cõfirma
fratres tuos.Ad Petrum enim tanq̃ ad magiſtrũ
⁊ prelatum pertinet ceteros confirmare. vnde dicit
ibi gl.Theophili ꝙ omiſſis medijs venit ad Petrũ
prelatum,dicens.⁊ tu aliqñ conuerſus,confirma fra
tres tuos.i.poſtq̃ me negato,ploraueris:ac penitue
ris:confirma ⁊ corrobora ceteros:quum te principẽ
apoſtolorum deputauerim.hoc eniz decet te:qui me-
cum robur es ⁊ petra eccleſie.hoc aũt intelligendum
eſt non ſolum de apoſtolis qui tunc erant:vt robora
rentur a Petro.ſed ⁊ de omnibus qui vſq; ad finez
mundi futuri ſunt fidelibus.ne.ſ.aliquis credentiuz
diffidat:videns eum qui quum eſſet apl̃s:denegauit
ac iterum per penitentiam obtinuit prerogatiuaz,vt
eſſet antiſtes mundi.hucuſq; Theophilus.Ex qbus
aperte innuitur,ꝙ Petri ſedes a fide catholica nul-
lo vnq̃ tpe deuiaret:ſed magis reuocaret alios ab er
rore:⁊ confirmaret etiam dubitantes.ex quo Petro
eiuſq; ſucceſſoribus,datur poteſtas alios confirman
di:imponit̃ alijs neceſſitas obſequendi ad hoc.xxj.
di.§.j.ad fi.ibi.atq; pro eius fide ⁊c.xxiiij.q.j.a recta.
cum ver.c.ſeq.lxxxj.di.ſi qui.Item Theophilus ſup
predicto verbo.Simon ecce ſathanas.hoc aũt petro
dixit.eo ꝙ fortior alijs erat:⁊ ſuperbire poterat in ijs
que promiſſa erant a chriſto.Cyrillus. Velut oñdat
ꝙ hoĩes nihil exiſtentes,quantuz pertinet ad huma
nam naturam ⁊ lubricum mentis noſtre, non decet
vt preeſſe ceteris velint:⁊ ideo omiſſis ceteris, venit
ad Petrum ceteris prelatum.vñ ſequit̃.ego aũt pro
te rogaui.Item Chryſ.Non dixit:rogaui vt non ne
ges.ſed ne deſeras fidem,Theophilus.nam etſi pau
lulum agitandus ſis:habes tñ reconditum ſemen fi-
dei:quãuis deiecerit folia.ſ.ſpiritus tentatoris:viget
radix.Petijt ergo ſathanas te ledere tanq̃ inuidẽs
tibi de mea dilectione:ſed quãuis egomet pro te ſim
deprecatus:tu tñ delinques.vnde ⁊ ſequitur.⁊ tu ali
qñ conuerſus,confirma fratres tuos.Cyrillus.admi
rare igitur exuberantiam diuine patientie.Ne diffi-
dere diſcipulum faceret:nondũ patrato crimine, lar-

gitus eſt veniam:ac iterum ipſum in aplĩco gradu re
ſtituit dicens.Confirma fratres tuos.Beda.q.di.ſi-
cut ego tuam fidem,ne deficiat,orãdo protexi:ita tu
infirmiores fratres,ne de venia deſperent,etiam cõ-
fortare memento.Amb.Caue ergo iactantiam.caue
ſeculum.ille iubetur confirmare fratres ſuos.qui di-
xit Mat.xix.oĩa relinquimus:⁊ ſecuti ſumus te.
Item imminente inſuper chriſti paſſione,ſolus Pe
trus educens gladium,percuſſit ſeruum pontificis:
⁊ dexteram eius abſcidit auriculam.Jo.xviij.Greg.
Tollit ergo petrus aurem:quaſi petrus:q: ipſe eſt q
accepit claues regni celorum. ille enim condemnat
qui ⁊ abſoluit.qm̃ ligandi ⁊ ſoluendi adeptus eſt po
teſtatem.xxiiij.qõ.j.ſi petrus.Subaudi ſpecialiter ⁊
extollenter.q: pre omnibus:⁊ pro omnibus.cauſa.e.
⁊.q.§.ſi autem.⁊.xxj.di.§.j. Item chriſto reſurgente
angelus reſurrectionis teſtis mulieribus ait.dicite di
ſcipulis eius ⁊ petro ⁊c.Mar.xvj.Hiero.Dicit autẽ
ſpecialiter ⁊ petro:qui ſe indignum iudicat diſcipula
tu:dum ter negauit magiſtrum.ſed peccata preterita
non nocent:qñ non placent.c.l.di.ferrum.xxxij.qõ.j.
apud miſericordem.Greg.ibi.ſi autez hunc angelus
nominatim non exprimeret,qui magiſtrum negaue
rat:venire inter diſcipulos non auderet. vocat̃ ergo
ex noĩe:ne deſperet ex negatione. Ipſo etiam die re Chriſtus primo ap
ſurrectionis ſingulariter Petro chriſtus apparuit. paruit pe-
Luc.xxiiij.vbi dicit̃,ꝙ ſurrexit dñs vere. ⁊ apparuit tro.
ſimoni.Beda.Omnium enim virorum primo dñs
apparuiſſe intelligitur Petro:ex ijs quos euãgeliſte
quatuor ⁊ Paulus apl̃s commemorauerunt. hanc
enim manifeſtationem ſoli Petro prius factaz:dein
de ipſi cum alijs diſcipulis coapoſtolis eius Paul⁹
declarat.j.ad Cor.xv.vbi dicit. Q: ſurrexit chriſtus
tertia die ſm̃ ſcripturas:⁊ q: viſus eſt cephe:ideſt pe
tro capiti.cephas enim grece.latine caput.xxij.di.ca.
ij.⁊ poſt hoc:vndecim.Item Chryſ.Non enim om-
nibus ſe manifeſtabat vt ſereret fidei ſemina.nam q
primo viderat:⁊ certus erat:alijs referebat. deinde
ſermo prodiens preparabat animum auditoris vi-
ſioni.Et ideo primum digniori ⁊ fideliori omnibus
apparuit.Erat enim opus anime fidiſſime:q̃ prius
acciperet hunc aſpectum:⁊ vt minime turbaret̃ ino-
pinata viſione.Et ideo primo videtur Petro:vt qui
primo confeſſus eſt eum Mat.xvj. chriſtum primo
poſt reſurrectionem videre mereatur.Et etiam quia
eum negauerat Matth.xxvj.prius ſibi voluit appa
rere:conſolans eum ne deſperaret. poſt petrum vero
alijs apparuit:quandoq; paucioribus:quandoq; plu
ribus.quod Luc.xxiiij. duo diſcipuli confitentur.
Item poſt ipſam reſurrectionem:propinquante aſcẽ
ſionis tempore:tertio requiſitus a chriſto an ſe ama
ret ⁊ tertio amorem confitens chriſti:tertio audiuit Petrus a
a chriſto:paſce agnos meos.paſce oues meas.Joan. chřo ter in-
vlti.non diſtinguente inter has ⁊ illas.extra de ma. terrogat⁹.
⁊ obe.ſolite.§.nos autem.primo autez dixit dñs. Si
mon ioannis diligis me plus his?Aug.Sciens dñs
interrogat. ſciebat enim dñs ꝙ non ſolum eum dili-
geret:verum etiam ꝙ plus omnibus eum diligeret
petrus.Alchuinus.Dicitur autem ſimon ioannis.i.
filius ioannis carnalis patris.myſtice autem ſimon
obediens.ioannes gratia.merito ergo hoc noĩe voca
tur.i.obediẽs gr̃e dei.vt oñdat̃ ꝙ ardentiori illũ cha
ritate amplecti:nõ meriti humani ſz diuini eẽ mune
ris.Aug.in ſermone paſcali.Quũ ãt dñs moreretur.
Petr⁹ timuit:⁊ negauit.reſurgẽs ãt dñs amorẽ inſer
uit.timorẽ fugauit.nam qñ negauit:mori timuit.re-

ſurgente

ſurgente dño quid timeret:in quo mortem mortuaꝫ reperiret? vnde ſequitur·ait illi:etiam dñe: tu ſcis qꝛ amo te. Confitenti autem amorem ſuum, oues ſuas commendauit. vñ ſequiť. dicit ei:paſce agnos meos. tanqꝫ non eſſet vbi oſtenderet Petrus amorem ſuũ in chriſtum:niſi eſſet paſtor fidelis ſub principe oĩuꝫ paſtorum. Chryſ. Quod.n. maxime oĩum tribuit nobis eam que deſuper eſt beneuolentiam:eſt ꝓximoꝝ procuratio. Preteriens aũt dñs alios, petro de talibus loquiť. Eximius.n. aploꝝ erat Petrus: ⁊ os diſcipuloꝝ: ⁊ vertex collegij·vñ ⁊ negatione deleta, cõmittit ei ꝑlationem fratrum: ⁊ negationem qdem ei non exprobrat. ſed dicit ſi diligis me preſide fratribꝰ ⁊ feruentem amorem quem ꝑ oĩa demonſtraſti, nũc oñde: ⁊ aĩam quam dixiſti poſiturum te eſſe pro me, hanc da pro ouibus meis. ſequiť. Dicit ei iterum. Simon ioannis diligis me? ait illi. etiam dñe:tu ſcis qꝛ amo te. Aug. Merito dicitur Petro. diligis me? ⁊ rñdit, amo te. ei qꝫ dicit. paſce agnos meos. vbi etiã demonſtratur vnum atqꝫ idem eſſe amorem ⁊ dilectionẽ. Nam etiam dñs nouiſſime non ait, diligis me? ſed, amas me? ſequiť. Dicit ei tertio: ſimon ioannis amas me? tertio vtruꝫ Petrus eũ diligat, dñs interrogat. Redditur.n. negationi trine, trina ꝓfeſſio:ne minꝰ amori lingua ſeruiat, qꝫ timori: ⁊ plꝰ vocis elicuiſſe videatur mors imminens, qꝫ vita pñs. Item Amb. vj. q. j. imitare. Itẽ Chryſ. Tertio etiã interrogat: ⁊ tertio ſubiungit eadẽ: oñdens quam appreciať ꝑlationem ꝓpriã ouiũ: ⁊ qm̃ hoc eſt maxime eiꝰ amoris ſignuꝫ. Theophilus. Ex tunc etiã inoleuit cõſuetudo: vt ter confiteanť, qui veniunt ad baptiſmũ. ad hoc de cõſe. di. iiij. prima. alias eſt. c. per ſe. §. in hoc ergo fonte. Et ſequiť. Cõtriſtatus eſt Petrꝰ: qꝛ dixit ei tertio amas me. Chryſ. Rurſus formidans priora: ne forte exiſtimãs ſe diligere: ſi non diligat: corripiatur: ſicut ⁊ priꝰ correctus eſt: multum ſe exiſtimans fortem. vñ ad ipſum chriſtuꝫ refugit· ⁊ ſequitur. ⁊ dicit ei. Dñe tu oĩa ſcis. i. ineffabilia cordis ⁊ pñtia ⁊ futura. Aug. iã ergo contriſtatus eſt: ꝙ ſepe interrogatus eſſet ab eo q ſciuerat quod interrogabat: ⁊ donauerat qđ audiebat. veraciter ergo rñdit: ⁊ de intimo cordis ꝓtulit amãtis vocem: dicens. Tu ſcis qꝛ amo te. Aug. non autẽ addidit: plus his. hoc.n. rñdit quod de ſeipſo ſciebat. non enim quantum ab alio quolibet diligeretur: ſcire poterat qui cor alterius videre non poterat. hucuſqꝫ Aug. ⁊ qꝛ verbum arrogantie fuiſſet. ſicut quuꝫ dixit Mar. xiiij. ⁊ ſi oẽs ſcandalizati fuerint: ſed non ego. vbi pulchre Hiero. ait. Ecce auis ſine pennis in altũ volare nititur: ſed corpus aggrauat animam. Sap. ix. vt timore humane mortis, timor dñi ſuperetur. Et ibi Beda. Et petrus ergo de ardore fidei promittebat: ⁊ ſaluator quaſi deus futura nouerat. vnde ſeqtur. ⁊ ait illi ieſus. Amen dico tibi. in hac nocte ⁊c. Et poſtmoduꝫ ſequiť in Joanne dicit ei. paſce oues meas. q. d. ſit amoris officium, paſcere dñicum gregem: ſicut fuit timoris indicium, negare paſtorẽ. Augu. Item Theophilus. poteſt autem quis aſſignare differentiam inter agnos ⁊ oues. agni ſunt qui introducuntur. oues vero perfecti. Alchuinus. Paſcere aũt oues eſt credentes in chriſto, ne a fide deficiant, confortare: terrena ſubſidia, ſi neceſſe eſt, ſubditis ꝓuidere: ⁊ exempla virtutum cum verbo predicationis impendere: aduerſarijs obſiſtere: errantes ſubditos corrigere. Chryſ. etiam exponens predictuꝫ verbum, ait. Paſce oues meas. i. loco mei preponam te: ⁊ caput eſto fratrum: ⁊ feruentem amorem queꝫ dicebas te habere in me, ꝙ aĩam tuã pro me poneres= nunc vice mei pone pro ouibus. qꝛ ego quod olim tibi promiſeram nũc coram oĩbus fratribus affirmo: vt ⁊ ipſi te in loco mei aſſumentes, vbiqꝫ terraruꝫ te ⁊ in throno tuo ſedentes predicent, ⁊ confirment: quatenus nationes per orbem, ſicut me a patre, ſic ⁊ te vice mei recipiant ordine obediẽtie ⁊ euãgelij authoritate: Aug. Qui hoc autem aĩo paſcunt oues: vt ſuas velint eſſe, non chriſti: ſe conuincunt amare, nõ chriſtum vel gloriandi vel dñandi vel acquirendi cupiditate: non obediendi ⁊ ſubueniendi ⁊ deo placendi charitate. Non ergo nos: ſed ipſum amemus. ⁊ in paſcendis ouibus eius, ea que ſunt eius: non q̃ ſunt noſtra: queramus. viij. q. j. ſunt in eccleſia. Quiſquis enim ſeipſum: non deum amat: non ſe amat. Qui.n. non poteſt viuere de ſe: moritur vtiqꝫ amãdo ſe. Nõ ergo ſe amat: qui, ne viuat: ſe amat. Quuꝫ vero ille diligitur de quo viuitur: non ſe diligendo: magis ſe diligit: qui ꝓpea ſe non diligit: vt eum diligat: de quo viuit. Item Aug. Extiterunt autem quidã ſerui infideles. diuiſerunt ſibi gregẽ chriſti. ex furtis ſuis peculia ſibi fecerunt. ⁊ audis eos dicere: oues mee ſunt ille. quid queritis ad oues meas? non te inueniam ad oues meas. Si ⁊ nos dicamus. meas. ⁊ illi dicant. ſuas. ꝑdidit chriſtꝰ oues ſuas· hec Aug. de quibꝰ dicit: oues mee ⁊c. Jo. x. ⁊ Ezech. xxxiiij. Ecce ego requirã oues meas ⁊c. de hoc. viij. q. j. §. hoc aũt. xxiij. q. iiij. tres pſonas. Item Jo. xxj. ibi. hoc aũt dixit: ſignificans qua morte eſſet clarificaturus deum. Aug. Hunc inuenit exitum ille negator ⁊ amator: vt pro eius noĩe perfecta dilectione moreretur: cum quo ſe moriturum puerſa feſtinatione promiſerat. hoc.n. oportebat vt prius chriſtus pro Petri ſalute: deinde Petrus per chři predicatione moreretur. hec Aug. Voluit autẽ dñs petrum per paſſionem vitam finire: qꝛ ipſum cõſtituerat principalem paſtorem eccĺie. vt innueret ꝙ ꝑlati debent eſſe parati ponere aĩam ſuam pro ouibꝰ ſuis. Jo. x. vnde timidos increpat Ezech. xiij. Non aſcendiſtis ex aduerſo: neqꝫ oppoſuiſtis vos murum ꝓ domo iſrael: vt ſtaretis in ꝑlio in die dñi. de hoc ꝑ. §. hoc autem. ⁊. xliij. di. ſit rector: Item voluit vt eodem genere paſſionis: quo ipſe paſſus eſt: moreretur. vt oſtẽderet ꝙ ꝑlati tenentur ſtrictius ⁊ perfectius imitari. vñ Jo. xij. Si quis mihi miniſtrat: me ſequatur. ad hoc. j. q. j. viliſſimus. ⁊. xxv. di. §. nunc auteꝫ. ibi. ſed talis eligatur: cuius cõparatione, ceteri grex dicantur. ⁊ facit di. iiij. deniqꝫ. ibi· ſicut loco: ita religione ꝓcellant. Item Greg. tm̃ debet actionem ꝓpli actio precellere preſulis: quantum diſtare ſolet a grege vita paſtoris. Iteꝫ in eodem. c. Jo. xxj. ibi. ſequere me. quod intelligi debet: non tam de genere martyrij: qꝫ de ordine magiſterij· vt Inno· dicit. Nam ⁊ Andreas ⁊ quidaꝫ alij preter petrum ſecuti fuerunt chriſtuꝫ in crucifixione. ſed ſolum Petrum ſubſtituit ſibi dñs: ⁊ in offõ vicariũ: ⁊ in magiſterio ſucceſſorẽ. vñ ⁊ Theophilus. In hoc ꝙ dicit dñs petro: ſequere me: cũctoꝝ fideliũ platum eum inſtituit. ſimul aũt ⁊, ſequi: intelligas hic imitationem in cunctis ⁊ verbis ⁊ operibus. oñdit etiam affectionem ad ipſum: qꝛ qui nobis adſtrictiores ſunt: hos ſequi nos nolumus. Chryſ. Si vero dixerit qs: qualiter igitur Jacobus thronũ aſſumpſit hieroſolymoꝝ: illud vtiqꝫ dicam. qm̃ Petrũ orbis terraꝝ inthronizauit magiſtrũ. ad hoc ex̄ de ma. ⁊ obe. ſolite. §. nos aũt. ibi. vt alienũ a ſuo demõſtraret ouili: q petrũ ⁊ ſucceſſores ipſius magiſtros nõ recognoſceret ⁊ paſtores. Item in pre. c. Joan. xxj. ibi. con=

Cõtriſtatus eſt Pe. ⁊c.

Paſce oues meas

Sequere me.

Conuer. pe. vi. il. viſci. ⁊c.

uerſus petrus vidit illum diſcipulum ⁊c. Chryſ. Nō ſine cauſa recolit illam accubationem: ſed vt oſtēdat quantam petrus habebat fidutiam poſt negationez qui enim in cena non audebat interrogare: ſed Joāni interrogationem commiſit: huic ⁊ prepoſitura fratrum commiſſa eſt ⁊ credita. Et non ſolum non committit alteri interrogare que ad ipſum pertinent: ſed de reliquo ipſe pro alijs magiſtrum interrogat. Qr ergo magna ei predixerat dn̄s: ⁊ orbem terrarū commiſerat: ⁊ martyrium prenuntiauerat: ⁊ amorem ꝓteſtatus fuerat ampliorem: volens ⁊ Joannem in cōmunicatorem accipere, dixit. hic autem quid? quaſi di. nonne nobiſcum eadem veniet via. Ualde enim Joannem amabat Petrus: ⁊ per euangelium oſtēditur eorum colligatio: ⁊ in actibus apoſtoloꝝ. Act. iij. in prin. Sic ergo nunc vicem reddit petrus Joāni. Exiſtimans enim eum velle interrogare de ſeipſo ⁊ non audere: ipſe pro eo ſuſcipit interrogationē. Qr vero debebant orbis terrarum procurationem accipere: nec oportebat eos de reliquo ſibi inuicez eſſe cōiunctos: quod eſſet damnum orbi terrarum: ꝓpterea dn̄s dicit. ſic eum volo manere, donec veniam. Theophilus. hoc eſt. dum hunc volens, dirigam ad predicandum. te namqꝫ nunc dirigo ad orbis pontificatū.

Nō cātabit ho. gal. ⁊c.

Jtem ſuper illud Luc. xxij. Non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. Aug. Qui mihi ꝓmittis vitam tuam: ter negabis vitam tuam. quid in aīo eius eſſet cupiditatis: videbat. quid virium: non videbat. voluntatem ſuam iactabat infirmus: ſꝫ aſpiciebat valetudinem medicus. An apl's petrus (ſicuti eum fauore peruerſo excuſare quidam nitunt̄) chriſtum non negauit: qꝛ interrogatus ab ancilla, hoīem ſe neſcire rn̄dit: ſicut alij euangeliſte teſtantur? ⁊ expſſius: quaſi qui hoīem chriſtum negat: non chriſtum neget. ⁊ hoc in eo negat: quod factus eſt ꝑꝑ nos: ne periret quod fecerat nos. per quid autem caput eſt eccleſie: niſi per hoīem? quō ergo eſt in corpore chriſti: qui negat hoīem chriſtum? Sed quid multis immorer? non. n. dn̄s ait: non cantabit gallus: donec hoīez, aut filium hoīs neges: ſed donec me neges. qd eſt me niſi quod erat. quicquid eius negauit: chriſtuz negauit? Siquidem dubitare: nefas eſt. chriſtus hoc dixit verūqꝫ predixit. proculdubio petrus chriſtū negauit non accuſemus chriſtum quum defendimus petrū. agnouit plane pctm̄ ſuum infirmitas petri: ⁊ quantū mali chriſtum negando commiſerit, plorando monſtrauit. Neqꝫ nos quum iſta dicimus: primuz apl'oꝝ accuſare delectat. Sed huc intuendo admoneri vos oportet: ne homo quiſq̄ꝫ de humanis viribus fidat. verba hec Aug. abbreuiata tranſponunt̄. xj. q. iij. nō ſolum abnegat. Jtem ibi Beda. reſipiſcendi nihilominus ſi in lapſum corruerit exemplum capiat: neqꝫ deſperet: ſed incūctanter veniam ſe poſſe ꝓmereri credat. Chryſ. vn̄ manifeſtum eſt qm̄ ⁊ caſuz petri dn̄s conceſſit. nam poterat quidem a principio reuocare: ſed qꝛ permanebat in vehementia. ipſe quidem non impulit ad negationem: ſed dimiſit deſertū: vt diſcat propriam imbecillitatem. Et vt poſt hec talia nō patiatur: quum orbis terrarum diſpenſationez ſuſceperit: ſed reminiſcens eorum que paſſus eſt, cognoſcat ſeipſum. l. di. conſiderandum. cum. c. ſeq. Jtez de primatu ⁊ vl'i poteſtate ac prelatione petri ⁊ ſucceſſoruz eius Ber. in. ij. li. ad Eugeniuz, ex alia re geſta ſumit oſtenſionem: dicens. Stat ergo inconcuſſum priuilegium tuum tibi: tam in datis clauibus: q̄ꝫ in ouibus commendatis. Accipe aliquid quod nihilominus prerogatiuam confirmat tibi. diſcipuli nauigabant: ⁊ dn̄s apparebat in litore. ſciens petrus qꝛ dn̄s eſt: in mare ſe miſit: ⁊ ſic venit ad ipſum: alijs nauigio ꝑuenientibus. Joan. vlti. Quid iſtud? nempe ſignuz ſingularis potentie ⁊ pontificij petri: per quod non nauem vnam: vt ceteri quiqꝫ ſuam: ſed ſeculum ipſuz ſuſcepit gubernandum. ꝑs. ciij. hoc mare magnum ⁊c. Mare enim ſeculum. Naues autez eccleſie ſunt. j. q. iiij. non turbatur. inde eſt ꝙ altera vice inſtar dn̄i gradiens ſuper aquas. Mat. xiiij. vnicum ſe vicarium chriſti deſignauit: qui non vni ppl'o, ſed cunctis ꝑeſſe deberet. ſiquidez aque multe, ppl'i multi. Apoc. xvij. de conſe. di. ij. cum omne. extra de celeb. miſ. cum marthe. §. queſiuiſti. Jtaqꝫ quum quiſqꝫ ceteroꝝ habeat ſuam: tibi vna commiſſa eſt grandiſſima nauis facta ex oībus: ipſa vl'is eccleſia toto orbe diffuſa. de hoc. xxj. di. quāuis. Jtem ibi in Mat. xiiij. ad fi. ibi. rn̄dens aūt Petrus, dixit. dn̄e, ſi tu es: iube me venire ad te ſuper aquas.

Dn̄e: ſi tu es: iu. me vēni ad te ⁊c.

Hiero. ait. Jn oībus aūt locis ardentiſſime fidei inuenitur Petrus. eodez ergo fidei feruore quo ſemꝑ: nunc quoqꝫ tacentibus ceteris credit ſe poſſe facere, per voluntatem magiſtri: quod nō poterat per naturam: ibidem Chryſ. Uide aūt quantus eſt feruor: quanta fides. non dixit ora: deprecare: ſed iube. non enim ſoluz credidit: qm̄ poteſt chriſtus ambulare ſupra mare: ſed qm̄ pōt ⁊ alios inducere. ⁊ concupiſcit velociter ad eum venire. hoc. n. tam magnum queſiuit ꝑꝑ amorem ſolum: non ꝑꝑ oſtētationem. non enim dixit. iube me ire ſuper aquas. ſed iube me venire ad te. Jtem idem Chryſ. ibidem ſuper verbo. videns autem ventum validum: timuit. Petrus aūt (quod maius eſt) ſuperans vndas. ſ. maris: a minori turbatur. ſ. a venti impulſu. vn̄ ſequitur. videns aūt ⁊c. Talis enim eſt natura humana: vt multotiens in magnis ſe habens recte: in minoribus reprehendat̄. Hoc aūt ꝙ Petrus timuit: differentiam demonſtrabat diſcipuli ⁊ magiſtri. ſed ⁊ alios diſcipulos mitigabat. Si. n. duobus fratribus ſeſſuris ad dexteram ⁊ ſiniſtraz moleſti ſunt. Mat. xx. ⁊ Mar. x. multo magis huic moleſti fuiſſent. nōdum. n. erant ſpiritu pleni. poſtea vero ſpirituales effecti: vbiqꝫ petro primatum concedunt: ⁊ in concionibus eum premittunt. Luc. viij. Jtem ibi Hiero. Etiam paululum relinquitur tentationi: vt augeatur fides: ⁊ intelligat ſe non facilitate poſtulationis, ſed potentia dn̄i cōſeruatum. ardebat enim in aīo eius fides: ⁊ humana fragilitas in profundum trahebat. Jtem Aug. preſumpſit ergo petrus de dn̄o. titubauit vt homo. ſed rediuit ad dn̄m. vnde ⁊ ſequitur. ⁊ quum cepiſſet mergi. Pro ſtatu eccleſie informando: cuius caput eſt Petrus. xxij. di. c. ij. myſtice libet hoc euangelium ꝑcurrere. vnde ibi in Mat. xiiij. ⁊ ſtatim cōpulit ieſus ⁊c. Hieron. Quo ſermone oſtenditur inuitos eos a dn̄o receſſiſſe: dum amore preceptoris: ne ad punctum qdem tp̄is ab eo volūt ſeparari. Chryſ. Conſiderandū aūt: ꝙ quū dn̄s magna opat̄: dimittit turbas: docēs nos nuſq̄ꝫ gloriā multitudinis ꝓſequi. nec attrahere multitudinē. Et iterū docet: nō debere nos turbe commiſcere continue: neqꝫ fugere multitudinē ſemꝑ ſed vtiliter facere. ⁊ ideo ſequit̄. dimiſſis turbis: aſcēdit in montem ſolus orare in quo docet nos: qꝛ ſolitudo bona eſt: quum nos deuz interpellare oporteat. ꝑꝑ hoc etiam ad deſertum vadit: ⁊ ibi pernoctat: dū orat: erudiens nos in oratione tranquillitatē querere: ⁊ a tempore: ⁊ a loco. hucuſque Chryſ. Pro ſolitudine. de peni. diſt. ij. §. romanos. ver. ſed nec adam.

Grande quidpiaz facturis querenda ſolitudo.

Job.iij.edificant ſibi ſolitudines.vnde Ber. Anima
ſancta:ſola eſto:vt ſoli hominum ſerues teipſam:quē
tibi ex omnibus elegiſti. fuge publicum. fuge ipſos
domeſticos.ſecede ab amicis ⁊ intimis.etiam ab illo
qui tibi miniſtrat, an neſcis te habere verecundum
ſponſum:qui nequaꝗ velit indulgere preſentiā ſuaꝫ
preſentibus ceteris:ſecede ergo.ſ.mente, non corpo-
re:ſed intentione,ſed deuotione,ſed ſpiritu. relinqui-
te ciuitates habitatores moab.Hiere.xlviij.Itē Hie
ro.quod autem aſcendit ſolus orare:non ad eum re-
feras,qui de.v.panibus.v.milia hominum ſatiauit.
Sed ad eum qui audita morte Joannis:ſecedit in ſo
litudinem.non ꝙ perſonam ſeparemus:ſed qꝛ opera
eius inter deum ⁊ hominem diuiſa ſunt. Item Aug.
Orat chriſtus in monte. Mons altitudo eſt. quid autem altius celo in hoc
mundo?quis vero in celum aſcendit?nouit fides ve
ſtra.cur autem ſolus aſcendit?qꝛ nemo aſcendit in ce
lum:niſi qui de celo deſcendit.Jo.iij.quāuis ⁊ quum
in fine venerit.⁊ nos in celum leuauerit: etiā tunc ſo
lus aſcendet. qꝛ caput cum corpore ſuo vnꝰ eſt chri-
ſtus.nunc tn̄ ſoluꝫ caput aſcendit. aſcendit auteꝫ ora
re:qꝛ aſcendit ad patrem,pro nobis interpellare.Vel
ꝙ veſpere ſolus eſt: ſolitudinem ſuam in tpe paſſio-
nis oſtēdit ceteris trepidatione dilapſis.Mat.xvj.
Item Aug.Verūtamen dum chriſtus orat in excel-
ſo:nauicula turbatur magnis fluctibus in profundo
⁊ qꝛ inſurgunt fluctus:poteſt iſta nauicula turbari.ſꝫ
qꝛ chriſtus orat:non poteſt mergi.Nauiculam quip
pe iſtam,eccleſiam cogitate.turbulentum mare: hoc
ſeculum.ad hoc.xxiiij.q.j.non turbatur.xij.q.j.futu-
ram.j.rn̄.ibi. at vero quum inter turbines ⁊ aduerſa
mundi ſuccreſceret eccleſia.Item Aug. Qn̄ enim ali
quis impie volūtatis,maxime poteſtatis,perſecutio
nem indicit eccleſie:ſuper nauiculam chriſti grandis
vnda conſurgit. Rabanus. Unde bene dicitur: ꝙ
nauis erat in medio mari:⁊ ipſe ſolus in terra.qꝛ nō-
nunꝗ eccleſia tantis preſſuris eſt afflicta:vt dn̄s eaꝫ
deſeruiſſe videretur ad tempus.ad hoc.xxiij.di.in no
Quarta noctis vigilia. mine dn̄i.j.rn̄.Item Aug. Abijt autem dn̄s ad viſi-
tandos diſcipulos ſuos,qui turbabanť in mari,quar
ta vigilia noctis.i.in extrema parte noctis.vigilia.n.
vna tres horas habet:ac per hoc,nox quatuor vigi-
lias habet.Hilariꝰ.prima ergo vigilia fuit legis.Se-
cunda prophetarum. Tertia corporalis aduentus.
Quarta in reditu claritatis.Aug.Quarta ergo vigi
lia noctis:hoc eſt:pene iam nocte finita:venit:in fine
ſeculi,iniquitatis nocte trāſacta:ad iudicandū viuos
⁊ mortuos.venit autem mirabiliter.ſurgebant enim
fluctus:ſed calcabantur.quantūlibet eniꝫ poteſtates
ſeculi conſurgant:premit earum caput noſtrū caput.
Hilarius. Veniens autem chriſtus in fine, inueniet
eccleſiam feſſam: ⁊ antichriſti ſpiritu ⁊ totius ſeculi
motibus circūactam. Et qꝛ de antichriſti conſuetu-
dine ad omnem tentationum nouitateꝫ ſoliciti erūt:
etiam ad dn̄i aduentum expaueſcent:falſas rerū ima
ginationes metuentes. ſed bonus dn̄s timorē depel
lit dicens.Ego ſum.⁊ aduentus ſui fide,metum nau
fragij imminentis depellit.Aug.de qōnibus euāge-
liorum,Vel quod dixerunt diſcipuli phantaſma eſſe:
ſignat qꝛ quidaꝫ qui ceſſerint diabolo,de chriſti ad-
uentu dubitabunt.Quod autem petrus implorabat
a dn̄o,ne mergatur:ſignificauerat quibuſdam tribu-
lationibus etiam poſt vltimam perſecutionē purga-
tam eccleſiam.Item Hilarius. Quod auteꝫ trepidā
ti Petro virtutem perueniendi ad ſe dn̄s non indu
cit:ſed manu apprehenſum ſuſtinuit:hec rō eſt: ſolus
enim paſſurus pro oībus,oīum peccata ſoluebat:nec
ſocium admittit.quicquid enim vniuerſitati preſtať:
ab vno preſtatur.Item Aug.In vno etiam apoſto-
lo.i.Petro: in ordine apoſtolorum primo ⁊ ꝑcipuo:
in quo figurabatur eccleſia: vtrumqꝫ genus ſignifi-
candum fuit id eſt firmi:in hoc ꝙ ſuper aquas ambu
lauit: ⁊ infirmi,in hoc ꝙ dubitauit. nam ⁊ vnicuiqꝫ
ſua cupiditas tempeſtas eſt.Amas deum? ambulas
ſuper mare.ſub pedibus tuis eſt ſeculi tumor.Amas
ſeculum?abſorbet te.ſed quū fluctuat cupiditate cor
tuum:vt vincas tuam cupiditatem,inuoca chriſti di
uinitatem.Rabanus. Nec mirandum ſi aſcendēte
in nauiculam dn̄o,ventus ceſſauit.in quocunqꝫ eniꝫ
corde dominus per gratiam adeſt: mox vniuerſa bel
la quieſcunt.Col.j.quia quum ſit pax: pacem infert.
Item Hilarius.Aſcenſu etiam chriſti in nauim, ven
tum ⁊ mare eſſe ſedatum:poſt claritatis ſue reditum
eterna eccleſia:pax ⁊ tranquillitas indicatur. ⁊ quia
tunc manifeſtus aduenit:recte admirantes vniuerſi:
locuti ſunt. vere filius dei es. Confeſſio enim vniuer
ſorum tunc abſoluta ⁊ publica erit:dei filium non iā
in humilitate corpores,ſed in celeſti gloria pacem ec
cleſie reddidiſſe.Item Augu.de queſtionibus euan-
geliorum.Signatur enim claritatem eius tunc ma-
niſeſtatam,futuram per ſpeciem iam videntibus:qui
per fidem nunc ambulant. Item ⁊ alia Petri pri **Alia petri ⁊ ꝑuilegia ⁊ miracula.**
uilegia ſubnectuntur. Nam aſſumpto chriſto in ce-
lum.Marc. vlti. Petrus velut eius ſucceſſor eccle-
ſiam regere cepit: dum ad complendum duodena-
rium numerum apoſtolorum,loco Jude preuarica-
toris ex verbis prophete Dauid alium inſtituit: ⁊
ſubrogari fecit.Actuum.j.xxvj.queſt.ij.§.j.in fin.
Qui etiam recepto paracleto: diſcipulos non mu-
ſto repletos: ſed ſpiritusſancti gratia illuſtratos: ex
verbis Johelis apertius comprobauit:ignaros in-
ſtruens: ⁊ incredulos deſtruens.Act.ij.de conſec.di
ſtinct. iiij. proprie. Hic penitentiam agere iuſſit: ⁊
baptizari credentes. vt ibi habetur. de peniten. di-
ſtinct.j.§ his authoritatibus. verſic. petrus apoſto-
lus. ⁊ de conſec. diſtinct.iiij.preall.c.proprie. Hic pri
mum curando claudum fuit miraculum operatus.
Actuū.iij.ibi. Petrus autem dixit: argentum ⁊ au-
rum non eſt mihi ⁊c.Et in Ananiam ⁊ Sapphyraꝫ
vxorem eius tanꝗ primus ⁊ precipuus apoſtolo-
rum promulgauit ſententiam mortis. quia mentiti
fuerant ſpirituiſancto.Act.v.xxiij. queſt. viij. legi. ⁊
c.occidit.⁊.ca.petrus. Ipſe ſolus in Simonem ma-
gum ſententiam damnationis pronuntiauit. licet
non ei ſoli:ſed omnibus communiter pecuniam ob-
tuliſſet.Act.viij.j.queſt.j.qui ſtudet.⁊.c.petrus.⁊.ca.
eos.Ipſe non ſolum miracula faciebat:ſed etiaꝫ vm
bra illius. Actuum. v. Ipſe in mentis excuſſu vidit
celum apertum: ⁊ vas quoddam deſcendens:quod
animantia diuerſi generis continebat. ⁊ dictum eſt
ei. Surge petre: macta: ⁊ manduca. per quod in-
nuitur ꝙ Petrus prelatus fuerit populis vniuer-
ſis. vas autem illud orbem vniuerſum ſignat. ⁊ vni
uerſitas contentorum in eo: ſignificat tam iudeo-
rum ꝗ gentium nationes.ponitur hiſtoria Actuum
x. ⁊.xj. Vas illud velut linteum de quo ibi dicitur:
myſtice penitentiam ſignificare poteſt. linteum eniꝫ
multis tunſionibus ⁊ laboribus fit, ⁊ penitentia ve
ra multo labore agenda eſt.xlvij.diſtin.omnis.vnde
Aug.Tunde pectus: ⁊ tundendo eſto correctus. de
peni.diſtin.j.tres autem.In tali linteo dominus in-
uoluitur: dum in vera penitentia corpus ſuum ſu-

mitur. Jo. xix. Acceperunt corpus Jeſu: ⁊ ligauerũt linteis cum aromatibus. ⁊ ſicut in linteo penitentia: ſic in aromatibus virtutes ſignantur. ſecundũ Grego. in ſermone homilie paſcalis. ⁊ facit extra de ſacra vnc. c. vnico. §. ad exhibendum. Jtem Grego. virtutes perficientium in notitia ceterorum, quaſi ſuauitate fragant odorum. Quod autem linteum ter oſtenditur, ſignatur ꝙ vera penitentia tribus modis agitur, contritione, confeſſione, ⁊ ſatiſfactione. de penit. diſtinct. iij. perfeeta penitentia. Animalia immunda que in linteo ſunt, ſignificant peccatores qui in penitentia ſunt, beſtie quidem, auaros. ſerpentes, luxurioſos. aues, ſuperbos. Adapta lector. Jn his iubetur Petrus occidere. ſcilicet vitam beſtialem. de qua dicitur in ps. xlviij. homo quum in honore eſſet ſcilicet rationis diſcernendi inter mundum ⁊ immũdum, non intellexit id eſt intelligere noluit. ps. xxxv. vt bene ageret. ⁊ manducare id eſt traijcere in corpus eccleſie. Grego. Mirabile ꝙ ſerpentes ⁊ beſtie poſſunt in celum aſcendere. verum eſt. ſed in linteo penitentie. Aug. Anime ſancte que in hoc ſeculo, aut per vite innocentiam pure ſunt: aut penitentie ſatiſfactione purgantur: a ſaluator e recipiuntur. Jtem Petrus poſt chriſtum primus mortuum reſuſcitat. ſcilicet Thabitã. Act. ix. in fin. in ſignum ꝙ ipſe precipue per claues ſibi commiſſas ſoluendo peccatores reſuſcitat ad vitam gratie. de peniten. diſtinct. j. §. hoc autem. vltra columnam, verſic. reſuſcitatus.

Jtem ipſe Petrus primus iudeos, primus gentiles poſt aſcenſionem conuertit ad fidem: vt ſuper vtroſque fideles ſe habere primatum monſtraret. quum ipſo die pentecoſtes ad verbum exhortationis ipſius circiter tria milia iudeorum baptizati ſunt. Act. ij. de conſec. diſtinct. iiij. proprie. ac deinde Cornelium centurionem gentilem, ⁊ ſuas quaſi primitias gentium ad reuelationem angelicam baptizauit. Act. x. in fin. xxj. diſtinct. in nouo. ibi. primuſque ad fidem populum virtute ſue predicationis adduxit. l. diſtin. fidelior. ibi. Petrus enim dicitur eo ꝙ primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit: etiam de conſec. diſtinct. iiij. non dubito. ibi. verumtamen ſi iam ſpirituſancto accepto Cornelius baptizari noluiſſet: contempti ſacramenti reus fieret. Jtem eſt Petrus cuius vnam nauem aſcendit chriſtus. Luce. v. quia vna eſt eccleſia vniuerſalis: cuius rector eſt Petrus. xxiiij. queſt. j. loquitur. Unde ibi ſuper verbo Aſcendens autem in vnam nauim que erat Simonis. Beda. Nauis Simonis, eſt eccleſia primitiua. de qua Paulus dicit Galat. ij. qui operatus eſt Petro in apoſtolatu circunciſionis. Unde dicta vna: quia multitudinis credentiũ erat cor vnum ⁊ anima vna Act. iiij. xij. queſt. j. dilectiſſimus. Jtem ibi. Et impleuerunt ambas naues. Ambr. Myſtice autem ſecundum Matth. nauis petri fluctuat: ſecunduꝫ Lucam, impletur piſcibus: vt ⁊ principia eccleſie fluctuantis, ⁊ poſteriora exuberantis agnoſcas. non turbatur iſta que Petrum habet ⁊c. ꝓſequere. xxiij. queſt. j. non turbatur. Ubi ⁊ dicitur. Duc in altũ ⁊c. denique etſi alijs imperat vt laxent retia ſua: ſoli tamen Petro dicitur. Duc in altum, hoc eſt in profundum diſputationum. Uel in altum. quia Petrus altior alijs, ⁊ ſuperior. xxj. diſtinct. in nouo. lxxx. diſtin. in illis. in fin. ibi. quia nec inter ipſos apoſtolos par fuit inſtitutio: ſed vnus prefuit omnibus. Quod autem retia rumpebantur. ibi. Piſcium copia ⁊ nauicule implete ſunt: ita vt mergerentur. ſecunduꝫ Aug. ſignat hominum carnalium tantam futuram multitudinem in eccleſia: vt etiaꝫ diruptione pacis per hereſes ⁊ ſchiſmata ſcinderentur. Rumpitur autem rete: ſed non labitur piſcis. ſecundum Bedam. qꝛ ſuos dominus etiam inter perſequentiuꝫ ſcandala ſeruat. Jtem ſecundum Bedam. harum impletio nauium vſqꝫ in fines ſeculi creſcit: ſecundum ꝙ implete merguntur: hoc eſt: in merſione premuntur. nõ eniꝫ ſunt ſubmerſe: ſed periclitate. prout apoſtolus exponit, dicens. ij. Timoth. iij. Jn nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa: ⁊ erunt homines ſcipſos amantes: cupidi: elati: ſuperbi: blaſphemi: parentibns non obedientes ingrati: ſceleſti: ſine affectione: ſine pace: criminatores: incontinentes: immites: ſine benignitate: proditores: proterui: tumidi: voluptatum amatores, magis q̃ꝫ dei: habentes quidem ſpeciem pietatis: virtutem eius abnegantes ⁊c. Nam mergi naues, eſt homines in ſeculo, ex quo electi per fidem fuerant, morum prauitate relabi. Jtem. ibi. Ex hoc iam homines eris capiens. Beda. Hoc ad ipſuꝫ Petrum ſpecialiter pertinet. Exponit enim ei dominus quid hec captura piſcium ſignificet. ꝙ ſcilicet ipſe ſicut nunc per retia piſces: ſic aliquando per verba ſit capturus homines. Nam vna die ſolum, cepit tria milia verbo ſuo. vt Act. ij. ⁊ pre. c. de conſec. diſtin. iiij. proprie. totuſque huius facti ordo, quid in eccleſia cuius ipſe Petrus typum tenet quotidie geratur, oſtẽdit. Jtem ſuper illud Matth. xix. Ecce nos reliquimus omnia. quod eſt ibi verbum Petri. dicit Chryſo. Qui claues regni celorum acceperat: pro ijs qui ibi ſunt iam confidit. ⁊ pro orbe terrarum vniuerſa interrogat. Jtem Joan. xxj. ſuper illud Aſcendit Simon Petrus: ⁊ traxit rete in terram. Grego. Petro autem ſancta eccleſia eſt commiſſa. ipſi ſpecialiter dicitur Joan. vlti. Paſce oues meas. Quod ergo poſtmodum aperitur in voce: hoc ante ſignatur in opere. ipſe enim piſces ad ſoliditatem litoris pertrahit. quia ſtabilitatem eterne patrie fidelibus oſtẽdit. hoc egit verbis. hoc epiſtolis. hoc agit quotidie miraculorum ſignis. Jtem Joan. vj. Petrus tãq̃ꝫ caput ꝓ toto corpore apoſtolico ⁊ eccleſie dicit chriſto. Dñe ad quem ibimus? Augu. q. d. repellis nos a te: da nobis alterum te: ad quem ibimus, ſi te relinquimus. Chryſo. autem: Uerbum multe amicitie eſt oſtenſiuum. quia ſcilicet chriſtus eis honorabilior erat q̃ꝫ patres ⁊ matres pro tota etiam eccleſia confitetur dicens. Et nos credimus: ⁊ cognouimus: quia tu es chriſtus filius dei. vbi Auguſt. credimus enim, vt cognoſceremus. Nam ſi prius cognoſcere, deinde credere vellemus: nec cognoſceremus: nec credere valeremus. Hoc autem credimus ⁊ cognouimus: quia tu es chriſtus filius dei id eſt quia ipſa vita eterna es: ⁊ non das in carne ⁊ ſanguine tuo niſi quod es. Jtem Joan. xiij. ibi. Heſitantes de quo diceret. Chryſo. Omnibus autem trementibus: ⁊ ipſo vertice, ſcilicet Petro formidante: Joannes velut delectatꝰ recubuit in ſinu Jeſu ⁊c. Sunt ⁊ alia plura ex quibus Petri primatus oſtendi poteſt: ⁊ per conſequens ſucceſſoris ipſius. ſed ea que ſunt dicta ad preſens ſufficiant. Quibus tamen ⁊ illud addendum eſt ꝙ Petrus caput ⁊ princeps apoſtolorum: ⁊ conſequenter totius eccleſie dicitur ⁊ eſt. non ſolum chriſti inſtitutione: ſed etiam apoſtolorum cõmuni approbatione. ſicut ſacri doctores eliciunt ex quibuſdam predictarum authoritatum ⁊ ex quibuſdam alijs. ⁊ eſt expreſſum. xxj. diſtinct. in nouo.

Ad hoc etiam addendum eſt q Romanus pontifex Petri ſucceſſor non ſolum iure diuino, quod a chriſto: ſed etiam iure humano: quod eſt a terreno principe, primatum obtinet ſuper oẽs eccleſias: eccleſiarumq; rectores: vt patet ex priuilegio conceſſo a Conſtãtino Romane eccleſie, ac in ea preſidenti. xcvj. diſt. Conſtantinus. Si aũt obijciatur q princeps terrenus primatum ſpũalem conferre non potuit: quum de ſpũalibus diſponendi non hz ptãtem xcvj. diſt. qui bene. Dicendum eſt q illius priuilegij poteſtas quantum ad poteſtatem ſpũalem pertinet non ſm authoritatem eſt accipienda: ſed ſm approbationem ⁊ manifeſtationem: ⁊ deuotionem: ⁊ diuine voluntatis executionem.

De differentia ⁊ conuenientia duplicis poteſtatis: regie. ſ. ſpũalis ⁊ ſecularis. Et quõ comparantur adinuicem ſm tempus: prioritatem: ⁊ dignitatez ⁊ cauſalitatem. Comparatio poteſtatum ſm continentiam. Multiplex probatio q ſpũalis poteſtas ſit dignior ⁊ ſuperior temporali. Cap. 56.

Nunc videnduz eſt de differentia ⁊ conuenientia duplicis poteſtatis regie. ſ. ſpũalis ⁊ ſecularis: Harum aũt poteſtatum differentia ex ipſis nominibus cõſiderari põt: dum vna ſpiritualis alia ſecularis vel temporalis vocatur. Ad cuius differentie intellectum ſciendum eſt q ſpirituale dupliciter dicitur. Uno enim modo ſpũale dicit: id quod pertinet ad animam que ſpũalis eſt nature. Tertulianus hereticus animam corpoream eſſe dicit. xxiiij. q. iij. quidam. verſi. tertulianiſte: ⁊ precipue quantum ad partẽ rõnalem: ⁊ hoc modo ſcientie ⁊ virtutes dñr ſpũalia quedam: huic aũt ſpũali contradicit corporale, quod. ſ. pertinet ad corpus: vel ad animaz. vt eſt corporis forma extra in clemen. de ſi. c. fidei. §. porro ⁊ vt communicat cũ animabus brutoꝝ. Et ſic dñt quidam q poteſtas prelatoꝝ eccleſie ſpiritualis dz quia eſt ſuper animas: ⁊ ſuper ea que ad perfectionẽ pertinent anime. Poteſtas aũt principum ſecularium dicitur corporalis: qz eſt ſupra corpora: ⁊ ſuper ea que pertinent ad corpus: ad hoc. xcvj. diſt. cuz ad verum: ibi. quatenus ſpũalis accuſatio a carnalibus diſtaret incurſibus. Sed hoc dictum hz dubiũ naz etiam ſecularis poteſtas ſi recta ⁊ ordinata ſit: intendit principaliter ⁊ finaliter ſubditos dirigere: ⁊ inducere ad vitam virtuoſaz: que principaliter ad animam pertinet. c. ad hoc. di. iiij. facte ſunt. extra in pro he. decre. rex pacificus. §. ideoq;. Jd enim debet intendere omnis recta poteſtas in hominibus: ad qđ homo finaliter ordinatur. Finis aũt hominis inquãtum homo eſt felicitas: Unde omnis poteſtas recta debet intendere, vt multitudo ſibi ſubiecta ſit felix: felicitas aũt hominis principaliter conſiſtit in actu virtuoſo: vnde ps. j. Beatus vr qui non abijt in conſilio impioꝝ ⁊c. Et iterum ps. cxxvij. Beatus vir q timet dñm: ⁊ ps. cxviij. Beati immaculati in via ⁊c. cum ſi. Quare ad officiuz huius poteſtatis pertinet dirigere homines in hunc finem. Uerum qz ad felicitatem politicam precipue requirũtur exteriora bona: que vite corporali deſeruiant: Jdeo cõſequenter ad eius officium pertinet gubernatio: quantum ad res exteriores: ⁊ quantum ad corpora: ſine quibus

Spũale dupliciter

non exercentur anime opera in huius vite ſtatu. ca. j. q. iij. ſi quis obiecerit: ſm q hoc videtur q ſecularis poteſtas principaliter etiam dz dici ſpũalis: accipiendo ſpũale modo predicto. Alio modo vero dicitur ſpũale id qđ ad animam pertinet: non ſm nãz ſed ſm gratiam: ⁊ ſm hoc dñr ſpũalia illa que reſpiciunt gratiam: ⁊ que ad gratiam habent habitudinem. Et hoc modo poteſtas ſecularis non dicitur ſpũalis: ſed temporalis: ſm quod hmõi reſpicit nãz ſpũalis aũt reſpicit gratiam. Patet ergo differentia predicta duplicis poteſtatis regie: que eſt, q vna dicitur nãlis: alia ſupernaturalis. Quia temporalis, ſm q hmõi: reſpicit nãm. ſpũalis: aũt reſpicit gratiã que eſt ſuper nãm. Et hoc vna dicitur celeſtis: alia terrena. Spũalis enim que reſpicit gratiam: que facit hominem deiformem: dicitur diuina. Temporalis aũt: que reſpicit ipſam nãm hominis: ſm quod eſt homo: dicitur humana. Conueniunt aũt he due poteſtates regie. Primo ſm cauſaz efficientẽ qz oĩs poteſtas a deo. Roma. xiij. xxiij. qõ. j. quid culpatur Jtem ſecundo conueniunt ſm cauſam finalem: qz finaliter in vtraq; intenditur beatitudo: vt proxime dictum eſt. Tertio conueniunt quantum ad ſubiectum: qz vtriuſq; poteſtatis ſubiectũ eſt homo. Differunt tñ he poteſtates quantũ ad diſpoſitionem ſubiecti: vt quidam dicunt: quia in homine cui communicanda eſt poteſtas temporalis: requiritur perfectio prudentie: per q̃z dirigatur in agendis: optimum. c. xxix. di. §. j. c. Petrus. Jn homine aũt: cui cõmunicanda eſt poteſtas ſpũalis: requiritur perfectio ſapientie: per quam contemplet diuina. Unde poteſtas temporalis requirit vitam actiuaz: ſpũalis aũt contemplatiuam: nihilominus ⁊ actiuam: extra de renun. niſi cum pridem. §. nec putes. xxvj. di. ſi quis vult. Quarto conueniunt he poteſtates quantum ad obiectum: qz vtraq; poteſtas exercetur circa hominem. nam hic loquitur de poteſtate circa hominem. Sed tamẽ differenter habet ſe eſſe vtraq; circa homines. Temporalis enim habet eſſe circa homines: vt ſm ſuam nãm conſiderantur. Spũalis autẽ debet eſſe circa homines: vt ſunt ſuſceptibiles gratie. Quinto conueniunt he poteſtates quantuz ad actus: qz conſimiles ſunt actus vtriuſq; poteſtatis. Differunt tñ in modo agendi: vtriq; nãq; conuenit iudicare: ſed vni corporaliter: alij ſpũaliter. Judicat vna ſpũales cauſas. xj. q. j. per totum. Alia determinat temporales: extra de iudi. nouit: extra qui fi. ſint legi. c. j. ⁊ c. cauſamq;. Una infert penam corporalez xxiij. q. v. quaſi per totum. Alia vero penam ſpũalez. xj. q. iij. quaſi per totum: extra de ſen. excõ. per totuz. Unde vni dicitur competere gladius ſpũalis. xvj. q. ij. viſis, in fi. Alteri vero gladius materialis. xxiij. q. v. non ſolũ. xxxiij. q. ij. inter. Utriq; conuenit paſcere: ſed temporalis paſcit corporaliter: ſicut chriſtus turbas. Jo. vj. Matth. xiiij. ⁊ xv. Marc. viij. Luce. ix. xxxix. di. §. j. Spũalis aũt ſpũaliter. xcv. diſt. eſto. j. Pet. v. Paſcite qui in vobis eſt gregem ⁊c. licet ⁊t corporaliter paſcere debeat: quum poteſt: vt pre. §. j. ⁊ xxxvj. di. §. j. Utriq; conuenit pugnare. ſed ſpũali oratione ⁊ verbo. xxiij. q. viij. conuenior. Temporali aũt armis ⁊ mãli gladio. vt hic probatur. xxiiij. q. viij. quaſi per totum: extra de vo. ⁊ vo. redemptio. ex multa. Aſſignata vero conuenientia ⁊ differentia poteſtatum predictarum: reſtat conſiderare de quibuſdam alijs comparationibus earundem. Et primo quidem quõ comparantur adinuicem ſm tem-

Spũalis: ⁊ ſecularis regie ptãtes in quibus conueniunt.

ſuper

poris prioritatez. Sicut aūt lex nālis preceſſit tēpore legem ſcriptaz.vj.di.§.his ita:ꝛ diſt.j.ius nāle: ſic videtur dicendum ꝗ poteſtas regia temporalis que a nā oritur:preceſſit poteſtatē regiam ſpūalem: que ex gratia ſumit exordium, Nam ſpūalis poteſtas ſm veritatem a chriſto initium habuit:qui nobis celeſte regnum patefacit:ad cuius conſecutionē ordinatur ſpūalis poteſtas, Secundum ſignificationem tñ ꝛ figuram:etiam in veteri teſtamēto: hec poteſtas eſſe cepit:vt longe.s.probaui:precipue in.xiij. c. Secundo videndum quō comparantur adinuicē ſm dignitatem. Eſt aūt ſimpliciter ꝛ abſolute dicendum:quod poteſtas ſpūalis eſt dignior ꝛ ſuperior multipliciter. Primo rōne agentis:q2 etſi vtraqꝫ ſit a deo, Roma.xiij.tñ ſpūalis digniori modo eſt a deo q2 ſpūalius.xxij.diſt.c.j. Secundo ratione finis:q2 ſpūalis ſpūalius ad ſuperiorem finem ordinatur:ꝙ̃ temporalis:vt dictum eſt. Tertio ratione obiecti: q2 licet homo ſit vtriuſqꝫ poteſtatis obiectum:tamē ſm altiorem modum eſt obiectum ſpūalis poteſtatis ꝙ̃ temporalis:quod patet. Nam temporalis poteſtatis obiectum, eſt homo:vt in ſuis nālibus conſideratur. Spūalis aūt poteſtatis obiectum:eſt homo vt eſt perfectibilis gratia:ꝛ poteſt effici membrum chriſti:ꝛ dei filius per adoptionem. Jo.j. Dedit eis ptātem filios dei fieri:de peni.di.j.§.hoc autem.veritem vt chriſtus ait. Quarto rōne actus;quia ſpūalis habet altiores ꝛ digniores operationes ꝙ̃ temporalis:q2 ſicut finis ad finem ſe habet:ſic operatio ad finem perducens, ad operationē ſe habet. Quinto rōne modi agendi:q2 ſpūalis rectius opratur: ꝙ̃ temporalis in quo ſepe contingit obliquitas ꝛ defectus:licet enim perſona que ſpūalem habet ptātem: deficere poſſit in operando:tñ ptās ipſa ſm ſe rectitudinē amplius ſemper h3.c.xxiij. q.iiij. qui peccat. Sexto rōne vtilitatis:nā ſpūalis plura pōt agere: ꝛ plures habet agendi modos:ꝙ̃ temporalis. Adhuc plures ſubduntur ptāti ſpūali,ꝙ̃ temporali:nā ſpūali ſubijciuntur tam clerici ꝙ̃ laici.vnde ꝛ a ſubiectione illius cui ſpūalis ptās conuenit plene ſ. Romani pontificis,nullus excipitur.qui ad eccleſiam qualitercūqꝫ pertineat.ix.q.iij.cuncta.extra de ma.ꝛ obe. ſolite.§ nos aūt. Temporali vero non ſubijciuntur niſi laici.nec hi quantum ad omnia:clerici autez nō ſubduntur directe,niſi forte propter aliquod temporale.xxiij.q.viij.§.ecce.xviij.di.eps metropolitanus. Deinde videndum eſt quō comparantur he ptātes adinuicem ſm cauſalitatem. Spūalis quidem cauſalitatem habet ſuper temporalem:ꝛ multiplicē cauſalitatis modum. Nam ſpūalis eſt cauſa temporalis per modum finis:q2 finis temporalis:qui eſt felicitas nālis:ordinatur ad finem ſpūalis:qui eſt beatitudo ſupernaturalis:ꝛ ideo temporalis eſt pp ſpūalem finaliter:ꝛ qui ptātem temporalē ꝙ̃ habent:ad ſpūalem non ordinant,peruerſe eos agere non dubium eſt optimum.c.xxiij.q.v.principes.ꝛ.xcvij.di. eccleſie mee. Adhuc ſpūalis ptēs eſt cauſa temporalis per modum principij agentis:ꝛ hoc tripliciter: primo enim ſpūalis eſt principiuz agentis.reſpectu temporalis:quantum ad eius inſtitutionem: q2 eaz inſtituit.vt dicit Hugo de ſancto Victore:ꝛ ſepe ſupra dictum eſt maxime in.c.xiij:ꝛ.xl. Sed conſiderandū eſt circa hoc,ꝗ de inſtitutione regni ſummi imperij due ſunt opiniones quaſi contrarie. Quidā enim dicunt ꝗ temporalis ptās a ſolo deo eſt immediate:ꝛ a ſpūali ptāte ſm ſuam inſtitutionem nullo

Alia itidē harū ptatum cōparatio.

Tēporalis ptās a quo inſtituta.

modo dependent.xxiij.q.iiij.queſitū. Alij vero dicūt ꝗ temporalis ptās ſi debeat eſſe legitima ꝛ iuſta:vel eſt coniuncta ſpūali in eadem perſona:vel eſt inſtituta per ſpūalem alias iniuſta eſt,ꝛ illegitima.c.ad hoc extra de ſacra vnc.c.vnico.de elec.venerabilem. Inter has duas opiniones accipio mediam, que probabilior eſſe videtur:vt dicatur ꝗ inſtitutio ptātis temporalis māliter ꝛ inchoatiue h3 eſſe a nāli hominum inclinatione:ac per hoc a deo:inquantū opꝰ nature eſt opus dei. Gen.j.extra de ſum.tri.ca.j.rñ.j. Perfectiue aūt ꝛ formaliter h3 eſſe a ptāte ſpūali:ꝙ a deo ſpāli modo deriuat. Nam gratia non tollit naturam:ſed perficit eam ꝛ format:ꝛ ſimiliter id quod eſt gratie:non tollit id quod eſt nature:ſed illud format ꝛ perficit. Unde q2 ptās ſpūalis gratiam reſpicit:temporalis vero nām:ideo ſpūalis temporalem non excludit:ſed eam format ꝛ perficit. Imperfecta ſiquidem eſt ꝛ informis omnis humana ptās: niſi per ſpūalem formet ꝛ perficiatur. Hec aūt formatio eſt ratificatio ꝛ approbatio. Unde ptās humana ꝙ eſt apud infideles:quantumcūqꝫ ſit ex inclinatione nature:atqꝫ per hoc legitima.tñ informis: q2 p ſpūalem non eſt approbata ꝛ ratificata:q2 vbi ſana fides non eſt:non pōt eſſe iuſtitia.xxiiij q.j.verſic.ſana.ad hoc.xxiiij.q.j.§.ſed iſtud,ibi cuius ptās nulla eſt extra eccleſiā.op.facit.xxiiij.q.j.§.ex his.ibi enim deeſt agnitio eterne ꝛ incōmutabilis veritatis falſa eſt virtus:etiam in optimis moribus:ꝛ per Oſtien.d hoc in ſum.tri.de homi.ꝛ de hoc.s.latius in.xiij.ꝛ.xl.ca. dixi. Sed ad ampliorem hmōi euidentiam: ſciendum eſt ꝗ ptās humana ſiue tēporalis duplici informatione indiget:ad hoc ꝗ ſit perfecta ſm rōnem potentie. Indiget.n.formatione fidei:q2 ſicut nulla eſt vera virtus ſine fide:ſm Aug.vt proxime allegaui:ſic nulla eſt ptās eſt omnino vera ſine fide. Non ꝗ ſit nulla:ꝛ omnino illegitima: vt iij.q.vij.§.item in euangelio:ſed q2 non eſt vera neqꝫ perfecta: ſicut nec matrimonium infidelium eſt perfectum: ꝛ ratū licet ſit aliqualiter verum ꝛ legitimum.xxviij.q.j.§. item illud Aug. Indiget etiam formatione approbationis ratificationis de ptātem ſpūalem. Quantumcūqꝫ enim aliquis habeat fidem:non tñ h3 ptātem temporalem formatam,ꝛ perfectam:niſi per ſpiritualem fiat ratificatio ꝛ opprobatio. Nulla enim ptās ſecularis eſt omnino vera ꝛ perfecta: niſi per ſpūalem ratificetur:ꝛ approbet:ꝛ confirmet. Unde vnctio regibus adhibet:non ſolum in ſignum ſanctitatis, que in eis requiritur:ſed etiam in ſignū approbationis ꝛ formationis. Et a pontificibus reges vnguntur:q2 per ſpūalem ptātem perficit ꝛ format illa que temporalis dicitur:extra de ſacra vnc.c.vnico:ꝛ ideo ſpūalis ptās pōt dici quodammodo temporalis forma eo modo quo lux dicitur forma coloris. Color enim habet aliquid de nā lucis:tñ ita debilem habet lucem:ꝗ niſi adſit lux exterior:per quā formetur:non inheretēr:ſed virtualiter:non pōt mouere viſum. Et ſimiliter temporalis ptās h3 aliquid de veritate.potentie.quum ſit a iure humano:quod a natura oritur.ſed tñ imperfecta eſt ꝛ informis:niſi formetur per ſpūalem ꝛ hoc modo inſtitui dicitur p ſpūalem. Unde ꝛ Hugo de ſancto Victore dicit: ꝗ in eccleſia dei ſacerdotalis dignitas regalem ptātez ꝛ ſacrat:ꝛ ſanctificat:ꝛ benedicit:ꝛ format per inſtitutionem:ac ſi diceret ꝗ eam benedicendo ſanctificat:ꝛ formando inſtituit:dixi.s.e. verſi.ad hoc. Quod etiam amplius ex hoc declaratur: nam ꝗ homo ſit

Ptās tēporalis duplici indiget formatione.

ſuper

ſuper homines ex iure humano eſt nõ vſquequaqʒ. xxij.di.de Conſtantinopolitana:quod a nã proficiſcitur. Quod aũt homo fidelis:ſit ſuper homines fideles:ex iure diuino eſt:quod a gratia oritur: gratia enim non nã ſimiles efficit. Et qꝛ ius diuinum eſt apud chriſti vicarium:ideo ad eum pertinet inſtitutio fidelium regum:⁊ temporalis ptãtis ſuper fideles:inquantum ſunt fideles:vnde princeps temporalis in eccleſia iure humano ptãtez hʒ ſuper homines. viij.diſt. quo iure.iure diuino ſuper fideles. Qꝛ ergo fides nãm format:ideo temporalis ptãs formando inſtituitur:⁊ inſtituendo formatur per ſpũalem:⁊ per eam approbatur:⁊ ratificatur:vnde nec legibus vti dʒ temporalis ptãs contrarijs ſpũali.x.di. per totum. Patet ergo qũo ſpũalis ptãs hʒ rõnem cauſe agentis:reſpectu temporalis:quantum ad eius inſtitutionem. Secundo hʒ rõnem cauſe agentis, reſpectu eius:quantum ad iudicium. Quum enim eam inſtituat:ad eam etiam pertinet ipſam iudicare xvj.q.ij.viſis:extra de parochia.nullus:vbi de hoc. Item quum ex fine ſumatur iudicium eoꝝ que ſunt ad finem:ptãs ſpũalis que vltimum ⁊ ſupremum finem hominis intendit.j.Cor.ij.ſpũalis homo,etiaʒ vide.ij.Cor.vj.iudicare hʒ temporaleʒ:que intendit finem inferiorem ordinabilem ad finem ſpũalis.poteſtatis. Quemadmodum enim ſcientia ſacre ſcripture iudicat quamlibet ſcientiam phicaʒ:c.xxxvij. di.§.hinc etiam:ſic ſpũalis ptãs iudicat quamlibet temporalem:ex qui fi.ſint legi:per venerabilem.§.rationibus:ad fi. Et ſicut iudicium ſenſus quum deficit:corrigitur per iudicium intellectus:qui eſt ſuperior in gradu cognitiuaruʒ potentiarum:ſic actio tẽporalis ptãtis quum inuenitur a rectitudine deuiare:corrigitur per ſpũalem ptãtem:ſicut per ſuperiorẽ extra de iudic.nouit:vnde dicit Hugo de ſancto Uictore:ꝙ ſpũalis ptãs terrenam ptãtem ⁊ inſtituere hʒ:vt ſit:⁊ iudicare habet ſi bona non fuerit. Habet enim eam iudicare:qꝛ eam poteſt ⁊ dʒ dirigere:punire,⁊ penam ei inferre.non ſolum ſpũalem: ſed etiam temporalem rõne criminis ⁊ delicti:etiã vſqʒ ad eius deſtitutionem procedere:ſi hoc delicti qualitas exigat.ad hoc.xv.q.vj.item alius.extra de ſup. ne.ꝑce. grandi.vj.lib.extra de re iudi.ad aplice.lib.vj.⁊ dicitur.ſ.in.xiij.⁊.xl.c. Que deſtitutio non eſt ipſius poteſtatis:qꝛ ſic tolleretur ordo poteſtatuʒ:que nõ peccant.dixi.ſ.in.viij.ca.ſed eſt hoĩs male vtentis ptãte ſibi data. Unde quum dr̃ ptãs deſtitui : accipitur ptãs pro eo qui poteſtatez habet:extra de homi.tuanos.§.mane.ibi.poteſtati incentiue. vt eniʒ dicit gl. ſuper illud ad Rom.xiij. Omnis anima ptãtibus ſublimioribus ſubdita ſit:nomine ptãtis accipitur interdum ptãs ipſa:que datur alicui a deo:aliquando homo ipſe habens ptãtem. Non ergo deſtituitur aut damnatur ptãs ipſa:que bona eſt : ⁊ ad bonum ordinata:ſed deſtituitur habens poteſtatem: quum ea vtitur indebite. Sicut enim per ſpũalem ptãtez confertur alicui ptãs temporalis ſuper fideles:ſic ꝑ eandem poteſt hac ptãte priuari:vt proxime probaui. Ab hoc aũt iudicio quod competit ptãti ſpũali ſuper temporaleʒ:nullus oĩno temporalis princeps excipitur:quum gñaliter ptãs temporalis in quocũqʒ inueniatur:ſubdita ſit ſpũali iudicio:maxime illius in quo ptãs ſpũalis eſt pleniſſime.ſ. Romani pontificis. Licet enim alijs pontificibus conueniat de temporali poteſtate iudicare(nam ep̃s poteſt regem excommunicare inquantum pertinet ad ſuam dioc.xcvj.diſt.duo ſunt.lxiij.diſt.Ualentinianus.ibi noſtra capita ſubmittamus) ſummus tñ pontifex habet plenum iudicium ſuper omnes principes : ⁊ ſm oẽm modum iudicij qui communicatus eſt ſpũali ptãti:vt in pre.c.item alius.cum alijs concor.ibi.⁊ ix.q.iij.cuncta.

Tpalem ptãtem iudicat ſpiritualis.

Tertio vero ſpũalis ptãs hʒ rõnem cauſe agentis reſpectu temporalis quantum ad imperium. Sicut enim contingit in artibus:ꝙ ars ad quã pertinet vltimus ⁊ principalis finis:imperat arti ad quã pertinet finis ſecundarius, qui ad principalem ordinatur.ſic ⁊ in ptãtibus ſe hʒ. Unde ⁊ ſpũalis ptãs,ad quã pertinet precipuus finis:que eſt beatitudo ſupernãlis:ita ſe hʒ ad ptãtem temporalem, ad quã pertinet beatitudo nãlis:que eſt finis ſecundarius ordinatus ad ſupernãlem:ꝙ imperat ei:⁊ in ſui obſequium vtitur ea:⁊ oĩbus que ei ſubduntur:⁊ q̃ ad ipſam pertinent:qꝛ nãlia gratuitis : temporalia ſpũalibus:humana diuinis,terrena celeſtibus:tãquã dignioribus obſequi debent:⁊ eoꝝ imperio moueri ⁊ dirigi.xij.q.j.precipimus:extra de ma.⁊ obe.ſolite §.verum.ibi.in ſpũalibus antecellit:que tanto temporalibus ſunt digniora:quanto anima prefertur corpori:cum concor.ibi poſitis, vnde ſpũalis poteſtas etiam ſuper temporalia quecũqʒ imperium hʒ: inquantum ſpũalibus nata ſunt obſequi:⁊ ad ſpũalia ordinari.⁊ temporalis poteſtas iure diuino quãtum ad omnia ſubeſt ſpũali:inquantum ordinaẽ ad ipſam,⁊ eſt ꝑꝑ ipſam: Ita ergo ſe hʒ ſpũalis poteſtas ad temporalem:ſicut ars architectonica ad ſubſeruientem:⁊ ſicut ſcientia ſacra ad ſcientias humanitus inuentas:quibus vtitur in ſui obſequiuʒ:ad manifeſtationem ſue veritatis.c.xxxvij.di. ſi quid veri. Unde temporalis vocaẽ in auxilium a ſpũali:⁊ vocata dʒ auxilium ferre:⁊ obſequium impendere: qꝺ ſi non ſecerint poſſunt ab eccleſia puniri. xxiij.q.v. principes.⁊ expreſſe ibidem in.ca.adminiſtratores. xcvj.di.cum ad verum:extra de of.ordi.c.j.⁊.ca.qm̃: extra de maledi.c.ij.vbi de hoc.xvij.di.nec licuit : ex̃ de ſen.ex.dilecto.lib.vj.

Spũalis eſt: ptãtis impare tẽporali.

Ex dictis aũt poteſt accipi comparatio earum ſm continentiam. Nam qꝛ virtutes inferioꝝ continentur in ſuperioribus : ⁊ que ſunt cauſatoꝝ preinſunt cauſis:ideo temporalis poteſtas que comparatur ad ſpũalem ſicut inferius ad ſuperius:⁊ ſicut cauſatum ad cauſam: continetur in poteſtate ſpũali. Et ꝑꝑ hoc a chriſto dñr eſſe conceſſa beato Petro iura celeſtis imperij ⁊ terreni. xxij. diſt.c.j.qꝛ Petrus. Et quelibet eius ſucceſſor:in quo plenitudo ſpũalis poteſtatis reſidet:extra de vſu pal. ad honorem:cum ſi.prehabet ptãtem temporalem: non tñ ſm eundem modum ſm que habetur a principe temporali:ſed modo digniori ⁊ perfectiori. Nõ enim ſic habet eam:vt exerceat eius opera immediate:niſi in aliquibus caſibꝰ:extra qui fi.ſint le.per venerabilem.§.rationibus:ſed agit opera eius nobiliori modo.ſ.imperando:⁊ dirigendo:⁊ ad ſuum fineʒ operibus eius vtendo. Propter qꝺ principes oẽs temporales obedire debent ei apud quem ſpũalis poteſtas in ſummo reſidet:tãquam ſummo dño noſtro Jeſu chriſto:extra de ma.⁊ obe.omnes principes.⁊ ipſum ſicut ſuperiorem ⁊ ſicut caput recognoſcere:ipſumqʒ reuereri:⁊ honorare:atqʒ ei ſubijci.vñ beatus Ber.in epiſtola ad Conradum imperatorẽ ait. Legi quippe. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.⁊ qui poteſtati reſiſtit:dei ordinationi reſiſtit.Rom.xiij.xj.q.iij.qui reſiſtit. quã ſententiam cupio vos ⁊ omnibus modis cuſtodire: in

Tẽporalis ptãs in ſpũali continetur.

exhibẽda reuerentia ſumme ⁊ apoſtolice ſedi ⁊ bea
ti Petri vicario ſicut ipſam vobis vultis ab vni-
uerſo ſeruari imperio ad hoc.ij.qõ. vj.qui ſe ſcit.xcv.
diſt.eſto.xj.q.iij.que reſiſtit.lxiij.di.tibi dño.⁊.c.Ua-
lentinianus.xcvij.di.victoꝛ.ibi.debita reuerẽtie gra
tulatione.xcvj.di.Conſtantinus.ibi.amplius q̃ꝫ ter
rene imperialis noſtre ſerenitatis ⁊c.⁊.j.ibi.ita eius
ſacroſanctam Romanam eccleſiam determinus ve
neranter honoꝛare:⁊ amplius q̃ꝫ noſtrum imperiuꝫ
terrenumqꝫ thꝛonum,ſedem ſanctiſſimaꝫ beati Pe
tri glorioſe exaltari:tribuentes ei poteſtatem ⁊ glo-
riam:dignitatem atqꝫ vigoꝛem : ⁊ honoꝛificentiam
imperialem.⁊.j.ibi. ⁊ tenentes frenum equi ipſius
pꝛo reuerentia beati Petri ſtratoꝛis officiuꝫ illi ex-
hibuimus ⁊c.⁊.c.duo ſunt.ibi.in fi.quippe quum vi
deamus regum colla ⁊ pꝛincipum ſubmitti genubꝰ
ſacerdotum:⁊ oſculata eoꝝ dextra oꝛationibus eoꝝ
credant ſe excommunicari vel muniri.⁊.c.ſi impera
toꝛ.ibi.Nõ ad ſeculi poteſtates:quas ſi fideles ſunt
eccleſie ſue,ſacerdotibus voluit eſſe ſubiectas.⁊.j.ibi.
Jmperatores chꝛiſtiani ſubdere debẽt executiones
ſuas eccleſiaſticis pꝛeſulibus:nõ pꝛeferre.⁊ in ps.ij.
dicit ⁊ nunc reges intelligite eru. qui iudi. terram:
ſeruite dño inti.⁊c.xxiij.qõ.iiij.non inuenitur: ſuper
quo dicit gloſ. ꝙ chꝛiſtus hic loquit ad reges terre:
dicens:Et nunc me conſtituto rege ſicut pꝛedixi.ps.
ij.Ego aũt conſtitutus ſum rex ab eo.vos reges qui
iudicatis terra:ne contriſtemini,ſed intelligite ⁊ eru
dimini:expedit eniꝫ vobis vt ſub illo ſitis,a quo eſt
intellectus ⁊ eruditio:⁊ expedit vt temere non do-
minemini:ſicut illi qui nulli putant ſe eſſe ſubiectos:
⁊ dño omnium ſeruiatis:ideſt chꝛiſto ⁊ filio dei:qua
re ⁊ non eius vicario quem ſui loco pꝛefecit eccleſie?
⁊ ſi reges ei obedire debent:quare ⁊ non ij oẽs qui
qualitercunqꝫ ſubſunt regibus?immo multo magis
q̃ꝫ regibus:quia quantum ad oia eſt ſuperioꝛ : ⁊ qꝛ
totius poteſtatis ſpũalis ⁊ tempoꝛalis apiceꝫ tenet:
vnde ſi ſummus pontifex mandet vnum:⁊ quicũqꝫ
pꝛinceps tempoꝛalis contrarium : obediendum eſt
magis ſummo pontifici,q̃ꝫ pꝛincipi.xj.q.iij.qui reſi-
ſtit.di.viij.que contra. De alijs aũt pontificibus ſe
cus eſt.op.c.xviij.di.ſi eps metropolitanus:qꝛ nõ ha
bent plenitudinem poteſtatis : extra de vſu pal.ad
honoꝛem:vnde in ijs que ad ſalutem anime perti-
nent:magis eſt eis obediendum:q̃ꝫ pꝛincipi.xj.q.iij.
Julianus , Jn ijs aũt que ad bonum ciuile pertinẽt
magis obediendum eſt pꝛincipi:vt pꝛe.c.ſi eps. ⁊.c.
que contra.Tempoꝛalis itaqꝫ poteſtas ita compara
tur ad ſpũalem,ꝙ ei ſubijcitur ⁊ obſequitur:ab ea in
ſtituitur:ab ea iudicatur:in ipſam reducitur:⁊ ordi-
natur:in ea continetur,⁊ reſeruatur. Et hoc ſimpli-
citer ⁊ maxime verum eſt de poteſtate plenaria ſpũa
li:qualis eſt in ſummo pontifice.De poteſtate auteꝫ
ſpũali ſm partem:qualis eſt in alijs pꝛelatis:verum
eſt ſm aliquid ⁊ in parte:vt ſuperius eſt pꝛobatum.
Quia autem ſpũalis poteſtas ſit dignioꝛ ⁊ ſuperioꝛ
tempoꝛali patet ex multis . Pꝛimo ex decimarum
datione:quas poteſtas tempoꝛalis dat pꝛelatis ec-
cleſie:in recognitionem ſeruitutis dei:a quo habent
res tempoꝛales:⁊ poteſtatem ſuper ipſas.xcvj. di.ſi
imperatoꝛ:eo modo quo aliqui ſunt tributarij alicui
dño ratione eius quod tenent ab eo:extra de cenſi.
omnis:iſta ratio pꝛobat.xvj.q.j.decime:extra de de-
ci.tua nobis fraternitas.Secundo ex ſanctificatio-
ne ⁊ benedictione:qꝛ ſpũalis poteſtas tempoꝛalem
ſacrat ⁊ benedicit:qui aũt benedicit:maioꝛ eſt vt di-

Spũalez ptãtẽ pre ſtare tpa- li pbatur.

cit aplus ad Heb. vij.ibi ſiue vlla autẽ contradictio
ne:qδ minus eſt,a maioꝛe benedicitur.xxj.di.deniqꝫ.
Tertio ex rerũ gubernatione:qꝛ ſicut in oꝛdine rerũ
ſpũalia regunt coꝛpoꝛalia,⁊ coꝛpoꝛalia groſſioꝛa per
ſubtilioꝛa reguntur:Sicut in eccleſia que optime oꝛ
dinata eſt poteſtas tempoꝛalis per ſpũaleꝫ regitur:vt
coꝛpus per animum:qui ei pꝛeponitur.xxxviij.di.ſe
dulo.Et ſicut in vniuerſo vnuꝫ coꝛpus per aliud gu
bernatur:⁊ coꝛpus per ſpiritum:⁊ ſpũs inferioꝛ per
ſuperioꝛem:⁊ ois ſpũs per deum : vnde Leo papa.
Tunc ex nã pax hominis:⁊ vera libertas:qñ ⁊ caro
animo iudice regitur:⁊ animus deo pꝛeſide guber-
natur.Sic in eccleſia poteſtas tempoꝛalis per aliam
tempoꝛalem:⁊ tempoꝛalis per ſpũalem:⁊ vna ſpũa
lis per aliam:⁊ ois ſpũalis per vnam pꝛimam ſum-
mi pontificis gubernatur:ad hec.xj.q.iij. cure extra
de treu.⁊ pa.c.j.ij.q.vj.ad Romanam . Quod aũt
ſpũalis poteſtas pꝛehabeat tempoꝛaleꝫ:ita ꝙ ſuper
tempoꝛalia poſſit,⁊ ꝙ ſub ea ſint pꝛincipes ſeculares
⁊ per conſequens ij qui ſubſunt pꝛincipibus:non ſo
lum quantum ad ſpũalia:ſed etiam quantum ad tẽ
poꝛalia:pꝛobatur multipliciter. Pꝛimo quidem qꝛ
cui committitur pꝛincipale:intelligitur committi ⁊
acceſſoꝛium:extra de reg.iur.acceſſoꝛium.li. vj.extra
de dona.inter vi.⁊ vxo.de pꝛudentia:vbi de hoc legi
tur ⁊ no.in glo.bene dicit.Sed poteſtas ſpũalis eſt
pꝛincipalis:tempoꝛalis aũt eſt acceſſoꝛia reſpectu eiꝰ
quum ſub ea ⁊ pp eam fit:vt ſupꝛa pꝛobatũ eſt.Er-
go cui committitur ſpũalis.intelligitur committi ẽt
tempoꝛalis:vt pꝛece.c.de pꝛudentia. Petro aũt ⁊
ſucceſſoꝛibus eius commiſſa eſt a chꝛiſto ſpũalis po
teſtas,⁊ plene:vt ſupꝛa ſepe dictuꝫ eſt: ergo ⁊ tẽpo-
ralis:quia chꝛiſtus cuius papa vicarius eſt:extra de
tranſla.quanto.ſuo modo vtrũqꝫ exercuit.x. di.qm̃.
Jtem qui curam habet de fine:opoꝛtet ꝙ etiam de
ijs que ſunt ad finem:curam habebat. Sed ſpũalis
poteſtas curam habet de fine hominis.qui eſt ſalus
⁊ beatitudo anime:ergo curam habebit de omnibꝰ
ijs que ad hunc obtinendum conferre pñt : ⁊ de ijs
que ipſius executionem impediunt.Jnter hec autẽ
ſunt tempoꝛalia:quia eoꝝ bono vſu meremur eter-
num pꝛemium,⁊ abuſu eternam penam.c.bo.xj.q.j.
expedit.de pe.di.j.§.ex his oibus.verſi.idem ſuper
Danielem.Quamobꝛem ſpũalis poteſtas etiam ſu
per tempoꝛalia poteſt inquantum oꝛdinantur ad fi-
nem ſalutis.Et qꝛ ad hoc ſunt nobis data a deo: vt
eis bene vtamur in oꝛdine ad ſalutem:nec aliter ap
petenda ⁊ poſſidenda:⁊ diſpẽſanda ſunt:q̃ꝫ pp bea-
titudinem:Jdeo ſpũalis poteſtas extendit ſe ad illa
ſm id ad quod nobis data ſunt:⁊ ſm quod a nobis
habenda ſunt.Uñ ad ſpũalem poteſtatem pertinet
imperare bonum eoꝛum vſum,⁊ pꝛohibere abuſuꝫ.
Nam omnis cauſa ad puniendum peccatum ad ec
cleſiam pertinet:extra de iudi.nouit. Jtẽ ſicut chꝛi-
ſtus eſt caput fidelium,⁊ ſm animas,⁊ ſm coꝛpoꝛa.
Ephe.j.Jpſum dedit caput ſupꝛa oẽm eccleſiam: ⁊
ad Col.j.Et ipſe eſt caput coꝛpoꝛis eccleſie.extra de
ſacra vnc.c.j.§.caput aũt.Jta ⁊ eius vicarius equa-
liter poteſtatem habet ſuper coꝛpoꝛa ⁊ ſuper ea que
coꝛpoꝛali vite deſeruiunt:cuiuſmodi ſunt etetioꝛa
bona ⁊ tempoꝛalia:inquantum ipſa vita coꝛpoꝛalis
⁊ ad ipſam conferentia oꝛganice ad ſalutem admi-
niculantur,Nam ad actiones ſpũales vtitur coꝛpo
reis membꝛis.pꝛopter quod apoſtolus ait: quod ip
ſa coꝛpoꝛa veſtra templum ſunt ſpũs ſancti que ha-
bitat in nobis.j.Coꝛ.iij.⁊.vj.cap.⁊.ij.Coꝛinthio.vj.

Tpalis ptãs quã tũ ad ſpi ritualia ⁊ tpalia ſub eſt ſpũali.

Jtem

Tpalis poteſtas a ſpũali iudicatur.

Item ſpũalis poteſtas tpalem põt iudicare rõne delicti.xxiij.q.v.adminiſtratores.xxxij.q.v.precepit: extra de iudi.nouit:⁊ eam requirere pro defenſione eccleſie. Poteſt ẽt ab ea ⁊ ei ſubditis exigere auxiliũ ⁊ ſubuentionem perſonarũ ⁊ rerũ pro cõi vtilitate eccleſie,ad hoc.xcvij.di.eccleſie.xxiij.q.viij.vt pridẽ.⁊.q.iiij.ſicut excellentiã. Ex his aũt ſequiť ꝙ ei ſubijciatur in tpalibus qꝛ ⁊ ipſa temporalis poteſtas nõ plus videtur poſſe in ſibi ſubiectis: Item principes etiã ſeculares nedum ſubditi,de ſuis temporalibus decimas ſoluũt.no. ex̃ de ma.⁊ obed. oẽs principes. Item ſm ius diuinuz nullus iuſte poſſidet:ſi dei dominio a quo id hʒ voluntarie non ſubdatur: ⁊ ſi eo non recte vtatur pp quod infideles ⁊ peccatores: q ſe dei dominio ſubtrahunt:⁊ temporalibus peruerſe vtuntur:indigne ac iniuſte ipſa temporalia poſſident:ſm ius diuinum:quicquid ſit de iure humano: ⁊ ſm hoc verificať illud Aug.ꝙ Iure Diuino Oia Sunt Iuſtorum.xxiij.q.vij.c.j.ij.⁊.iij. Non eſt autẽ ſubiectus deo:que non eſt ſubiectus eccleſiaſtice poteſtati.xxiiij.q.j.didicimus. Rectus quoqʒ vſus temporalium eſt ſm ordinem ad finem quẽ ſpũalis poteſtas intendit:⁊ ad quem dirigit:quare nullus iuſte poſſidet aliquid temporale:niſi in eius poſſeſſione poteſtati ſpũali ſe ſubdat:hoc aũt nõ eſt: niſi ſpũalis poteſtas ad ipſa temporalia ſe extendat. Recte propterea quidam docent ꝙ ſpũalis poteſtas ad tẽporalia ſe dupliciter extendit:vno modo quantum ad vſum proprie neceſſitatis. Dignum eſt enim vt qui ſpũalia ſeminat:metat carnalia.j.ad Cor.ix.xiij.q.j.§.his ita reſpondeť:extra de preſcrip.cum ex officio. Alio modo quantum ad iudicium. qꝛ quum de ſpũalibus iudicet:que ſuperiora ⁊ potiora ſunt: põt etiam de temporalibus iudicare:vel mediate vel immediate:ſicut ſuperius dictum ⁊ expreſſum eſt.xj.q.j.quicũqʒ litem.

Spũalis tplem inſtituit.

Quod autem poteſtas temporalis inſtituatur per ſpũalem,licet ſit ſuperius declaratuʒ: tñ adhuc ſic arguitur. Populus enim Iſraeliticus figurabat populum chriſtianum:⁊ que in illo populo contigebant:figura erant horum que ſunt in populo chriſtiano.j.Cor.j. In illo aũt populo electionẽ ſummi pontificis ⁊ regis non commiſi deus populo:ſed ſibi reſeruauit:ſicut dicitur Deut.xvij. Eum conſtitues regeʒ quem dñs deus tuus elegit. Unde ex ſpãli dei ordinatione inſtituti ſunt iudices in populo illo:⁊ poſtea reges.viij.q.j.licet. Quare in populo chriſtiano ex ſpãli dei ordinatione debent reges inſtitui. Hec aũt dei ordinatio declarabať in veteri teſtamento per prophetas vel ſacerdotes:a quibus vngebantur aliqui in reges:quare etiam in nouo teſtamento etiam declarari dʒ per ſacerdotes poteſtatem ſpũalem habentes:⁊ ſm hoc ſpũalis poteſtas inſtituere dicitur temporalem:inquantum vice dei agit,⁊ id quod ipſe agit diciť deus agere:qꝛ qui per alium facit:per ſe facit:extra ve preſcrip. ſi diligẽti,⁊ de ſen.ex.mulieres.in fi.vbi de hoc in gloſ.ſi ſupra. Sed hmõi inſtitutio principum in eccleſia iure diuino non excludit illam qui de iure humano eſt ſed eam format ⁊ perficit:vt ſuperius eſt dictũ. Nã ⁊ in inſtitutione pontificum que fit per ſuperiorem pontificem:precepit quedam imperfecta inſtitutio per ius electionis:de hoc legitur ⁊ no.lxiij.di.quanto. Quod aũt poteſtas temporalis per ſpũalem iudiceť:preter ſupradicta ſic oñditur. Principes eniʒ temporales de facili degenerant a bono regimine:⁊ efficiuntur tyranni:quod patet in multis exemplis: tam apud Gentiles:qʒ in populo Iſraelitico:⁊ poſt chriſtũ in populo chriſtiano:in quibus plures principes tyranni fuerunt:pauci aũt reges veraciter. Et huius ratio eſt:qꝛ regi conceditur magna poteſtas: ⁊ qꝛ non eſt niſi hominis virtuoſi bene ferre bonas fortunas:ideo in eo cui tam magna poteſtas conceditur:perfecta virtus requiritur. Perfecta aũt virtus in paucis inuenitur. Et ideo pauci reges regaliter principantur. plures aũt ad tyrannidem declinant:⁊ maxime pp cupiditatis vitiũ: que radix eſt oium malorum ſm apoſtolum.j.ad Timo.vj.xlvij.di.bonoruʒ. Hinc eſt ꝙ dñs in populo Iſrael a principio non inſtituit regem cum plena poteſtate:ſed iudicem ⁊ gubernatorem:in eoꝝ cuſtodiam:poſtea vero regem ad petitionem populi quaſi indignatus conceſſit:quod patet per illud quod ait ad Samuelem. Non te abiecerunt:ſed me:ne regnem ſuper eos j.Reg.viij.viij.q.j.audacter. Hec aũt facilis declinatio principum ad tyrannidem vergit in diſpendiuʒ ſalutis ⁊ ipſoꝝ principantium iniuſte:⁊ etiam ſubditoꝝ,qui dum tyrannice opprimuntur in ea que ſunt ſaluti contraria decidunt. Deus aũt eccleſiam ſuam ſic vult diſponi ⁊ gubernari:ſicut magis expedit ſaluti fidelium:ſed principes ſeculares ad tyrannidem cito conuertibiles vt in pluribus vtile ⁊ neceſſe eſt:vt iudicentur per ſuperiorem aliquam poteſtatem in eccleſia:cuius timore ab exercenda tyrannide retrahantur.

Ex dictis aũt ⁊ circa dicta poſſumus aliqua elicere:⁊ aliqua notapiliter conſiderare circa poteſtates iſtas. Primo quidem conſiderandum eſt ꝙ qꝛ poteſtas tẽporalis preexiſtit in ſpũali:ſicut inferior virtus in ſuperiori:⁊ cauſatum in cauſa:vt dictum eſt. Ideo quicũqʒ ſunt ſub poteſtate temporali: ſunt etiam ſua ſpũali:non aũt econtra,vt dictum eſt. Nã ſub ſpũali ſunt tam clerici qʒ laici.licet clerici ſpecialius:qꝛ eoꝝ ſtatus eſt ſpiritualior:quum ſint ſpãliter in ſortem dñi electi.xxj.di.cleros.xij.q.j.clericus qui. Sub temporali autem ſunt laici ſolum:nec ij quantum ad omnia:ſed ſolum quoad temporalia. Clerici aũt a temporali poteſtate ſunt libeeri:quum ſint ad ſpũalia deputati.extra de immu.eccle.non minus.c.j.⁊.c.aduerſus.xvj.q.j.placet.⁊.c.gñaliter. Et aliqua tñ cauſa ⁊ pp aliquod temporale ſubijciuntur interdum principi ſeculari:ſm aliquem modum xvij di.nec licuit.xxiij.q.viij.§.ecce

Tpalia oia ſpũali ſubſunt poteſtati.

Item oia bona temporalia que ſubſunt poteſtati temporali:ſubſunt etiam ſpũali:non tñ codeʒ modo:qꝛ temporali ſubſunt immediate ſpũali vero mediante temporali ſubſunt: quantum ad immediatam adminiſtrationem,⁊ diſpenſationem. Spũali aũt quantum ad principaleʒ ordinationem. Quedam vero temporalia ſubſunt ſpũali:que nõ ſubſunt temporali:vt ſunt illa que ad ſpũalia connexionem habent:vt eccleſiaſtica beneficia:ſiue conſtent in decimis,primitijs:oblationibus fidelium:ſiue in ijs que donantur eccleſijs ex deuotione:ſiue in alijs que qualitercũqʒ obueniunt: aut acquiruntur eccleſijs:ad hec.j.q.iij.ſi qnis obiecerit.c.ſaluator.c.peruenit:extra de iudi.quanto, extra de iure pa.conſulit.⁊.c.de iure:extra de penis,in quibuſdam,extra de verb.ſigni.cauſa carpenſis: extra lib.vj.de elec.gñali.xvj.q.vij.decimas.x.q.j.in primis.viij.c. Item oẽs actus qui conueniunt poteſtati tẽporali:conueniunt etiam ſpũali:non tñ eodem modo:ſed excellentius. Nam ſpũalia conueniunt ſm imperium:ſm nutum:ſm directionem:⁊ immedia-

te. Temporali aũt conueniunt ſm vſum: ſm miniſterium: ⁊ obſequium: ⁊ mediate. Sed ſpũali cõueniũt aliqui actus: qui non conueniunt tẽporali. ⁊ de quibus non debet nec poteſt ſine offenſa ſe intromittere temporalis: cuiuſmodi ſunt actus ſpũales: ⁊ circa ſpũalia, extra de conſt. eccleſia: de re eccle. non alie. cũ laicis. xcvj. di. bene quidem: extra de elec. quiſquis extra de iudi. at ſi clerici. de foro compe. ſi diligenti. x. q. j. ſanctoꝝ. cum ſi. Et hmõi ratio ſumitur ex ordine poteſtatum: qꝛ inferioꝛ poteſtas non debet ſibi vſurpare que ad ſuperioꝛem pertinent, extra de offi. le. quod tranſlationem: vnde ⁊ plures hunc ordinẽ peruertentes, ⁊ ea que non conueniunt proprio gradui: ⁊ officio: puniti leguntur: ſicut patet de Ozia rege incenſum offerente. ij. Para ipo. xxvj. ibi. Nõ eſt tui officij Ozia: vt adoleas incenſum dño. Idem in Saule. j. Regũ. iiij. ⁊. xiij. ⁊. ſ. ſtatim qꝫ oꝛta eſt lepra in fronte eius. ij. q. vij. §. his ita. ij. Idẽ in Datan ⁊ Abiron vſurpantibus officium ſuuꝫ. Num. xvj. vij. q. j. deniqꝫ extra de elec. licet: ⁊ de pluribus alijs: vt beatus Dionyſius pulchre oſtendit in epiſtola ad Demophiluꝫ: vbi poſt exempla multa que ponit ad hoc ꝙ aliquis non dꝫ agere niſi ea que pertinent ad proprium officium: concludit. Quare non eſt fas ſicut ſancta eloquia dicunt: nec ea que iuſta ſunt: non ſm dignitatem exeque. opoꝛtet aũt vnumquẽqꝫ ſibi attendere: ⁊ non altioꝛa ⁊ pꝛofondioꝛa intendere deliberare aũt ea ſola que ſunt ſm dignitatem ipſi oꝛdinata: hucuſqꝫ Dionyſius. Uerum tamen quia nonnulli pꝛincipes tempoꝛales de quibuſdam ſe ſpiritualibus intromittunt: vt de collatione beneficioꝛum eccleſiaſticoꝝ: vt Rex Francie in multis eccleſijs regni ſui: aut cuſtodia rerum eccleſiaſticarum: vt in cano. extra lib. vj. de elec. gñali. Ideo vt videatur qũo põt eis conuenire aut non: Sciendum ꝙ quedam ſm ſe ſunt pure ſpũalia: ⁊ ad hec nullo modo ſe extendit poteſtas tempoꝛalis: cuiuſmodi ſunt abſolutio a peccatis in foꝛo penitentie: conſecratio eucharistie: ⁊ collatio alioꝝ ſacramentoꝝ que ad pꝛesbyteros non ad alios ſpectat. j. q. j. multi. de penitẽ. diſt. j. verbum: extra de peni. ⁊ re. noua. Quedam autem ſunt ſpũalia: non ſm ſe, ſed pp connexionem ꝙ̃ hñt ad ſpũalia: ſicut eccleſiaſtica beneficia. j. q. iij. ſi quis obiecerit: ad hec aliquo modo poteſt ſe extendere poteſtas ſecularis: ⁊ aliquo modo non. Nam virtute pꝛopꝛia non ſe extendit ad hoc: ſed in virtute virtutis ſpũalis ⁊ poteſtatis: que ſuperioꝛ eſt: poteſt ſe extẽdere inſtrumentaliter ⁊ miniſterialiter. Unde qñ pꝛinceps tempoꝛalis dicitur conferre beneficium eccleſiaſticuꝫ: ex collatione poteſtatis ſpũalis: talis collatio eſt a poteſtate ſpũali: ſicut ab habente authoꝛitatem conferendi: a pꝛincipe autem eſt: ſicut adminiculum exhibente in huius collatione: pꝛeſentando: vel expꝛimendo perſonam aptam vel dignã: ad hec faciunt ea que no. in ſumma. j. q. j. lxiij. di. Hadrianus ij. ⁊. c. ſeq. facit lib. vj. de elec. generali: extra de offi. le. dilectus: extra de his que fi. a pꝛela. cum in apoſtolica. in fi. ⁊ vide quod no. xvj. q. viij. decimas. j. extra ꝺ deci. quamuis. Si autem talis collatio fiat a pꝛincipe ſine conſenſu expꝛeſſo ſpũalis poteſtatis: que in hoc habet authoꝛitatem: nulla eſt ipſa collatio de iure: vt eſt expꝛeſſum. xvj. q. vij. laicis: ⁊ vide quod ibi no. nec ex conſuetudine quantumcũqꝫ longeua: poteſt hoc licitum ſibi eſſe: quinimmo quanto talis cõſuetudo diuturnioꝛ, tanto deteſtabilioꝛ: extra de ſim. cum in eccleſie. ⁊. c. non ſatis: vbi de hoc. Secus ſi ꝺ

Beneficioꝝ eccleſiaſticoꝝ collatio an ad tẽpoꝛalem ſpectet poteſtatem.

hoc haberet pꝛiuilegium: vt no. pꝛe. c. laicis. Secundo conſiderandum eſt ꝙ quum dicitur poteſtas tẽpoꝛalis pꝛeexiſtere in illo apud quem eſt ſpũalis: nõ ita eſt intelligendum quaſi per duas poteſtates diuerſas ⁊ diſtinctas habeat: ſed quia per vnam ſuam poteſtatem ſuper ſpũalia ⁊ tempoꝛalia poteſt. Nam inferioꝛa ſunt in ſuperioꝛibus vnitiue: ⁊ quod in inferioꝛibus diſtinguitur: in ſuperioꝛibus vnitur. Dicitur tñ in ipſo eſſe duplex poteſtas pp reſpectum ad actus diuerſos: nam pꝛout exercet actus ſpirituales ⁊ adminiſtrat ſpũalia: dicitur habere potentiam ſpiritualem: pꝛout aũt dirigit: ⁊ conſulit: ⁊ imperat in tẽpoꝛalibus: dicitur habere poteſtatem tempoꝛaleꝫ. Sic ergo vna potentia rationis diſtinguitur per officia diuerſa in ſuperioꝛem ⁊ inferioꝛem: qꝛ ſm ꝙ intendit eternis pꝛoſpiciendis ⁊ conſulendis: dicitur ratio ſuperioꝛ: pꝛout aũt intendit rebus tempoꝛalibus: dicit̃ inferioꝛ: vt beatus Aug. Sic vna poteſtas habentis potentiam ſpũalem: dicitur tempoꝛalis ⁊ ſpũalis: ⁊ diſtinguitur circa officia: ⁊ dicitur inferioꝛ ⁊ ſuperioꝛ diuerſis reſpectibus: qꝛ tñ denominatio fit a dignioꝛi: ideo ſimpliciter dicitur hec poteſtas ſpũalis: ad hunc rõnem facit extra de ſacra vnc. c. j. §. quia vero. verſi. in vertice vero. Tertio conſiderandum eſt ꝙ licet ille qui habet poteſtatem ſpũalem, pꝛehabeat in illa etiam tempoꝛalem: non tñ eſt ſuperfluum eſſe in eccleſia pꝛincipem: tempoꝛalem tm̃ poteſtatem habentem. Pꝛimo quidem pp modi agendi varietatem: qꝛ non eodem modo exercet iuriſdictio nem tempoꝛalem pꝛinceps tempoꝛalis ⁊ ſpiritualis. vt dictum eſt: vnde pp diuerſos agendi modos: opoꝛtet eſſe diuerſitatem agentium. Secundo pp indecentiam ⁊ indiguitatem. Indignum enim eſt: ⁊ inde cens: vt illi agant opera vilioꝛa: quibus competunt dignioꝛa ⁊ potioꝛa. Unde ſpũali poteſtati cui conuenit agere ſpũalia. xcvj. diſt. duo. indignum ⁊ indecens eſt, circa tempoꝛaliuꝫ exercitium occupari. op. c. xvj. q. j. de pꝛeſentiuꝫ: maxime ibi. omnimoda eſt enim illius habitus ⁊ iſtius officij diuerſitas: ⁊ nemo deo militans: ſm apoſtolum. ij. ad Timo. ij. implicat ſe negotijs ſecularibus. lxxxviij. diſt. conſequens: ⁊ per totuꝫ: extra ne cleri. vel mona. ſed nec pꝛocurationes: ⁊ per totum in rubꝛo ⁊ in nigro. xxj. q. iij. credo: ⁊ per totum. xj. q. j. te quidem. Igitur congruum eſt eſſe aliquem inferioꝛem poteſtatem: q̃ circa hmõi tempoꝛalia occupetur: hoc bene pꝛobat̃. j. ad Coꝛ. vj. ⁊. xj. q. j. §. ex his ibi. ſecularia ergo iudicia ſi habueritis: contẽptibiles: ideſt laicos qui ſunt in eccleſia conſtituite: ⁊ in. c. te quidem. ibi. neqꝫ eniꝫ iudicem: neqꝫ cognitoꝛem ſecularium negotioꝛum hodie te oꝛdinare vult chꝛiſtus: ne pꝛefocatus hominum pꝛeſentibus curis non poſſis verbo dei vacare. hec vero opera que tibi minus congruere diximus: exhibeant ſibijnuicem vacantes laici: ⁊ te nemo occupet ab ijs ſtudijs per que ſalus hominibus datur. Tertio pp libertatem agendi: vt videlicet ſpũalis poteſtas liberioꝛ ſit ad vacandum ſpũalibꝰ: dum non impeditur per adminiſtrationem tempoꝛalium: vt in pꝛe. c. maxime in. c. te quidem. Non enim eſt homo vt deus: qui pp gubernationem inferioꝝ non impeditur a gubernatione ſuperioꝛum: nec econuerſo, immo in homine intentio circa vnuꝫ impedit intentionem circa aliud: qꝛ Pluribus intentus minoꝛ eſt ad ſingula ſenſus: ⁊ duꝫ ad vtrũqꝫ feſtinat: neutrum bene peragit. xvj. q. j. pꝛesbyteros: ibi. ſatis enim incongruum eſt: ſi quum vnũ ex his

Tpalis ptãs eccleſie conducibil᷑.

pro

ꝑ ſui magnitudine diligenter quis non poſſit iplere
ad vtrūq; videatur idoneus:facit.lxxxix di.ſingula.
⁊ diuiſus in duo:non habet ſui plenariaꝫ poteſtatē:
extra de cleri.coniu.diuerſis:vbi de hoc:⁊ apoſtolus.
j.ad Cor.vij.ibi.qui aūt cum vxore eſt: ſolicitus eſt
que ſunt mundi qūo placeat vxori:⁊ diuiſus eſt: vt
pre.c.diuerſis. Vt ergo ſpūalis poteſtas ſine impe-
dimento intendat circa ſpūalia ⁊ diuina:expedit vt
ſub ea ſit alia poteſtae:que intendat circa tempora-
lia ⁊ humana. Quarto pp adiutorij neceſſitatem:
q: ſpūalis poteſtas non ſufficit per ſeipſam,ad exer-
cendum omnia illa reſpectu quoꝝ hꝫ poteſtatem: ſꝫ
indiget adiuuari:⁊ propter hoc oportuit eſſe quādā
inferiorem poteſtatem:que ſpūali miniſtraret in re-
gimine temporalium:vt ipſam adiuuaret in pluri-
bus que ſola nō poteſt efficere:ipſamq; muniret atq;
tueretur:ad hoc.xcvj.diſt.cum ad verum ventuꝫ eſt.
ibi.⁊ pontifices pro curſu temporalium tantummo
do rerum imperialibus legibus vterentur,quaten⁹
ſpūalis actio a carnalibus diſtaret incurſibus:⁊ deo
militās minime ſe negotijs ſecularib⁹ implicaret ⁊c.
Item Iſid.de ſummo bono lib.iij. Principes ſecu-
li nonnunq̄ꝫ intra eccleſiam poteſtatis accepte cul-
mina tenent:vt per eandem poteſtatem diſciplinam
eccleſiaſticam muniant.Ceterum intra eccleſiam po
teſtates neceſſarie non eſſent:niſi vt quod non pre-
ualent ſacerdotes efficere per doctrine ſermonē,hoc
imperet poteſtas per diſcipline terrorem ⁊c. xxiii.q.
v.principes:⁊ vide quod ibi ſequit̃. Quinto pp or
dinis bonitatem:ſicut enim bonus ⁊ ſuper bonus
deus:quamuis omnia per ſeipſum poſſit:dignitateꝫ
communicat regiminiscreaturis diuerſis: vt bonū
ordinis in cauſando ſicut ⁊ in eſſendo reluceat in re
bus ap ipſo productis:ſic etiam in eccleſia voluit eſ
ſe quandam inferiorem poteſtateꝫ ſub ſpūali : cui tē
poralium regimen communicetur: ac per hoc inue-
niatur in eccleſia bonum ordinis:quantum ad regi
minis poteſtatem:hec ratio probatur. lxxxviij. diſt.
decreuit.lxxxix.diſt.ad hoc.ad hanc mām optime fa
cit Exod.xviij.ibi.At ille.ſ.Jetro cogatus Moyſi,
non bonam inquit rem facis:ſtulto labore conſume
ris : ⁊ tu ⁊ populus iſte qui tecum eſt : vltra vires
tuas eſt negotium:ſolus illud non poteris ſuſtinere:
ſed audi verba mea atq; ꝯſilia:⁊ dn̄s erit tecū.Eſto
tu populo in ijs que ad deum pertinent.vt referas q̄
dn̄r ad eum.⁊.j. Prouide de omni plebe viros po-
tentes ⁊ timentes deum: in quibus deum ſit veri-
tas:⁊ qui oderint auaritiam:⁊ conſtitue ex eis tri-
bunos:⁊ centuriones,⁊ quinquagenarios ⁊ deca-
nos,qui iudicent populum omni tempore ⁊c.

Ex his aūt rationibus per quas oſtenſum eſt ꝙ
non ſuperfluit poteſtas principium temporaliuꝫ in
eccleſia:licet ſpūalis poteſtas prehabeat temporalē:
concludi poteſt:ꝙ ſpūalis temporalem iuriſdictionē
q̄ꝫ hꝫ:non dꝫ exercere immediate:loqueudo regula- Tpalia an ſint a ſpūalibus admini-ſtranda.
riter ⁊ cōiter.Hoc enim requirit ei⁹ modus agendi:
qui eſt ſm̄ imperium ⁊ directionem:non aūt ſm̄ im
mediatam executionem.Hoc enim requirit eius di
gnitas.cui non conuenit inferioribus actionibus in
tendere.Hoc etiam requirit eius libertas circa ſpūa
les actus:cui expedit adminiſtratione rerum tempo
ralium non implicari ⁊ impediri.vt.ſ̄.proximo. §.
verſi.ij.victum eſt.Hoc etiā requirit operandi com-
moditas:que prouenit ex eo ꝙ per poteſtatem tem-
poralem adiuuatur ⁊ munitur. Hoc etiam requirit
ordo poteſtatum:que tolleretur ſi ſpiritualis po-
teſtas exerceret immediate iuriſdictionem tempo-
ralem:vt hec.verſi.proximo ſunt probata . Licet au
tem regulariter ⁊ cōiter non debeat ſpūalis poteſtas
iuriſdictionem temporalem erxercere:certis tamen
cauſis inſpectis ⁊ in aliquibus caſibus poteſt imme
diate ſe de temporalibus intromittere. ſicut ⁊ ipſe
deus:licet de cōi lege agat in rebus mediantibus ſe
cundis cauſis:tñ de lege ſpāli aliqñ agit preter ordi
nem ſecundarium cauſarum:hec probantur extra ꝺ
iudic.nouit.§.non enim intendimus extra qui fili.
ſint legi.lator.§.ſi vero.⁊.c.cauſam que.ij.§. nos at-
tendentes.⁊.c.per venerabilem.§.rōnibus.xcvj.di.
cum ad veruꝫ.⁊.c.duo ſunt.xj.q.j.peruenit,in fi.Ca-
ſus de quibus ſe eccleſia de temporalibus intromit
tit:no.extra de fo.compe. licet:⁊ plures poſui. ſ̄. in
principio iſtius operis:vbi de hoc latius diſputaui
in.xxxvij.c.poſt tria fol.verſi dicendum eſt igitur.⁊
j.e.verſi.de quibus. Quod aūt poſſint in caſibus ⁊
ex cauſa habentes poteſtatem ſpūaleꝫ intromittere
ſe de temporalibus: regulariter aūt ⁊ indifferenter
hec non debeant facere:ex verbis apoſtoli.j.ad Cor.
vj.poteſt accipi vbi loquens contra illos qui iudicia
conſtituebant apud infideles dicit. An neſcitis qm̄
ſancti de hoc mundo iudicabunt ? hunc mundum
vocans homines malos : quos boni iudicabunt ⁊
comparatione vite ⁊ poteſtate:vt glo.dicit:ſicut viri
Niniuite:⁊ regina Saba iudeos: comparatione vi
te:vt dicit glo. Mat.xij.⁊.Luc xj. Et ſubdit apoſto
lus Etſi in vobis:ideſt per vos:iudicabitur mun-
dus:indigni eſtis que de minimis iudicetis?q.d.vt
glo.ſupplet:⁊ vere de his poteſtis iudicare. Neſcitis
qm̄ angelos iudicabitis?ſ. malos ⁊ apoſtatas:quan
to magis ſecularia?ſic adaptat iſta verba Innocen.
iij.extra qui.fi.ſint leg.per venerabilem.§.rōnibus.
in fi.ideſt de rebus ſecularibus, ⁊ ſequitur. Secula-
ria igitur iudicia ſi habueritis: contemptibiles que
ſunt in eccleſia conſtituite illos ad iudicanduꝫ. Hoc
aūt dicit apoſtolus ironice contra illos que eligebāt
iudices fideles:ſed contemptibiles:ideſt indiſcretos
⁊ vtiles:⁊ huic expoſitioni conſonat quod ſequitur.
Ad verecundiam veſtram dico ⁊c.Vel aliter ſecūdū
glo.q: dixerat apoſtolus eos poſſe de his minimis
iudicare:determinat qui ad hmōi negotia definien-
da ſunt conſtituendi. ſ.contemptibiles que ſunt in
eccleſia. Maiores enim ſpūalibus intendere dicūt.
Contemptibiles ergo conſtituite : ideſt aliquos ſa-
pientes:qui tamē ſunt minoris meriti. Apoſtoli.n.
predicando circūeuntes:talibus non vacabant ij er
go terrenas cauſas examinent:qui exteriorum rerū
ſapientiam perceperunt:qui aūt ſpūalibus bonis di
cati ſunt:terrenis non debent negotijs implicari:vt
duꝫ non coguntur terre bona diſponere: valeant bo
nis ſuperioribus deſeruire:ſic hoc etiā videtur Gra-
tianus intelligere.xj.q.j.§.ex his oībus:vbi ponitur
iſta authoritas apoſtoli:⁊ exponitur:⁊ beatus Ber.
j.li.de conſideratione pertractans hoc verbum apo
ſtoli.Contemptibiles conſtituite ad iudicanduꝫ: in
format Eugenium papam,vt non ſe implicet nego
tijs temporalibus niſi ex cauſa:ſic dicens. Itaq; ſm̄
apoſtolum:indigne tibi vſurpas tu apoſtolicus offi
cium vile:gradum contemptibilium: Unde ⁊ apo-
ſtolus epm̄ inſtruens. Nemo(inquit)militans deo
implicat ſe negotijs ſecularibus ⁊ paulo inferius
adiungit Bern.Ubi aliqñ aliquis apoſtoloꝝ iudex
ſedit hoīum:aut diuiſor terminoꝝ; aut diſtributor
terrarum?Chriſtus ait Luc xij. Quis me conſtituit

iudicem inter vos? vbi Ambro. ſic ait. Bene ergo terrena declinat: que propter diuina deſcēderat, nec iudex dignatur eſſe litium: ⁊ arbiter facultatum viuorum: habens mortuorum iudicium arbitrium meritorum. Non ergo quid petas: ſed a quo poſtules, intuendum eſt: nec maioribus intento animo putes minoribus obſterpendum. vnde non immerito refutatur hic frater qui diſpenſatorem celeſtium geſtiebat corruptibilibus occupare. Non ergo transgrediaris terminos quos poſuerunt patres tui. Et poſt ait Bern. Mihi vero non videtur bonus eſtimator rerum: qui indignum putat apoſtolis ſeu apoſtolicis viris: non iudicare de talibus, quibus datum eſt iudicium in maiora. Quidni contemnant iudicare de terrenis poſſeſſiunculis hoīum: qui in celeſtibus ⁊ angelos iudicabunt? Ergo in criminibus: nō in poſſeſſionibus poteſtas veſtra: pp illa ſiquidem ⁊ non propter has: claues accepiſtis regni celorum: preuaricatores vtique excluſuri: non poſſeſſores: vt ſciatis: ait Mat. ix. Mar. ij. ⁊ Luce. v. qꝛ filius hominis habet poteſtatē in terra dimittendi peccata ⁊c. Quenam tibi videtur maior dignitas ⁊ poteſtas: dimittendi peccata: an predia diuidendi? Sed non eſt comparatio: habent hec infima ⁊ terrena iudices ſuos reges ⁊ principes terre. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis. vj. q. iij. c. j. Nō qꝛ indigni vos ſed qꝛ indignum vobis talibus inſiſtere, quippe potioribus occupatis. Deniqꝫ vbi neceſſitas exigit: audi quid cenſeat apoſtolus. j. ad Cor. vj. Si enim in vobis iudicabitur hic mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis. Sed aliud eſt incidenter excurrere in iſta, cauſa quidem vrgente: aliud, vltra incumbere iſtis tanqꝫ magis dignis tali ⁊ talium intentione rebus. hucuſqꝫ Bern. Patet ergo ex his verbis: ꝙ ſpūalis poteſtas non debet indifferenter iuriſdictionem tēporalē exercere: tñ poteſt ⁊ dꝫ cauſis neceſſarijs exigentibus immediate ſe de temporalibus intromittere: vt ſuperius eſt probatum: ⁊ ſm hanc diſtinctionem ſaluatur contrarietas aliqua, que in predictis verbis Bern. eſſe videtur.

De quib⁹ tpalibus papa ſe intromittat

De quibus aūt temporalibus: ⁊ qñ intromittere ſe valeat immediate ſpiritualis poteſtas: ſic doctores determinant. Nā ad ſpūalem poteſtatem ſpectat intromittere ſe de illis temporalibus: que ſunt ſpūalibus aliquo modo annexa. Ideo intromittit ſe de decimis exigendis recipiendis ⁊ diſpenſandis. x. q. j. per. viij. prima. ca. extra de deci. per totum. xij. q. ij. vobis. ⁊ c. vulterane: cum ſi. Intromittit ſe de dotibus que annexe ſunt matrimonio quod eſt ſacramentum: ⁊ de hereditatibus que ſunt annexe natis de legitimo toro: extra de do. inter vi. ⁊ vxo. de prudentia: extra qui fi. ſint legi. c. j. ⁊ ij. ⁊ c. perlatum: cum ſi. Item qꝛ vt dictuꝫ eſt ex authoritate. Bern. Poteſtas iudicis ſpūalis principaliter eſt in criminibus: que ſunt ſpūalia mala. Ideo de queſtionibus temporalium que deferuntur cum denuntiatione criminis poteſt ſe intromittere: quum ad eam pertineat quemlibet chriſtianuꝫ corripere de peccato: extra de iudi. nouit. Adhuc ſpectat ad ipſum intromittere ſe de temporalibus: quū litigium temporalium contrariatur paci: que eſt ſpirituale vinculum. Ephe. iiij. qꝛ eſt charitatis effect⁹: ⁊ quum pacis federa ſunt iuramento confirmata: qꝛ fractio iuramenti crimen eſt de quo ad ſpūalem iudiceꝫ pertinet iudicare: de his in pre. c. nouit. ⁊. xc. di. quaſi per totuꝫ. ⁊. xxiiij. q. iij. illi qui extra de treu. ⁊ pa. c. xxij. q. v. quaſi per totum. Item intromittit ſe de temporalibus: pp defectum dñi temporalis: ex de fo. compe. licet. Item propter negligentiam ſeu malitiam principis non ſeruantis iuſtitiam: ⁊ abutentis poteſtate ſibi conceſſa: ⁊ non facientis quod facere tenetur in obſequium ſpūalis poteſtatis: ⁊ pp commune bonuꝫ: ad hoc extra lib. vj. de ſup. ne pre. grandi. ⁊ xv. q. vj. item alius. Item intromittit ſe ð temporalibus: quum appellatur ad ipſam: precipue vbi eſt conſuetudo qꝫ tolerat ſecularis princeps: ⁊ ab eccleſiaſtico iudice approbat: extra de ap. ſi duobus. Intromittit ſe de temporalibus que donata ſunt eccleſie a principibus vel alijs fidelibus. lxiij. di. ego lodoicus: extra de deci. dudum. x. q. j. c. j. ij. iij. cuꝫ ſi. adde quod ſcripſi. ſ. in. xxxvij. c. verſi primus reſpicit. §. prece. verſi. tertio. Quarto conſideranduꝫ eſt ꝙ quum ex dictis appareat ꝙ ſub chriſti vicario ⁊ Petri ſucceſſore tamqꝫ ſub poteſtate cauſali ac ſumma, contineat poteſtas inferior pontificum: ⁊ poteſtas temporalis principum: tñ diuerſimode comparatur ad ipſum vtraqꝫ poteſtas. Nam poteſtas pontificum ad ipſum comparat ſicut cauſatum ad illud in quo eſt perfectio ſm eandem rationeꝫ: non tamē totaliter: ſed in parte. poteſtas eniꝫ que eſt in ſummo pontifice: deriuatur ad alios pontifices ſm eandem rōnem ⁊ ſm eundem modū agendi: non tñ ſm ſuā plenitudinē: ſed ſm partem: ad hoc extra de vſu pal. ad honorem. Poteſtas aūt ſecularium principum comparat ad ipſum ſicut cauſatum in quo eſt perfectio cauſe efficientis: ⁊ ſm aliam rōnem. Nā in principibus ſecularibus eſt ſolum temporalis poteſtas: ⁊ eſt in eis ſm aliam rationem: ⁊ ſm alium agendi modum: qꝫ ſit in ſummo pontifice. c. ad hoc. xcvj. diſt. cum ad verum. ⁊ c. duo. Quinto conſiderandum eſt ꝙ ſummus pontifex non ſolum iure diuino ſꝫ et iure humano hꝫ poteſtatem temporalem. ſ. ex conceſſione a Conſtantino facta: qui monarchiaꝫ tenebat imperij. xcvj. di. Conſtantinus.

Ius humanū qd vltra diuinū faciat

Si queratur quid operatur hoc ius humanum ſuper diuinum: dici poteſt vno mudo ꝙ hoc ius humanum eſt iuris diuini manifeſtatio. c. xxiij. q. v. c. remittuntur. §. hinc notandum. ibi. da dñe: hoc eſt datā ſibi pronuntia egyptum ⁊ ethiopiam. Vel ad ius diuinum confirmatio: ⁊ eius imitatio: ⁊ veneratio: hec enim Conſtantini conceſſio: fuit ſubiectionis ⁊ venerationis oſtenſio ad ſpūalem poteſtatem. Et in eo ꝙ Conſtantinus beato Syluestro eiuſqꝫ ſucceſſoribus regnum terrenum ⁊ imperialia inſignia ⁊ officia conceſſit: non authoritatem contulit: ſed reuerentiam impendit: ⁊ regnum terrenum ſubiectum eſſe debere monſtrauit. xcvj. diſt. ſi imperator: quod non dubium eſt dei prouidentia eſſe factum: in cuius manu eſt cor regum. Prouer. xxj. in princi. vt pontificalis apex nō vileſceret: ſꝫ in ampliori honore haberet: dūcerneret tante dignitatis inſignijs prefulgere: vt pre. c. Conſtātinus: vltra mediū. ibi. vt ⁊ pontificalis apex non vileſcat: ſed magis qꝫ terreni noſtri imperij dignitas gloria ⁊ potentia decoretur. ⁊ c. ad hoc lxxx. diſt. ep. non in caſtellis. ibi. Nec vileſcat nomen epi: ſed ad honorabilem titulum: ⁊ extra de priuile. c. j. Vel poteſt dici ꝙ iſta conceſſio fuit quedam cooperatio ſiue miniſterium ad hoc ꝙ poteſtatem quam chriſti vicarius habebat iure diuino poſſet liberius exercere de facto: quod propter tyrannorum perſecutionem ante Conſtantini tempora non ita poterat, vñ ⁊ nunc ſeculares principes tueri debent eccleſias: ⁊ eccle-

ſiarum prelatos. vt libere valeant exercere que ſaluti fidelium expediunt: ⁊ iure ſuo vti ſine impedimento ad hoc. xcvj. diſtin. boni principis. xxiij. queſt. v. principes. ⁊ c. adminiſtratores. Et maxime imperator. lxiij. diſtinc. tibi domino. extra in clemen. de iureiuran. roman. principes. §. ego henricus. Poteſt etiā dicit ꝙ ex huiuſmodi conceſſione poteſt ſummus pōtifex magis immediate ſe de temporalibus intromittere. quod ex eo patet: quia quum vacat imperium: exercere poteſt immediate iuriſditionem temporalem. extra de for. compe. licet. Et ſic aliter exercet iuriſditionem temporalem: vt habet eam iure diuino: ⁊ aliter, vt habet eam ex iure humano. vnde in ipſo magis diſtinguitur temporalis poteſtas a ſpirituali: prout temporalis conuenit ei ex iure diuino: q̄ꝫ vt cōuenit ei ex iure humano. quia ſecundum quod cōuenit ei ex iure diuino: habet eam vnitiue in ipſa ſpirituali contentam. vt autem conuenit ei ex iure humano. habet eam diſtinctiue ab ipſa ſpirituali poteſtate diuiſam atqꝫ diſtinctam. verūtamen etiam prout habet eam iure humano: exercet eam per miniſterium aliorum: vt ſpiritualibus actibus liberius valeat inſiſtere: qui ſunt ei magis cōuenientes ⁊ proprij. extra ne cleri. vel mo. eps. lib. vj. xcvj. di. duo. Adde hic qđ ſcripſi. ſ. in proximo. lv. c. in fi. Sexto conſiderandum eſt ꝙ ſicut ſpiritualis poteſtas prehabet temporalem excellenter: ſic temporalis poteſtas, que eſt intra eccleſiam, participat aliquid ſpiritualis poteſtatis, non tamen ꝙ ſpirituales actus exercere valeat: ſed inquantum ſpirituali obſequitur: ⁊ miniſtrat: ⁊ actus quos exercet, ad finem ſpiritualis ordinat: ſi recte vtitur ſua poteſtate. qꝛ ipſa temporalia que diſponere habet, ſunt propter ſpiritualia. abutitur enim tēporalibus: qui non ea ordinat ad ſpiritualia. Nam ſicut cognitio ſenſibilium deſeruit cognitioni intelligibilium: ⁊ ordinatur ad eam: Ita vſus temporaliū deſeruire debet vite ſpirituali: ⁊ ad illā ordinari. Unde licet finis proximus temporalis poteſtatis ſit aliꝰ a fine ſpiritualis: tamen finis vltimus idem eſt. ſ. beatitudo ſupernaturalis: de quo immediate curam habet ſpiritualis poteſtas. ⁊ ideo temporalis poteſtas ſi recta ſit: dicitur aliquo modo ſpiritualis. dicitur tamen ⁊ denominatur ſimpliciter temporalis a fine proximo: ſicut effectus denominat a cauſa proxima magis q̄ꝫ a remota. Hinc eſt ꝙ regibus adhibetur vnctio: que ſpiritualitatem deſignat. extra de ſacra vnc. c. vnico. Quod autem reges non vnguntur in capite: ſicut pontifices: ſed vnguntur in brachio: deſignat ꝙ eorum poteſtas non eſt principaliter ſpiritualis: ſꝫ per miniſterium, ⁊ obſequium: qꝛ per brachium operamur. vt pre. c. vnico. de ſacra vnc. Adhuc alio modo poteſtas principum ſecularium in eccleſia poteſt dici ſpiritualis: videlicet ſecundum vitaꝫ. Sicut eniꝫ pontifices debent eſſe ſpirituales ſecundum vitam: ſic ⁊ princeps temporales in eccleſia. maior tñ perfectio ⁊ vita ſpiritualitas requiritur in pontificibꝰ, q̄ꝫ in principibus: qꝛ maior ⁊ perfectior eſt eorū dignitas. xcvj. diſt. duo ſunt. Et maior in dignitate, maior erit in vita ⁊ perfectione. j. q. j. viliſſimꝰ. iiij. di. deniqꝫ. Unde vtriqꝫ vnguntur. ſed pontifices in capite ⁊ manibus. vt pre. c. vnico de ſacra vnc. qꝛ in eis debet eſſe perfectio contemplatiue ⁊ actiue vite. xxxvj. diſtin. ſi quis. extra de renun. niſi. §. ne putes. principes auteꝫ in brachio. qꝛ in actiua ſe debent precipue exercere. Nam cum Martha miniſtrant. Luc. x. extra de regula. c. licet. ad fi. verſi. nec legitur. ⁊ cum Maria fecundi bonis actionibus eſſe debent. vt pre. §. ne putes. ⁊ pre c. licet. ver. ad quod vtiqꝫ. ⁊ quidem de perfecta vita que debet eſſe in pōtificibus non hic dico. De hoc abunde in paſtorali ſuo beatus Greg. etiam in libro moralium. ⁊ Ber. ad Eugeniū in lib. de conſideratione. ac alij plures doctores in operibus ſuis tractant. ⁊ Gratianus pleniſſime a. xxv. di. vſqꝫ ad. l. in quibus diſtinctionibus tractat de. xiij. c. apoſtolice regule. que ponit Paulus ad Timo. j. epiſtola. ca. iij. ⁊ ad Titum. c. j.

Regis inunctio.

Que ſunt neceſſaria in regibus ad bene regendum. Que pericula proueniuut pro malo regimine. Cap. 57.

Sed de perfecta vita ſecularium principum ⁊ precipue regum qui ſunt ſuperiores ⁊ precellentes. j. Pe. ij. extra de ma. ⁊ obe. ſolite. ibi. ſiue regi quaſi precellenti. aliqua pauca ex maiorum doctrina ponēda ſunt. vt ex eis magis appareat quomodo eorum poteſtas debet eſſe ſpiritualis: ⁊ ad finem ſpiritualem ordinari. licet enim. ſ. xlij. c. aliqua dixeriꝫ circa hoc: tamen aliquid amplius eſt addendum. Eſt ergo primo tenendum ꝙ ſecularis poteſtas vt digna ſit regis nomine recte agere debet. Prauus eniꝫ rex non vere poteſt dici rex. ſicut falſus denarius non eſt denarius. de hoc ſunt plures concor. xlv. diſt. vera iuſtitia. Unde Iſido. ix. lib. etymo. ait. Rex a regendo dicitur. non autem regit qui non corrigit ſe ⁊ alios. Recte igitur faciendo, regis nomen tenetur. Peccādo autem amittitur. vnde ⁊ apud antiquos tale erat prouerbium. Rex eris, ſi recte facias. ſi non facias non eris. Sic etiam beata Katharina dixit Maxentio. Si annuo te rexeris: rex eris. ad hoc. xxj. di. cleros ibi. ſicut rex a regendo. ij. q. j. ſcelus. perditur enim nomen dignitatis propter delictum. legitur ⁊ no. extra de pur. c. j. Subdit autem Iſid. ꝙ regie virtutes precipue due ſunt. ſcilicet Iuſtitia, ⁊ Pietas. de his ſatis dixi. ſ. xlij. c. in. j. parte iſtius operis. Plus auteꝫ in regibus laudatur Pietas. nam Iuſtitia per ſe ſeuera eſt. ſed vera iuſtitia compaſſionem habet. xlv. diſtinct. vera ⁊ falſa miſericordia inuenitur. xxiij. queſt. iiij. eſt iniuſta. In his autem addenda eſt Prudentia. ſine qua iuſtitia ⁊ pietas recte non valent exerceri. nec multitudo ſubiecta vtiliter gubernari. De his autem tribus que neceſſaria ſunt regibus, plene. ſ. diſſerui. xlj. ca. que hic repetenda non ſunt. Debent quoque reges fide ⁊ deuotione deo ſubdi: vt alios ſibi ſubdere valeant. Digne debent deo mente adherere: vt firmiter poſſint regni gubernacula poſſidere. ad hec. xcvj. di. in ſcripturis. ⁊ c. ſi imperator. ⁊. xcvij. di. eccleſie. xxiij. q. v. res eccleſie aliter. C. de ſum. tri. epiſtola inter claras. Debent non proprium commodū aut gloriam tyrannice querere: ſed bonum commune ſibi ſubiecte multitudinis regaliter intendere: atque procurare. bonam ſcilicet ⁊ virtuoſam vitam: ⁊ que ad ipſam adminiculantur. ad hoc. viij. queſt. j. ſunt in eccleſijs. xxiij. queſt. viij. vt pridem. Debent eccleſias ⁊ eccleſiarum prelatos reuereri, ⁊ honorare, munire, ⁊ defenſare. xcvj. diſtinctio. boni. cap. duo. xxiij. queſtio. v. principes. Honor enim exhibitus chriſti miniſtro, chriſto exhibetur. ipſo dicente Matth. x. ⁊ ſimile Luce. x. Qui vos recipit me reci-

Rex malus nō vere rex eſt.

Iuſtitia Pietas ⁊ Prudētia.

Hec diligēter obſeruēt qui imperant.

pit.xxj.diſt.in nouo.xciij.diſt.ille proculdubio.vj.q.j.
ſacerdotes.viij.q.j.qui vos ſpernit. Debent erga di-
uini cultus ampliationem ⁊ augmentum ſtudium
impendere.vt pre.c.boni.⁊.c.conſtantinus. Debent
aduerſarios chriſti ⁊ eccleſie impugnare.xxiij.q.v.de
liguribus.c.duobus.c.ſeq.⁊.xcvij.di.eccleſie. Debẽt
iuſta precipere:⁊ illicita prohibere.malos coercere ⁊
punire.vt boni inter malos quiete viuant.xxiij.q.v.
regum.⁊.c.rex debet.diſt.iiij. facte ſunt.in prohemio
decre.rex pacificus.Debent iuſtum bellum indicere:
ab iniuſto cauere.xxiiij.q.ij.iuſtum.Debent predam
eque ⁊ iuſte diuidere.xxiij.q.v.dicat.Debent fidelita
tem quam ſibi ſeruare deſiderant, ſubditis obſerua-
re.xxij.q.v.de forma.xcv.di.eſto.Debent inter ſubdi
tos humiliter ſe habere.Eccl.xxxij. Rectorem te po
ſuerunt:noli extolli:ſed eſto in illis quaſi vnus ex ip-
ſis.Item rex faciat ſe timeri.Eccl.vij. Noli querere
fieri iudex:niſi valeas virtute interrumpere iniquita
tes.Prouerb.xx.Rex qui ſedet in ſolio iudicij:diſſi-
pat omne malum intuitu ſuo.Sed magis velit ama
ri q̃z timeri.qꝛ ſm Senecam.Nobilis eſt natura ho
minis.facilius ducitur,q̃z trahatur.Debet tribulatos
conſolari.Job.xxix. Quum ſederem quaſi rex circũ
dante exercitu : eram tamen merentium conſolator.
Debet ſuſurrones ⁊ bilingues contemnere . ⁊ viles
non exaltare.vnde Ariſto.Alexandro.Conſultor p-
cerum,ſeruos contemne bilingues. Et nequá:ne qs
humiles natura iacere Precipit,exalta.Itez rex de-
bet ſequi conſilium ſeniorum:non iuniorum:blande
regendo ⁊ dulciter:⁊ non dure ⁊ tyrannice : ne pdat
regnum.vt Roboam filius Salomon qui de conſi-
lio iuniorum dixit populo iſrael.Minimus digitus
meus groſſior eſt dorſo patris mei.⁊ nunc pater me⁹
poſuit ſuper vos iugum graue. ego autem addam ſu
per iugum veſtrum.pater meus cecidit vos flagellis
ego autem cedam vos ſcorpionibus.pp quod.x.tri-
bus receſſerũt ab eo.iij.Reg.xij.vij.q.j.deniq3.Iuue
nes enim cõiter ſenſu non pollent . ideoq3 non ſunt
in conſiliarios aſſumendi. Phus . Nemo iuuenes
duces eligit:eo ꝙ certum eſt eos ſapiam non habere.
c.ad hoc.j.q.j.eſtote.xxiiij.di.qñ. Debent per affabili
tatem ⁊ beneficia procurare vt diligantur:⁊ p iuſtas
vindictas non proprie iniurie ſed legis dei , ſtudere
vt timeantur.xxiij.q.v. rex debet. Et vt magis ap-
pareat de officio regum:⁊ de vita virtuoſa, que ipſis
congruit:producenda ſunt in medium aliqua teſti-
monia.In primis ergo conſiderandum eſt id quod

In regis electione qd obſeruandum.

deuteronomij dñs ordinauit.xvij.c.circa reges. Pri
mo enim quantum ad moduz eligendi,ſtatuit, vt in
electione regis ſpectaret dei iudicium. Et vt non fie
ret rex alterius gentis.quod ⁊ nunc in eccl'ia ſeruan-
dum eſt.vt videlicet in inſtitutione regum illoꝝ iudi
cium interueniat:qui vicem dei tenent in terris.Nõ
tñ ipſa tollit electio pp'lo qui habet imperatorem eli-
gere.xciij.di.legimus.vel aliorum qui hoc habent de
conſuetudine.ex̃ de elec. venerabilem. Nec requirit
iudicium pape ſpecialiter.ſed ſufficit ꝙ tacite in eum
conſentiat,qui dignus eſt ad regendum:⁊ obediens
matri ſue eccl'ie.c.lxiij.di. cum hadrianus ſecundus.
xcvj.di.quis dubitet.Et vt non fiat rex alterius gen
tis.qꝛ non dz aſſumi aliquis in regez:q nõ ſit fidelis
⁊ de gẽte chriſtiana.c.bo.xcvj.di ſi imperator catho
lic⁹ eſt.q d.debet eſſe.Qꝛ inter fideles ⁊ infideles ma
gna dz eſſe diſtinctio.iij.q.iiij.c.j.ver. nec impetere. ⁊
q.v.canonica.ibi.qñ ſunt eoꝝ gentis. Item text⁹ eſt
(quod eſt nimis abſurdum) vt blaſphemus chꝛi in

Blaſphemus qs.

chriſtianos vim ptãtis exerceat. ex̃ de iude. cum ſit.
Blaſphemus autem eſt non ſolum iudeus:ſed quili
bet infidelis qui ignorat chriſtum: ⁊ eum non colit.
Et nulli pagano licitum eſt ſuper chriſtianos aliqđ
offm̃ exercere.vt pre.c.cum ſit.⁊.liiij.di.nulla. Scđo
vero circa reges inſtitutos ordinauit qualiter ſe hr̃e
debeant quantum ad ſeipſos.vt.ſ.non multiplicarẽt
currus ⁊ equos:neq3 vxores:neq3 immẽſas diuitias
qꝛ ex cupiditate horum principes ad tyrannidẽ de-
clinant:⁊ iuſtitiam derelinquunt: qꝛ Cito Violatur
Auro Juſtitia.xj.q.iij.pauper.Quod non ſic eſt acci
piendum:quaſi nullatenus debeat hmõi apparatib⁹
⁊ diuitijs abundare.Sed qꝛ non debeat ex cupidita
te,aut inordinato appetitu,horum affluentiam am-
bire.c.xlvij.di.ſicut.xxxiij.q.v.ſm.Quantum tñ req
rit ſtatus regie dignitatis,⁊ cõe bonum:poteſt horũ
exteriorum bonorum copiam procurare ⁊ habere.c.
ad hoc.xlj.di.non cogantur.⁊ reges mollibus.Mat.
xj.veſtiunt.xxj.q.j.c.j.in fi qꝛ diuites cum iuſtitia ⁊
bonis operibus non abijcit grangrenſe concilium .
xxx.di.hec ſcripſimus. ⁊ facit ad hoc quod legitur ⁊
no.ex̃ de preben.de multa.§.fi.⁊ in gl o.eſt ergo argu-
mẽtum. Tertio inſtituit qualiter ſe deberet habere
ad deum.vt.ſ.ſepe legeret: ⁊ cogitaret de lege dei : vt
ſic ſemper eſſet in dei timore ⁊ reuerentia.vnde dicit

Rex lrarũ ſacraꝝ ſit ſtudioſus.

in pre.c.Deut.xvij. Poſtq̃z autem ſederit in ſolio re
gni ſui:deſcribet ſibi deuteronomium legis huius in
volumine, accipiens a ſacerdotibus leuitice tribus:
⁊ habebit ſecum:leget q3 illud oĩbus diebus vite ſue.
vt diſcat timere dñm deum ſuum: ⁊ cuſtodire verba
⁊ cerimonias eius:que lege precepta ſunt.neq3 eleue
tur cor eius in ſuperbiam ſuper fratres ſuos. neque
declinet in partem dexteram vel ſiniſtram: vt longo
tpe regnet ipſe ⁊ filij eius ſuper iſrael. Eſt enim ſciẽ
dum ꝙ qꝛ bona vita multitudinis,quam rex inten-
dere dz,ordinata eſt ad finem que eſt beatitudo cele
ſtis:ideo ad offm̃ regis pertinet ſic bonam vitã mul
titudinis procurare,ſicut conuenit ad celeſtem beati
tudinem conſequendam.vt.ſ. ea precipiat q̃ ad cele-
ſtem patriam ducunt : ⁊ eoꝝ contraria ſm qđ fuerit
poſſibile interdicat.ad hoc.xxiij.q.iiij.qñ vult. ver.⁊
paulopoſt nabuchodonoſor rex ⁊c.⁊.c.non inuenit.
xj.q.iij.imperatores.ibi.nam inter hoĩes penas luit:
⁊ apud deum frontez nõ habebit:qui hoc facere no-
luit quod ei per cor regis ipſa veritas iuſſit.Que aũt
ſit ad veram beatitudinez via, ⁊ que ſint impedimẽ
ta ipſius,ex lege diuina cognoſcitur : cuius doctrina
pertinet ad offm̃ ſacerdotum.qꝛ labia ſacerdotis cu
ſtodiunt ſciam:⁊ legem requirunt de ore eius.ſ.ſub-
diti.qꝛ angelus dñi exercituũ eſt. Malach.ij.⁊.xliij.
di.ſit rector.Et ideo p̃cepit dñs vt rex legem ſibi de-
ſcriberet:⁊ exemplar acciperet a ſacerdotibus:⁊ illaz
legeret oĩbus diebus vite ſue:vt diſcat timere deum:
⁊ cuſtodire precepta ipſius. vnde multum conuenit
regibus crebro ſanctas ſcripturas legere vel audire:
vt per exercitium lectionis ſcientie regendi populuz
inueniat margaritam.extra de renun. poſt trãſlatio-
nem.§.ceterum.vnde Sozomenus lib. j. in hiſtoria
tripertita dicit in laudem Theodoſij imperatoris .
Aiunt te per diem exerceri armis:⁊ ſubiectorum ne-
gotia diſceptare: indicare ſimul ⁊ agere . Noctibus
vero libris intendere.⁊ de hoc.ſ̃.xlij.c.dixi in prima
iſta parte iſtius operis . Rex enim inſipiens perdet
populum ſuum.Eccl.x.Et ex hoc ſequit ꝙ leges q̃s
rex inſtituit:nõ debent a doctrina legis diuine diſcor
dare : ſed ei conſonare : ac ſacris canonibus ſubijci.

Precepta nemini regum nō neceſſaria.

Nam ſicut ptās ſubijcitur poteſtati:ſic leges legibus debent eſſe ſubiecte.x.di.c.j.⁊ per totum.extra de priuile.ſuper ſpecula,in prin.ibi.famulatum,⁊ extra de no.op.nun.c.j. Quarto inſtituit qualiter rex deberet ſe habere ad ſubditos ſuos.ſ. vt non ſuperbe eos contemneret ⁊ opprimeret:nec etiam a iuſtitia declinaret.xxiij.q.v.regum.De bonis autem conditionibus chriſtianorum regum.beatus Aug.v.li. de ciui.dei.c.xxiiij.ſic ait. Chriſtianos imperatores ⁊ reges felices dicimus:ſi iuſte imperant.ſi inter linguas.xj.q.iij.in cunctis.⁊.c.inter verba.ſublimiter honorantium,⁊ obſequia nimis humiliter ſalutantium, non extoliuntur.ſi ſe eſſe homines mortales.p̄s.lxxxviij. Quis eſt homo qui viuet: ⁊ non videbit mortem? meminerint.Si ſuam ad dei cultum maxime dilatādum ⁊ maieſtati ſue famulandum curam indefeſſaz adhibent,ſi deum timent:diligunt: ⁊ colunt. ſi plus amant illud regnum, vbi non timent habere conſortes.ſi tardius vindicant.facile ignoſcunt.Si eandez vindictam pro neceſſitate regende tuēdeq; reipublice, non pro ſaturandis inimicitiarum odijs exercēt. ſi eandem veniam non ad impunitatem iniquitatis. xxiij.q.iiij.eſt iniuſta. ſed ad ſpem correctionis indulgent.Si quod aſpere coguntur quandoq; decernere: miſericordie lenitate ⁊ beneficiorum largitate cōpenſant.Si luxuria tanto eſt eis caſtigatior,quanto poſſet eſſe liberior.ij.q.j.ſcelus.xj.q.iij.p̄cipua.⁊.c.in corporis.Si malunt cupiditatibus prauis q̄ȝ quibuſlibet gentibus imperare. Conſtantinus imperator. Quid iuuat barbaras nationes viciſſe:ſi a crudelitate vincamur?Et ſi hec omnia faciunt: non pp ardorem inanis glorie: ſed propter charitatem felicitatis eterne.ſi pro ſuis peccatis humilitatis ⁊ miſerationis ⁊ orationis ſacrificium deo ſuo vero immolare non negligant. Tales chriſtianos imperatores ⁊ reges dicimus eſſe felices, interim ſpe, poſtea re ipſa futuros.Cyprianus etiam in li.de.xij.abuſionibus ait q̄ vnus abuſionis gradus eſt. Rex iniquus:qui quiz iniquoruz rector eſſe debuerit:in ſemetipſo nominis ſui dignitatem non cuſtodit.Nomen enim regis intellectualiter hoc retinet: vt in ſubiectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit:qui proprios mores,ne iniqui ſint: nō corrigit?quoniam iuſtitia regis exaltabitur ſolium.⁊ in veritate ſolidantur gubernacula populorum. Prouerb.xvj.c.ad hec.xxvj.di.vna.⁊.xxv.di.primum.cū ſuis concor.⁊ ſimilibus.In quibus autem conſiſtit regis iuſtitia ſubdit Cyprianus,dicens.Juſtitia vero regis eſt neminem iniuſte per potentiam opprimere.Sine acceptione perſonarum inter virum ⁊ proximum ſuum iuſte iudicare. Aduenis ⁊ pupillis ⁊ viduis defenſorem eſſe. Cohibere furta. Adulteria ⁊ omnem mechiam punire.ad hoc.xxiij.q.v.regum.⁊ c.rex.Iniquos non exaltare. Impudicos ⁊ hiſtriones non nutrire.ad hec.lxxxvj.diſt. donare. Contra hoc multum offendunt Reges Hiſpanie. Impios de terra perdere. Parricidas ⁊ periurantes viuere nō ſinere.pre.c.rex.Eccleſias defendere.pre.c.reguz. Pauperes eleemoſynis alere.lxxxvj.diſt. non ſatis. ⁊.c.paſce.de peni.diſt.j.quamobrem.Juſtos ſuper regni negotia conſtituere. Contra hoc Reges Hiſpanie faciunt preponentes iudeos ſuper negotia ⁊ regni reditus.contra iura.liiij.diſtin.nulla.extra de iudeis.cum ſit.⁊.c.ex ſpeciali. Senes ⁊ ſapientes ⁊ ſobrios conſiliarios habere.j.q.j.eſtote.Magorum ⁊ hariolorum phytoniſſarumq; ſuperſtitionibus non

Juſtitia regis que ſit.

intendere.xxvj.q.v.nec mirum.⁊ per totum. ij.q.j.⁊ ij.⁊.iij. Iracundiam ſuam differre.xj.q.iij.cum caput ⁊.c.illa.⁊.c.ſummo. Patriam fortiter ⁊ iuſte contra aduerſarios defendere.xxiij.q.ij.iuſtum.cum.c.ſeq.⁊ qō.iij.fortitudo.⁊.qō.viij.vt pridem. Per omnia in deum confidere.p̄s.cxxiiij.Qui confidunt in domino,de conſe.diſtin.j.omnis chriſtianus. Proſperitatibus animum non eleuare, ſicut fecit Nabuchodonoſor,de peni.diſtinc.j.§.ex his itaq;:verſi. nabuchodonoſor per ſuperbiam. Cuncta aduerſantia patienter tolerare.xxiij.q.j.§.j.⁊.c.paratus.Fidem catholicam in deuz habere.xcvj.di.ſi imperator.Filios ſuos non ſinere impie agere.xxiij.qō.v. rex. Certis horis orationi inſiſtere.vt Dauid in p̄s.cxviij. Septies in die.⁊c.xcj.di.preſbyter.⁊ extra de celebra.miſ.c.j.Añ horas congruas non guſtare cibum. de conſe. diſt.j. ſolent.Ve enim terre cuius rex puer eſt:⁊ cuius principes mane comedunt.Eccl.x. ⁊ ſubdit Cyprianus. Hec regni proſperitatem in pñti faciunt: ⁊ regem ad celeſtia regna perducunt. Qui vero regnum ſecundum hanc legem non diſpenſant: multas nimirum aduerſitates tolerant imperij.Idcirco eniz ſepe pax populorum rumpitur:⁊ offendicula etiam de regno ſuſcitantur:terrarumq; fructus diminuuntur:⁊ ſeruitia populorum prepediuntur: multi ⁊ varij dolores proſperitatem regni inficiunt:charorum ⁊ liberoruz mors triſtitiam confert: hominum incurſus prouincias vndiq; vaſtant: beſtie armentorum ⁊ pecorum gregens dilacerant: tempeſtas aeris ⁊ hemiſpheria turbata:terrarum fecunditatem ⁊ maris miniſteria prohibent:⁊ aliquando fulminum ictus ſegetes ⁊ arborum flores ⁊ pampinos exurunt.Super oīa vero regis iniuſtitia non ſolum imperij preſentis faciem fuſcat:ſed etiam filios ſuos ⁊ nepotes:ne poſt ſe hereditatem regni teneant:obſcurat. Propter piaculum enim ſalomonis, regnum domus iſrael dñs de manibus filiorum diſperſit:⁊ pp iuſtitiam Dauid regis lucernam.iij.Regum.xj.de ſemine ſuo reliquit.Ecce quantum iuſtitia regis ſeculo valet, intuentibus perſpicue patet. Pax enim eſt populorum tutamentum patrie.vnitas plebis.munimen gentis. cura languorum gaudium hominum.temperies aeris.ſerenitas maris.terre fecunditas.ſolatium pauperum.hereditas filiorum.⁊ ſibimetipſi ſpes future beatitudinis. ad hec.xxiij.q.v.regum.in fi.ibi. ſi inquit hec feceritis reges iuda:tenebitis priſtinam poteſtatem.ij.q.j. noli.ibi.ſi autem pax humana tam dulcis eſt pro tēporali ſalute mortalium: quanto dulcior eſt pax diuina pro eterna ſalute angelorum?Iſido. quoq;.iij.li. de ſummo bono ſic ait. Qui recte vtitur regis poteſtate:ita preſtare oībus debet: vt quanto magis honoris celſitudine pollet:tanto ſemetipſum mente humiliet:proponens ſibi exemplum humilitatis chriſti ⁊ dauid:qui de ſuis meritis non tumuit:ſed humiliter ſeſe deijciens dixit.Vilis incedam: ⁊ vilis apparebo ante deum qui elegit me.ij.Reg.vj.Et poſt:qui recte vtitur regia poteſtate: formaz iuſtitie factis magis q̄ȝ verbis inſtituit. Nulla proſperitate erigitur. nulla aduerſitate turbat. non innititur proprijs viribus. nec a dño recedit cor eius: alias maledictus eſt.Hiere.xvij.Et poſt.Dedit dominus principibus preſulatum pro regimine populorum: ⁊ illis eos p̄eſſe voluit,cum quibus vna eſt eis naſcēdi moriēdiq; conditio.prodeſſe ergo dȝ populis principatus non nocere nec in dñando premere:⁊ de condefendendo conſulere.vt vere ſit vtile hoc ptātis inſigne: ⁊ dono

dei pro tuitione vtantur membrorum chriſti membra.xxiij.q.iij.pro membris.qppe chriſti fideles ſunt populi. quos dum ea ptāte quam accipiunt optime regunt:bonam vtiqꝫ viciſſitudinem deo largitori reſtituunt.Et poſt in alio quodaȝ.c. Sub religionis diſciplina ſeculi ptātes ſubiecte ſunt: ⁊ q̃uis culmine regni ſint predicti:vinculo tñ fidei tenentur adſtricti vt ⁊ fidem chriſti ſuis legibus predicent.⁊ ipſam fidei predicationem bonis moribus conſeruent. Juſtum enim eſt principem legibus obtēperare ſuis ⁊c. ix.di.iuſtum palea. ibi vide. Hugo autem de ſancto victore de terrena ptāte loquens in li.de ſacramētis, oſtendit que debeat obſeruare terrena ptās in exercenda iuſtitia. debet enim obſeruare perſonam q: ei non licet in clericum,ſeu eccleſiaſticam perſonam manum mittere:ſed ſolum in laicum.xj.q i. quaſi per totum.extra de iudi.at ſi. Debet obſeruare cauſam: vt eccleſiaſtica negotia:nō ſuſcipiat:ſed tm̄ ſecularia examinanda.extra de iudi.decernimus. xcvj.di. duo. Debet obſeruare modum ⁊ menſuraȝ.vt quamlibet culpam puniat congrua ⁊ conuenienti pena. de pen. di.j.deus diffinitionem.Debet obſeruare locuȝ.vt loca ſacra violare non preſumat: ⁊ confugientibus ad illa etiam reis ⁊ pro ſuis ſceleribus condemnandis inordinate violentiam non inferat.xvij.q.iiij.quiſqꝫ. extra de immu.ec.inter alia.⁊.c.fi. Debet obſeruare tempus.vt ſacris ⁊ ſolennibus diebus reuerentiam exhibeat.extra de ferijs.c.fi.Quando etiam ijs parcendum eſt,quibus pro ſuis culpis ſupplicia debenł. vnde in exercendo iudicio ⁊ proferēda ſnia attendi debet loci ⁊ temporis conuenientia.extra lib. vj.decet. His ergo modis ſecularis ptās iuſtitiam exercere debet,legum inſtituta ſequens.xj.qō.iij. ſummo.⁊ nihil preter iuſtitiam ⁊ veritatem approbans in iudicando.Adiungit autem vlterius Hugo,qūo ꝑ ornamenta regalia deſignantur ea que congruunt regibus.vnde dicit ꝙ ſecularis ptās habet ornamēta quedam dignitatis ſue:quibus ⁊ excellētia ordinis oſtenditur:⁊ ſacramentum miniſterij figurał.Nam annulus fidem:armilla bonam operationeȝ:ſceptrū iuſtitiam gladius vindictam deſignat. De primo.ſ. de annulo.xxx.q.v.noſtrates.vnde ⁊ Luc.xv. Dare ei annulum in manu.i.per ſignaculum fidei exponił vnde ibi Beda. Jn manu.i.in operatione.vt opa fide clareſcant:⁊ per fidem opera confirmentur. Jtem ibi Chryſ. Jubet annulum dari,ſiue ſignaculi ſalutaris ſymbolum:ſeu deſponſationis inſigne: ⁊ nuptiarum pignus:quibus chriſtus eccleſiam ſponſat:quū anima reſipiſcens per annulum fidei iungitur.Oſee ij.Deſponſabo te mihi in fide.Hiere.ij. Nunqd obliuiſcitur virgo ornamēti ſui?ſ. annuli deſponſationis ſue.De.ij. de armilla. Ezech. xvj. Dedi armillas in manibus tuis,exponitur.i.virtutem bone operationis.armilla enim ornamentum manuum eſt.De.iij. de ſceptro.xcvj di.conſtantinus.ibi,etiam imperialia ſceptra.de iuſtitia regis per ipſum deſignata pre. c.regū.xxiij.q.v.De.iij.ſ.de gladio vindicte.Ro,xiij.ibi. non ſine cauſa gladium portat.xxiij,q.v.§ j.⁊.c. non ſolum.De.v.ſ.de purpura pre.c.cōſtantinus.ibi.chlamydem purpuream. De reuerentia regi exhibenda j. Pe.ij.ibi.ſiue regi quaſi precellenti.⁊.j. regem honorificate.extra de ma.⁊ obe.ſolite. De ſexto de diademate pre.c.conſtantinus.ibi.deinde diadema capitis noſtri.De gloria corone.xij.q.j.duo. Jllud etiaȝ hic inſerendum ⁊ repetendum eſt, ꝙ quum imperator iurat:promittit ſe fore defenſorem ⁊ protectorem ſummi pontificis:⁊ ſancte romane eccleſie,in omnibus neceſſitatibus ⁊ vtilitatibus ſuis: cuſtodem ⁊ conſeruatorem poſſeſſionum bonorum ⁊ iuriū eius. vnde videtur ſe habere ad papam: ſicut ſe habet manus ad caput:in defendendo ⁊ miniſtrando.ad hec. lxiij.di.tibi dño.extra de elec.venerabilem.Et ꝙ tale iuramentum quod preſtat imperator ſit iuramentū fidelitatis ⁊ homagij:eſt hodie amplius declaratum in clemen.extra de iureiu.romani principes. Papa etiam euaginatum gladium ſumit de altari:⁊ ei tradit:intelligens in gladio curam ⁊ regimen totiꝰ imperij.ſic dicens. Accipe gladium deſuper beati Petri corpore ſumptum per manus noſtras, licet indignas,vice tamen ⁊ authoritate ſanctorum apoſtolorū conſecratas,imperialiter tibi conceſſum:noſtreqꝫ benedictionis officio in defenſionem ſancte dei eccleſie diuinitus ordinatum: ⁊ ad vindictam malefactorum,laudem vero bonorum.extra de homi.poſtulaſti.⁊ memor eſto,de quo ṕs.ait ṕs.xliiij.⁊ pphetauit, dicens.Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime.vt in hoc per eundem vim equitatis exerceas.molem iniquitatis potenter deſtruas. ⁊ ſanctā dei eccleſiam eiuſqꝫ fideles defendas: propugnes: ⁊ protegas. nec minus ſub fide falſos q̃ȝ chriſtiani nominis hoſtes execres ac diſpergas. viduas ⁊ pupillos clementer adiuues,ac defendas. deſolata reſtaures.reſtaurata conſerues.vlciſcaris iniuſta.cōfirmes bene diſpoſita. quatinus in hoc agendo virtutum triumpho, glorioſus iuſtitieqꝫ cultor egregius cum mundi ſaluatore,cuius typum geris,in nomine ſine fine regnare merearis. Hec autem que de imperatore dicuntur: ad reges alios chriſtianos ſuo modo poterunt applicari.Denique propter malos reges: qui tyranni nunc dicuntur: licet omnes reges olim tyranni dicerentur:quia rex grece. latine dicitur tyrannus.Addendum eſt ad eorum correctionem, id quod Richardus de ſancto victore ſuper illud Apoca.j.⁊ princeps regum terre.ait de ipſis. Sunt quidam regum qui ſummo principi chriſto adherere contemnunt.qui acceptam ab eo poteſtatem,ſecundum ipſum exercere nolunt.qui in ſubditos ſeuiunt ⁊ eos deuorant.⁊ ꝙ ſupra ſe principem habeant:qui eripit inopes de manu fortiorum eius.ṕs.xxiiij.egenum ⁊ pauperem a diripientibus eum: minime penſant.quos princeps ad exercitationem ⁊ purgationem electorum,ad tempus ſeuire permittit.viij. q.j. audacter. Sed in tempore retributionis eos de hac ſeuitia grauiter iudicabit. Nam potentes potenter tormenta patientur:⁊ fortioribus fortior inſtat cruciatus.Sap.vj.viij.q.j.illud. Redeant ergo tales reges(ſi tamen reges ſunt)ad conſcientiam:⁊ ꝙ ſuper ſe principem habeant:cui de actibus ſuis ſunt redditurí rationem:recognoſcant.qui ſicut poteſtatem habet conferre:ſic poteſt ⁊ auferre. baltheum enim regum diſſoluit dominus: ⁊ precingit fune renes eorum.Job.xij.c.⁊ alibi ſcriptum eſt Eccleſia.x.c. Sedes ducum ſuperborum deſtruxit deus: ⁊ ſedere fecit mites pro eis.Hoc certum eſt: vt ex pluribus exēplis in ſcripturis colligi poteſt. ⁊ aliqua poſui.ſ. in xl.c.verſi.econtra.Sed interdum peccata populi merentur tales reges: vel potius tyrannos,vt ſacra eloquia teſtantur. Abſtineat ergo populus a culpa: vt liberetur a tyrannorum plaga. hucuſque Richardus.Unde canon. Pro meritis ſubditorum diſponitur a deo vita rectorum.ij.q.vij. c.j. ⁊ merito. viij. q.j.audacter.

Que in exercenda iuſtitia ſint obſeruanda.

Ornamenta regalia eorūqꝫ deſignatio.

Jmpatoris iuſiurandum.

Jn reges plus equo ſeruiētes.

In quibus differt potentia pape a potentia chriſti. Quomodo ꝛ qualiter papa habet plenitudinem poteſtatis. Cap. 58.

QUoniam autem clarum eſt ex pdictis:ꝙ ſumma ptās ſpūalis: cuiuſmodi eſt poteſtas ſummi pontificis:primatum obtinet ſuper oēs pontifices omnium eccleſiarum. Eſt etiã ſuperior dignitate ꝛ cauſalitate oī tpali poteſtate. illud concludi neceſſe eſt ꝛ recipi: ꝙ in ſummo pontifice preexiſtit plenitudo pontificalis ꝛ regie ptātis. Qualis autem ſit iſta plenitudo poteſtatis: ꝛ quibus modis eam habere dicitur:conſiderandum eſt. Nam ipſe chriſtus etiam ſm ꝙ homo,plenitudinem ptātis hꝫ vt.ſ. dictũ eſt in.xij.ꝛ.xl.c. Sed eius plenitudini non equatur plenitudo que conuenit eius vicario.ſic enim dicendũ eſt de plenitudine potētie: ſicut ꝛ de plenitudine gratie. dicit enim chriſtus plenus gratia Jo. j. ꝛ chriſti mater plena gratia. Luc.j.non tñ equaliter:neqꝫ per oia ſimiliter.chriſtus enim dicitur plenus gratia: qꝛ gratiam habuit in ſumma excellentia que poteſt haberi:ꝛ ad oēs effectus gratie. De iſta plenitudine loquitur Jo.j. Et de plenitudine eius oēs accepimus gratiam pro gratia ꝛc. Sed mater chriſti dicit plena gratia:qꝛ habuit gratiam ſufficientem ad ſtatum illum ad quẽ erat electa a deo.vt.ſ.eſſet mater dei. ſed plenior eſſe potuit:qꝛ creatura:qꝛ datus eſt ei ſpiritus ad menſuram:ſoli filio ſine menſura. Jo.iij. hoc clare probat in clemen.de hereticis.j.rñ.c.ad noſtrum. Similiter eſt dicendum de potētie plenitudine ſuo modo qꝛ plenitudo potentie ꝛ eſt in hoīe chriſto ꝛ eſt in eius vicario:ſed in chriſto eſt plenitudo potentie: qꝛ potentiam plenã habuit excellenter.in vicario autē chriſti eſt plenitudo potentie: qꝛ potentiam plenam habuit ſufficienter,quantum.ſ. neceſſarium eſt fidelibus ad ſalutem. Sed oportet ſpālius aliquid dicere, ꝛ de modo huius plenitudinis, ꝛ de differentia eius ad plenitudinem que chriſto conuenit:non ſolum ſꝫ ꝙ deus eſt:ſed etiam ſm ꝙ eſt homo. Circa quod conſiderandum eſt. ꝙ potentia de qua nunc eſt intētio: eſt potentia actiua:in qua duo attendi debent.ſ. id quod potentie ſubditur:ꝛ ipſa ratio potentie:que conſideratur ex modo agendi. ꝛ quantũ ad vtrũqꝫ ſummi pontificis potentia plena eſt.ſed aliter q̄ꝫ potentia chriſti. Quantum enim ad eos qui ptāti ſubduntur:potentia chriſti tā plena eſt ꝙ eius ptāti oīs creatura ſubiecta eſt.rōnalis ꝛ irrōnalis:celeſtis ꝛ terreſtris:ꝛ etiam infernalis.vnde Mat.vlti. Data eſt mihi oīs ptās ꝛc.ꝛ Phi.ij.omne genu flectatur celeſtium ꝛ terreſtrium atqꝫ infernorum. Non ſic aũt eſt plena ptās ſummi pentificis:que ſolum ſe extēdit ad creaturas illas, que ſunt gratie ꝛ beatitudinis capaces. quum pp beatitudinis finē conſequendũ,ordinata ſit hec ptās.nec ad oēs hmōi creaturas:qꝛ nō ad angelos:ſed ſolum ad hoīes.nec ad hos oēs: ſꝫ ſolum ad viatores. pp quod papa dicit caput omniũ viatorum.qꝛ ſuper terram recipit claues:nō extra terram:aut ſub terra. Mat.xvj.xxiiij.q.j. quodcunqꝫ.ꝛ q.ij.§.j.cũ.c.ſeq. vſqꝫ ad.§.his authoritatibus,ſaluo eo ꝙ ibi dicit:ꝛ in.c.ibi.ſ.e.ꝛ dicit hoc in.lv.c.ver.ꝛ ſequitur.ſ.dixi exponendo authoritatem Mat.ſuper verbo. ſuper terram. Chriſtus autem dicitur caput angelorum:ꝛ oīum tam comprehenſorũ:q̄ꝫ viatorꝝ.

Utriuſqꝫ ptātis plenitudo in ſummo pontifice.

Potētie chri ꝛ ei⁹ vicarij diſcrimen.

ad Ephe.j.c.in fi.tñ ex eo potentia ſummi pontificis dicitur plena:qꝛ vlr ſe extēdit ad oēs hoīes viatores. Proprie autem viatores dñr qui ad patriam tēdũt ij.autem ſunt qui per fidem ambulant. Nam infideles magis debent dici deuiatores quum a vera via ſalutis aberrent. vnde ptās hec ad oēs fideles extendit ſe. qꝛ nihil ad eccleſiam de ijs qui foris ſunt.j.ad Cor.v.ij.q.j.multi. Et poteſt dici ꝙ ad ipſos etiā infideles.non inquantum infideles ſunt: ſed inquantum pñt fieri fideles:ꝛ fieri membra chriſti:ꝛ vnitati eccleſie aggregari.ſicut ergo ſunt fideles in potētia non in actu:ſic ptās ſummi pontificis extendit ſe ad eos. in potentia: non in actu. pp quod ſuper pdicto verbo apli.j.ad Cor.v. Quid mihi de ijs q foris ſunt iudicare? hos deus iudicabit.dicit glo.quaſi diceret: ꝙ de infidelibus non hꝫ iudicare. Ad oēs igitur qui ſunt membra chriſti per fidem: eo modo quo chriſti membra ſunt:extendit ſe ptās vicarij chriſti,extra de ma.ꝛ obe.ſolite.§.nos aũt:ibi.non diſtinguens inter has oues ꝛ alias. Quo etiam papa ptātem habeat ſuper infideles.ſ.in.xxxvij.c.ver.item ſm Inno.notaui largius in prima iſta parte poſt Inno.c. xxxvij. f.g.h.vide etiam.c.xl.ꝛ Oſti.qui de hoc no.ex de vo. ꝛ vo.re.quod ſuper his. Diuino ergo iure oīs homo viuens vita mortali:ꝛ ad militantem eccleſiam qualitercunqꝫ pertinens: ptāti ſummi pontificis dꝫ eſſe ſubiectus.ꝛ ob hoc eius ptās plena dicit. vñ Mat. xvj. Super hanc petram edificabo eccleſiam meam. non partem eccleſie. Nonnulli tñ peruerſi de facto ſe ſubtrahunt ab hac plenaria ꝛ ſalutifera ptāte:a qbus longe eſt ſalus:dum vicario ſalutis authoris obedire contemnunt.xix.di.nulli. Quantum vero ad rōnē potentie differt plenitudo potentie chriſti ꝛ vicarij eius. Primo quidem quantum ad modum habēdi qꝛ chriſto hoī conuenit eam hrē:pp vnionem ad dei verbum:ꝛ pp plenitudinem gratie ꝛ ſapie. aliquam etiam potentiam ꝛ iudiciariam ex merito obtinuit. Qꝛ enim iniuſte iudicatus eſt.j. Pe.ij.ꝛ pro dei iuſtitia pugnauit,ꝛ vicit. Apoc.v.dicit leo.ideo meruit eſſe hoīum iudex. Job.xxxvj. Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt. Cauſam iudiciumqꝫ recipiens. Actuũ.x. ibi.ipſe eſt qui conſtitutus eſt a deo iudex vi. ꝛ mor. extra de ſum.tri.c.j.§.hec ſancta.in fi. Vicario autem chriſti conuenit ptās:non predictis modis:ſꝫ ex commiſſione chriſti eam tradentis ꝛ cōicantis. Secūdo differt quantum ad modum agendi.chriſtus eniꝫ ſic habet potentiam ꝙ per eam agit propria virtute ꝛ authoritate inquantum deus:ꝛ non virtute alicuius ſuperioris. Inquantum vero hō, agit virtute diuinitatis excellenter.ideo dicit hrē ptātem excellentie:vt ſ. dictum eſt. Sed chriſti vicarius agit authoritate chriſti inquantum vicem eius gerit.extra de tranſla. quanto.ſm illud apli.ij.ad Cor.ij. Nam ꝛ ego quod donaui ſi qd donaui.pp vos in perſona chriſti.glo.i. ac ſi chriſtus donaret.ꝛ in eadẽ epla ait.ij. ad Cor. v.c.in fi. Pro chriſto legatione fungimur tanq̄ꝫ deo exhortante p nos.gl.pro chriſto.i. vice chriſti: q fuit legatus dei. Abdias.j. Auditum audiuimus a dño: ꝛ legatum ad gentes miſit.ꝛ ſilr chriſti vicarius pōt dici eius legatus. Nam quilibet eps ita vocatur. vij. q.j.ſicut vir.in fi.ibi.vt legatum dei.ꝛ pconem veritatis.ꝛ extra in cle.de penis. ſi qs. Et eſt ſciendum ꝙ ſicut chrs per ſe ac ſua ptāte inſtituit ſuum vicariū ꝛ legatū in eccla:ita ꝛ chri vicari⁹ Petri ſucceſſor pōt ſuū vicariū ꝛ legatū inſtituere,nullo hoīe requiſito: vbi ꝛ qñ cognouerit ſaluti fideliũ expedire.extra de

offi.leg.c.j.ibi.vices noſtras.⁊.c.ꝙ tranſlationeʒ.ibi. tanq̃ʒ legato tibi commiſimus.⁊.e.t.officij noſtri.ibi. ſiue a nobis miſſi fuerint ⁊c. Item chriſti vicarius agit, non excellenter, vt chriſtus: ſed miniſterialiter dicente apl̃o.j.ad Cor.iiij. Sic nos exiſtimet homo: vt miniſtros chriſti.⁊.ij.ad Cor.xj. ibi. miniſtri chri ſunt:⁊ ego.ad hec de conſ.di.iiij.aliud.lxxxj.di. miniſtri.⁊.c.non opʒ.j.q.j.ſi fiunt. Tertio differt quantũ ad durationem: qꝛ chriſtus hʒ ptãteʒ eternal'r. Dañ. vij. Ptãs eius ptãs eterna. ſed chriſti vicarius hʒ tẽporaliter. nam quilibet Petri ſucceſſor hʒ ptãtem ſolum dum viuit pñti vita. In diuerſis aũt ſucceſſoribus durat hec ptãs in eccleſia vſqʒ ad finẽ ſeculi. ex̃ de homi. pro humani.j.rñ.lib.vj. quum euacuabitur ois principatus. vt apl̃s ait.j.ad Cor.xv. Quarto differt quantum ad quantitatem agendi. qꝛ chriſtus plura poteſt facere q̃ʒ vicarius eius. põt enim chriſtꝰ quoſcunqʒ hoĩes ſibi ſubijcere: etiam inuitos a principio: ſicut Paulum Actuum.ix.xxiij.q.iiij.de tyrijs. quod non põt eius vicarius.xlv.di.de iudeis.xx.q.iij. pñs. Põt chriſtus iudicare non ſolum de manifeſtis ſed etiam de occultis cordium: quod non põt eius vicarius. ad hec Matth.xxij.ibi. vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris.xv.q.vj.c.j.ex̃ vt eccle.bñfi.c.j. xxxij.di.erubeſcant.vbi de hoc. Et ratio eſt, qꝛ vnuſquiſqʒ bene iudicat de ijs que bene nouit chriſtus ãt cognoſcit occulta: ⁊ inquantum deus, ⁊ inquantum homo: ꝑꝑ refluentiam ſibi vnite diuinitatis ad eius animam. vicarius aũt chriſti quum ſit purus homo: non habet occultorum notitiam. homo aũt videt ea que parent. deus aũt intuetur cor.j.Reg.xvj. vt probatum eſt. Quãuis poſſit dici, ꝙ chriſti vicariꝰ quaſi occulta iudicat in foro penitentie: in quo noſcit occulta per ſecretam confeſſionem penitẽtis. manifeſta vero iudicat in foro cauſarum exteriorum.ij. q.j. deus. vj.q.j.ſi oia.de pe.di.j.verbum dei.ibi.recte ergo eccleſia hoc vendicat: que ſacerdotes veros hʒ.⁊ di.vj.ca. qui vult.ibi.iudicans.n.alium qui eſt iudicãdus ⁊c. Verũtamen dicitur chriſti vicarius habere plenitudinem poteſtatis: qꝛ tota potentia gubernatiua que a chriſto communicata eſt eccleſie, ſacerdotalis ⁊ regalis, ſpiritualis ⁊ tpalis: eſt in ſummo pontifice chri vicario. Tanta vero potentia communicata eſt eccleſie: quanta opportuna erat ad ſalutem fidelium. quare in vicario chriſti tota illa potentia eſt: que ad hominum ſalutem procurandam requiritur.

Quantuʒ potẽtie ſit ecclẽ cõicatum.

Sic enim dicenduʒ eſt de potentia eccleſiaſtica: ſicut de ſcientia ſacra. Non eniʒ quicquid ab hoĩe ſciri põt: reuelauit nobis deus in ſcripturis: ſed illa ſolum reuelauit: que ſunt nobis ad ſalutem neceſſaria ⁊ vtilia. vnde dicit Augu.in li. de trini. xiiij. de ſacra ſcriptura loquens. Non quicquid ad hoĩe ſciri põt: huic ſcie tribuo. ſed illud tantum quo fides ſaluberrima, que ad veram beatitudinem ducit, gignitur: nutritur: defendit: roboratur. Et ſic eſt intelligendum verbum Ambr. dicentis. Quicquid alibi queritur: hic perfecte inuenit xxxvij.di.§.hinc etiam.ver.hinc etiam Ambr. Et ſimiliter dicendum eſt, ꝙ non quicquid ad hoĩe fieri põt: nec ois potentia que hoĩ cõicari poteſt: debet attribui ſummo pontifici. ſed ſolum ois illa potentia q̃ ad ſalutem hominum eſt neceſſaria: in illo exiſtere dicenda eſt: ⁊ per ipſum ad alios deriuari: ſicut a fonte riuus.xxiiij.q.j.loquit. ſm participationem ⁊ ordine quodam.lxxxix.di.ad hoc. Ut autem plenius de modo huius plenitudinis dicatur ſummarie: Sciendũ eſt ꝙ potentia ſummi pontificis ⁊ chriſti vicarij plena dicit.

Pleniſſima ẽ ſummi põtificis potẽtia

Primo qꝛ ab hac potentia nullus, ad eccleſiam militantem qualitercunqʒ pertinens, excipit. ſʒ ois homo in pñti ecclia exiſtens, ei ſubijcit.ix.q.iij.cũcta.extra de ma.⁊ obe.ſolite.§.nos aũt. Secundo qꝛ ois poteſtas ad gubernationem fidelium a deo ordinata ⁊ hoĩbus data, ſiue ſpũalis, ſiue tpalis, in hac ptãte comprehenditur: vt.ſ.probatum eſt late. Tertio qꝛ ois ptãs in eccleſia ab hac ptãte deriuat. vt proxime probatum eſt.⁊ ad eam ordinatur. ſicut.ſ.declaratum eſt. qꝛ ipſa principiuʒ eſt ⁊ finis cuiuſlibet ptãtis. ⁊ ideo quelibet ptãs humana ei iure ſubditur. xxij.di.c.j.⁊.ij. Quarto qꝛ a nulla ptãte humana excedit. vel ſuperat: ſed ipſa oẽm ptãtem excedit ⁊ ſuperat.iij.q.vj.dudum.extra de priuil.antiqua. Quinto qꝛ a nulla alia ptãte puri hoĩs limitat. aut ordinatur aut iudicat. ſed ipſa alias limitat, ordinat, ⁊ iudicat. vt pre.c.cuncta.⁊.c.aliorum.xl.di.ſi papa. Sexto qꝛ ordine poteſtatum aut legibus ab ipſo poſitis nõ coarctatur. poteſt enim agere ⁊ mediantibus alijs poteſtatibus, ⁊ non mediantibus: qñ viderit expedire. qꝛ ordinarius omnium eſt. vt pre.iuribus. ex̃ de for. comp.c.vlt.⁊ pre.c.antiqua.ibi.ordinarie ptãtis obtinet principatum. Poteſt etiam agere ⁊ ſm leges quas ponit: ⁊ preter illas: vbi opportunum eſſe iudicauerit.extra de conceſ.prebẽ.propoſuit. merito ergo in ſummo põtifice plenitudo dicitur exiſtere poteſtatis. vnde ⁊ ꝑꝑ hoc, dicitur ptãs eius eſſe ſine numero, pondere, ⁊ menſura: licet ꝑ chriſtuʒ oia facta ſunt in numero, pondere, ⁊ menſura. Sap.xj. quod poteſt intelligi. Eſt enim ſine numero, quantuʒ ad eos qui eius ptãti ſubdunt: qui quoad noſtraʒ notitiaʒ ſunt innumerabiles.ſ.omnes hoĩes de mundo: fideles ⁊ infideles. quilibet ſuo modo. vt.ſ.xxxvij.c. probatuʒ eſt. q̃ʒuis deo ſit eoruʒ numerus cognitus: qui oia generaliter ⁊ ſpecialiter nouit: ⁊ qui numerat multitudinem ſtellarum. p̃s.cxlvj.

Ptãs ſine numero, pondere, ⁊ mẽſura.

Eſt autem ſine pondere: quantum ad locum. pondus enim eſt inclinatio rei ad locum proprium ⁊ determinatum. hec aũt ptãs non determinatur ad vnum locum: vel ad vnam eccleſiam: ſed ad omnes prorſus eccleſias in quibuſlibet locis poſitis extenditur. vt pre.c.antiqua.⁊.xxj. di.q̃ʒuis. Eſt ſine menſura quantum ad actuʒ ⁊ modum agendi. qꝛ quodammodo immenſa eſt in agendo: ⁊ in modo agendi. vnde ſicut hoĩ chriſto datꝰ eſt ſpiritus: non ad menſuram. Jo.iij.ad fi. ceteris auteʒ datur ſcd̃m aliquam menſuram donationis chriſti. Eph.iiij. Ro.xij. ſic vicario chriſti pontifici ſummo data eſt ptãs. non ad menſuram: ſed in quadam immenſitate. extra de ma.⁊ obe.ſolite.§.nos autẽ. Alijs aũt datur ptãs ſm menſuram aliquam participationis huius immenſe ptãtis. extra de vſu pal.ad honorem. Et quum ſit ipſa ptãs vicarij chriſti ſine numero: pondere: ⁊ mẽſura: imponit tñ ⁊ determinat alijs ptãtibus: pondus: numerum: ⁊ menſuram.xj.q.j.ꝑuenit.xiij.q.j.c.j. Itaqʒ recte hec ptãs plena dicit. ꝑꝑ quod multum veneranda ⁊ metuenda eſt. hec auteʒ ptãtis plenitudo tradita eſt Petro ⁊ ſucceſſoribus eius. quum dictum eſt ei Mat.xvj. ſuper hanc petrã edificabo eccleſiam meam. Et q̃dcunqʒ ligaueris ⁊c. Paſce oues meas. Jo.vlti. In his enim verbis intelligit eſſe data ois illa potentia que conuenit chriſti vicario. congruebat aũt vt adueniente tempore plenitudinis gratie. Gal.iiij. daretur in eccleſia plenitudo potentie. predicta probata ſunt ſepe. ⁊ ꝓbant. xix.di.in memoriam.xxj.diſ.in nouo.xxiiij.q.j.loqtur ⁊.§.j.ex̃ de ma.⁊ obe. ſolite.§. nos aũt. de elec.ſignicaſti.

ficaſti. De hac autem potentie plenitudine ſanctus Cyrillus in lib. theſaurorum ſic ait. Dedit filius dei Petro plene ⁊ perfecte claues regni celoꝝ. qm̃ ſicut ipſe accepit a patre ducatum ⁊ ſceptrum eccleſie gentium ex iſrael egrediens ſuper oẽm principatū ⁊ ptātem, ⁊ ſuper oẽ quodcunqꝫ eſt: vt in eius noĩe genua cuncta curuent: pleniſſimam ptātem ſic ⁊ Petro ⁊ eius diadochis hoc eſt ſucceſſoribus, non minus ſed pleniſſime commiſit. ⁊ coram aplis ⁊ euangeliſtis loco ſui ipſum caput ecclie in medio eoꝝ ſtatuit. quatenus ipſi in euangelijs ⁊ eplis mundo huic ꝑdicādo, eccleſias ⁊ prelatos ordinando, ſcriberēt q̃ a dño audierunt ⁊ receperunt: affirmātes in oī doctrina Petrum loco dñi ⁊ eius eccleſiā, vt in omni loco, in omni capitulo, ⁊ ſynagoga, in omni electione ⁊ affirmatione, quicquid ſoluendum ⁊ ſtatuendum foret: ipſi⁹ authoritate approbarent: ipſum vocantes cepham. Jo. j. xxij. diſt. c. ij. hoc eſt caput. ſecunduꝫ quod ⁊ diuus ille ſcilicet Jo. Apoſtolus ille veraciſſimus ſcribit texendo in euangelio ⁊ actibus. ⁊ Lucas ſanct⁹: qui facta maiorum ⁊ ſociorum narrauit: atqꝫ indubitanter eccleſie tradidit. Qui eccleſia aplica ab oī ſeductione ⁊ heretica circũuentione immaculata manet. xxiiij. q. j. a recta. ſuper omnes prepoſitos ⁊ epos: ſuper omnes principatus eccleſiarum: necnon ⁊ populorum. in ſuis pontificibus in fide pleniſſime ⁊ authoritate Petri: quum alie eccleſie quorundaꝫ errorum macula ſint verecundate: ſtabilita inquaſſabiliter: ipſa ſola regnat: ſilentium imponens ⁊ omnium obturans ora hereticoꝝ. Et nos neceſſitate ſalutis non decepti ſuperbia: neqꝫ vino ſuperbie inebriati. c. xxxvij. di. vino. typum veritatis ⁊ ſancte aplice traditionis ſeruantes: vna cum ipſa confitemur ⁊ predicamus. Ergo fratres mei: ſi chriſtum imitamur: vt ipſius oues, vocem eius audiamus: manentes in eccleſia Petri. non inflemur vento ſuperbie: ne forte tortuoſus ſerpens nos ejciat ꝑꝑ noſtram contentioneꝫ extra eccleſiam dei. ſicut euam olim. De. j. de pe. diſt. j. ſerpens. de paradiſo. ſed vt membra, maneamus in capite noſtro apoſtolico throno romanorum pontificum: a quo noſtrum eſt querere: quid credere, ⁊ quid tenere debeamus. ipſum venerantes ipſum rogantes pre omnibus. quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corrigere, ⁊ ſtatuere, diſponere, ⁊ ſoluere: ⁊ loco ei⁹ ligare, qui ipſum edificauit: ⁊ nulli alij quod ſuum eſt, ſed ipſi ſoli dedit: cui omnes iure diuino caput inclinant. ⁊ primates mundi tanq̃ chriſto domino ieſu obediunt. iuxta quod ſcriptum eſt in ꝑs. cxxxi. Introibimus in tabernaculum eius. adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. ipſe homo cui homini tota trinitas ad ſalutem ade ⁊ filiorum pleniſſimam dedit poteſtatem: quam vnus trium aſſumpſit quam in vnitate perſone tranſuexit ad patrem ſuper omnem principatum ⁊ poteſtatem: vt adorent eum omnes angeli dei. Quod totum dimiſit per ſacramẽtum ⁊ poteſtatem Petro ⁊ eius eccleſie ſuper omnẽ huius mundi principatum ⁊ poteſtatem. vt ſicut in celo adoratur ab vniuerſis: ſic ⁊ eius eccleſia locus pedum eius veneretur ab vniuerſis: ⁊ ibi ipſuꝫ chriſtum adorent, per manus eccleſie chriſti dona ⁊ iura recipientis. hucuſqꝫ Cyrillus. Ex quibus verbis liquet ꝙ poteſtas romani pontificis pleniſſima eſt. ⁊ ꝙ ei ſubijcitur omnis mundi poteſtas: ⁊ ꝙ ei ſubeſſe de neceſſitate ſalutis eſt. Sanctus quoqꝫ Jo. Chryſoſt. ſuper illud Actuum. j. Surgens petrus in medio fratrum ⁊c. dicit de petro loquens. Caput ſanctiſſimum beati apoſtolici chori. Camerarius ⁊ portari⁹ ipſius chriſti, ⁊ eius theſaurorum: ad quem chriſtuꝫ q̃ ingredi cupiunt. vt ipſe definit. Ego ſum oſtiuꝫ intrantibus. Joan. x. ad patrem ingredi non poſſunt: niſi petrus aperiat. Idem paſtor bonus: celorum accipiens claues: qui ſapientiam a patre, ad cognoſcendum filium ſpiritualem, ſuſcepit qui a filio ſuper omnes que filij eſt poteſtatem accepit. non vt Moyſes in gente vna: ſed in vniuerſo orbe: ſicut enim a patre chriſtus ad ſalutem omnium mittitur cum poteſtate plena ſuper omnes: ſic ⁊ a chriſto Petrus ⁊ eius eccleſia ad omnium ſalutem mittitur. Et idem Chryſoſt. ait ſuper illud Matth. xvj. Tibi dabo claues regni celorum. Sicut filius a patre veniens, ad ſaluteꝫ omnium mittitur cum poteſtate plena ſuper omnes: ſic ⁊ a chriſto Petrus ⁊ eius eccleſia ad ſalutem omnium mittitur cum poteſtate omni ſuper omnes: qḋ nulli hominum credimus eſſe conceſſum. Beatus autem Bernar. iiij. lib. de conſideratione. in fi. plura colligendo de ſummo pontifice: ex quibus datur intelligi plenitudo poteſtatis: ait ad Eugenium papā. De cetero oportere te eſſe conſidera formam iuſtitie. ij. q. vj. in primis. ix. c. vſqꝫ ad. §. ſeq. xxxv. qō. ix. c. fin. Sanctimonie ſpeculum. xl. diſtin. c. j. Pietatis exemplar. xliij. diſtin. ſit rector. vij. q. j. §. hoc autem. Aſſertorem veritatis. Fidei defenſorem. Doctorem gentium. xliij. di. ⁊. lxxxvj. diſt. quaſi. Chriſtianorum ducem. xj. qō. iij. nemo peritorum. ⁊. c. nolite. Amicum ſponſi, chriſti. Jo. iij. Sponſe paranymphum, eccleſie vij. q. j. ſicut. extra de renun. niſi cum pridem. §. veruꝫ paranymphum, quaſi preeuntem nympham. i. puellam. i. eccleſiam. Magiſtrum inſipientium. xxiiij. q. j. cum beatiſſimus. Refugium oppreſſorum. ij. q. vj. ad romanam. Pauperum aduocatum. xj. q. iij. pauper. Miniſtrorum ſpem. xciij. di. diaconi. v. Tutoreꝫ pupillorum. lxxxvij. di. per totum. Judicem viduarum, in ſuſtentationem. xlv. diſtinct. diſciplina. Oculum cecorum, per doctrinam. xxxviij. diſt. per totum. Linguam mutorum. Marc. vij. Baculum ſenum. extra de ſo. comp. ex parte. lxxxvij. diſtin. c. j. Ultoreꝫ ſcelerum. extra de offi. or. c. j. Malorum metum. diſt. iij. omnes. Bonorum gloriam. Uirgam potentium xj. q. j. precipue. Potentum percuſſorem: fortium correctorem. xlv. diſtin. diſciplina. Malleum tyrannorum. Regum patrem. Legum moderatorem. Canonum diſpenſatorem. Sal terre. Orbis lumen. Sacerdotem altiſſimi. Uicarium chriſti. Chriſtum domini. poſtremo Deum pharaonis. Uultus tuus ſuper facientes mala. Timeat ſpiritum ire tue: qui hominem non veretur: gladium non formidat. Cui iraſceris tu: deum ſibi iratum: non hominem putet. Qui te non audierit: auditurum deum ⁊ contra ſe paueat. ⁊ idem Bernar. ij. lib. de conſideratione ad Eugenium ait. Age ergo: puta tempus putationis adeſſe: ſi tamen meditationis preiuit: ſi cor mouiſti: mouenda iam lingua: monenda eſt ⁊ manus. Accingere gladio tuo. ꝑs. xliiij. gladio ſpiritus: quod eſt verbuꝫ dei. glorifica manum ⁊ brachium dextrum: in faciendo vindictam in nationibus: increpationes in populis. in alligando reges eorum in compedibus: ⁊ nobiles eorum in manicis ferreis. pſal. cxlix.

Ut regia ptas ſit eccleſie neceſſaria.

Utraque poteſtas a deo eſt.

Obiectio prima ꝙ regalis ⁊ ſecularis poteſtas non ſit neceſſaria in eccleſia, Cap. 59.

REſtat videre quaſdam obiectiones ⁊ dubitationes circa quedam predictoꝝ ⁊ illis obiectionibus ſolutiones ⁊ reſponſiones adiungere, ad maiorem euidentiam aliquorum que.ſ. inducta ſunt. Nam teſte pħo. Dubiorū ſolutio, copioſior eſt inueſtigatio veritatis. Et licet ex ijs que iam determinata ſunt, ſolui poſſent dubitationes ⁊ obiectiones circa materiam hanc fieri poſſibiles: tñ ad pleniorem intellectum bene eſt quaſdam dubitationes inducere: vt ex earum ſolutione magna veritas eluceſcat, nam canon dicit ꝙ fructus diuinus eſt iuſtitiā ſepius recenſeri. xxxv.q.ix. graue. Eſt autem prima dubitatio circa id quod.ſ. dictum eſt poteſtates: ſcilicet ſpiritualem, que ſacerdotum eſt. ⁊ temporalē, que regalis vocatur. videtur enim ꝙ regalis poteſtas nō ſit neceſſaria in eccleſia: neqꝫ ſit inſtituta dei voluntate. nam Mat. vj. dicitur ⁊ Luce. xvj. Nemo poteſt duobus dñis ſeruire. de peni. di. j. §. hoc autem. verſi. nemo enim. poſt duas columnas. ⁊ de pe. di. ij. §. romanos. ver. alias. c. nemo poteſt. quarum quum dominium ſpirituale ſit neceſſarium ad ſalutem fidelium: non oportet aliud dñium eſſe in eccleſia. ⁊ precipue, qꝛ temporale dñium videtur habere oppoſitionem ad ſpirituale. quū per temporale ſepe impediantur ſpiritualia. qꝛ laici clericis oppido ſunt infeſti. ij. q. vij. laicos. Item regale dñium ex permiſſione diuina ⁊ non ex iniunctione vel commiſſione conceſſum eſt populo iſrael: in quo tñ boni reges fuerunt. viij. q. j. audacter. ſed illud quod eſt ſolum ex dei permiſſione, videtur eſſe illicitur ⁊ culpabile. mala enim ꝑmittuntur a deo: non approbantur. ad hoc. xxxj. q. j. hac ratione. ibi. quod enim permittimus nolentes precipimus: qꝛ malas voluntates hominum ad plenum prohibere non poſſumus. ⁊ diſt. iiij. deniqꝫ. ⁊. xxvj. q. v. nec mirum. ver. nec ideo quiſqꝫ. ⁊ cum vlti. colum. igitur poteſtas regia velut mala non eſt vtilis eccleſie: neqꝫ a deo eſt inſtituta. Ad hoc dicendum eſt. ꝙ vtraqꝫ poteſtas eſt a deo: non ſolum permittente: ſed etiam operante. xxiij. q. iiij. queſituꝫ. ⁊ de ſpirituali ſatis patet. ⁊. xx. di. c. j. ⁊. xix. diſt. ita dñs. De temporali vero probatur Prouerb. viij. Per me reges regnāt ⁊ legum conditores iuſta decernunt. per me principes imperant: ⁊ potentes decernunt iuſtitiā. ⁊ Sap. vj. dicitur ab ipſis regibus. Data eſt a domino poteſtas nobis. ⁊ virtus ab altiſſimo cum multis alijs authoritatibus. Et quia deus ⁊ natura nihil fruſtra faciunt: Ideo vtraqꝫ poteſtas ordinata eſt a deo: ad vtilitatem humane multitudinis. Neceſſitas autem ⁊ ratio diſtinctionis harum poteſtatum ſumitur ex duplici populo: ſcilicet clericorum ⁊ laicorum: qui ſunt velut duo latera eccleſiaſtici corporis. Poteſtas ergo ſpiritualis preeſt clericis. temporalis autem laicis. ad hec. xcvj. di. cum ad verum. xij. q. j. duo. extra de ma. ⁊ obe. ſolite. Aſſignatur autem ⁊ aliter harum poteſtatum diſtinctio ex duplici vita: ſcilicet ſpirituali ⁊ terrena. Nam ad poteſtatem ſpiritualem pertinent ea que ſpirituali vite attribuuntur. Ad temporalem autem illa que temporali vite ſunt neceſſaria. Dicitur autem vita ſpiritualis hominis: qua anima viuit ex deo. terrena vero vocatur: qua corpus viuit ex anima. facit de peni. diſtin. j. §. hoc autem. verſic. reſuſcitatus corpore. vltra colum. Ad illud autem quod obijcitur primo de duobus dominis: dicendum eſt ꝙ nemo poteſt duobus dominis ſeruire: quum ſibi repugnant. vt no. in pre. c. §. hoc autem. verſic. nemo enim. in glo. exigentibus contraria. vnde Chryſ. exponens hoc verbum ait, duobus dicit: qui contraria iniungunt: concordia multos vnum facit. vt ibi. multitudinis credentium erat cor vnum, ⁊ anima vna. Actuum. iiij. xij. q. j. dilectiſſimis. extra de ſum. tri. c. ij. §. verum. vbi de hoc. Poteſtas autem regalis quuꝫ ordinata eſt: nunqꝫ diſcordat a ſacerdotali: ſed ei concordat: ⁊ ſicut vita terrena ſubminiſtrat ſpirituali: ⁊ vita ſpiritualis collaborat terrene: ſic poteſtas regalis obſequitur ſacerdotali: ⁊ hec illi conſulit, ⁊ eaꝫ dirigit. xcvj. diſt. quis dubitet. c. duo. c. ſi imperator. Quod autem additur de oppoſitione harum duarū poteſtatum quodammodo verum eſt: ⁊ non verum. ſunt enim oppoſite predicte poteſtates inquantū cōdiuidunt vnum cōe: quod eſt poteſtas. non auteꝫ ſic ſunt oppoſite ꝙ vna repugnet alij: ⁊ excludat ipſam: aut impediat. immo vna iuuat aliam: vt dictum eſt. xcvj. di, quum ad verum. xxiij. q. v. principes. Si aūt aliqui tꝑalem poteſtatem habentes, repugnant ſpirituali: aut eam impediunt: hoc ex inordinata voluntate eorum procedit, abutentium poteſtate ſibi commiſſa: ⁊ non ex conditione ipſius ptātis: que in obſequium ſpiritualis ordinata eſt a deo: vt pre. c. principium. ⁊. xxiij. q. v. ⁊. q. iiij. qñ. ver. intendat charitas veſtra quid dicam. qꝛ hoc ꝑtinet ad reges ſeculi chriſtianos, vt tꝑibus ſuis pacatam velint matrem ſuaꝫ eccleſiam vnde ſpiritualiter nati ſunt ⁊c. Ad id autē quod ſcdo obijcitur: ꝙ regalis ptās eſt permiſſa nō conceſſa: vel commiſſa a deo. Dicendum eſt ꝙ ptās regalis ſm ſe bona eſt: ⁊ ad vtilitatem humane ſocietatis ordinata a deo: vt probatum eſt. Et quod patet ex eo: ꝙ deus ipſe moyſen prefecit populo iſrael: q licet non eſſet rex: tñ regale officium exercebat regēdo ⁊ iudicando populum. Exod xviij. c. ⁊ quaſi per totum. ⁊. xlv. di. diſciplina, extra de renun. niſi cum pridē. §. ne putes. Dauid quoqꝫ diuina electione aſſumptus eſt ad regiam ptātem. j. Reg. xvj. j. q. vij. ſi quis omnem. ij. q. vij. §. his ita rñdetur. ibi. dauid ergo. Alij etiam plures diuina voluntate aſſecuti ſunt ptātem regiam: quum dicitur ptās vel dñatio regia ꝑmiſſa pplo iſrael tꝑe ſamuelis regem petenti. non tanquaꝫ mala malitia culpe: ſed tanqꝫ mala malitia pene ad onus ⁊ punitionem culpe illoꝝ qui petierunt ſibi dari regem ex inordinata voluntate qua minus cōfidebāt de deo qꝫ de hoie. vñ dictuꝫ eſt ipſi ſamueli a deo quū filij iſrael regē peterent: Non te abiecerūt: ſꝫ me ne regnē ſuper eos. j. Reg. viij. Quod aūt fuerit tunc permiſſum tanqꝫ penale: patet ex iure regio: qđ eis ꝓnuntiauit ſamuel: qđ qdē ius nō eſt recte ꝓncipantiū ſed tyrānice dñantium. ⁊ ſubditos ſiḃr opprimētiuꝫ: vt.ſ. tetigi. lij. c. ver. prima cā. Alia dubitatio eſt circa id qđ dictū eſt ptātem ſpiritualē eſſe ſuperiorē tꝑali: ⁊ ꝙ eā inſtituit ⁊ iudicat. Videt. n. hoc non eſſe verū. nam ſup illud ꝑs. l. Tibi ſoli peccaui. dicit gl. Rex oībus eſt ſuperior: ⁊ ideo a deo q eſt maior eo puniendus. Si quis de pplo peccauerit: deo peccauit ⁊ regi. Rex vero non habet hoiem qui ſua facta dijudicet. igit ſpiritualis ptās non poteſt iudicare tꝑaleꝫ. Adhuc. j. Pet. ij. dicit. ⁊ extra de ma. ⁊ obe. ſolite. Subiecti eſtote oī humane creature: pp deuꝫ: ſiue regi quaſi precellenti. ſi ergo rex ꝑcellit: nō eſt ſubiectus alicuiꝰ

An regia ptās ſit eccleſie neceſſaria.

Vtraque poteſtas a deo eſt.

An ptās ſpūalis ſit ſuperior tꝑali.

iudicio.c.xxj.verior. Adhuc dato ꝙ in ſpūalibus poteſtas temporalis ſubdatur ſpūali: tñ in cauſis ſecularibus ⁊ in iudicijs terrenoꝝ nō videt ei eſſe ſubiecta. ad hoc.xcvj.diſt. cum ad verum.x.di. qm̄. ⁊ aliꝰ canon dicit. Alia eſt ratio cauſarum ſecularium atqꝫ diuinarum: facit extra de priuil. ſicut expreſſe. cuʒ ſi. vnde dicit Hugo in lib. de ſacramentis: Spūalis poteſtas non ideo preſidet: vt terrene in ſuo iure preiudicium faciat: ſicut ipſa terrena poteſtas quod ſpūali debet nunq̃ʒ ſine culpa vſurpat: ad hoc.xcvj.diſt. ſi imperator.xxiij.q.viij. conuenior. Item in veteri teſtamento: qđ erat figura noui: ſacerdotes erant ſubiecti regibus: in temporalibus ſaltem: quare ſimiliter ⁊ in nouo temporalis poteſtas erit ſuperior ſpūali ĩ cauſis ſecularibꝰ: quãuis ſit ea inferior in cauſis ſpiritualibus: pro hac ratione facit.xxiij.q.viij.§.ecce.xviij.di. ſi eps̄ metropolitanus. Ad hanc dubitationem dicendum eſt ꝙ indubitanter ſpūalis poteſtas omnibus modis eſt ſuperior temporali: vt eſt.ſ̃.in proximis.c. ſepe oſtenſum: vnde dicit Hugo in lib. đ ſacramentis. Quantum vita ſpūalis dignior eſt q̃ʒ terrena: ⁊ ſpūs q̃ʒ corpus: tantum ſpūalis poteſtas ſecularem poteſtatem honore ac dignitate precedit: ad hoc.xcvj.di. duo. extra de maio. ⁊ obe. ſolite. Ad illud ergo quod obijcitur, primo ꝙ rex non hʒ hominem qui ſua facta dijudicet: dicendum eſt ꝙ non iudicatur ab homine: ſed a deo vero: cuius vice ſpūalis poteſtas agit: probat hec ſolutio.xxxiij.q.ij. quos deus: extra de tranſla. quanto. Poteſt etiam dici ꝙ rex ille qui non hʒ hominem qui facta ſua dijudicet eſt ſummus rex ſpūalis. ſ. ſummus pontifex: qui a ſolo deo iudicatur: non tñ ab hoīe de iure.ix.q.iij. aliorum.xl.di. ſi papa. interdum tñ cauſa humilitatis alioꝝ iudicio ſe ſubijcit.ij.q.vij. nos ſi.ij.q.v. audituʒ: Nam certum eſt ꝙ iſte rex ſpūalis ꝑ alios reges temporales dijudicat.xv.q.vj. alius item: extra de ſup. ne prela. grandi. lib.vj. Ad ſecundum quod dicitur de precellentia regis: dicendum ꝙ rex precellit non ſimpliciter: ſed in ordine temporalium poteſtatū.c. ad hoc extra de elec. fundamenta.§. vt ergo. ibi. Nullus imperator ſeu rex: ⁊ ſequitur. Princeps Marchio. Sicut enim aliquid dicitur primum ſimpliciter: vt deus Joan.j. In principio erat verbum aliquid primum in genere: vt ſupremuʒ corpus qđ eſt primū in ordine corpoꝝ: ſic dicitur aliquis ſimpliciter in eccleſia precellere: vt ſummus pontifex chriſti vicarius.xl.di.c.j. ibi. quem apex tante dignitatis attolit. Aliquis aūt dicitur precellere in aliquo ordine: vt archipreſbyter in ſuo collegio.xxv.di. perlectis. verſi. archipreſbyter. facit extra de maio. ⁊ ob.c.j. Et rex in ordine poteſtatum ſibi ſubiectarum: vt pre.§. vt ergo. ⁊.c. diſt.viij. que contra. Ad tertium quod obijcitur ſpūalis non facit preiudiciuʒ temporali in ſuo iure: dicendnm eſt ꝙ ſpūalis poteſtas ſi terrenam poteſtatem iudicet rōne delicti commiſſi: non abutitur ſua poteſtate: non facit enim preiudicium ſed exercet debitum: ⁊ vtitur iure ſuo: extra de elec. cum eccleſia vulterana: ſicut enim ſpūs conſtitutus eſt ad dirigendum corpus.xxxviij.di. ſedulo. ita ſpūalis poteſtas conſtituta eſt ad dirigendum temporalem.xcvj.diſt. duo. Preiudicium aūt de quo intendit Hugo: debet intelligi quantum ad terrenas poſſeſſiones quas hʒ ſpūalis poteſtas: que ſicut dicit Hugo: nūquam ita elongari poſſunt a regia poteſtate: quin ſi ratio poſtulauerit ⁊ neceſſitas: de ipſis poſſeſſionibus terrena poteſtas habeat patrocinium: ⁊ illi ipſe poſſeſſiones debeant in neceſſitate obſequiū: tunc ergo faceret preiudicium ſpūalis temporali: ſi obſequium quod regie poteſtati debetur pro patrocinio ipſaꝝ poſſeſſionum negaret quum opportunū eſſet. oportet eniʒ reddere que ſunt ceſaris ceſari ⁊c. Mat.xxij. Mar.xij. ⁊ Luc.xx. ⁊.xxiij.q.viij. conuenior: hec tñ intelligenda ſunt ſm̄ ea que leguntur ⁊ no. e.c. ſecundum. ⁊ extra de cenſi.ca.j. ⁊ declaraui.ſ̃.xxxvij.c. in prin. Si aūt ſpūalis temporalem iudicat pro delicto: ſiue temporaliter: ſiue ſpūaliter: nullum ei preiudicium facit: qꝛ exequitur illud quod de iure poteſt ⁊ debet vt dictum eſt. Ad id quod obijcitur quarto de veteri teſtamento: dicendum eſt quod ſacerdotium veteris teſtamenti carnale erat: ⁊ per carnalē propagationem ſuccedebat. ad Heb.vij. ⁊.ix.c. licet eſſet ordinatum ad ſpūale obſequium: ⁊ licet figura eſſet ſpūalis ſacerdotij noui teſtamenti: quod non eſt per ſucceſſionem carnalem.viij.qō.j.§. ſed in antiocheno. cum omnibus.c. ſeq. quaſi. Ideo ex ea parte qua illud ſacerdotium erat carnale ⁊ terrenuʒ: erat terrene poteſtati. ſ. regali ſubiectum: ſed inquantum erat ſpūale, ſm̄ obſequium ⁊ ſm̄ figuram preeminebat ei: vnde reges a ſacerdotibus vngebantur: extra de ſacra vnc.c. vnico. ⁊ probatur expreſſe hec ſolutio.ij.q.vij.§. item cum Balaam. verſi. ſed notādum: ibi. dauid ergo. Vel dicendum ꝙ in veteri teſtamento promittebantur temporalia in mercedeʒ. extra de cele. miſ. cum Marthe.§. ceterum. qui.§. ad iſtam materiam bene facit: ⁊ ideo tunc ſumma poteſtas erat poteſtas terrena. In nouo aūt teſtamento ſumma poteſtas eſt poteſtas ſpūalis: qꝛ in eo eterna ⁊ ſpūalia promittuntur in mercedem: vt pre.§. ceterum. temporalia vero adduntur ad neceſſitatem ⁊ ſuſtentationem: ſm̄ illud Mat.vj. Querite primuʒ regnum dei ⁊ iuſtitiaʒ eius: ⁊ hec omnia adijcientur vobis. qꝛ ſpiritualia ſine tēporalibus diu eſſe nō poſſunt.j.q.iij. ſi quis obiecerit. vñ in nouo teſtamento ſubditur poteſtas tēporalis ſpūali non ſolū ſpūalibus, ſed etiam in tēporalibus: vt habet ordinē ⁊ finē ad ſpūalia. ꝓpter quod pōt iudicari ab ea: ⁊ puniri tp̄aliter ⁊ ſpūaliter quū ſua ptāte male vtitur ꝯtra deū ⁊ eccleſiā agendo.xxxij.q.v. ꝓcetpū: ⁊ ſepe ſ̃ dictū eſt. Ex quo patet falſitas opinionis quorundā dicentiū: ꝙ papa preeſt in ſpūalibus: qui poteſt quidem regem terrenum vt hominem ſibi ſubiectum in ſpūalibus excōicare: ⁊ ſi ſit hereticus eum iudicare: ⁊ ab eccleſia expellere: non poteſt tñ ei poteſtatem temporalem auferre: nec eum expellere de regno tēporali: qꝛ non ſubditur ei in temporalibus. Mouentur aūt iſti ad hoc dicendum ex duobus: Primum eſt quia nulla poteſtas extendit ſe ad ea que nō ſunt ſui ordinis. Temporalia vero ſunt extra ordinē ſpiritualis poteſtatis: ⁊ pertinent ad ordinem temporalis poteſtatis, qꝛ in temporalibus non pōt ſpūalis poteſtas aliquem iudicare vt iuribus pre. Secundū eſt: vt dicunt: qꝛ infideles poſſunt fidelibus dominari.xj.q.iij. Julianus.xxiij.q.j. quid culpatur. Sed ſic dicentes propriam vocem ignorant: qꝛ ſi ſpūalis poteſtas poteſt regem terrenum ab eccleſia expellere.xcvj.di. duo. poteſt etiam ſubditos ab eius dominio ſubtrahere: ad hoc.xxxij.q.v. preceptum.xvj.qō.vj. maiores: extra de here. excommunicamus.j.§. ſi vero.c. fi.lxiij.di. Hadrianus papa. in fi. extra de penis. felicis. lib.vj. ⁊ de ſup. ne pre. grandi. li.vj. Ad illud quod inducitur de duplici ordine poteſtatum: dicēdum eſt ꝙ non ſunt diuerſi ſic ordines quin vnus

reducaꝛ in alium: ſicut ordo corporalium: alius eſt ab ordine ſpũalium: ⁊ tñ corporalium ordo ſubeſt ordini ſpũali: xcvj. diſt. ſi imperator. Ad id aũt qđ inducitur đ principibus infidelium: dicendum eſt ſicut doctores ponũt: ꝙ nullo modo inſtituendi ſunt infideles ſuper fideles de nouo: qꝛ cederet in periculum ⁊ ſcandalum fidei: vt ſ̃ probatum eſt. lvij. ca. verſi. ⁊ vt non fiat. Dominatio vero infideliũ preexiſtens toleraꝛ a fidelibus pp ſcandalum euitandum c. bonũ. xxviij. q. j. iã nunc: tñ poſſet per eccleſiã tolli: qꝛ infideles ſue infidelitatis merito mereꝛ ptãtē amittere, iuxta illud Mat. xxj. Auferetur a vobis regnum ⁊c. xxiij. q. vij. ſi de rebus. ⁊. c. ſi qua.

An ptãs ſpũalis ſubiecta ſit tēporali, necne.

Alia dubitatio eſt circa id quod dictum eſt: poteſtatem ſpũalem non eſſe ſubiectã temporali. videꝛ. n. ꝙ ei ſit ſubiecta: qꝛ vt ex pluribus authoritatibus colligiꝛ: de rebus terrenis quas poſſidet: ſacerdotalis poteſtas dꝫ obſequium ⁊ tributum temporali: vt ſ̃ probatuꝫ eſt. xxxvij. c. in prin. vide ibi. lꝛ. verſi. octauo ⁊ ſequenti. Ad hoc dicendum: ꝙ ſpũalis poteſtas vno modo poteſt conſiderari quantũ ad res quas poſſidet. Alio modo quantũ ad ipſas perſonas que ſunt participes ſpũalis poteſtatis. Quantum autem ad res quas poſſidet: eſt diſtinguendum: qꝛ eccleſia quedã poſſidet ſorte ſpũali ⁊ iure diuino: vt primicias ⁊ decimas ⁊ oblationes: ⁊ que pro ſepulturis danꝛ: que deputata ſunt ad ſuſtentationem miniſtroꝝ diuini cultus: ⁊ quantum ad iſta non ſubditur ſpũalis poteſtas temporali: qꝛ de iſtis neqꝫ pro iſtis neqꝫ tributum dꝫ: nec obſequiuꝫ aliquod poteſtati temporali. hec enim ſunt quodãmodo ſpũalia: qꝛ annexa ⁊ attributa ſunt iure diuino officio ſpũali: ad hec. xvj. q. j. §. nouarum. in. l. placet. ⁊. l. gñaliter. ⁊. c. reuertimini. ij. q. vij. decimas. x. q. j. hanc conſuetudinem. ⁊. ca. ſanctoꝝ. xxiij. q. viij. §. ecce. cũ. c. ſeq. j. q. iij. peruenit. xiij. q. j. §. j. extra de deci. c. j. c. tua. ⁊ quaſi per totum: extra de immu. eccle. non minus. c. aduerſus: extra đ verbo. ſigni. cauſa carpenſis plebis: ⁊ quod no. j. q. j. in ſumma. Quedam vero poſſidet ſorte temporali ⁊ iure humano, vt titulo venditionis. ſ. conceſſionis: ſaluo debito ſeruitio: ⁊ pro his dꝫ poteſtas ſpũalis principibus vel dñis temporalibus conſueta ſeruitia ⁊ tributa: qꝛ res tranſit cum onere ſuo: extra de pig. ex literis extra de deci. cum non ſit. ⁊ no. plene. extra de cenſi. c. j. in glo. ſed quid dices. ⁊. xxiij. q. viij. §. hinc daꝛ. Tñ de his diſtinguendum eſt etiam ẜm Hug. de ſancto Victore: qꝛ qñqꝫ concediꝛ eccleſie ſolum fructus poſſeſſionis ad vſum: non tñ concediꝛ poteſtas exercende iuſtitie. Qñqꝫ vero ſimul conceditꝛ ⁊ vtilitas ⁊ poteſtas. In primo caſu eccleſia hꝫ vſufructum poſſeſſionis ⁊ ville vel caſtri: ſed non poteſtatem iuſtitie exercende. In ſecundo vero caſu totum: ad hec extra de re iudi. c. abbatem. lib. vj. extra ne cler. vel mo. epſ. lib. vj. extra đ rap. in archiepiſcopatu. Quantũ aũt ad perſonas ipſas: dicendum eſt abſolute, ꝙ perſone oẽs que vite ſpũali deputate ſunt: nullo modo ſubſunt poteſtati terrene, nec de ipſis hꝫ iudicare terrena poteſtas. xij. q. ij. eccleſiarum ſeruos: extra de vit. ⁊ hone. cleri. c. vlt. extra de cleri. coniu. clerici qui. lib. vj. xj. q. j. quaſi per totum. Ad id quod dicitur ⁊ obijcitur de tributo: dicendum eſt ꝙ non ſoluit tributum poteſtas ſpũalis temporali ſicut ſuperiori ⁊ in recognitioneꝫ dominij: ſed quaſi ſtipendium pro pace ⁊ quiete qua dꝫ eccleſiam ⁊ eccleſie bona tueri ⁊ defenſare: hec ſolutio probaꝛ expreſſe. xxiij. q. viij. tributum: de hoc ſ̃ c. xxvij. verſicu. octauo: ⁊ ſequen.

An ſpũalis ptãs cõplectatur tēporaleꝫ.

Alia dubitatio eſt circa id quod dictũ eſt: ꝙ iure diuino ſpũalis poteſtas prehabeat temporalem: contra quod dictum plura eſſe videnꝛ. Et primo quidem ꝙ quum he poteſtates diſtincte ſunt non pñt eidem conuenire. Item poteſtati temporali conuenit vti gladio materiali: vñ dicit apoſtolus ad Rom. xiij. ⁊. xxiij. q. v. non ſolum: non ſine cã gladium portat: gloſ. id eſt hꝫ iudiciariam poteſtateꝫ ſed mãlis gladius non ꝯuenit poteſtati ſpũali. xxiij. q. viij. §. licet: cum oibus. c. ſeq. extra ne cleri. vel mo clericis. ⁊. c. ſententiam: ⁊ pre. c. in archiepiſcopatu. ij. q. vij. §. item cũ Balaam. verſi. ſed notandũ, quare nec ei conuenit hr̃e poteſtatem temporalem. Iteꝫ chriſtus non habuit poteſtatem temporaleꝫ: immo eaꝫ fugit. Ioan. vj. quare nec eius vicarius ipſaꝫ hꝫ. Item ſicut dicit Bern. iiij. lib. de conſideratione: loquens ad Eugenium de imperialibus inſignijs ⁊ ornatibus vel apparatibus. In his non ſucceſſiſti Petro: ſed Conſtantino: quare diuino iure cõpetit non Petro: neqꝫ ſucceſſoribus eius temporalis poteſtas: vnde nec legitur chriſtum dediſſe Petro temporalem poteſtatem: nec Petrum poteſtatem hmõi exercuiſſe. Ad hanc dubitationem dicenduꝫ eſt: ꝙ ſicut ſ̃ lvj. c. §. ex dictis: ſatis eſt declaratum ꝙ ſpũalis poteſtas prehabet temporalem ſuperiori ⁊ excellentiori modo. Ad id ergo quod primo obijciꝛ de diſtinctione poteſtatum: dicendum eſt ꝙ he poteſtates diſtincte ſunt: ⁊ tñ vna preexiſtit in alia ⁊ excellentiori modo, ſicut virtutes corpoꝝ inferioꝝ diſtincte ſunt a virtutibus corpoꝝ ſuperioꝝ: ⁊ tñ preexiſtunt in illis modo nobiliori: Vel dicendum ꝙ licet ſunt partes diſtincte: tñ eidem perſone conuenire pñt: ſicut in eadem potentia intellectiue ſunt ſcientie diſtincte: ⁊ que hñt quodammodo conditiones oppoſitas. vt ſcientia ſpeculatiua: ⁊ practica: quãuis eadem perſona vtrãqꝫ poteſtateꝫ habeat: non tamē eodem modo vtrãqꝫ exercet: ſicut patet ſatis ex dictis ſuperius. Poteſt etiam dici, ꝙ poteſtas regia ſpũalis ⁊ temporalis. non ſunt due potentie: ſed due partes vnius regie poteſtatis perfecte: quarum vna ſola eſt in regibus terrenis ⁊ modo inferiori. In ſpiritualibus aũt eſt vtraqꝫ ⁊ modo excellentiori: vnde in prelatis eccleſie ⁊ precipue in ſummo prelato: eſt poteſtas regia tota ⁊ perfecta ⁊ plena: in principibꝰ aũt ſeculi eſt ẜm partem ⁊ diminuta. c. ad hoc extra de vſa. pal. ad honorem.

Spũalis ptãs duplicem hꝫ ptãtem ⁊ gladium.

Ad id quod obijcitur ſecũdo de gladio: dicendum eſt ꝙ ſpũalis poteſtas ſicut hꝫ duplicem poteſtatem: ſic hꝫ duplicem gladium. Nam nomine gladij: iudiciaria poteſtas intelligiꝛ: vt ſ̃. dictũ eſt. Habet gladium ſpũalem: ad puniendũ ſpũaliter: mãlem: ad puniendum corporaliter. xv. q. vj. authoritatem: extra de ſente. excom. dilecto. li. vj. Sed ſicut poteſtatem ſpũalem hꝫ ẜm immediatam executionem: temporalem aũt hꝫ ẜm imperium ⁊ directionem: ſic dꝫ habere vtrũqꝫ gladium diuerſimode. Nam ſpũalem hꝫ ẜm vſum temporalem aũt ẜm nutum: ⁊ hoc eſt hr̃e digniori modo: vnde be. Ber. iiij. lib. de conſideratione ad Eugeniuꝫ loquēs ait: Quid tu denuo vſurpare gladium tentas: quem ſemel iuſſus es reponere in vaginam? quem tñ qui tuum negat: non ſatis mihi videꝛ attendere verbuꝫ dñi dicentis. Conuerte gladium tuum in vaginam. Ioan. xviij. Mat. xxvj. Tuus ergo ⁊ ipſe euaginandus ad tuum nutum: alioquin ſi nullo modo ad te pertineret ⁊ is dicentibꝰ apoſtolis. Ecce gladij duo hic. Luc. xxij. non reſpõdiſſet dñs: ſatis eſt: ſed nimis

eſt.

eſt. Uterq3 ergo eſt eccleſie: ꝛ ſpũalis. ſ. gladius ꝛ ma
terialis: ſed is quidem pro eccleſia: ille vero ꝛ ab ec=
cleſia exercendus, ille ſacerdotis: is militis manu: ſ3
ſane ad nutum ſacerdotis ꝛ iuſſu3 imperatoris: ean
dem authoritatem poſui. s̃. in. xxxvij. c. circa princi.
verſi. quod aũt. Q̃uo Gratianus intelligit verbum

Habere gladium mãlez ad nutuz qd ſit.

iſtud, cõuerte gladiũ ꝛc. vide. xxiij. q. viij. §. j. Quid
aũt ſit habere gladium mãlem ad nutum: quidam
ſic exponunt: ꝙ ſpũalem poteſtatem habens: poteſt
ſuadere armoꝝ ſumptionem contra maleficos: prin
cipi ſeculari cui mãlis gladius commiſſus eſt: ꝛ põt
diuinam legem exponere ꝛ predicare: in qua Exod.
xxij. ꝛ. xxiij. q. v. §. hinc apparet. verſi. ſed ſolum pre=
cipitur. Maleficos non patieris viuere: innutio er=
go iſta non eſt aliud q̃3 diuine legis predicatio: ꝛ vt
principes diuine legi obediant exhortatio. Ná nu=
tus eſt ſignum voluntatis: per predicationem aũt ꝛ
exhortationem: ſpũalis poteſtas indicat ſe velle fie=
ri vindictam de malefactoribus. ꝛ iſte nutus quedá
iuſſio eſt. Tñ preter hanc iuſſionem requiritur iuſſio
principis ſecularis imperantis actũ militi vel mini
ſtro cuius eſt gladio mãli vti: vnde ſicut in operatio
ne qua aliquid agimus per exteriora membra: requi
ritur voluntas vniuerſalris táquam mouens pri=
mum ꝛ remotum: ꝛ voluntas particularis táquam
mouens proximum: ꝛ virtus motiua membrorum
táquam exequens. Sic ꝛ in corporali punitione: ꝛ
ſpiritualis poteſtas ſe habet ſicut primu3 mouens:
ꝛ ideo dicitur innuere: princeps vero temporalis ſe
habet ſicut mouens proximum ꝛ ideo dicitur iube
re: quia immediate imperat exercitium actus: mini=
ſter vero principis exequitur actum punitionis: ad
hoc. xxiij. q. viij. §. his ita. cu3. c. ſequen. vſq3 ad. §. iij.
in regiſtro incluſiue: facit quod no. extra de ex. prece.
ex literis: in glo. non prohibetur. xxiij. q. v. §. hinc ap
paret. ꝛ. c. non fruſtra: ꝛ quod no. extra de homi. pe=
titio: in glo. de iſtis gladijs: adde hic quod ſcripſi. j. i
ij. parte. §. item queſtionem: verſi. de duobns gladijs
in c. lvij. Ad id quod obijcitur tertio de chriſto: di=
cendum eſt ꝙ chriſtus conſtitutus eſt rex tam in tẽ
poralibus q̃3 in ſpũalibus. tñ in terris viuẽs regnũ
terrenum temporaliter adminiſtrare noluit: vnde di
cit in Joan. xviij. Regnum meum non eſt de hoc
mundo. vbi chr̃o: hoc dicit: qm̃ non tenet regnu3 vt
hoc reges terreni tenẽt: ſed qm̃ deſuper habeat prin
cipatum qui non eſt humanus: ſed multo maior, ꝛ
clarior: vnde ſubdit, ſi ex hoc mundo eſſet regnum
meum ꝛc. Oñdit hic regni eius quod eſt apud nos
imbecillitatem: qm̃ a miniſtris h3 fortitudinẽ: ſupe
rius vero regnum ſufficiens eſt ſibijpſi: nullo indi=
gens: q̃uo gratianus hoc verbũ exponit: vide. xxiij.
q. iij. §. j. Item ſuper illud quod ſequitur ibi. Nunc
aũt regnum meum non eſt hinc. Aug. Non dicit nõ
eſt hic. hic eſt enim regnum eius vſq3 in finem ſeculi
habens inter ſe commiſta zizania vſq3 ad meſſem: ſ3
tñ non eſt hinc: quia peregrinat̃ in mundo. Uel ſm̃
Theophilum: ideo non dicit, non eſt hic: ſed non eſt
hinc. Nam regnat in mundo ꝛ vtitur illius proui=
ſione: ꝛ iuxta votum cuncta diſponit: non aũt eſt ab
infimis conſtitutum regnum eius: ſed celitus ꝛ an=
te ſecula. Item Chryſt. Quum dicit regnum meũ
non eſt hinc: non priuat mundum a ſua prouiden=
tia ꝛ prelatione: ſed oñdit regnum ſuum non eſſe hu
manum neq3 corruptibile, adde hic quod ſcripſi. s̃.
xxxvij. c. §. ad illa. verſi. ij. ꝛ. xliiij. c. verſi. ad illud. Si
militer iudiciariam poteſtatem exercere noluit ſup
res temporales: vt nobis exemplum tribueret decli
nandi temporalium implicationem: ꝛ ſolicitudine3
ꝛ tunc oñderet ꝙ illi qui potioribus intenti eſſe de=
bent: in inferioribus non debent occupari, vñ Act.
vj. dñt apoſtoli. Non enim eſt equũ nos derelinque=
re verbum dei ꝛ miniſtrare menſis: facit ad hec. xj.
q. j. te quidẽ: vnde ꝛ ſuper illud Luc. xij. quod chr̃us
ait. Quis me conſtituit iudicem aut diuiſorem. ſ. fa=
cultatum ſuper vos? dicit gloſ. Ambro Bene terre=
na declinat: que pp̃ diuina deſcenderat: nec iudex di
gnatur eſſe litium ꝛ facultatum arbitri viuoꝝ: hñs
mortuoꝝ iudicium ꝛ arbitrium meritoꝝ. Non er=
go quid petas: ſed a quo poſtules intuendu3 eſt. nec
maioribus intento animo putes minoribus obſtre
pendum. Similiter Joan. vj. habetur, ꝙ chr̃us poſt
quam turbas pauit: in quo regale officium extrcuit:
voluerunt ipſum facere regem: ipſe aũt fugit in mon
tem: in hoc nos erudiens mundanas contemnere
dignitates: vt dicit glo. adde hic quod notaui. s̃. in
xxxvij. c. §. ad illa. verſi. ij. ad illud: ꝛ contra in. ij. par
te in. c. lvij. in. §. item queſtionem iſtá. Sed licet chr̃s
non exercuit regiam dignitatem temporalem: non
pp̃ hoc ſequit̃ ꝙ eius vicarij eam exercere non de=
beant: ꝛ precipue in caſibus neceſſarijs. Ná ẽt plura
ꝛ alia chr̃us non exercuit quoꝝ ptãtem habuit: que
tñ exercent eius vicarij. Non enim legimus ꝙ chr̃s
baptizauit baptiſmo aque: ꝛ tñ excellentie ptãtem
tribuit in oĩbus ſacramentis. j. q. j. ſicut chr̃us: de cõ.
di. iiij. aliud. Nec legimus ꝙ diuerſis linguis locut⁹
fuerit: ꝛ tñ habuit donum linguarum: ꝛ vniuerſali=
ter oẽs gratias gratis datas: apoſtoli vero ꝛ bapti=
zauerunt. Act. ij. ꝛ. viij. ꝛ. x. ꝛ de conſ. di. iiij. proprie: ꝛ
locuti ſunt varijs linguis. Act. ij. Ipſi etiam apl̃i ali
qua pretermiſerunt quoꝝ habebant ptãtem: nec im
pedirent̃ a peccatoribus: pp̃ quod dicebat apl̃s. j. ad
Cor. Non miſit me chr̃s baptizare: ſed euangeliza=
re. Multa etiam chr̃s dimiſit apl̃is exequenda ꝛ or
dinanda in eccleſia, que ipſe per ſeipſum non egit
aut ordinauit: ad hoc. c. xj. di. eccleſiaſticarum: extra
de cele. miſ. cum Marthe. §. verũ: de con. di. ij. liqui=
do. Et quibus oĩbus hoc põt accipi ꝙ licet chr̃s tẽ
poralem ptãtem non exercuit: tñ ipſius vicarius ip
ſam exerce e põt: extra qui fi. ſint le. per venerabile3
§. rationibus: quamuis exemplo chriſti non debeat
ſe regulariter in iudicijs rerum temporalium impli
care: vt. xj. q. j. te quidem. ij. q. vij. epi lectione3: ſed in
caſibus ꝛ in cauſis neceſſarijs: vt. s̃. declaratum eſt.
xxxvij. c. verſi. item Joan. papa. Ad id quod obijci
tur quarto: ꝙ in temporalibus papa non ſuccedit
Petro: ſed Conſtantino: dicendũ eſt ꝙ Petro ſuc=
cedit in ptãte temporali prout eam iure diuino Pe
trus habuit: ꝛ ipſe ſimiliter habet: vt eſt expreſſum.
xxij. di. c. j. ſed prout papa hmõi ptãtem habet iure
humano. ſic ſuccedit Conſtantino: qui ad aũt opere
retur ius humanum ſupra ius diuinum dictum eſt.
s̃. lvj. c. §. ex his aũt. verſi. vero conſiderandum. Ad
id aũt quod addit̃ ꝙ non legitur chr̃um dediſſe po=
teſtatem temporalem Petro: dicendu3 eſt ꝙ cui cõ=
mittitur principale: intelligitur commiſſum ꝛ acceſ
ſorium: extra de fo. cõ. ſi diligenti: extra de don. poſt
diuor. de prudentia: extra de regu. iur. acceſſoriu3 li.
vj. vnde chriſtus committendo Petro ſpũalem po
teſtatem: que principalis eſt: intelligitur commiſiſſe
temporalem. Et etiam qr temporalis preexiſtit in
ſpũali: ſicut virtus inferior in ſuperiori: ideo in ipſa
collatione clauiu3 regni celoꝝ. Mat. xvj. ꝛ in com=

UNED

miſſione ouium ſuarum Joan.vlti.intelligit̃ dediſſe chriſtum Petro ſimul ⁊ poteſtatem ⁊ temporalem iuriſdictionem. Iſte intellectus videtur approbari per Innoc.iij.extra de ma.⁊ ob.ſolite. §. nos aũt in fi. Ad id aũt quod additur de Petro:qui temporalem poteſtatem non exercuit:dicenduz eſt ꝙ ſicut chriſtus multa reliquit apoſtolis exequenda ⁊ ordinãda:que ipſe per ſe nõ exercuit:ſic ⁊ apoſtoli plura reliquerũt exequenda ſuis ſucceſſoribus que ipſi nõ exercuerunt nec ordinauerunt:vt pre.§.verum.c.cũ Marthe:ſm.n.diuerſos eccleſie ſtatus ⁊ diuerſa tẽpora congruunt ⁊ expediunt alia ⁊ alia.c.xxix.di.neceſſe eſt:extra de conſan.⁊ affi.non dz. In eccleſia ſiquidem primitiua opus erat predicatione ⁊ miraculis ad conuertendum incredulos vel conuicendũ. Opus erat etiam patientiaz contra tyrannoꝝ perſecutionem:vt fides non deficeret ſed inualeſceret. Poſtea vero fuit opus rationibus ⁊ ſcripturarum expoſitionibus contra pullulantes hereſes in eccleſia:qua dilatata ⁊ roborata exercenda eſt potentia contra rebelles, ⁊ aduerſarios eccleſie contra quos ſpũalis poteſtas a poteſtate temporali fideli ſuper q̃z hz authoritatem requirere põt:⁊ dz auxiliũ ⁊ obſequiuz.xxiij.q.v.adminiſtratores:extra de maledic.c.ij.vnde beatus Aug.in epiſtola ad Bonifacium comitem:inducit quandam obiectionem hereticoꝝ dicentium:ꝙ eccleſia non dz reges vocare in auxilium contra aliquos:qꝛ apoſtoli hoc non fecerũt ſed ſoluit hanc obiectionem:ex eo ꝙ diuerſis temporibus diuerſa congruit agere.xxiij.q.iiij.ſi eccleſia.⁊.c.pre.non inuenit̃:per que.c.Aug.perſpicue patet ꝙ plura non execuerunt apoſtoli que ſucceſſores eoruz exercere dñt:⁊ pñt:⁊ hoc ꝓꝑ diuerſam conditionem tempoꝝ,vnde ſi ſpũalem poteſtatez habentes vtũtur hoc tempore potentia temporali non ſuperius declarato ⁊ ipſius poteſtatis ⁊ inſignijs ⁊ apparatibus:non faciunt quod eis nõ licet:ſed faciũt quod de iure facere poſſunt:⁊ quod eccleſie vtilitati expedire credendum eſt ſm ineffabilem diuine prouidẽtie ordinem:que ſpeciali cura eccleſiam ſuam dirigit ⁊ regit. Poteſt tamen euenire interdum vt aliqui circa vſum talis poteſtatis inordinate ſe habeant ⁊ in actu ⁊ in affectu quum etiam poteſtate ſpũali nõnulli vtantur indebite:⁊ tñ poteſtas de ſe iuſta ⁊ iuriſdictio nõ propterea eſt culpanda:quod bene probatur per Aug.xiiij.q.v.neqꝫ enim,⁊ adde quod dixi.s̃.in.viij.c.Alia dubitatio eſt circa id quod.s̃.lvj.c.verſi.ſed ampliorem:dictum eſt ꝙ papa inſtituit regiam poteſtatem:contra quod videtur:eſſe illud:ꝙ imperium a ſolo deo eſt.in aut.qũo oportet epĩs:in prin.col.ij.⁊.xxiij.q.iiij.queſitum. Et apoſtolus ad Rom.xiij.Oĩs poteſtas a deo eſt.xxiij.qõ.iiij. quid culpatur:non ergo a papa inſtituit̃ ptãs regalis vel imperialis. Item ars ſuperior licet vtat̃ inferiori ad vſum ⁊ obſequium: non tñ eam inſtituit. ſicut in propoſito. Ad hanc dubitationem dicendum eſt ſicut ⁊.s̃.dictum eſt:ꝙ ſpũalis ptãs hz inſtituere temporalem vt ſit:⁊ iudicare:ſi bona non fuerit. Ad id quod obijcitur:ꝙ imperium eſt a ſolo deo: dicenduz eſt ꝙ ſi intelligat̃ eſſe a ſolo deo non mediate cooperatione creature:ſic non eſt verum immo eſt a deo mediante inſtitutione humana: cuius nã inclinat regimen:ſicut ad ſocialem vitam: vnde põt dici eſſe a deo mediante cooperatione nãlis inclinationis ⁊ inſtitutionis. Eſt enim introductum regimen in hominibus ex iure humano:quod a nã oritur.di.vj.§.

An papa regiam inſtituat poteſtatem.

his ita. Si aũt dicat̃ a ſolo deo:qꝛ eſt ſolum de iure nãli:⁊ non eſt per ſpũalem poteſtatem inſtitutũ: ſic dicendum ſicut ⁊.s̃.dictum eſt:ꝙ ſm eſſe informe ⁊ imperfectum eſt a ſolo deo: quãquam deus oĩa ſuo modo perfecte ⁊ perfecta agat.Gen.j.ſed eſſe formatum ⁊ perfectum eſt a deo,mediantibus his qui habent ſpũalem ptãtem in eccleſia:que a gratia proceditꝫ ⁊ ad gratiam ordinatur. Vel põt dici ꝙ inſtitutio principis temporalis:vt princeps eſt ſuper homines ex iure humano hz eſſe.cap.xciij.di.legimus:ibi qũo ſi exercitus faciat imperatorem. ſed inſtitutio principis temporalis vt princeps chriſtianus ſuper hoĩes chriſtianos:eſt a ptãte ſpũali.c.bo.ex̃ de ſacra vnc.c.j.Sicut enim per miniſterium ſpũalis ptãtis efficitur aliquis chriſtianus:de conſ.di.iiij.poſtq̃z aſcendit. Ita efficitur aliquis princeps chriſtianoruz in miniſterio eiuſdẽ ptãtis cui quilibet chriſtianus iure diuino ſubijcitur:extra de ma.⁊ obe.ſolite.§.nos aũt. Et eſt ſciendum ꝙ quum ſit duplex ptãs ſpũalis.ſ.ordinis ⁊ iuriſdictionis:extra de elec.tranſmiſſaz.vbi de hoc.vtraqꝫ quodammodo requiritur ad inſtitutionem chriſtianoꝝ principum:qꝛ ex ptãte iuriſdictionis eligitur vt ſit princeps ⁊ ptãtez habeat ſed ex ptãte ordinis adhibet̃ vnctio ⁊ conſecratio:q̃ deſignat firmitatem ⁊ ſanctitatem poteſtatis eius: extra de ſacra vnc.c.j. Item differt in hoc imperiũ a papatu:qꝛ imperator recipit iuriſdictionem a populo:papa immediate a deo, vt no.extra de tranſlat. c.j.in glo.j.⁊ ibi.vide. Ad id aũt quod obijcitur: ꝙ non eſt ptãs niſi a deo:dicenduz:ꝙ ſine dubio a deo eſt omnis ptãs:ſed non excluditur operatio humana ex hoc. Nam ſm eſſe imperfectum eſt a deo: qui tñ ſuo modo ſemper perfecte operatur vt.s̃.dictum eſt:mediãte inſtitutione humana quaſi nãli.ſz vero eſſe ꝑfectũ eſt a deo mediãte inſtitutione humana ſupernãli. Verũtñ ꝓꝑ hoc verbũ apoſtoli:ſciẽdũ eſt ꝙ non omnis ptãs eſt a deo eodem modo:ſed quedaz eſt per inſtitutionem humanam nãlem:ſicut eſt cõiter apud homines cuiuſcunqꝫ ritus:vel eſt per ſpũalem dei ordinationem:vt fuit in populo Iſraelitico: vel eſt per miniſtroꝝ formationẽ:vt in populũ chriſtiano: vel ẽ ꝑ iuſtã dei permiſſionẽ: ⁊ hmõi eſt ptãs maloꝝ principum:qui vi.aut dolo ſibi ptãtem vſurpant.c.ad hoc.ij.q.vij.c.j.⁊.xxiij.q.v.§. hinc notandum. Et ex hoc põt ſolui queſtio que videtur eſſe inter verbum apoſtoli predictum.ſ.ꝙ non ptãs niſi a deo:⁊ verbum Oſee prophete dicentis ex perſona dei de quibuſdam. Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me. Oſee.viij.viij.q.j.audacter. Nam oĩs ptãs eſt a deo vel operãte:ſicut ptãs bonoꝝ principũ:qui recte accipiunt ptãtem:vel permittente: vt ptãs maloꝝ ſibi vſurpantium ptãtem. Et iſti dñr regnare nõ ex deo: qꝛ non regnant ipſo operante:ſed ſolum permittente:⁊ hec permiſſio iuſta eſt. Nam vt dicit gloſ. ſuper verbum apoſtoli iam dictum:iniuſtum non eſt vt improbis accipientibus nocendi ptãtem bonoꝝ patientia probetur:⁊ maloꝝ iniquitas puniat̃. Naz ꝑ ptãtem diabolo traditam:⁊ Job probatus eſt:vt iuſtus appareret. Job.j.⁊ Petrus tentatus ne de ſe preſumeret. Mat.xxvj. Lu.xxij.⁊ de pen.di.ſi enim. verſi.ex quibus ibi. Petrus ad quem.⁊.l.di. conſiderandum. Et Paulus colaphizatus ne ſe extolleret.ij.ad Cor.xij.⁊ Judas damnatus vt ſe ſuſpenderet. Matt.xxvij.in prin.⁊ de pe.di.iij. Judas penituit,⁊.c.nihil.vide.⁊.c.inter omnia. Et ita deus iniuſtam poteſtatem: q̃z iuſte permittit ordinat: dum

Ptãs ſpiritualis duplex ordinis ⁊ iuriſdictionis.

ex ea bonum aliquod elicit: ⁊ ſm hoc etiaʒ mala poteſtas ex dei ordinatione eſt. licet enim deus mala non efficiat: ſicut dicit beatus Augu. ꝙ deus bonas voluntates adiuuat: malas iudicat oēs ordinat: ad hoc faciunt. xxiij. q. j. quid culpatur. ad fi. xxiij. q. v. §. hinc notandum. Vel aliter dicenduʒ ꝙ aliud eſt poteſtas: aliud vſus poteſtatis. c. ad hoc. xvj. q. j §. ecce in hoc capitulo. Poteſtas ergo omnis bona eſt: ⁊ ideo a deo eſt. vſus aūt ptātis aliqñ eſt malus: ⁊ ideo non eſt a deo: ⁊ qꝛ regnare eſt poteſtate vti, ideo dicit᷑ de quibuſdaʒ. Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me. vnde glo. ſuper eodem verbo apoſtoli. Non eſt poteſtas niſi a deo: ait. Non eſt poteſtas alicui homini bono vel malo: niſi a deo data: vnde Pilato dñs ait. Nō haberes in me poteſtatem vllam niſi tibi datum eſſet deſuper. Joan. xix. ⁊ pre. c. quid culpatur. Malitia ergo hoīm: cupiditatem nocendi per ſe hʒ poteſtatem aūt: ſi ille non dat: non hʒ. Nocendi voluntas pōt eſſe ab hominis animo: poteſtas aūt non eſt niſi a deo: ſic igitur poteſtatis vſus malus non eſt a deo: ptās aūt quū ſit bona: eſt a deo: ⁊ ideo mala poteſtas dicit᷑ non ex deo regnare: qꝛ male vtitur ptāte bona vero econtra. ex deo regnat: qꝛ ptāte bene vtit᷑ in hoc deum imitando. Nam ſicut Greg. ait ſuper illud Job. xxxvj. Deus potentes non abijcit: quum ipſe ſit potens: deum quippe imitari deſiderat: qui faſtigium potentie alienis intentus vtilitatibus: ⁊ non ſuis laudibus adminiſtrat: qui prelatus ceteris prodeſſe appetit non preeſſe. ad hoc. viij. q. j. qui epiſcopatum: ⁊ hoc eſt bene vti ptāte. Vel aliter dicendum eſt ſicut Iſid. dicit. iij. li. de ſummo bono. ꝙ bonam malam qꝫ ptātem deus ordinat: ſed bonaʒ propitius: malam iratus. Reges. n. qñ boni ſunt: muneris eſt diuini: qñ vero mali ſunt: ſceleris eſt populi. ſecundū. n. meritum plebeium diſponitur rectoꝝ vita teſtante Job. xxxiiij. Qui regnare facit hominē hypocritam pꝓ peccata populi. Iraſcente enim deo talem rectorem populi ſuſcipiunt: qualem pro peccato meruerunt, ad hec. ij. q. vij. cap. j. ⁊. viij. q. j. audacter. Ad id quod vlterius obijcitur, ꝙ ars ſuperior non inſtituit inferiorem: dicendū eſt ꝙ licet ſuperior ars non inſtituit ipſam artem inferiorem per cōem modum: tñ inſtituit eam perfectiue: inquantum dat ei operandi modum ⁊ formam ſm exigentiam finis quem ipſa ſuperior ars intendit: ⁊ ſimiliter ptās ſpiritualis perfectiue inſtituit temporalem, vt. ſ̄. dictuʒ eſt. Vel dicendum ꝙ licet ars ſuperior non inſtituat artem inferiorem: tñ inſtituit vt ſint aliqui artem illam habentes ⁊ exercentes. Similiter ptās ſpūalis non inſtituit temporalem ptātem ſm ſe: qꝛ hoc modo eſt a ſolo deo, ſed inſtituit eam in hoc ſubiecto: dū inſtituit eos qui talem ptātem habere ⁊ exercere debeant. Unde quum dicitur ſupra ꝙ ſpūalis ptās habet inſtituere temporalem vt ſit intelligendum eſt ꝺ homine habente poteſtatem vt dicit glo. ſuper verbo pre. apoſtoli. Non eſt ptās niſi a deo. Nomine ptātis interdum accipitur ptās ipſa: que datur alicui a deo. xxiij. q. j. quid culpatur: aliqñ ipſe homo habens ptātem. ſic accipitur extra de homici. tua. §. mare. Eſt igitur hoc modo exponendum: ꝙ ptās ſpūalis inſtituit temporalem: qꝛ homo habens ptātem ſpūalem cooperatur deo: vt aliquis homo alius habeat ⁊ exerceat ptātem temporalem. c. bo. viij. q. j. licet ergo: ⁊ ſm hoc pōt aliter exponi id quod. ſ̄. dictū eſt ⁊ inductum eſt. ſ. ꝙ imperiuʒ eſt a ſolo deo: hoc. n. verum eſt prout imperium accipitur ꝑ ptāte ipſa imperiali ſm ſe: tñ ſi accipiatur pro homine qui hʒ huiuſmodi ptātem: ſic non eſt a ſolo deo: qꝛ ꝙ talis homo habeat ⁊ exercent ptātem imperialem: eſt a deo mediante cooperatione hominis habentis ptātem ſpūalem. de elec. venerabilem. Alia dubitatio eſt circa id quod dictum eſt: ꝙ ptās ſpūalis reſpectu temporalis ſe hʒ in rōne cauſe efficientis ⁊ finalis cōtra quod eſſe videtur ꝙ efficiens ⁊ finis non coincidūt in idem in creaturis: ſed ſolum in deo: qꝛ ſi ſpūalis ptās hʒ rōnem finis reſpectu temporalis: non poterit habere rōnem efficientis ⁊ mouentis: ⁊ ita nō inſtituit neqꝫ iudicat eam. Ad hoc dicendum eſt: ꝙ huic rōni aliqui innituntur dicentes. ꝙ ſpūalis poteſtas nullo modo ſe hʒ ad temporalem ſicut efficiēs ⁊ mouens: ſed ſolum ſicut finis: hoc tñ dictum eſt in ſe falſum: vt patet ex. ſ̄. determinatis. Et ratio nunc inducta cui innituntur falſa eſt qꝛ falſum accipit dū dicit: ꝙ efficiens ⁊ finis non coincidunt in idem in creaturis. Nam ars architectonica reſpectu ſubſeruiētis hʒ rōnem principij mouentis: inquantum imperat ei: ⁊ habet rōnem cauſe finalis inquantū opꝰ eius ordinat ad ſuum finem. Et ſimiliter ille q̄ principatur ſm ptātem ſpūalem habet rōneʒ efficientis ⁊ mouentis ⁊ etiam finis reſpectu eius qui principatur ſm ptātem temporalem: vt. ſ̄. monſtratū eſt. lvj. c. Alia dubitatio eſt circa id quod dictum eſt ꝙ beatus Petrus habuit iura imperij terreni: ⁊ ꝙ reges preſunt regno terreno. Nam contra primuʒ dictum eſſe videtur id quod dñs ait Petro Matth. xvj. ⁊. xxj. di. in nouo tibi dabo claues regni celoruʒ. non aūt dicit regni terreni: ⁊ quod de vno concedit de altero negare videtur. ff. de condi. ⁊ demonſtra. cum ita legatum. xlv. di. diſciplina. ibi. deſcende peccauit populus tuus: ac ſi ei diuina vox diceret: qui in tali peccato lapſus eſt: meus non eſt: ⁊ in glo. c. quod de vno conceditur de alio negatur: vbi de hoc. Contra ſecundū dictum eſſe videtur ꝙ regnum terrenū eſt regnuʒ mundi. quod opponit᷑ regno chriſti, ⁊ eſt regnum diaboli: ⁊ ita oēs reges eſſent miniſtri diaboli: qui eſt princeps huius mundi. Joan. viij. xij. ⁊. xiiij. ⁊ de pe. di. ij. ſi enim verſi. eligat: non dei: qm̄ tñ dicat᷑ in li. ſapientie: ꝙ reges ſunt miniſtri regni dei. Sap. vj. Rom. viij. c. xxiij. q. v. qui malos. Ad has duas obiectiones ſimul dicendum eſt ꝙ regnuʒ terrenum dupliciter dr̄. Uno enim modo dr̄ regnum terrenum: quod ipſa terrena creatura ſibi conſtituit tāquam vltimum finem: ⁊ tale regnum eſt maluʒ ⁊ diabolicum: ⁊ opponitur regno celeſti: ⁊ de iſto regno dicit aug. in ſermone euangelij. Mat. v. Uidēs Jeſus turbas: ſuperbi ergo appetant regna terrarum ⁊c. Et diabolus dicitur rex oīum qui in aquis ſunt. Et rex ſuper oēs filios ſuperbie. Job. xlj. de pe. di. ij. ſi enim. in fi. Alio modo dicitur regnum terrenum illud idem quod celeſte. ſ. congregatio vel ſocietas bonoꝝ peregrinantium in terris: vnde Greg. in homilia. Regnum celoꝝ preſentis temporis eccleſia dr̄. Nam ex eo ꝙ ad bona celeſtia finaliter ordinatur: dicitur regnum celeſte. Ex eo aūt ꝙ adhuc cōuerſatur in terris: ⁊ ipſis bonis terrenis vtitur: dicit᷑ regnum terrenum. Et hoc ſecundo modo beatus Petrus ⁊ quilibet eius ſucceſſor habet iura imperij terreni. ſimiliter hoc modo chriſtiani reges imperant regno terreno. In hoc ergo quod chriſtus ait: Tibi dabo claues regni celoꝝ: intelligitur quod ei conceſſit iura regni terreni: qꝛ idem regnum dicitur terrenum pꝓ vſum temporaliuʒ ⁊ terrenoꝝ: ⁊ dicit᷑

An ſpūalis ptās ad tpalem ſe habeat vt cā efficiēs ⁊ finalis.

An beatꝰ Petrꝰ habuerit iura imperij

celeſte propter ſpeciem ⁊ amorem celeſtium:vnde ⁊
conſequenter ait chriſtus. Matth.xvj.⁊.xxiiij.qō.j.
Quodcūq; ligaueris ſuper terram:erit ligatum ⁊ in
celis:facit extra de ma.⁊ obe.ſolite.§.nos autē: ſic ⁊
princeps ſecularis:licet dicat̃ preeſſe regno terreno:
tñ habet aliquo modo iura celeſtis:quāuis enim nō
habeat poteſtatem immediate:ſuper ſpūalia per que
ſit homo celeſtis:tñ habet poteſtatem immediate ſu
per temporalia ⁊ terrena:vt ordinant̃ ad ſpūalia, ⁊
obſequuntur eis. Jdeo dictum eſt.ś.lvj.c.in prin. ꝙ
ptās regia temporalis:dicitur ſpūalis ſm aliquem
modum:⁊ pro conſequens eodem modo pōt dici ce
leſtis. Naȝ etſi ex propria ptāte non ordinet niſi ad
finem nālem:tñ inquantum dirigitur imperio ſpūa
lis poteſtatis:ordinat ad ſupernaturalem quē inten
dit immediate ipſa ſpūalis poteſtas. xcvj. diſt.duo.

An papa humano iure hñt tēporalez ptātem.

Alia dubitatio eſt circa id quod dictum eſt: ꝙ papa
iure humano.ſ.ex conceſſione Conſtantini: hȝ etiaȝ
ptātem temporalem. Nam contra hoc videtur eſſe
quod Aug.ait.iiij.de ciui.dei.c.iiij.⁊ dixi.ś.xxxvij.c.
ibi.⁊ ſi dicatur:ꝙ regna ſine iuſtitia:nō ſunt niſi ma
gna latrocinia. Sed vera iuſtitia non eſt vbi chriſtus
non eſt rector:vt idem Aug.ait.ij.li.de ciui.dei:⁊ fa-
cit.xxiiij.q.j.vbi ſana:quare videtur ꝙ regnum vel
imperium Romanoꝝ fuerit lattocinium : tempore
quo Conſtantinus ipſum obtinuit:quum nondum
chriſto per fidem eſſet ſubditum:⁊ ita Conſtantin⁹
de iure non potuit concedere imperium quod nō iu
ſte habebat:ergo papa per conceſſionem Conſtanti
ni nō humano iure:ſed humano facto accepit: quod
ex iure diuino habebat:ibi.q: nihil habuit dare nil
potuit ei.⁊.c.ſeq.ibi.qūo poſſit honoreȝ retinere qui
ab illo accepit:qui ptātem non habuit dare legitime
⁊c.j.q.j.gratia.ibi.ſi aūt non hūt:nec gratis:necnon
gratis cuiq̄ȝ dare pūt.⁊.c.qui perfectioneȝ.ibi. Qui.
honorem non habuit:honoreȝ dare non potuit:nec
aliquid ille accepit:q: nihil erat in dante:⁊ð con.di.
iiij.qūo ad prin.ibi.cum dare.lxij.di.nulla ratio. ibi.
Quis ambigat nequaq̄ȝ ab ipſis eſſe tribuendum:
quod non docetur fuiſſe collatum.xxviij.di preſby-
teruȝ.ibi.qui vero hanc non habet pp delictū igno
rantie:qūo alijs tradet.j.q.j.vētuȝ.ibi. q: quod non
habuit:dare non potuit.ij.q.vj.quotiens.ij.ibi.quia
non poteſt ſequeſtrari:quod non hȝ:extra de iure pa.
ꝙ aūt:⁊ de dona.inter vi.⁊ vx.nuper.⁊ de hoc no.ex
tra de ſup.ne pre.c.j.quod eſt contra in glo.c.⁊ extra
de regu.iu.nemo.poteſt,vbi de hoc. Ad huius dubi
tationis diſſolutionem:videndū eſt que regina ſint
bona ⁊ iuſta:⁊ que non. Circa quod ſcienduȝ ꝙ ſm
beatum Aug.iiij.⁊.v.lib.de ciui.dei. Regna non fa-
to : non caſu. non a falſis dijs exiſtunt: ſed ordinata
ſunt vnius veri dei prouidentia:in cuius manu ſunt

Regna veri dei p̄uidentia ordinata ſunt.

omnium poteſtates:⁊ oium iura regnoꝝ:ſed q: ſub
prouidentia dei ſunt non ſolum bona ſed ⁊ mala:li-
cet diuerſimode:q: bona efficit mala vero permittit
⁊ ex ipſis bona elicit:ideo vlterius eſt videnduȝ an
iura regnoꝝ ſic ſint ſub dei prouidentia : ſicut mala
vel ſicut bona. Sciendum eſt ergo:ꝙ eſſe in homi
nibus regna ⁊ regiminis ptātem : bonum ⁊ expe-
diens eſt humano generi. Nam per ignorantiam:q̄
eſt in humana nā:non ſufficit homini regnum pro-
prie rōnis propter quod expediens eſt:vt hoium ſo
cietas:qui vt in pluribus non ſufficiunt regere ſeip-
ſos:regantur ⁊ dirigantur per aliquem vel per ali-
quos que pre alijs vigent prudentia intellectus:vñ
Mat.x. Eſtote prudentes ⁊c.xxxvj.di.§.ecce. Jteȝ
propter malitiam humanaȝ homines mala operā-
tur:⁊ ſe inuicem ledunt ideo expedit aliquos eſſe a-
lioꝝ rectores per duos homines cohibeantur a ma
lis.xxiij.q.v.non fruſtra.di.iiij.facte in prohemio de
cretalium: Rex pacificus:⁊ in prohemio clem. Joā.
eps ⁊c. Jtem pp amorem hoium ad ſeipſos ſinguli
querunt propria commoda:ſeipſos amantes:⁊ que
ſua ſunt querentes.ij.ad Timot.iij:ad Philippē.ij.
viij.q.j.ſunt in eccleſia:oportuit ergo eſſe aliquos gu
bernatores cōitatis:que quererent ⁊ procurarent
bona cōia.vij.q.j.ſcias.xvj.q.j.nos aūt. Jtem in om
ni multitudine oportet eſſe aliquod regitiuum:ſicut
in diuerſis rebus nālibus videri poteſt:q: in huma
na multitudine oportet eſſe aliquid per quod multi
tudo regat̃:preſertim q: homo eſt animal ſociale ⁊
cōicatiuum.ſocietas aūt ⁊ cōitas non ſeruatur : ſed
diſpergitur:ſi non ſit aliquis curaȝ hñs de cōi bono
multitudinis:⁊ ſocietas dicente Salomone. Ubi
non eſt gubernator populus corruet. Prouerb.xj.
Expedit igitur in hominibus eſſe aliquos alioꝝ re-
ctores per quos ignorantes dirigantur : peccantes
cohibeantur ⁊ puniantur:innocentes defendantur:
bonum cōe procuretur:⁊ ſocietas ipſa conſeruetur.

Bifariaȝ quis peruenit ad regnum.

Hoc tñ regimen hoium quidam recta via : quidam
vero peruerſa ſunt aſſecuti. Recte quidem peruenit
quis ad regnum:qñ vel ex condicto ⁊ cōi conſenſu
multitudinis preficitur.viij.q.j.licet.extra de elec.q:
pp. Uel preter hoc ex ipſius dei ſpāli ordinatione:vt
in populo Jſraelitico factum eſt. Leuit.viij.extra de
elec.qualiter.xxj.di.§.j.ſeu ex inſtitutione illoꝝ: qui
vicem dei gerunt:vt in populo chriſtiano dȝ eſſe:ex-
tra de ſacra vnc.cap. vnico. Peruerſe autem quis
peruenit ad regnum quum ex libidine dominan-
di: vi aut dolo, aut pretio : aut indebito alio modo
ſibi vſurpauit regiminis poteſtatem.ij. Machabe.
iiij.ibi Ambiebat Jaſon ſuper Onie ſummum ſacer
dotiū adito rege promittens ei argenti talenta.ccclx.
extra de lec.quiſquis:extra de ſimon.per tuas.j.qō.j.
principatus.⁊.q.vj.ſicutis.lxj.di.miramur. xxiij.q.
j.quid culpatur.ibi. libido dominandi. Contingit
tñ aliqñ aliquem indebite aſſequi poteſtateȝ: qui tñ
poſtea rectus ⁊ verus rector efficitur:vel per conſen
ſum ſubditoꝝ,vel per authoritatem ſuperioris.c.ex-
tra de renun.niſi cum pridem.§.perſone. Sicut autē
in modo acquirendi poteſtatem regiminis contin-
git eſſe rectum ⁊ peruerſum:ita ⁊ in vſu adepte pote
ſtatis quidam enim vtuntur recte poteſtate q̄ȝ hñt:
quidam aūt praue. Ex his naſcitur diſtinctio qua-
drimembris. Nam quorundam eſt regnum rectuȝ
vel regimen ⁊ quantum ad modum acquirendi: ⁊
quantum ad vſum: Quorūdam aūt regnum peruer
ſum quantum ad vtrūq; dictoꝝ: Quorūdam vero
eſt regnum rectum quantum ad modū acquirendi:
ſed eſt peruerſum quantum ad vſum. Quorundam
aūt regnum econuerſo eſt peruerſum quantum ad
modum acquirendi:ſed eſt rectū quantum ad vſuȝ
hoc tñ rarius contingit:q: vix bono exitu peragun
tur:que malo ſunt principio inchoata:vt pre.ca.mi-
ramur. Jlla ergo regna ſunt iuſta ⁊ legitima:in qui
bus modus acquirendi poteſtatem:⁊ vſus poteſta-
tis eſt rectus:⁊ hmōi regna ſunt ſub dei prouidētia
ſicut bona. Jlla vero ſunt iniuſta:in quibus vtrūq;
dictoꝝ vel alterum deficit:⁊ hoc ſunt ſub prouiden-
tia dei ſicut mala. Permittit aūt deus hmōi regnū
vel ad probationem bonoꝝ:vel ad penam maloruȝ
vel alijs cauſis ſibi cognitis.ad hoc.xxiij. q.v.§.hinc
notandum.

notandum. Et ſm determinata dicendum eſt q̄ q̄ apud gẽtiles aliqui poteſtatem regiminis recte ſunt aſſecuti: ꝛ ipſa poteſtate ſunt recte vſi, ideo apud eos fuerunt aliqua regna legitima ꝛ iuſta ſuo modo ꝛ iure ciuili. Ut aũt deſcendamus ad regnum ſiue imperium Romanum: cuius monarchiam tenuit. Cõſtantinus: dicendum q̄ iſtud regnum oĩbus regnis gentiliũ fuit latius ꝛ ſublimius fortius: ꝛ eſt quartũ regnum ſm Danielis interpretationem ferreum. Dan. ij. ibi. Et regnum quartum erit velut ferrum: ꝛ q̄uo ferrum comminuit ꝛ domat omnia: ſic comminuit oĩa hoc ꝛ conteret. Ad idem. j. Mach. viij. ꝛ iniuſte quidez incepit: q̄ per latrocinia ꝛ violentias ꝛ homicidia. c. vij q j. in apibus: ſed in proceſſu bonis moribus regebat̄: pp quos meruit tam late ac potenter augeri: vt beatus Aug. ait. ꝛ Hiero. xxviij. q. j. §. ex his. ibi. virtutibus Romani promeruerunt imperium. ꝛ dixi latius de iſtis virtutibus. ſ. xxxvij. verſi. ꝛ ſi dicat̄. ꝛ. xlij. c. poſt prin. iſti⁹ operis. Et pp bonum regimen ipſius imperij oĩbus gentibus factum eſt quodãmodo gratum: ita vt voluntarie imperio Romano ſe ſubijcerent: vel eius imperium tolerarent: vt in pre. c. viij. j. Machab. Et ita factum eſt quodammodo iuſtum atq̄ legitimuz: non tamẽ per oẽm modum iuſtum: tum pp maluz eius initiũ. pre. c principatus. Tum pp chriſtiane fidei fundamenti defectum: ꝛ falſoꝝ deoꝝ cultus: quibus attribuebant huius regni potentiam. Tñ pp poteſtatis malum vſum in proceſſu: q̄ plures eoꝝ qui principabantur in ipſo regno vel imperio tyranni fuerunt male vtentes poteſtate regiminis: maxime contra fidem orthodoxam dñi noſtri Jeſu chriſti: eam quantum poterant exterminantes: ꝛ innumeros pro ea martyrizantes perſequentes ꝛ punientes: vnde Au. in ſermone vnius martyris ait. Ut reges terre qui pp idola perſequebantur chriſtianos ꝛc. Unde Petrum ꝛ Paulum principes fidei occiderent. xxj. di. quãuis. ꝛ. xxij. di. ſacroſanctam. ij. q. vij. beatus Petrus. extra de elec. fundamenta. lib. vj. Et ij qui boni fuerunt: non bene ſunt vſi poteſtate quantum ad oĩa: ſed quantum ad aliqua. Conſtantinus tñ inter alios laudabilis extitit pp multa: vt patet ex ſcriptis in quibus referuntur geſta principum Romanoꝝ: ꝛ in geſtis beati Sylueſtri que approbata ſunt. xv. di. ſancta verſi. iam nunc. ibi. Item actus beati Sylueſtri. facit ad hoc. xij. q. j. futuram. xcvj. di. Conſtantinus: iuſte obtinuit imperium humano iure: ꝛ ideo potuit illo iure concedere quo tenebat: plus placet tñ ratio Joan. que ponitur. lxiij. di. ego. glo. j. Ad illud ergo quod obijcitur q̄ regnum Romanũ quuz eſſet ſine iuſtitia: fuit latrocinium: dicendum eſt q̄ illud regnum eſt latrocinium in quo eſt defectus iuſtitie qualiſcũq̄ in regno autem Romano precipue poſtq̄ꝫ cepit augeri: fuit quidem aliqua iuſtitia politica ꝛ ciuilis: non tñ illa que eſt formata per fidẽ chr̄i que ſola vera iuſtitia dicitur. xxiiij. q. j. vbi ſana. Et ideo regnum Romanum non fuit latrocinium pro illo tempore tñ non erat per oẽm modum iuſtum: q̄ iuſtum regnũ per oẽm modũ eſſe non poteſt: vbi deeſt fides chriſti. Unde ſciendum q̄ apud gentiles qui fidem chriſti habuerunt: potuit eſſe iuſtũ regnũ ſicut patet in Melchiſedech ad Heb. vij. ꝛ in Job. xlv. di. diſciplina. ad fi. Apud iudeos etiam iuſtũ regnum eſſe potuit deo ſpãliter prouidente regimen ipſi populo Iſrael: in quo etiam erat fides chriſti vẽturi. j. Reg. xvj. Apud chriſtianos quoq̄ poteſt eſſe

Apud q̄s iuſtum reperiat̄ regnum.

ꝛ eſt iuſtum regnum indubitanter. Apud infideles aũt quantumcũq̄ recte viuentes al's poteſt eſſe iuſtũ regnum ſm aliquid: non tñ per oẽm modum vt dictum eſt. Iniuſtum aũt regnum potuit eſſe: ꝛ fuit: ꝛ eſt: aliq̄ñ tam apud fideles q̄ꝫ apud infideles: de hoc latius ſcripſi. ſ. poſt Innocen. ꝛ Oſti. qui de hoc no. extra de vo. ꝛ vo. re q̄ ſuper. Alia dubitatio eſt circa id quod dictum eſt: q̄ habentes poteſtatem ſpũalem pñt poſſidere temporalia: contra quod videtur eſſe quod dñs ait apoſtolis quum eos ad predicandum miſit. Nolite poſſidere aurũ neq̄ argentũ ꝛc. Mat. x. vbi Chryſoſt. Hoc ergo preceptum primo quidem diſcipulos facit non eſſe ſuſpectos. Secũdo ab omni eos liberat ſolicitudine: vt vacationem oẽꝫ tribuant verbo dei. Tertio docet eos ſuam virtutez hoc nempe eis ꝛ poſtea dixit Luc. xxij. Nunquid aliquid defuit vobis: q̄ñ vos miſi ſine ſacculo ꝛ pera? Item ibi Hiero. Qui aũt diuitias detruncauerat: que per aurum ꝛ argentum ꝛ es ſignantur: prope modum vite neceſſaria amputat: vt apoſtoli veri religionis doctores: qui inſtituebant oĩa dei prouidentia gubernari: ſeipſos oñderent nihil cogitare ꝺ craſtino. gloſ. vnde addit: neq̄ pecuniam in zonis veſtris. Duo enim ſunt gñ̄a neceſſarioꝝ: Unuz quo emuntur neceſſaria: quod intelligitur per pecuniam in zonis: Aliud ipſa neceſſaria quod intelligitur per peram. Ad hanc dubitationem dicendũ eſt: q̄ prelati eccleſiarum pñt temporalia poſſidere: tum ad ſuſtentationem vite: tum ad diſpenſandum pauperib⁹ ꝛ in alios pios vſus. Nec ſolum quantũ ad vſuꝫ: ſꝫ etiam quantum ad dominium temporalia pñt eccleſie poſſidere ꝛ habere: ad hic. xij. q. j. clericus. qui. ca. duo. c. expedit: vbi de hoc in prima gloſ. ꝛ. c. vidẽtes lxxvj. d. ſatis. xij. q. ij. aurum habet eccleſia. xvj. qõ. j. q̄m quicquid. tñ ſolicitudinem circa ipſa tẽporalia dñt alijs committere. xj. q. j. te quidem, vt libere valeant intendere actibus ſpũalibus: vt ibi. ꝛ lxxxviij. di. perlatum. ꝛ. c. eps nullam. cum. c. ſeq. lxxxix. diſt. diaconum. cuꝫ. c. ſeq. xvj. q. vij. in noua. Unde ꝛ chriſtum legimus loculos habuiſſe: quos Judas portabat: in quo prefigurabatur q̄ eccleſia habitura erat temporalia. Joan. xij. xij. q. j. habebat. ꝛ. c. exempluꝫ ꝛ eccleſia premitiua in qua erant apoſtoli: in cõmuni bona habebat. Act. ij. xij. q. j. c. j. ꝛ precia predioꝝ ponebantur ante pedes apoſtoloꝝ. Act. iiij. ꝛ pre. ca. j. xij. q. j. c. j. ꝛ propter hoc papa recipit oblationes ad pedes preter oblationem panis in honore ſacrificij. quod ex pane conficitur: de con. di. ij. cap. j. ꝛ extra de ſum. tri. c. j. §. vna: ꝛ preter oblationem pro defunctis ad confutandum errorem q̄ non proſunt eleemoſyne pro defunctis: contra illud. xiij. q. ij. anime. apoſtoli: tñ poſtea commiſerunt diſpenſationem. vij. diaconibus: vt libere vacarent verbo predicationis ꝛ orationi. Act. vj. Ad id ergo q̄d obijcitur ꝺ verbo chriſti ad apoſtolos: dicendum eſt q̄ hoc mandauit chriſt⁹: non q̄ illicitum eſſet poſſidere aurum ꝛ argentum: ſed vt alij videntes apoſtolos contemnere temporalia: magis mouerentur ad conuerſionem: vnde ſup illud Marc. vj. ꝛ precepit eis ne quid tollerent in via: niſi virgaꝫ tantum ꝛc. Theophilus dicit ſic. Inſtruens etiam eos per hoc non eſſe amatores nummum: ꝛ vt videntes eos predicare paupertatem: acquieſcant: quum apoſtoli nihil habeant. Uel dixit ad oſtendendum confidentiam q̄ꝫ de deo predicatores habere deb ent. Unde Beda ſuper predictũ locum. Mar. Tanta enim predicatori in deo dꝫ eſſe

An ſpũalem hñtes ptãtẽ pñt tẽporalia poſſidere.

fiducia: vt pñtis vite ſumptus: quãuis non prouideat: tñ hos ſibi nõ deeſſe certiſſime ſciat: ne dũ mẽs occupaſ ad temporalia: minus animus prouideat eterna. Uel hoc dixit vt doceret: q pro exercendo p̄dicationis officio: oĩs alia cura: ⁊ ſolicitudo pretermittenda eſt: vt probatur per authoritatez. Chryſo. ſuper proxime poſitam: que incipit: hoc ergo preceptum. Uel hoc dixit: q2 ſic erat expediens pro illo tẽpore: in quo magna fides in pecunia ⁊ diuitijs erat: ⁊ ſancta paupertas odio habebatur: vnde Chryſo. homilia. iij. ſuper Mat. talis eſt luminis virtus: vt non ſolum luceat: ſed illuc ducat illos qui ſequunſ. Quum enim viderint nos oĩa pñtia contemnentes ⁊ ad futura preparatos, ante oẽm ſermonem operibus noſtris cedent. Quis enim ita eſt amẽs: vt videns euz qui heri ⁊ ante laſciuiebat: ⁊ ditabaſ: oib⁹ exutum: ⁊ ad famem: ⁊ inopiaz: ⁊ duram vitam: ſanguinis effuſionem: ⁊ oĩa que videntur periculoſa paratum: non manifeſtam accipiat hinc futurorũ demonſtrationem? Si aũt pñtibus nos implicauerimus ⁊ immiſcuerimus qualiter potuerunt credere q ad poſſeſſionem aliam feſtinemus: Item Damaſcenus. li. iij. Euangeliũ cognitionis dei predicatuz eſt: non bellis ⁊ armis exercitum aduerſariorũ deuincens: ſed pauci nudi pauperes perſecuti ⁊ verberati ⁊ mortificati crucifixum in carne: ⁊ mortuum reſurgentem predicantes ſapientibus ⁊ inſipientibus preualuerunt. Uel hoc dixit: vt ſciant predicatores ratione ſui alios debitores eſſe in temporalibus. vnde ſequitur in Mat. x. Dignus eſt enim mercennarius mercede ſua. Unde Aug. ibi. Satis oſtendit cur eos poſſidere hoc aut ferre noluerit: non q neceſſaria non ſunt ſuſtentationi huius vite: ſed q2 ſic eos mittebat: vt eis hec deberi demonſtraret ab illis quibus euangelium credẽtibus nuntiarent. Unde apparet hoc nõ ita precipiſſe dñm tãq̃ euangeliſte viuere aliunde non debeant q̃ȝ eis p̄bentibus quibus annuntiant euangelium: alioquin contra hoc preceptum facit apoſtolus: qui victum de labore ſuaꝝ manuũ tranſigebat. ſed ptãtẽ dediſſe in qua ſcirent iſta ſibi deberi: hucuſqȝ Augu. Hec probanſ. j. q. ij. ſacerdos cui. Qui aũt aliter ſentiunt eccleſiam non poſſe habere proprium: de hereſi ſentiunt apoſtolicoꝝ: de quibus. xxiiij. q. iij. quidam. verſi. apoſtolici: ⁊ de errore Ualdenſium de quo ſcripſi. ſ̃. xl. c. verſi. itẽ error. Alia dubitatio eſt circa id quod dictũ eſt: Petrum fuiſſe caput apl'oꝝ ⁊ oĩum fidelium: ⁊ ſimiliter eius ſucceſſorẽ eſſe caput eccleſie: contra. n. eſſe videſ q vnius corporis eſt vnuz caput tm̃: extra de of. or. qm̃ chriſtus aũt eſt caput eccleſie. ad Col. j. Ephe. j. extra de ſac. vnc. c. j. § caput aũt: quare Petro ⁊ ſucceſſoribus eius non conuenit eſſe caput. Ad hanc dubitationem dicendũ eſt: q quidam aſſerunt Petrum non fuiſſe caput: nec eſſe: q2 in eo non fuit plenitudo ſpũalium ſenſuz: ſicut in chriſto: ⁊ quia non a Petro vocamur petrini: ſed a chriſto chriſtiani: de con. di. iiij. poſtq̃ȝ aſcendit. Et q2 ab ipſo non deriuatur ad ceteros ptãs ſpũalis: non. n. ipſe ſolus recipit claues: ſed tota eccleſia in ipſo qui ſignificabat totã eccleſiam: vt eſt expreſſum. xxiiij. q. j. quodcumqȝ. Et oẽs apl'i eque receperunt a chriſto ptãtez ⁊ principaliter ſicut Petr⁹. Mat. xviij. quoꝝ remiſeritis ⁊c. j. q. j. remiſſionẽ. de pe. di. j. quẽ penitet: vñ Iſido. dicit q ceteri apl'i cũ Petro pari ꝯſortio honoris ⁊ ptãtis effecti ſunt: ⁊ eſt expreſſuz. xxj. di. in nouo. vbi de hoc ⁊. xxiiij. q. j. loquiſ. in pri. Sȝ hic aſſertio nõ eſt vera:

An petr⁹ apl'oꝝ: ⁊ oĩum fideliuz fuerit caput:

imo vbi petr⁹ dict⁹ eſt eccl'ie caput: ⁊ qlibet ei⁹ ſucceſſor, vt ẽ exp̄ſſuz: xxij. di. c. ij. ibi. Inter btõs apl'os quedã fuit diſcretio ptãtis: ⁊ lȝ oẽs apl'i eſſent: Petro tñ a dño ꝯceſſuz eſt: ⁊ ipſi inter ſe idipſuz voluerunt: vt reliquis oib⁹ preeſſet apl'is: ⁊ cephas. i. caput ⁊ principatũ teneret apl'atus: qui etiã eadẽ formaz ſuis ſucceſſoribus ⁊ reliquis ep̄is tenendã tradiderunt ⁊c. Ad idẽ pre. c. in nouo. in prin. ibi. In nouo. teſtamento poſt chr̄m dñz a Petro cepit ſacerdotalis ordo: q2 ipſi primo pontificat⁹ in eccleſia chriſti datus eſt dicente dño ad eũ: Tu es Petr⁹. Et. ĩ. hic ergo ligãdi ſoluendiqȝ ptãtem primus accepit a dño: ⁊. ĩ. ipſumqȝ principẽ eoꝝ eſſe voluerunt. ⁊c. Tñ ꝯſiderandum q ſicut plenitudo ptãtis non eodẽ modo ꝯuenit chr̄o ⁊ eius vicario in oĩbus: vt. ſ̃. lviij. c. declaratũ eſt: ita ẽt ratio capitis nõ eodẽ modo ꝯuenit chriſto ⁊ eius vicario: q2 chr̄o ꝯuenit principaliter ⁊ excellenter: vicario aũt eius miniſterialiter: ⁊ ſecundario. c. j. q. j. ſi fuerit: ⁊ ideo nõ denominamur a petro petrini. ſȝ chr̄iani a chr̄o: q2 denominatio fit a principaliori ⁊ excellentiori. Et ne eccleſia diuidatur: ſicut quũ dicebaſ: ego quidẽ ſuz pauli: ego aũt apollo: ego vero cephe: ego aũt chr̄i. diuiſus eſt chr̄s. j. ad Cor. j. Sic ẽt non oportuit q in petro fuerit plenitudo ſpiritualiũ ſenſuũ: hoc. n. ꝯuenit ei qui eſt caput excellẽter ⁊ principaliter. Quod ꝺ equalitate ptãtis addũt non eſt verũ: nã ſic accepit eccleſia clauiũ ptãtem: vt ab vno deriuareſ ad alios: ⁊ licet oĩbus apl'is chr̄s conceſſit ptãtem: tñ voluit in ptãte Petruz h̄re primatuz, ⁊ preeminentiã ſup̲ alios: vt. ſ̃. proxime oñſum eſt ita vt quãuis a chr̄o primo ptãtem acceperint: tñ poſtmodũ a prelato eis Petro ipſam recognoſcerent: hec ſolutio probaſ p̲ clementẽ. lxxx. di. i illis: in fi. vbi clemens papa ſic ait. qm̃ nec inter ipſos apl'os par fuit inſtitutio: ſȝ vnus prefuit omnib⁹ vbi de hoc. Dictũ vero Iſido. ſane dȝ intelligi: vt dicanſ apl'i parẽ habuiſſe ptãtez cum petro. i. ſimilem non aũt parẽ. i. equalẽ. Uel aliter dicendũ: q habuerunt ptãtez quantũ ad act⁹ ⁊ effectus ptãtis: nõ aũt quantũ ad inſtitutionẽ: ⁊ modũ habendi ptãtem: non. n. par fuit oĩum inſtitutio: vt prime allegaui: ⁊ de hoc no. in pre. c. in nouo. Ad id aũt qꝺ obijcitur q vnius corporis vnũ eſt caput: dicendũ q chr̄s ⁊ eius vicarius non dñr duo ca. ta: ſȝ vnũ: q2 papa nõ dr̄ caput niſi inquantũ gerit vicem chr̄i ⁊ eius perſonã repreſentat. ad hoc extra de tranſla. quanto. ⁊. c. licet. ⁊. c. extra de ap. Romana. j. rñſo. li. vj. vbi conſiſtorium ep̄i ⁊ vicarij eius vnum dñr: ⁊ dixi. ſ̃. xxix. c. ⁊. c. extra de reſti. ſpo. cũ veniſſez: in fi. cum ſuis concor. Ultima dubitatio eſt circa id qꝺ dictũ eſt papã h̄re plenitudinem ptãtis: contra qꝺ eſſe videſ: q papa dr̄ chriſti vicarius ex̄ de elec. fundamenta. §. decet ille aũt qui eſt vicarius alicuius: non hȝ plenitudinem ptãtis que eſt in eo cuius eſt vicarius: ex̄ de of. vica. licet. ⁊. c. cum in gñali. lib. vj. Ad hanc obiectione dicendũ: q dato q noĩe vicarij non importeſ plenitudo ptãtis: non p̲p̲ hoc dicendũ eſt q papa q eſt vicarius non habeat plenitudine ptãtis: q2 hec plenitudo intelligiſ ⁊ exprimiſ ex alijs noĩbus que ipſi conueniunt: vt ex eo q dr̄ caput. vt. ſ̃. verſi. ad hanc dubitationẽ proxime p̲batũ eſt, ⁊ paſtor. vñ cãtat eccleſia: Iã bone paſtor: ⁊ alia plura: vt extra de elec. vbi periculum. §. ceterum. ibi. cum agitur de creatione vicarij ⁊c. Uel aliter eſt dicenduz: q aliud eſt cõſiderare proprietatẽ ſignificationis nominis que ex primaria impoſitione conuenit nomini: aliud vero

vſum

vſum ſignificationis ad quē q̄ſi ſcđario accōmodať.
Si ergo in noīe vicarij cōſidereť ꝓprietas ſignifica=
tionis q̄ cōſiderāda eſt.ex̄ de ver.ſig. intelligentia. ⁊
c.in his.§.ſi.ſic nō importať ꝑ hoc nomen ptās di=
minuta,vicari⁹.n.dī a vice:quo noīe op⁹ ⁊ offm̄ inſi=
nnať.vn̄ vicari⁹ alicui⁹ diciť q̄ agit opus illi⁹:ſꝫ queꝫ
modū apl̄i dn̄r vicarij chriſti: ſicut in p̄fatione diciť.
Quos opis tui vicarios eidē.ſ.gregi cōtuliſti p̄eſſe pa
ſtores.⁊ dn̄r ſucceſſores aploꝝ:q̄ ſunt ep̄i:vicarij chr̄i
dn̄r ⁊ aploꝝ.ex̄ ꝺ ſac.vnc.c.j.§.chr̄o.xxiij.q.v.mulier.
Sꝫ ſili mō vicari⁹ chr̄i dī ſummus paſtor eccleſiaſtici
gregis, Petri ſucceſſor.Hinc etiā in alijs reb⁹ q̄buſli
bet vna res dī alterius vicaria q̄ ei equalet. vn̄ dī in
Leuitico.Qui pcuſſerit aīal reddat vicariū.i.aiaꝫ p
aīa.Leui.xxiiij.q.d.reddat equalēs.i.aīal p aīali.vt a
parte intelligať totum.xxij.q.iiij.meretrices.aīal veꝫ
eq̄ bonū:alias nō eſſet reſtitutio debita:qualē inten=
dit lex ex̄ de iureiu.⁊ dā.da.ſi bos alicuius. Et ita ex
proprietate ſignificationis noīs quū aliq̄s dī alicui⁹
vicari⁹ in offō ſeu ptāte: inſinuať ptās in eo nō dimi=
nuta:ſꝫ eq̄lis. vn̄ ſi ep̄s gn̄alem det ptātē ſuo vicario
⁊ ſpecificatis q̄buſdā maiorib⁹ ſequať clauſula gn̄a=
lis.⁊ oīa alia ⁊c. talis vicarius in oībus tantā ptātē
hꝫ in his q̄ ſpectāt ad iuriſditionē: quātā ep̄s adin=
ſtar procuratoris.extra li.vj.de procu.qui ad agendū
§.j.vt no.Oſti.extra de of.archidi. ſignificaſti. ⁊ Jo.
an.extra de of.vica.licet.li.vj.in gl.ſꝫ pone. Si vero ī
noīe vicarij cōſidereť vſus ad quē q̄ſi ex accōmoda=
tione trahiť:ſic aliq̄n ſumitur hoc nomen ad deſignā
dū ptātem nō plenam:vt ille ſm̄ hūc modū diciť vi=
carius alicuius cui ab eo cōmittiť ptās:non tn̄ plena
⁊ totalis. huius aūt exemplꝫ habemus in Exodo,
vbi dī ꝙ moyſes ex conſilio Jetro cognati ſui,elegit
viros ſtrenuos de pp̄lo. quibus commiſit iudicium
minoꝝ ⁊ facilium:maiora ⁊ grauiora reſeruans ad ſe
referenda.Exo.xviij.Sic ⁊ archidiaconus q̄ eſt vica
rius ep̄i audit iurgia ſinguloꝝ:maiora vero ad ep̄m
refert.ex̄ de off.archidi.ad hec.Hoc etiā p̄lati eccleſie
imitādo faciūt cōſtituētes in cauſis ⁊ negocijs quo=
tidianis ⁊ in minorib⁹ opibus quoſdā q̄ ab aliquib⁹
vicarij.extra de of.vica.cū in gn̄ali.li. vj. ab aliq̄bus
officiales dn̄r.e.t.lꝫ.⁊.c.romana.li.vj. Vel aliter dicē
dum ad obiectionē, ꝙ ſuppoſito ꝙ vicarius minus
poſſit q̄ꝫ ille cuius vicarius eſt:recte papa vicari⁹ chr̄i
dī.nō.n.hꝫ totā illā plenitudinē ptātis:quā chr̄s hꝫ:
ſicut ſupra declaratū eſt.lviij.c. hꝫ tn̄ ptātē ſpūalis ⁊
tp̄alis:q̄ ad regimē militātis cōicata eſt ecclie ab ip
ſo dn̄o nr̄o ieſu chriſto in clauiū datione. Mat. xvj.
⁊.xx.di.§.j.⁊.xxiiij.q.j.§.ſi aūt.Hic adde quod ſcripſi
ſ̄.xxxvij.c.§.ad illa q̄ pn̄t.vbi rn̄di ad aliq̄s de iſtis ⁊
alias opiniones. Ad complementum autem papa=
lis poteſtatis plenarie, ⁊ gladij vtriuſq; pertinentis
ad eum:licet diuerſimode: pono extrauagantem do=
mini pape bonifacij.viij.que iſtam determinat que=
ſtionem:cuius talis tenor eſt.

Expoſitio extrauagantis dn̄i Bonifacij que incipit.
Vnam ſanctam eccleſiam, determinantis ad pa=
pam vtrunq; gladium pertinere. Cap. 61.

V Naꝫ ſanctā eccliaꝫ catholicā:⁊ ip̄aꝫ
aplicā.q̄d importāt iſta q̄tuor ꝟba:
vnā,ſanctā,eccleſiā,aplicā, ſcripſi.ſ̄.
liiij.c.ꝟ.p̄mo.n.⁊ pleni⁹.ī.in.c.lxiij.
ꝑ totū.ibi vide.vrgente fide q̄ eſt de
re nō viſa.de penitē.diſt.iiij.§. finis,
ver.in domo.alias eſt.c.⁊ vide. q̄ꝺ no. extra de ſum.
tri.ſup rubricā.in gl.qm̄ oē. ⁊ credere nihil aliud eſt
q̄ꝫ fidē hr̄e.de con.di.iiij.nihil.credere cogimur ⁊ te=
nere.fides iſta eſt in ſymbolo niceni concilij q̄ꝺ cāta
tur in ecclia:Credo in vnū deū.in fi.vbi ponunť p̄di
cta verba:de quo ſymbolo.xv.diſt.canones. ⁊ ibi fit
mētio ꝺ ſymbolo aplico.⁊ in gl.apl̄i de.iiij.ſymbolis.
no.ex̄ de ſum.tri.c.j.in gl.magna.q̄ incipit:qm̄ ad fi=
dē vnā voco.xxiij.di.q̄ ep̄s.vj.iſtā extrauagātē.Nos
quoq; hāc firmiter credimus ⁊ ſimpl̄r cōfitemur.ex̄
de ſum.tri.c.j.in prin. extra quam non eſt ſalus: nec
remiſſio pctōꝝ.xxiiij.q.j.§.ſi aūt.⁊.c.oībus.de pe.di.
j.verbū ſpōſo.ſ.chriſto. Jo.iij.xxvij.q.j.nuptiaruꝫ.in
ſanctis ſuis.de cō.di.iiij. q̄ris.vltra col.ver.celebranť
enim ⁊c. in canticis proclamante. Cañ. vj. Vna eſt
colūba mea.q̄ ſimplex:q̄ ſine macula ⁊ ruga.Eph.
v.xxj.di.q̄ꝫuis.ꝑfecta mea.vna eſt mr̄i ſue:electa geni
trici ſue.xxiiij.q.j.loquiť.vbi hec eadē verba ponunť
⁊ de con.di.iiij.aliud.⁊ exponunť.q̄ vnū corp⁹.xxiij.
q.iij.ꝑ membris.myſticum repreſentat.cuius corpo
ris caput chriſtus. chriſti vero deus.j. ad Cor.xj. ad
Col.j.extra de ſac.vnc.c.j.in qua vn⁹ deus:vna fides:
vnuꝫ baptiſma.⁊ in cle.de ſum.tri.in prin.fidei.§.ad
hec.ad Eph.iiij.in prin.⁊ pre.c.loquitur.vna nempe
fuit tp̄e diluuij arca noe.Gen.vj.⁊.vij. vnam eccliaꝫ
p̄figurās.xlvij.di.quantuſlibet.xxiiij.q.j. qm̄ vetus.
que in vno cubito,chriſto.ſ.ſm̄ Hugo. ⁊ hic vide q̄ꝺ
ſcripſi.ſ̄.xxxvj.c.ver.de iuſtitia.conſummata. vt p̄.c.
Gen.vnum videlicet noe gubernatorem habuit ⁊ re
ctorem.pre.c.Gen.ſic ⁊ vnius eccleſie vl̄is vnus pa=
pa.xxiiij.di.j.didicimus,vij.q.j.nouatianus.ex̄ quaꝫ
ſcꝫ arcam oīa ſubſiſtentia ſuper terram legimus fuiſſe
deleta.pre.c.gen.vij.⁊ pre.c.qm̄ vetus.Hanc autem
veneramur vnicam dicente dn̄o in propheta.ſ.dauid
in p̄s.xxj.Deus deus meus reſpice in me.erue a fra=
mea deus aīam meam: ⁊ de manu canis vnicā meā.
Framea eſt ptās mundana de perente ſuo relicta ſm̄
Huguitionem in deriuationibus in l̄ra.f.in dictione
fremo is. Pro anima enim.i.pro ſe ipſo capite ſimul
orauit:⁊ corpore quod corpus vnicam.ſ.eccleſiaꝫ no
minauit.xxiiij.q.j.aduocauit.xxiiij.q.iij. ꝑ membris.
⁊.q.v.de liguribus.propter ſponſi fidei ſacr̄m. xxvij.
q.j.nuptiarum.ver.deinde.ibi.cui eccleſia ipſa:cuius
membra ſunt:coniunx eſt:que fidei ſpei ⁊ charitatis
integritate non ſolum in virginibus ſacris:ſed etiam
in coniugatis fidelibus tota virgo eſt.vniuerſe quip
pe eccleſie cuius oīa membra illa ſunt. apl̄s dicit. ij.
Cor.xj.Deſpondi vos vni viro virginem caſtam ex=
hibere chriſto. ⁊.q.ij.oē itaq;.⁊ charitatis ecclie vni=
tatem.de con.di.iiij.ecce charitas.xxiiij.q.j.§.ſi autē.
⁊.c.alienis,Hec eſt tunica dn̄i inconſutilis: que ſciſſa
nō fuit.ſed ſorte peruenit.xvj.q.vij.ſicut dn̄i veſtimē
tum.xxiiij.q.j.qm̄ vetus.in prin. Appellať ergo hec
eccleſia tunica.vel tunica charitas eccleſie:que operit
multitudinem pctōꝝ.j. Pe.iiij. Prouer.x. Jaco.vlt.
⁊ pre.c.eccleſie charitas.⁊.xxiij.q.vij.quemadmodū.
⁊ de pe.di.ij.illud ꝟo.ibi.⁊ texit charitate atq; coo=
ꝑuit pctā ſua.extra de bap.maiores.j.rn̄ſo.q̄ etiā cha
ritas ⁊ vnitas ecclie malo punico cōparať.xliij.di.ſit
rector.ver.hinc etenim.ibi.ſicut in malo punico vno
exterius cortice multa interius grana vniuntur: ſic
innumeros ſancte eccleſie populos vnitas fidei cōte
git:quos intus diuerſitas meritoꝝ tenet.De iſta tu=
nica incōſutili. Jo.xix.ibi.milites ergo quū crucifixiſ
ſent eū:acceperūt veſtimēta ei⁹:⁊ fecerūt q̄tuor ptes.
vnicuiq; militi ptē.⁊ tunicā.erat āt tunica icōſutilis
deſuꝑ cōtexta ꝑ totū.dixerūt ergo adinuicē: nō ſcin=

Vna pba tur eſſe ec cleſia.

Tunica dñi incõ= ſutilis qd ſignificet.

damus eã.ſ ſoꝛtiamur de illa cuius ſit. Ubi Augu.
Quadripertita aũt veſtis dñi ieſu chꝛiſti quadripti=
tã ſignificauit eius eccleſiã.q̃tuoꝛ.ſ.partibus in oꝛbe
diffuſaꝫ:⁊ in eiſdẽ eq̃liter.i.cõcoꝛditer diſtributã. Tu
nica vero illa ſoꝛtita, oĩum partiũ ſignificat vnitatẽ:
q̃ charitatis vinculo cõtinet. Si aũt ⁊ charitas ſupe
minẽtioꝛẽ hꝫ viã:⁊ ſupeminet ſciẽtie: ⁊ ſup oĩa p̃ce=
pta eſt, ſm illud.j.ad Coꝛ.xij.⁊.xiij.ſup oĩa hec chari
tatẽ hñtes. veſtis q̃ ſignat merito contexta ꝑhibet.⁊
addidit p totũ:qꝛ nemo eius eſt exps q ptinere inue
nit ad totũ:a quo tota vocat ecclia catholica. incõſu
tilis aũt ne aliqñ diſſuat:⁊ ad vnũ puenit:qꝛ in vnũ
puenit:qꝛ in vnũ oẽs colligit.ex̃ de bap.lꝫ.xxvj. q.ij.
non ſtatim. In ſoꝛte aũt dei grã cõmẽdata eſt. cui.n.
ſoꝛs mittit:nõ pſone cuiuſcunqꝫ:vel meritis: ſꝫ occul
to dei iudicio cedit. ſequit i decretali. Igit ecclie vniꝰ
⁊ vnite, vnũ coꝛpus, vnũ caput: nõ duo capita quaſi
mõſtrũſſ. de ver.ſig.q̃ret aliqs.ex̃ de of.oꝛ.qm̃.chꝛs.ſ.
⁊ chꝛiſti vicarius petrus:petriqꝫ ſucceſſoꝛ dicẽte dño
ipſi petro: Paſce oues meas. Jo.vlt.ex̃ de elec. ſigni
ficaſti.inquit gñaliter ⁊ nõ ſpecialiter, has vel illas.p
qꝺ ſibi commiſiſſe intelligit vniuerſas. ſic arguit etiã
Inno.iij.ex̃ de ma.⁊ ob.ſolite.§.nos aũt. Quũ ergo
chꝛs nõ diſtinguat inter has vel illas oues: nec nos
debemus diſtinguere:vt ibi legit ⁊ no.in gl.nec nos.
Siue ergo greci.xxij.di.de conſtantinopolitana. ſiue
alij occidentales:vel oꝛiẽtales:vel aphꝛicani.xxij. di.
c.j.ſe dicãt petro eiuſqꝫ ſucceſſoꝛibus, nõ eſſe cõmiſſos
fateant neceſſe eſt ſe de oĩbꝰ chꝛi nõ eſſe. ſic etiã argui
tur in.§.nos autẽ.dicẽte dño in Jo.x.vnũ eſſe ouile ⁊
vnicũ eſſe paſtoꝛẽ. vbi Greg. Quaſi ex duobꝰ gregi=
bus vnũ ouile efficit:qꝛ iudaicũ ⁊ gentilẽ pplꝫ in ſua
fide cõiũgit. Eph.ij. Ipſe ex pax nr̃a qui fecit vtraqꝫ
vnum:⁊ medium parietẽ macerie ſoluẽs ⁊c. Et theo
philus. Attendant ergo manichei qm̃ vnum ouile ⁊
vnus paſtoꝛ eſt noui ⁊ veteris teſtamenti. In hac igi
tur eiuſqꝫ ptãte duos eſſe gladios. ſpũalem vcꝫ ⁊ tpa
lem, euangelicis dictis inſtruimur. Nã dicẽtibꝰ aplis
ecce duo gladij hic.in eecleſia.ſ.quum apli loquerent:
non rñdit dñs:nimis eſſe: ſed ſatis. Luc. xxij. in gla=
dio ptãs intelligit.ad Ro.xiij. Non ſine cã gladiuꝫ
poꝛtat.xxiij.q.v.non ſolum. Apoca.j.⁊.xix.⁊ extra de
pꝛiuile.ex oꝛe.in pꝛin. Certe qui in ptãte petri tpaleꝫ
gladium eſſe negat:male attendit verbum dñi pꝛofe
rentis, Conuerte gladium tuum in vaginam. Joan.
xviij. Mat.xxvj.xxiij.q.j.§.j.vterqꝫ ergo eſt in ptãte
eccleſie, ſpũalis.ſ.gladius ⁊ materialis. Hec verba ⁊
que ſequunt:ſunt verba Ber.ad Eugenium papam
in li.de conſideratione. Sed is quidem pꝛo eccleſia:il
le vero ab eccleſias exercendus.xvj.q.vj. authoꝛita=
tem.extra de ſen.ex.dilecto.li.vj.ille ſacerdotis.xvj.q.
ij.viſis.in fi.is manu regum ⁊ militum.xxiij. q.v.nõ
ſolum.⁊.c.rex debet. ſed ad nutum ⁊ patientiã ſacer=
dotis. vide.ſ̃.xxxvij.c.ver.ꝙ aũt.xxiij.q.viij.hoꝛtata
⁊.c.vt pridem. Opoꝛtet autem gladium eſſe ſub gla=
dio.⁊ tpalem authoꝛitatem ſpũali ſubijci ptãti.xcvj.
di.c.duo.c.ſi imperatoꝛ. Naꝫ quũ dicat apl's ad Ro.
xiij. Non eſt ptãs niſi a deo:q̃ aũt ſunt a deo:oꝛdina=
ta ſunt. nec ordinata eſſent: niſi gladius eſſet ſub gla
dio.ad hoc.lxxxix.di.ad hoc.xj.q.iij.q reſiſtit.di. viij.
que contra: ⁊ tanqꝫ inferioꝛ reduceretur per aliuꝫ in
ſupꝛema. Nam ſm beatum Dyoniſi.lex diuinitatis
eſt, infima per media in ſupꝛema reduci. non ergo ſꝫ
oꝛdinem vniuerſi oĩa eque ⁊ immediate: ſed infima
per media:⁊ inferioꝛa per ſuperioꝛa ad oꝛdineꝫ redu
cuntur. Spiritualem autem dignitatem ⁊ nobilitatẽ

terrenam quamlibet pꝛecellere dignitatem opoꝛtet
tanto clarius nos fateri:quanto ſpiritualia tpalia at
tendunt. Iſta etiam ratio ponitur per Inn. extra de
ma.⁊ ob.ſolite.§.verum. Quod etiam ex datione de=
cimaꝝ. vide quod legit ⁊ no.extra de ma.⁊ obe. oẽs
pꝛincipes. Naꝫ imperatoꝛ ⁊ reges tenent ad ſolutio
nem decimarum:ſi chꝛiſtum regem ſuum pꝛincipem
⁊ dñm recognoſcunt. Apoc.j.⁊.xvij.qui in ſignũ vlis
dñij ſibi decimas reſeruauit.xvj.q.j.reuertimini.⁊ ex
de deci.tua nobis.⁊ benedictione.ad Heb.vij.xxj.di.
deniqꝫ.ſanctificatione. extra de ſacra vnc.c. vnico.§.
manus.j.Reg.ix.ex ipſius ptãtis acceptione.extra ꝺ
elec.per venerabilẽ.ex ipſaꝝ reꝝ gubernatione.extra
de fo.com.lꝫ.claris oculis intuemur. Naꝫ veritate te
ſtante, ſpũalis ptãs terrenam ptãtem inſtituere hꝫ.ſꝫ
Hugo.de ſancto Victoꝛe:vt.ſ̃.dixi.xxxvij.c.ver.item
hugo.⁊ iudicare ſi bona non fuerit.xv.q.vj.itẽ alius.
extra de ſup.ne.pꝛe.grandi.li.vj. qꝛ ad queꝫ pertinet
inſtitutio:⁊ deſtitutio.xvj.q.ij.viſis.extra ꝺ hereticis.
cum ex iniuncto.§.fi. ſic de eccleſia, ⁊ de eccleſiaſtica
ptãte verificatur vaticinium Hieremie: Ecce conſti=
tui te hodie ſuper gentes ⁊ regna ⁊ cetera, que ſequũ
tur. Hiere.j.extra de ma.⁊ ob.ſolite. ergo ſi deuiat ter
rena ptãs:iudicabitur a ptãte ſpirituali:vt pꝛe. c.iteꝫ
alius.xv.q.vj.⁊ de ſup.ne.pꝛe.⁊.c.grãdi.li.vj.⁊ ſi de=
uiat ſpũalis:minoꝛ a ſuo ſuperioꝛi. ſi vero ſupꝛema:a
ſolo deo non ab hoĩe poterit iudicari.xxj.di.inferioꝛ.
extra de ma.⁊ obe.cum inferioꝛ.ix.q.iij.cuncta.xl.di.
ſi papa.⁊ de hoc ſatis dixi in pꝛin. huius operis. te=
ſtante apl'o, Spũalis homo iudicat oĩa:ipſe autem a
nemine iudicat.j.ad Coꝛ.ij.in fi. pꝛopꝛie intelligitur
ad literaꝫ iſta authoꝛitas de papa:licet myſtice aliter
apl's intellexerit. Nam papa dicitur homo antono=
maſtice per excellentiam ⁊ ſingulariter quem foꝛma
uit chꝛiſtus.idem ſcripſi.ſ̃.xiij.c.§.in hac. verſi. item
Mat.vlt.ver.item in terra.ad imaginem ſuam ⁊ ſi=
militudinem. Gen.j.⁊.xxxiij.q.v.hec imago.quantũ
ad potentiam plenariam quam habet a deo: ⁊ adin
ſtar eius ⁊ ſimilitudinem virtutum quam virtutem
pꝛecipue pꝛe hominibus alijs debet habere.de pe.di.
ij.§.romanos. verſicu. ſimilem. alias eſt paruum.ca.
vnde papa ſingulariter ſpiritualis vocatur: qꝛ ſedes
ſua aut ſanctnm eum recipit: aut ſanctum pꝛeſumpti
ue facit.xl.di.c.j.vnde quum peccat:ratione dignita=
tis maioꝛis ⁊ per conſequens ſanctitatis.j.q.j. vili=
ſimus.amplius peccat. vt.xl. diſt. ſi papa.⁊.c. homo
chꝛiſtianus. Iſte homo omnia ⁊ omnes iudicat: qꝛ
omnes ſunt ſibi ſubiecti.ix.q.iij.cuncta. ⁊ per pꝛinci
palem ⁊ ipſe ad literam a nemine iudicatur. ix.q.iij.
alioꝛum.xxj.diſtinc.nunc autem.xvij.di.§. hinc. Eſt
autem hec authoꝛitas:etſi data ſit homini:⁊ exercea
tur per hominem: non humana: ſed potius diuina
poteſtas oꝛe diuino petro data: ſibique ſuiſque ſuc=
ceſſoꝛibus in ipſo chꝛiſto. quem confeſſus fuit: petra
firmata:dicente domino ipſi petro:quodcunque liga
ueris ſuper terram ⁊c.ad hoc.xxj.di. in nouo. ⁊.xxij.
di.c.j.⁊.xix.diſt.ita dominus.extra de elec. fundamẽ
ta.j.reſponſo.li.vj.de ma.⁊ obe.ſolite.§.nos aũt. Qui
cunqꝫ igitur huic poteſtati a dño ſic oꝛdinate reſiſtit
dei oꝛdinationi reſiſtit.ad Rom.xiij.xj.q.iij.qui reſi=
ſtit.niſi duo:ſicut manicheus:fingat eſſe pꝛincipia: ⁊
marchioni.xxiiij.q.iij.quidam.ver.manichei. ⁊ verſ.
marchioniſte.quod falſum ⁊ hereticum iudicamus:
qꝛ teſtante moyſe non in pꝛincipijs: ſed in pꝛincipio
creauit deus celum ⁊ terram. Gen.j.⁊ In pꝛincipio
erat verbum. Joan.j. Poꝛro ſubeſſe ſummo roma=

no pontifici oī humane creature declaramus dicim⁹ ⁊ definimus oīno eſſe de neceſſitate ſalutis: qr nec verus catholicus pape recalcitrat. lxxxj. di. ſi qui. qr nec in eccleſia eſt: qui cathedram petri deſerit. xciij. diſt. q cathedram. extra quam eccleſiam non eſt ſal⁹. xxiiij. q. j. qm̄. ⁊ c. quicunq;. Hucuſq; ſufficiat de potentia ⁊ iuriſditione pleniſſima pape dixiſſe. Nunc autem de ſponſa eius ſacroſancta eccleſia, ſtilo vtili tractandum eſt. conuenienter enim poſtq̃ tractatum eſt de capite eccleſie: tractandū eſt de corpore myſtico chriſti quod eſt eccleſia. xxiiij. q. j. aduocauit. ⁊ c. ſchiſma. in fi. q̄ regnū chriſti dicit. ps. gloriam regni tui dicēt.

Tractatus ſpecialis de eccleſia. Quomodo eccleſia vocatur domus, ciuitas, regnum. Cap. 61.

Eccleſia merito regnū vocatur.

ET primo quidem conſiderandū eſt: ꝙ eccleſia conuenientiſſime regnum vocatur. Nam eccleſia cōitas quedā eſt quum ſit congregatio vel conuocatio multorum fidelium. de con. di. j. eccleſia. i. catholicorum collectio. Cōitas aūt hoīum: licet ſit multiplex: tñ in tres gradus principaliter diſtinguit: vt beat⁹ Aug. inſinuat. xx. lib. de ciui. dei. ſ. in domum, ciuitatem, ⁊ regnum. Sunt. n. hec tria cōitatem hoīum deſignantia. Nam licet domus dicatur aliquis locus habitationis vni⁹ familie: ſicut vrbs totius populi: ⁊ orbis totius generis humani. vt Iſid. dicit. xv. li. Etymol. tñ vt idē ait li. ix. ipſa tota familia domus vocat. Luc. ij. Eo ꝙ eſſet de domo ⁊ familia dauid. q̄ a duobus. ſ. incipit. ſ. a viro ⁊ vxore. Hec comprehendit filios ⁊ ſeruos. ſic accipitur. xxiij. q. iiij. duo iſta. ibi. pauperi regenti domum ſuam. ſilr ciuitas: licet interdum dicatur ipſe locus habitationis multoꝝ hoīuz: tñ ꝓprie ipſa hoīum multitudo ciuitas vocat. vnde Iſido. xv. li. Etymol. dicit. ꝙ ciuitas eſt hoīuz multitudo ſocietatis vinculo adunata. ⁊ ſubdit, ꝙ ciuitas nō ſaxa: ſed habitatores vocantur. ſic accipit Luc. xix. Uidens ciuitatem fleuit ſuper illam. non ſaxa: ſed hoīes. ⁊ Augu. j. li. de ciui. dei ait. ꝙ ciuitas eſt concors hoīum multitudo. vnde ciuitas ciuium vnitas. ⁊ beatus Grego. xvj. li. moral. dicit, ꝙ ciuitas a conuiuentibus populis appellat. ſic ciuitas non pro muris ⁊ domibus: ſed pro hoībus accipitur. Eſa. j. ibi: Qūo facta eſt meretrix vrbs fidelis? ⁊ Luc. xix. Uidens ciuitatez, fleuit ⁊. j. qr ſi cognouiſſes: ⁊ tu. hoībus loquit: ⁊ nō lapidibus qui non cognoſcunt. ſicut ſumitur extra de ſen. ex. ſi ſnīa. §. ceterum. li. vj. vnde ⁊ dicit gl. extra de ex. prel. c. vlt. non vltra medium. ꝙ quum dicitur interdico talem locum, intelligit. i. hoīes illius loci: qr locus inaīata res eſt: nec peccat. Sic etiam regnum lz qñq; dicatur ipſum terre ſpacium: ⁊ multarum vrbiuz collectio: tñ proprie adunatio plurium ꝑploꝝ ⁊ gentiuz regnum dicit ſic denoīatuz ab eo qui ⁊ multitudini preeſt. ſ. a rege: qr vt dicit Iſid. ix. Etymol. regnū a regib⁹ eſt dcm̄. ſic ſumit. Luc. xj. ⁊ Mat. xij. Oē regnū in ſe diuiſum ⁊c. xxv. q. ij. ſi ea. ⁊ Luc. xxj. ibi. ⁊ regnū aduerſus regnum. Eſt ergo in hoībus triplex cōitas predicta. ſ. domus, ciuitatis, ⁊ regni. vnde Iſido. xv. li. Etymol. dicit. ꝙ tres ſunt ſocietates. ſ. familiarum, vrbium, ⁊ gentium. Hanc autem triplicem cōitatem eccleſia ſancta participat. Nam eccleſia qñq; domus: qñq; ciuitas: qñq; regnum nominatur: licet non ſit cōitas nature: ſed gratie: vt ipſum nomen inſinuat. dicitur enim eccleſia: vt pre. c. eccleſia. ⁊ vide qđ ſcripſi. j. in. ij. parte in. c. xj. §. iij. ver. ⁊ vero. i. conuocatio, deo ipſam vocante ⁊ congregante per gratiaz. Quod autem eccleſia dicatur domus: patet in ps. xxv. vbi de ipſa dicitur: Dñe dilexi decorem domus tue. Et iterū in ps. xcij. Domum tuam decet ſanctitudo dñe. ex. de immu. ec. decet. li. vj. xxiiij. q. j. oībus. decorem inquā nō armorum: ſed moꝝ. xij. q. ij. gloria. ver. multi. ⁊ iterum ps. lxvij. Qui habitare facit vnius moris in domo. ⁊. j. Timo. iij. vt ſcias qūo opz te in domo dñi cōuerſari: que eſt eccleſia dei viui. ⁊ iterum in ps. v. Introibo in domum tuam ⁊c. ⁊ iterum: Domus mea domus orationis: vocabitur: vos autem feciſtis illā ſpeluncam latronum. Eſa. lvj. Hiere. vij. Mat. xxj. Mar. xj. Luc. xix. ⁊ Jo. ij. j. q. iij. ſaluator. ac ex multis. c. vendentes. extra de cuſto. eu. ⁊ chriſ. c. ij. In Mat. autem ante hec verba dicitur: Et intrauit ieſus in templum dei. vbi Chryſo. Hoc erat proprium boni filij: vt ad domum curreret patris: ⁊ illi honorē redderet. Et tu imitator chriſti factus quum in aliquam ingreſſus fueris ciuitatem: primum ad eccleſiam curras. Hoc erat etiaz boni medici vt ingreſſus ad infirmam ciuitatem ſanandam ⁊ ſaluandam: primum ad originem paſſionis intenderet. Nam ſicut de templo omne bonum egreditur: ita de templo oē malum procedit. ſi enim ſacerdotium integrum fuerit: tota eccleſia floret. Si aūt corruptum fuerit oīum fides marcida eſt. Sic enim quum videris arborem pallentibus folijs: intelligis qr vitium hz in radice. ſic cum videris populum indiſciplinatuz: ſine dubio cognoſce qr ſacerdotium eius non eſt ſanuz. hucuſq; Chryſ. ad hoc Eccl. x. Scđm iudicem ꝑplīs: ſic ⁊ miniſter eius. ⁊ qualis eſt rector ciuitatis: tales habitātes in ea. ⁊ Leuit. iiij. Si ſacerdos, qui eſt vnctus peccauerit: delinquere faciet ꝑplm. extra de vo. ⁊ vo. re. magne. §. preterea. facit. xj. q. iij. precipue. xxiiij. q. iij. trāſferunt. ſequitur in Matth. Et eijciebat omnes emētes ⁊ vendentes in templo. Hiero. Sciendum quidem eſt, ꝙ iuxta mandata. xxij. q. j. conſidera. legis venerabili in toto orbe templo: ⁊ domini: ⁊ de cunctis regionibus iudeorum illuc populo confluente: innumerabiles immolabantur hoſtie maxime feſtis diebus taurorum ⁊ arietum: pauperibus ne abſq; ſacrificio eſſent pullos columbarum. ⁊ turtures offerentibus. Luc. ij. Accidebat autem vt qui de longe veniebant victimas non haberent. Excogitauerunt ergo ſacerdotes qūo predam de populo facerēt: ⁊ omnia illa quibus opus erat ad ſacrificia: vendebāt. ⁊ vt vēderent non habentibus. ⁊ ipſi rurſus empta ſuſciperent. Hanc ergo ſcropham. i. fraudez, ſe in diuerſa vertentem crebro venientium inopia diſſipabat. qui indigebant ſumptibus ⁊ non ſolum hoſtias non habebant: ſed nec vnde emerent. poſuerunt itaq; ⁊ nūmularios qui mutuam ſub cautione darent pecuniā ſed qr erat lege preceptum: vt nemo vſuras acciperet: ⁊ prodeſſe nō poterat pecunia fenerata: que commodi nihil haberet: ⁊ interdum perderet ſortem: excogitauerunt ⁊ aliam technen. i. artem. vt pro nummularijs collibiſtas facerent. huius verbi proprietatez latina lingua non exprimit. collibia dicuntur apud eos que nos appellamus tragemata vel vilia munuſcula. verbi gratia frixi ciceris vuuarumq; paſſarū ⁊ poma diuerſi generis. ergo qr vſuras non poterant accipere: collibiſte pro vſuris accipiebant varias ſpēs. vt qđ in nūmo nō licebat: in his rebus exigerēt q̄ nummis coemunt. q̄ſi nō hoc ipm Ezechiel ꝑdicauerit dicēs. Ezech. xviij. Uſurā ⁊ ſupabundantiā nō accipietis. de hoc. xiij. q. iij. pleriq;. ⁊ ꝑ totū. Iſtiuſmodi dñs

cernens in domo p̄ris negotiationem ſeu latrociniũ,
ardore ſpũs concitatus, tantam hoĩuz multitudinẽ
eiecit de templo. Origenes ſup verbo p̄dicto. ⁊ emẽ
tes in templo.in quo non dñt emere ⁊ vẽdere:ſz oro
nib⁹ tm̃ vacare q̃ cõgregant q̈ſi in domo orõnis. vñ
ſequit.⁊ dicit eis:ſcriptũ eſt.ſ.in Eſa.lvj.dom⁹ mea do
mus orõnis vocabit. Aug. Nemo in oratorio aliud
agat:niſi ad q̄d factũ eſt:vñ ⁊ nomẽ accepit.xlij.di.ĩ
oratorio.⁊.c.oratoriũ.ſequit: Vos aũt feciſtis eã ſpe
luncã latronũ.latro.n.eſt,⁊ templũ dei in latronũ cõ
uertit ſpecũ:q lucra de religione ſectat. Mihi aũt in-
ter oĩa ſigna q̃ dñs fecit:hoc videt eſſe mirabili⁹ : ꝙ
vnus hõ,⁊ illo tp̄e cõtẽptibilis intm̃ vt poſtea cruci
figeret:ſcribis ⁊ phariſeis cõtra ſe ſeuientib⁹ ⁊ vidẽ-
tibus:ſua lucra deſtruere potuerit: ac vnius flagelli
verbo tantã eijcere multitudinẽ. Igneũ.n.quoddaz
atqz mirificum radiebat ex oculis eius:⁊ diuinitatis
maieſtas lucebat in facie. Et iteruz Hiero. Fulgor ⁊
maieſtas deitatis occulte in humana facie relucebat.
de qua puto dulcor ad bonos:⁊ terror ad malos p̄di
bat. Item ibi Aug. Manifeſtũ eſt aũt hoc nõ ſemel :
ſz iterũ a deo eſſe factum:ſz primum commemoratuz
eſt a ioanne. Jo. ij. hoc aũt vltimũ a ceteris tribus.
Chryſ. In quo maior eſt accuſatio iudeorꝝ: qñ cum
bis hoc idẽ feciſſet:morabant tñ in ſua dementia. q̄r
ꝑuerſi difficile corrigunt. Eccle.j. Origen. Myſtice
aũt templuz dei eſt eccl̃ia chriſti. Sũt aũt multi in ea
nõ ſicut decet viuẽtes ſpũaliter:ſz ſm carnẽ militãt.
j. Pet.ij.q domũ orõnis de lapidibus.ij. Pet.j.viuis
conſtructam faciunt eſſe ſpeluncã latronũ actib⁹ ſuis.
Si aũt tres ſpẽs eiectas a tẽplo,cauti⁹ exponere veli
mus:poſſum⁹ dicere. Quicũqz in pp̄lo chriſtiano ad
nihil aliud vacãt:niſi circa emptiones ⁊ vẽditiones.
cõtra id ex̄ ne cleri. vel mo.p totũ.rari⁹ aũt in orõni-
bus p̄manẽt:vel in alijs actibus rectis:ipſi ſunt vẽ-
dentes ⁊ ementes in tẽplo dei.diaconi,potius hodie
epi.xciij.di.diaconi.v.vt.c.diaconi ſeptẽ. Qui nõ bñ
tractant eccleſiarꝝ pecunias : ⁊ diuites fiũt de rebus
pauperũ:ipſi nummularij pecuniarꝝ mẽſas hñtes: q̈s
chriſtus euertit.qũo aũt mẽſis eccl̃iaſticarꝝ pecunia-
rũ diaconi p̄ſunt docemur ĩ actib⁹ apl̃orꝝ.vj.c.⁊.xciij.
di.diaconi ſeptẽ. Epĩ aũt q tradũt eccl̃ias q̄bus non
opz:ipſi ſũt q vendũt colũbas.i.gr̃az ſpũſcti quorũ
cathedras chr̃s euertit.hucuſqz Orig.ad hec.j.q.iij.
ſaluator.⁊.c.ex multis. Hiero. Juxta ſimplicẽ.n.intel
ligentiã.colũbe non erãt in cathedris:ſz in caueis:ni
ſi forte colũbarꝝ inſtitores ſedebãt in cathedris . q̄d
abſurdum eſt.q̄r in cathedris magiſtrorꝝ magis di-
gnitas iudicat.c.xciij.di.q cathedrã.q̃ ad nihilũ redi
git quum miſta fuerit lucris. Obſerua etiam ꝑꝑ aua
ritiã ſacerdotum.ex̄ de deci.c.j. altaria dei nummula
riorꝝ mẽſas appellari. Quod autem de eccleſijs dixi-
mus vnuſqſqz de ſe intelligat.dicit.n.apl̃s.j. ad Cor:
iij. Vos eſtis templum dei.⁊.j.Cor.vj.ſil̃e.ij. Cor.vj.
Non ſit ergo in domo pectoris nr̃i negotiatio.nõ do
norꝝ cupiditas : ne ingrediat ieſus iratus ⁊ rigidus.
⁊ non aliter mundet templum ſuuz niſi flagello ad-
hibito:vt de ſpelunca latronum domũ faciat orõnis.
Chryſ. Ideo etiam nummulariorꝝ menſas euertit :
ſignans ꝙ in templo dei non dñt eſſe nũmi niſi ſpũa
les q dei hñt imaginem:non qui portant imaginem
terreni.lxxxviij.di.in palea.eijciens. ibi. inde de hoc
cathedras vendentium columbas euertit.loquẽs ip
ſo facto.q̄d faciunt in templo multe colũbe venales :
exquo vna colũba.i.ſpũſſanctus. Jo.iij.de cõ. diſ.iiij.
aliud. gratuita deſcendit in templum corporis mei.

Item Mar.xj.ſup illo.⁊ cum introiſſet in templuz.
ce.eij.vẽ.⁊ emẽ.in tẽplo. Beda. Et quidẽ credendũ
eſt ꝙ ea tm̃ vẽdi vel emi repit in tẽplo:q̃ ad miniſte-
riũ tẽpli neceſſaria eſſent. Si ergo ea q̃ alibi libere ge
ri poterãt dñs in domo ſua tp̄alia negotia geri nõ pa
tit : quãto magis ea q̃ nunq̃z fieri lz plus celeſtis ire
merent ſi in edibus deo ſacratis agunt? ad hec ex̄ de
immu.ec.decet domum.li.vj.⁊ ex̄ de cuſto.eucha.c.ij.
⁊ menſas nummulariorꝝ. Theophilus. Nummula-
rios vocat campſores nummorꝝ.nummus.n.genus
eris minuti ẽ.ſequit. Et cathe.vẽ.col̃.euertit. Beda.
Q̄r ſpũſſctũs in columba ſup dñm apparuit. Mat.
iij. Mar.j. Luc.iij. Jo.j.de con.di.iiij.aliud.recte p co
lũbas ſpũſſcti chariſmata deſignãtur : Colũba ergo
vẽdit:qñ man⁹ impoſitio:p quã ſpũſſctũs dat ⁊ acci
pit:ad p̄ciũ p̄bet. Cathedras aũt vẽdentiũ colũbas
euertit:q̄r q ſpũalẽ gr̃az venũdãt:vel añ hoĩes:vel añ
dei oculos ſacerdotio priuant.de hoc p̄.c. ſaluator.⁊
c.ex multis.q.iij.ſequit. Et nõ ſinebat:vt quiſq̃z trãſ
ferret vas p tẽplũ. Beda: De vaſis illis dicit.q̃ mer
cãdi gr̃a inferebant. Ceterꝝ abſit vt vaſa deo dicata
dñs eiecerit de tẽplo:vel introferre p̄hiberet in tem-
plũ.ſicut intelligit etiaz Inn.iij.ex̄ de cuſto.euch.c.ij.
vbi futuri examinis p̄tendit exẽplum:q̄r de eccl̃ia re
pellit reprobos.⁊ ne vltra ad turbãdã eccl̃iaz intrẽt:
eterno eos verbere cõpeſcit. Sz ⁊ pctã q̃ cordib⁹ fide
liũ inerãt diuinit⁹ remiſſa cõpunctio tollit:⁊ ne vltra
reputant diuina in eis gr̃a adiuuat. Sequit. Vos
aũt feciſtis eam ſpeluncaz latronũ. Theophil⁹. Spe
lũcã aũt latronũ tẽplũ noĩat ꝑꝑ lucrũ. Gen⁹ namqz
latronũ ad lucrũ ſe cõgregat: q̄r ergo illa aĩalia q̃ ad
ſacrificiũ oblata erãt:cã lucri vẽdebant:latrones ip-
ſos dicit.ad hoc.n.in tẽplo erãt:vt vel nõ dãtes a cor
poraliter p̄ſequerent:vel dãtes ſpũaliter necarẽt. Tẽ
plũ etiam ⁊ domus dei mens eſt ⁊ cõſciẽtia fideliũ:
q̃ ſi in leſione p̄ximi ꝑuerſas cogitationes p̄fert: q̈ſi
in ſpelũca latrones reſident. Ergo mens fideliũ ſpe-
lunca latronis fit:qñ relicta ſimplicitate ſctitatis: il-
lud conat agere vñ valeat p̄ximis nocere. Itẽ Luc.
xix. Et ingreſſus in templum cepit eijcere ven.in il.⁊
emen.illud di.illis. Scriptum eſt domus mea dom⁹
orationis vocabitur:vos aũt fe.eam ſpe.latro. Greg.
in homilia Q̄r narrauerat mala vẽtura:protinus tẽ
plum ingreſſus eſt:vt de illo ementes ⁊ vendẽtes eij
ceret:oñdens q̄r ruina populi maxime ex culpa ſacer-
dotum fuit.vnde dicitur.⁊ ingreſſus in templum ⁊c.
Amb. Q̄r deus templuz ſuum non mercatoris vult
eſſe diuerſorium:ſed domicilium ſanctitatis.nec ven
dibili religionis officio: ſed obſequio gratuito vſum
miniſterij ſacerdotalis informat. Theophilus. Hoc
etiam fecit dñs in principio predicationis ſue:vt nar
rat Jo.ij.c. Et nunc iterum illud fecit:quod ad mai⁹
crimen iudeorꝝ redundat: qui non fuerunt ex priori
admonitione caſtigati. Itez Aug. Myſtice aũt tem
plum ipſum hoiẽm chriſtum intelligas:vel etiã adiũ
cto corpore eius quod eccleſia eſt. ſz aũt quod eſt ca
put eccl̃ie:dictum eſt Jo.ij. Soluite templum hoc:in
tribus dieb⁹ ſuſcitabo illud. ſm id vero ꝙ adiũcta ec
cleſia intelligit tẽplũ:videt dixiſſe auferte iſta hic ⁊c.
Signauit.n.futuros in eccl̃ia:qui ſua negotia potius
agerent:vel receptacula ibi haberent ad occultanda
ſcelera ſua: q̈z vt charitatez chriſti ſequerent. ⁊ pecca
torum confeſſione accepta venia corrigerentur. Itẽ
Greg. Myſtice aũt ſicut templum dei in ciuitate eſt:
ita in plebe fideli vita religioſorum. ⁊ ſepe nonnulli
habitum religionis ſumunt:qui dum ſacrorꝝ ordinũ

locum percipiunt:ſancte religionis offm̄ in commer
tium terrene negotiationis trahunt.j.q.iij. videtes.
vendētes qppe in tēplo ſunt: q hoc qđ q̄buſdā iure
cōpetit:ad p̄miū largiunt.iuſtitiā ei⁹ vēdere, eſt hāc
p p̄mij acceptione ſeruare.Ementes vero in templo
ſunt:q dū hoc p̄ſoluere primo qđ iuſtū ē nolūt:dūq̄
rē in rē debitā facere cōtēnūt:dato p̄ſonis p̄cio emūt
pctm̄.Orig.Siqs ergo vēdit eijcieł.ꝛ p̄cipue ſi ven-
dit colūbas.Si.n.ea q mihi a ſpūſctō ſunt reuelata ꝛ
credita:aut in vulgus p̄cio vēdidero:aut abſq̄ mer-
cede nō docuero:qđ aliud facio:niſi colūbam.i.ſpm̄
ſctm̄ vēdo?Amb.Gn̄aliter itaq̄ dn̄s docet ſeculares
a tēplo dei abeſſe debere cōtractus.ſpē aliter aūt nū-
mularios repulit:q de pecunia dn̄i.i.ſcriptura diuina
lucrū q̄rūt.nec bona malaq̄ diſcernunt. Greg.Qui
domum dei ſpeluncam latronum faciunt:q2 dū per-
uerſi hoīes locū religionis tenēt: ibi malitie ſue gla-
dijs occidunt:vbi viuificare primos ořonis ſue in-
terceſſores debuerūt:Tēplum quoq̄ eſt ipſa mēs fi-
deliū: q ſi in leſione primi puerſas cogitationes p-
fert:quaſi in ſpelūca latrones reſidēt. Jtē Jo.ij.ꝛ in-
uenit in tēplo ꝛc.Bed.Dn̄s hierlm̄ adueniēs, conti-
nuo tēplū oratur⁹ adijt, nobis dās exēplū vt q̄cūq̄
pperamus:domum dei primū ingrediamur dn̄z de-
pcaturi.vn̄ ꝛ dr̄.Et inuenit in tē.vē.bo.ꝛ oues ꝛ co.
Aug.Sacrificia illi pplo p ei⁹ carnalitate, talia data
ſunt:q̄bus teneret ne in idola influeret:ꝛ immolabāt
oues ꝛ boues ꝛ colūbas.ad hoc.xxj.q.j.cōſidera.xxj.
q.j.§.ſʒ obijcił. Jtē Beda.Sʒ q2 de lōginquo ppe-
rātes:q iuſſa ſunt immolari dn̄o:ſecū ferre nō poterāt
eoꝝ p̄cia nō deſerebāt.vn̄ facta occaſiōe,hec aīalia in
tēplo ſcribe ꝛ phariſei vēdi inſtituerūt:vt venientes
emerēt ꝛ offerrent:eademq̄ oblata ipſi alijs vende-
rent.ꝛ ſic ſua lucra accumularent. vn̄ ꝛ nummularij
ad hoc ſedebant ad menſam.vn̄ inter emptores ꝛ vē
ditores hoſti aꝝ prōpta eſſet pecunia. vn̄ ꝛ ſubdił.ꝛ
nū.ſedē.ꝛc.Dn̄s aūt volēs adeſſe in domo ſua terre-
ne negotiationis oēs expulit foras.ad hoc. lxxxviij.
di.p totū.xxj.q.iij.per totum.extra ne cleri.vel mo.p
totum.ꝛ ſequitur:eiecit de templo.Theophil⁹.Neq̄
ſolum eos eiecit qui vendebant ꝛ emebant:ſed etiā
res eoꝝ.vn̄ ſubdił: Oues quoq̄ ꝛ boues ꝛc.ꝛ men
ſas ſubuertit.ſ. nummulariorum que erant quaſi va
ſa denariorum.Orig.Conſiderem⁹ aūt ne forte enor
me videał, q dei filius captis funiculis,parat ſibi fla
gellum ad eijciendum de templo.vnum tn̄ refugium
ad hoꝝ rn̄ſionem relinquił diuina ptās ieſu:vt quāz
volebat poſſet iracundiam hoſtium ſuffocare: q̄zuis
eſſent innumeri:ꝛ ſedare mentium turbines. dn̄s.n.
diſſipat cogitationes mentium. Dn̄s aūt hiſtoria in
nullo minorem ptātem p̄tendit his q ab eo miracu-
loſius edita ſunt. Quinimmo conſtat hanc maiorē
potentiam miraculo quo aqua conuerſa eſt in vinū:
eo q illic inaīata ſubſiſtit materia: hic vero tot milia
hoīum domanł ingenia.ꝛ Jo.q̄dem hic dicit, q ex-
pulit vendentes de templo.Mat.aūt ait, q expulit
vēdentes ꝛ emētes.multo aūt maior erat numerus
ementiū q̄z vendentium:quoꝝ expulſio trāſcēdebat
dignitatē eius:q reputabił filius carpentarij: niſi q
diuina ptāte oēs ſibi ſubijciebat.Et ſequił. domum
negotiationis.Augu.Ecce tēplū illud figura adhuc
erat:ꝛ eiecit inde dn̄s oēs q ad nundinas venerant.
ꝛ q ibi vendebāt:q opus habebāt hoīes in ſacrificijs
illius tpis.qđ ſi ibi ebrios inueniret:ſi negotiationis
non dʒ fieri domus dei:potationis fieri dʒ? Jtē ibi.
Alchuinus.Myſtice aūt quotidie deus ſpūaliter ſuā
eccleſiam intrat.ꝛ qualiter ibi vnuſqſq̄ cōuerſeł at-
tendit.Caueamus ergo ne in ecclia dei fabulis:vel ri-
ſibus:vel odijs:vel cupiditatibus vacem⁹:ne impro
uiſus veniens nos flagellet ꝛ de ecclia eijciat.ad hec
ex̄ de cele.miſ.dolentes.extra de immu.eccle. decet.li.
vj.ꝛ pre.c.oratoriū.xlij.di.itē ibi.Aug.vel vendentes
in ecclia ſunt q ſua q̄runt non q ieſu chriſti. Phil.ij.
viij.q.j.ſunt in ecclia:Venale hn̄t totum:q2 nolūt re-
dimi.ſimon.ſ.magnus.Act.viij.j.q.j. Petrus. ideo
volebat emere ſpm̄ſctm̄:q2 vendere volebat.Erat.n.
de illis q columbas vendūt etenim in colūba appar
uit ſpirituſſanctus.Jo.j.Mat.iij.Luc.iij.de con.diſ.
iiij aliud.Columba aūt non eſt venalis: gratis dał:
q2 grā vocał.j.q.j.grā.Jtē ibi Beda.Vendūt ergo
colūbas qui acceptā ſpūſcti grām non gratis: vt p-
ceptū eſt:ſed ad premiū dant.qui manus impoſitio-
nē qua ſpūſctūs accipił: ꝛ ſi nō ad q̄ſtū pecunie: ad
vulgi tn̄ fauorē tribuūt.qui ſacros ordines nō ad vi
te meritū:ſed ad grāz largiunł.cōtra illud.j.q.j. ordi
nationes.ꝛ.c.de ordinib⁹.cū.c.ſe.Jtē ibi Aug. Bo
ues aūt intelliguntł apli ꝛ pphe: qui nobis ſcriptu-
ras ſacras diſpēſauerūt:Qui ergo ipſis ſcripturis fal
lūt pplos a quib⁹ q̄runt honores:vēdunt boues: vē
dunt ꝛ oues id eſt ipſas plebes, ꝛ cui vendunt niſi
diabolo? Quicquid.n.de vnica ecclia p̄cidit:qs tol-
lit niſi leo rugiēs.j. Pet. v.iij.qđ.j. Beda.Vel oues
ſunt opera mūditie ꝛ pietatis . Vendunt ergo oues
qui humane grā laudis opa pietatis exercēt. Num
mos mutuo dant in templo:qui aperte terrenis reb⁹
in eccleſia deſeruiunt.Domum etiam dn̄i faciunt do
mum negotiationis:non ſolū ij: qui pp ſacros ordi-
nes p̄ciū pecunie vel laudis vel honoris querūt:ve
rū etiam ij gradū vel grām ſpūalem quam in ecclia
dn̄o largiente perceperūt:nō ſimplici intētione: ſʒ cu
ra humane retributionis exercēt. Jtē Aug. Signū
aūt quoddā nobis oňdit dn̄s: q fecit flagellū de re-
ſticulis:ꝛ inde negotiationem in dei templo faciētes
flagellauit.Etenim vnuſqſq̄ in pctis ſuis, veſtē ſibi
texit:dum pctā addit pctis. Qn̄ ergo aliqđ patiunł
hoīes pp iniquitates ſuas: agnoſcāt q2 dn̄s facit fla
gellū de reſticulis ꝛ adhuc admonet eos vt mutēt ſe.
nam ſi ſe non mutauerint:audiēt Mat.xxij.in fi.Li-
gate illi manus ꝛ pedes.Beda.Facto ergo de funi-
culis flagello,illos eijcit de templo:q2 de parte ſortis
ſanctoꝝ eijciunł:qui inter ſctōs poſiti vel ficte vel ap-
te faciūt opa mala.Oues quoq̄ ꝛ boues eijcit:q2 ta-
liū vitam pariter ꝛ doctrinā oňdit eſſe reprobā. Nū
mularioꝝ quoq̄ effudit es:ꝛ mēſas ſub uertit: q2 dā
natis in fine reprobis:ipſaꝝ quas dilexerūt reꝝ:tol-
let figuras.Veditionē colūbaꝝ de tēplo auferri p̄ce-
pit:q2 grā ſpūſcti:que gratis accipił:gratis dari dʒ.
iuxta illud gratis accepiſtis:gratis date.j.q.iij.ſiquis
eps.ꝛ.c.res ecclie.ex̄ de magiſtris.c.ij.ꝛ Mat.x.ibi.
Diero.q.d.Ego magiſter ꝛ dn̄s abſq̄ p̄cio vobis hoc
tribui:ergo ꝛ vos ſine p̄cio date.ꝛ ibi gl.Hoc aūt di-
cit:ne iudas qui loculos habebat,de p̄dicta ptāte pe
cuniam congregare vellet. damnans etiam hic perfi
diam ſimoniace hereſeos. Jtem ſuper hoc Greg.in
homil. Preſciebat namq̄ nonnullos donum acce-
pti ſpiritus in vſum negotiationis inflectere:ꝛ mira
culorum ſigna ad auaritie obſequiū declinare.Chry
ſo.Vide aūt qualiter moꝝ diligētia non minus hʒ q̄z
ſignoꝝ: mōſtrās q̄m ſigna ſine his nihil ſunt.Etem
ſupbiā eoꝝ comprimit dicens:Gratis accepiſtis.ꝛ ab
amore pecuniaꝝ mūdos eſſe pparat dicēs:Gratis da
te. velut non videał eoꝝ eſſe bn̄ ficiū.ait gratis acce-

pistis.q.d.nihil vos de vestro largimini suscipiētib⁹. neq enim mercede hec accepistis : neq laborantes: mea est gr̄a. Gratis.n.accepistis : ita ergo alijs date. neq.n.est dignum precium eoꝝ inuenire. Itez super p̄dicto verbo Jo.ij. Et inuenit in tēplo. Orig. Pōt etiam per templum intelligi aīa studiosi, pp inhabitās verbū dei:in q̄ ante doctrinā iesu consiterāt terrestres ꝛ bestiales motus. Signū aūt terrestriū motuum bos est:q̄m est agricultoꝛ. insensatoꝝ aūt motuū ouis:qꝺ est pluribus aīalibus irrōnalibus.leuiū vero atq inconstantium mentium signū est colūba. eoꝝ vero q bona vn̄t:signa sunt era: q̄ christus v̄bo doctrine expellit:vt non vltra domus p̄ris ei⁹ sit foꝝ. Extēdi materiam istius domus.s.eccl'ie:vt p originalia sctōrum q̄ posui mūdarē istaz domū.maxime a vitio simonie:quo maxime est infecta:sicut experientia manifestat. Qui aūt eā ampli⁹ purgare voluerit:studeat totā primā decretoꝝ cāz.cū.vij.q̄onibus suis. ꝛ ex̄ de simo.p totū. Quod aūt eccl'ia dom⁹ vocaf:Hiero.quatuoꝛ authoritatibus p̄s.pbat.xxiij.q.j.oibus. ꝛ Greg.allegat illud Exo.ij. ad fi. de phase. In vna domo comedef:nec efferetis de carnib⁹.s.agni eius foras. In vna nāq domo comedif:qꝛ in vna catholica eccl'ia vera hostia redēptionis immolaf.xxiiij.q.j.qꝛ ex sola.ꝛ.c.q̄m ver⁹.ibi. qcunq ex hanc domū comederit p̄fanus erit.verba Hiero.sic etiā domus vocaf eccl'ia ab Ambrosio.ea.cā.ꝛ.q.c.q dignioꝛ.domus.domus dei vl'is est tota mūdi machina. Baruch.iij. O israel q̄ magna est domus dei. Sp̄alis est mr̄ sancta eccl'ia.p̄s.xcij. Domū tuā decet sanctitudo dn̄e. particularis virgo maria.de qua propheta Ezech.xliiij.vidi,ꝛ ecce impleuit gloria dn̄i domum dei.singularis est humanitas a christo assumpta. Prouer.ix. Sapiētia edificauit sibi domum.superioꝛ est beatitudo celestis p̄s.xlj. Ingrediar in locū tab.ꝛc.vsq ad domuz dei. Inferioꝛ est oꝛonis basilica. Jo.ij. Dom⁹ mea domus oꝛonis ꝛc. Interioꝛ est pura conscientia. p̄s.c. Perambulabam in innocētia cordis mei,in medio dom⁹ mee. Exterioꝛ est sacra scriptura.p̄s.liiij. In domo dei ambulauimus cum consensu. In istis tribus domib⁹ inuenif ch̄s. Mat.ij. Et intrātes domū inuenerūt puerū ꝛc. Inn.iij.in sermone. Item domus dei totus est mund⁹.domus dei est ecclesia catholica. domus dei q̄libet fidelis aīa est. Sz aliter deus mundum inhabitat:aliter ecclesiaz. aliter vnāquāq fidelem aīaz. In mundo est, vt imperatoꝛ in regno. in ecclesia, vt p̄rfamilias in domo. in aīa, vt spōsus in thalamo. Pagani ꝛ fideles quiq in domo ei⁹ sunt.i. in regno:qꝛ ipse oē qꝺ cōdidit p diuinitatis sue potētiā tenet ꝛ regit. Falsi fideles in domo eius sunt.i. in ecclesia:qꝛ ipse oibus quos ad fidē vocauit : sacroꝝum suoꝝ participationē credit. Fideles in domo ei⁹ sunt: vel(vt verius dicam)ipsi domus eius sunt:qꝛ eos p dilectionē inhabitās,possidet ꝛ regit. Oēs in domo eius sumus p cōditionē qua creauit nos . In domo eius sumus p fidē:qua vocauit nos. In domo ei⁹ sumus p dilectionē qua iustificauit nos. Hugo de arca noe.li.j.c.ij. Quod eccl'ia vocef dom⁹.ad Heb. ij. ibi. ch̄s vero in domo sua.q̄ domus sumus nos. Itez de domo eccl'ie materiali, Ber in apologetico. Oratorioꝝ immense altitudines:immoderate lōgitudines: supuacue latitudines:sumptuose politiones : curiose depictiones:dum orantium in se retoꝛquēt aspectuz: impediūt affectū. ꝛ mihi quodāmō represētāt antiquū ritū iudeoꝝ. Sz esto fiāt ad honorē dei: illud autē interrogo monachus ꝛ monachos:qꝺ in gentib⁹ gentiles arguebant. Dicite(ait ille) pōtifices in sctō qd facit aurū?ego aūt dico:dicite paupes:si tn̄ paupe- Persius
res:in sctō qd aurū? xij.q.ij.multi . Et qdē alia cā est epoꝝ:alia monachoꝝ.xvj.q.j.alia. Scim⁹ nāq q illi sapientibus ꝛ insipientibus quū sint debitores. Ro. j.carnalis ppl'i deuotionē qꝛ sp̄ualibus nō p̄nt:corporalib⁹ excitāt ornamētis. Nos aūt q iā de pp'lo exiuimus.ꝛ cūcta oblectamēta coꝛporea arbitrati sumus vt stercoꝛa. Phil.iij. vt ch̄m lucrifaciam⁹:quoꝝ q̄so in his deuotionē excitare intēdim⁹? An hoc totū facit auaritia. ꝛ nō reqramus fructū.s.aīaꝝ:sz datū.s.pecuniaꝝ? Cōtra.si q̄ris q̄uo:miro inquā mō,tali quadā arte spargif es vt multiplicef:apl'z dicentē Phil. vlt. Nō qꝛ q̄ro datū:sz reqro fructū.ꝛ est etiā.ij. Cor. xij.ibi non.n.q̄ro q vr̄a sunt:sz vos. expendif vt augeatur:ꝛ effusio copiā parat. ꝛ ipso quippe vsu sumptuosaꝝ ꝛ mirandaꝝ vanitatum accendunf hoies magis ad offerendum q̄z ad oꝛandum.sic opes opibus hauriunf.sic pecunia pecuniam trahit.qꝛ nescio quo pacto vbi amplius diuitiaꝝ cernif:ibi libentius offerf.ꝛ auro tecte relige signanf.oculi aperiunf ꝛ loculi.ꝛ oñdif pulcherrima forma scti aut sctē alicui⁹: ꝛ eo credif sanctioꝛ:quo coloratioꝛ : currūt hoies ad osculandū imitandū hoies ad dandū.ꝛ magis mirātur pulchra q̄z venerenf. Adde hic qꝺ scripsi.j. in.ij. parte.iij.§.spēs superbie.in ver.si dicāt claustrales.ꝛ in additione ibi posita in.c.lxxvj.ꝛ in.§.ꝛ primū ve. in ver.quartū ve.in.c.lxxviij.sctā.item ibidē.terrenū edificium construif expēsas colligēdo: celeste cōstruitur expēsas dispgēdo. Ad illud sumptus facimus. ꝛ habita colligimus. Ad illud sumptus facimus: ꝛ habita relinqmus. Quod aūt eccl'ia dicaf ciuitas,ptz in p̄s.lxxxvj. vbi de eccl'ia dicif. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Huius ciuitatis ciues sunt singuli fideles.hec est ciuitas posita.s̄.montem. Mat.v.i.supra ch̄m. Esa.ij. Uenite ascendamus ad montem dn̄i.ꝛ de quo in p̄s.lxvij.dr̄. Mons coagulatus,mons pinguis.s.ch̄s.donis gr̄e oimode saginatus. Qui mōs coagulatus dr̄ pp paruulos quos lacte cōsolationis nutrit ne deficiāt in via. Mons pinguis pp maturos:quos pane cibo cibat. Jo.j. de plenitudine eius oēs accepi. Uel supra montez posita est hec ciuitas.i. supra magnam ꝛ perfectam iustitiam.vn̄ Aug.in sermone super illud Mat.v. Uidens iesus turbas. De hac ergo iustitia que maior est: dicit pp̄ha p̄s. xxxv. Justitia tua sicut montes.ꝛ idem Aug.de ista ciui.q̄ est eccl'ia dei militans ꝛ triumphans,fecit librū de ciui.dei. Item Ber.sup cañ.sermone.liiij. Fūdamenta ciuitatis dn̄i ab initio stabilita:firmiter q̄sistunt:que vtiq vna est in celo ꝛ in terra:lz ex parte pegrinans: Itē Aug.in li.x.de ciui:dei. Nos ꝛ bti vna ciuitas sumus dei:cui⁹pars in nobis peregrinatur.pars etiam illis opitulatur. Item ibidem Aug.li.xiiij.c.vlt. Fecerūt ciuitates duas amores duo.terrenam.s.amoꝛ sui vsq ad contemptum dei. celestez vero amoꝛ dei vsq ad cōtēptū sui. Itē haymo sup Apoc. Due ciuitates sunt in hoc mūdo.s.hierl'm q hz regē christū.ꝛ babylon q hz regē nabuchodonosoꝛ.i.diabolū:quaꝝ vna cepit ab abel.vide.s̄.i.xxxvj.c.alia a cayn. Una ē coꝛpus chr̄i.iij.q.iiij.engeltrudā. Alia est coꝛpus diaboli.de p̄ma.Collo.j.ꝛ.xxiiij.q.j.schisma.de secūda.p̄s. xxv. Odiui ecclesiam malignantium. Item Aug.super p̄s.lxiiij. Duas ciuitates faciūt duo amores. hierusalē facit amoꝛ dei.babyloniā facit amoꝛ scl'i. Interroget q̄ se qsq qd amet:ꝛ iueniet vbi sit ciuis. ꝛ si inuenerit se ciuē babylonie:extirpet cupiditatē, plā-

Eccl'ia di ciuitas.ei⁹ q sunt ciues.

tet charitatē. Si aūt inuenerit ſe ciuē hierlꝫ: tolleret
captiuitatē: ſperet libertatē. Itē haymo ſup Apocal.
xxj. ibi. ⁊ ciuitas in quadro poſita, eſt ciuitas dei. i. ec
cleſia, in quadro poſita eſt: q̄ꝛ q̄tuoꝛ hꝫ latera equa-
lia. i. fidem, ſpem, ⁊ charitatē, ⁊ operationē: q̄ꝛ vnuſ-
q̄ſq̄ꝫ fidelis quantū credit: tm̄ ſperat amat ⁊ opaꝛ. ⁊
quantū amat. tm̄ credit ſperat ⁊ opaꝛ. ⁊ quātū opa
tur: tm̄ credit ſperat ⁊ amat. vñ etiā in quadro poſi-
ta eccl'ia memoraꝛ: q̄ꝛ eſt robuſta p̱ fidē. lōganimis p̱
ſpē. ampla p̱ charitatē. efficax p̱ opationem. Q̄ꝺ aūt
eccl'ia regnū dicaꝛ: ptꝫ per apl'm. j. ad Coꝛ. xv. vbi lo-
quēs de chr̄o ait. Deinde finis quū tradiderit regnū
deo ⁊ pr̄i. ſup̱ quo verbo dicit glo. Fideles q̄ppe eius
quos redemit ſanguine ſuo: dicti ſunt hic regnū eius
j. Pet. ij. ibi. Regale ſacerdotiū. ⁊ Apoc. j. ibi. regnū
⁊ ſacerdotium. cuius regnū eſt oīs creatura. Sed al'r
dicitꝛ regnū chr̄i oīs creatura: aliter eccl'ia. Regnū. n.
chr̄i dicitꝛ oīs creatura: aliter eccl'ia. Regnū. n. chriſti
dicitꝛ oīs creatura ſc̄m p̄tātē diuinitatis. Eccl'ia vero
dicitꝛ regnū chriſti ſc̄m p̄prietatē fidei: q̄ de illo eſt: ⁊ p̱
quā regnat in ipſis fidelib⁹. Et lꝫ his tribus noībus
cōitatē deſignātibus. ſ. domo, ciuitate, ⁊ regno, noīeꝛ
eccleſia: magis tñ p̄prie regnū vocaꝛ. tū q̄ꝛ eccl'ia ma
gnā multitudinē cōprehendit ex diuerſis ppl'is ⁊ na
tionibus collectā: ⁊ toto terraꝝ oꝛbe diffuſam ⁊ dila
tatā. xciij. di. legim⁹. ad fi. xxj. di. q̄ꝫuis. Tū q̄ꝛ in eccle
ſiaſtica cōitate oīa q̄ hominuꝫ ſaluti ⁊ ſpūali vite ſuf
ficiūt: reperiunꝛ. Tū q̄ꝛ ad oīum hoīum cōe bonum
inſtituta eſt regina. viij. q. j. ſunt in eccleſia. Tū q̄ꝛ ad
inſtar regni intra ſe cōtinet cōgregationes plurimas
adinuicē oꝛdinatas ac ſe excedētes: vt p̄uincias, dio
ceſes, parochias ⁊ collegia. ad hec. xliij. diſt. ſit rectoꝛ.
ver. hinc in exodo. lxxxix. di. ad hoc. xiij. q. ij. c. j. x. di.
c. j. ix. q. iij. p̱ totū. Hoc aūt eccleſiaſticuꝫ regnū dicitꝛ
regnū chr̄i: q̄ꝛ ipſe huius regni eſt inſtitutor ⁊ rectoꝛ.
xxv. q. j. §. hac itaq̄ꝫ. ibi. deus enim. ⁊ q̄ꝛ ipſum ſuo ſan
guine acq̄ſiuit. Ro. v. ad Eph. v. ibi. Viri dili. vx. veſ.
ſicut chriſtus dilexit eccleſiam: ⁊ tradidit ſemetip̄m
pꝛo ea. Dicitꝛ aūt regnum chriſti ⁊ inquantum deus,
⁊ inquantum homo. vnde ⁊ apl's Eph. v. de pctōꝛe
loquēs ait. ꝙ nō hꝫ hereditatē in regno chr̄i ⁊ dei. i.
filij ⁊ pr̄is. vel dei. i. trinitatis: q̄ eſt vnus deus: ⁊ chr̄i

Regnuꝫ multifariā accipitur.

hoīs. de con. di. ij. c. fi. ex̄ de ſum. tri. c. j. ⁊ ij. Quāuis
alijs modis accipiaꝛ regnū dei in ſacro eloq̄o. Nā re
gnū dei aliquotiens dicitꝛ ipſe chriſtus, ſc̄ꝫ illud Luc.
xvij. Regnum dei. regnum dei. ſeipſum dicit: intra il-
los poſitum. hoc eſt in coꝛdibus eoꝝ p̱ fidē regnan-
tē. Aliq̄ñ regnū dei, dicitur ſacra ſcriptura, ſc̄m illud
Mat. xxj. ad fi. Auferetꝛ a vobis regnum dei: ⁊ dabitꝛ
genti alteri faciēti fructus eius. xxiij. q. vij. ſi de reb⁹.
ſup̱ quo verbo Mat. Oꝛig. Regnum dei dicit my-
ſteria regni dei: ⁊ diuinas ſcripturas quas tradidit
dñs pꝛimū quidez illi populo pꝛioꝛi: cui credita ſunt
eloquia dei. Ro. iij. Secundo aūt gentibus facienti-
bus fructuꝫ de eo: ⁊ nemini in quo pctm̄ regnat: datꝛ
regnum dei. q̄ūo ergo illi populo datū eſt a quo abla
tum eſt? Sed conſidera q̄m̄ quod datꝛ: intelligitꝛ. j. q.
j. gratia. gratis datum. quibus. ſ. iudeis, ergo locauit
non oīno quaſi electis ⁊ fidelibus dedit. q̄bus autez
donauit: cum iudicio electionis donauit. Ro. viij. de
pe. di. iiij. in domo. Sicut aūt eccl'ia dr̄ regnū chr̄i: ſic
veraciter dici pōt regnū vicarij eius. ſ. ſummi pōtifi-
cis: q̄ vere dicitꝛ ⁊ eſt rex: vt. s̄. patuit in tractatu de po
tētia pape. nec alteri⁹ regis q̄ꝫ eccl'ie. Dicitꝛ quoq̄ꝫ ipſa
eccl'ia pn̄s regnū celoꝝ: q̄ꝛ oꝛdinat ⁊ dirigit ad bona
celeſtia q̄ in eo intenduntꝛ, vt finis. vñ Mat. xiij. ibi.
Et colligēt de regno eius oīa ſcandala. vbi Aug. xx.
de ciui. dei. Nūquid de regno illo: vbi nulla ſcādala?
regno iſto eius q̄ꝺ eſt hic. ſ. eccl'ia: colligentꝛ. ⁊ Mat.
xxv. Sil'e eſt regnū celoꝝ decē virginib⁹. vbi Greg.
in homilia de virginib⁹. Sepe in ſacro eloq̄o regnuꝫ
celoꝝ pn̄tis tp̄is eccl'ia dicitꝛ. ⁊ in alio loco dñs dicit.
Mat. xiij. Mittet fili⁹ hoīs angelos ſuos: ⁊ colligēt
de regno eius oīa ſcādala. neq̄ꝫ. n. in illo regno beati-
tudinis: in quo pax ſumma eſt: inueniri ſcādala pote
runt: q̄ colligantꝛ. Et vñ rurſum dicit Mat. v. Qui
ergo ſoluerit vnū de mādatis iſtis minimis. ⁊ do. ſic
ho. minimus vocabitꝛ in regno celoꝝ. ſ. eccl'ie pn̄tis ſc̄ꝫ
Greg. in qua doctoꝛ q̄ ſoluit mādatū: minim⁹ vocatꝛ:
q̄ꝛ cui⁹ vita deſpicitꝛ: reſtat vt ei⁹ p̄dicatio cōtēnatꝛ. iij.
q. vij. §. poꝛro. verſi. itē Greg. Iterū ſup̱ illud Mat.
xvj. ibi. venientē in regno ſuo. ibi. Greg. dicit regnuꝫ
pn̄s eccl'ia vocatꝛ. Et q̄ꝛ nōnulli ex diſcipulis ei⁹ vſq̄ꝫ
adeo in coꝛpoꝛe victuri erāt: vt eccl'iaꝫ dei cōſtructaꝫ
cōſpicerēt. Et cōtra mūdi hui⁹ gl'iam electā cōſolato
ria p̄miſſione dicitꝛ: ſunt q̄dā de hic ſtantib⁹ ⁊c. Mat.
xvj. ⁊. xxij. Sil'e eſt regnū celoꝝ hoī regi. ibi Greg. in
homilia. regnū celoꝝ pn̄s eccl'ia noīatꝛ. Congregatio
q̄ppe iuſtoꝝ: regnū celoꝝ dicitꝛ: q̄ꝛ dum eoꝝ coꝛda in
terra nil ambiūt: p̱ hoc q̄ꝺ ad ſup̱na ſuſpirāt: iam in
eis dñs quaſi in celeſtib⁹ regnat. Diſtinguitꝛ aūt re-
gnū eccl'ie: q̄ꝛ q̄dā pars ei⁹ ex fide viuēs adhuc pere-
grinatꝛ in terris: q̄ dr̄ eccl'ia militās. q̄ꝛ militia eſt vita
hoīs ſup̱ terrā. Job. vij. ſc̄m iſtā trāſlationē. ſꝫ trāſla-
tio alia Hieronymi dicit. Tētatio eſt vita hoīs ⁊c. de
pe. di. ij. ſi. n. ad fi. ver. ſuperfluum ibi. ⁊ tētatio eſt ⁊c.

Eccleſie regnuꝫ diſtinguitꝛ.

Quedā vero pars ei⁹ iā deo quē videt fruēs: gl'iatꝛ in
celis. ⁊ hec pars dr̄ eccl'ia triūphās p̱p̱ ſubiectionem
plenā oīuꝫ repugnātiū. Pax vna eſt tp̄alis: alia eter-
na. vna in ſpe: alia in re. vna p̱ fidē ambulās: alia deū
facie ad faciē. ij. ⁊. j. ad Coꝛ. xiij. ⁊. xj. cōtēplās. vna ad
deū ſitiēs: alia deū inquantū eſt capax cōpꝛehēdens.
alias cōtra ex̄ de ſum. tri. c. j. in p̄n. ibi. incōpꝛehēſibi
lis. vna tribulationib⁹ ⁊ periculis ſubdita. xxiij. di. in
noīe dñi. in p̄n. ⁊. xij. q. j. futurā. alia p̱fecta pace ſecu-
ra. vñ p̄s. cxxiij. Pax ſup̱ iſrael. i. vidētes deū. vna in
imis poſita: alia in ſup̄mis locata. xxiij. q. iiij. hec aūt.
Gal. iiij. ibi. Illa aūt q̄ ſurſuꝫ eſt hierl'm libera eſt ⁊c.
vñ ſuper illo Luc. x. Intrauit ieſus ⁊c. ibi. excepit il-
luꝫ ⁊c. Aug. de q̄ōnibus euāgelij. myſtice aūt ꝙ mar
tha accepit illū in domū ſuā. ſignificat eccl'iam que
nūc excipit dñm in coꝛ ſuū. Martha ſoroꝛ eius que
ſedebat ad pedes dñi: ⁊ audiebat verbū eius: ſignifi
cat eandē eccl'iaꝫ: ſꝫ in futuro ſcl'o vbi ceſſans ab ope
miniſterioq̄ꝫ indigētie ſola ſapiētia p̱fruitꝛ. Q̄ꝺ autē
cōqueritꝛ ꝙ ſoroꝛ ei⁹ eā non adiuuet: occaſio datꝛ ſnie
dñi qua oñdit iſtā eccl'iam ſolicitā eſſe ⁊ turbari erga
plurima: quū ſit vnū neceſſariū: ad q̄ꝺ p̱ myſterij hu
ius merito p̱uenitꝛ. Mariā vero dicit optimā partez
elegiſſe: q̄ꝛ ⁊ per hanc ad illam partē tēditꝛ ⁊ non au
fertꝛ. Itē Aug. in homil. q̄ legitꝛ ſup̱ illo euāgelio: mul
tas dr̄ias ponit inter has vitas duas ⁊ eccleſias. ⁊
ibi vide. Itē btūs Aug. xiij. li. cōfeſſionū dicit, vnam
eccl'iaꝫ. ſ. militantē ſignificari p̱ aquas q̄ ſunt ſub fir
mamēto. aliā vero triumphantem, per aquas q̄ ſunt
ſuper firmamentum. Nam aqua populi ſunt. Apoc.
xvij. de con. di. ij. cum oē. extra de cele. miſ. cū marthe.
§. verū. Firmamentū vero vtrunq̄ꝫ diſtinguēs, deſi-
gnat ſacram ſcripturam. Propter hanc vero diſtin-
ctionem eccleſiaſtici regni, aliquando regnum celo-
rum vel regnuꝫ dei. ſumitur pꝛo eccleſia pꝛeſenti que
militat in terris: vt pꝛoxime dictum eſt ⁊ proba-

tum.aliqñ ſumiť ꝑ ecclia futura q̃ triũphat in celis:
vt Mat.xxv. Uenite bñdicti p̃ris mei percipite re-
gnũ.alias.poſſidete regnũ,ꝑatũ vobis a cõſtitutione
mũdi.ibi Aug. Excepto aũt illo regno de quo in fi-
ne dictur⁹ eſt:poſſidete paratũ vobis regnũ:regnũ: lʒ
lõge impari mõ:etiã p̃ñs ecclia dr̃.regnũ eius in quo
adhuc cũ hoſte cõfligiť: donec veniať ad illud paca-
tiſſimũ regnũ:vbi ſine hoſte regnabiť. Jtẽ Aug.ꝺ pe
nitẽtia. Sʒ dicet aliqs regnare nolo: ſufficit mihi ſal-
uũ eſſe. Jn quo primũ eos fallit: qꝛ eoꝝ nec ſalus eſt
vlla quoꝝ iniqtas ꝑſeuerat: Deinde ſi eſt aliq̃ differẽ
tia inter regnãtes ⁊ nõ regnãtes:opʒ tñ ꝙ in vno re
gno ſint oẽs:ne in hoſtiũ aut in alioꝝ numero depu
tenť ⁊ ceteris regnãtib⁹ ipſi pareãt.oẽs.n. romani ro
manũ regnũ poſſidẽt:q̃uis nõ oẽs in eo regnẽt. Nõ
aũt duo ſunt regna in ecclia: ſʒ vnũ eſt regnũ: qꝛ vn⁹
eſt vtriuſqʒ finis.vn⁹ eſt vterqʒ rex.ſ.ſpũs q in vtraqʒ
ecclia regnat: ſʒ diuerſimode. Nã in ecclia viatoꝝ re
gnat ꝑ fidẽ:in ecclia beatoꝝ ꝑ apertã viſionem.ij.ad
Cor.xj.⁊.j.Cor.xiij. Eſt ergo hoc regnũ vnũ, ꝑꝑ fi-
nis ⁊ principij vnitatẽ:ſed eſt diſtinctũ ꝑꝑ ſtatus di-
uerſitatẽ.lix.di.ſingula. Cõprehẽdit aũt hoc regnuʒ
nõ ſolũ oẽs electos:ſʒ etiã oẽs ſanctos angelos. vna
enim ciuitas ⁊ vnũ regnũ dei ſanctis angelis ⁊ hoĩ
bus conſtituiť. vt Aug.di.x.li.de ci.dei. Huic regno
dei opponiť regnũ mundi:quod dr̃ terrenũ:qꝛ bona
terrena ꝑ fine cõſtituit:a quo regno dñr reges terre.
p̃s.cxlviij. Reges terre ⁊ oẽs ppli. ⁊ alibi p̃s.ij. Ad-
ſtiterũt reges terre ⁊c.xxiij.q.iiij.nõ inueniť. ⁊.c. ſeq.
⁊ alibi. Regna terre cãtate deo pſallite dño. p̃s.lxvij.
Diciť quoqʒ regnũ diaboli:qꝛ in illo diabol⁹ regnat.
Mat.xij. ⁊ Luc.xj.ibi. Si aũt ⁊ ſathanas in ſeipſuʒ
diuiſus eſt:q̃uo ſtabit regnũ ipſius? Jpſe eſt eniʒ rex
ſuper oẽs filios ſuperbie. Job.xlj.qꝛ in eis ꝑ malitiã
regnat:ſicut chriſtus ĩn iuſtis ꝑ gratiam. Jpſe etiaʒ
eſt rex omnium qui in aqs ſunt.vbi.ſ.voluptas luxu
rie propago ⁊ irrigatio nuptiarũ.de pe.di.ij.ſi.n. ꝑpe
finẽ. Dormit enim iſte rex in locis humẽtibus. Job
xlj.in labijs detractoꝝ.in vẽtribus guloſoꝝ: ⁊ in pu
dendis luxurioſoꝝ. Jſte eſt etiam ille rex:de q̃ Apoc.
ix.ibi. Et habebãt ſuꝑ ſe regẽ angelũ abyſſi:cui no-
mẽ hebrayce laabadõ:grece aũt apolliõ:⁊ latine ha-
bens nomẽ exterminãs. Laabadõ ꝑdẽs interp̃tať.
vel interficiẽs:qꝛ iſte rex circũit q̃rẽs quẽ deuoret. j.
Pe.vlt.iij.q.j.nulli. Et hoc regnũ diaboli malos ho
mines ⁊ malos angelos cõphẽdit. Mat.xxv. ibi:
Qui paratus eſt diabolo ⁊ angelus eius. Differunt
aũt plurimũ hec duo regna. Uñ beatus Aug.v.de ci.
dei loquẽs de his regnis ſub noie ciuitatis, ait.ꝙ tm̃
diſtant he ciuitates quantũ diſtat celũ a terra.a tꝑa-
li leticia vita eterna. ab inanibus laudib⁹ ſolida glo
ria. a ſocietate mortalium ſocietas angelorum:⁊ a lu
mine ſolis ⁊ lune lumen eius qui fecit ſolem ⁊ lunã.
de quo p̃s.xxxv.⁊ in lumine tuo videbimus lumen.
Et in li.xiiij.ait eas differre ſicut differt viuere ſʒ car
nem ⁊ ſm ſpm̃.⁊ ſicut differt ſuperbia ⁊ humilitas.
Alias quoqʒ plures differentias tangit harum ciui-
tatum ⁊ regnorum. Hec autem duo regna quantuʒ
ad hoĩes permiſta ſunt in hac vita.xxiij.q.iiij.hic aũt
qꝛ ⁊ boni cum malis:⁊ mali cum bonis miſcentur:⁊
ambo tꝑalibus bonis pariter vtunť.⁊ malis pariter
affliguntur:donec vltimo iudicio ſeparenť.⁊ vnum-
quodqʒ recipiat ſuum finem : cuius nullus eſt finis.
Ut Aug.dicit.xviij.li.de ciui.dei.in area.n.ecclie fru-
mẽtũ miſtũ paleis cõtineť:donec veniat xp̃s. Mat.
iij.⁊ Luc.iij.aree ventilator triticũ diſiungens a pa-

dei regno mundi, regnum opponitur.

Regni dei ⁊ mũdi diſcrimen.

leis.electos vcʒ a reprobis.rectos a ꝑuerſis: quoruʒ
diſtinctio deſignať ꝑ virgines prudẽtes ⁊ fatuas. ꝑ
piſces bonos ⁊ malos in ſagena collectos.ꝑ vaſa ho
noris ⁊ vaſa cõtumelie.ij.ad Timo.ij. De parabola
virginum Mat.xxv.de piſcibus ⁊ ſagena. ⁊ de ziza
nia miſta cuʒ tritico. Mat.xiij. De iſta miſtura in ec
cleſia iſta militãti.j.ad Cor.v.j.q.j.ſpiritusſanctus.ij.
q.j.multi.xj.q.iij.nolite.xxiij.q.iiij.qui ſm.cum duo-
bus.c.ſeq.⁊.c.quidaʒ.vij.q.j.§.hoc aũt.de con.di.iiij.
eſt vnitas.vbi no.quare mali vocanť palee.⁊.c. qũo
exaudit.⁊.xxiij.q.vij.c.j.in fi.vbi Aug.potuit ſilitudi
nes quatuor miſture in ecclia.ſ. palee cum grano in
area.⁊ piſcium bonorum ⁊ malorum in reti. ⁊ hedo
rum ⁊ agnorum in grege.⁊ vaſoꝝ contumelie ⁊ ho-
noris in domo. Uñ ⁊ Aug.de q̃õnibus euangelij ſuꝑ
illud Mat.xiij.ibi. Ne forte colligẽtes zizaniã, era-
dicetis ſiľ ⁊ triticũ.ait.in quo eos patientiſſimos red
didit hoc.n.dicit: qꝛ boni quum adhuc infirmi ſunt
opus hñt in qbuſdã maloꝝ cõmiſtione:ſiue vt ꝑ eos
exerceanť.xxiij.q.iiij.hic aũt.vij.q.j.§.hoc aũt.ſiue vt
eoꝝ cõparatione magna illis exhortatio fiat,vt inci-
tenť ad melius:aut forte ſiľ eradicať triticũ quũ auſe
runť zizania : qꝛ multi primo zizania ſunt : ⁊ poſtea
triticũ fiũt.q niſi patiẽter quum mali ſunt tolerẽtur:
ad laudabilem imitationẽ nõ ꝑueniunt.itaqʒ ſe euul
ſi fuerint:ſiľ eradicabiť ⁊ triticũ qđ futuri eſſent ſi eis
ꝑceretur. Jtẽ ſuꝑ illud Mat.xiij.ibi: Quã quuʒ im
pleta eſſet:edu. ⁊ ſe.litus ſe.ele.bo.in va.ſua.ma. autẽ
fo.miſerũt. Greg.in homilia. Sicut.n.mare ſcľm : ita
ſeculi finẽ ſignificat litus maris.in quo.ſ.fine, boni
piſces in vaſis eliguntť:mali proijciunť foras:qꝛ ⁊ ele
ctus quiſqʒ in tabernacula eterna recipiť : ⁊ interni
regis luce ꝑdita,ad exteriores tenebras reprobi ꝑtra
hunť. Nũc.n. malos bonoſqʒ cõiter quaſi ꝑmiſtos
piſces fidei ſagena cõtinet: ſed litus indicat ſagena ec
cleſie qd trahebat. Jtẽ ſuꝑ Mat.xxv.in prin. de de-
cẽ virginibus. Greg.in homilia. Jn qnqʒ.n.corporis
ſenſibus vnuſqſqʒ ſubſiſtit. Geminatus.n.quinarius
denariũ ꝑficit:⁊ qꝛ ex vtroqʒ ſexu fideliũ multitudo
colligiť:ſancta ecclia.x.virginibus ſilis denuntiať:in
qua qꝛ mali cũ bonis:⁊ reprobi cum electis admiſti
ſunt:recte ſilis virginibus prudẽtibus ⁊ fatuis eſſe
ꝑhibeť. Propter hanc ꝑmiſtionẽ nõnulli ad regnũ
chr̃i ꝑtinere vñr:qꝛ ſunt intra eccliaʒ numero: q fina
liter ab eius regno excludenť:qꝛ non ſunt intra eccle
ſiam merito. Uñ Aug. in li. de correctione ⁊ gratia.
Mirandum eſt quare deus dedit qbuſdã filijs ꝑdi
tionis fidẽ operantẽ ꝑ dilectionẽ:nec dat in ea ꝑſeue
rantiã. Jtẽ Greg. Multi bñ incipiunt q in malo vi
tã ſuã finiunt.hec leguntť de pe.di.ij.§.euidenter. ver.
mirandũ,⁊ ver.multi.alias ſunt capľa ſub illo.§. ma
xime.hoc hʒ locũ in hypocritis:de qbus.e.di.c.citius.
Ceteruʒ vterqʒ ciuitati vel regno rerũ q̃ ad hãc vitã
ſunt neceſſarie:cõis eſt vſus.xij.q.j.c.j.ſed finis vtẽdi
ſuus cuiuſqʒ ppľs multumqʒ diuerſus:vt Aug. dicit.
xix.de ciui.dei.vtrũqʒ regnũ leges habet diuerſas.ꝑꝑ
quod chriſti regnum a terreno regno diſcordat:⁊ ſe-
pe iras ⁊ odia ⁊ ꝑſecutionum impetus ſuſtinet.vnde
Ro.vij. Uideo aũt aliam legẽ ⁊c.hoc duplex regnuʒ
initiatũ eſt ſignatũ in abel ⁊ cayn. Gen. iiij. Jn abel
ecclia iuſtoruʒ:qꝛ ipſe primus iuſtus. Mat.xxiij.ibi.
a ſanguine abel iuſti . Jn cayn maligno ecclia mali-
gnantiũ.p̃s.xxv. Odiui eccliaʒ malignantiũ.de cayn
malitia Gen.iiij.xiiij.q.v.ſcriptũ.iij.q.vij.in grauib⁹.
Ue aũt illis qui viam cayn abierunt.vide.c.ij. Et in
duobus abrae filijs iſaac ⁊ hiſmael:de quibus Gen.

xvj.⁊.xxj. Per Iſaac natum de libera eccleſia electoꝝ a peccato liberoꝝ ⁊ ſi ceciderunt reſurgentiũ. Per Iſmael ſeruum. Gen.xvj.⁊ fratrem Iſaac perſequentem: eccleſia ⁊ regnum reproboꝝ: de his. lvj. di. Iſmael.xxiij.q.iiij. qui ſm Gala.iiij.xxxij.q.iiij. recurrat. Ab exordio quippe generis humani ſemp fuerunt homines ad vtrũq; regnũ pertinentes: vñ ⁊ vocati ſunt filij dei ⁊ filij hoĩum. Gen.vj.⁊.xxxv. q.j.cũ igitur: ⁊ ibi gloſ. ps.iiij. Filij hominũ vſque quo graui corde: ⁊ ps.lxxxj. Et filij excelſi oẽs. Totumq; genus humanum comprehenditur hoc duplici regno: ita vt neceſſarium ſit ad alterum hoꝝ quemlibet pertinere: vna diſtinctio intelligi põt per diſtinctionem lucis ⁊ tenebraꝝ factarum in mundi principio. Gen.j. Hoc etiam duplex regnũ per duas ciuitates intelligitur. ſ. Hieruſalem ⁊ Babyloniam: vt.ſ. dictum eſt. Hieruſalem.n. que viſio pacis interpretatur: deſignat regnũ chriſti. Babylon vero: que interpretatur confuſio: regnum diaboli inſinuat: de qua Babylon Apoca.xviij. hoc aũt eccleſie regnũ dicitur Orthodoxum: id eſt recte glorioſum: cuius gloriam tangit Dauid ps.lxxxvj. quum ait: Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei: quod tã de militanti: q̃ de triumphanti eccleſia intelligi põt. ⁊ Eſa.vlt. dicit de Hieruſalem que figurat eccleſiam: vt delicijs affluatis ab omnimoda gloria eius. dicitur quidẽ eccleſia glorioſa propter bona que habet gloria digna ſcilicet meritoꝝ ⁊ virtutũ preconia: eſt aũt gloria ſm Tullium: alicuius dicti vel facti magni frequens fama cum laude.

Quod eccleſia dicitur regnum magis proprie q̃ domus vel ciuitas. Quot modis accipiatur regnũ. Quo differt regnum dei a regno mundi, ⁊ diaboli. Cap.62.

Regnũ quib⁹ reddatur glorioſum.

Cum vero eccleſia regnum dicatur: vt patet ex premiſſis: conſiderandum eſt que ⁊ quot ſunt illa ex quibus regnũ aliquod dicitur glorioſum vt cũ illa inueniantur precipue in eccleſiaſtica communitate: dicatur merito regnum eccleſie glorioſũ: ſicut dicitur in ps. Gloriam magnificentie regni tui id eſt magnificam gloriam: ⁊.ps.cxliiij. Magnificẽtiam glorie ſanctitatis tue loquentur: ⁊ ibidẽ. Gloriam regni tui dicent: Eſt aũt glorioſum regnũ quadruplex: q: quadrupliciter dicitur regnũ dei ſm Innocen.iij. in ſermonibus. Regnum dei dicitur eccleſia vniuerſalis: celiſtis patria: fides recta: ſacra ſcriptura. Regnum primum eſt in pñti exilio: de quo Matth.xiij. Colligent de regno eius oĩa ſcandala: de quo.ſ.in.c.proxi.verſi.ꝙ aũt ſatis dixi. Secundũ in polo. Mat.xxv.ibi. poſſidete regnum. Tertiũ in corde. Luc.xvij. regnum dei intra vos eſt. Quartũ codices. Mat.xxj. auferetur a vobis regnum ⁊c. ⁊ de his.ſ.in proxi.c.verſic.ꝙ aũt. Iſtoꝝ regnoꝝ dñi veri reges: ⁊ qui vere dominantur: de quibus Caſſiodorus ſuper ps.xxxiij. Reges terre ſunt qui corporibus ſuis diuinitatis munere dominantur. Nã ille vere rex non dicitur qui ſeruire monſtratur. vnde ⁊ Greg.in moralibus.lib.vj. Qui membroꝝ ſuorum motus bene regere ſciunt: non immerito reges vocantur: ⁊ ſe male regentes indigni ſunt regali nomine.ij.q.j.ſcelus.dicitur. Scelus quod lotharius rex ſi tñ rex veraciter dici poſſit: qui nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrenat: ſed lubrica eneruatione magis eius illicitis motibus cedit ⁊c. De regno anime Ber. ſuper Miſſus eſt: Ueni dñe Ieſu: aufer ſcandalum de regno tuo: qđ eſt anima mea: vt regnes tu qui debes in ea: Uenit enim auaritia ⁊ vendicat ſibi ſedem in me. Iactantia cupit dominari mihi. Superbia vult mihi eſſe rex. Luxuria dicit: ego regnabo ab initio: detractatio: ira: inuidia certãt in me ipſo. cuius potiſſimum eſſe videar: ego reſiſto: enitorte eſſe dñm meum: clamo ⁊ dico non habeo regem niſi dñm meum. Ioan.xviij. veni ergo dñe. ps. lviij. Diſperde (al's diſperge) illos in virtute tua. ⁊ regnabis in me: q: tu es ipſe rex meus ⁊ deus meus.

Cõditiones regnũ reddẽtes glorioſũ.

Sunt aũt.x. conditiones precipue, que regnum efficiunt glorioſum. Prima ꝙ recte ſit inſtitutum: ſecunda ꝙ ſit antiquum: tertia ꝙ ſit ordinatum: quarta ꝙ ſit vnitũ: quinta ꝙ ſit iuſtũ ⁊ bonũ: ſexta ꝙ ſit ampliũ ⁊ magnũ: ſeptima ꝙ ſit abũdans ⁊ copioſũ: octauaꝙ ſit forte ⁊ firmũ: nona ꝙ ſit pacificũ ⁊ quietum: decima ꝙ ſit durabile ⁊ perpetuũ. Sed anteq̃ ad harum conditionum expoſitionem ⁊ probationem veniam: premittendum eſt: quid intelligatur nomine regis: regnum regentis. Unde ſciendũ eſt: ꝙ in omnibus que ad finem aliquem ordinantur: in quibus contingit ſic ⁊ aliter procedere: opus eſt aliquo dirigente per quem directe ad finem aliquẽ perueniatur. Nam nauis vt ad portum perueniat: gubernatore indiget: ⁊ chriſto dormiente nauis fluctuabat: ⁊ Mat.viij. Marc.v. Luc.viij. qui ſi non fuerit: vel dormierit. nauis non perueniet ad portũ Prou.ij. in fi.ibi. Et quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo. facit.vij.q.j. ſciſcitaris. ibi q: ſi pernicioſum eſt proretam: id eſt gubernatorem nauis a prora: in tranquillitate nauim deſerere quantomagis in fluctibus? Hominis aũt eſt aliquis finis ad quẽ tota eius vita ⁊ actio ordinatur: quum ſit agens per intellectum: cuius eſt manifeſte ad finẽ operari: ad quem finem rector eccleſie paulus dirigit ad Rom. vj. in fi.ibi. Habentes quidem fructum in ſanctificationem: de quo plene in prima collatione Moyſi đ deſtinatione monachi. ⁊ fi.in lib.col. Io.caſſiodori. finem vero vitam eternam. Contingit aũt hoĩes diuerſimode ad finem intentum procedere: quod ipſa diuerſitas humanoꝝ ſtudioꝝ ⁊ actionum declarat. Indiget ergo homo aliquo dirigente ad finem. Naturale aũt homini eſt vt ſit animal ſociale ⁊ politicũ in ſocietate ⁊ multitudine viuens magis q̃ omnia alia animalia. Unus aũt homo per ſe ſufficienter trãſire vitam non poteſt: vnde eſt neceſſariũ ꝙ in multitudine viuat: vt vnus ab alio adiuuetur. vñ Pro. xviij. Frater qui iuuatur a fratre: quaſi ciuitas firma. Hoc aũt euidentiſſime declaratur per hoc ꝙ eſt proprium hominis locutione vti: per quam vnus homo alijs ſuam conceptionem exprimere poteſt totaliter: vnde Au.in enchiridion. Et vtiq; verba propria ſunt inſtituta: vt eis quiſq; in alterius noticiã cogitationes ſuas proferat.xxij.q.ij.is aũt.hoc conſiderans Salomon ait Eccl's.iiij.b. Melius eſt duo q̃ vnum eſſe. hñt enim emolumentum mutue ſocietatis.lxxxj.di.in oĩbus.verſi.de hoc. Sicut ergo nãle eſt homini in ſocietate viuere: ſic neceſſe eſt in omnibus eſſe aliquem per quẽ multitudo regatur. Nã multis exiſtentibus hoĩbus: ⁊ vnoquoq; id quod eſt ſibi congruum prouidente vnde li. iudicum. In illo tempore non erat rex in Iſrael: ſed vnuſquiſq;

quod rectum erat in oculis ſuis faciebat. Judic. vlt. ſed contra tales dicit: Ue qui ſapientes eſtis in oculis veſtris. Eſa. v. extra de conſti. ne inuitaris. Multitudo in diuerſa diſpergetur niſi eſſet aliquis q haberet curam multitudinis: quod conſiderans Salomon dixit Prouerb. xj. b. vbi non eſt gubernator: diſſipabitur populus. Et Inno. iij. extra de ap. oblate. §. ſuperior. ibi: ne gregi dominico deſit cura paſtoris: ⁊ extra de elec. ne pro defectu. Hoc aũt rõnabiliter accidit. Non enim idem eſt quod commune: ⁊ quod proprium eſt: propria quidem differunt: communia vniuntur. xxiij. q. vij. quod aũt: in oĩbus aũt que in vnum ordinant: vnum inuenit alterius regitiuum. In vniuerſitate enim corporuʒ: per primum corpus. ſcilicet celeſte, alia corpora ordine quodam diuine prouidentie gubernantur: oĩaqʒ corpora per creaturam rõnalem: in homine etiam aĩa regit corpus: Arg. xxxviij. di. ſedulo: atqʒ inter partes anime: iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis ratione reguntur. Opʒ ergo in omni multitudine aliquod eſſe regimen: ſic corpus a capite regitur: extra de ſacra vnc. cap. j. §. in vertice. Contingit aũt in quibuſdam que ordinant ad finem recte: non recte procedere. Recte aũt dirigitur vnumquodqʒ qñ ad debitum finem deducit. Non recte qñ non ad finem conuenienteʒ. Si ergo non ad bonum commune multitudinis: ſed ad bonum priuatum regentis regnuʒ ordinet: erit regnũ iniuſtum atqʒ peruerſum: vñ ⁊ dñs talibus rectoribus comminat: per Ezech. dicens. Ezech. xxxiiij. a. Ue paſtoribus Iſraeli qui paſcebant ſemetipſos: quaſi ſua propria cõmoda querentes. Phil. ij. viij. q. j. ſunt in eccleſia. xxiij. q. iiij. tres perſonas. Nonne greges paſcuntur a paſtoribus: quaſi di. ſic. xcv. diſt. ecce. j. Pet. v. ibi. Paſcite eum qui in vobis eſt gregem. Bonum ſiquidem gregis paſtores querere debent: ⁊ rectores quiqʒ bonum multitudinis ſibi ſubiecte. facit. xxiij. q. viij. vt pridem. ⁊. cap. vij. q. j. §. hoc aũt al's talis rector tyrannus vocatur: nomine a fortitudine ⁊ oppreſſione deriuator: q. ſ. per potentiaʒ opprimit: vt Nemroth: non per iuſtitiaʒ regit. vj. di. §. ſi. vnde ⁊ apud antiquos potentes quiqʒ tyranni vocabant. Dan. iij. in prin. ⁊ de hoc. s. ſatis. in. xiij. ⁊ xxxvij. c. Si vero iniuſtum regnum non per vnũ fiat ſed per plures: ſiquidem per paucos holigarchia vocatur: ideſt principatus paucoꝝ. ſ. qñ pauci propter diuitias opprimunt plebem ſola pluralitate a tyranno differentes. Si vero iniquum regnum exerceat per multos: democrita nominatur: ideſt poteſtas populi quando. ſ. populus plebeioꝝ per potentiaʒ opprimunt diuites ⁊ nobiles. ſic enim ⁊ populus tot⁹ eſt quaſi vnus tyranus. Similiter ⁊ iuſtum regnuʒ diſtingui oportet. Si. n. adminiſtretur per aliquam multitudinem cõi nomine politia vocatur: vtputa bellatoꝝ in ciuitate vel prouincia. Si vero adminiſtretur per paucos virtuoſos: hmõi regnum ariſtocratia vocatur: ideſt potentatus optimus: vel optimoꝝ: qui pp hoc optimates dñr. Dan. iij. ibi. Optimates qui erant in poteſtatibus conſtituti. ⁊. xcvj. diſt. Conſtantinus: in prin. Si vero iuſtum regnum ad vnum tantum pertineat: illud proprie vocatur monarchia. ex̃ de elec. fundamenta. §. ne aũt. ⁊ ibi dicitur etiam de optimatibus vnde dñs per Ezech. dicit Ezech. xxxvij. g. Seruus meus Dauit ſup oẽs erit: ⁊ paſtor vnus erit oium eoꝝ. Ex quo manifeſte apparet: ꝙ de ratione regis eſt: ꝙ ſit qui preſit: ⁊ ꝙ ſit paſtor bonuʒ commune multitudinis: ⁊ nõ ſuuʒ querens. Quia aũt multe communitates ſunt. ſ. domoꝝ, vicoꝝ: ciuitatum: ⁊ regnorum: que perfectam communitatem regit: ideſt ciuitatem vel prouinciã anotomaſtice vocatur rex. Qui vero domum: pater familias. xxiij. q. iiij. duo iſta. Et dictis ergo patet: ꝙ rex eſt qui vnius multitudinem ciuitatis vel prouincie: ⁊ propter bonũ cõmune regit: vnde Salomon dicit Eccl'es. v. Uniuerſe terre rex imperat ſeruienti.

Utruʒ expediat cõitati ꝑ vnũ aut plures regi.

His premiſſis, inquirendum eſt quid prouincie vel ciuitati magis expedit: vtrum pluribus regibus vti vel vno. Hoc aũt conſiderari poteſt ex fine regiminis. Ad hoc. n. cuiuſlibet regentis ferri dʒ intentio: vt ſalutem procuret ſubditoꝝ. Bonum aũt ⁊ ſalus conſociate multitudinis eſt: vt eius vnitas conſeruetur, que dicitur pax. qua remota ſocialis vite perit vtilitas: facit ad hoc. xxiij. q. j. noli. ibi. Bellum gerit vt pax fiat. ⁊ ibi. Si aũt pax humana tã dulcis eſt ꝑ tẽporali ſalute ⁊c. quinimmo multitudo diſſentiẽs ſibiipſi fit oneroſa. Et ſm legem multitudo oneroſa nihil hʒ honeſti: in autẽ. de refe. in fi. col. ij. vnde apoſtolus comendata fidelis multitudinis vnitate: dicit: Soliciti ſeruare vnitatem ſpũs in vinculo pacis. Eph. iiij. a. Manifeſtũ eſt avt ꝙ vnitatẽ põt efficere magis qꝫ eſt ꝑ ſe vnũ, qꝫ plures: ſicut efficaciſſima cã calefactionis eſt quod per ſe calidum eſt: vtilius ergo eſt vnius regnum qꝫ plurium. Itẽ vniri dñr plura per appropinquationem ad vnum: melius ergo regis vnius qꝫ plurium: ex eo ꝙ plus appropinquat ad vnum. Ea etiam que ſm nãm ſunt: optime ſe habent. Omne aũt nãle regnum ab vno eſt: vnde ⁊ in membroꝝ multitudine vnum eſt quod principaliter mouet. ſ. cor. ⁊ in partibus anime: vna vis principaliter preſidet. ſ. ratio. Et in apibus vnus rex: ⁊ in vniuerſo vnus deus oĩuʒ factor ⁊ rector: ad hoc. vij. q. j. in apibus: extra de ſum. tri. c. j. omnis enim multitudo deriuatur ab vno: vnde vnus homo primo fuit creatus: a quo oẽs eiuſdem vnius nature: vt dicit Amb. in li. de paradiſo: ⁊ ponitur. xxxiij. q. v. nec illud: hoc probatur experimentis. Nam prouincie vel ciuitates: que non reguntur ab vno: diſſenſionibus laborant: ⁊ abſqʒ pace fluctuant: vt videat impleri quod dñs per prophetam conquerit dicens: Paſtores multi demoliti ſunt vineam. Hiere. xij. c. Econtrario vero prouincie ⁊ ciuitates: que ſub vno rege reguntur: pace cõiter gaudent, iuſtitia florent ⁊ affluentia rerum letãtur: vnde dñs pro magno munere per prophetas ſuos promittit: ꝙ ponent ſibi caput vnũ: ⁊ princeps vnus erit in medio eoꝝ. Ezech. xxxvij. f. de hoc. s. in. c. xl. verſi. adhuc nulli. ⁊. verſic. item ꝙ ſit. Sicut aũt regnum regis eſt optimum: ita regnum tyranni eſt peſſimuʒ. Opponitur. n. politie quidem democratia: vtrũqʒ. n. ſicut. s. verſi. ſi vero: cum. verſi. ſeq. apparet: eſt regnum quod per plures exercetur: ariſtocratie vero holigarchia: vtrunque enim per paucos: quod autem ſit regnum optimum oſtenſuʒ eſt prius. Si ergo optimo opponitur peſſimum: neceſſe eſt ꝙ tyranni regnum regi vel ciuitatis ſit peſſimum. Nec etiam tyrannice factionis peruerſitas laudabilis erit: ſi regia clementia tyrannice ſubditos tractet: nec vituperetur ordo regie poteſtatis: ſi rex crudelitate tyrannica ſeuiat. xiiij. q. v. neqʒ ſi agis: Item virtus vnita magis eſt efficax ad effectum inducendum qꝫ diſperſa vel diminuta: Multi. n. congregati ſimul trahunt, quod ſingulariter a ſingulis trahi non poteſt: ſicut ergo vtilius eſt virtutem operantem ab bonum eſſe magis vnam quum

ſit virtuoſior ad operandum:ita magis eſt noxius: ſi virtus:ideſt potentia operans malum ſit:vna quā diuiſa.

Regnuz iuſtū vni⁹

Expedit ergo vt regnū iuſtum ſit vnius tantum:ad hoc vt ſit fortius:ꝙ ſi in iniuſtitiaꝫ declinat regnum:expedit magis vt ſit multoꝝ vt ſit debilius ⁊ ſeinuiceꝫ impediat:Unde Salomon: Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Prouerb.xiij.⁊ Ubi ſuperbia:ibi contumelia. Prouer.xj. Inter iniuſta ergo regimina intolerabilius eſt democratia: ideſt poteſtas populi:qn̄ totus populus ſicut vnus tyrannus eſt:vt.ſ.dixi. Peſſimum vero tyrannis ⁊ hoc manifeſte apparet,ſi quis conſideret mala que ex tyrannis proueniunt:de quibus etiam dixi.ſ.lxiij.c.verſi. tyrannis. Quia enim tyrannus contēpto bono cōi: querit priuatum:conſequens eſt vt diuerſimode grauet:ſm ꝙ diuerſis paſſionibus ſubiacet ad bona aliqua affectanda:qꝛ enim paſſione cupiditatis dominatur bona ſubditoꝝ rapit:vnde Salomon: Rex iuſtus erigit terrā:vir auarus deſtruit eam. Prouerb. xxix. Si vero iracundie paſſioni ſubiaceat pro nihilo ſanguinem fundit:vnde Ezech.xxij.f. Principes eius in medio eius quaſi lupi rapientes predam ad effundendum ſanguinem. Hoc ergo regnum fugiendum eſſe ſapiens monet dicens Eccli.ix.c. Longe eſto ab homine habente poteſtatem occidēdi:quaſi ſcilicet non pro iuſtitia:ſed per poteſtatem occidit ꝓ voluntatis libidine:ſic ergo nulla poteſt eſſe ſecuritas:ſed omnia ſunt incerta quuꝫ a iure deſcenditur. Nec ſolum grauat tyrannus ſubditos in corporalibus:ſed etiam bona ſpūalia eoꝝ impedit:qui.n.plus preeſſe appetit q̄ꝫ prodeſſe:oēm profectum ſubditorū impedit.c.bo.xlvij.di.c.viruꝫ.lxxxiij.di.nihil ſuſpicans oium ſubditoꝝ excellentiam ſue inique dominationis preiudiciuꝫ.xxiij.q.vij.ꝙ aūt.ibi: Quis.n. auarus querit poſſeſſorem? quis dominandi cupiditate inflatus:deſiderat habere conſortem? Conant᷑ enim tyranni ne eoꝝ ſubditi virtuoſi effecti magnanimitatis concipiant ſpiritum: ⁊ eorum iniquam dominationem non ferant. Conant᷑ etiam ne ſubditi inter ſe pacem habeant:vt dum vnus de altero nō confidit:contra eius dominium aliquid moliri non poſſint. Procurant etiam tyranni ne eorum ſubditi potentes ⁊ diuites ſint:ne talia ſint eis nociua: vt contra charitatem viuentes:contra ſe poſſint dicere: gaudemus ſuper iniquitate:non congaudemus ſuper veritate:contra illud.j,ad Corinth.xiij.ibi. Nō gaudet ſuper iniquitate:vnde de tyranno poteſt.dici verbum Job. Sonitus terroris ſemper in aurib⁹ illius:⁊ quū pax ſit ſemper inſidias ſuſpicatur. Job. xx. Ex hoc aūt contingit vt dum preſidentes: qui ſubditos ad virtutes inducere deberent:virtuti ſubditorū nequiter inuident:⁊ eam pro poſſe impediūt vt ſub tyrannis pauci virtuoſi inueniantur:bene ergo dicit Leo papa. Integritas preſidentium ſalus eſt ſubditorū.lxj.di.miramur:ad prin. ⁊ ſm Ariſto. apud illos inueniuntur fortes viri:apud quos fortiſſimi quiqꝫ honorantur. Et Tullius: Iacēt ſemper ⁊ parum vigent:que apud quoſqꝫ improbant᷑. Naturale etiaꝫ eſt vt homines ſub timore nutriti: in ſeruilem degenerent animum:vt.xxiij.q.vj.§.ex his. ⁊ vt puſillanimes fiant ad omne opus vtile ⁊ ſtrenuū quod experimentis patet in prouincijs que diu ſub tyrannis fuerunt:vnde Col.iij.d. Patres nolite ad indignationem filios veſtros prouocare:vt nō puſillo animo fiant. Salomon. Regnantib⁹ impijs ruine hoīum:⁊ iterum. Quum impij ſumpſerint principatum:gemet populus. Proue.xxix.quaſi ſub ſeruitute redactus:⁊ iterum: Quum ſurrexerint impij: abſcondentur homines. Prouer.xxviij.c.in fi.vt tyrannoꝝ crudelitateꝫ euadant. Nec eſt mirum:quia homo abſqꝫ ratione ſm animi ſui libidinem preſidens:nihil differt a beſtia:vnde Salomon: Leo rugiēs:⁊ vrſus eſuriens:princeps impius ſuper populum pauperem. Prouer.xxviij.⁊ ideo a tyranno ſe abſcondunt homines ſicut a crudelibus beſtijs: qꝛ optimum ⁊ peſſimum regimen conſiſtit in monarchia:ideſt in principatu vnius.

Regia dignitas odioſa redditur.

Multis pp tyrannorum malitiaꝫ reddit᷑ regia dignitas odioſa. Quidam vero dum regimen regis deſiderant: incidunt in ſeuitias tyrannorū rectoreſqꝫ complures tyrannidem exercent ſub pretextu regie dignitatis. Horū quidem exemplum euidenter apparet in Romana republica. Regibus eniꝫ a Romano populo expulſis: dum regimen vel potius faſtum ⁊ tyrannidem ferre non poſſent:inſtituerunt ſibi conſules.di.ij.quedam:⁊ alios magiſtratus per quos ceperunt regi:⁊ dirigi.vnde ⁊ vna de autenticis eſt autentica de cōſulibus. Et ſicut refert Salluſtius: Incredibile eſt memoratu quantum adepta libertate breui Romana creuit ciuitas: Plurimum nāqꝫ contingit vt homines ſub rege viuentes:ſegnius ad bonum commune nitantur:vtpote exiſtimantes id quod ad bonum cōe impendunt non ſibijpſis conferre: ſed alteri ſub cuius poteſtate vident eſſe bona cōia. Quum vero non vident cōe eſſe in poteſtate vnius:non accedunt ad bonum cōe:quaſi ad id quod eſt alterius: ſed quilibet aſcendit ad id ſicut ad ſuum:vnde in experimento apparet ꝙ vna ciuitas per annuos rectores adminiſtrata:plus poteſt interdum: q̄ꝫ rex qui hēret tres vel quatuor ciuitates. Paruaqꝫ ſeruitia exacta a regibus grauius feruntur: q̄ꝫ magna onera ſi a cōitate ciuium imponantur.quod in Romana republica euenit. Nam vt ſcribit Titus Liuius prima decade per totum. Plebs ⁊ ad militiam ſcribebatur:⁊ pro militantibus ſtipendiā exoluebant. Et quum ſtipendijs ſoluendis non ſufficeret erarium: in vſus publicos opes conuenere priuate,adeo vt preter ſingulos aureos anulos:ſingulaqꝫ decora clinodia:que erant dignitatis inſignia:multum auri in republica fundebatur. Sꝫ quia fatigabantur diſſenſionibus continuis:que vſqꝫ ad bella ciuilia excreuerunt:quibus bellis ciuilibus eis libertas: ad q̄ꝫ multū ſtuduerāt:de manibus erepta:eſt ⁊ ſub poteſtate imperatoꝝ eſſe ceperunt:qui ſe reges appellare noluerunt:quia Romanis fuerat nomen regium odioſum. Horum aūt quidā more regio cōe fideliter procurauerunt:per quorum ſtudium Romana reſpublica adaucta eſt ⁊ conſeruata. Plurimi vero eorum in ſubditos quidem tyranni:ad hoſtes vero deſides effecti ⁊ imbecilles, Romanam rempublicaꝫ ad nihilum redegerunt. Similis etiā proceſſus fuit in populo iudeoꝝ. Primo quidem dum iudicibus regebantur:vndiqꝫ diripiebant᷑ ab hoſtibus:⁊ vnuſquiſqꝫ quod erat bonum in ſuis oculis faciebat: vt in lib. Iudicium per totū.⁊.c.vlti.in fi. Regibus vero eis diuinitus datis ad eorum inſtantiam.j.Reg. ix. Propter regum malitiam a cultu vnius dei receſſerunt:⁊ finaliter in captiuitatē ſunt ducti: Tob. j. Utriuſqꝫ ergo pericula imminent ſiue dominent᷑ tyranni ⁊ euitentur:regis optimuꝫ regnum:ſiue dū deſideratur poteſtas regia in malitiam tyrannicam conuertatur. Quum aūt duo ex quibus periculum

ſimminet,inſtant:id optimum eligendum ex quo ſe-
quitur minus malum.xiij.di.c.j.⁊.ij.magis eniz pre
optandum eſt vnius regnum ꝙ̃ multoꝝ:quãuis ex
vtroq; ſequantur pericula.Nam fere omne multoꝝ
regimen eſt in tyrannidem terminatum: vt in Ro-
mana republica maxime apparet:que quuz diu per
magiſtratus adminiſtrata fuiſſet:exortis ſimultatibꝰ
diſſenſionibus ⁊ bellis ciuilibus : in crudeliſſimos
tyrannos crudeliter inciderunt.Relinquitur ex di-
ctis magis eſſe expediens ſub vno rege viuere quaz
multorum.Quia ergo vnius regnum preeligendũ: **Expediẽs ſub vno rege viuere.**
quod eſt optimum:⁊ contingit ipſum in tyrannidẽ
conuerti:quod eſt peſſimum:vt ex dictis patet: dili-
genter laborandu3 eſt vt ſic prouideatur de rege: vt
non incidat in tyrannum:vnde neceſſarium eſt:vt il
li qui hñt officium eligendi t alem in regem : proui-
deant quem non ſit probabile in tyrannidem decli-
nare:vnde ⁊ Greg.xiij.c.Queſiuit dñs viruz ſꝫ cor
ſuum:⁊ precepit ei dñs:vt eſſet dux ſuper populum
ſuuz.facit.viij.q.j.licet.Deinde ſic diſponenda eſt re
gis gubernatio:vt regi iaz inſtituto:tyrannidis ſub
trahatur occaſio:ſic etiam eius temparet poteſtas: **Regi i tyrannidez declinãti qualiter obuiãdũ.**
vt defacili in tyrannidem declinare non poſſit. De-
mum curandum eſt ſi rex in tyrannidez declinaret:
qualiter poſſit occurri.Quod ſi non ſit exceſſus ty-
rannidis:vtilius eſt remiſſaz tyrannidẽ tolerare ad
tp̃s:ꝙ̃ contra tyrannidem agendo multis implica-
ri periculis que ſunt grauiora ipſa tyrannide: ſic.n.
frequenter in tyrannide cõtingere ſolet: vt poſterior
fiat peior ꝙ̃ precedens:dum precedentia grauami-
na non deſerit:⁊ etiam ipſe ex ſui cordis malitia no-
ua excogitat.Unde Siracuſanis quondã Dionyſij
mortem oibus deſiderantibus:anus quedam vt in
columis ⁊ ſibi ſuperſtes eſſet continue orabat : Qđ
vt tyrannus cognouit:cur hoc faceret interrogauit.
Tunc illa puella ait exiſtens:quum grauem tyran-
num haberemus:eum interfici cupiebam:quo inter
fecto aliquantulum durior ſucceſſit:eius quoq; fu-
turi dominationem malam exiſtimabant.Tertium
importuniorem habere cepimus rectorem, itaq; ſi
fueris abſumptus:deterior timeo in locum tuuz ſuc
cedet.Etſi ſeuiſſima ſit tyrannis:decet tñ non ſolum
bonis ⁊ modeſtis:ſed etiam dyſcolis ſubditos eſſe.
Hec eſt enim gratia ſi propter conſcientiam dei ſuſti
net quis triſtitiam patiens iniuſte.j. Pet. ij.c.facit.
xj.q.iij.Julianus.Unde quum multi Romanoruz
fidem chriſti perſequerentur tyrannice : magnaque
multitudo tam nobilium ꝙ̃ populi eſſet ad fidez cõ
uerſa:non reſiſtendo:ſed mortem ſuſtinendo ꝑ chri-
ſto laudantur:vt in ſacra legione thebeoꝝ appparet
facit ad hoc.xxiij.q.j.§.j.vnde ⁊ in veteri lege legun
tur occiſi fuiſſe hi qui occiderunt Joas regez Juda:
quamuis a cultu dei recedentem:eoꝝ filijs reſerua-
tis.iiij.Reg.xij.Si aũt non ex preſumptione priua
ta:ſed authoritate publica ⁊ cõi:rex in tyrannuz cõ
uerſus:vel alius tyrannus deſtruatur:vel eius pote
ſtas impia refrenetur:non eſt putanda talis multitu
do infideliter agere tyrannum deſtituens:etſi in per
petuum antea ſibi ſe ſubiecerit.quia hoc ipſe meruit
in multitudinis regimine ſe non fideliter gerens:vt
exigit regis officium:ꝙ ei pactum a ſubditis non ſer
uetur.Sic Roma in tyrannum Tarquinium: quez
in regem ſuſceperant:propter eius ⁊ filioꝝ tyranni-
demxxxij.q.v.propoſito.ibi. Cum violenter Tar-
quinij regis filius a regno eiecerunt ſubſtituta ſibi
minori.ſ.conſulari poteſtate.Sic ⁊ domitianus qui
modeſtiſſimis imperatoribus Ueſpaſiano patri : ⁊
Tito filio eius ſucceſſerat:dum tyraunidem exerce-
ret:a ſenatu Romano interemptꝰ eſt:oibus qui idẽ
peruerſe fecerat per ſenatuſconſultum iuſte ⁊ ſalubri
ter in irritum reuocatis . Quo etiam factum eſt vt
beatus Joan.euangeliſta dilectus dei diſcipulus qui
per ipſum domitianum in pathmos inſulam fuerat
exilio relegatus:per ſenatuſconſultum Epheſuz re-
mearet. Ad hanc mãm expreſſe faciunt. C. de pac.
cum proponas.ff.de in offi.teſta.ſi inſtituta.ff.pro ſo-
cio:ſi conuenerit.xxviij.q ij.ſi infidelis.ibi.Nec eſt ei
fides ſeruanda ⁊c.xcv.di.eſto.xxij. q.v.de forma.ex
de iureiu.peruenit.ij.ibi.Nec tu et etiam ſi promiſ-
ſum tuum iuramento vel fidei obligatione interpo-
ſita conditione firmaſſes:aliquatenus teneris:ſi cõ-
ſtat ei conditioni minime paruiſſe:extra de penis:cõ
ſtitutus.xj.q.iij.Julianus.xlv.di.cum beatus:extra
de pactis:cuz pridem:de renun.ſane.ff.de condi.cau-
ſa da.⁊ cauſa non ſe.ſi quis accepto tulerit, extra de
elec.cum inter.R.ſeniorem reſponſo:ibi.aduerſarijs
compoſitionem ipſam nolentibus obſeruare ⁊c.Si
vero ad ius alicuius ſuperioris pertineat multitudi
ni prouidere de rege:expetendum eſt ab eo remediũ
contra tyranni nequitiam. Sic poteſtas archilai:q
pro patre herode regnare iam ceperat:⁊ eum in ty-
rannidem ⁊ malitiam imitabatur:per Ceſarez Au-
guſtum poteſtas diminuitur:⁊ inter fratres ſuos di-
uiditur.Et tandem quũ nec a tyrannide ceſſaret : a
Tyberio Ceſare relegatus eſt in exilium apud Lug
dunum Gallie ciuitatem:ſicut narrat hiſtoria ſcho-
laſtica.Si aũt alius non eſſet ſuperior tyranno:inuo
candum eſſet eccleſie auxilium contra euz arg.extra
de fo.compe.licet.xxiij.q.v.adminiſtratores:deficien
te.n.humano auxilio:recurrendum eſt ad deum vt
cor humiliet.Nam cor reguz in manu dei: quocũq;
voluerit inclinabit illud.Prouer.xxj.a.Deus eniz
cor aſſueri regis irati contra Judeos in manſuetu-
dinem vertit.Heſter.v.⁊ per totum.⁊ Nabuchodo
ſor regem crudelem conuertit.Danie.iiij.qñ.⁊ cum.
xxiij.q.iiij.Nabuchonoſor:aũt tales tyrannos ſuper
bos deſtruit.Eccle.x.Sedes ſuperboꝝ ducum de-
ſtruxit:⁊ ſedere fecit mites pro eis:qꝛ ipſe eſt qui cru
delem Pharaonem ⁊ contra Judeos tyrannuz cũ
exercitu ſuo deiecit in mare.Exo.iij.b.⁊.xiiij.f.⁊ pre.
c.Nabuchodonoſor:ipſe eſt qui Nabuchodonoſor:
ſuperbientem in ſimilitudinem beſtie commutauit.
Dan.iiij.de peni.di.j.§.ex his verſi.Nabuchodono
ſor quoq;.Ipſe enim deus promittit populo ſuo re-
quiem ſe daturum a labore ⁊ concuſſione ⁊ ſeruitu-
te dura:qua ante ſeruierat.Eſa.xiiij.a.⁊ Eze.xxxiiij.
dicit.Liberabo gregem meum de ore eoꝝ.ſ.paſtorũ
qui paſcunt ſeipſos:contra illud.j.Pet.v.Paſcite
eum qui in vobis eſt gregez dñi.xcv.di.eſto.Sed vt
hoc populus conſequi beneficiũ mereatur:dz a pec-
catis ceſſare:qꝛ in vltione peccati diuina permiſſio-
ne impij accipiunt principatuz:dicente dño ꝑ Oſeã:
Oſee.xiij.Dabo eis regem in furore meo.⁊ Job.
xxxiiij.Qui regnare facit hominem hypocritaz ꝓꝑ
peccata populi.tollenda eſt ergo culpa vt ceſſet tyrã
noꝝ plaga:ad hoc.xxiij.q.v.§.hinc notandum. vbi
de hoc.⁊.vij.q.j.audacter:⁊ extra de pe.⁊ re.cum in-
firmitas. Quia aũt ſm predicta regis eſt bonum
multitudinis querere:nimis videtur oneroſum re-
gis officium:niſi ei aliquod bonum propriũ ex hoc **Boni regis recompenſatio.**
proueniret:Oportet conſiderare quale ſit boni re-
gis conueniens premium.c.j.di.ius militare.ibi.ve-

luti quum corona vel torques donatur:⁊.lxj.di mi-
ramur:ad fi.ibi:nec poteſt de eius prouectione dubi
tari,cui pro laboribus multis,pro moribus caſtis,
pro actionibus ſtrenuis celſiori loci premium debe
tur.Quibuſdam ergo viſum eſt regis premium nõ
eſſe aliud q̃ȝ honorem ⁊ gloriam:vnde ⁊ Tullius ꝺ
republica deſinit principem ciuitatis alendum eſſe
gloria:cuius rationem Ariſtoteles in lib. ethi. aſſi-
gnat:qꝛ princeps cui non ſufficit honor ⁊ gloria: cõ
ſequenter tyrannus efficitur.Ineſt enim animis ho
minũ:vt propter bonum querant.viij.q.j. ſunt in ec
cleſia. Si ergo non ſit contentus gloria ⁊ honore
princeps:querit voluptates ⁊ diuicias:⁊ ſic ad rapi
nas ⁊ iniurias conuertitur ſubditoꝝ.Sȝ ſi hanc ſen
tentiam receperimus:plurima ſequentur inconue-
nientia.Primo nãqȝ hoc eſſet regibus diſpendio-
ſum,ſi tot labores ⁊ ſolicitudines paterentur:ꝑ mer
cede tam fragili.nihil enim videtur in rebus huma
nis gloria ⁊ honor fauoris hominuȝ:quum depen-
deat ex hominum opinionibus:⁊ verbis eoꝝ quib⁹
nihil mutabilius eſt in hoĩum vita. vnde ⁊ gloria
flos feni dicitur.Matth.vj.j.Pet.j.d.Eſa.xl.Dein
de humane glorie cupido animi magitudinem au-
fert.Qui enim fauorem hominuȝ querit:neceſſe eſt
in omni quod dicit aut facit:vt eoꝝ voluntati deſer
uiat:⁊ ſic dum placere hominibus ſtudet:fit ſeruus
ſinguloꝝ.c.l.di.ſi quis diaconus:propter quod idẽ
Tullius in lib.de officijs:cauendam dicit eſſe glorie
cupidinem:eripit enim animi libertatem : qua ma-
gnanimis viris omnis dȝ eſſe contentio : nihil aũt
principẽ qui ad magna peragenda eſt:magis decit:
q̃ȝ ai magnitudo.facit.lxxxviij.di.nihil. Eſt ergo in
competens regi:propter officium,humane glorie ꝓ-
mium.pertinet enim ab boni viri officiuȝ:vt contẽ-
nat gloriam:ſicut ⁊ alia bona tẽporalia.Et fit quod
dam mirabile:vt qꝛ virtuoſos actus cõſequitur glo
ria:ipſaqȝ gloria virtuoſe contemnitur:ex cõtemptu
glorie homo glorioſus reddatur:ſm ſententiam Fa
bij dicentis.Gloriam qui ſpernit:verã habebit. Et
de Catone dicit Salluſtius quanto minus appete-
bat gloria:tanto magis aſſequebatur eaȝ:vñ Greg.
Gloria vmbre ſimilis eſt:que fugientem ſequitur:⁊
que fugit ſequentem:iuxta illud Eccli.xj. Si ſecutus
fueris:non apprehendes. ⁊ ſi precurreris non effu-
gies.Unde philpſophis.Hoc ſolum hȝ humana glo
ria glorioſum:ꝙ ſe appetentes fugit : ⁊ ſe fugientes
appetit.Ipſiqȝ chriſti diſcipuli ſe ſicut dei miniſtros
exhibebant:per gloriam ⁊ ignobilitatem , per infa-
miam ⁊ bonam famam.ij. ad Cor.vj. Amplius ex
cupiditate glorie periculoſa mala ſequuntur : multi
enim dum immoderate gloriã in rebus bellicis que
ſierunt:ſe ac ſuos exercitus perdiderunt:libertate pa
trie ſub hoſtium ſeruitute redacta.vnde Torquatus
Romanus princeps in exemplo huius vitandi di-
ſcriminis:filium qui contra imperium ſuum ab ho-
ſte prouocatus iuuenili ardore pugnauit:licet viciſ-
ſet occidit:ne plus eſſet in preſumptionis exẽplo q̃ȝ
vtilitatis in gloria occiſi hoſtis. Idem ſcripſi.ſ.xlij.
c.verſi.conſimile narrat.Habet etiam cupido glorie
aut vitium familiare, ſimulationis . Quia enim eſt
difficile:paucisqȝ contingit:veras virtutes aſſequi:
quibus ſolis honor debetur:multi gloriam cupien-
tes virtutum ſimulatores fiunt:propter quod ſicut
Salluſtius dicit.Ab initio multos mortales falſos
fieri coegit:aliud clauſum in pectore:aliud promptũ
habentes in lingua.Sed ⁊ ſaluator noſter eos qui

Nimia glorie, ⁊ honoris cupido.

bona opera faciunt:vt ab hominibus videantur,hy
pocritas:ideſt ſimulatores vocat.Mat.vj.c.⁊.xxiij.
A.Sicut ergo periculoſum eſt multitudini , ſi prin-
ceps diuitiam ⁊ voluptates querat pro premio : ne
raptor ⁊ contumelioſus fiat:ita periculoſum eſt ne
q̄rat glorie premiũ: ⁊ ſic preſumptuoſus ⁊ ſimula-
tor exiſtat:preſumptio aũt ſm Ber.de elatione na-
ſcitur:ſicut vera manſuetudo ex humilitate. Quid
aũt maior preſumptio ⁊ ſuperbia:q̃ȝ honores appe
tere huius mundi:per quos perdantur honores re-
gni celeſtis:ſicut perdidit elatus lucifer:dicens Eſa.
xiiij.In celum aſcendam:ideſt ad equalitatem dei:
ſuper aſtra celi:ideſt ſuper angelos:exaltabo ſolium
meum quaſi rex eoꝝ:ecce appetitus dominandi: ſi-
milis ero altiſſimo.ecce contẽptus ſubijciendi.Sed
ſubito precipipatus eſt de celo in abyſſuȝ eterne dã-
nationis:vnde Lu.x.Uidebam ſathanam ſicut ful-
gur de celo cadentẽ.Occaſio aũt iſtius preſumptio-
nis ⁊ noxij appetitus in eo fuit ex immenſitate bo-
noꝝ naturalium:ſuperbiuit aũt ⁊ vltra ſe extendit:
de nobilitate nature:preeminentia potentie:ſubtili-
tate intelligentie:⁊ arbitrij libertate:⁊ iſte eſt lectus
Og regis baſan:in quo requieuit.ſ.ſuperbia.ferreus
quia ſuperbus os frangit,de quo Deut.iij.lectus re
gis Baſan erat ferreus habens.ix.cubitos longitu
dinis. ⁊.iiij.latitudinis.Og interpretatur congre-
gans ſeu coaceruans:vel:abſconditus. Hic eſt luci-
fer ſuis terminis non contentus:ꝯgregans ſibi am
plius per appetitum honoris:abſconditus:qꝛ trãſ-
figuratus in ſpecie boni. Oĩs ambitioſus rex Ba-
ſan.Baſan confuſio interpretatur:confuſio iſta abie
ctio eſt ⁊ depreſſio.vnde Apoc.xij.ibi.Et proiectus
eſt draco ille magnus ſerpens antiquus : qui vocat
diabolus ⁊ ſathanas:⁊ quantum quiſqȝ ſe gloriaue
rit:tantum tormentum habebit.Apoc.xviij.Confu
ſio iſta nuditas, eſt ab omni bono:de qua Apoc.iij.
ibi.vt non appareat confuſio nuditatis tue.De hac
confuſione Chryſoſto.Quicunqȝ deſiderauerit pri
matum in terra:inueniet confuſionem in celo:nec in
ter ſeruos dei computabitur:qui primatum tracta-
uerit.xl.di.quicũqȝ,al's eſt in.c.multi.Nouem cubi-
tos habuit lectus ille,qꝛ ſuper.ix.ordines angeloꝝ
ſe extendere voluit. Et.iiij.latitudinis:qꝛ de.iiij. ſu-
perbiuit:vt dixi.⁊ habuit immenſitatem bonorum
nãlium:vnde Ezech.xxviij.Tu ſignaculum ſimili-
tudinis plenus ſapientia perfectus decore:in delicijs
paradiſi fuiſti dei.Omnis lapis precioſus operimẽ
tum tuum:⁊ paulopoſt.Repleta ſunt interiora tua
iniquitate:ideſt inequalitate:iniquum enim maius
eſſe non potuit:q̃ȝ ſe deo ſimilem in potentia facere.
Et peccaſti:peccato maxime ſupbie:dei ꝺ quo in ps.
xviij.Et emũdabor a delicto maximo.gl. ideſt ſup-
bia.de hoc de pe.di.ij.principium,qꝛ ſicut ait.Bern.
preuidit rationalem creaturam fore aſſumendaȝ ad
equalitem dei in vnitate perſone: ⁊ quum ſe videret
ceteris angelis pulchriorem:putauit ꝙ ipſe eſſet illa
creatura.⁊ ideo ſuperbiuit:⁊ hoc ſuperbiendo appe
tijt:fuit eniȝ in eo coniunctio contraria.ſ.nature bo
ne:extra de ſum.tri.c.j.§.diabolus.xxiij.di.qui eps:
⁊ voluntatis a ſe male.vnde.j.Reg.xvj . Spũs dñi
malus exagitabat ſaul.Dñi dicit,propter nãm bo-
nam . Malus:propter voluntatem malã . Super-
bi ergo preſumptuoſi ad imitationeȝ diaboli rapiũt
dei potentiã duobus modis. Primo per libidineȝ
dominandi:non enim eſt nãle homini , vt appetat
dominari hominibus:quum non ſit creatus vt do-

Faſtoſa luciferi ſupbia.

Peccatũ maximũ.

minaretur hominibus:ſed brutis:vñ Gen.j. Domi
namini piſcibus maris ⁊ volatilibus celi ⁊ beſtijs
terre:ſed hoc eſt ex appetitu diabolico:vnde Bern.
Quanti vſuqꝫ hodie feda ſequuntur infeliciaqꝫ ve-
ſtigia:immo q̃ꝫ pauci euadunt quibus libido domi
nandi non dominetur:quem ſequimini miſeri;nõne
iſte eſt mons in quem aſcendit angelus: ⁊ factus eſt
diabolus? Secundo per cõtemptum obediendi ſuo
ſuperiori:quo ſimiliter aſſimilat hominem diabolo.
Unde illi qui contempſerunt obedire ſauli. j. Reg.
x. dicunt filij Belial:quod interpretatur abſqꝫ iugo.
Hiere.ij. A ſeculo confregiſti iugum meum: vtrunqꝫ
aũt habet honorem appetens:qꝛ preeſſe vult: ⁊ non
ſubeſſe. Contra iſtos Aug. Locus ſuperior ſine qui
populus regi non poteſt:etſi ita teneatur:⁊ admini-
ſtretur vt decet:tñ indecenter appetitur. viij.q.j. qui
epatum. Item Bern. Quoties hominibus preeſſe
deſidero:toties deum meum preire contendo:de illo
nãqꝫ ſcriptum eſt Luc.ij. ⁊ erat ſubditus illis. Item
Grego. Superbus toties ad culpam apoſtaſie dila-
bitur, quoties preeſſe hominibus delectatur. Item
Chryſ. O prelate tanto igitur ſumis caput tuũ. Mi
ror ſi quem contigerit ſaluari de ijs qui principant
in tantis ruinis ⁊ tanta pigritia:video tñ currentes:
⁊ ſponte ſe in pericula proijcientes. Item. Luc. xiiij.
Villam emi. vno modo exponitur:ideſt prelationez
multo labore acquiſiui:necnon precio anime cõpa-
raui. Nam dominium qui ambit:animaz perdit:qꝛ
gratiam amittit:que eſt vita anime:hanc lucifer per
dens cupiditate ⁊ deſiderio:emere voluit:⁊ ſedez re
gis celi perdidit. Similiter primus homo ambiuit:
⁊ qui erat dñs omnium. Gen.j. in ſeruitutem oĩum
etiam publice cecidit:⁊ ſequitur in Luc. Et neceſſe
habeo exire:ab eternoꝝ contemplatione:⁊ animi cõ
ſideratione:⁊ cordis compunctione:vt ait Greg. in
prologo ſuper lib. dialogoꝝ: Et videre illaz:ideſt ſtu
dium applicare ad temporalem gloriam vel alterius
curam:ſed dicitur Eccl'ſ. vij. Quid neceſſe eſt homi
ni maiora ſe querere? Grandis villa eſt vita propria
felix qui hanc cuſtodire ſufficit. Prouer. iiij. Omni
cuſtodia ſerua cor tuũ: vere habet locũ hodie Cañ.
j. poſuerunt me cuſtodem:ideſt prelatum. non torto-
rem. ſ. animarum ⁊ rerũ eccleſiaſticarum. xvj.q.j. in
ſacris canonibus. Iſte eſt cuſtos cui dicitur. iij. Re.
xx. prope fi. Cuſtodi virum iſtum:qui ſi lapſus fuerit
erit anima tua pro anima eius. Hoc dicitur prelato:
de cuius manibus requiritur ſanguis ſubditorum.
xliiij. di. Epheſijs, extra de offi. or. irrefragabili:vbi ꝺ
hoc. In vinea:ideſt in eccleſia. Eſa. v. Vinea dñi e-
xercituum Iſrael eſt Matt. xxj. Malos male per-
det ⁊ vineam ⁊c. Vineam meam non cuſtodiui:con
ſcientiam meam ⁊ vitam meam. Can. viij. Vinea
mea:ideſt conſcientia mea coram me eſt. Qui enim
rectores hodie ⁊ cuſtodes poſiti ſunt in vinea dñi ſa
baoth:ſunt illi qui vineam ſuam:ideſt vitam ſuam
male cuſtodierunt ⁊ cuſtodiunt. Talibus peſſimis
cuſtodibus:non cuſtodibus:ſed vaſtatoribus vinea
rum:plena eſt eccleſia ſancta dei. de iſta materia ſatis
per Bern. in pre. verbis. Poſuerunt me cuſtodem.
Contra tales ambientes ⁊ preſumptuoſos dicit ſpi
ritus mendax de quo. iij. Reguz. xxij. Egrediar ego
ſpũs mendax in ore oĩum prophetarum:aſcende in
ramoth galaad. Ita clamat cogitationes elationis
in corde hominis: Aſcende ad prelationem:qꝛ ſuffi-
ciens es. optime poteris adminiſtrare dignitatez cũ
ſalute anime tue:immo magnã vtilitatem facies qꝛ
malis qui iam extulerunt caput:poteris contraire:
humiles qui iam depreſſi ſunt:releuare; ſed manife-
ſte falſa ſunt que proponit:qꝛ multi fuerunt boni an
te prelationem:qui reprobati ſunt poſt adeptam di-
gnitatem:vt patet in Saule prius humili. j. Reg. ix.
ibi. Erat Saul electus ⁊ bonus ⁊ non erat vir de fi
lijs Iſrael melior illo. Iſte tñ poſtea malus ⁊ ſuper-
bus effectus:meruit reprobari: ⁊ diabolo tradi. j. re.
xvj. ibi. Spũs dñi receſſit a Saul:⁊ exagitabat eũ ſpi
ritus nequam a dño. Ramoth aũt interpretatur ex-
celſum ſignum:⁊ ſignificat dignitatem cuius appe-
titus eſt certum ſignum reprobationis. Galaad in
terpretatur tranſmigrantes teſtes:qꝛ ibi fit traſmi-
gratio de bonitate in iniquitatem. ps. x. Tranſmi-
gra in montem ſicut paſſer. Contra hmõi cogitatio
nes elatas ſanum datur conſiliuz Prouerbio. xxij.
Noli eſſe cum ijs qui defigunt manus ſuas:ideſt p̃-
ſumunt fideiubere pro ſubditis:extra de renun:niſi
verſi. verum:quuz vix ſufficiant pro ſe reddere rõne
extra de accu. qualiter. ij. ⁊ qui vades:ideſt fideiuſſo
res ⁊ ſe offerunt pro debitis:ideſt animi ſuam obli-
gant pro peccatis oĩum ſubditoꝝ. De mã ambitio-
nis. xl. di. ante omnia. c. quicunqꝫ. lxj. di. miramur. j.
q.j. principatus. c. non eſt putanda. in fi. c. quicquid.
c. ordinationes. c. ſi quis neqꝫ. c. nullus itaqꝫ per am
bitum. ⁊. q. vj. ſicut. ⁊. q. vij. ſanximus. xlvij. di. mirũ.
viij. q.j. in ſcripturis. c. ſciendum. c. qui epatuz. c. ſi er
go. extra de elec. qualiter:extra de reſcrip. p. qꝛ. lib. vj.
de conſe. pre. deteſtanda. lib. vj. ff. ad le. Iul. de ambi-
tu per totum. lxxix. diſt. ſi quis papa. extra de elec. in
pleriſqꝫ in clemen. ⁊. ca. cum conceſſa ibidem. Adde
hic quod ſcripſi. j. in. ij. parte. in. ij. c. tre. in c. v. in verſ.
iuxta tropologiam:⁊ in. c. x. §. poſtq̃ꝫ. verſi. ambitio-
ſa. cum. verſi. ſeq. ⁊ in. ij. parte in. §. expeditis. in. cap.
lxxiiij. Quod aũt dictum eſt. ſ̃. regis premium eſſe
honorem ⁊ gloriam:quantum ex dictis ſapientum
apparet:non ea ratione gloriam ⁊ honorez pro pre-
mio principi decreuerunt tamq̃ꝫ ad hoc principali-
ter ferri debeat boni regis intentio. Sed qꝛ tolerabi
lius eſt:ſi gloriam querat vel cupiat:vel voluptatem
ſectetur. Hoc. n. vitiuz virtuti propinquius eſt. quuz
gloria q̃ꝫ homines cupiunt nihil aliud ſit (vt Au-
gu. definit.) q̃ꝫ iudicium hominum bene de hoĩbus
opinantium. Cupido ergo aliquod hꝫ virtutis ve-
ſtigium:dum ſaltem bonoꝝ approbationem querit:
⁊ eis diſplicere recuſat. Paucis ergo ad virtutez ve
nientibus:tolerabilius videtur ſi preferatur ad re-
gnum qui vel iudicium hominum metuens:a ma-
lis manifeſtis retrahitur. Qui enim gloriam cupit:
aut vera via per virtutis opera nititur vt ab homi-
nibus approbetur:vel ſaltez dolis ad hoc tẽdit atqꝫ
fallacijs:aut per apertiſſima ſcelera querit obtinere
quod diligit:vnde beſtias ſuperat ſiue crudelitatis
ſiue luxurie vitijs. ſicut in Nerone ⁊ Ceſare patet cu
ius vt Aug. dicit. fuit tanta luxuria:vt nihil putaret
ab eo virile metuendum. Tanta crudelitas, vt nihil
molle habere putaretur. Hoc aũt ſatis exprimitur
per id quod in eth. Ariſtoteles dicit de magnanimo
ꝙ non querit gloriam ⁊ honorem: nec aliquid ma-
gnum eſt quod ſit virtutis ſufficiens premiũ. Nũ
ergo mundanus honor ⁊ hominum gloria regie cel
ſitudinis ſufficiens premiuz non eſt: inquirendum Gloria non eſt regal' domi nũ p̃miũ.
reſtat quale ſit ſufficiens premium. Eſt aũt conue-
niens vt rex premium. Eſt aũt conueniens vt rex
premium expectet a deo. miniſter enim pro ſuo mi-
niſteri premium expectat a ſuo dño. Rex aũt po-

pulum

pulum gubernando miniſter dei eſt dicente apoſto-
lo Roma. xiij.a. Quod oīs poteſtas dn̄o deo eſt: ⁊
ibi.dei enim miniſter eſt vindex in iraꝫ ei qui malū
agit.⁊.xxiij.q.v.non ſolum.⁊.c.qui malos.xxij. q.ij.
qui monet.xxiij.q.j.quid culpatur.⁊ Sap.vj.Reges
regni dei miniſtri eſſe deſcribuntur. Reges ergo de-
bent pro ſuo regimine premiū expectare a dn̄o.xxiij.
q.iiij.ſi non ex fidei. Remunerat aūt interdum deus
reges pro ſuo miniſterio bonis temporalibus.xxiij.
q.v.§.hinc notandum:ſicut alios.xxij.q.ij.ſi quelibꝫ
ſed taliuꝫ premia ſunt bonis maliſqꝫ communia.vn̄
Ezech.xxix.Nabuchodonoſor rex ſeruire fecit exer
citum ſuum ſeruitute magna aduerſus tyrū:⁊ mer-
ces nō eſt reddita ei neqꝫ exercitui eiꝰ de tyro pro ſer
uitute qua ſeruiuit mihi aduerſus eam:ea.ſ.ſeruitute
qua poteſtas:ſm apoſtolum Rom.xiij. dei miniſter
eſt vindex in iram ei qui male agit. Et poſtea de p̄-
mio ſubdit:propterea hec dicit dn̄s deus. Ecce ego
dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis in ter-
ra Egypti:⁊ diripiet ſpolia eius:⁊ erit merces exer-
citui eius.Ezech.xxix.d.Regibus aūt bonis merce
dem dabit eternam.j. Pe.v.ibi.Paſcite qui in vo-
bis eſt gregem dn̄i:vt quum venerit princeps paſto
rum:chriſtus.ſ.percipiatis immarceſſibilem glorie
coronaꝫ.xcv.di.eſto.de qua corona Eſa.xxviij.Erit
dn̄s ſertum exultationis ⁊ diadema glorie populo.
Iſta corona eſt beatitudo patrie:beatitudo aūt dici
tur bonum perfectū:comprehendens oīa deſidera-
bilia:tale aūt non eſt bonnm terrenum quod nunq̄ꝫ
ſatiat.xiiij.q.iiij.quid dicam. Quum ergo nihil ter-
renum quietare poſſit animam:neqꝫ terrenum ali-
quod beatum facere poteſt:vt eſſe poſſit regis conue
niens premium.vnde Aug.lib.v.de ciui.dei.c.xxiiij.
Chriſtianos principes non felices dicimus:quia diu
im perarunt:vel imperantes filios morte placida re
liquerunt:vel qꝛ hoſtes reipublice domuerūt:vel ini
micos ciues aduerſus ſe inſurgentes cauere ⁊ oppri
mere potuerunt:ſed eos felices dicimus:ſi iuſte im-
perant:ſi malunt cupiditatibus prauis q̄ꝫ quibuſli-
bet gentibus imperare:ſi omnia faciunt non ꝑꝑ ar-
dorem inanis glorie:ſed ꝑꝑ charitatē felicitatis eter
ne.Tales imperatores chriſtianos eſſe dicimus feli
ces:interim ,ſpe:poſtea re ipſa futuros: quum id qḋ
expectamus aduenerit.ſ.poſui.xxxvij.c.verſi.Item
pbs.Item nihil eſt quod hoīem beatū poſſit facere
eius implendo deſiderium.ſ. niſi deus.p̄s.cij.Qui
replet in bonis deſiderium tuum.Aug.Tante digni
tatis eſt humana conditio:vt nullum bonum preter
ſummū bonum ei ſufficere poſſit.p̄s.lxxij. Quid.n.
mihi eſt in celo:⁊ a te quid volui ſuper terram?ſequi
tur.Mihi adherere deo bonuꝫ eſt:⁊ ponere in dn̄o
deo ſpem meā.Ipſe eſt qui dat ſalutem regibus:ſm
p̄s.cxliij.Non ſoluꝫ temporale:qua cōiter ſaluat ho
mines ⁊ iumenta:vt in p̄s.xxxv.Homines ⁊ iumē
ta ſaluabis ⁊c.ſed etiam ſpūalem:de qua Eſa. dicit.
lj.c.Salus aūt in ſempiternum erit: qua homines
ſaluat:eos ad equalitatem angeloꝝ perducens Sic
ergo verificari poteſt ꝙ regis premium ſit honor ⁊
gloria. Quis enim mundanus ⁊ caducus honor
huic honori ſimilis eſſe poteſt:vt homo ciuis ſit dei.
Ephe.ij.⁊ domeſticus dei:⁊ inter filios dei compu-
tatus:⁊ hereditatem regis celeſtis aſſequatur cum
chriſto:heres dei coheres chriſti:ſm apl'm. Roma.
viij.ḋ hoc honore p̄s.cxxxviij.Nimis honorati ſunt
amici tui deus ⁊c.⁊ iterum p̄s.viij.Gloria ⁊ hono-
re coronaſti eum ⁊c.Hec eſt gloria qua confitebitur
ſuos confeſſores in gloria patris ⁊ coram angelis fi
lius.Matth x.d.Qui hanc gloriam:de qua.j.Cor.
iiij.Luc.xiiij.p̄s.cxlix.gloria hec eſt ⁊c.querunt: eaꝫ
inueniunt:⁊ qui eam non querunt:humanam con-
ſequuntur.Conſiderandum eſt etiam ꝙ eminenter
obtinebunt beatitudinem dei:qui officium regium
laudabiliter exequuntur.tum qꝛ ſe alios regunt:tuꝫ
qꝛ bonum multitudinis diuinius eſt q̄ꝫ vnius:tum
qꝛ ſi a deo datur premium cuiqꝫ priuate perſone: ſi
egenti ſubueniat.Mat.xxv.lxxxvj.di.paſce.ſi diſcor
dantes pacificet.xc.di.c.j.⁊.c.precipimꝰ:ſi oppreſſuꝫ
a potente eripiat.p̄s.lxxj ⁊.lxxxj.ſi liberauit paupe-
rem a potente.xxiij.q.iij.ab imperatoribus:quanto
magis laudandus eſt ab hominibus,⁊ premiandꝰ
a deo:qui totam prouinciam facit pace gaudere:vio
lentiam cohibet:iuſtitiam ſeruat:⁊ diſponit quid ſit
agendum ab hoībus:ſuis legibus ⁊ preceptis?Tū
qꝛ precipue magnitudo regie virtutis precipue dei
ſimilitudinē gerit:dū hoc agit in regno qḋ deus in
mundo.vnde in Exo.xviij.c.iudices multitudinis
vocantur dij.Imperatores etiam apud Romanos
dij vocabantur:⁊ leges vocant imperatoreꝫ diuinū
Item Grego.Quid eſt regnum multitudinis: niſi
tempeſtas mentis?quieto aūt mari:⁊ imperitus na
uem dirigit:turbato aūt tempeſtatis fluctibus:etiaꝫ
peritus nauta ſe confundit:vnde plerunqꝫ in occu-
patione regiminis ipſe quoqꝫ bone operis vſus per
ditur:qui in tranquillitate tenebatur. Valde enim
difficile eſt vt inter linguas ſublimiter honorantiuꝫ:
⁊ obſequia humiliter ſalutantium non extollantur
principes:ſed ſeſe homines meminerit.⁊ Eccli.xxxj.
Beatus diues qui poſt aurum non abijt.⁊ ſm pro-
uerbium. Principatus virū oſtendit:multi ad prin
cipatus culmen peruenientes:a virtute deficiunt: q̄
dum in ſtatu infimo eſſent:virtuoſi videbātur:vnde
dicitur.Honores mutant mores:dicebat Archidia-
conus.immo detegunt:vt in Saule prius humili:in
regno ſuperbo.j.Reg.xv. Ipſa ergo difficultas que
principibus imminet ad bene agendum: eos facit
maiori premio dignos.xl.diſt.ante omnia.Et ſi ali-
quando per infirmitatem peccauerint: apud hoīes
excuſabiliores redduntur:⁊ facilius a deo veniam
promerentur:ſi:vt Aug.ait:pro ſuis peccatis humi-
litatis ⁊ miſerationis ⁊ orationis ſacrificiū deo ſuo
vero non negligunt immolare, vnde de Achab re
ge Iſrael dn̄s ad Heliā:qꝛ humiliatꝰ eſt Achab ⁊c:
non inducam malum in diebus eius.iij. Reg.xxj.ḋ
pe.di.iij.talis mihi:ſub.§.ecce.⁊.ca.ſicut Achab.De
premio excellenti regum.Zach.xij.ibi.ſed domus da
uid erit ſicut domus dei:qꝛ ſimul ſicut regendo fide
liter dei officium geſſit in populo:ita in premio ei ꝓ
pinquus inherebit:vnde ⁊ antiqui ciuitatum recto
res atqꝫ conſeruatores in deos transformari puta-
bant.Vnde ⁊ ſicut presbyteri qui bene preſunt:du-
plici honore digni ſunt.j.ad Timo.v.⁊.xcv.diſt.ecce
ego:ſic ⁊ boni reges hic ⁊ in futuro ſingulari hono-
re.Et de hoc loquitur chriſtus in parabola de ſeruo
bono ⁊ fideli acquirenti de vna mna.x.ꝯſtituit ſup.
x.ciuitates:⁊ de alio lucranti de vna.v.conſtituto ſu
per.v.ciuitates a dn̄o.Luce.xix.ſimile.Mat.xxv.in
parabola de talentis.Et ſicut boni reges ampliori
gloria in celeſtibus digni ſunt:q̄ꝫ eoꝝ ſubditi.ſic ⁊
tyranni ampliori tormento in gehēna punientur.c
xvj.q.iij.precipue.xxv.q.j.nulli fas.Nam potentes
tyranni potente tormenta patient.Sap.vi.viij.q.ij.
illud:immo ⁊ hec temporalia bona propter que ty-

beatitudo reguꝫ merces.

Gloria quō regū dicatur p̄mium.

Uis amicitie.

ranni iuſtitiam deſerunt:magis ad lucrum proueniunt regibus:dum iuſtitiam ſeruant. Nam iuſtitia amicitiam ſeruat:que amicitia virtuoſos in vnum conciliat:virtutem conſeruat:atqꝫ promouet: nec eſt alicuius tyranni tanta crudelitas:quin amicitia delectetur. Nam Dionyſius in Sicilia Syracuſanoꝝ tyrannus crudeliſſimus:quum duoꝝ amicoꝝ:q Damon ⁊ Pythias dicebantur:alterum occidere vellet:is qui occidendus erat:inducias impetrauit: vt domum perfectus res ſuas ordinaret. Aliter vero amicorum obſidente tyranno pro eius reditu dedit, appropin quãte aũt promiſſo die:nec illo rede unte: vnuſquiſqꝫ fideiuſſorez ſtultũ arguebat ad ille nihil ſe de amici ↄſtantia metuere predicabat: eadem aũt hora que fuerat prefixa:occidendus rediȷt. Admirans aũt aĩum amboꝝ tyrannus:ſuppliciũ propter fidẽ remiſit:⁊ ſe petijt eoꝝ amicitie ſociari. Rex aũt bonum cõe querens:oẽs ſuos ſubditos diligit:⁊ ab eis diligitur:vnde ex hoc fit regnum ſtabile. Unde ⁊ refert Suetonius ꝙ Julius Ceſar milites ſuos adeo diligebat:vt audita quorundam cepe capillos ⁊ barbam ante non depexerit q̃ꝫ vindicaſſet. quibus rebus ſic deuotiſſimos:⁊ fortiſſimos milites reddidit:ꝙ pleriqꝫ eoꝝ capti conceſſam ſibi libertatẽ ſub ea conditione ſi militare aduerſus Ceſarem vellent recuſarent. Octauianus etiam Auguſtus qui modeſtiſſime imperio vſus eſt:intantum diligebatᷣ a ſubditis:vt pleriqꝫ morientes victimas quas deuouerant immolare mandarent:ꝙ eum ſuperſtitem reliquiſſent:vnde ⁊ Salomõ Sap.vj. Rex qui iudicat in iuſtitia popnlos pauperes:thronus eius in eternum firmabitur.

Damonis ⁊ pythie amicitia.

Non diuturnũ tyranni dominium.

Tyrannoꝝ vero dñium diuturnum eſſe non poteſt:quum ſit multitudini odioſuꝫ. Nam tyranni regnuꝫ ſolo timore ſuſtentatur: vnde ⁊ timeri ſe a ſubditis tota intentione procurant. Timor aũt eſt debile firmamentum: nam qui timore ſubduntur:ſi occurrit occaſio qua poſſint in poteſtatem ſperare:contra preſidentes inſurgunt eo ardentius quo magis contra voluntatem ex ſolo timore cohibentur:vnde Aug. Qui ex timore peccare deſinit:voluntatem peccandi habet:viuit ergo in eo peccandi voluntas:que tunc apparet in opere ſi ſequaᷣ impunitas:ſed peccare nõ vult charitas:etſi ſequaᷣ impunitas. Ad hoc faciunt.iiij.diſt.facte.xxiij. q.vj. §.ex his:extra de regu.iur.qui ex timore:vbi de hoc. Non poteſt ergo dñium tyranni diuturnum eſſe.vñ ⁊ Ariſto.in ſuis politicis multis tyrannis enumeratis:oĩum monſtrat dñium breui tempore fuiſſe finitum:quoꝝ tñ aliqui diutius perſuerunt:qꝛ non multum in tyrannidem excedebant: ſed quantum ad multa imitabantur regalem modeſtiam. Hoc etiam apparet ex conſideratione diuini iudicij: qui regnare facit hypocritam. Job.xxxiiij.pp peccata populi. Nullus aũt verius hypocrita dici poteſt:q̃ꝫ qui regis aſſumit officium:⁊ exhibet ſe tyrannum. naꝫ hypocrita dicitur,qui alterius perſonam repreſentat. Si ergo deus permittit tyrannos pp peccata populi:⁊ talis permiſſio ira dei conſueuit appellari. vnde Oſee.xiij. Dabo eis regem in furore meo:ſed infelix talis rex qui in furore dei conceditur: non enim ſtabile poteſt eſſe eius dñium:qꝛ non obliuiſcitur miſereri deus:quinimmo eſt patiens:⁊ multe miſericordie:⁊ preſtabilis ſuper malitiam. Johel.ij. Non ergo permittit deus diu regnare tyrãnos:qꝛ ſedes ducum ſuperboꝝ deſtruxit:⁊ ſedere fecit mites pro eis. Eccli.x.ſicut apparet in Saule ſuperbo reprobato: ⁊ Dauid humili ſubſtituto.j.Reg.xvj. Experimento etiam apparet ꝙ reges per iuſtitiam magis adipiſcantur diuitias:q̃ꝫ rapinã ꝑ tyranni:qꝛ enim tyranni ſemper ſunt in timore perdendi dñium: quia multitudini diſplicent:oportet eos multos habere ſatellites:⁊ cuſtodes:⁊ plura expendere q̃ꝫ a ſubditis rapiant. Quia vero regnũ bonoꝝ omnibus dominium placet:oẽs ſubditos pro ſatellitibus habẽt. Sed interdum plura pro neceſſitatibus regibus donant ſponte:q̃ꝫ violenter rapiant tyranni:⁊ ſic adimpletur quod Salomon dicit Prouer.xj. Alij.ſ.reges diuidunt propria benefaciendo ſubditis:⁊ ditiores ſunt. Alij.ſ.tyranni rapiunt non ſua,⁊ ſemper in egeſtate ſunt immo ⁊ iuſto dei iudicio agitur:vt qui iniuſte diuitias congregant,inutiliter eas diſpergant: aut iniuſte auferantur ab eis.c.xvj,qõ.vij. maiores. Nam qui ſectatur auaritiam:conturbat domũ ſuaꝫ. Prouerb.xv. Regi bono adduntur diuitie. Ut Salomoni potenti ſapientiam dedit deus rerum abundantiam cum ſapientia.iij. Reg.iij.d. De fama autẽ ſuperfluum videtur dicere, Quis enim dubitat bonos reges non ſolum in vita:ſed magis poſt morteꝫ quodammodo laudibus hoĩum viuere,maloꝝ aũt ⁊ tyrannoꝝ nomen ſtatim deficere? vel ſi famoſi in malitia fuerint:cuꝫ deteſtatione habentur in memoria:vnde Prouerb.x,b. Memoria iuſti cum laudibus:nomen aũt impioꝝ putreſcet.⁊ Eccli.xlix. Memoria Joſie in compoſitione odoris.

Regis officiuꝫ quale debeat eſſe.

Conſequens eſt aũt conſiderare quid ſit regis officium ⁊ qualem oporteat eſſe regem: Quantum ad officium:ita ſit rex in regno:ſicut ratione in corpore:⁊ anima: ⁊ ſicut deos in mundo:que ſi diligenter conſideret rex ex altero in eo iuſtitia accenditur:duꝫ conſiderat ad hoc ſe poſitum:vt loco dei iudiciũ in regno exerceat. xxiij.q.v.regum. Ex altero vero manſuetudinis ⁊ clementie lenitatem acquirit:dum putat ſingulos q ſuo ſubſunt regimini:ſicut propria membra: ad hoc xlv.di.diſciplina:vnde Aug.ad Marcellianum comitem. Imple chriſtiane iudex pij patris officium: ſic ſuccenſere iniquitati memineris, vt non in peccatorum atrocitatibus exerceas vlciſcendi libidinem: ſed peccatoꝝ vulneribus curandi adhibeas voluntatem:noli perdere paternam diligentiam q̃ꝫ in ipſa inquiſitione ſeruaſti.⁊.ĩ. Ad hoc enim mitiſſimi homines facimus admiſſum diligenter atqꝫ inſtanter examinare debent.vt qbus parcant inueniant.xxiij. q.v.circũcelliones. in fi. Officium aũt principale regum:eſt dirigere ſuum regimen in finem verum:q eſt beatitudo eterna:vnde ſic debet ſuos ſubditos in hoc mundo peregrinos regere:vt efficiantur ciues ⁊ domeſtici dei Ephe.ij.quia quãdiu ſumus in corpore:peregrinamur a dño.ij.ad Cor.v.c. Sed qꝛ finem fruitionis diuine homo non conſequitur per virtutẽ humanam:ſed diuinam:quia gratia dei vita eterna. Roma.vj. Perducere ad illum vltimum finem:nõ eſt humani per ſe regiminis:ſed diuini. Ad illum ergo regem hoc pertinet principaliter: qui non ſolum eſt homo:ſed etiam deus.ſ.dñm nr̃m Jeſum chriſtũ qui homines filios dei faciens:in celeſtem gloriam introduxit:propter quod non ſolum ſacerdos:ſed ⁊ rex in ſacro eloquio nominatur. Hiere.xxiij. Regnabit rex:⁊ ſapiens erit. Unde ab eo regale ſacerdotiũ deriuatur:⁊ (quod eſt amplius) chriſti fideles inquãtum ſunt membra eius:reges ⁊ ſacerdotes dñi dñr. j.Pet.ij.extra de ſacra vnc.c.j.§.qꝛ vero. Huius aũt regis miniſterium:vt a terrenis ſpũalia eſſent diſere

Gētiliū ſacerdotes cur regibꝰ fuere ſubditi.

ta.xcvj.diſt.cum ad verum.non terrenis regibus:ſed ſpūalibus.ſ.ſacerdotibus,eſt commiſſum:⁊ precipue ſummo ſacerdoti Petri ſucceſſori romano p̄ſuli:cui oēs reges ppli chriſtiani opʒ eſſe ſubditos, ſicut ipſi dño ieſu chriſto.lxiij.di.valētinianꝰ.ex̄ de iudi. noui ex̄ de ma.⁊ obe.oēs.c.ſolite.xcvj.diſt.quis dubitat.⁊ c.duo.Sacerdotium aūt gentilium ⁊ totus diuinorum cultus pp bona tp̄alia conquirēda ordinabaꝰ. pp quod conuenienter ſacerdotes gentium regibus ſubdebantur.ſicut ⁊ in veteri lege promittebanꝰ bona terrena.vnde ⁊ in veteri leges ſacerdotes legunꝰ regibus ſubiecti.Sed in noua lege eſt ſacerdotiū altius:p quod hoīes traducunꝰ ad bona celeſtia.vn̄ ⁊ in lege chriſti reges debent eſſe ſubiecti ſacerdotibꝰ. vn̄ mirabiliter ex dei prouidentia factum eſt:vt in romana vrbe quaʒ deus p̄uiderat chriſtiani ſacerdotij ſedem futuram:hic mos paulatim inoleſceret.vt ciuitatis rectores ſacerdotibus illis gentilibus ſubderētur.⁊ narrat maximus valerius li.j. Qualem aūt regem eſſe oporteat.ſ̄.in iſto opere dixi in.xlj.⁊ plenius in.xlij.c.Nr vero.ſ̄.x.conditiones in ſumma poſui.q̄ regnum efficiunt glorioſum:ad earum declarationeʒ nunc redeo.

Ad regnū eſſe glīa dignū q̄ neceſſaria.

Et eſt,vt dictum eſt,Prima conditio:ꝙ regnum recte ſit inſtitutum.Quod tunc eſt:quū non violentia,neqʒ fraude,aut alio quouis indebito mō, ſed authoritate legitima regni dn̄atus aſſumiꝰ:ſicut in regno iſraelitarum legiꝰ accidiſſe.j. Reg.ix.⁊.x.c. vnde ⁊ Abſalon regnum occupans, male perijt.ij. Reg.xv.xvj.xvij.⁊.xviij.c.ſimilr̄ ⁊ filiꝰ Dauid Adonias.iij.Reg.j.⁊.ij.c.⁊ multi alij. Hec aūt cōditio inueniꝰ in eccleſiaſtico regno.Eſt enim inſtitutū a deo: in cuius manibus ſunt oīa iura regnoꝝ ⁊ oīum ptātes.in auꝰ.q̄uo opʒ ep̄os in prin.coll.ij.x.di.⁊ ſuſcipitis.xxij.di.c.j. Secunda conditio.ꝙ ſit regnum antiquum.ad laudem.n.regis pertinet ⁊ nobilitatem:ꝙ diu ante durauerit.ſic.n. ⁊ ipſos nobiles hoīes ⁊ glorioſos vocamus:quoꝝ pgenitores ex antiquo diuites ⁊ potentes fuerunt. Iſta conditio apparet in regno Aſſyriorum:quod antiquiſſimuʒ fuit,⁊ durauit. vt.ſ̄.dixi in.xlij.c.in prin.ſm Aug.Hec autem conditio eſt in regno eccl̄ie:qđ ab ipſo mundi principio incepit in ſanctis angelis ⁊ hoībus deum colentibꝰ.ſicut.ſ̄.late dixi iuxta principium iſtius opis in.xxxvj.c. Tertia conditio.ꝙ ſit ordinatum. naʒ multitudo ſine ordine,confuſio eſt.Ordo aūt regni in hoc conſiſtit:vt ſint in eo diuerſi gradus:hoīum diuerſi ſtatꝰ: ⁊ diuerſa officia:prout expedit vtilitati regis pariter ⁊ decori.Huius conditionis exemplum conſiderare poſſumus in regno iſrael tp̄e Dauid ⁊ Salomonis: ⁊ in regno Romanoꝝ.ſicut patet legentibꝰ vtriuſqʒ regni geſta ⁊ hiſtorias.Hec conditio eſt in regno eccleſie:quod eſt ſapientiſſime ordinatum.lxxxix.di.ſingula.⁊.c.ad hoc.xciij.di.legimꝰ.⁊.c.a ſubdiacono. ex̄ de ma.⁊ obe.c.j.⁊.c.ſtatuimus.qꝛ in domo dei patris manſiones multe ſunt.Jo.xiiij.de pe.di.iiij.in domo. Quarta conditio.ꝙ ſit vnitum per concordiam,eorum.ſ.qui ſunt in regno.Diſſenſio enim regni deſtructionem cauſat:qꝛ omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur.Mat.xij.Luc.xj.xxv.q.ij.ſi ea. econtrario cōcordia regni eſt cauſa ſalutis ipſius:⁊ per conſequēs glorie.Hec conditio reperitur in eccleſia:que vnita ⁊ concors eſt vinculo charitatis.xij.q.j.c.j.xxiiij.q.j.ca. loquitur.⁊.c.ſchiſma.xvj.q.vij.ſicut.de conſ.di. iiij.eccleſie vnitas.Quinta conditio.ꝙ ſit iuſtum ⁊ bonū vt.ſ.iuſtis legibus ⁊ bonis moribus regatur ⁊ viuat ſicut apparet in regno Romanoruʒ:apud quos fuerunt laudabiles mores:quales eſſe poſſunt ſine fide. xxviij.q.j.§.ex his.de hoc ſcripſi.ſ̄.xlij.c. Hec autem conditio inuenitur in eccleſie regno:quod in ſanctiſſimis legibus ⁊ optimis moribus viuit ⁊ regitur.x. di.per totum.extra in prohemi.decre.rex pacificus.⁊ extra in prohemi.ſacroſancte.lib.vj.⁊ in prohemi.clemen.io.§. dudum. Sexta conditio. ꝙ ſit magnum ⁊ amplum:⁊ hominum numero, ⁊ terrarum ſpatio. vt patet in regno Romanorum.qꝛ in lata gente gloria regni eſt.j.q.iiij.§.iteʒ peccato.ver.his ita.poſt colum.ibi.item dauid. Prouer. xiiij. In multitudine populi dignitas regis:⁊ in paupertate plebis ignominia.alia tranſlatio eſt mea q̄ʒ Gratiani.Hec conditio in regno eſt eccleſie longe lateqʒ diffuſo:⁊ hoībus fidelibus pleno.xxj.di.q̄uis.xciij.di.legimus.ad medium.ibi.⁊ Gallie:⁊ Britannie:⁊ Aphrica:⁊ Perſis:⁊ oriens: ⁊ India: ⁊ omnes barbare nationes: vnum chriſtum adorant: vnam obſeruant regulam veritatis. Septima conditio eſt. ꝙ ſit abundans ⁊ copioſum omni.ſ.diuitiarum genere plenuʒ. ſicut apparet in regno iſrael tēpore.Salomonis. ⁊ in regno Romanorum tempore Auguſti ceſaris.Hec conditio reperitur in regno eccleſie, pleno viris ſpiritualibus ⁊ bonis que ſunt vere diuitie.de quibus Prouerb.vlti.in fi.Multe filie congregauerunt diuitias: tu ſuperegreſſa es vniuerſas. Sunt etiam in eccleſia diuitie tp̄ales:quarum bono ⁊ recto vſu meretur bona eterna: ſicut malorum congregatio earum abuſu meretur penam eternaʒ.ad hec.xij.q.j.duo ſunt. ⁊.q.ij.auruʒ habet eccleſia.xxx.di.⁊ hec ſcripſimꝰ. xxxiij.q.v.ſecundum.xlvij.di. ſicut hi. In hac aūt conditione comprehenditur finis eccleſiaſtici regis:q eſt beatitudo.que ſecundum Boetium eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Sed in hac vita non eſt regimen beatum perfecte: ſed ſm quandam prelibationem ⁊ inchoationem. In futuro autē erit plene beatum:quum replebitur ab vbertate domus dei.Adde hic quod ſcripſi.ſ̄.xxxvij.c.§.ad illa.ver.ij. cum ver.ſeq. Octaua conditio.ꝙ ſit forte ⁊ firmuʒ: vt.ſ.vinci nō poſſit:ſed magis poſſit quecunqʒ aduerſantia deuincere.vt patet in regno Romanoꝝ ferreo oīa confringente.Dan.ij.Hec cōditio eſt in regno eccleſie:quod manet inuictum: ⁊ victoriam de hoſtibꝰ obtinens: oppugnari quidem poteſt: ſed expugnari nō poteſt. ⁊ impugnationibus creſcit.xij.q.j.futurā. in prin. Nona conditio que regnum glorioſum facit:eſt:ꝙ ſit pacificum ⁊ quietum.Ad pacem eniʒ oīs multitudo ⁊ communitas finaliter tendit.hoc patet in regno iſrael tp̄e Salomonis: que propter hoc rex pacificus dictus eſt.iij.Reg.iiij. ⁊ in regno Romanorum tempore Octauiani. Hec conditio reperitur in regno eccleſie.xxiij.q.v.principes. xcvij. di. eccle. cuius rector eſt chriſtus pacis author.extra in prohemi. decre. rex pacificus. qui eſt etiam noſtra pax. ad Eph.ij.extra in clemen.de ſepul.dudum.§.ſcimus.Licet enim illa pars que peregrinatur in terr is, aliquādo careat pace temporis:habet tamen pacem pectoris.de qua.xj.q.iij. inter verba. in fi. ibi. qꝛ ſi nos in mente charitatem erga odientes ſeruare cupimus: etſi illi nobiſcum pacem non habeant:nos tamen cū illis ſine dubio habeamus.xxiij.q.j.noli. peruentura demum ad pacem eternitatis. de qua p̄s. cxxiiij. ⁊ cxxvij. Pax ſuper iſrael.i.ſuper videntes deū.⁊ Eſa. xxxj.Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Decima conditio eſt.ꝙ ſit durabile ⁊ perpetuuʒ.Ad perpetuitatem namqʒ intendere debet omnis com-

munitas.ſed hoc terrenum habere non poteſt ꝓprie loquendo: q2 oĩa regna terrena defecerunt ⁊ deficiẽt. ⁊ ſm ps.ciij. In ſuum puluerem reuertentur. Sȝ hec conditio in regno eccleſie militantis ⁊ triumphãtis eſt. q2 hoc eſt regnum quod non corrumpetur. Dan. ij. Suſcitabit deus regnum celi: quod in eternum nõ diſſipabitur. ps.cxliiij. Regnum tuum regnum omnium ſeculorum. ⁊ Luce.j. Et regni eius non erit finis. In his ergo.x.conditionibus attenditur gloria eccleſiaſtici regni. omnes alie cõditiones in iſtis clauduntur. quaſdam autem conditiones de predictis nunc imperfecte habet eccleſia: in futuro autem plene habebit. Uñ pro illo ſtatu plene dicetur. ps.cxliiij. Gloriam regni tui dicent. Erit enim tunc eccleſia nõ habens maculam. neqȝ rugam, nec aliquid huiuſmodi. Eph.v.xxj.di.q̃uis.xxxij.q.iiij.recurrat. He autẽ conditiones ad.iiij.reducuntur: que in ſymbolo tanguntur. vbi dicitur. Et in vnam ſanctam catholicã ⁊ apoſtolicum eccleſiam. que quatuor verba expoſui ſ.§.nunc de gradibus.ver.primo enim.in.c.liiij.⁊ in decre.extraua.vnam ſanctam.que exponitur.ſ.§.reſtat.in.c.lx.ſed in.§.ſequen.latius.lxij.c.de conſ.diſt. iiij.prima igitur.

Quomodo regnum eccleſie eſt vnum. De multiplici vnitate. Triplex modus vnitatis ſm ꝙ eccleſia dicitur vna. Cap. 63.

Unitas eccleſie ꝓbatur.

OStendendum eſt autem primo ꝙ regnum eccleſie eſt vnū. Qđ ex hoc patet: q2 omnis multitudo participat aliqualiter vno, alioquin multitudo ipſa cõfunderetur ⁊ diſtraheretur. vt phi probant. vnde ⁊ beatus Dionyſius vlti.c.de diuinis noib9, ait: ꝙ non eſt multitudo non participans vno. ſed q̃ ſunt multa partibus: ſunt vnum toto. que ſunt multa accidentibus: ſunt vnum ſubiecto. que ſunt multa numero aut virtutibus: ſunt vnum ſpecie. que ſunt multa ſpecie: ſunt vnum genere. que ſunt multa proceſſibus: ſunt vnum principio. Eccleſia vero multitudo quedam eſt plurium perſonarum: quare opȝ ipſam eſſe vnam: quod ⁊ ipſum nomen eccleſie inſinuat. Nam eccleſia idem eſt quod conuocatio.i. ad vnum ⁊ in vnum plurium vocatio. de conſ.di.j.eccleſia. Iterum maior eſt conuenientia inter creaturas intellectum habentes, q̃ȝ inter partes vniuerſi: que ſunt corporalia. ſed totum vniuerſum quod diuerſa comprehẽdit eſt vnum velut vnus principatus vnius principis dei: multo magis eccleſia que ſolum rationalia ⁊ intellectualia continet vna eſt. Opȝ aũt conſiderare vlterius per quid ⁊ qualiter eccleſia dicit̃ ⁊ eſt vna. Circa quod illud eſt primo attendendum: ꝙ differt vnitas: ⁊ vnio: vnum ⁊ vnicũ. Unitas enĩ excludit multitudinem. vnio aũt attendit̃ in multitudine. vñ vnũ proprie dicit̃ in quo eſt multitudo. vnicum aũt dicit̃ quod multa comprehendit. ergo cum eccleſia ſit multitudo q̃dam magis dicit̃ proprie vnica q̃ȝ vna. ⁊ ei9 connexio magis proprie dicit̃ vnio q̃ȝ vnitas. tñ ſm cõem loquendi vſum ⁊ in ſcriptura vnum ſumit̃ pro alio. Siue ergo vna ſiue vnica dicat̃ eccliaſtica multitudo: videndum ꝑ quid habeat vnitatem vel vnionem. Et ſiquidem querat̃ ꝑ quid formaliter ſit vna: dicendum eſt ꝙ per tres virtutes theologicas.ſ.fidẽ: ſpem: ⁊ charitatem: vt iam patebit. Si vero querat̃ ꝑ quid ſit vna efficienter: dicendum eſt ꝙ vnitas eccleſie a tota trinitate diuina cõiter eſſe habet: ſicut a ꝓncipio effectiuo: patre dico ⁊ filio ⁊ ſpirituſancto. ſȝ interdum appropriatur ſingulis perſonis ex diuerſis cauſis. Aliqñ enim appropriatur patri: eo ꝙ ipſe eſt principium totius diuinitatis. ⁊ vnitas hȝ rationem principij. vnde ⁊ ſm Augu. patri appropriatur vnitas. hec appropriatio innuit̃ Jo.xvij. vbi dr̃. Pater ſerua eos in noĩe tuo quos dediſti mihi: vt ſint vnũ ſicut ⁊ nos vnum ſumus. extra de ſum.tri.c.ij.§.rurſus. vbi exponit̃ iſtud vnum. ibi. non enim fideles chriſti ſunt vnum.i.vna res que cõis ſit oĩbus. ſȝ ſuo modo ſunt vnum.i.vna eccleſia: propter catholice fidei vnitatem. ⁊ tandẽ vnum regnum propter vnionem indiſſolubilis charitatis. Aliqñ vero appropriatur filio propter naturam ſcilicet aſſumptam. ſȝ quã ſpãli modo conuenit eo ꝙ ſit caput eccleſie quantum ad homines: propter conformitatem ſcilicet nature ex capite. Ex capite namqȝ dependet vnio membrorum. vnde dicit apl's Eph.iiij. Creſcamus in illo per oĩa qui eſt caput chriſtus: ex quo totum corpus compactum ⁊ connexum. extra de ſac.vnc.c.j. Aliqñ aũt appropriatur ſpirituiſancto qui eſt amor. vnire autẽ precipue conuenit amori. vnde ſuper illud apoſtoli. Eph.iiij. Unum corpus: ⁊ vnus ſpiritus. dicit gloſ. vnum corpus, multorum adunatione membrorum, ⁊ vnus ſpiritus, quo vnum corpus efficimur: ꝑꝑ ſocietatem quam facit ſpirituſſanctus appropriate. lȝ tota trinitas cõiter hoc operatur. propter quam inſinuandam illi in quos primitus venit ipſe ſpũſſctũs: linguis oĩum gentium ſunt locuti. Actuum.ij.de cõſ. di.iij.c.vlti.⁊ di.iiij.proprie. q2 per linguas ſocietas humani generis conſtat. ⁊ ſic per linguas gentium figurabat̃ iſta ſocietas membrorum chriſti futura in omnibus gentibus. Unde bene vnitas hec appropriat̃ ſpirituiſctõ: qui eſt nexus ⁊ amor: ⁊ q2 per amorẽ hȝ eſſe vita ſpũalis aĩe: quum per ipſum aĩa deo iungat̃ q̃ eſt eius vita. de pe.d.j.reſuſcitatus.ſub.§.hoc idẽ. Inde eſt ꝑ ꝙ ſpm̃ſctm̃ dicit̃ eccleſia viuificari: ꝑ quẽ dicit̃ ⁊ vniri. q2 enim viuere viuentibus eſt eſſe: ⁊ ꝑ idem hȝ aliquid eſſe ⁊ unum eſſe: ideo per idem hȝ eccleſia uitam ⁊ unitatem. Viſo aũt ꝑ qd uniat̃ eccl'ia: uidendum eſt conſequẽter de modo unionis uel unitatis ipſius.

Unitatis eccliaſtice modus.

Non aũt põt dici eccl'ia, una ſicut aliqs homo dr̃ unus unitate ſuppoſiti ⁊ perſone. niſi forte ſm ſimilitudinem. q2 ſicut multa membra corporis ſunt unum corpus: ſic multi fideles ſunt una eccleſia ex̃ de ſum.tri.c.ij.§.uerum. Nec põt dici una ſm unitatem nature ſpeciei: q2 eccleſia non ſolum hoĩes: ſed etiam angelos comprehendit: qui ſpecie differũt ab hoĩbus. licet in hoc opere ſit principaliter intentio de eccleſia ſpãliter. ut eſt congregatio hoĩum fidelium q̃ dr̃ eccleſia militans. Sed dicitur eccleſia una collectiue: ſicut multi hoĩes ſunt unus popul9.iij. Reg.xxij. Populus meus ⁊ populus tuus unum ſunt. ⁊ Act. iiij. Multitudinis credentium erat cor unum ⁊c. de hoc.xij.q.j.dilectiſſimis. ex̃ de ſum.tri.c.ij.§.uerum. ⁊ §.rurſus. de conſ.di.iiij.q̃ris a me. in prin. in ſancta cõpage corporis chriſti. ⁊ paulopoſt ibidem. per hanc ſocietatem unius eiuſdemqȝ ſpũs ⁊c. ⁊ ſequitur. ibi. Poteſt enim in hoc ⁊ in illo hoĩe: etiam ſi ſeinuicem neſciant: unus ſpũs eſſe: ⁊ poſt. Tota ergo hec ſancta mater eccleſia que in ſanctis eſt, facit: q2 tota oẽs, tota ſingulos parit. Porro ſm Ber. multiplex eſt unitas. Nam eſt unitas naturalis inter corpus ⁊ aĩam: ⁊ hec dicitur integralis. q2 homo ex corpore ⁊ anima integratur.

Differũt Unitas Unio Unum ⁊ Unicum.

Unitas multiplex

integratur.extra de cele.miſ.in quadam.§.j.ibi. nam
ad eſſe hominis ⁊c. Iſta etiam vnitas naturalis eſt.
⁊ eſſe debet inter hoiem ⁊ hoiem:maſculum ⁊ femi-
nam:qꝛ eiuſdem ⁊ vnius nature ſunt,xxiij.q.v.niſi il
lud.Eſt alia vnitas carnalis inter virum ⁊ vxorem.
de qua Gen.ij.Et erũt duo in carne vna,ad vnã car-
nem procurandam.vt no.in.c.debitum.j.allegato.ex̃
de diuoꝛ.gaudemus,§.veruz.xxxv.q.x.fraternitatis,
Deſignatiua ſacri.⁊ eccleſie.extra de biga.debitũ.rñ.
j. Uirtualis.q̃ hoiem ſibiĳpſi coniungit:ne p̄ diuer-
ſa defluat:ſed cum p̃s.xxvj.dicat.Unã petij a dño ⁊c.
Unde talis vnitas,eſt integritas mentis:per varios
⁊ diuerſos affectus non immutantis ſeipſam.vñ Ec
cle.xxvij. Hõ ſanct⁹ in ſapĩa manet ſemper:ſicut ſol.i.
vniformiter. Nam ſtultus ſicut luna mutatur.q̃ licet
ſubſtantialiter vna ſit: tñ per immutationem accidẽ
tium ſemper eſt a ſemetipſa diuiſa.ſic ⁊ ſtultus tot p̱-
ſonas videt̃ hr̃e quot mores. Hiere. ix. De malo ad
malum egreſſi ſunt.ſ.de cogitatione in cogitationem:
de deſiderio in deſiderium:de pctõ in pctm̃. Qd̃ pau
lo ante placuit:nunc diſplicet.quod nunc eligũt:poſt
pauluuz reprobant.Ad hanc imitationẽ hoꝛtamur
Deute. vj. Aliud iſrael:dñs deus tuus vnus eſt.vbi
non tm̃ vnus numero deſignatur: quum ſupra oẽm
numerum ſit credendus:ſed qꝛ nũq̃ȝ ab alio in aliud
mutat̃.ſicut dicit p̃s.cj.Tu aũt idem ipſe es. Uñ ipſe
ait Malach.iij.Ego deus:⁊ non mutoꝛ. In hac vni
tate debet rationalis ſpiritus ſuum pꝛincipium imi-
tari.⁊ de hac poteſt intelligi quod dicit apl's j.ad Co
rin.ix.Unus accipit brauium. Moꝛalis.q̃ nos cõ-
iungit pꝛoximo.vnde p̃s.lxvij.Deus qui inhabitare
facit vnius moꝛis in domo.Hec eſt conformitas cha
ritatis.de qua Actuum.iiij.Multitudinis credẽtiuz
erat coꝛ vnuz ⁊ aĩa vna.xij.q.j.dilectiſſimis.extra de
ſum.tri.c.ij.§.verum.Unus intellectus in fide:⁊ vn⁹
affectus in charitate.Huius ſuauitatis dulcedinẽ ex-
pꝛimit p̃s.cxxxij.quum ait.Ecce q̃ȝ bonũ ⁊ q̃ȝ iocun
dum ha.fra.in vnum.⁊ vtilitatez oſtendit.qꝛ hic me
retur benedictionem gratie: ⁊ in futuro vitaz gloꝛie.
Ad hanc nos hoꝛtat̃ apl's Eph. iiij. Soliciti ſeruare
vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.vnde Ber.Unuſ
quiſq̃ȝ ſtudeat amare ⁊ amari: blandum ⁊ amabilez
ſe exhibere:ſuppoꝛtare libenter infirmitates alioꝛuz
tam moꝛum q̃ȝ coꝛpoꝛum. Spiritualis.que nos cõ
iungit deo in via.j.ad Coꝛ.vj. Qui adheret deo vn⁹
ſpiritus eſt.extra de ſum.tri.c.ij.§.verũ.⁊ p̃s.lxij.Mi
hi autez adherere deo bonũ eſt.vnde Ber.Tria ſunt
vincula quibus conſtringimur. Pudoꝛ. Timoꝛ. ⁊
Amoꝛ. Pꝛimum ſtringit foꝛtiter ⁊ dure,ad modum
funis: dum contra tentationem pꝛoponit ſibi intui-
tum honeſtatis,⁊ memoriam ſue permiſſionis. Se-
cundum foꝛtius ⁊ durius,ad modum claui:dum nõ
expaueſcit ad vultus hominum: ſed ad ſimilitudinẽ
gehennalium toꝛmentoꝛum.Tertium foꝛtiter ⁊ ſecu
re,deo inherens feruida charitate: terribilius ipſa ge
henna iudicans vel in re leuiſſima diuine vultum of
fendere maieſtatis de quo Eſa.xlj.Glutino bonũ eſt
pium.Chꝛiſtus pꝛimo ligatur. ſecundo crucifigitur.
tertio quaſi glutinum aromatum in vnctione linit̃.
Hoc triplex vinculum difficile rumpitur.Eccl. iiij.C.
communia de ſucce.autem itaq̃ȝ.ff.de li.lega.l.iij.in fi.
ex̃ de treu.⁊ pace.c.j.§.ſi quis. Socialis. inter ange
los ⁊ beatos.quoꝛum eſt oĩmode idem velle ⁊ nolle.
p̃s.cxxj.Cuius participatio eius in idipſum.Aug.lo
quens de celeſti patria. Nõ erit ibi aliqua inuidia di
ſparis claritatis:vbi in omnibus regnat vnitas cha-

Vinculuz triplex.

ritatis.⁊ Greg.Tanta vis charitatis ibi oẽs ſibi aſ-
ſociat:vt bonuz quod quiſq̃ȝ in ſe non accipit:in alio
ſe gaudeat accepiſſe. Eternalis.que eſt coniũctio dei
⁊ ſpiritus rationalis in patria per gloꝛiã: vbi aĩa ſan
cta capax erit eternitatis ſapientie ⁊ dulcedinis dei.
quia memoꝛia retinebit deum ſine obliuione. ſcĩa co
gnoſcet ſine erroꝛe.amoꝛe amplectetur ſine alteri⁹ rei
affectione. ⁊ ita perficietur trinitas aĩe illa ineffabili
vnione trinitatis increate. Pꝛo hac dominus oꝛat
Joã.xvij. Pater ſancte ſerua eos in noĩe tuo, quos
dediſti mihi: vt ſint vnum in natura ſua.i. vniant̃ in
eſſe:ſicut ⁊ nos vnum ſumus in natura noſtra.i.vni⁹
eſſentie.Uide de hoc in pꝛe.c.ij.de ſum.trini.§.rurſus.
Unde ⁊ facta eſt vnio anime ad coꝛpus:vt eſſet quo-
dammodo via ad credendum vnionez deitatis ⁊ hu
manitatis.Uide de hac vnione de conſe.di.ij. in chꝛi
ſto pater.vbi Hilarius. Quaſi vltra hominem ſubti
liter loquitur ⁊ obſcure. Perſonalis in chꝛiſto. vn
de in ſymbolo Athanaſij. Sicut anima rationalis ⁊
caro,vnus eſt homo.extra de cele.miſ.in quadaz.Ita
deus ⁊ homo,vnus eſt chꝛiſtus.extra de ſum. tri.c.j.
§.hec ſancta.extra de here.cum chꝛiſtus.⁊ ex̃ de ſum.
tri.fidei catholice.in clemen. Subſtantialis.in trini
tate.de qua Deut.vj.Dñs deus noſter vn⁹ eſt.de cõſ.
di.iiij.de eterna.⁊ in ſymbolo.Et hi tres vnum ſunt
extra de ſum.tri.damnamus.§.rurſus.⁊.c.j.in pꝛin.⁊
in pꝛe.ſymbolo, Non tres dij:ſed vnus eſt deus. ad-
de hic quod ſcripſi.j.in.ij.parte in.§.ſciſcitatur.verſi.
ſed pꝛeuaricatoꝛes.Ut autem plenius appareat qua
liter dicitur eccleſia vna:põt aſſignari triplex modus
vnitatis:ſ̃ȝ quẽ dĩ vna. Pꝛimo enim dicitur vna,
vnitate totalitatis. Eſt enim eccleſia velut vnum to
tum:cuius partes ſunt ſinguli fideles.ca.xliij. diſt.ſit
rectoꝛ.uerſic.hinc in exodo. Dicuntur etiam partes
eius particulares eccleſie,aut ſpiritualia collegia.xxj.
di.c̃ȝuis.in pꝛin.Quia ⁊ in coꝛpoꝛe naturali,ad cu-
ius ſimilitudinem dicitur coꝛpus myſticuz. extra de
priuil.dilecta.Quedam ſunt membꝛa diuiſibilia: q̃
in alia minoꝛa membꝛa diuiduntur: vt manus in di
gitos:⁊ digiti in articulos,Quedam uero ſunt mem
bꝛa indiuiſibilia:que in alia membꝛa non diuidun-
tur:licet diuidi poſſint in partes: que non dicunt̃ mẽ
bꝛa.vtputa articuli.Similiter ⁊ eccleſie membꝛa q̃-
dam ſunt diuiſibilia.ut eccleſie particulares ⁊ colle-
gia.Quedam autem indiuiſibilia. ut ſingule perſo-
ne fideles.Eſt ergo eccleſia ſicut unum totuz ex mul
tis partibus conſtitutum:⁊ ſicut unũ coꝛpus ex mul
tis membꝛis compactum.xxiij.qõ vij. quemadmo-
dum.ibi.in chꝛiſti ergo compagem coꝛpoꝛis veniãt.
In hoc tamen differt a coꝛpoꝛe naturali:qꝛ membꝛa
coꝛpoꝛis naturalis omnia ſunt ſimul ſ̃m tp̃s.mem-
bꝛa vero eccleſie non oĩa ſimul ſunt tp̃e:ſed quotidie
⁊ ſucceſſiue generantur aliqua membꝛa: dum auget̃
numerus filioꝛum eccleſie.xxxij.q.iiij.recurrat. Se
cundo eccleſia dicitur vna vnitate conformitatis.qꝛ
in oĩbus partibus ⁊ membꝛis eccleſie, eſt aliquid in
quo ſibi inuicem ſimilantur ⁊ confoꝛmant̃. Hec aũt
confoꝛmitas membꝛoꝛum eccleſie,non attendit̃ ſ̃m
naturam generis aut ſpeciei:qꝛ talis conformitas in-
uenit̃ etiam in illis qui ſunt extra eccleſiam cum ĳs
qui ad eccleſiam pertinent.ſed attendit̃ ſ̃m gratie do
na.qꝛ ſ̃m id attenditur conformitas inter membꝛa
eccleſie:per quod ſunt ⁊ dicunt̃ eccleſie membꝛa. de
conſ.di.iiij.eccleſie charitas.Dicit̃ aũt aliquis mem
brum eccleſie:non rõne nature,ſed rõne gratie:p̄ſup-
poſita tñ natura q̃ eſt gr̃e capax. cuiuſmodi eſt natu-

Eccl'ia trifariã dici põt vna.

ra rõnalis vel intellectualis. qꝛ ſm gratie dona ecclie membra illi conformantur: ꝛ vnum conformitate eſſe dñr. vt in pre. c. §. rurſus. nam conformitas vnitas quedam eſt. Hec autẽ dona gratie in quibus ſibi conformantur eccleſie membra: ſunt fides, ſpes, ꝛ charitas, ꝛ opera ex ijs procedẽtia. de qbus. j. ad Cor. xiij. Et ꝑ hoc dicitur eccleſia vna formaliter. qꝛ hec ſunt in ipſis fidelibus: vt quedam ſpirituales ꝑfectiones ꝛ forme. de hoc aũt modo vnionis vel vnitatis dicit gl. ſuper illud. j. ad Cor. x. Unus panis ꝛ vnum corpus multi ſumus. Unus panis ſumus vna vnione fidei, ſpei, ꝛ charitatis, ꝛ vnum corpus illius capitis quod eſt chriſtus. ex̃ de ſac. vn. c. j. Sumus ꝑ miniſtrationem operum charitatis. ꝛ oẽs ſumus vna ecclia: vniti vinculo fidei ſpei ꝛ charitatis: ꝛ mutua operuꝫ exhibitione. Et iſto modo ſancta mr̃ ecclia eſt in ſanctis. vt no. xxj. di. q̃uis. in gl. fi. ꝛ vocat̃ ecclia ſanctorum in ps. cxlix. de conſ. di. iiij. queris a me. vltra col. ibi. Tota ergo hec ſancta mater eccleſia q̃ in ſanctis eſt ꝛc. Conformitas ergo membrorum eccleſie attenditur ſm fidem, ſpem, ꝛ charitateꝫ, ꝛ opera ex his ꝓcedentia. Et ſic attenditur conformitas inter eccleſie membra: ſm cognitionem, ſm expectationem, ſm dilectionem, ꝛ ſm operis imitationem: qꝛ idem ꝛ ſimiliter credunt, ſperant, ꝛ diligunt: idem quoqꝫ. ſ. chriſtum opere imitantur. Tertio eccleſia dicitur vna vnitate attributionis. Oẽs enim fideles attributionem habent ad vnum finem: qui eſt ſalus ꝛ beatitudo eterna. ꝛ ad vnum principiũ ꝛ caput: quod eſt tota trinitas ſm rõneꝫ influentie. Sed ſpãliter hõ chriſtus ſm conuenientiaꝫ nature ꝛ gratie eſt hoc caput. ipſum eniꝫ dedit caput deus ſuper oẽꝫ eccleſiaꝫ, q̃ eſt corpus ipſius. vt dicit̃ Eph. j. xxiij. q. iij. pro mẽbris. ibi. aduerſus eccleſiam catholicam. i. aduerſus corpꝰ chriſti armamini. ꝛ ibi. ꝙ pro chriſti corpore. i. pro eccleſia ꝛc. De his autem modis vnitatis eccleſie. dicit apl's ad Eph. iiij. Unum corpus: vnus ſpiritus: vnꝰ dñs: vna fides: vnum baptiſma. xxiiij. q. j. loquit̃. In hoc enim ꝙ dicitur vnum corpus: inſinuat̃ vnitas totalitatis. In hoc autem ꝙ dicitur vnus ſpũs: tangit̃ effectus vnitatis. In hoc vero ꝙ dicitur vnus dñs: tangit̃ vnitas attributionis ad vnum principium ꝛ caput. per hoc aũt ꝙ dicit̃ vna fides, vnuꝫ baptiſma, tangitur vnitas conformitatis. Ad cuius intellectũ conſiderandũ ꝙ ſicut gl. dicit ſuper hoc verbo fides dicitur. ꝛ id quod creditur. ꝛ id quo credit̃. ꝛ vtroqꝫ modo poteſt intelligi ꝙ in eccleſia eſt fides vna. Eſt enim vna fides: qꝛ idem iubemur credere: ꝛ eodem modo operari. vnum enim ꝛ idem eſt quod credit̃ a cunctis fidelibus: vnde ꝛ fides catholica dicit̃. vt ex̃ de ſum. tri. in rubrica. i. vlis. Eſt etiam vna fides qua creditur. ſ. que eſt in aĩo credentis: que quidẽ eſt vna non numero ſed genere: qꝛ ſimilis eſt in oĩbus: ſicut eandem rem volentium dicit̃ voluntas vna: ꝛ duorꝫ ſimillimorum facies vna. In vnitate autem fidei intelligit̃ vnitas doctrine: cuius principiũ ꝛ fundamẽtum eſt fides. ꝛ qꝛ fides viua ꝛ formata non eſt ſine charitate. vñ apl's Gal. v. fides ꝑ charitateꝫ (alias dilectionem) operat̃. de pe. di. ij. qcunqꝫ. cuꝫ. c. ſeq. Ideo etiam in vnitate fidei intelligit̃ vnitas charitatis. qꝛ ꝛ oẽs ideꝫ diligunt: ꝛ qꝛ ſimilis charitas eſt in oĩbꝰ. ſicut de fide dictum eſt. Et qꝛ ſꝫ aplm ad Heb. xj. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum. ideo in vnitate fidei intelligit̃ vnitas ſpei: qꝛ ꝛ idem oẽs ſperant: ꝛ ſpes eſt in oĩbus ſimilis. ſicut de fide ꝛ charitate dictũ eſt. Qꝛ vero fides ſine operibus mortua eſt. Iaco. ij. de pe. di. ij. ſi enim. poſt colum. ꝛ amor charitatis ſm Greg. otioſus non eſt: ſpes quoqꝫ innititur bonis operibus. Ideo in vnitate fidei ſpei ꝛ charitatis intelligitur vnitas operationis qua fideles chriſtuꝫ ꝑ opera imitant̃: ꝛ qua ſimiliter conformiter operant̃. Et qꝛ finis precepti eſt charitas. j. ad Tim. j. ideo in predictis intelligitur vnitas preceptorum eadem. n. precepta oĩbus proponunt̃. Et qꝛ ſpes ꝛ charitas habent̃ pro obiecto que reſpiciunt vltimum finẽ: Ideo in vnitate ſpei ꝛ charitatis intelligitur vnitas attributionis ad vnum finem. Et qꝛ fide ſpe ꝛ charitate colitur deus: ideo in dictis intelligitur vnitas cultus quia vnus deus: ꝛ eodem modo colitur. In vnitate quoqꝫ fidei intelligit̃ vnitas cultus ꝛ cõio ſacramentorum que fide continentur. Sunt enim eadem ſacramenta apud oẽs qui ſunt in ecclia. Hec tñ vnitas exprimit̃ magis ꝑ id quod addit̃. Unum baptiſma. xxiiij. q. j. loquit̃. de conſ. di. iiij. q̃uis. c. eos. per vnitatem enim baptiſmi ꝙ eſt primum ſacramentum: ꝛ ianua ſacramentorum. xxij. di. §. verum. ex̃ de preſby. non. c. iij. intelligitur ꝛ vnitas aliorum ſacramentorum. Dicitur autem baptiſma vnum: quia ſimile eſt apud oẽs ꝛ quantum ad materiam ꝛ quantum ad formam. extra de baptiſ. c. j. de conſ. di. iiij. proprie. c. ꝑ aquam. Uel vnum. i. equale a quocunqꝫ det̃. vt gl. dicit. de conſ. di. iiij. romanus. cum. vij. c. ſeq. xxxij. di. §. verum. vel dicitur vnum: quia iterari non poteſt. de conſ. di. iiij. q̃uo. c. hi. c. eos. j. q. j. hi qui. ꝛ. c. hanc regulam. Si quis autem querat q̃uo eccleſia eſt vna. quia fides vna. quum beati fidem non habeant: qꝛ fides eſt de re non viſa. de pe. di. iiij. in domo. ꝛ ipſi videãt ſemper faciem patris. Mat. xviij. qui tñ ꝛ ad eccliaꝫ pertinent. dicendum eſt ꝙ hic precipue intẽtio eſt de eccleſia militantium qui per fidem ambulant. Uel dicendum ꝙ licet non habeant fidem: habent tñ qđ fidei ſuccedit. ſ. viſionem. Idem enim eſt quod illi vident, ꝛ quod nos credimus. Et ideo eccleſia tota vt comprehendit preſentem ꝛ futuram: poteſt dici vna cognitione. licet in vtraqꝫ ſit diuerſus modus cognitionis. Licet autem fide ſpe ꝛ charitate vniat̃ ecclia: ſpeciali tñ modo charitati conuenit vnire. de conſe. di. iiij. eccleſie charitas. Charitas eniꝫ amor eſt: amor autem vim habet vnitiuam ꝛ coniunctiuam. ſecundum Diony. iiij. de diuinis noĩbus. ꝑꝑ quod vinculum perfectionis vocatur ab aplo. Colo. iij. Ipſa. n. vincit ꝛ vnit eccleſie membra chriſto capiti. extra de ſacra vnc. c. j. ꝛ adinuicem: per quaꝫ multitudinis dicitur eſſe aĩa vna ꝛ cor vnum. Actuum. iiij. xij. q. j. dilectiſſimis. ex̃ de ſum. tri. c. ij. §. verum. Eſt igitur eccleſiaſtica cõitas vna: non ſicut conuenticule hereticorum que diuiſe ꝛ diuerſe ſunt. C. de epi. ꝛ cleri. cõuẽticulam. ex̃ de here. cum ex iniũcto. j. rñ. c. excõicamꝰ. j. rñ. xxiiij. q. j. clericus. Et recte quidem. Nã bonum conuenit vno mõ: malũ aũt multiplr. vt Dionyſius ait. Quũ aũt ſit ꝛ vna eccleſia: ſeptem tñ eccleſie a Ioanne deſcribunt̃. Apoc. j. in fi. cũ ſeq. xciij. di. diaconi. v. ix. q. iij. ꝛ angelo. vt eccleſia ſeptiformi plena ſpiritu deſignet̃. ſicut in Prouer. dicit̃. ix. c. Sapientia edificauit ſibi domum: ꝛ excidit in ea columnas ſeptem. q̃ tñ ſeptem vna eſſe non ambigunt̃. xxj. di. q̃uis. dicente aplo. j. ad Timo. iij. ꝙ domus dei eſt eccleſia dei viui: qui eſt columna ꝛ fundamentum veritatis. Uel ſeptenaria numero ſignificatur eccleſia: qꝛ ſeptem dierum numero decurrit preſens vita in qua peregrinamur. Uel poteſt dici ꝙ quia per ſeptenariũ numerum in ſcriptura vniuerſitas intelligit̃. Mat.

baptiſma cur vnum dicatur.

vlti.ibi.de qua eiecerat ſeptem demonia.vbi Grego.
Qꝛ per numerum ſeptenarium vniuerſitas deſigna
tur.Maria ſeptem demonia habuit:qꝛ vniuerſis vi
tijs plena fuit.Ideo per ſeptem eccleſias oēs eccleſie
deſignant᷑:que vna ſunt vniuerſitas.xxj.di.Quis.ſi-
cut multe ciuitates ſunt vnum regnum vel vna pro
uincia.vj.q.iij.ſcitote.Illud etiam eſt conſiderandū
ꝙ vnitatem eccleſie non impedit diuerſitas ⁊ varie-
tas que in ea apparet. Sciendum autem ꝙ triplex
diuerſitas eſt principaliter.Una eſt diuerſitas ſtatuū:
prout quidam ſunt alijs perfectiores ⁊ merito potio

Statuum diuerſitas

res.c.xl.di.quodcunqꝫ.ſub.c.multi.Ad hanc diuerſi-
tatem pertinent inequalitates gratie ⁊ virtutum in
diuerſis:quas conſequitur inequalitas premioꝝ. de
qua dn̄s ait Jo.xiiij.In domo patris mei māſiones
multe ſunt.de pe.di.iiij.§.finis.ver. porro. ⁊ apl̄s ait
ꝙ ſtella differt a ſtella in claritate.j.ad Corin.xv. Ad
hanc diuerſitatem pertinet,ꝙ quidaꝫ dicunt᷑ incipiē

Officioꝝ diuerſitas

tes:quidam proficientes:quidam perfecti.c.de pe.di.
ij.dum ſanctam.Alia eſt diuerſitas officioꝝ:ꝗ atten-
dit᷑ ſm̄ hoc ꝙ diuerſi ad diuerſas actiones deputant᷑.
Offm̄ quippe ab efficiendo dicit᷑ ſm̄ Iſidoꝝ.Eſt.n.
actus congruus ⁊ proprius vniuſcuiuſqꝫ perſone.Ad
hanc diuerſitatem pertinet diuerſitas donoꝝ: per ꝗ
reddunt᷑ hoīes idonei ad officia.de qua diuerſitate di
cit apl̄s Ro.xij.Habentes donationes ſm̄ gratiaꝫ ꝗ
data eſt nobis differentes ⁊c.⁊ in p̄s.xlvij.Diſtribui
te domos eius.i.officia diuerſa diſponite.lxxxix.di.ſin

Graduū diuerſitas

gula.Tertia eſt diuerſitas graduum:pront in eodem
ſtatu vel officio quidam ſunt ſuperiores alijs. lxxx.x.
di.ad hoc.xciij.di.a ſubdiacono.⁊.c.nulla.ex̄ de ma.⁊
obe.c.j.⁊.c.ſtatuimus. Hec autem triplex diuerſitas
ꝗ dicta eſt,ad tria pertinet:vt doctores tradunt. Pri
mo enim pertinet ad ipſius eccleſie perfectionē.ſicut
enim ad perfectionem vniuerſi pertinet pluralitas ⁊
varietas perfectionum:vt dei bonitas multipl̄r ⁊ va
rie manifeſtet᷑ in rebus:ſic ad perfectionem eccl̄ie ꝑti
net diuerſitas ſupradicta.vnde dicit apl̄us Eph.iiij.
Ipſe dedit quoſdam apl̄os:quoſdā prophetas:alios
euangeliſtas:alios paſtores ⁊ doctores: ad conſum-
mationem ſanctorum.i.perfectionem:in opus mini-
ſterij:in edificationem corporis chriſti.i.eccleſie.xxiij.
q.v.de liguribus.⁊.j.Cor.xij.iuxta prin.ibi. diuiſio-
nes vero gratiarum ſunt ⁊c.⁊ diuiſiones miniſtratio
num ſunt ⁊c.⁊ diuiſiones operationum ſunt ⁊c.Uni
cuiqꝫ aūt dat᷑ manifeſtatio ſp̄us ad vtilitatem.alij q̄-
dem per ſpiritum ſermo ſapie.alij aūt ſermo ſcie ⁊c.⁊
ſequit᷑ paulopoſt.Sicut.n.corpus vnum eſt: ⁊ mem-
bra hꝫ multa: oīa membra corporis cum ſint multa
vnum corpus ſunt:ita ⁊ chriſtus.xxj.di.in fi.⁊ quoſ-
dam poſuit deus in eccl̄ia.primo apl̄os:ſcđo ꝓph̄as:
tertio doctores:deinde virtutes ⁊c.ad hoc ex̄ de here.
cum ex iniuncto.j.rn̄.ver.ſicut.facit.xliij.di.ſit rector.
vltra col.ver.hinc in exodo. qꝛ ſub cortice malogra-
nati multa grana interius vniunt᷑.vt ibi dicit᷑.Scđo
pertinet ad neceſſitatem actionum ꝗ ſunt in eccleſia.
opꝫ enim ad diuerſas actiones diuerſos hoīes depu
tari:vt expedite ⁊ ſine confuſione fiant.ſicut in corpo
re diuerſa membra ſunt neceſſaria ad diuerſos actus.
vt in concor.proxime poſitis. Tertio pertinet ad di
gnitatem ⁊ pulchritudinem eccleſie:ꝗ attendit᷑ in or
dine quodam.nam ordo efficit pulchritudineꝫ ⁊ de-
corem ⁊ ornatum.vnde ſuper illud Cañ.ij.Ordina-
uit in me charitatem.dicit Ber.Diſcretio virtuti or-
dinem ponit.ordo modum tribuit ⁊ decorem ⁊ per-
petuitatem.vnde p̄s.cxviij.Ordinatione tua pſeue-
rant dies.i.virtutes. Ad ordinem aūt requirit᷑ diuer
ſitas quedam.ſed predicta diuerſitas ꝗ in eccl̄ia in-
uenit᷑:vnitatem eccl̄ie non tollit aut impedit:ſed ꝑpe
tuat. quinimmo eccleſie vnitas diuerſitatē hm̄oi exi
git.quum ſit vnitas multitudinis ordinate atqꝫ ꝑfe

Ali⁹ vnitatis mod⁹.

cte.Unde poteſt ex his accipi duplex alius mod⁹ vni
tatis.⁊ ſm̄ quem eccleſia dicitur vna.Dicit᷑ eniꝫ vna
ſm̄ perfectionem.Nam ſm̄ ph̄m quidam mod⁹ vni
tatis eſt prout id quod eſt perfectum dicit᷑ vnuꝫ.ideo
in cañ.vj.c.poſtq̄ꝫ premiſit Salomon de eccl̄ia: Una
eſt columba mea.addidit,perfecta mea. Dicit᷑ etiam
vna ſm̄ ordinem ſicut ⁊ ipſum vniuerſum dicit᷑ vnū
vnitate ordinis. Ipſe enim ordo connectit eccleſiaꝫ:
⁊ conſeruat eccleſie vnitatem.op.c.xciij.di. legimus.
ver.ꝙ autem.⁊.lxxxix.di. ad hoc. Unde patet ꝙ in
hoc ꝙ eccleſie regnum eſt ⁊ dicit᷑ vnum : intelligitur

ordinata eſt eccl̄ia.

alia conditio.ſ.ꝙ ſit ordinatum.ſicut enim vniuerſuꝫ
dicit᷑ ordinatum qꝛ in eo eſt ordo generantium ⁊ ge
neratorum:mouentium ⁊ mobilium:cauſaruꝫ ⁊ cau
ſatorum:ſic ordinata eſt eccleſia:qꝛ in ea eſt ordo ꝑ̄di
cantium ⁊ auditorum.xj.q.iij.nolite.preſidentium ⁊
ſubiectorum.xciij.di.per totum. ⁊ ſic de alijs ordini-
bus eccleſie. Eſt etiam conſiderandum ꝙ ſicut vni-
tatem eccleſie non tollit diuerſitas eccleſie officioruꝫ,
ſtatuum,⁊ graduum: ſic etiam non preiudicat diuer
ſitas morum ⁊ rituum que apud diuerſas eccleſias
inuenit᷑.Nam in ijs que ſunt de neceſſitate ſalutis:ec
cleſia eſt vnius moris ⁊ ritus.in alijs autem ſine de-
trimento vnitatis poſſunt eſſe conſuetudines diuerſe
⁊ obſeruantie varie:dum tn̄ laudabiles ſint.vn̄ Boe
tius de fide chriſtiana.Quicquid in eccleſia catholi-
ca tenetur:aut eſt authoritas ſcripturarum:aut tradi
tio vniuerſalis:aut certe propria ⁊ particularis inſtru
ctio.ſed authoritate tota conſtringitur.priuatis vero
conſtitutionibus ⁊ proprijs informationibus vna-
queqꝫ vel pro locorum varietate,vel prout cuiqꝫ be-
ne viſum eſt,ſubſiſtit ⁊ regitur. Iſta etiam leguntur
dicta ab Aug.xj.di.catholica.facit ad hoc e.di. eccle-
ſiaſticarum.xij.di.ſancta.c.illud.c.illa. Igitur eccleſia
communitas vna eſt: cuius vnitatem dn̄s monſtra-
re volens,vnum prefecit eccleſie.ſ. Petrum.xxiiij.q.
j.loquitur.Extra hanc eccleſie vnitatem neqꝫ gratia
neqꝫ remiſſio peccatorum, nec ſpūalis vita poteſt ha
beri.ad ſalutem quoqꝫ eternam nec ſacramentorum
perceptio . nec vlla operatio aliquid prodeſſe valeat
extra eccleſie vnitatem.⁊ in extrauagan. Bonifacij.
vnam ſanctā.de qua habes.ſ̄.c.lx.ad hec.xc.di. obla
tiones.c.neqꝫ ad cayn.j.q.j.vide.xxiiij. q.j. qꝛ ex ſola
c.quecunqꝫ.c.vbi ſana.c.didicimus.c.ſchiſma. de pe.
di.j.verbum.⁊ diſt.ij.§. euidenter.⁊ di.iij.§. poteſt. ⁊
c.ſi quis.de conſe.di.iiij.ſolet.extra de hereti.firmiſſi-
me.Sicut enim ſalus ⁊ vita non poteſt mēbro ineſſe
niſi maneat in corporis vnitate : ſic alicui aduenire
non poteſt vera ſalus: niſi exiſtat intra eccleſie vnita
tem.vt probatum eſt.vn̄ Aug.ad Uincentiū. Quē-
admodū membrū,ſi ꝑ̄cidit᷑ ab hoīs viui corpore,nō
pōt tenere ſpm̄ vite:ſic hō q ꝑ̄cidit᷑ de chr̄i iuſti corpo
re,nullo mō pōt tenere ſpm̄ vite(alias iuſtitie)etiam
ſi figuram membri teneat quaꝫ ſumpſit in corpore.i.
q̄ꝫuis videat᷑ membrum per ſacramēta que prius re
ceperat.xxiij.q.vij.quemadmodum . Attamen ſicut
interdum aridum membrum corpori coniungit᷑ ſm̄
continuitatem.nō aūt ſm̄ virtutis influxū:ita nōnul
li quadā cōtinuitate cōuerſationis exterioris vniunt᷑
eccl̄ie.ſꝫ a chriſto capite ⁊ a mēbris eius influxū non
recipiunt ſalutis ⁊ vite.de conſe.diſt.iiij.c.eſt vnitas

Firma eſt eccleſia.

Ex eo aũt ꝙ eccleſia vna eſt. ⁊ per conſequens oꝛdinata: ſequitur alia conditio. ſ. ꝙ ſit firma ⁊ foꝛtis. Uirtus enim vnita, ſm philoſophum, foꝛtioꝛ eſt ꝙ̃ diuiſa. vnde ⁊ ipſa ſua vnitate reddit eccleſia foꝛtis ⁊ firma. Ipſe quoq; oꝛdo eam efficit foꝛtioꝛem. pp quod in Cañ. dicitur eſſe vt caſtroꝛũ acies oꝛdinata. Cañ. vj. Foꝛtis ſiquidem eſt eccleſia: qꝛ firma eſt cõtra hoſtium impetus, ſiue demonum, ſiue tyrannoꝛuꝫ, ſiue hereticoꝛuꝫ ⁊ ſic firma: vt non deficiat: qꝛ nõ põt eſſe nulla. xxiiij. q. j. pudenda. in fi. ſed inter ipſos hoſtiuꝫ conflictus creſcat. ⁊ inualeſcat. xij. q. j. futuram. Contra demones foꝛtis eſt ſanctitate ⁊ iuſtitia. Cõtra tyrannos foꝛtis eſt patientia. Contra hereticos ⁊ mũdi phos foꝛtis eſt diuina ſapiã. Hec eſt turris Dauid, cum propugnaculis: ex qua mille clypei pendent: ⁊ oĩs armatura foꝛtium. Cañ. iiij. Non armatura carnalis: ſed ſpiritualis. ſicut ait aplſ. ij. ad Coꝛ. x. xxiij. q. j. niſi. Arma inquit militie noſtre non carnalia. ſ. debilitate: ſed potentia deo. i. per deum, ad deſtructionẽ munitionum. i. vt deſtruant. conſilia hominum ſeu demonum diuerſis calliditatibus munita. conſilia deſtruentes ⁊ omnem altitudinem. i. profunditatem intellectus. tam legiſperitoꝛum ꝙ̃ phoꝛum, extollentem ſe aduerſus ſciam dei. i. que de deo eſt. Itẽ Eph. vj. Indute vos armaturã dei. xxiij. q. j. ver. bella. Ubi aplſ ponit ſextuplam armaturam dei. ſ. cingulum caſtitatis, contra luxuriam. Luc. xij. Sint lumbi veſtri precinti ⁊c. Greg. Lumbos precingimus. quum carnis luxuriam per continentiã coarctamus. Juſtitia. ibi. induti loꝛica iuſtitie. contra auaritiam. qꝛ iuſtus miſeretꝛ. ps. xxxvj. Calciamentum. ſequitꝛ. calciati pedes ⁊c. ſ. exempla ſanctoꝛum. contra toꝛpoꝛẽ acidie. Scutũ fidei. xj. q. iij. qui reſiſtit. Fides incarnationis. Threñ. iij. Dabis eis dñe ſcutum coꝛdis laboꝛẽ tuũ. contra tela ⁊ diaboli inſidias. Galea ſpei contra vana huius mundi ⁊ contra deſperationeꝫ. Ro. v. Gloriamur in ſpe filioꝝ. Gladium ſpũs ad carnis moꝛtificationem. Cañ. iij. Uniuſcuiuſq; enſis ſuper femur ſuum pp timoꝛes nocturnos. Mat. x. Non veni pacem mittere: ſed gladium. Jtem Amb. Lachꝛyme ⁊ orationes ſunt arma clericoꝝ. xxiij. q. viij. conuenioꝛ. De foꝛtitudine ⁊ firmitate eccleſie dicitꝛ Mat. xvj. Poꝛte inferi non preualebunt aduerſus eam. xix. di. ita. ſuper quo dicit gl. Poꝛte inferi vitia ſunt atque pctã. Uel hereticoꝛum doctrine: per quas hoĩes ducuntꝛ ad tartara. Uel ſingule ſpũales nequitie. ſ. demones poꝛte ſunt inferioꝛum: quibus contrariantꝛ poꝛte iuſtitie. Poꝛte quoq; inferi toꝛmẽta ⁊ blandimẽta perſecutoꝛum ſunt ſed ⁊ praua infidelium opera ⁊ inepta colloquia poꝛte ſunt inferi: qꝛ iter perditionis oſtendunt. ſed oĩa hec non preualent aduerſus eaꝫ. ſ. eccleſiam. qꝛ eã non ſeparant a charitate ⁊ fide mea: dicit dñs. Ipſa enim eſt domus ſapientis. Mat. vij. ſupra petram edificata: q̃ nec pluuie deſcenſu, nec fluminum impetu, nec ventoꝛuꝫ flatu irruente cadit. qꝛ fundata eſt ſupꝛa petram fidei ſolidiſſime veritatis. Hanc. n. domum, eccleſiam. ſ. nec pluuia mendacis doctrine coꝛrumpit. xxiiij. q. j. a recta. Nec diabolicꝰ flatus impellit. qꝛ reſiſtit ei foꝛtis in fide. j. Pe. v. q̃ non deficit. Mat. xvj. de pe. di. ij. ſi. n. vltra duas colũ. ver. petrus. vbi de hoc. etiã no. in gl. ſ. fina. Foꝛtis eſt deniq; eccleſia: q̃ velut munita ciuitas angeloꝝ pſidiũ ⁊ cuſtodiam habet. Cañ. iij. ibi. Inuenerunt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem. ⁊ illud Eſa. lxij. c. Sup muros tuos hierlm conſtitui cuſtodes. Ipſum etiaꝫ chꝛiſtum magni conſilij angelum principalem cuſtodem ⁊ adiutoꝛem hꝫ. de quo dicitꝛ in Apoc. xxj. ꝙ ciuitas habebat murum magnum ⁊ altũ. vbi gl. Per murum cõuenienter intelligitꝛ chꝛiſtus qui ipſaꝫ ſanctam hierlm vndiq; circũdat: contra incurſores demones ⁊ prauos hoĩes ⁊ vitia circũquaq; nũc defenſat. Ex predictis aũt tribus conditionibus eccleſie ſequitꝛ quarta conditio: vcꝫ ꝙ eſt pacifica: naꝫ vnitas cauſa eſt pacis. Eſt. n. pax effectus amoꝛis. cuius eſt vnire. Oꝛdo enim in ratione pacis compꝛehenditꝛ. c. xciij. diſt. legimus. j. rñ. qꝛ ſm Augu. xix. de ciui. dei. Pax eſt tranquillitas oꝛdinis. ⁊ pax hoĩum eſt oꝛdinata concoꝛdia. xxiij. q. j. quid culpatꝛ. ibi. Oꝛdo aũt ⁊ pax ciuitatis eſt oꝛdinata imperandi atq; obediendi concoꝛdia ciuium. Foꝛtitudo etiam pacem inducit. Ex foꝛtitudine nãq; victoꝛia procedit: ⁊ ad hanc ſequitꝛ pax. vnde Aug. xix. de ciui. dei dicit: ꝙ victoꝛia eſt ſubiectio repugnantium. quod quum fuerit: pax erit. Eccleſia ergo que vna eſt, ⁊ oꝛdinata eſt, ⁊ foꝛtis ⁊ pacifica eſt. In hac tamen peregrinatione, qꝛ multipliciter ⁊ ſepe turbatur, perfectam ⁊ plenam paceꝫ non hꝫ. ſed in futuro erit plene pacata: qñ quidẽ nulla erit diſcoꝛdia: nulla pugna: nulla oꝛdinis turbulentia. vnde Iſid. dicit. ꝙ eccleſia nunc dicitꝛ ſyon peregrinatione pñti: qꝛ ab hmõi peregrinationis longitudine poſita promiſſionẽ rerum celeſtium ſpeculatꝛ. idcirco ſyon. i. ſpeculatio nomen accepit. Pro future vero patrie celeſtis pace hierlm vocatꝛ, q̃ pacis viſio interpretatꝛ. ibi. n. abſoꝛpta oĩ aduerſitate, pacem que chꝛiſtus eſt: pñti poſſidebit obtutu. vnde ad hierlm dicitꝛ in ps. cxlvij. Qui poſuit fines tuos pacẽ. ⁊ iteꝝ ps. cxxiiij. Pax ſuper iſrael. i. ſuper videntes deum. Et hec dicta ſint de regni eccleſiaſtici vnitate.

Pacifica eſt eccl'ia.

Conſequens aũt eſt dicere ⁊ videre ꝙ eccleſie regnum dicitꝛ catholicum. i. vlẽ. ⁊ quomodo merito: ſiquidem eccleſia dicitur vlis: qꝛ ipſius inſtitutoꝛ eſt vniuerſoꝛuꝫ dñs. de quo dicitur in Job. xxxiiij. Opꝰ manuum eius ſunt vniuerſi. ⁊ in ps. xxj. Conuertentur ad dñm vniuerſi fines terre: ⁊ adoꝛabunt in conſpectu eius vniuerſe familie gentium. Dicitur auteꝫ ⁊ eſt eccleſia vniuerſalis multipliciter. Primo eniꝫ dicitur vniuerſalis quantum ad loca. Non eniꝫ ſicut ſynagoga in iudea tantum inuenitur: ſed in vniuerſo mundo. vnde ps. lxxv. Notus in iudea deus. Sed in omnem terram exiuit ſonus eoꝛum. ſ. aploꝝ. ⁊ euãgelice predicationis ⁊ aplice doctrine. xix. di. ita dñs. extra de elec. fundamenta. lib. vj. ⁊ in Malachia. j. c. Ab oꝛtu ſolis vſq; ad occaſum magnum nomẽ meũ in gentibus. ⁊ in omni loco offertꝛ nomini meo oblatio munda. ⁊. xciij. di. legimus. ver. nec altera. De hac vniuerſitate Iſid. c. viij. lib. etymo. Eccleſia grece, latine conuocatio dicitur. propterea ꝙ omnes ad ſe vocet. Catholica aũt dicitur eccleſia. i. vniuerſalis. Nõ enim ſicut conuenticula hereticoꝛum in aliquibus regionum partibus coarctatur: ſed per totum terraruꝫ oꝛbeꝫ dilatata diffunditur. facit ad hoc. xxj. di. ꝙ̃uis. Et in lib. j. de ſummo bono. idem ait. Hereſes aut in aliquem angulum mundi, aut in vnam gentem inueniuntꝛ verſari. Eccleſia vero catholica ſicut per totum mundum extenditꝛ: ſic ⁊ omnium gentium ſocietate conſtituitur. Secundo eccleſia dicitur vniuerſalis quantum ad conditionem hoĩum. qꝛ oẽs omniũ hoĩum diuerſitates colligit: ⁊ nullam abijcit. non diuerſitatem rituum reſpuit. qꝛ ⁊ iudeos ⁊ gentiles cõgregat ⁊ vocat: qꝛ nõ accipit pſonã. Act. x. ⁊ xj. Ro. ij. Deut. j. xxxij. q. iiij. §. his ita. ij. q. ix. c. vl. ex̃ de iudic. nouit. extra de preb. venerabilis. Non diuerſitatem

Armatura dei ſextuplex.

Poꝛte inferi q̃ ſint.

Eccleſia multis de cauſis appellatꝛ catholica.

nationum.

nationum.qꝛ Grecos ⁊ Barbaros Scythas ⁊ Jn-
dos.Gal.iiij.⁊ Col.ij.xciij.di.legimus.Non diuerſi-
tatem conditionum.qꝛ ⁊ ſeruos ⁊ liberos. xxix.q.ij.
oı̄bus nobis.c.ſi femina.Non diuerſitatem ſexus.qꝛ
feminas ⁊ maſculos.qꝛ maſculum ⁊ feminaz creauit
eos.Gen.j.xxiij.q.v.hec imago.⁊.c.nec illud.Nō di
uerſitatem fortune.qꝛ pauperes ⁊ diuites:nobiles ⁊
ignobiles.ex̄ de prebē.venerabilis.xxiij.q.iiij.ſicut:
Non diuerſitatem animorum.qꝛ doctos ⁊ indoctos
ſapientes ⁊ ſimplices:philoſophos ⁊ idiotas:orato-
res ⁊ plebeios.j.ad Cor.j. Et vl̄r nullam diuerſitatē
hoı̄um reſpuit.oēs recipit.qꝛ non accipit perſonas:vt
dictum eſt.ſed ipſe eſt qui eſt omnium factor.eſt oı̄uz
ſaluator ⁊ ſuſceptor.qui vult oēs hoı̄es ſaluos fieri.j.
Timo.ij.Unde Mar.vlti.Euntes(inquit)in mun
dum vniuerſum:predicate euangelium omni creatu
re.i.omni homini.⁊ ad Titum.ij.Apparuit.n.gratia
dei ⁊ ſaluatoris noſtri oı̄bus hoı̄bus.Nam quuz ſit
ipſe ſumma iuſtitia: negare ſeipſum non poteſt.ij. ad
Tim.ij.Hiero.Non rex apud illum nobilior:nō pau
per infirmior:non diues potentior:non dn̄s potior:
non ſeruus deterior:ſed oı̄bus equalis:oı̄bus iudex:
oı̄bus deus:oı̄bus dn̄s eſt.Job.xxxvj.Deus poten
tes non abijcit:quum ⁊ ipſe ſit potens.ſed nō ſaluat
impios:⁊ iudiciuz pauperibus tribuit.Sap.vj.Pu
ſillum ⁊ magnum ipſe fecit:⁊ equaliter cura ei eſt de
oı̄bus. Tertio eccleſia dicitur vl̄is quantuz ad tp̄s.
qꝛ incepit ab initio mundi:⁊ vſq; in finem duratura
eſt.Unde dicitur incepiſſe ab Abel iuſto. vnde Grego.in homilia ſuper Mat.xx.Simile eſt regnnm ce
lorum homini patrifamilias qui exijt ⁊c.Qui habet
vineam.ſ.vniuerſam eccleſiam: que eſt ab Abel iuſto
vſq; ad vltimum electum, qui in fine mundi naſcitu
rus eſt:quot ſanctos protulit, quaſi tot palmites mi
ſit.Iſido.tn̄ dicit ꝙ eccleſia inchoauit a loco vbi ve-
nit de celo ſpirituſſanctus:⁊ impleuit vno loco ſeden
tes.Act.ij.Quod verum eſt ꝙ ibi inchoauit quantū
ad eius plenitudinem in perſonis ⁊ gratijs : qꝛ iam
venerat plenitudo temporis in quo miſit deus filiū
ſuum.Gal.iiij. Tunc etiam inchoauit quantum ad
eius dilatationem: ⁊ quantum ad fidem explicitam
⁊ reuelatam.Similiter autez ab exordio humani ge
neris cepit.ab Abel aūt cepiſſe dicitur pp eius inno
centiam.De hoc tractaui latius.ſ.in prin.iſtius opis
in illo.c.Nō ante fuit eccleſia ꝙ̄ imperium in.xxxvj.
c.Unum aūt eccleſie corpus conſtituunt,qui an̄ chri
ſtum ⁊ poſt chriſtum fuerunt.quoruz oı̄uz ipſe eſt ca
put.ad Col.j.ex̄ de ſacra vnc.c.j. qꝛ ⁊ qui preibant ⁊
qui ſequebantur clamabant.Oſanna benedictus q
venit in noı̄e dn̄i.Mat.xxj.Mar.xj.Luc.xix.⁊ Jo.
xij.Unde magiſter Hugo de ſancto victore. Verbuz
incarnatum rex noſter eſt:qui in hunc mundum ve-
nit cum diabolo pugnaturus. ⁊ oēs ſancti qui ante
aduentum eius fuerint,quaſi milites ſunt:ante regis
faciem precedentes.⁊ qui poſtea veniunt vſq; in finē
mundi milites ſunt regem ſuum ſubſequentes.Jpſe
rex medius eſt in exercitu ſuo hinc inde vallatus in-
cedens ⁊ ſtipatus agminibus ſuis.Quod quidē ho
die ſignatum eſt in hoc ꝙ qui precedebant ⁊ q ſeque
bantur clamabant Oſanna in excelſis.vnde ⁊ gl. ſu
per predictum locum Mat.ait.Primitiui patres ⁊
eorum ſequaces cum magno affectu fatebant̄ ꝙ ſal⁹
adſcribēda eſt hoı̄ a v̄bo dei aſſumpto.Eadē quoq;
fides eſt precedentium ⁊ ſequentium:qꝛ credebāt fu
turum quod nos credimus iam factum.Jn hoc aūt
ꝙ eccleſia dicitur vl̄is quantuz ad tp̄s,intelligit̄ illa

Eccleſie initium.

duplex conditio regni eccleſiaſtici que eſt antiquitas
⁊ perpetuitas. Quarto eccleſia dicitur vl̄is quantū
ad ſtatus.qꝛ comprehendit tam illos qui ſunt in ſta
tu comprehenſorum,ꝙ̄ illos qui ſunt in ſtatu viato-
rum.vt.ſ̄.dictum eſt.Nec ſolum hoı̄es: ſed etiam an
gelos.Un̄ eccleſia ſic ſumpta dicit̄ congregatio oı̄uz
illorum qui ſunt chriſti membra qualitercunq;.ſic ſu
mitur de pe.di.j. eccleſia vero pro hoc ſtatu preſenti
dicitur congregatio fidelium.ſic ſumitur de con.di.j.
eccleſia . Pro futuro aūt ſtatu dicitur eccleſia etiam
congregatio comprehenſorū.ſic ſumitur in p̄s. cxlix.
Jn eccleſia ſanctorum. Quinto dicitur eccleſia vl̄is
quantum ad doctrinā.qꝛ in ea eſt vna doctrina vl̄is
de omnibus neceſſarijs ad ſalutem : ⁊ omni generi
hominum conueniens.iiij.di.erit autem.xxv.q.j.que
ad perpetuam.ſicut enim eſt vnum regnum eccleſie :
ita oportet ꝙ ſit vna ſcientia ⁊ lex.alias diuiſio legis
vel ſciētie,diuiſio eſſet regni ⁊ deſolatio. qꝛ hoc eſt ex
ijs que ſpectant ad ſalutem.ſupra.§.proxi. ver. eſt tn̄
conſiderandum.vt eſt expreſſum.xxv.q.ij.ſi ea. Sex
to eccleſia dicitur vl̄is quantuz ad remedium. qꝛ cu
rat vniuerſaliter oı̄a hominum peccata: ⁊ oı̄a hoı̄uz
continet ſufficientia remedia ⁊ vniuerſalia ſeptem.ſ.
ſacramenta : que ab vno remedio ſalutari per quod
omnes liberantur efficaciam ſortiuntur.ſcʒ a chriſto.
extra in cle.fidei.§.ſi.Et ideo eccleſia dicitur vl̄is: qꝛ
vniuerſalem continet viam anime liberande.ſ. chri-
ſtum:qui de ſe ait Jo.xiiij. Ego ſum via veritas ⁊ vi
ta.Unde dicit Aug.x.de ciui.dei de chriſtiana religio
ne loquens.Hec eſt religio que vniuerſalem continet
viam anime liberande . hec enim eſt quodammodo
regalis via:que ducit ad regnum non temporali fa-
ſtigio mutabundum : ſed eternitatis ſecuritate ſecu-
rum.Nam que alia eſt vniuerſalis anime liberande:
niſi qua vniuerſe anime liberantur? Ac per hoc ſine
illa nulla anima liberatur . Hec eſt inquam liberan-
dorum credentium vniuerſalis via : de qua fidelis
Abraam diuinum accepit oraculum.Jn ſemine tuo
benedicentur omnes gentes.Gene.xxij.Gal.iij.Hec
eſt vniuerſalis via:de qua in ſancto propheta dictuz
eſt.p̄s.lxvj.Ut cognoſcamus in terra viam tuam:in
omnibus gentibus ſalutare tuum . Omnibus ergo
modis dicitur eccleſia vniuerſalis. De cuius vniuer
ſalitate quantum ad aliquos predictorum modoꝝ ,
dicit Jſido. in lib.de origine officiorum.Eccleſia vo
catur proprie ꝙ omnes ad ſe vocet:atq; in vnuz con
greget.Catholica autem ideo dicitur:qꝛ per vniuer-
ſum mundum eſt conſtituta.Uel qm̄ catholica.i.ge-
neralis in ea doctrina eſt ad inſtructionem hominū
de viſibilibus atq; inuiſibilibus rebus celeſtiū ⁊ ter
reſtrium.Uel propter omne hominum genus ad pie
tatis ſubiectionem tam principum ꝙ̄ qui principan
tur oratorum ⁊ idiotarum.Ex omni eniz genere ho
minum colligenda eſt eccleſia: etiam ab ijs qui faſtu
⁊ ſuperbia ſeculari,a fide ⁊ humilitate vidētur aber-
rare.Uel dicitur vniuerſalis propterea ꝙ generaliter
curat oı̄um peccata que per corpus ⁊ animam perfi
ciunt̄.de pe.di.iij.ſunt plures.De vniuerſalitate etiaz
eccleſie dicit Boe. in li.de trinitate . Chriſtiane reli-
gionis reuerentiam plures vſurpant:ſed ea fides pol
let maxime ac ſolitarie: que tum propter vniuerſa-
lium precepta regularum,quibus eiuſdez religionis
integratur authoritas:tum propterea ꝙ eius cultus
per omnes pene mundi terminos emanauit:catholi
ca vel vniuerſalis vocatur. Dicuntur autem regule
vniuerſales preceptorum in religione chriſtiana : qꝛ

Preceptoꝝ chriſtianoꝝ regule cur vl'es.

non vni populo, ſicut lex filijs iſrael: nec vni ſexui, ſicut circūciſio maſculis. extra de bap. maiores. ſed omni populo, oī ſexui, omni deniqꝫ etati atqꝫ conditioni, indicuntur. Una enim fides: vnum baptiſma: vnū ſacrificiū ritus: vna charitas: vna ſpes omnibus predicatur. Uel dicuntur vniuerſales regule: qꝛ eis nihil falſitatis, nihil iniquitatis admiſcet in quocunqꝫ c. vel caſu. ix. diſt. ſi ad ſcripturas. cum. ij. c. ſeq. Uel dicuntur vniuerſales regule: quia totam vitam hominis ⁊ omne quod ad ipſum quolibet modo pertinet continent ⁊ ordinant. iij. diſ. regula. Jn lib. etiam de fide chriſtiana, de vniuerſalitate eccleſie dicit idem Boetius. Dat chriſtus formam diſcipulis ſuis baptizandi ⁊ docendi ſalutaria: efficaciam quoqꝫ miraculorum: atqꝫ vniuerſum mundum ad vitam precipit introire. vt predicatio ſalutaris, non iam in vna tantum gente, ſed orbi terrarum predicaretur. Diffunditur ergo per mundum celeſtis illa doctrina: adunantur populi. inſtituuntur eccleſie. fit vnum corpus quod mundi latitudinem occuparet. Quam vero mirabiliter ſit eccleſia dilatata ⁊ diffuſa per mundū, vt merito ex hoc vniuerſalis dicatur: hinc patet: quia non armis aut ciuili potentia creuit eccleſia: neqꝫ magicis artibus: vt quidam heretici garrientes dixerūt quos pulchre improbat Aug. xviij. lib. de ciui. dei ſed euangelij predicatione: diuine potentie miraculis: virtutum exemplis: ſanctorum patientia: periculis ⁊ laboribus: ⁊ ſanguinis effuſione: ⁊ varijs paſſionum ⁊ tribulationum generibus. xij. q. j. futuram. in prin. vnde Maximus. Nouerimus itaqꝫ quia non ſine magno diſcrimine, de religionis veritate diſputamꝰ: quam tantorum ſanguine confirmatam videmus. Deinde quales fuerint ipſi primi predicatores per quos mundus credidit: ⁊ eccleſia creuit per totum orbem: notum eſt, quia non potentes ſecundum ſeculum: ſed pauperes, non ſapientes mundi ſapiētia: ſed idiote. Act. iiij. ibi: Uidentes autem Petri conſtantiam. ⁊ Jo. ix. per totum. ꝙ homines eſſent ſine literis ⁊ idiote ⁊c. non nobiles: non diuites: ſed homines infirmi ⁊ illiterati: ignobiles ⁊ pauperes piſcatores. de hoc. j. ad Cor. j. extra de preben. venerabilis. vnde Damaſce. li. iij. Euangelium cognitionis dei predicatum eſt: non bellis ⁊ armis: ⁊ exercitum aduerſariorum deuincens: ſed pauci, nudi, pauperes, idiote, perſecuti, verberati, mortificati, crucifixū in carne ⁊ mortuum ⁊ reſurgentem predicantes, ſapientibus preualuerunt. Jtez Chryſ. ſuper Mat. homilia. xvj. Si autem homines duodecim orbem terrarum conuerterunt: excogita quanta eſt noſtra malitia: quum tanti exiſtentes, eos qui reguntur non poſſumus corrigere: quos decem milibus mundis oportebat ſufficere. Sed ſigna eius habebant: ſed non ſigna eos mirabiles fecerunt. Multi enim etiam demones proijcientes, qꝛ iniquitatem operati ſunt, non ſunt facti mirabiles: ſed puniti. j. q. j. teneamus. Sed quid inquam eſt quod eos oſtendit magnos? Pecuniarum contēptus: glorie deſpectus: ab omnibus huius vite negotijs ereptio: que ſi non habuiſſent, etſi decem milia mortuorum ſuſcitaſſent: non ſolum nulli profeciſſent ſed ⁊ ſeductores exiſtimati eſſent. Eſt igitur eccleſia catholica. i. vniuerſalis. ac inde qui ab vniuerſalitate recedunt: non catholici, ſed heretici quaſi diuiſi recte vocantur. vt colligitur. j. q. j. catholicam. c. hi qui. c. ſi quis confugerit. c. arrianos. ibi. qm̄ cum a catholica eorum actores diſcederent ⁊c. xxiij. q. iij. pro mēbris. ibi. ſeruientes principibus noſtris aduerſus eccleſiaz catholicam ⁊c. xxiij. q. iij. cuz quibus. in prin. ⁊ c. inter ſchiſma. Ex hoc autem ꝙ eccleſia vl'is dicit͂: poteſt accipi: alia conditio eius. ſ. ꝙ ſit copioſa ⁊ ſibi ſufficiens. quanto enim multitudine eſt vniuerſalior: tanto ſufficientior propter mutuum adiutorium eoꝝ qui ſub hac vl'itate continentur. vel qꝛ eccleſia poteſt alio modo dici vl'is: propter ſpiritualium bonorum multitudinem, que in ea eſt: de chriſti fonte procedēs qꝛ de plenitudine eius accipit eccleſiam ſuam plenitudinem. Jo. j. ideo ex eo ꝙ vl'is dicitur, eius copioſitas inſinuatur. Jllud etiam pretereundum non eſt ꝙ ſicut eccleſie vl'itas non tollit eius vnitatem: vt ex dictis in precedenti. §. patet: ſic nec eccleſie vnitas tollit eius vl'itatem. Jmmo in ipſa vl'itate datur intelligi vnitas. Unde dicit Jſid. viij. lib. etymol. ꝙ vl'itas ab vno cognominata eſt: propter quod in vnitatem colligitur. Nam in logica vl'e dicitur quod multa in vnum colligit: qꝛ eſt vnum in multis ⁊ de multis. accipitur enim ab intellectu ex conuenientia ⁊ cōformitate multorum. oīs autem conuenientia vnitas eſt. Eſt igitur eccleſia ita vna, ꝙ vl'is: ⁊ ita vl'is: ꝙ vna. Unde pp̄ vnitatem ⁊ vl'itatez pariter vere poteſt dici reſpublica: vnde ⁊ ei comparatur. C. de ſacro. eccle. vt inter diuinum. Nā reſpublica eſt res populi. Populus autem eſt multitudinis cetus iuris conſenſu ⁊ vtilitatis communione ſociatus. vt patet ex definitione Tullij. quam Aug. ſepe inducit. Jmmo ſꝫ hāc definitionez nulla cōītas dicitur vere reſpublica, niſi eccleſiaſtica: qꝛ in ea ſola eſt vera iuſtitia, ⁊ vera vtilitas, ⁊ vera communio. c. xij. q. j. dilectiſſimis.

Chriſtiane religionis incrementa qualia fuere.

Eſt ſuper hec vlterius demonſtrandum ꝙ eccleſie regnum eſt ſanctuz: ⁊ quomodo. Circa quod primo videndum quid eſt ſanctitas. Definitionem autem ſanctitatis ponit Dyoniſius. c. xj. de diuinis nominibus, dicens: ꝙ Sanctitas eſt ab omni immunditia libera ⁊ perfecta ⁊ omnino immaculata munditia Tamen ſecundum Caſſiod. in lib. collationum. collatione theone de nocturnis illuſionibus. in plus ſe habet immaculatus q̄ ſanctus. Secundum hoc igitur dicitur eccleſia ſancta q̄ ab omni immunditia munda eſt in ſe. xxj. diſtin. quanuis. in fi. de penit. diſtin. j. eccleſia. ⁊ in qua eſt munditia predictas tres conditiones habens. Eſt enim in ea munditia libera: qꝛ a cuiuſlibet immunditie ſeruitute libera exiſtit. qꝛ qui facit peccatum: ſeruus eſt peccati. Joan. viij. ij. Pe. ij. ⁊ Roman. vj. Et in ea munditia perfecta: quia nihil ei munditie deficit. Perfectum enim eſt, cui nihil deeſt. Eſt in ea munditia immaculata: quia nullo extrinſeco vel intrinſeco inquinari valet. arg. xv. q. vlti. ſciſcitantibus. Et vt ſpecialius aliud dicatur de ſanctitate eccleſie in ſe: Sciendum ꝙ ad ſanctitatem requiritur carentia immunditie. vt patet ex definitione ſupra poſita. Eſt autem duplex immunditia creature rationalis. Una quidem culpe: alia vero erroris, aut ignorantie. ⁊ vtraqꝫ harum diſtinguitur ſecundum diuerſitatem culparum ⁊ errorum. Ab immunditia culpe liberatur ⁊ mundatur creatura rationalis per gratiam: per quam fit remiſſio peccatorum. de pe. di. j. nemo poteſt. ⁊ c. quantumlibet. de con. di. iiij. ſine penitentia. Ab immunditia vero erroris ignorātie mundatur per ſacram doctrinam. xxxvij. di. §. fin. cuius principium eſt fides cuius eſt purificare corda vnde Act. xv. Fide purificans corda eoruz. Et qꝛ ad bene operanduz ſacra ſcriptura dirigit: ⁊ gratia adiuuat: ideo eccleſia ſancta dicitur propter opera bona ⁊ virtutes. Et quia gratia confertur in ſacramentis. j.

Sāctitas quid ſit.

q. j. multi.

q.j.multi,⁊.c.quicquid:⁊ extra de ſacra vnc.c.j.ideo
eccleſia ſancta dicitur:qꝛ gratiaꝫ ſancrificatur ⁊ mũ
datur.Sunt.n.ſacramenta remedia ſanctificationis
contra immunditiam omnis peccati.cap.xv.q.vlti.
ſciſcitantibus.Et quia per gratiam deus nobis in⸗
habitat ipſe:ideo eccleſia ſancta dicitur.quia per di⸗
uinam preſentiam ⁊ inhabitationem ſanctificatur:
vnde in ps.xlv.dicitur.Sanctificauit tabernaculuꝫ
ſuum altiſſimus.Deꝰ in medio eius non commoue
bitur:⁊ iterum in ps.xcij.Domum tuam decet ſan⸗
ctitudo dñe:extra de immu.eccle.decet.libꝛ.vj.⁊.j.ad
Coꝛ.iij.Templũ dei ſanctum eſt:quod eſtis vos:vi⸗
de etiam.j.Coꝛ.vj.⁊.ij.Coꝛ.vj.Huius templi ſignũ
eſt mãletempluꝫ:quod pp hoc eccleſia vocatur:cuiꝰ
conſecratio per epũm:ſanctificationem fidelium de⸗
monſtrat per chꝛiſtum:qui eſt ſanctus ſanctoꝝ:vt di
cit Dan.ix.c.ſicut.⁊.j.Joan.ij.dicitur.Unctionẽ ac⸗
cepiſtis a ſancto:ideſt a chꝛiſto:vnctionem.ſ.interio
rem qua ⁊ ipſe vnctus eſt pꝛe conſoꝛtibus ſuis.ps.
xliiij.De cuius vnctionis plenitudine nos oẽs acci
pimus:extra de ſacra vnc.c.j.Hec aũt eccleſie ſancti⸗
tas:⁊ ſanctificatio cõiter eſt a tota trinitate:de qua
dicitur Eſa.vj.Sanctus ſanctus ſanctus dñs deus
exercituum.vbi gloſ.Jn vtroqꝫ teſtamento trinitas
pater ⁊ filius ⁊ ſpũs oſtenditur.Tñ aliqñ tribuitus
ſanctitas patri pp authoꝛitateꝫ pꝛincipij:vnde Jo.
xvij.Pater ſanctifica eos in veritate.Qñqꝫ attri⸗
buitur filio:maxime pp humanitatem aſſumptam:
ſm qꝫ paſſus eſt.cuius paſſione ſanctificamur.Uñ.j.
ad Coꝛ.j.de ipſo dicitur:Factus eſt nobis a deo ſa⸗
pientia ⁊ iuſtitia:⁊ ſanctificatio ⁊ redemptio. Ubi
Bern.Sapientia in pꝛedicatione:iuſtitia in pecca⸗
toꝝ ablatione:ſanctificatio in conuerſatione redem
ptio in paſſione.Et Ephe.v.dicit apoſtolus.Chꝛi⸗
ſtus dilexit eccleſiam:⁊ tradidit ſemetipſum pꝛo ea
vt eam ſanctificaret.ſ.iuſtitia ſancte vite,pꝛius Mũ
dans eam a peccatis.⁊ hoc Lauacro/aque ſanctifi⸗
cate.Jn verbo vite,ideſt quo datur vita:quo accedẽ
te ad elementum fit ſacramentũ.j.q.j.detrahe.Quo
ſanctificatus homo,accipit vitam eternã.Ut exhibe
ret ſibi eccleſiam glorioſam.non habentem maculã:
alicuius peccati criminalis.Neqꝫ rugam:duplicita
tis:ita quaſi mundam:⁊ ſimplicẽ.Nec aliquid hu⸗
iuſmodi:ideſt nullum peccatũ pꝛo quo ſit damnabi
lis.Sed vt ſit ſancta:per opera bona:⁊ immaculata
in abſtinentia mali.Hec verba transferuntur ⁊ expo
nuntur.xxj.diſt.quãuis:de peni.di.j.eccleſia.Qñqꝫ
vero attribuitur ſanctoſpiritui:vnde Rom.j.dicitur
Spũs ſanctificationis.ipſe enim purificatoꝛ eſt om
nis immunditie:qui eſt amoꝛ ſanctus:⁊ donuꝫ pꝛi⸗
mum:in quo donant nobis oĩa dona:per quẽ tollũ
tur queqꝫ immunda.Eſt igitur eccleſia ſancta:qꝛ ab
omni peccato:⁊ iniquitate mundata:⁊ virtutibus
ac bonis operibus oꝛnata:vnde ad Tituꝫ.ij.Dedit
ſemetipſum pꝛo nobis:vt nos redimeret ab iniqui⸗
tate,⁊ mundaret ſibi populum acceptabilem:ſecta⸗
toꝛem bonoꝛum operum. Eſt etiam eccleſia ſancta
qꝛ ab omni erroꝛe purgata.xxiiij.q.j.a recta.cum.ij.
c.ſeq.per ſacraꝫ:doctrinaꝫ:que munda ⁊ emundans.
Joan.xv.Jam vos mundi eſtis pp ſermonem quẽ
locutus ſum vobis.De qua etiam doctrina dicitur.
ps.xviij.Lex dñi immaculata conuertens animas.
Jn qua qcquid eſt ad ſalutẽ vtile inuenitur.xxxvij.
di.hinc etiam.⁊.c.ſi quis grammaticã.Et quicquid
eſt noxium ⁊ ſaluti ꝯtrarium dñatur.extra in pꝛohe.
decre.rex pacificus.Cui quicquid reſiſtit:non dubiũ

eſt eſſe falſiſſimum.Que de ſe dicit in Pꝛouer.viij.
e.Juſti ſunt oẽs ſermones mei:non eſt in eis pꝛauũ
quid:nec peruerſum:nihil pꝛauum in fide:nihil per
uerſum in moꝛibus.Jn eo igitur ꝙ eccleſia dicitur
ſancta:intelligunt ritus ſacramentoꝝ quibus a pec
cato mundamur:⁊ plenitudo gratie ⁊ virtutuꝫ qui⸗
bus bona operamur:⁊ veritas ⁊ bonitas doctrine
qua erudimur ⁊ inſtruimur:que nihil falſum nihil
damnabile continet:ſed totum verũ ⁊ ſalutiferum.
Omnes quippe doctrinales inſtitutiones eccleſie:
ſancte ſunt:que vel ex ſcripturis vtriuſqꝫ teſtamenti
ſumpte ſunt.l.di.ſi quis diaconus ex̄ de accuſa.qua⸗
liter.ij.in pꝛinci.Uel ex apoſtolica traditione.Uel
patrum ⁊ ſanctoꝝ concilioꝝ ordinatione.Uel ap⸗
pꝛobate ex rationali conſuetudine:de hoc.xj.diſt.ec⸗
cleſiaſticarum.⁊.c.catholica.xvj.di.per totum.⁊.xv.
xij.di.illa.xx.di.de quibus per totum.Sancta eſt er⸗
go eccleſia in pꝛeceptis:⁊ ſancta in ſacramẽtis ⁊ mi
niſterijs:ſancta in operibus:ſancta in obſeruationi⸗
bus.Jn ipſa eſt religio munda ⁊ immaculata apud
deum ⁊ patrem:que eſt viſitare pupillos ⁊ viduas
in tribulatione eoꝝ:⁊ immaculatum ſe cuſtodire ab
hoc ſeculo.Jaco.j.lxxxj.diſt.ad reatum.⁊.cap.vidu.e
lxxxviij.diſt.eps gubernationem.Unde de ipſa eccle
ſia dicitur Apoc.xxj.Jpſa ciuitas aurum mundum
ſimile vitro mundo:⁊ iterum ibi.Uidi ciuitateꝫ ſan
ctam Hieruſalem nouam deſcendentẽ de celo.Hec
ciuitas:vt glo.dicit.eſt iuſtoꝝ collectio vniuerſa:que
dicitur Sancta per inſtitiam:Hieruſalem per viſio⸗
nem pacis eterne.Noua qꝛ a vetuſtate.ſ.peccati:ſm
illud.j.ad Coꝛ.v.expurgate vetus fermentum pur⸗
gata:Deſcendens de celo:qꝛ ꝙ iuſte viuit in tempo
re:ꝙ beate viuit in eternitate:ſe totum cognoſcit ha
bere a deo.Sancta quoqꝫ dicitur agios:ideſt ſine ter
ra.Uere ſine terra de ſe eſt eccleſia:qꝛ que ſurſuꝫ ſunt
ſapit:non que ſunt ſuper terram.Col.iij.Cuius con⸗
uerſatio eſt in celis.Phil.iij.nunc mente ⁊ affectu:
vbi futura eſt in loco.Sanctum eſt igitur eccleſie re⸗
gnum pꝛe oĩbus regnis:⁊ nullum aliud regnuꝫ ſan
ctum eſt.Nam regnum Romanoꝝ pꝛe oĩbus lau⸗
datuꝫ legitur in iuſtitia ⁊ veritate:quod tñ immun
dum fuiſſe non dubium eſt:in quo erat cultus demo
num:⁊ oĩs ſpũs immundi cuſtodia.Unde pꝛopꝛie
Roma Babylon.j.Pet.vlti.in.fi.ibi.Salutat vos
eccleſia que eſt in Babylone.per Babylonem Ro
ma figurabatur:ſm Hiero.ideſt confuſio:figurabat
Apoca.xviij.in pꝛin.Naꝫ ipſa fuit mater foꝛnicatio
num:maxime idoloꝝ ⁊ abominationũ terre.Apoc.
xvij.⁊ multarum iniquitas legum:⁊ plurima ſpur⸗
citia moꝛum poſtea vt Aug.narrat in lib.de ciui.dei.

Ad explicandaꝫ vero adhuc amplius eccleſie ſan
ctitatem diſtinguenduꝫ eſt de ſancto:ſicut diſtinguit
Jſid.in lib.etymol.Dicitur enim ſanctum tripliciter.
ter.Uno modo dicitur ſanctum quod eſt aſperſione
ſanguinis emundatum.Hoc modo ſanctum dicitur
a ſanguine:vnde dicit Jſido.xv.etymol.Sanctum
a ſanguine hoſtie nuncupatum eſt.nihil eniꝫ ſanctũ
apud veteres dicebatur:niſi quod ſanguine hoſt ie
eſſet conſecratum atqꝫ conſperſum.Unde ij qui pu
rificari volebant:ſanguine hoſtie tangebantur:vt di
xi.x.lib.Hoc aũt modo eccleſia dicitur ſancta quan⸗
tum ad homines pertinet:qui ſanguine vere hoſtie
que chꝛiſtus eſt ſunt emundati:vt patet ex authoꝛi⸗
tatibus apoſtoli ſupꝛa.§.pꝛecedenti.verſi.⁊ Ephe.
inductis.Huius hoſtie memoꝛia quotidie agitur in
ſacramento altaris:de conſe.di.ij.quid ſit ſanguis.⁊

Sanctuꝫ quid multifariaꝫ dici contingit.

c.quia corpus.Secundo modo dicitur idem quod
firmum:vnde dicit Iſid.xv.lib.etymol. Sanctum
dicitur:quod conſtat eſſe ſancitum. Sancire aũt eſt
confirmare:⁊ irrogatione pene ab iniuria defende-
re.Sic leges ſancte.C.de legi.leges ſacratiſſime. Et
muri ſancti eſſe dñr.Hoc aũt modo eccleſia dicitur
ſancta:q2 diuina ſanctione ⁊ eterna lege firmata eſt:
nec eam violare fas eſt.xxij.di.c.j.xix.diſt.enimuero.
xxj.diſt.quãuis.Nam vt apoſtolus ait.j.ad Cor.iij.
Si quis templum dei violauerit:diſperdet illũ de⁹.
Confirmata quidem eccleſia eſt in honore:⁊ contra
malum:⁊ hoc per gratiã:de qua dicitur ad Heb.xij.
c.Optimum eſt gratia ſtabilire cor.Confirmata eſt
etiam in coniunctione ad deum q2 firmiter deo ad-
heret.ita ꝙ nec mors nec vita ipſam ſeparant a cha
ritate dei.Rom.viij.Sed in hac vita imperfecta hʒ
infirmitatem:in futura aũt firma erit.c.de pe.di.ij.§.
ꝙ vero reprobi ad fi.Confirmatur aũt principaliter
a deo.j.ad Cor.j.Confirmabit vos vſqʒ ad finem ſi
ne crimine.⁊.i.Pet.v.Ipſe cõfirmabit ſolidabitqʒ
⁊ in ps.lxxiiij.Ego confirmaui columnas eius:id-
eſt apoſtolos eorũqʒ ſucceſſores:qui vt columne ſu-
ſtinent edificium eccleſiaſticum.ij.q.vij.accuſatio:ex
tra de accuſa.qualiter.ij.§.licet extra in clemen.de pe
nis:ſi quis ſuadente.Quoꝝ eſt alios qui ſunt in ec-
cleſia confirmare:⁊ hoc maxime ad ſummum paſto
rem pertinet:chriſti dico vicarium ⁊ ſucceſſorẽ Pe
tri:cui a dño dictum eſt Luc.xxij.⁊.xxj.di.§.j.in fin.
Tu aliqñ conuerſus confirma fratres tuos.vbi.glo.
Sicut ego te orando protexi:ne deficeres:ſic tu in-
firmiores fratres exemplo tue penitentie conforta:
ne de venia deſperent:ad hoc.l.diſt.conſiderandum.
Et in exo.dicitur.xv.c.Sanctuarium tuũ dñe quod
firmauerunt manus tue:eccleſiam.ſ.que ſm apl'm
.j.ad Timo.iij.xxiij.di.in noie dñi:ibi.columna dei
viuentis:ideſt eccleſia:iam pene videtur nutare.Eſt
columna ⁊ firmamentũ veritatis firma.n.eſt in ſa
cramentis:firma in documentis:licet enim ſtatuta
varientur pro varietate locoꝝ ⁊ tempoꝝ ⁊ perſona
rum:ea tñ que ſunt ad ſalutẽ neceſſaria:ſtabilia ſunt
⁊ firma.xij.diſt.ſcit ſancta.⁊.c.illa.xxix.di.per totum
xxxv.q.j.per totũ:extra de conſang.non debet.Ter-
tio modo dicitur ſanctũ quod eſt diuinis obſequijs
⁊ diuino cultui applicatum:ſm quẽ modum veſtes
ſancte eccleſie:⁊ vaſa ſancta:⁊ loca ſancta,⁊ dies ſan
cti dñr.ad hoc.xij.q.ij.nulli licet:ex̃ de re.per.manci-
pia.ad hec de ꝯſe.di.j.in ſancta.⁊.c.veſtimenta.xl.di.
multi.xvj.q.j.plʒ.xvij.q.iiij attendendũ.⁊.c.ſi forte.
Uñ ſctitas ſic ſumpta,eſt virt⁹ que deo exhibet debi
tum cultum:q̃ʒ definit Andronicus:dicens ꝙ ſancti
tas eſt virtus faciens fideles:⁊ ſeruãtes que ad deũ
iuſta ſunt:⁊ hoc modo eccleſia ſancta eſt quia vnius
veri dei cultui dedicata eſt.immo in ea ſola eſt verus
dei cultus.j.q.j.extra catholicam. Colere ſiquidem
deum:eſt exhibere ei debitum honorẽ:⁊ debitum fa
mulatum:ſiue interius:ſiue exterius. Unde duplex
eſt cultus dei.ſ.interior:⁊ exterior.Interius enim co
litur deus:fide ſpe:⁊ charitate. Exterius aũt,⁊ per
exteriora obſequia. Et vt ſummarie dicatur de ijs
in quibus dei cultus conſiſtit. Sciendum ꝙ ad dei
cultum pertinet mentis deuotio: per q̃ʒ voluntate
deo ſubdimur:⁊ prõptam voluntatem ad ei famu-
landum habemus: nil.enim deo offertur dignius
bona voluntate ⁊ corde. Pſalm⁹.lv. In me ſunt
deus vota tua:que reddam laudationes tibi.Unde
Gre.Ante dei oculos nunq̃ʒ eſt vacua manus a mu

Cultus diuinus hec complectitur.

nere:vbi arca cordis eſt plena bona volũtate:ad hoc
iij.q.viij.in grauibus.xiiij.q.v.ſcriptũ.xxiiij.q.j.odi.
⁊ tali bone voluntati vera pax dat.Luce.ij. Ad dei
cultum pertinet oratio:per q̃ʒ in deum mente aſcen-
dimus:⁊ decentia ⁊ ſalubria ab ipſo petimus. Ad
dei cultum pertinet adoratio:tam ſpũalis ⁊ interior
que fit in ſpiritu.Ioan.iiij.Ueri adoratores adorãt
in ſpiritu ⁊ veritate.q̃ʒ corporalis ⁊ exterior: que cõ
ſiſtit in humiliatione corporis p genuflexiones p-
ſtrationes ⁊ alia huiuſmodi corporalia ſigna. Ad
dei cultum pertinet oblatio ſacrificioꝝ: que ſoli deo
vni ⁊ vero ſunt offerenda:de his legit ⁊ no.de conſ.
di.iij.venerabiles.Offertur aũt in eccleſia vnũ pre-
cipuum ⁊ veriſſimũ ſacrificium.ſ.ſacramentum cor
poris ⁊ ſanguinis chriſti:in quo ſacramento ille ve-
raciter continetur ⁊ ſumitur: qui ſeipſum obtulit ſa
crificium ⁊ hoſtiam deo in odorez ſuauitatis.Eph.
v.Idem ipſe:ſacerdos ⁊ ſacrificium: cuius vnius ⁊
veri ſacrificij vniuerſa antiquoꝝ ſacrificia figura fue
runt.Hoc ſacrificium quidem ſemel eſt oblatum in
preciuʒ:ſed recolitur iugiter in eccleſia per myſteriũ
quod quidem conſecratur ⁊ offertur myſterio (al's
miniſterio) ſacerdotum pro ſalute populi ⁊ ipſorum
ad hoc extra de ſum.tri.c.j.§.vna.j.q.j.multi de conſ.
diſt.ij.nec Moyſes.c.acceſſerunt.c.verum.c.in cali-
ce.c.quid ſit ſanguis.c.quia corpus.c.re vera.per to
tum. Sunt ⁊ alia ſacrificia ſpũalia:que fideles deo
offerunt ⁊ offerre tenentur.Sacrificium quidẽ ſpũa
le eſt:contritio:⁊ humiliatio cordis.ps.l. Sacrificiũ
deo ſpũs contribulatus:cor contritum ⁊ humiliatũ
deus non ⁊c.de peni.di.j.non ſufficit.⁊.c.in actione.
Sacrificium ſpũale eſt caſtigatio ⁊ maceratio carnis
vnde apoſtolus ad Rom.xij.Obſecro vos per miſe
ricordiam dei:vt exhibeatis corda veſtra hoſtiaʒ vi
uentem ⁊c.Hoc ſacrificium offerebat Paulus: quũ
dicebat.Caſtigo corpus meũ ⁊c.j.ad Cor.ix.xxxij.q.
v.ſi paulus.Huius ſacrificij ſacerdos:eſt ratio.alta-
re:cor hoſtia,corpus:ignis:charitas:de quibus dñs
ait Leuit.vj. Ignis in altari meo ſemper ardebit:
quẽ nutriet ſacerdos ſubijciens ligna mane p ſingu
los dies:q2 ne feruor charitatis deficiat:meditatio-
nẽ dominice paſſionis in corde ratio aggregare pro
curet. Qualiter aũt hec hoſtia immolanda ſit:no-
tatur quum dicitur Leuit.j.Detracta pelle hoſtie,
artus in fruſta concident.Hoſtie pellem detrahim⁹:
quum in exterioribus non gloriamur:nec ſumus He
rodes:id eſt in pellibus gloriãtes.ps.xlviij.In mul
titudine diuitiarum ſuaruʒ gloriantur.Artus in fru
ſta concidimus:quum ſingulorum membrorũ vi-
tia reſeramus.al's dicetur illud Eccli.xxxiiij.Unus
edificans ⁊ vnus deſtruens:quid prodeſt illi niſi la
bor?vnde.j.ad Cor.v. Modicum fermenti totam
maſſam corrumpit:⁊ illud.Defleat peccator: q2 of-
fendens in vno,factus eſt oium reus. Iaco.ij.extra
de reg.iur.defleat:quod qualiter intelligatur expo-
nit Aug.de peni.diſt.v.conſideret:vnde Sauli preci
pitur.j.Regum.xv.percute Amalech:qui interpre-
tatur gens bruta:ideſt carnis vitia:⁊ demolire vni-
uerſa eius.quod q2 non obſeruauit:regnum amiſit:
Sed q2 multi hoc faciunt tantum pp captandaʒ fa
mam:eccleſiam.vel prebendam:ſequitur in authori
tate.Et ſubijcient in altari ignem.ſ.charitatẽ.Strue
lignorum ante compoſita.i.ſanctarum cogitationũ
congerie ſubminiſtrata.Et membra que ceſa ſunt,
deſuper ordinantes:ideſt ordinatione congrua com
ponentes:q2 ſicut ait glo.ſuper Rom.ij.c.Compo-

Sacrificia ſpũalia deo offerenda.

ſitio corporis indicat qualitatem mentis.xlj.diſt.§.
fi.⁊.Eccli.xix.de conceſ.preben.c. q̃ diuerſitate in-
deciſa. Amictus corporis:⁊ riſus dentium:⁊ inceſ-
ſus hominis:enuntiant de illo. Et quia compoſitio
exterior ab interiori conſurgit:iuxta illud p̃s. xliiij.
Omnis gloria eius filie regis abintus.ſequitur. Ca
put:ideſt intentionem:extra de ſacra vnc.ca.j.⁊ cun-
cta que adherent iecori:ideſt affectus. Inteſtinis, a
ſtercoribus immundarum cogitationum. Et pedi-
bus,a puluere affectionum ⁊ actionum. Lotis aqua
ideſt lachrymis emundatis.p̃s.cxviij.Exitus aqua
rum deduxerunt oculi mei.Jo.xiij. Sacrificium ſpi
rituale eſt quodlibet iuſtitie ⁊ miſericordie opus.
p̃s.iiij.Sacrificate ſacrificium iuſtitie. Sacrificium
ſpũale eſt defenſio veritatis:vnitas charitatis:de pe
ni.di.iij.§.fi.c.ſi quis aũt.Sacrificium ſpũale:ſacrifi
cium laudis:de quo p̃s.xlix.Sacrificium laudis ho
norificabit me.Heb.vlt. Per ipſum offeramus ho-
ſtiam laudis ſemper deo. Sacrificium ſpũale a ma-
lo omni cauere:⁊ mandata ſeruare Eccli.xxxv.Sa-
crificium ſalutare eſt attendere mandatis: ⁊ diſcede
re ab omni iniquitate.Et gñaliter ſacrificium com-
pletum eſt deo perfecte corpus ⁊ aiam offerre: vnde
Ber.Chriſtus pro nobis obtulit hoſtiam precioſio
rem q̃ habuit:ſe totum:qua nimirum precioſior eſſe
non potuit, ⁊ nos ergo faciamus quod poſſumus:
offerentes illi optimum quod habemus.ſ.noſmetip
ſos.corpus in ſacrificium:ſpũm in holocauſtuz. Un
de Judicũ.v. Qui ꝓpria voluntate obtuliſtis vos
diſcrimini:benedicite dño.Duo aũt ſunt act⁹ ꝑfecti
ſacrificij:operatio ⁊ oratio: primus ſignificatur ꝑ al
tare holocauſtoꝝ in quo mactabantur animalia: id
eſt motus carnales ⁊ alia vitia : vtpote Superbia
mictatur per humilitatem . Auaritia per eleemoſy-
narum largitatem.Luxuria per caſtitatem:Secun-
dus ſignificatur per altare incenſi vbi adolebantur
thymiamata:ideſt deuotio,ſuſpiria:⁊ ſancta deſide-
ria. Primum erat in atrio:⁊ opertum erat ex ere.q̃
operatio fit in exterioribus : ⁊ ſemper eam ſequi dȝ
ſonus confeſſionis:q̃ multipliciter contingit pecca
re in operabilibus:vnde Job.ix.Verebar oia opera
mea:de pe.di.ij.ſi enim inquit. Alterum erat in ſan-
ctuario ⁊ opertum erat auro puriſſimo:q̃ oratio fit
in intimis cordis:⁊ ſepe comitatur eam dulcedo cõ
templationis.p̃s.lxxvj. Memor fui dei:⁊ delectat⁹
ſum.Et ex vtroq̃ odor ſuauiſſimus ſurgit ad deuz.
vnde.p̃s.lxv.Holocauſta medullata offeram tibi:id
eſt opera pinguedine charitatis referta:cuz incenſo
arietum:ideſt cum oratione q̃ apoſtoli nobis tradi
derunt:ſicut ipſi a deo acceperũt.Vocantur apoſto
li arietes:q̃ ducatũ gregi dñico prebuerunt.vij.q.j.
ſciſcitaris: ꝫ vtroq̃ altari legitur Leuit.xv.Sacrifi-
cium poſtremo ſpũale oium completiuum: quilibet
actus virtutitis:⁊ quodlibet opus bonum in deum
relatum:⁊ ad veram beatitudinem ordinatuz.ſicut
per Aug.patet.x.lib.de ciui.dei.c.vj.vbi agit de mul
tiplici ſacrificio. Ad dei cultum pertinent oblatio-
nes:decime:⁊ primitie:que cedunt in vſuz illoꝝ qui
ſunt miniſtri diuini cultus:etſi enim omnes fideles
deum colant:ſpãliter tñ quidam ſunt ad miniſteria
diuini cultus perficienda deputati.ad hoc extra de
deci.c.j.⁊.c.tua nobis:ibi.quib⁹ eas ipſe pro ſuo cul-
tu conceſſit.xvj.q.j.reuertimini:de conſe.di.j.omnis
extra de verbo.ſignifi.cauſa.Ad dei cultum pertinẽt
edificatio:⁊ dedicatio tẽploꝝ ⁊ altarium:vnctiones
quoq̃ ⁊ ablutiones:turificationes ⁊ aſperſiones:cõ

Perfecti ſacrificij actus duo

Ad dei cultũ ſpe-ctántia.

ſecrationes ⁊ benedictiones,que in eccleſia fiunt:ſi-
ue locoꝝ:ſiue miniſtroꝝ:ſiue vaſorum,ſiue veſtium,
vel aliarum quarumcũq̃ rerum,que ad dei cultum
qualitercũq̃ applicãtur:ad ad hoc de conſe.di.j.c.j.⁊
per totum:extra de ſacra vnc.c.j.extra de conſe.eccle.
vel.al.per totum.de conſe.diſt.iij.aquam.xxj.diſt.cle
ros.xxv. di. perlectis.Ad ſanctitatẽ quoq̃ eccleſie
pertinet non ſolum cultus qui exhibetur deo:ſed ẽt
ille qui exhibetur angelis ⁊ hominibus ſanctis: q
tñ cultus eſt alterius rationis:q̃ ille qui exhibetur
deo:⁊ vocatur talis cultus Dulia a theologis:quod
eſt reuerẽtia facta creature:de hoc no.de ꝯſ.di.iij.per
latum.⁊.c.venerabiles.Verſus.Dulia fit ſeruo, dño
ſed latria detur.Hyperdulia:ideſt maior dulia debet
chriſti carni:inquantum eſt creatura:⁊ cruci:merito
igitur eccleſie regnum dicitur ⁊ eſt ſanctum.Ad hãc
conditionem pertinet illa cõdito eccleſiaſtici regni:
qua dicitur inſtum ⁊ bonum:q̃ optimis legibus ⁊
ſanctis moribus viuit.Ad hanc conditionem perti
net eius perpetuitas:nam ſanctum dicitur vno mo
do idem quod firmum.Ipſa vero perpetuitas fir-
mitas ⁊ permanentia eſſendi eſt.Ad hoc etiam per
tinet eccleſie firmitas:que vinci ⁊ expugnari nõ po-
teſt.Ad ſanctitatẽ etiã eccleſie pertinet illa conditio:
qua dr̃ copioſuz.dr̃.n. eccleſia ſancta ꝑꝑ copiaz bo-
norum ſpũalium ⁊ chariſmatum:immo nullo eſt ſpi
rituale bonuz:quod in eccleſie ſanctitate non com-
prehendatur:hec aũt ſpũalia bona ſunt vere diuitie
per quas redditur eccleſia copioſa:vnde p̃s.cxj.Glo
ria ⁊ diuitie in domo eius.ſ.eccleſie.He ſunt ſcriptu-
re canonice:⁊ earum multiplices expoſitiones gra-
tie gratis date:virtutes:dona:⁊ varia multoꝝ opera
quibus omnibus abundat eccleſia :per illum qui
eſt oium dñs diues in omnes qui inuocant eum.ad
Rom.x.in quo ſunt omnes theſauri gratie ⁊ ſapien
tie.⁊ col.ij. Et de iſtis diuitijs dicit apl's.j. ad Cor.j.
Q̃ in oib⁹ diuites facti eſtis in illo.Eſt ergo eccleſie
regnũ ſanctũ:⁊ ab illo ſanctificatũ q ait Leuit. xix.
⁊.j. Pet.j.Sancti eſtote:qm̃ ego ſanctus ſum.lxxxj.
diſt.oportet. Quicũq̃ igitur criminoſus eſt:de iſto
regno quantum ad deum non eſt.Nam ſi ſit in nu-
mero:non eſt in merito:de pe.di.j.eccleſia.ibi.qui er-
go peccator eſt aliqua ſorde maculatus : non poteſt
de eccleſia chr̃i appellari. Sãctitas hois icipit in ſta
tu penitẽtie:ꝑficit i ſtatu iuſtitie:ſȝ ꝑficit i ſtatu glie.
Vñ ait dñs Moyſi.Exo.xix.vade:⁊ ſanctifica popu
lum hodie ⁊ cras:lauentq̃ veſtimenta ſua:⁊ ſint pa
rati vſq̃ in diem tertiũ.i.ad ſtatũ glorie que parata
eſt eis. vñ Matth.xxv. Percipite regnuz quod vo
bis paratum eſt.vnde Ber.Si propoſueris in cor-
de tuo declinare a malo ⁊ facere bonum:tene quod
accepiſti: ⁊ profice in melius. ſemper:ſed ſi aliquid
minus iuſte egeris (vt eſt humana fragilitas) non
in eo perſiſte:ſed penitere ⁊ corrigere:⁊ eris ſine du-
bio ſanctus:ſed cui interim clamare neceſſe ſit. p̃s.
xxxv. Cuſtodi animam meam quoniam ſanctus
ſum:vnde Apoc.vlti.qui ſanctus eſt ſanctificetur ad
huc.xlvij.di.quantũlibet.Tales ſancti in conſpectu
dei manducant ⁊ bibunt.de pe.di.j.⁊ venit.vbi hoc
exponitur.Et hec eſt dei voluntas ſanctificatio ve-
ſtra.j.ad Theſſal.iiij.Unde ⁊ omnis ſanctus ſacer-
dos eſt:qui ſe totum deo immolat.xl.diſt. multi. Sȝ
non eſt ſanctus:vt eſt dñs.j. Reg.ij.qui eſt ſanctus
ſanctoꝝ.Danie.ix.Epi etiam precipue ſancti erunt.
C.de epiſ.⁊ cleri.ſi quis in hoc genus.ibi.cui ſancti-
tas ignoſcendi gloriaz dereliquit,⁊ in aut.de ſanct.

Ad eccleſie ſanctitatẽ plurima reducuntur

Sanctus qs ⁊ qño futurus.

epi.⁊ in rubro ⁊ nigro:⁊ precipue peramplius papa.
Quis n. ſanctum eſſe dubitet:quē apex tante digni
tatis attollit.xl.diſt.c.j.⁊ omnes corpus chriſti offe-
rentes.j.q.j.neqꝫ enim.xxviij.diſt.decernimus.San
ctuz facit affectio ſancta:ſanctus timor dñi:⁊ ſanctꝰ
amor:ijs affecta anima qua brachijs tribus dñm cō
prehendit:amplectitur:ſtringit:⁊ tenet,dicens. Te-
nui eum:nec dimittā eum.Can.iij.Bern.de conſide
ratione.lib.j.item Ber.tria faciunt hoiem ſanctum:
victus ſobrius:actus inſtus:ſenſus pius. Uis appa
rere ſanctus?circa vitā tuā eſto auſterus:circa alios
benignus:audiant te homines parua mandantem:
⁊ grādia facientem. Chryſo.ſuper Matt. Ultimo

Eccleſia cur apoſtolica vocitetur:

reſtat conſiderare ꝙ eccleſie regnum eſt ⁊ dicitur a-
poſtolicum.Eccleſia quidez dicitur apoſtolica. Pri
mo qꝛ in apoſtolis inchoata:⁊ initiata.ipſi eniz,fue-
runt primitie populi chriſtiani quantū ad tps gra-
tie reuelate.xxv.q.j.§.hac itaqꝫ.ibi. vnde de plebe
iudaica primum apoſtolos elegit:quos quaſi funda
mentū eccleſie inſtituit.Sicut aūt primi fuerunt ſꝫm
tps:ita fuerunt precipui ſꝫm ſpūalem perfectionem:
ex lib.vj.de elec.fundamenta.xxiiij.q.ij.legatur. ibi.
ſiue ab apoſtolis ipſis quos potiores merito fuiſſe
non dubium eſt:vnde Greg.in moral.lib.xix. Pro-
pheta proſpiciens cuncta carnis deſideria : apoſto-
los ſpūali amore tranſcendere admirans:ait Eſa.lx.
Qui ſunt hi qui vt nubes volant?ac ſi aperte dicat.
Nos per terram gradimur:qui adhuc coniugijs im
plicamur ⁊ propagande ſoboli operam carnis im-
pendimus.Iſti vero non ambulant in terra : ſed vt
nubes volant,qui dum celeſtia appetunt:de terrenis
deſiderijs nihil tangūt.Item idem in homilia.Am
bulabat Jeſus.Qui ſunt iſti qui vt nubes volant?
Eſa.lx.Apoſtolos terrena contemnentes:mente ce-
leſtibus appropinquantes:verbis pluentes : mira-
culis coruſcantes:⁊ quos a terrenis contagijs ſan-
cta predicatio ⁊ vita ſublimis ſuſpenderat: hos vo-
lantes pariter ⁊ nubes appellat.Unde ⁊ apoſtolus
de ſe.⁊ de his apoſtolis loquens,ait.Rom.viij.Nos
ipſi primitias ſpū habentes.glo. ideſt ſpiritumſan-
ctum habentes:⁊ tempore priue:⁊ ceteris abundā
tius.⁊.ij.Theſſalo.ij .Elegit nos deus primitias in
ſalutem.ſ.noſtram ⁊ oium gentium.Et quia primū
⁊ perfectum in quolibet gñe:cauſa eſt omnium que
ſunt poſt:Ideo ſecundo dicitur eccleſia apoſtolica:
qꝛ per alios propagata:⁊ vſqꝫ ad mundi terminos:
verbo predicationum extenſa.ps.xviij.Quia in om
nē terrā exiuit ſonus eoꝝ:⁊ in fines orbis terre ver-
ba eoꝝ ⁊c. Rom.xxix .diſt.in memoriam.extra lib.
vj.de elec.fundamenta.Ipſi ergo patres ⁊ progeni-
tores fideliuz.Ipſi edificatores ⁊ fundatores eccle-
ſie:q̄z doctrinis,miraculis:exemplis:⁊ effuſione ſan
guinis plantauerūt.Ut pre.c.fundamenta.⁊.lxviij.
diſt.quorum vices.⁊.xxij.diſt.c.ij.Unde Luce.vj.ſi-
mile.Marci.iij.⁊.Mat.x.dicitur ꝙ chriſtus elegit
duodecim:quos apoſtolos nominauit:vt dicit gloſ.
quos ad propagandum auxilium ſalutis humane
per terrarum orbem ſatores fidei deſtinaret. Item
ibi glo.ſuper verbo.Elegit duodecim:vt quadratuz
orbem fide trinitatis inſignirent.Et quia eiuſdem
eſt producere aliquid:⁊ gubernare illud: Ideo ter-
tio dicitur eccleſia apoſtolica:qꝛ per apoſtolos guber
nata ⁊ adminiſtrata.Ipſi enim eccleſie ordinatores
xj.diſt.palam.Ipſi diſpenſatores.xliij.diſt.diſpenſa-
tio.Ipſi adminiſtratores.j.Cor.iiij. Ipſi paſtores:
extra lib.vj.fundamenta.§.j.Ipſi doctores.ij.q.vij.
ſententia.Ipſi principes.ps.xliiij. Conſtitues eos
principes ſuper oēm terrā ⁊c.lxviij.diſt.quoꝝ. Ipſi
pontifices:quid ſit:vide.xxj.di.c.j. verſi. pontifices.
Ipſi reges a regendo eccleſiam.ij.q.j.ſcelus,Ipſi du
ces:qꝛ ducatum gregi dñico prebuerunt.vij. q.j.ſci-
ſitaris. Ipſi ſunt duodecim porte ciuitatis:de quibꝰ
dicitur Apocal.xxj.c.ꝙ ciuitas habebat muruz ma-
gnum ⁊ altum:habens portas duodecim:vbi dicit
glo.ꝙ per portas, ſanctos intelligimus apoſtolos:
per quorum ſidem ⁊ doctrinam in ſanctam ciuita-
tem introimus.Et quotquot hominū ad chriſtum
conuertuntur:per ipſoꝝ eruditionem ſanctam ciui-
tatem ingrediuntur. Ipſi ſunt duodecim fundamē
ta eiuſdem ciuitatis:ſicut in eodem capitulo ſcribit
ꝙ murus ciuitatis habebat fundamenta duodeciz.
Licet enim chriſtus ſit eccleſie fundamentum pri-
marium ⁊ principale.j.ad Cor.iij.extra de bap.c.iij.
§.porro:extra in clemen.de ſum.trini.fidei.Tū apo-
ſtoli ſunt fundamenta ſecundaria:extra de elec.fun-
damenta.lib.vj.Unde illud ad Ephe. Superedifi-
cati ſupra fundamenta apoſtolorum ⁊ prophetarū.
Sed chriſtus eſt primuz ⁊ maximū fundamentuz:
ſupra quod tanq̄ petraz firmā:eſt fundata eccleſia.
Mat.xvj.⁊.xix.diſt.in memoriam:⁊ pre.cap.funda
menta.Sicut.n.dicitur ſanctus ſanctoꝝ.Daniel.ix.
⁊ paſtor paſtoꝝ.j. Pet.vlti.⁊.xcv.diſt.eſto. ſic dicit
fundamentum fundamentoꝝ . De his ſecundarijs
fundamētis.ſ.apoſtolus dicitur.j.ad Cor.xij. Quoſ
dam quidem poſuit deus in eccleſia primuz apoſto
los.glo. Primum dignitate ⁊ tempore vite chriſti
predicantes:⁊ oium ordinatores ⁊ iudices. ⁊ Heb.
xij.Acceſſiſtis ad eccleſiam primitiuoꝝ:ideſt apoſto
loꝝ.Qui primi crediderunt:⁊ quoꝝ fidei alij adiun
cti ſunt.His beatis apoſtolis ſuccedunt in eccleſia
epi.lxviij.di.quoꝝ vices.xxj.di.in nouo:extra de ſa-
cra vnc.c.j.§.fi.Quorum precipuo ⁊ primo.ſ. Pe-
tro ſuccedit primus prelatus ⁊ ſummus pontifex:
vniuerſalis eccleſie paſtor:⁊ rector:qui ⁊ papa dicit
ideſt pater patrum:vel paſtor:paſtorum:vel admira
bilis.Dicitur etiam papa ſummus:non conſumma
tione:ſed capacitate:non comparatione meritorum
ſed miniſterioꝝ.Eſt enim ſummus inter miniſtros
Bern.de conſideratione lib.ij. Appſtolicus etiam
nominatur:qꝛ vertici apoſtolorum ſuccedit.ſ. Pe-
tro.⁊ quia toti eccleſie que apoſtolica dicitur : preſi-
det.lxxix.diſt.c.j.c.oportebat.c.ſi quis ex epis. Sed

Cur non prophetica dicitur eccleſia.

illud queritur quare magis dicatur apoſtolica.quaz
prophetica?Ad quod dicendum:ꝙ pp ampliorem
gratiam que fuit in apoſtolis:⁊ lucidiorem doctri-
nam atqꝫ diffuſionem:que per totum mundum eſt
dilatata:vñ.xix.di.ita dñs.Ita dñs nr̄ Jeſus chriſtus
humani generis ſaluator inſtituit:vt veritas que an
tea legis ⁊ prophetarum preconio continebatur : p
apoſtolicam tubam in ſalutem vniuerſitatis exiret:
Adhuc apoſtoli filij ſunt prophetarum ⁊ antiquoꝝ
patrum:vnde in ps.xliiij. Pro patribus tuis nati
ſunt tibi filij:conſtitues eos principes ſuper oēz ter-
ram.lxviij.diſt.quorum.Et ideo in hoc ꝙ eccleſia dr̄
apoſtolica ab apoſtolis:intelliguntur patriarche ⁊
prophete:quorum apoſtoli ſunt filij ⁊ per propaga-
tionem carnis ⁊ per imitationem operis : qꝛ cuius
opera quis facit eius appellatur filius. Joan.viij.de
peniten.diſt.j.§.Hoc idem:verſic.item (vt chriſtus
ait)omnis qui odit.Item non dicitur eccleſia pro-
phetica:quia prophete de ea predixerunt , quod in
ea completū eſt non ipſa de alia prophetizat eccleſia.

Item

UNED

Eccleſia cur chriſtiana nō dicitur.

Item queritur cur eccleſia non dicitur chriſtiana a chriſto:qui eſt caput eccleſie:ſicut dicitur apoſtolica ab apoſtolis:qui ſunt mēbra chriſti:licet nobilia: ⁊ precipua. Ad quod dicendum ꝙ eccleſia indubitanter ⁊ chriſti dicitur, ⁊ chriſtiana vocatur: ſicut dicit populus chriſtianus. Sed in ſymbolo magis dicta eſt apoſtolica:qꝛ per hoc intelligitur vtrūqꝫ.ſ.⁊ cetus apoſtoloꝝ chriſti:⁊ etiaꝫ ipſe chriſtus. Nam apoſtoli interpretantar miſſi.xxj.di.in nouo.ibi.a quo miſſi ſunt. Unde Aug.ad Oroſium ca.xl.apoſtolus interpretatur miſſus. Apoſtoloꝝ ergo tria ſunt genera. quidam mittuntur a deo, vt Moyſes ⁊ apoſtoli.a deo ⁊ per hominem:vt Joſue. per hominez tantuꝫ. ſicut meis temporibꝰ multi fauore vulgi in ſacerdotium:ſubrogantur. Item ad Rom.j.glo. apoſtolus latine miſſus dicitur:vel legatus:miſſus aūt dat intelligere mittentem:vnde quum apoſtoli a chriſto fuerint miſſi:in eo ꝙ eccleſia dicitur apoſtolica, inſinuatur etiam chriſtus ipſe. Adhuc ipſe Chriſtus vere apoſtolus dicitur:qꝛ miſſus a patre: ſecundū illud. Sicut miſit me pater: ⁊ ego mitto vos. Joan.xx Unde ad Heb.iij.dicitur de chriſto. Cōſiderate apoſtolum ⁊ pontificem confeſſionis veſtre: ideſt quem confitemur. Ubi dicit glo. Cur negamus eum apoſtolum quem nobis deus miſit? pp quod non ſoluꝫ ab apoſtolis chriſti,ſed etiaꝫ ab ipſo chriſto ſummo apoſtolo eccleſia denominatur apoſtolica. Per hoc aūt ꝙ eccleſie regnum dicitur apoſtolicum:datur intelligi alia conditio huius regni.ſ.ꝙ rite ſit inſtitutū. Nam inſtitutor huius regni chriſtus eſt principaliter:⁊ conſequenter apoſtoli: ipſi enim inſtitutores eius qui ⁊ fundatores ⁊ propagatores. Non poteſt aūt eccleſiaſtici regni inſtitutio eſſe niſi recta atqꝫ legitima:que tam ſanctos:tam perfectos hꝫ inſtitutores, apoſtolos dico populoꝝ principes, deos terre quodammodo: fortes fidei teſtes, vicarios chriſti: amicos dei, domeſticos eius, vaſa ſpirituſſancti, luminaria mundi, ſal terre, baſes eccleſie militantis: milites chriſti: iudices ſeculi, adſeſſores chriſti duodecim lapides precioſi, claues celi. Apoſtoli autem ſunt duodeciꝫ filij Jacob. Gen.xxxv. Apoc.xij. Duodecim fontes deſerti:quos Iſrael reperit in Elym. Exod.xv. Duodeciꝫ lapides altaris.iij. Reg.xviij. Duodecim virge. Nume.xvij. Duodecim lapides in Jordane leuati. Joſue.iiij. Duodecim boues in mari. Et duodecim in holocauſtum. Nume.vij. ad finem. Duodecim ſtelle in corona ſponſe. Apoca.xij. Duodecim fundamenta ciuitatis. Apoca.xxj. Duodecim hore diei. Joan.xj. Duodecim porte ciuitatis Hieruſalē. Apoc.xxj. Duodecim menſes anni. Apoc. vlti. Fructus duodecim ligni vite. Apocal.vlti. gloſ. Actuum.xiij. Qui vt eccleſiam inſtituerent atqꝫ propagarent:acceperunt plenitudinem chariſmatum: locutionem oīum linguarū:ad oīum nationum eruditionem. Actuum.ij.de conſe.diſt.iij.c.fi. Poteſtatem miraculoꝝ ad confirmationem doctrine:⁊ conuerſionem non credentium. Actuum.iij. Luc.x. Authoritatem dimittendi peccata: introducendi ad vitam. Joan.vlti. de peni.diſt.j.quem penitet. Ligandi homines atqꝫ ſoluendi. fortitudinem animi contra tyrannos. Heb.x.⁊ contra queqꝫ mundi aduerſa vel proſpera. Sapientiam ſpiritualem: contra mundi ſapientes, ⁊ legiſperitos:⁊ demonum fallacias.j.ad Cor.ij. Per boc etiam ꝙ regnum dicitur apoſtolicum:intelligitur ⁊ alia eius conditio.ſ. firmitas: Ipſi enim apoſtoli:qui ſunt eccleſie duces ⁊ principes:ipſi ſunt eius patroni ⁊ interceſſores:cuſtodes ⁊ defenſores:ipſi ⁊ fundamenta: vt dictum eſt. Et ideo firmum ⁊ forte ⁊ bene fundatum eſt eccleſie regnum:quod talibus gubernaculis regitur: talibꝰ fundamentis innititur:talibꝰ p̄ronis ꝓtegitur.

Apſtoꝝum tria gn̄a.

Eccleſia vn̄ ap̄lica.

Appoſtoloꝝ laudes memoria tu digne.

Illud aūt non eſt omittendum ꝙ licet ab oībus apoſtolis eccleſia denominetur apoſtolica: ſpāliter tñ a vertice apoſtoloꝝ Petro.ſ.qꝛ etſi fundata ſit ſupra oēs apoſtolos:tñ precipue ſupra Petrum: qui poſt chriſtum:immo ⁊ vice chriſti eſt eccleſie caput ⁊ fundamentum.xxij.diſt.c.ij.xix.diſt.ita dn̄s.⁊.xxj.diſt.in nouo.xxiiij.q.j.loquitur:vnde Matt.xvj.ei a chriſto dictum eſt. Tu es petrus:⁊ ſuper hanc petrā edificabo eccleſiam meam.ideſt ſuper te.vt Aug.exponit ſm vnum modū:licet aliter exponatur ſuper hanc petram:ideſt ſuper hanc quem confeſſus es. Hanc expoſitionem innuit Leo papa in preal.ca.ita ⁊ Nicolaus:extra de elec.fundamenta.lib.vj. qꝛ petra erat chriſtus.j.Cor.x.de conſe.diſt.ij re vera. Uel ſuper hanc fidem ⁊ confeſſionē q̄ꝫ de me feciſti. Et in quodam ſermone de cathedra beati Petri ait Aug. pertractans verbum predictuꝫ: Petruꝫ itaqꝫ fundamentuꝫ eccleſie dn̄s nominauit:⁊ ideo digne hoc fundamentum colit eccleſia:ſupra quod eccleſiaſtici edificij altitudo conſurgit. Item Aug.de verbis dn̄i ſermone ſeptimo. Hoc nomen Petrus a dn̄o impoſitum eſt.⁊ hoc in ea figura vt figuraret eccleſiaꝫ: qꝛ enim chriſtus petra: Petrus populus chriſtianꝰ vocatur. Tu es (inquit) Petrus:⁊ ſuper hanc petrā edificabo eccleſiam meā:q̄ꝫ confeſſus es.⁊ q̄ꝫ cognouiſti:dicens. Tu es chriſtus filius dei viui:ideſt ſup meipſuꝫ filiū edificabo te:non me ſuper te. Itē gl.ſuper predicto loco. Mat.xvj. Tu es Petrus. Nō dico vocaberis.ſed tu es Petrus ob fortitudinem fidei:⁊ confeſſionis conſtantiam. Et ibi ego.dico tibi glo.qui credis in me. Et ibi hanc petram.gloſ.interli.chriſtum quem credis. Item glo.ibi. Tu es Petrus:a me petra:ita tñ vt mihi retineam fundamenti dignitatem. Tu ſuper me ordinabis lapides mūdos:⁊ inſuper omnia abijcies leproſos. Et ibi. Et tibi dabo claues:ideſt tribuam preſentis: iudicij poteſtatem regni eccleſie. Item glo.⁊ tibi.vt oībus cōſtaret ꝙ abſqꝫ ea confeſſione ac fide Petri:nullus regnum celoꝝ poſſet intrare. Item alia glo. qui pre ceteris confeſſus eſt:illi pre ceteris donantur claues. Claues ſunt diſcernendi ſcientia:⁊ potentia.xx.diſt. §.j.quia dignos recipere:⁊ indignos debet credere a regno. Unde ſubdit. Et quodcūqꝫ ligaueris: ideſt quem in peccatis perſiſtentem:eternis penis adiudicaueris:vel quem humilem ⁊ vere penitentē, abſolueris, ſic ⁊ erit in celis. Item ibi glo. alia interlinearis. Quemcūqꝫ indignū remiſſione iudicaueris: dū viuit:apud deū indignꝰ iudicabitur.⁊ quemcūqꝫ ſoluendū iudicaueris:duꝫ viuit: remiſſionem peccatorum conſequetur a deo. Item ibi.glo. Hieron. Et quemcūqꝫ ⁊c. habent quidē eandem iudiciariaꝫ poteſtatem alij apoſtoli:quibus poſt reſurrectioneꝫ ait Joan.vlti. accipite ſpiritumſanctum:quoꝝ remiſeritis ⁊c. Habet etiam omnis eccleſia in preſbyteris ⁊ ep̄is.ſed ideo Petrus eam ſpāliter accepit:vt omnes intelligant ꝙ quicūqꝫ ab vnitate fidei ⁊ ſocietate eiꝰ ſe ſeparauerit:nec a peccatis ſolui: nec celum poteſt ingredi. Hunc locum quidam non intelligentes: aliquid ſibi adſumunt de ſupercilio phariſeoꝝ:vt damnare innoxios: vel ſoluere noxios ſe putent: quum apud deum non ſententia ſacerdotum: ſed reoꝝ vi-

Tu es petrus ⁊ ſup hanc pet. edificab.

Petri claues.

ta queratur. Unde etiam vt dicitur in Leuitico: oſtē
dere ſe ſacerdotibus iubentur leproſi: quos illi non
faciunt leproſos: ſed diſcernunt qui mundi vel im-
mundi ſint. xj. q. iij. q̃uo ita. ⁊ de iſta mã. xj. q. iij. §. de
his inq̃z: cum omnibus duodecim capitulis vſq̃z ad
§. hoc etiam: ⁊ ab illo. §. vſq̃z ad §. ex his. Item pre
dicto loco, ⁊ porte inferi ⁊c. De his portis ſupra eo-
dem capitulo. §. j. verſi. de fortitudine. Porte inferi
ſunt peccata mine blanditie hereſes quibus infirmi
ruunt in mortem: qui non vere ſupra petram: ſed ſu
per arenam domũ profeſſionis ſue credendi ſunt edi
ficauiſſe: ideſt non ſimplici ⁊ vera intentione chriſtũ
ſequi: ſed ob terrenam quamlibet cauſam habitum
pretendiſſe: qui enim in intimo: cordis amore fidez
chriſti percipit: quicquid ingruit: facile vincit. Item
ſupra pre locum Mat. xvj. Quem dicunt homines
eſſe filium hominis? ſubiecit. Uos aũt quem me eſſe
dicitis? Hiero. Quaſi diceret illis, q̃ homines ſunt
humana opinantibus: vos qui dij eſtis quem me eſ
ſe exiſtimatis? Rabanus. Non aũt quaſi neſciens
ſententiam de ſe diſcipuloꝝ vel extraneoꝝ: inquirit.
Sed ideo diſcipulos quid de ſe ſentiant interrogat:
vt confeſſionem recte fidei digna mercede remune-
ret. Ideo quid alij de ſe ſentiãt interrogat ſeu inqui-
rit: vt expoſitis primo ſententijs errantium: diſcipu
li probarentur veritatē ſue confeſſionis non de opi-
nione vulgata: ſed de ipſo percepiſſe dominice reue-
Petr⁹ os apl'orum. lationis arcano. Item Chryſo. Quando vero dñs
de plebis opinione interrogat: oẽs reſpondent: ſed
omnib⁹ diſcipulis interrogatis. Petrus tam̃q̃z os
apoſtoloꝝ ⁊ caput: pro oibus reſpondet. Unde ſequi
tur. Reſpondens Simon Petrus: dixit. Tu es chri
ſtus filius dei viui. Orig. denegauit quidem Petr⁹
aliquem eoꝝ eſſe Ieſuz, quē arbitrantur Iudei. Cõ
Viu⁹ cur di deus. feſſus eſt aũt: Tu es chriſtus: quod neſciebant Iu-
dei: ſed etiam (quod maius eſt) filius dei viui: qui ⁊
per prophetas dixerat. Uiuo ego dicit dñs. Et ideo
dicebatur vnius ſm ſupereminentiã qua ſupereml-
net oibus habentibus vitam: q̃m ſolus habet im-
mortalitatem. j. ad Timo. ij. Et eſt fons vite: quod
proprie dicitur deus pater. Uita aũt eſt quaſi de ſon
te procedens: qui dixit. Ioan. xiiij. Ego ſum vita ⁊c.
Unde Ioan. j. Quod factum eſt in ipſo: vita erat, ⁊
vita erat lux hominũ: ⁊ lux in tenebris lucet: ⁊ tene-
bre eum non comprehenderunt. Fuit homo miſſus
a deo cui nomen erat Ioannes: hic venit in teſtimo
nium: vt teſtimonium perhiberet de lumine: vt oẽs
crederent per illum. Non erat ille lux: ſed vt teſtimo
nium perhiberet de lumine: Erat lux vera que illu-
minat oẽm hominem venientē in hunc mundum.
In mundo erat: ⁊ mundus per ipſum factus eſt: ⁊
mundus eum non cognouit. In propria venit: ⁊ ſui
eum non receperunt. Quotquot aũt receperunt eũ:
dedit eis poteſtatem filios dei fieri: ijs qui credunt
in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus: neq̃z ex
ex voluntate carnis: neq̃z ex volũtate viri: ſed ex deo
nati ſunt. Et verbum caro factum eſt: ⁊ habitauit in
nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriaz quaſi vni
geniti a patre: plennm gratie ⁊ veritatis. Hierony.
Etiam deum viuum appellat ad comparationem
eoꝝ deoꝝ: qui putant dij: ſed mortui ſunt. Saturnũ
dico: Iouem: Uenerem: Herculem ⁊ cetera idoloꝝuz
portenta. Hilarius. Eſt aũt hec vera ⁊ inuiolabe-
lis fides: ex deo deum filium perfectum fuiſſe: cui ſit
ex eternitate parentis eternitas. Hunc igitur aſſum
pſiſſe corpus: ⁊ hominem factum eſt perfecta confeſ
ſione cognouit. Complexus eſt igitur omnia: qui ⁊
virum ⁊ nomen expreſſit: in quo ſumma virtutum
eſt. Rabanus. Mira aũt diſtinctione factuz eſt, vt
dñs ipſe humilitatem aſſumpte humanitatis profi-
teatur: vocans ſe filium hominis: quum dixerit ibi.
Quem dicunt homines eſſe filium hominis? diſci-
pulus vero Petrus excellentiam diuine eternitatis
oſtendit. Hilarius. Dignuz aũt confeſſio Petri pre
mium conſecuta eſt q̃ dei filiuz in homine vidiſſet.
Unde ſequit. Reſpondens aũt Ieſus dixit ei. Bea
tus es Simon Bariona: q̃ caro ⁊ ſanguis non re-
uelauit tibi: ſed pater meus: qui eſt in celis. Hieron.
Reddit enim chriſtus apoſtolo vicem pro teſtimo-
nio de ſe. Petrus dixerat. Tu es chriſtus filius dei
viui. Dñs aũt dixit ei. Beatus es Simon Bariona
quare? q̃ non reuelauit tibi caro. ⁊ ſanguis: ſed reue
lauit pater: quod caro ⁊ ſanguis reuelare nõ potuit:
ſpirituſſancti gratia reuelatuz eſt. Ergo ex confeſſio
ne ſortitur vocabulum. ꝙ reuelationem ex ſpũſſan-
cto habebat: cuius ⁊ filius appellandus ſit. Siqui-
dem Bariona in lingua noſtra ſonat filius colum-
be: ideſt ſpũſſancti. Chryſ. Uanum aũt eſſet. Ioan. j.
Tu es filius Iohanna: niſi vt oſtendat q̃m ita nãli
ter eſt chriſtus filius dei: ſicut Petrus filius Iohã-
na: eiuſdem ſubſtantie cum eo qui genuit. Hiero. Il
lud aũt quod ait: q̃ caro ⁊ ſanguis non reuelauit ti
bi apoſtolice narrationi cõpara. in qua ait ad Gala.
j. Continuo non acquieui carni ⁊ ſanguini: neq̃z ve-
ni Hieroſolymam ad anteceſſores meos apoſtolos:
ſed abij in Arabiam: ⁊ iterum reuerſus ſum Dama-
ſcum. Deinde poſt annos tres veni Hieroſolymam
videre Petrum: ⁊ manſi apud eum diebus quinde
cim: alium aũt apoſtoloꝝ vidi neminem: niſi Iaco-
bum fratrem dñi. Que aũt ſcribo vobis: ecce coram
deo: q̃ non mentior. Deinde veni in partes Syrie ⁊
Cilicie. Eram aũt ignotus facie eccleſijs Iudee que
erant in chriſto: tantum aũt audituz habebant: q̃m
qui perſequebatur nos aliq̃n: nunc euangelizat fidē
q̃z aliq̃n expugnabat: ⁊ in me clarificabant deum.
Carnē ibi ⁊ ſanguinē iudeos ſignans: vt hic quoq̃z
ſub alio ſenſu demonſtretur: ꝙ ei non per doctrinaz
Phariſeoꝝ: ſed per dei gratiam: chriſtus dei filius
reuelatus ſit ⁊c. Hilarius. Uel aliter beatus Petr⁹
hic vltra humanos oculos ⁊ intendiſſe ⁊ vidiſſe lau
datus eſt: non id quod ex carne ⁊ ſanguine eſt con-
tuens: ſed dei filium celeſtis patris reuelatione cõſpi
ciens. dignuſq̃z iudicatus eſt: vt primus agnoſceret
ꝙ diuinitas eſſet in chriſto. Item ſuper predicto
verbo. Fili⁹ dei viui. Chryſ. Nimirũ aũt ſi non con
feſſus eſſet Petrus chriſtum proprie ex patre natũ:
non eſſet hoc reuelationis opus: nec exiſtimare chri
ſtum vnum ex multis filijs adoptiuis: beatitudine
dignum eſſet. Nam ⁊ ante hoc illi qui erant in naui
dixerunt. Uere filius dei es. Et quuz tranſfretaſſent:
venerunt in terram Geneſar: ⁊ quum cognouiſſent
eum viri loci illius: miſerunt in vniuerſam regionez
illam: ⁊ obtulerunt ei oẽs male habentes: ⁊ rogabãt
eum vt vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et
quicũq̃z tetigerunt: ſalui facti ſunt. Mat. xiiij. ſed ⁊
Nathanael. Ioan. j. dixit. Rabi tu es filius dei. Nõ
tñ beati dicti ſunt: q̃ non talem confeſſionem qua-
lem Petrus. Sed vnum ex multis eum exiſtima-
bant: non vere dei filium: vel etſi precipuum quidez
pre multis: non tñ ex ſubſtantia patris. Uides aũt
qualiter ⁊ filium reuelat pater: ⁊ patrem filius: non
enim ab alio eſt dicere filium q̃z a patre: nec ab alio

patrem

UNED

patrem ꝗ̄ a filio. Mat. xj. Et nemo nouit filiuz: niſi pater: neq̄ patrem quis nouit: niſi filius: ⁊ cui voluerit filius reuelare. Venite ad me oēs qui laboratis: ⁊ onerati eſtis: ego reficiam vos: tollite iugum meū ſuper vos: ⁊ diſcite a me q̄ꝛ mitis ſum ⁊ humilis corde: ⁊ inuenietis requiem animabus veſtris. Iuguz enim meum ſuaue eſt: ⁊ onus meum leue ⁊c. Quare ⁊ hinc manifeſtum eſt, ꝙ filius eſt conſubſtantialis ⁊ coadorandus patri. Oſtendit autē chriſtus ex hinc iam multos credituros quod fuerat Petrus confeſſus. vnde ⁊ ſubdit. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: ⁊ ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam. i. in hac fide ⁊ confeſſione eccleſiā meā. Hinc dicit iam multos credituros quod Petrus confeſſus fuerat: ⁊ erigit eius ſenſum: ⁊ paſtorem ipſum facit. Adde hic quod ſcripſi de Petro ⁊ eius prerogatiua ſupra. liiij. ⁊. lv. capitulis. Vere igitur eſt eccleſie regnum glorioſe magnificuz: ⁊ magnifice glorioſum. Quod ⁊ vnum: ⁊ catholicum, ſanctum, ⁊ apoſtolicum: rectiſſime nuncupatur ⁊c.

Quomodo dicatur chriſtus caput eccleſie. Quomodo eccleſia antiquorum patrum ⁊ iſta vna eſt: etiam caput ſemper chriſtus. Cap. 64

Triplex eccleſie ſtatus.

Habuit inſuper regnum eccleſie triplicē ſtatum. Primo in lege nature: in quo nullum ſignū diſtinctiuum fidelium ab infidelibus habuit: licet habuit primitias, oblationes: decimas, ⁊ ſacrificia de muneribꝰ ⁊ oblationibus. Gen. iiij. xiiij. q. v. ſcriptum: de ſacrificijs. Gen. viij. ⁊. xiiij. de conſe. diſt. iiij. quod apud: de decimis. Gen. xxviij. ⁊. xiiij. Secundo habuit ſtatum in tempore legis ſcripte: in quo habuit circunciſionem datam ipſi Abrae. Geneſ. xvij. de conſecra. diſt. iiij. quod apud nos. per quaz diſtin̄guebantur qui non erant de lege dei ab alijs. Habuit etiam ſtatum in lege vel tempore gratie: in quo habuit baptiſma ⁊ alia ſacramenta: vt pre. ca. quod apud: ⁊ extra de bap. maiores: in quibus confertur gratia ⁊ remiſſio peccatoꝝ. j. q. j. multi. ⁊. c. quicquid extra in clemē. de fi. cath. ſacroſancte. §. fi. Sacrificia aūt legis nature ⁊ legis ſcripte iuſtificabant ratione fidei: cuius profeſſio in illis fiebat: vt pre. c. q̄d apud.

Initium eccleſie.

Habuit ergo eccleſia initium ab ipſo Abel poſt Adā in quo primo cepit eccleſia: vt. ſ. in principio probaui. xxxvj. c. ⁊ hic adde quod ibi notaui: ſicut chriſtus innuit. Matth. xxiij. vt veniat ſuper vos (inquit) omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram a ſanguine Abel iuſti. ⁊ Lu. xj. ibi a ſanguine Abel ⁊c. ad Hebr. xij. ⁊. j. Joan. iij. ⁊ apoſtolus ad Hebr. xj. ſic ait. Fidei plurimam hoſtiaz Abel ꝗ̄ Cayn obtulit deo: per ꝗ̄ teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtꝰ teſtimonium perhibente muneribus eius deo: ⁊ per illam defunctus adhuc loquitur: ⁊ ordinate deſcendens apoſtolus per notabiles ſancto. ſ. Enoch, Noe, Abraā, Saram, Iſaac, Jacob, Joſeph, Moyſen, filios Iſrael in Exo. xiiij. qui. tranſierunt mare rubrum: ad quorum fidem muri Hierico corruerūt: in Joſue. vj. Raab meretricem, Gedeon, Barach, Samſon, Jepte, Dauid, Samuel: narrat virtutes eccleſie: ⁊ paſſiones quas ſuſtinuit a principio mundi vſq̄ ad chriſtum: qui eſt lapis angularis. ps. cxvij. Innuens fidem patrum veteris teſtamenti: cū fide patrum noui teſtamenti, cōcludens in. xij. c. ad Heb. Ideoq̄ ⁊ nos tantam habentes nobis impoſitam nubem teſtium: deponentes omne pondus ⁊ circūdans nos peccatum per patientiaz curramus ad ꝓpoſitum nobis certamen aſpicientes in authorem fidei ⁊ conſumatorem Jeſum. Eadē ergo fides fuit ⁊ eſt in eccleſia ab Abel vſq̄ ad vltimum iuſtuz: qui erit in fine mundi: q̄ꝛ idem eſt creditum: vn̄ ⁊ Paulus enumeraris multis ſanctis teſtamenti veteris ad Heb. xj. in fine ſic ait. Et hi oēs teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem: deo ꝓ nobis melius aliquid prouidente: vt non ſine nobis conſumarentur. Et Judas in canonica. j. c. Qm̄ Jeſus populum de terra Egypti ſaluans: ſecundo eos qui non crediderunt perdidit. Sed quantū ad myſterium incarnationis ⁊ noſtre redemptionis: patres qui preceſſerunt aduentuz chriſti in carne credebāt futurum: nos aūt credimus eſſe factum: ⁊ ꝓꝑ hoc dicit apoſtolus in authorem fidei: quantum ad illos qui ſunt in nouo teſtamento: quantuz vero ad illos qui fuerunt in veteri teſtamento: dicit conſummatorem Jeſum: qui conſummauit oēs figuras veteris teſtamenti: adimplendo veritatē in ſemetipſo. Erat enim ſtatus teſtamenti veteris habens vmbram futurorum bonoꝝ: non ipſam imaginem rerum: ideſt veritatem. j. ad Cor. x. ibi. patres noſtri ſub nube fuerunt: de conſe. di. ij. re vera: ꝓꝑ hoc Joan. xix. dicitur. conſummatum eſt: ideſt oīa figuralia ⁊ prophetica ſunt verificata: ⁊ eoꝝ veritas per me adimpleta. Vn̄ ſuper verbo predicto: conſummatū eſt. Aug. Quid niſi quod prophetia tanto ante predixerat: Item glo. ibi. oīa que oportebat fieri ante ꝗ̄ acciperet acetum: ⁊ traderet ſpūm vt etiam hec ſciptura conſummaretur. In ſiti mea potauerūt me aceto. ps. lxxxvj. Unde ⁊ ipſe dicitur lapis angularis. Mat. xxj. ibi. lapidem quem reprobauerunt edificantes hic factꝰ eſt in caput anguli.

Lapis angularis.

Ubi Chryſ. Lapidem aūt chriſtum vocat. edificatores aūt doctores iudeoꝝ: q chriſtum reprobauerunt, dicentes. Hic non eſt a deo. Itē ibi Rabanus. Sed illis nolentibus idem lapis caput anguli firmauit. Ephe. ij. quia de vtroq̄ populo quotquot ipſe voluit ſua fide coniunxit. Itē Hilariꝰ eſt enim caput anguli factus: q̄ꝛ eſt inter legem atq̄ gentes lateris vtriuſq̄ coniunctio ⁊ j. Pet. ij. ibi. ad quem accedentes lapidem viuum ⁊c. ibi etiam. Ecce ponam in Syon lapidem ſummuz angularē electum precioſum. ⁊ Ephe. ij. Ipſe eniz eſt pax noſtra: qui fecit vtraq̄ vnum. ⁊ ibi poſt. Ipſo ſummo angulari lapide chriſto Jeſu. Omnia enim opera patruz veteris teſtamenti que ex fide procedebant. figura erant. ſicut dicitur. j. ad Cor. x. Omnia in figura contingebant illis: ⁊ Oſee. xij. dicitur. In manibus ꝓphetatum aſſimilatus ſum: ideſt in operibus ⁊ verbis figuratiuis expreſſus.

Caput eccleſie chriſtus.

Dicitur etiam ipſe chriſtus caput eccleſie que incepit ab Abel iuſto: vt dictū eſt, vſq̄ ad vltimum iuſtum: qui erit in fine mundi: ſicut dicitur ad Col. j. Oīa per ipſum: ⁊ in ipſo creata ſunt: ⁊ ipſe eſt ante oēs: ⁊ omnia in ipſo conſtant: ⁊ ipſe eſt caput corporis eccleſie. dicit glo. Quum eccleſia ab Abel ceperit qm̄ eſt chriſtus caput eoꝝ qui tunc fuerunt: bene: q̄ꝛ ipſe principium eccleſie eſt ſm̄ diuinitatem: ideſt fundator eccleſie: q̄ꝛ oēs iuſtos q ab Abel vſq̄ ad vltimum iuſtum generantur. virtute diuinitatis ⁊ miſericordie ſue dono illuminauit Secundum etiam humanitatem etiam poteſt dici principiuz eccleſie: q̄ꝛ ſuper fidem humanitatis eiꝰ

UNED

fundata eſt eccleſia. Et bene ipſe eſt caput ⁊ principium.i. rector ⁊ fundator: qꝛ ipſe eſt primogenitus ex mortuis: ideſt primus mortuoꝝ ab immortalitate reſurgens: ſicut etiã exponitur primogenitus mortuoꝝ. Apoc.j. ſicut eniꝫ natus eſt ante omnia de deo vt omnia crearet: ſic iterum de vergine natus eſt homo: qui primo a mortuis reſurrexit: vt omnia qui creauerat: reſtauraret: vt ſit ſemper primus ⁊ princeps. Unde ſubdit ibi apoſtolus. Col.j. vt per hoc ſit in omnibus tam prioribus q̃ ſequentibus tenens primatum ideſt dominium: qꝛ poteſt alios ſuſcitare. Caput eſt etiam ipſe chriſtus: qꝛ vna perſona eſt deꝰ ⁊ homo.ſ. dñs Jeſus chriſtus. xxiij. diſt. qui eps: extra de ſum. trini. c.j. extra de hereti. cũ chriſtus. Oĩa etiam ſacramenta in patrum antiquoꝝ operibus figurata ſunt. Unde.j. ad Cor.x. Et oẽs mare tranſierunt: ⁊ omnes in Moyſe baptizati ſunt ⁊ in nube: ⁊ in mari ⁊c. de conſe. di.ij. re vera: ⁊ melius de conſ. di.iiij. nec quemq̃: futuram vero glorificationem in futura reſurrectione ipſi patres veteris teſtamenti expectauerunt, ⁊ nos expectamus. Job dicẽte Job xix. Credo ꝙ redemptor meus viuit: ⁊ Heb.xi. Deo pro nobis melius aliquid prouidente vt non ſine nobis conſummarentur. Ex dictis concludi poteſt ꝙ qui eccleſiam negaret non eſſe vnaꝫ ab ipſo Abel vſqꝫ ad vltimum iuſtum: qui erit in fine mundi: conſequenter negaret chriſtum non eſſe caput eccleſie: nec eſſe lapidem angularem: qui fecit vtraqꝫ vnum: ⁊ impinget in capitulum fidei, Unam ſantam catholicam ⁊ apoſtolicam eccleſiam. Sic eniꝫ nos docuit dñus noſter Jeſus chriſtus ⁊ ſancti apoſtoli ⁊ doctores. Si ergo ponamus initium regni a dño Jeſu chriſto: qui eſt rex regum: ⁊ dñs dominantium: ⁊ princeps regum terre. Apoca.j. xvij. ⁊. xix ca. ⁊.j. ad Timo.vj. quem ſuis temporibus oſtendet dñs: ⁊ ſolus potens: rex regum: ⁊ dñs dñantium ⁊c. ſicut ipſe eſt ante eccleſiaꝫ: ⁊ caput ⁊ fundamentuꝫ eccleſie: ita ⁊ regnum eius eſt ante eccleſiam: ⁊ ipſa eccleſia regnum eius: ⁊ ab eo omne regnũ ⁊ poteſtas. Prouer.viij. per me reges regnant. xxiij. q.iiij. queſitum ⁊ Dan.iiij. ibi. Donec cognoſcant viuentes qm̃ dominatur excelſus in regno hoium: ⁊ cuicũqꝫ voluerit dabit illud, ⁊ humillimum hominem conſtituet ſuper illud. Et qꝛ perſona chriſti vna eſt in duabus naturis: quod in ſcripturis legitur de perſona filij dei totuꝫ vere aſſeritur de ipſo deo ⁊ homine. Unde Joan.viij. Ante q̃ Abraam fieret ego ſum. Et ꝙ eccleſia patrum antiquoꝝ ⁊ iſta vna ſit. ⁊ vnuꝫ caput eius chriſtus: facit quod dicit Pet. Act.xv. ibi. Sed per gratiam dñi noſtri Jeſu chriſti credimus ſaluari: quemadmoduꝫ ⁊ illi premiſerat enim nunc ergo quid tentatis deum imponere iugum ſuper ceruicẽ diſcipuloꝝ quod neqꝫ nos neqꝫ patres noſtri portare potuimus?

Regni tẽporalis exordium.

De regno terreno ſi loquimur: ⁊ qñ habuit ortum: dicimus ẜm hiſtoriographos ꝙ ab Abel vſqꝫ ad diluuium: fuerunt completi mille quingenti centum quinquagintaſex anni: in quibus nullus homo habuit dominium ſuper hoies. xxxv. di. ſexto. Niſi vir ſuper vxorem propriam. xxxiij. qõ.ij. placuit. ⁊. q.v. ſatis. xxiij. q.iiij. duo iſta. quamq̃ etiã tunc potentes a ſeculo viri famoſi dicerentur: vt dicitur Gen.vj. tñ nullus legitur regnaſſe. Regnuꝫ vero hoium incepit ſicut.ſ. dixi poſt prin. iſtius operis. xxxvj. c.xlj. verſi. poſt diluuium a Nemroth: qui fuit de genere Canaã qui fuit addictus ſeruituti. Gen.ix. maledictus puer Canaã: ſeruus ſeruoꝝ erat fratribꝰ ſuis. xxxv. di. ſexto.j. q.iiij. §. his ita: verſi. iteꝫ Cham. cuius nepos fuit Nemroth: ipſe eniꝫ fuit interfector hoium ⁊ oppreſſor ⁊ per iſtum modum fecit ſe regẽ Gen.x. Unde dicitur ibi ꝙ erat robuſtus venator coram dño. gl. ideſt interfector ⁊ oppreſſor ⁊ extinctor quos allexit ad edificandam turrim, vt contra deũ conſtitueretur. vj. di. §. ſi. Qui Nemroth ẜm Joſephum noua regni cupiditate tyrannidem exercuit: ⁊ fuit author edificande turris que tangeret celum. Gen.x. Fuit aũt principium regni eius Babylon ⁊ Arach: ⁊ Archat: ⁊ Chalãne in terra Sennaar. vt preal.c.x. dicit. De terra illa egreſſus eſt Aſſur: ⁊ edificauit Niniuem: ⁊ Chale: que eſt ciuitas magna: vt dicitur ibi. Et ita regna mundi inceperunt a Babylonia ⁊ Niniue: per oppreſſiones hoium ⁊ violentias: ⁊ ſic profecerunt regna in terra: ſicut apparet tẽpore Abrae. Gen.xiiij. vbi dicitur. Factum eſt aũt in illo tempore. vt Amraphel rex Sennaar ⁊c. vbi apparet ꝙ qui potentior erat viribus ⁊ alios poterat opprimere: eis dominabatur. Ab his aũt ortuꝫ habuit idololatria: ſicut habetur. Sap.xiiij. Deinde interuenienti tempore conualeſcente iniqua conſuetudine: hic error tamq̃ lex cuſtoditus eſt, ⁊ tyrannorũ imperio colebantur figmenta ⁊c. ⁊ infra: qm̃ aut affectui: aut regibus deſeruientes homines: incommunicabile nomen lapidibꝰ ⁊ lignis impoſuerũt ⁊c. vnde recte conſiderantibus: oĩa regna magna mundi profecerunt in dominium: per oppreſſiones: violentias: ⁊ inuaſiones alioꝝ. Sic enim regnuꝫ Chaldeorum ⁊ aſſyrioꝝ profecit in monarchiam. Sic regnum Medoꝝ ⁊ Perſarum per viam bellicã profecit in monarchiam: ſicut apparet Judith.j. ⁊.ij. c. Sic etiam regnuꝫ Grecoꝝ in Alexandro.j. Mach.j. Similiter via bellica: occiſione multarum gentiũ ⁊ oppreſſione: profecit monarchia Romanoꝝ: vt habetur.j. Machab.viij. per totum: Et quãdiu non regnauit inter eos ambitio: profecerunt: vt habet ibi. Et qñ ambitio dominandi ſuccreuit inter eos: habuerunt bella ciuilia. Unde ⁊ regnum Romanoꝝ a latrunculis congregatis incepit: vt narrat eoꝝ hiſtoria. Sic etiam profecerunt regna Ptolomeorũ: Syrorum: ⁊ Egyptioꝝ.j. Machab.

Sordida regni tẽporalis initia.

Deus aũt omnipotens qui malas hoium voluntates ⁊ demonuꝫ conuertit in bonum. ẜm Aug. vt.ſ. dixi. xxxvj. c. ver. ⁊ ſi dicatur: omnia regna ordinauit ad profectũ virtutum: ⁊ exterminationem vitiorum: quia humanũ genus erat per idololatriam deformatum: ſicut dicitur Sap.xiiij. Initium enim fornicationis: ideſt omnium vitioꝝ eſt exquiſitio idoloꝝ: ⁊ adinuentio illorum, corruptio vite eſt. ⁊ infra. Infandorum enim idoloꝝ cultus omnis mali cauſa eſt: ⁊ initium ⁊ finis. Quod aũt in correctionem vitioꝝ ⁊ laudẽ bonoꝝ regna ⁊ dñia ſit a deo inſtituta: patet.j. Pet.ij. Subiecti eſtote: extra de maio. ⁊ obe. ſolite: omni humane creature pp deum: ſiue regi quaſi precellenti: ſiue ducibus tamq̃ ab eo miſſis ad vindictam malefactoꝝ, laudem vero bonoꝝ. Unde ⁊ per malos deus punit malos. Eſa.x. Ue aſſur. Uirga furoris mei ⁊ baculus ipſe eſt. In manu eius indignatio mea. xxiij. q.v. §. hinc notandum. ⁊ Roma.xiij. Oĩs anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt poteſtas niſi a deo: que aũt ſunt a deo: ordinata ſunt: extra de cenſi. oĩs anima. xxiij. q.j. quid culpat xxiij. q.ij. mouet te. vltra medium ibi. Sicut Joſeph qui per Pharaonem iurando hoc in eo veneratus eſt qꝺ dei iudicio poſitus erat in infimis (ads Me-

phis,